

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39

2 400 40 MADE IN SPAIN

SESTA

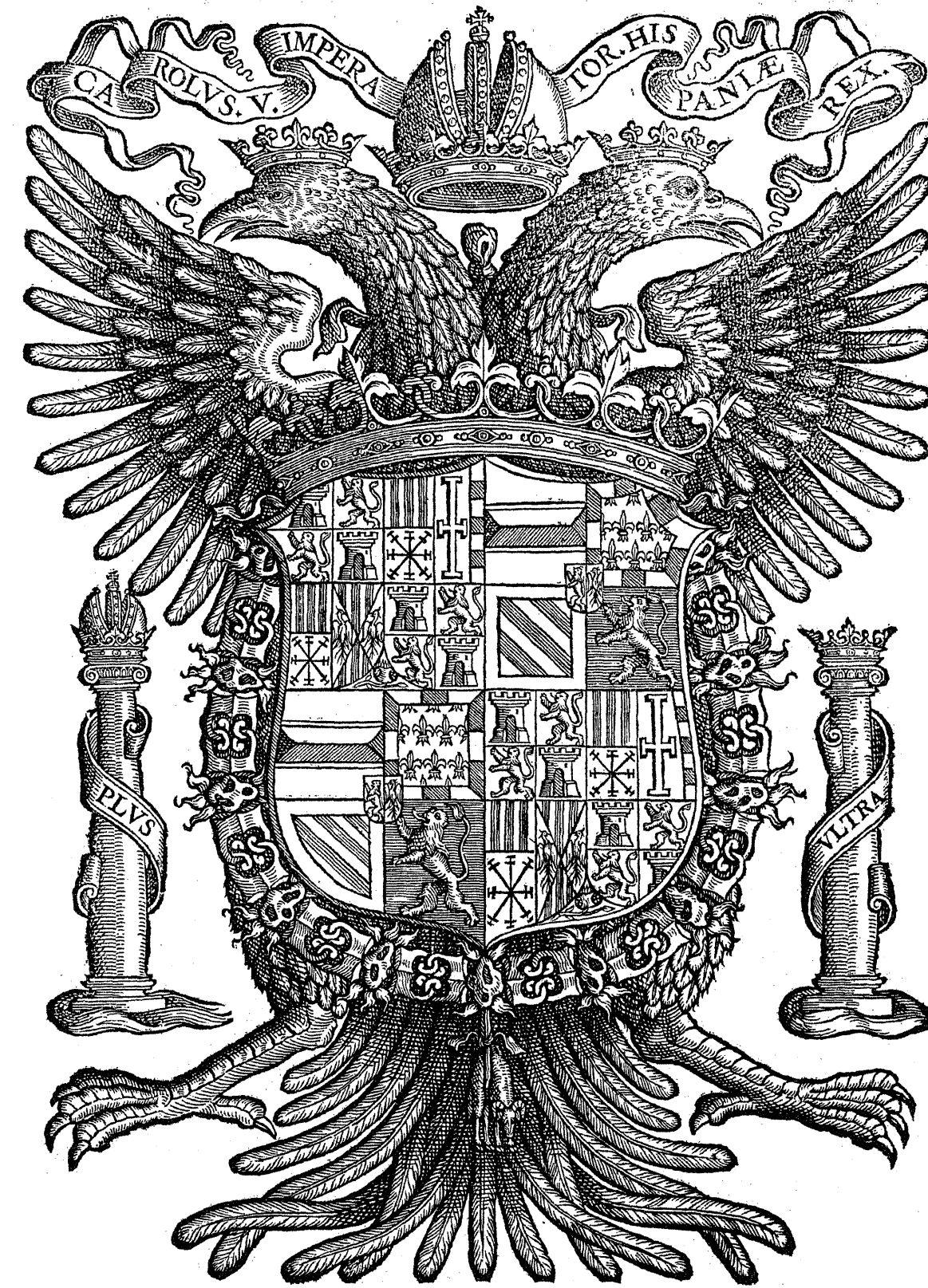
PARTIDA

En Salamanca,
POR ANDREA DE PORTONARIIS.

1555.

SESTA
PARTIDA

En Salamanca,
POR ANDREA DE PORTONARIIS.

1555.

¶ Ante fiteftigos. Hodie per. Lordina. Regis Alfonsi, quæ seruari inbetur in. l. 3. tauri sufficiunt quinque testes, quando testamentum nuncupatiuum fit sine tabellione. Et si cum tabellione sufficiunt tres. Exigitur tamen utroque casu, quod sint vicini loci, vbi fit: & tales testes debent esse omni exceptione maiores, etiam in alio casu illius legis, vbi propter penuriam hominum non possunt haberi ultra tres testes. Nam cum illa lex sit extraordinaria & minuat numerum testium requisitorum hic, & de iure communi debet intelligi & limitari, vt testes de quibus ibi, sunt omni exceptione maiores: vt latè tradit consilio Decius. consil. 109. pro tenuitate &c. col. 2. & 3. vbi plura allegat. in cetera allegat consilium Petri de Ancha. 17. visis & diligenter inspectis. qui tamen ibi loquitur in casu vnde different: & si istud dictum Decij & aliorum quos ibi allegat intelligatur de teste infami. infamia iuris: vel de eo qui alias non potest esse testis, vt habetur in. l. 9. & 10. eodem planè procedit eius dictum. Si verò intelligatur de alijs, qui possunt esse testes in testamentis, non sunt tamen omni exceptione maiores, iuxta nota per gloss. & Barto. in. l. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide catho. col. 5. & quæ dixi in. l. 8. tit. 16. part. 3. di. cum decij est multum singulare, & tenendum menti. & secundum illud in auditorio regali pronunciarum audiui in causa cuiusdam testamenti facti in loco deserto, vbi tantum tres testes potuerunt haberi, quorum vnus non erat omni exceptione maior: ego vero semper fui dubius super isto dicto saltim in casu vbi ex natura vel qualitate loci alij testes haberi non poterunt: cum non sit quid culpæ imputetur testatori, cur alios non adhibuit, iuxta ea quæ tradit Alexan. consilio. 152. colum. 5. & 6. volumine. 6. & Ioann. de Placeta. in. l. quotiens. C. de naufrag. lib. 11. etiam attendendum an obiectus testis ex quo non potest esse omni exceptione maior: sit publicus vel non: vt in. l. 1. C. de testa. & iuxta id quod habetur in. d. l. 8. tit. 16. ibi de mala fama conosciuente. alias dicitur esse dicere, quod obiectus occultus testati faciat, vt inualidetur eius testamentum. Sed quæro cū illa lex ordinamētū exigat, quæ testes sint vicini, an in dubio si non constat de alio domicilio præsumantur vicini? videtur quod sic, vt in simili notat Bar. in. l. de iure. ff. ad municipal. Ange. in. l. si cum exceptione. §. in hac. ad finem. ff. quod metus causa. vbi allegat. l. 1. in fin. ff. ad municipal. Et quod notat Angelus de Aretio. in suo tractatu Maleficio. in parte de Bononia. versiculo quid autem si dicta verba & Felin. in. capit. quoniam. de offic. ordina. vbi dicit, quod in dubio nullus præsumitur forensis. vide etiam Hyppolit. consil. 57. num. 2. volumine primo. sed an sufficiat quod sit familiaris, vel seruus alicui ex vicinis loci? videtur quod sic: nam & serui dicuntur de plebe, vt not. glo. in. cap. rogationes. de consecrat. di. 3. Sed quid si testamentum fiat coram quatuor tabellionibus, an sufficiat videtur quod sic per id quod not. glo. in. aut. de herediabus. & falsid. §. hinc nobis colla. i. super verbo tabelliones. Bald. vbi hoc notat in autent. sed cum testator. versiculo quæro pone colu. pepul. C. ad legem falsidiam. & an testamentum imperfectum propter defectum testium possit per principem confirmari tradit Lucas de Pena. in. l. penulti. C. de decurio. lib. 10. & latius in. l. 1. C. de his qui in exilium dati sunt vbi distinguit an res non sit integra: vt quia ex sententia vel alias hæres ab intestato hereditatem possidet, & tunc non possit: aut res sit integra, & tunc possit de plenitudine potestatis, non tamè sine causa, vide ibi latissimè per eum. & vide quæ tradunt Bartolus & doctores in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis in questione ibi ad finem nota per Bartolum.

¶ De por scripto. Potest enim testamentum nuncupatiuum fieri per scripturam tabellionis, vt in. l. 1. tit. 18. part. 3. & notat glossa in. l. hac consultiissima. §. per nuncupationem. in glossa. a. C. de testamen. & debent scribi nomina propria testium cum duabus qualitatibus, circumstantiis seu accidentiis: alijs non dicuntur legitime descripti, & certitudine demonstrati: vt notat Barto.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

in. l. demonstratio falsa. in principi. questione. 7. ff. de conditio. & demonstratio. allegat. l. hac consultiissima. in principio. C. de testamen. & tenet Joann. Andre. in additio. ad specul. titulo. de instrumento. edit. §. breuiter in additione incipienti. Accursus. vbi dicit de nominibus & cognominibus testium, & tradit Alexand. consilio. 153. videtur prima consideratio colum. na prima.

¶ De no de otra guisa. Idest cum testator vult testari in scriptis, non adprobatio nem voluntatis: sed ad substantiam testamenti, ita quod scriptura sit de substantia, vt in lege contra-

¶ Que sean llamados e rogados. Quid in testamento nuncupatiuo: de iure communi idem est quod debent testes esse rogati, vt in. l. hæredes palam. §. ff. de testamen. & l. hac consultiissima. §. per nuncupationem eodem titulo. Et tradit Alexand. consilio. 70. volumine. 2. per istam tamen legem videtur, quod hoc solum exigatur in testamento in scriptis: cum supra cum disposuit de testamento nuncupatiuo, nihil disposuit de rogatu testium: hic verò disponit esse necessarium in testamento in scriptis: & sic per locum ab speciali videtur hæc lex hoc decidere: cuius fundamentum potuit esse quia etiam de iure canonico dubium est, an exigatur quod testes sint rogati in testamento nuncupatiuo. Cum Anto. tenuit quod non in capitulo cum esset. de testamen. licet Alexander in dicto consilio. 70. aliter voluerit, allegans Ioannem de Imola in dicto capitulo. cum esset. vbi de hoc per eum. colum. quinta. post Francisc. de Albergo. de Aretio. Tene quod etiam in nuncupatiuo exigatur, quod testes sint rogati, vt habetur in. l. 2. titulo. 18. partita tertia. & infra eodem lege quarta & sexta. nota tamè, quod licet notarius non attestetur de Rogatu testium poterit tamen probari per duos testes, quod fuerunt rogati secundum Bald. quem vide in lege secunda. columna secunda. C. de bonor. posses. secundum tabul. imò secundum eundem Bald. in. l. hac consultiissima. in principio. C. qui testificare possunt. si testis subscripsit, vel passus est testator, quod de scriberetur testis ex hoc videtur rogatus argumento legis. cum ostendimus. §. fin. ff. de fideiussor. tutor. & tenet etiam Paulus de Cast. in. dicta. l. hac consultiissima in principi.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

inde sigillent ipsi, & subscribant, & testator coram eis, vt supra. l. proxima. hoc dicit. ¶ De Emporidad. Potest ergo fieri testamentum in scriptis, ita quod testes sciant contenta in eo, vt innuitur hic, sed an tale testamentum, in quo testator totam voluntatem suam expressit coram testibus & nihilominus de ea facit scripturam manu sua vel alterius, & ipsam clausit: & fecit eam subscribi a testibus & sigillari & seruauit contenta in. l. pcedenti, an istud dicet in scriptis ob obseruationem formæ, vel nuncupatiuum? Cin. in. l. hac consultiissima. §. per nuncupationem, dicit quod tale testamentum habens duplicem formam dicitur testamentum in scriptis: & etiam nuncupatiuum: nam non est de substantia testamenti in scriptis, quod testes ignorant ibi contenta,

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

¶ De non ome mal enfamado. Videtur hic esse casus quod in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desine. dicit quod si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Casius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauius infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauius apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hac considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ equiparatur criminali: & in criminalibus grauius repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in gloss. in verbo. siete testigos.

dicatur voluisse testari in scriptis, & quando non. Vnde dicit, quod non est absurdum dicere, quod illa. intelligatur quando apparet, quod in scriptis testari voluit: alias autem non presumatur hoc voluisse, quando non potest valere vt in scriptis quod disposuit, licet possit vt nuncupatiuum per. l. miles qui destinauerat. ff. de testamēt.

tem dicit pro bari manifeste: nam testamētum est actus, qui potest fieri i scriptis & sine scriptis, vt in dict. l. hac cōsultissima. in principio, & in. §. per nuncupationem, & etiā habetur i istis legibus partitarum. Itē validū est argumētum de cōtractib⁹ ad vltimas voluntates. l. seruū filii. §. eū qui chirographū.

me, a o fazer lo escreuir, en fin delos otros testigos b ante ellos, diziedo asi, yo otorgo que este es el testamento, que yo fulano fize, e mande escreuir.

¶ Ley. III. Que deuen guardar como en manera de regla los fazedores del testamento en fazienđolo,

¶ Omunalmete deuen guardar como por regla los omes que quieren fazer sus testamentos, pues que los han comenzados ante los testigos, que non metan entremedias otros fechos estraños, c fasta q los ayan acabados. Fueras ende si lo ouiesse a fazer por cosa q

cum concordant. ff. de legatis primo. Sed in contractibus, qui possunt fieri in scriptis & sine: non censetur partes voluisse celebrare in scriptis, licet voluerint scripturam confici nisi expresserint se velle in scriptis contrahere. glo. nota. in. §. i. in. §. de empt. & vendi. quae communiter approbatur, secundum eum. ergo idem dicendum in testamento, vt non dicatur in dubio testator se restringere ad testamētum in scriptis. ex quo hoc nō expressit, & maxime ista procederet, si esset apposta clausula consueta, q testamētū vult testator valere meliori modo, quo potest: vt ibi latius per eū. Pau. tamen de Casfr. in. d. l. haeredes palam. in. si. vult testator se voluisse restringere ad testandū in scriptis, quando fecit testes sigillare (vt dixi) & idem vult Alexan. in. d. consil. 176. vbi hoc limitat quando adesset dicta clausula, q testamētum valeat meliori modo quo potest. Et sic doctores sunt varii in hoc: mihi verō magis placet, vt in dubio quando testator palam non expressit coram testibus nomen heredis, & voluntatem suam, (prout fit in testamento nuncupatiuo: sed adhibuit solennitates testamenti in scriptis, licet implicite declarare videatur iuxta doctrinam Bart. in dicta. l. si ita scripsero,) quod tunc videatur restringisse se ad formam testandi in scriptis: neque valebit vt nuncupatiuum, vt videtur esse communis intentio doctorū in dicto. §. per nuncupationem. & Pau. & Alexan. vbi supra & satis probat hoc ista lex partitarum, cum supra proxima, ibi cum dixit, e nō de otra guisa, quasi velit quod qui vtitur forma testamenti in scriptis, eo ipso probatur quod non vult testari nuncupatiue: & etiā probari videtur in dicta. l. tertia tauri cum vult, quod testamētum factum sine testibus modo de quo ibi, nullam fidem faciat in iudicio v' extra facit etiā quod dixi in. l. sexta. infra eod. qui enim eligit vnam viā, videtur renunciasse alteri. l. pantonius. ff. de acquiren. heredi. l. multum. C. si quis alter. vel sibi. Si tamen ex aliis coniecturis elideretur ista praesumptio, & apparet testantē aliud voluisse: vt est, vbi ad est dicta clausula, vel alia quae hoc ostenderet: tunc valeret etiā vt nuncupatiuum ex communi mente doctorum. Tene hoc menti, quia est passus quotidianus & incontingentia facti dabit tibi honorem.

¶ Quid autem hodie in testamento nuncupatiuo facto iuxta. d. l. ordinamentorum, an requiratur testatoris subscriptio multoties dubitari vidi in regio auditorio: nam videbatur, quod nō ex quo. l. tertia. in. ordina. tauri subscriptionem tantum exigit in testamento in scriptis, in nuncupatiuo autem vult seruari solennitatem l. ordinamen. vbi nihil habetur de subscriptione testatoris, & si nuncupatiuum testamētum fiat coram tabellione, neq; ob stare videtur pragmatica de Alcalā exigens subscriptionē partis in instrumento: nam illa debet procedere generaliter in omnibus aliis instrumentis extra testamētum, non vero in testamētis, quibus est per alias leges certa forma data: non enim generalis prouisio extendi debet ad ea, de quibus specialiter est prouisum, vt in. l. tertia. titu. 10. infra ead. partia. sed & si per pratorē. §. deinde. ff. ex quib. cau. l. maio. Barto. in. l. talis scriptura. §. si. ff. de legatis primo. & in. l. sanctio legum. ff. de pen. item dicta. l. tauri facta fuit, post dictam pragmaticam de Alcalā.

la. Et cum nō exigat istam subscriptionem in testamento nuncupatiuo: sed quod seruetur tantū dispositio. d. l. ordinamēti. videtur de cidisse istud dubium, vt non sit necessaria in testamētis nuncupatiuis talis subscriptio. In contrarium tamen videtur quod dicit. pragmatica de Alcalā exigat subscriptionem partis in omnibus instrumentis, & appellatione instrumentorū continentur testamēta & vltimē voluntates, vt patet in l. i. idē. in. prima. glo. C. de codici. Præter ea militat eadem, imō fortior ratio: ne fallitas comittatur, quae ratio magis vrget in testamētis, quam in aliis instrumentis, & beneficium ad hoc q not. Lucas de Pen. in. l. mediterraneae. C.

non pudissent escufar, asfi como si el dor dela enfermedad, los cuytasse: en aqlla fazon: o si ouiesse estonce grand mester de comer, o de beuer, o de venir a fazer otra cosa, q naturalmete nō se pudiesse della escufar. Ca por qualquier destas razones, biē podria el fazedor del testamēto partir mano delo que auia comenzado, fasta que aquel embargo passasse, e de si tornarlo acabar

¶ Ley. III. Como pueden los caualteros fazer su testamento.

¶ Veriendo fazer testamento algund caullero, si lo fiziesse en su casa, o en otro lugar,

de anno. & tribu. libro decimo. versic. sed pone constitutio regni, & quasi in terminis, videtur pro ista parte decidi in decisio. Neapolita. 166. quam vide vbi pulchre allegatur pro vtraque parte: & istud credo verius & tutius nec obstat dicta. l. tauri quae solum venit ad declarandum numerum testium, vt dixi supra in. glo. super verbo otrosi dezimos. nec fuit eius intentio corrigere disposita per dict. pragmaticam de Alcalā. neque etiā obstat primū quod non procedit in casu isto ex quo hae solennitates veniunt ex diuersis legibus: quia tūc etiā in alibi specialiter prouisus seruari debet. l. generalis aliam solennitatem addens, contraria verō loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione.

¶ Quid autem si coram testibus subscribat in fine scripturae testamenti, quia scriptura illa non fuit inuoluta seu tecta alio papyro albo, vt vidi de facto, an sufficiat? videtur quod sic: cum talis preposteratio non viciat actum & quia hoc probatur ex. l. hac cōsultissima in principio. C. qui testamē. facer. post. de qua ista sumpta est: & quia subscriptio operatur, vt videatur totum instrumentum a subscribente. vt notat Bald. in autentica contra qui propriam. C. de non numera. pecunia. & quando est scriptum propria manu nō exigitur subscriptio alia, vt in. l. cum antiquitas. in. fine. C. de testamēt. ergo idem operabitur, si subscripserit in fine scripturae, vt dixi. Item ex quo coram testibus subscribit in eodem contextu ordine intellectus, perinde est ac si in fine testium subscribat, argumento. l. lecta. ff. si certum petatur. item neque ad hoc repugnare videtur l. tauri. licet testamētum in scriptis fiat coram tabellione, ex quo reperitur subscriptio testatoris, & testium super scriptura testamētis, & ita fuit pronunciatum.

¶ Lex. 3.

* In confessione testamenti non diuertat testator antequam perficiat ad alios actus extraneos nisi nature aut infirmitatis necessitate. hoc dicit. Concord. cum. l. cū antiquitas. C. eodem. titu. & ff. eodem. titu. l. haeredes §. fina.

¶ Si ergo fiat contractus vel donatio inter viuos, licet tenebit contractus, vel donatio iuxta glossam. in. l. haeredes palam. §. final. ff. eodem. vitabitur tamen testamētum, si cepto testamento diuertatur ad contractum super re extranea ab his, quae tractantur in testamento. vide per Ioannem de Imol. post Baldum in dicto. §. fina. & per Oldraldum consilio. 114. & quid si legetur aliquid particulariter alicui, & dicatur quod si auocauerit testamētum, ex nūc donat inter viuos, an adhuc possit auocari tanquam impediriuum liberi arbitrii: vide per Bald. in. l. sanctus. in. fine. C. de testamēt. & in. l. cum antiquitas. in. principio. C. eodem. & Socin. in consilio 73. difficultatem faciebat. columna secunda. volu. 3.

¶ Lex. 4.

* Miles in castris cum duobus testibus vocatis & rogatis in przlii discrimine constitutus quando possit & velit etiā cum sanguine

in armis, vel in terra: vel arena scribes testari potest: & valebit: q dispositio: dum tamen duobus testibus probetur: sed non occupatus in expeditione testabitur, vt quilibet paganus. h. d.

¶ En hueste. Id est in expeditione militari.

¶ Dos hombres buenos. Adde. l. diuus. ff. de testa. milit. l. lucius. ff. de milita. testa. & in. l. milites. C. eod.

¶ Que se acertassen. Qui viderunt verbo vel scripto, vt supradictum est, eum testatē. & videtur velle hac lex in isto verbo, q non suffice ret, q probaretur p duos testes, q talis scriptura erat manu talismilis: ex eo q cognoscunt formam litterarum manus ei, vel si probaretur per comparationē litterarum, licet Ioa. Faber. in. §. planē. instituta eod. dete sta. mili. aliud voluit. ita intelligens. l. lucius. ff. eod. & intelligens. l. pcedere quādo miles decessit in bello, vel statim postquā fuit extractus a bello, secūdu Angelū & Alex. in. l. milites. C. eod.

¶ En seruicio de Dios e del Rey. Procedit ergo hoc priuilegiū, q milites vadūt ad bellū licitū, vt hic. & tangit Ioa. Fab. in rubr. de testa. militis. An autē istud priuilegiū cōpetens militibus extendi etiam possit ad peregrinos, qui peregrinantur Romam, vel ad sancti. Iacobum, vel alias: Ange. voluit q sic in autentico. de non alienan. §. quod aut. colla. 2. & in autentica. omnes peregrini. C. cōm. de successio. vide per Alex. in. l. fi. C. de testam. & pro isto dicto facit etiam ista. l. in quantum dicit in seruicio de Dios. nota bene ad limitationem. l. ordina.

¶ Lex. 5.

¶ Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundū ius commune debet testari. Præterea valet testamētum in quo solus princeps est testis. h. d.

¶ En la manera que los otros omes. Concordat. cum. l. si quando in princ. C. de inofficio. testa. vbi vide per Bal. & doct. & hoc ideo, quia hie concessio super prohibitis de iure cōmuni secus si concessio heret super ampliatione, alias cōcessorū, vt declarat Bald. in. l. milites. col. 2. C. de testa. militis loquens de statuto Venetorū. & adde, q notat Bal. in. l. fi. col. 2. C. de fideicom. vbi dicit, q quādo talis licentia testandi concedit, intelligitur secūdu cōsuetudinē loci. & vide eundē Bal. in. plud. seu. co. 9. & cū his quae dicit Bald. d. l. milites. cōcordare videf Albe. in. d. l. si qñ. in. pri. & nota ex ista. l. q rescriptū principis in quantum possibile est. debet reduci ad ius cōmune adde. c. caulam quae. de rescript. & ibi per Abb. & vide Alex. consil. 3. volu. 1. versic. 3. probatur.

¶ El Rey tan solamente. Principe enim auctorante nulla potest esse fraus

que non sea en hueste a deue lo fazer en la manera que los otros omes: anfi como dize en las leyes ante desta: mas si lo ouiere de fazer en hueste, estōce abonada que lo faga ante dos testigos, llamados b, e rogados para esto. E si por auentura seyendo en la fazienda, veyendo se en peligro de muerte quisiessse aqlla fazon fazer su testamēto: dezimos que lo puede fazer, como pudiere, e como quisiere, por palabra, o por escrito. E aun con su sangre misma, escriuiendo lo en su escudo, o en alguna de sus armas: o señalandolo por letras en tierra, o en arena. Ca en qualquier destas maneras, q lo el faga, y pueda ser prouado por dos omes buenos, que se acertassen y d, vale tal testamēto. E esto fue otorgado por preuillejo a los caualteros, por les fazer honrra e mejoría, mas que a otros omes, por el grand peligro a que se meten, en seruicio de Dios, e del Rey, e de la tierra en que biuen.

¶ Ley. V. Como puede ser fecho el testamento de aquel que por derecho non le podria fazer, e le otorgo el Emperador, o el Rey, poder para fazer lo, e como vale el testamento en q es el nome del Rey escrito por testigo.

¶ Or derecho, e por ley, es defendido, a algūos omes que non puedan fazer testamēto. E acacese a las ve gadas, que los Emperadores, e los reyes,

dis suspicio, vt & alias tradit Ioa. de Plat. in. l. fi. C. de vendēd. reb. ciuita. l. n. & in. l. fi. C. de locatio. praedio. ciui. eo. lib. & pferretur hono ratur, vel electus a principe. l. i. & ibi idē Platea. C. de protecto. & domesti. lib. 12. & qui resident in praesentia principis, sunt digniores ca teris, vt dicit Bal. in. l. ff. de offi. proconful. Adde circa ea quae operatur praesentia principis. Ioa. de Pla. in. l. probatorias C. de diner. of. fi. lib. 12. & qd si testamētū sit coram Duce vel Marchione seu alio dño in terris suis, videf ide dē dū: si ille alii in temporalibus nō recognoscit superiorē. & q ita debeat intelligi, qd dicit Baldus. in. l. sanctus in prin. C. de donatio. & qd dicit Guillel. Benedict. in repe. c. Ray nuncius. dere fla. in parte testamētum. la i. col. 10. versic. 8. fallit.

por fazerles bien, e merced, les otorgan poderio de los fazer. en tal caso como este dezimos, q este aquien es otorgado, deue fazer su testamento en la manera q los otros omes f. Otrosi dezimos, q si algund ome honrrado, pidiesse merced al Rey, q estouiesse delate, quādo el fiziesse su testamēto, si gelo otorgasse q se acertasse y, quando lo fiziesse, q tal testamento vale maguer nō sea y escrito otro testigo, si non el Rey tan solamente s.

¶ Ley. V. I. En que manera pueden los aldeanos fazer sus testamentos,

¶ Ldeano alguno queriendo fazer su testamento en escrito, si en aquel lugar do el morare non pudiere auer siete testigos que sepan escreuir, puede fazer su testamento delante cinco testigos, que sean llamados para esso, e que solcriuan sus nomes en la carta del testamento. E si por auentura todos cinco non supieren escreuir puede escreuir vno dellos, el que lo supiere fazer, por si, e por los otros Pero tal testamento como este, que se hace ante testigos, que non son todos letrados, non deue ser fecho en poridad h, ante lo deuen fazer leer paladinamente ante los testigos, que se acertaron y, porque non pueda ser fecho y engaño i.

¶ Ley. V. II. Como vale el testamento que el padre haxe entre sus hijos, maguer nō sea fecho acabadamente.

¶ Nota hoc: nā p hoc verbū reprobato opinio azonis. in. l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamēto in scriptis, & nō in nūcupatiuo. Sed an haberet locū ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamēto. §. si. ff. eod. tenet q nō. & ista opinio videf probari hic. Cōtrarium tenet glo. & opinio illa cōmuniētr approbatur in. d. l. si. hodie tamē per. d. l. ordinamēti sufficit solennitas testii ibi posita: quae procedit tā in testamētis rusticorū, q aliorū. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiat hodie quinq; testes, vel exigatur q seruetur dispositio. l. 3. tauri: videtur q nō: imō q adesse debeat septē testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cōtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nūcupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q vbi non possent haberi septē testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q isto casu non sit haec lex correctā.

¶ Nota hoc: nā p hoc verbū reprobato opinio azonis. in. l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamēto in scriptis, & nō in nūcupatiuo. Sed an haberet locū ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamēto. §. si. ff. eod. tenet q nō. & ista opinio videf probari hic. Cōtrarium tenet glo. & opinio illa cōmuniētr approbatur in. d. l. si. hodie tamē per. d. l. ordinamēti sufficit solennitas testii ibi posita: quae procedit tā in testamētis rusticorū, q aliorū. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiat hodie quinq; testes, vel exigatur q seruetur dispositio. l. 3. tauri: videtur q nō: imō q adesse debeat septē testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cōtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nūcupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q vbi non possent haberi septē testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q isto casu non sit haec lex correctā.

¶ Nota hoc: nā p hoc verbū reprobato opinio azonis. in. l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamēto in scriptis, & nō in nūcupatiuo. Sed an haberet locū ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamēto. §. si. ff. eod. tenet q nō. & ista opinio videf probari hic. Cōtrarium tenet glo. & opinio illa cōmuniētr approbatur in. d. l. si. hodie tamē per. d. l. ordinamēti sufficit solennitas testii ibi posita: quae procedit tā in testamētis rusticorū, q aliorū. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiat hodie quinq; testes, vel exigatur q seruetur dispositio. l. 3. tauri: videtur q nō: imō q adesse debeat septē testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cōtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nūcupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q vbi non possent haberi septē testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q isto casu non sit haec lex correctā.

¶ Nota hoc: nā p hoc verbū reprobato opinio azonis. in. l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamēto in scriptis, & nō in nūcupatiuo. Sed an haberet locū ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamēto. §. si. ff. eod. tenet q nō. & ista opinio videf probari hic. Cōtrarium tenet glo. & opinio illa cōmuniētr approbatur in. d. l. si. hodie tamē per. d. l. ordinamēti sufficit solennitas testii ibi posita: quae procedit tā in testamētis rusticorū, q aliorū. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiat hodie quinq; testes, vel exigatur q seruetur dispositio. l. 3. tauri: videtur q nō: imō q adesse debeat septē testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cōtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nūcupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q vbi non possent haberi septē testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q isto casu non sit haec lex correctā.

¶ Nota hoc: nā p hoc verbū reprobato opinio azonis. in. l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamēto in scriptis, & nō in nūcupatiuo. Sed an haberet locū ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamēto. §. si. ff. eod. tenet q nō. & ista opinio videf probari hic. Cōtrarium tenet glo. & opinio illa cōmuniētr approbatur in. d. l. si. hodie tamē per. d. l. ordinamēti sufficit solennitas testii ibi posita: quae procedit tā in testamētis rusticorū, q aliorū. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiat hodie quinq; testes, vel exigatur q seruetur dispositio. l. 3. tauri: videtur q nō: imō q adesse debeat septē testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cōtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nūcupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, q vbi non possent haberi septē testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & q isto casu non sit haec lex correctā.

¶ No seria valedero. Quid si testamētum fieret in terris infidelium? videtur Bal.in.l.2.C. quemadmod. test. asperian. vbi tenet qd valebit testamētum ibi factū, secundu merum ius gentiū, quod p̄sumitur ibi vigere, nisi contrarium probetur. & q̄ ita de facto respondit in testamēto cuiusdam mercatoris de Ancona. & sic ibi vult, qd valeat cum duo bus testib⁹ & de isto dicto Bal. meminit doctor de palat. Rubens in sua elegan. repetitione. c. p. vestras. in introductione. col. 7. & qd si testamētū esset factum in porta maris iuxta terrā faracenorū, videtur eundē Bal. in rubric. de rer. di. uis. col. 4. ver. sic. sed quat̄ anport⁹ maris

Acabado testamēto es aql que es fecho en algunas de las maneras que diximos en las leyes ante desta, e si de otra guisa lo fiziesse non seria valedero: pero si el padre fiziesse testamento, en que estableciesse por herederos a los hijos, e a los nietos que descendiess del: o partiesse lo suyo entre ellos, maguer en tal testamento non fuesen escritos mas de dos testigos, valdria bié assi, como si fuesse fecho acabadamente ante siete testigos, que pudiesen y sus nombres, e sus sellos. E sso mismo seria quando desta manera el padre, o el auuelo partiesse lo suyo, por palabra tan solamēte entre sus hijos, e sus nietos, faziendo lo ante dos testigos, rogados e llamados para esto. Otrofi dezimos, que si en tal testamento como este, fuesse ayuntada otra persona estraña q̄ heredasse al padre en vno con los hijos, que quanto tañe en la persona del estraño, non valdria el testamento, como quier que en todas las otras cosas que fuesen y escritas o dichas, seria valedero. E aun dezimos, que si el padre faze testamēto en escrito, non guardando todas las cosas que diximos, que deue y faze e ser guardadas, poder lo ya faze en dos maneras. La primera es, que despues que el

uorē disposuit: secus si in fauorē vnius, & in odiū aliorū. & dicit Decius consil. 105. ad finē, qd ista decisio multū videtur æqua & naturalis, quo ad me tamen nō caret scrupulo. & cōtra eam tenet Paul. de Castr. in. l. hac cōsultissima. ad fi. C. qui test. facer. poss. sed quia parū momēti est hodie ista questio, p̄pter dispositionē. d. l. Tauri, nō infisto. Limita etiā istā. l. quādo filij essent instituti: sec⁹ verō si extranei, & legata essent facta filijs: vt adducit Socin. consil. 5. volu. 3. ad finem. & nota. bene, qd testamētum conditū inter liberos semper censetur habere clausulā, qd valeat omni meliori modo. quo pot. l. coheredi. §. cū filijs. ff. de vulg. & pupilla. tradit Alexā. in. d. §. ex imp. fecho. ad finē. ¶ En escrito. Qd ergo dictū est in principio huius. l. p̄cedit in testamento nūcupatiuo verbo ten⁹ vel cū scriptura, in qua adfuerit duo testes, quæ verō sequuntur, procedūt quādo testamētū sit per scripturā nō nūcupatiue: sed in scriptis: sed minus perfecte, ita declarat Azo. C. eo. in sumā. col. ante p. ver. Sed nri doctores. gl. in autentica quōd sine. C. eod. titu.

testamento es escrito, deue fo escruir el padre diziendo assi, este testamento q̄ fize quiero que sea guardado: otrofi deuen dezir, e fo escruir los hijos, este testamento que fizo nuestro padre otorgamos lo. La segunda manera es, que si el padre supiesse escruir, que lo puede faze de su mano, diziendo en el los nombres de todos sus hijos, e todo su testamento en que manera lo faze, e como lo ordena, e sobre todo deue el assi escruir todo quanto en este testamento escruir, quiero que sea guardado. E en el testamēto que fuesse fecho en alguna destas dos maneras, puede el padre mandar algo a ome estraño, e si quisere, puede franquear sus siervos, pero ha menester que tal testamēto sea fecho ante dos testigos, a lo menos, rogados, e llamados para esto.

¶ Ley. VII. Como puede mudar e reuocar el padre el testamento que ouiesse fecho entre sus hijos.

Mvdar e reuocar puede el padre, o el auuelo, el testamento, o la manda, que ouiesse fecho entre sus hijos en alguna de las maneras, que diximos en la ley ante desta, faziendo despues otro testamēto acabadamente, ante siete

rat Azo. C. eo. in sumā. col. ante p. ver. Sed nri doctores. gl. in autentica quōd sine. C. eod. titu. ¶ Dos testigos. Quid in testamento ad pias causas, vide in. c. relatum de testa. & in. c. cum es. eod. titu. & quid si testamētum fiat tempore pestis, vid. Alex. in. l. fin. C. eod. & latē per Franciscū de sancto Nazario, in suo tractatu de peste. fo. 37. cū sequenti. quid si testamētum fiat in mari. vide Cepol. in tractatu de seruitu. in. c. de portu. & quōd habetur in. l. titu. 2. lib. 5. ordina.

¶ Rogados. Exigebatur ergo etiam inter liberos isto iure partitarum, qd testes essent rogati: a fortiori ergo hoc erit hodie stāte. d. l. Tauri. ¶ Lex. 8.

¶ Testamētum factum inter liberos non reuocatur per secundum testamētū non solēne, in quo nō ad sint septem testes. Itē & requiritur qd testator dicat, quod reuocat primum. h. d.

¶ En algunas de las maneras. Ex isto verbo reprobatur opinio Angeli in autentica hoc inter liberos. C. eod. vbi dixit, qd tunc testamētum inter liberos nō tollebat per secundū etiā perfectū, nisi in secundo fieret reuocatio prioris testamēti, quando primum testamētum erat scriptū manu patris, prout disponitur in autentica, quōd sine. C. eod. & supra. l. proxima. ad finē. Secus verō secundū eū si testamētū primū inter liberos fuisse nūcupatiuū. & hoc idē voluit ibi Alberic. in prin. illius autē nā vt hic vidēs istud procedit etiam si primū testamētū fuerit nūcupatiuū, vt hic patet. iuncta. l. supra proxima. & ista erat etiā cōmuni opinio in. d. autē. hoc inter liberos tene menti, quia tex. vnde sumitur. d. autē. hoc inter liberos, multū faciebat pro opinione Angeli, & Alberi.

¶ Faziendo despues. Quid si non faciat aliud testamētū: sed tantū

deroget primo? Vide qd non sufficit, imō quōd requiritur vtrūq; aliud, scilicet testamētū & derogatio prioris, & idē videtur probari in. d. autē. hoc inter liberos, vbi Pau. de castr. mouet hāc questionē: & concludendū videtur, qd si ideo derogauit primū, quia volebat decedere intelatus, istud solū sufficit, iuxta notata p̄ Bar. in. l. si iure. ff. de lega. 3. & Alexan. in. l. no. stram. co. r. C. de testa.

¶ Diziendo en el. Nota bene: nā non sufficit ret generalis clausula casans & reuocans omne aliud testamētum nisi etiā expreserit, qd cassat qd cūque testamētum etiā factum inter liberos. ita dicit Paul. de castr. in. d. autē. hoc inter liberos quod nota. & hoc etiā est de mente Bal. ibi prin. & tenet Socin⁹ consil. 163. col. 8. volu. 2. & rectē: quia ex quōd illud testamētum inter liberos habet tacitā clausulā derogatoriā, oportet fieri istam mētionē. Sed an testamētū inter liberos videatur etiam habere clausulam derogatoriā ad precedentia testamēta, si

cut intelligitur habere ad sequentia? doctores nō tangunt in. d. autē. Socinus in. d. consil. vult qd non, quando exigetur specialis derogatio primi testamēti, vt quia ibi esset clausula derogatoriā dicens hoc non reperiri iure cautum. limita tamen istā. l. d. autentica, nisi in secundo testamēto etiā filij essent instituti, & esset eis fauorabilis quam primum: nam tunc reuocatur primum absq; alia speciali derogatione glos. in autē. de testa. imperfect. colla. 8. Bal. in. d. autē. hoc inter liberos. Alex. consil. 146. volu. 2. Paul. etiam de castr. in. d. autē. & nota etiam qd lapsus decēnij post testamētū inter liberos idem operatur quōd clausula derogatoriā. l. sancim⁹. C. de testa. Alex. consil. 105. volu. 4. col. ante p. & in. 2. testamento esset instituta pia causa, & filij in aliqua parte, non esset necessaria clausula derogatoriā prioris testamēti etiā facti inter liberos, vt adducit Alexan. in. d. consil. 105. & Iaso. in. d. autē. hoc inter liberos. verfic. 4. singulariter limita. An autē qd hic disponitur procedat quādo in primo testamento fuit instituta pia causa, vt in sequenti sit necessaria clausula derogatoriā ad primum vide Socin. consil. 229. volu. 2. col. fi. verfic. postremo. volentem qd sic quod est singulare dictū. Allegat Oldrad. consil. 119. titus condidit testamētum. &c. Item nota qd si superueniat causa reuocandi primum testamētum, tunc non requiritur in reuocatione clausula de rogatoriā, secundum Bal. in. d. autentica hoc inter liberos.

¶ Ley. IX. quales omes non pueden ser testigos en los testamentos.

Estigar non pueden en los testamentos, aquellos que son condenados por sententia, que fuesse dada contra ellos por malas cantigas, o ditas, que fizieron contra algunos, con entencion de enfamarlos. Nin otrofi, el que fuesse condenado por juyzio de los judgadores, por razō de algund mal fecho, que fiziesse, assi como por furto, o por homicidio, o por otro yerro semeja te destes, o por mas graue de q̄ fuesse dada sententia contra el. Nin otro si ninguno de los que dexan la fe de los christianos, e se tornan moros o judios: maguer se tornassen despues a nuestra fe que dizen en latin apostatas. Nin las mugeres, nin los que fuesen menores de ca torze años. Nin los siervos. Nin los mudos. Nin los sordos. Nin los locos mientras que estouieren en la locura. Nin aquellos aquien es defendido que non vñen de sus bienes: porque son desgastadores dellos en mala manera: ca estos atales nō

te testigos, e diziendo en el, como muda e reuoca el otro que fiziera primero. Ca si el segundo testamento non fuesse assi acabado, non se desataria porende el primero.

¶ Ley. X. Si puede ser testigo, o nō en el testamēto el que ha natura de varon & de muger.

Ermastroditus en latin tanto quiere dezir en romance, como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̄ de varon, non puede ser testigo en testamēto, nin entodas las otras mandas que ome fiziesse. Mas si se acostasse mas a natura de varon, estonce bien puede ser testigo en testamento, e entodas las otras mandas que ome fiziere,

¶ Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamento pueden ser testigos en el, o non.

Ontienda nasciendo sobre el testamēto, entre el heredero q̄ era escrito en el, e los parientes del finado q̄ q̄siesse desatar el testamēto, estōce de zimos q̄ bié puede testificar a q̄llos a quie fuesse algo mādado en el si

pellii in testamētis, vbi de maiori preiudicio agit. & istud videt verius & ista. l. suppleri debet in hoc p̄ alias. & sic infamia infamia iuris qua litemur; sit non potest esse testis in testamento.

¶ Se tornassen. Adde. l. hi qui sanctam. C. de apost. ¶ Ni las mugeres. Adde. §. testes. inst. de testa.

¶ Ni los siervos. Idem dic de monachis, sine licentia abbatis, vt tradit Ioa. Fab. in. d. §. testes. inst. de testa. & ibi dicit, qd ex hoc possunt impugnari multa testamēta, in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed tene cōtrarium, quia monachi bene possunt esse testes instrumētarij sine licentia Abbatis, vt tradit Socin. consil. 17. volu. 1. Cardinal. in terminis istis. consil. 100. incipit testator habet & Felin. in cap. cum nuntius. de testib.

¶ Por hombre libre. Adde. l. i. C. de testa. & §. sed cum aliquis. instituti eodem titulo.

¶ Lex. 10. ¶ Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior, erit testis in testamento: alias secus, hoc dicit.

¶ Lex. 11. ¶ Si est contentio super testamento inter heredem scriptum, & testantis confanguineos vel legatarij possunt esse testes legatarij, sed haeres vel eius confanguinei vsque ad quartum nequaquam: hoc dicit.

¶ En hoc verbo videtur velle hāc lex quōd eius dispositio procedat, quando legatarius adducitur in testem super valore testamēti facti in scriptis, vel de quo fuit facta publica scriptura: & legatarij fuerunt descripti in tali testamento.

iori delicto. Item apostata licet ad fidem redeat: & minor. xliij. an. nis. Itē seruus, mutus, surdus, mulier fatuus fatuitate durante seu stultitia. Itē prodigus, curatore sibi dato. Et pro libero se gerēs potest esse testis licet postea seruus detegatur. hoc dicit.

¶ Malas cantigas. Adde. l. i. §. ff. ff. eod.

pueden ser testigos en testamento. Otro si non lo puede ser ome que es sieruo de otro. Pero si alguno de los testigos, que se acertaron quādo se fizo algund testamento, andaua en aquella lazon por ome libre, smaguer despues fuesse fallado en verdad que era sieruo, non se embarga el testamento por esta razon.

¶ Ley. X. Si puede ser testigo, o nō en el testamēto el que ha natura de varon & de muger.

Ermastroditus en latin tanto quiere dezir en romance, como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̄ de varon, non puede ser testigo en testamēto, nin entodas las otras mandas que ome fiziesse. Mas si se acostasse mas a natura de varon, estonce bien puede ser testigo en testamento, e entodas las otras mandas que ome fiziere,

¶ Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamento pueden ser testigos en el, o non.

Ontienda nasciendo sobre el testamēto, entre el heredero q̄ era escrito en el, e los parientes del finado q̄ q̄siesse desatar el testamēto, estōce de zimos q̄ bié puede testificar a q̄llos a quie fuesse algo mādado en el si

pellii in testamētis, vbi de maiori preiudicio agit. & istud videt verius & ista. l. suppleri debet in hoc p̄ alias. & sic infamia infamia iuris qua litemur; sit non potest esse testis in testamento.

¶ Se tornassen. Adde. l. hi qui sanctam. C. de apost. ¶ Ni las mugeres. Adde. §. testes. inst. de testa.

¶ Ni los siervos. Idem dic de monachis, sine licentia abbatis, vt tradit Ioa. Fab. in. d. §. testes. inst. de testa. & ibi dicit, qd ex hoc possunt impugnari multa testamēta, in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed tene cōtrarium, quia monachi bene possunt esse testes instrumētarij sine licentia Abbatis, vt tradit Socin. consil. 17. volu. 1. Cardinal. in terminis istis. consil. 100. incipit testator habet & Felin. in cap. cum nuntius. de testib.

¶ Por hombre libre. Adde. l. i. C. de testa. & §. sed cum aliquis. instituti eodem titulo.

¶ Lex. 10. ¶ Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior, erit testis in testamento: alias secus, hoc dicit.

¶ Lex. 11. ¶ Si est contentio super testamento inter heredem scriptum, & testantis confanguineos vel legatarij possunt esse testes legatarij, sed haeres vel eius confanguinei vsque ad quartum nequaquam: hoc dicit.

¶ En hoc verbo videtur velle hāc lex quōd eius dispositio procedat, quando legatarius adducitur in testem super valore testamēti facti in scriptis, vel de quo fuit facta publica scriptura: & legatarij fuerunt descripti in tali testamento.

quid ista lex per
3. favor, ubi lo
sferentia que est
amante ille sero
amatorū qd leg
tate vult liberos
requirit caritate
in ista lex, que y
ip̄ in ista lex
m̄ extrā cor
m̄ gomez in d. b
uari nau. 59.
tamem in h. d. in
q̄ q̄ n̄ corrigi p̄
ladi, de quo ad hoc
m̄ tenet Amgorn
pra 22. 6c.

Sesta partida.

Non ergo procederet in testamento nuncupatio, de quo non fuit facta scriptura. & huius opinio fuit Nico. de Mathare. relatus a Bal. in l. dictantibus. C. de testa. & idem voluit Abb. in cap. in super. col. pe. de testib. Si tamen in omnem euentum siue valerit institutio heredis, siue non legatarij essent consecutur legatum, tunc in distin...

se acertaron y quando fue fecho. Effeno mismo seria, si alguno de estos a quien el finado dexasse algo en el testamento, ouiesse contienda con los herederos, en razon de la cosa qual fuesse madada en el. Ca esto ce podria testiguar los otros que fuesen y escritos, sobre tal razon, pues que non tañe la contienda de tal cosa a ellos. Mas el que fuesse establecido por heredero, o su padre, o los que descendiesen del, o sus hermanos, o los otros parientes cercanos, fasta el quarto grado: non pueden ser testigos sobre la contienda, que ouiesse el heredero con los parientes del finado, o con los otros omes en razon del testamento, en que fuesse escrito por heredero.

¶ Ley. XII. En que cosa puede ser escrito el testamento.

No pargamino de cuero, o de papel, o en tablas, quier sean co cera, o de otra manera, o en otra cosa en que se pueda fazer escritura, e parecer, puede ser escrito el testamento. E aun dezimos que de vn testamento, puede ome fazer muchas cartas de vn tenor. E destas cartas puede el testador leuar la vna consigo, e las otras puede poner en algund lugar seguro, assi como en sacristania de al...

- a ¶ Los otros. No ergo ipse legatarius litigas, vide per Ang. in § legatarius in l. delega.
b ¶ Por heredero. Adde. § sed neq. in l. de testa. & tene meti istam. l.
c ¶ En el quarto grado. Vide quae notat Alex. cõsil. 47. in prin. volu. 2. & ex ista. l. videtur probari, quod si vnus ex testibus requisitis in testamento esset inhabilis, vel non omni exceptione maior, quod non suppleatur eius defectus ex integritate aliorum, eo quod requiratur quod omnes sint integri testes. vide Iason. in l. si quis ex argentiariis. § eo gentur. col. i. ff. de eden. & Decium. cõsil. 105. & quae dixi supra eod. l. in glo. ante siete testigos. & qd notat Ioa. de Imol. in l. qui testamento. in prin. ff. de testa. vbi vult qd si sunt duo testes non omni exceptione maiores, habentur loco vnus.
d ¶ Escrito. Ex hoc verbo videtur quod etiam si testamentum iuuetur scriptura tabellionis, vel alias, consanguinei heredis, non possunt esse testes intra quartum gradum. Contra quod videtur id quod dixi supra in glo. ad quod potest dici, qd aliud sit in legatariis, qui non repelluntur: imò admittuntur de iure, secus in istis qui repelluntur iure. & ista. l. etiam facit contra id quod not. Salice. in l. parentes. C. de testib. vbi voluit, quod si frater fuerit rogatus testis in testamento fuerit: bene possit esse testis: quia testator habet auctoritatem constituendi factum suum. Allegat. l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. neque vbi hic videtur etiam si sit rogatus, potest esse testis in testamento: sed procedit quando heres institutus esset frater testis: dictum vero Salice. procedit, quando extraneus esset institutus.

¶ Potest scribi testamentum in pergamento papyro vel tabula etiã cerea, vel alia re in qua scribi potest: & possunt etiã de tenoris fieri plures charte testamenti: quarum vna defectuosa, non nocet alijs perfectis. h. d. ¶ No empece. Nota hoc verbum. & hoc id eo est, quia ratione abundantioris probationis in pluribus chartis scribit, vt in l. vnũ. verfi cu. idq; interdum. ff. eod. vnde si in alijs chartis bene sit scriptum eis statur, & non nocet charta defectuosa: quia abundans cautela nõ lolet nocere. l. testamẽtum. C. eo. gl. & doct. in l. si. C. secũdũ tab. c. cõ. l. & A. de re iud.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non. **O**dos aquellos a quien non es defendido por las leyes deste nuestro libro, pueden fazer testamento: e los otros que non le pueden fazer son estos. El hijo que esta en poder de su padre, maguer el padre gelo otorgasse. Pero si fuesse caullero, o ome letrado, qual quier de estos hijos, que aya de los bienes, que son llamados, peculio castrense, vel quasi castrense, puede fazer testamento dellos. Otrofi dezimos, que el moço que es menor de quatorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non sean en poder de su padre, nin de su auuelo, non pueden fazer testamento. E esto es por que los que son desta edad, non han entendimiento cumplido. Otrofi el que fuesse sali...

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

Odos aquellos a quien non es defendido por las leyes deste nuestro libro, pueden fazer testamento: e los otros que non le pueden fazer son estos. El hijo que esta en poder de su padre, maguer el padre gelo otorgasse. Pero si fuesse caullero, o ome letrado, qual quier de estos hijos, que aya de los bienes, que son llamados, peculio castrense, vel quasi castrense, puede fazer testamento dellos. Otrofi dezimos, que el moço que es menor de quatorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non sean en poder de su padre, nin de su auuelo, non pueden fazer testamento. E esto es por que los que son desta edad, non han entendimiento cumplido. Otrofi el que fuesse sali...

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

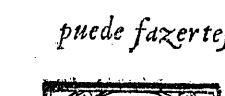
¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

¶ Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.

L ciego non puede fazer testamento, fueras ende desta manera, deue llamar siete testigos, e vn escriuano publico: e delante dellos deue dezir como quiere fazer su testamento. Otrofi deue nombrar quales son aquellos que establece por sus herederos, e q es lo que manda, e el escriuano deue escreuir todas estas cosas delante los testigos o si era ante escritas, deue leydas de delante dellos e despues que fueren escritas, e leydas deue dezir el ciego manifestamente, como aquel es su testamento. E de si cada vno delos testigos, deue escreuir su nome en aquella carta, si supiere escreuir: e si non deuelo fazer escreuir a otro. E tabien el escriuano publico: q escriuiere la carta, como los testigos, deue sellar la carta con sus sellos, e si el escriuano publico nõ se pudiere auer, deue auer otro q lo escriua, e que sea co el ocho testigos en lugar del escriuano. E esta guarda deue ser fecha en el testamento del ciego, porque non pueda ser fecho ningũ engaño.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

¶ Ley. XIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamento.

declarationem legis ordinamēti, & voluit tollere illud dubiū, quod causabatur ab illa lege, an per eam derogatum fuisset huic legi paritarum specialiter disponenti circa testamentū cæci, & declarauit in testamento cæci debere interuenire quinq; testes videtur voluisse quod in omnibus alijs seruari sufficeret formam. d. l. ordina. secundum quā ista subscriptio & sigillatio non est necessaria, videtur ergo quod d. l. tauri voluit corrigere istam. l. disponentem circa formam testamenti cæci, & reducere ad formā. d. l. ordinamento rūdum tamē interueniant quinq; testes potuit enim d. l. huic derogare cū sit de iure positiuo, cum & p statutum dicat Bar. posse fieri in l. si quæramus. ff. de testa. & licet p d. l. ordinatio poterat recte dici istā. l. quatenus ad testamentum cæci esse correctā, vt notat Bald. in d. l. si quæramus. ff. de test. vbi dicit qd p statutu, quod disponitur qd sufficiant quinq; testes in testamento cæci, non videtur tolli qd a iure communi est dispositum in testamento cæci: tamē stante. d. l. tauri. quæ expresse disponit sufficere quinq; testes in testamento cæci: videtur tenendum qd istę solennitates huius legis, non sint hodie necessarie: quod ex mente. d. l. videtur quod vbi non possit haberi tabellio, teneret testamentum cæci nuncupatiue factum cum quinq; testibus, corā quibus cæcus expressit suam voluntatem: licet nulla fiat inde scriptura articulū tamē iste est dubius. Tu cogita procederet tamē sine scrupulo quod dico, si cæcus testaretur inter liberos ex cōmuni opinione docto. in d. l. hac consultiissima, quod illa lex non procedat quando cæcus testaretur inter liberos, possit etiam cæcus testari ad pias causas cum duobus testibus, iuxta capitulū relatum. & capitulū eū esset. de testa. vt etiā voluit Alex. in d. l. hac consultiissima. colu. fi.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Vdgado a seyedo alguno a muerte, por yerro que ouiesse fecho, pues que tal sentencia fue dada contra el, non puede fazer testamento. E sso mismo dezimos, del que fue esse desterrado para siempre, en alguna ysla, si le tomasse el Rey todo lo suyo: mas si non le tomasse todo lo suyo, o fue esse desterrado a tiempo, bien puede fazer testamento de los bienes que le fincaron. Otro si aquel contra quien fue esse dada sentencia de muerte, e se alçare della, biē podria despues fazer testamēto de lo suyo: e si ante que fue esse confirmada la sentencia finasse, valdria el testamento que assi ouiesse fecho. Mas si este que fue esse cōdenado a muerte es cauallero, fizieron los sabios antiguos departimiento en razón del yerro por que era judgado. Ca si el auia fecho yerro en caualleria, assi como estando en huerte, vendiendo o baratando las armas, o fue esse desmādado al cabdillo, faziendo lo que le vedaua, o non cumpliendo sus mandamientos, assi como deuiesse; si por tal razon como esta fue esse dada contra el sentencia de muerte, non podria despues fazer testamēto. Fuera ende si en tal juyzio fue esse otorgado que lo pudiesse fazer. Ca estonce en los bienes que son llamados castrēse peculium, puede fazer testamento, o mādadas de los otros non. E si por auētura el cauallero fue esse judgado a muerte por que quebratasse su fecho, o por algūd yerro, que cupiesse en traycion, estonce non podria fazer testamento en ninguna manera. Pero si el yerro que fiziesse el cauallero, non fue esse de fe quebrantada nin taxesse en pleyto de caualleria. Mas fue esse atal, en que caen los otros omes, comunalmente a las vegadas, assi como por razon de adulterio, o de furto, o de otro yerro qualquier semejante de estos, estonce bien podria fazer testamento, despues que fue esse judgado a muerte, guardando, e poniendo en el todas aquellas cosas, q los otros omes deuen guardar, e poner en los testamentos. Ca la mayoria, e el preuillejo q el ouiere por razon de la caualleria, en fazer como qui siere, pierdelo por tal sentencia, que fue esse dada contra el.

de Imol. in. c. quia ingredientibus. col. 8. de testa. Alberi. in. l. ei? qui. §. i. ff. eod. vnde & poterit donare causa mortis, vt in l. cū hic stat? §. si miles vxori. ff. de dona. inter virū & vxor. Sed an sicut per dictā. l. tauri, isti sic damnati habilitatur ad testamētū factioē actiua, videatur, habilitati ad passiuā, vt sic capere possint ex testamētis aliorū dic q non, vt & in cōmēto illius legis dixit Michael de Cifuentes. Cui adde id qd habetur p glo. & docto. in. l. is cui. §. i. in glo. ff. de testa. In contrariū tamen videtur, q cū per istā. l. possit testari actiue, per consequens videtur habilitatus. q & sit testabilis passiuē. Itē quia cum nō sit seruus pōne ad testandum actiue, sic nec passiuē. & forte ista lex ideo hoc sanciuir, quia nō reputauit seruū pōne ad mortem, prout & voluit Sali. etiam de iure communi loquendo in auctētica sed hodie. C. de don. inter virū & vxor. post alia quas glo. que idem voluerunt quæ opinio videt approbari in d. l. tauri. Tu cogita, & an possint testari de illis bonis quæ de iure cōmuni confiscabuntur, sed per auctēticam bona damnatorum reseruantur certis personis, vt etiam habetur in l. 6. titu. 7. partida. 7. & in l. 8. titu. 10. & l. 5. titu. 31. ead. partida. vide per Roderic. Suarez in repetitio. l. 9. titu. de las mandas. lib. 3. foro. l. 10. limitacione. & tu vide quæ dixi in l. 5. titu. 31. partida.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

dic q non, vt & in cōmēto illius legis dixit Michael de Cifuentes. Cui adde id qd habetur p glo. & docto. in. l. is cui. §. i. in glo. ff. de testa. In contrariū tamen videtur, q cū per istā. l. possit testari actiue, per consequens videtur habilitatus. q & sit testabilis passiuē. Itē quia cum nō sit seruus pōne ad testandum actiue, sic nec passiuē. & forte ista lex ideo hoc sanciuir, quia nō reputauit seruū pōne ad mortem, prout & voluit Sali. etiam de iure communi loquendo in auctētica sed hodie. C. de don. inter virū & vxor. post alia quas glo. que idem voluerunt quæ opinio videt approbari in d. l. tauri. Tu cogita, & an possint testari de illis bonis quæ de iure cōmuni confiscabuntur, sed per auctēticam bona damnatorum reseruantur certis personis, vt etiam habetur in l. 6. titu. 7. partida. 7. & in l. 8. titu. 10. & l. 5. titu. 31. ead. partida. vide per Roderic. Suarez in repetitio. l. 9. titu. de las mandas. lib. 3. foro. l. 10. limitacione. & tu vide quæ dixi in l. 5. titu. 31. partida.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XIX. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XX. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXI. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXIV. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XIX. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XX. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXI. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XXIV. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

Ley. XVIII. Como los que son dados por refenes e los judgados por en famados por cantigas que fizieron, e los que fueffen siervos e de los otros, que non faxen testamento.

tit videtur tenere primam opinionem, sufficit quod in contrarium se habet communis opinio, tam legitimam quam canonistam, & vt dixi pro ista parte multum vrget. d.l.6. de Toro, neq; obstat. d. mortuo. in fi. de acqui. per arroga. quia debet limitari, nisi respectu legitimæ debite patri naturali, in illa enim non fuit præiudicatum patri naturali per arrogationem, prout te tigi in l. fi. tit. 16. parti. 4.

¶ *Puede partir.* Súpta est ista lex ex autentici ca si qua mulier. C. d. sacro sanct. eccl. vbi plenè per glo. & docto. & 19. q. 3. c. si qua vbi bona glos. vide plenè per Abb. in d. c. in præsentia. per 10. fi. col. de p. ba. & reuocare & mutare pót testamentum ante professionem factum inter liberos vel monasterium aliter disponendo: nõ vero fauore extranei vt tradit Bald. in d. autent. si q. mulier, d. modo non sit professus ordinem minoru, vbi & Pau. de Cast. & Salic. & Deci. in d. c. i. p. sentia. de proba. nume. 68. licet Abb. ibi voluerit q. post p. fessionem nullo modo possit.

¶ *Non dellos.* Si partes fuerint æquales inter filios planè procedit: si verò fuerint inæquales, tunc glo. in d. autent. si qua mulier. super verbo connumerata intelligit, quod tantum detur monasterio quantum fuit datum illi filio, cui plus fuit datum. cum qua glo. transit ibi Bart. intelligens hoc quòd pater disponit diuidendo inter liberos facta iam professione ex privilegio illius tex. nõ ergo possit pater, qui religionem fuit ingressus, facta iam professione per eum meliorare in tertio bonorum vnũ ex filiis iuxta l. fori. cum hoc esset lædere monasterium, cui non potest aliud tertium meliorare assignari: quia grauarentur alii filii in legitima, intellige etiam & limita istam. l. ita quòd monasterio nõ assignetur ultra quintum bonorum patris, cum omnia alia bona ex l. fori sint legitima filiorum in qua non possunt grauari.

¶ *Sus fijos.* Sed an teneantur expectare mortem naturalem patris, vel possint statim filii petere suam legitimam? glo. penul. in d. autent. si qua mulier dubitauit, super hoc legisse cõmuniter tenet, q. expectetur mors patris quũ fuit ingressus ordinẽ q. potest habere propriũ in cõmuni, vt tradit Sali. & las. post alios in d. aut. si qua mulier. docto. verò canonistæ cõter tenent cõtrarium per tex. in c. cum scimus. de regula. q. tñ hoc non pbat & mihi plus placet legitimũ opinio, cui fauet tex. in d. aut. si qua mulier, & etiã ista. l. prout dicunt Alber. & Jacob. Butri. in d. aut. si q. mulier, & Deci. in c. in p. sentia. de p. ba. nu. 67.

¶ *Que deuen auer.* Cõcor. cũ aut. de trien. & semis. l. colla. 3. & in aut. nouissima. C. de inoffi. testa. de lege tamen fori, quæ seruatur in isto regno oia bona parentis sunt legitima filiorũ, præter quintã partẽ, vt habet in l. 9. tit. de las mandas. lib. 3. foro. ll. & q. teneat ista taxatio

puede partir a entre ellos lo que ouiere, de manera, que de a cada vno dellos su legitima parte e non mas. E si por auentura mas les quisiere dar de su parte legitima, estonce tanta parte deue ser dada al monasterio quãta cayere al vno dellos. E a esta parte legitima, dizen en latin, parte debita iure nature. Empero si despues que entrasse en la religion, se muriesse, ante que partiesse lo suyo a sus herederos, assi como sobre dicho es, sus fijos c deuen auer su legitima parte, e el monesterio todo lo otro. E la legitima parte que deuen auer d los fijos es esta, que si fuerẽ quatro o dende ayuso, deuen auer delas tres partes la vna, de todos los bienes de aquel a quien heredan. E si fueren cinco o mas, deue auer la meytad, e por esso es llamada esta parte legitima, porque la otorga la ley a los fijos, e deuen la auer libere: e quita sin embargo, e sin agrauamiento, e sin ninguna condicion. E los Obispos, e los otros clerigos, como, e de que cosas pueden fazer testamento, muestrasse en la primera partida deste libro, en el titulo que fabla del pegujar de los clerigos.

¶ *Lex. XVIIII. Como se puede defatar el testamento por mudar se el estado de aquel que lo fixo.*

Mudar se puede el estado del ome en tres maneras, que por cada vna dellas se defataria el

legitimã etiã respectu ecclesiarũ, & clericorũ, vide per Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 37. & 38. de constitu. vbi notabi. quoniam nõ si pater reliquit filijs titulo in l. titutionis legitimã eis debita: & in reliquo in l. tituit hæredẽ extraneũ, & tempore mortis patris bona valebant tantũ, 50. & sic quadraginta debebant filijs ex legitima, postea bona aucta fuerũt, ita q. valebat cõtũ an in isto augmento filii aliquid habebat, & sic eis p. litita q. possint petere octoginta iure legitime, vel an tale augmentũ profit hæredẽ extraneũ de hoc tẽx. notabilis. in l. si patronũ. §. fi. ff. de bo. libe. q. tale augmentũ et si habeat originẽ a causa anteriori, & q. retro fingit ad tẽpus vitæ patris, non sit filiorũ, sed hæredis in totũ p. quã. l. ita tenet Paul. de Cast. in l. in ratione in p. inci. vers. vltimò quẽro. ff. ad l. falci. & in l. in quantitate. in prin. ff. eod. vbi etiam ponit rationẽ cur aliud sit i legatis in casu in quo augmentũ facultatum testatoris prodest legatariis & dicit hoc iõ esse, quia in legitima ei valde referri debet ad tempus mortis. l. cum

quaritur. C. de inoffi. testa. vbi vide Iaso. hoc limitantem, sed quid si pater non reliquit integram legitimam filijs, & ideo agant ad supplementum, an istud debeat suppleri tam ab hærede, quam a legatariis, quibus defunctus legata reliquit? vide per Bart. & Pau. de Cast. in l. in quartam. ff. ad l. falci. d. vbi Barto. vult, quòd ab omnibus prout debet suppleri. & limitat Pau. de Cast. quando legata essent in speciebus: secus si in quantitate, vide ibi per eum.

¶ *Sin agrauamiento.* Adde. l. in. titu. 4. infra ead. parti. & q. ibi dicam.

¶ *Lex. 18.*

¶ *Infirmatur testamentum per maximam capitis diminutionem, per quam libertas, & ciuitas & familia perduntur, aut per mediam, qua ciuitas & familia, vt de portatione, siue per minimam qua sola familia perditur, vt per arrogationẽ, per quã testamentum ante factũ infirmatur. hoc dicit.*

¶ *Pena.* Vt si est damnatus in metallum, vt in. §. primo. in l. titu. de cap. pit. diminu.

¶ *Como seruo.* Hodie tamen per l. tauri. 4. non rumpitur neque irritabitur testamentum damnati ad hanc mortem ciuilem, quia cum dicit l. permittat tali testari, permittit etiam a fortiori, vt testamentũ eius ante factum non irritetur: sed valeat ipso perseverante in eadẽ voluntate. l. si quis filio ex hereditate. §. irritum, vers. qua ratione. ff. de iniust. rup.

¶ *Para siempre.* hodie dic de isto deportato. vt dixi supra eodem. in glo. proxima, de damnato in opus publicum.

testamento que ante ouiesse fecho. La primera es, quando aquel que haze el testamento es dañado para siempre a sofrir alguna pena. f Ca este a tal non osa despues beuir en otro lugar, si non en aquel, o ha de ser penado, e es como seruo, e non ha despues sus fijos en su poder como auia antes. E esso mismo seria, quando alguno que fuesse franqueado, lo tornassen a seruidumbre, por que fuera desconosciendo a su señor quel aforro, e perdiessse la libertad por otra razon e a este mudamiento dizen en latin maxima capitis diminutio: que quier tanto dezir, como el mayor mudamiento de estado que a ome puede acaescer, porque por ella pierde la libertad, e la cibdad, e su familia. La segunda manera es, quando alguno es deferrado para siempre, en alguna ysla, por iuyzio, que nunca ha de salir della, quier le sean tomados todos sus bienes o non. E a esta dizen en latin media capitis diminutio, que quier tanto dezir en romance, como mediano mudamiento del estado del ome, ca por este pierde la cibdad e la familia. La tercera es, como si aquel que non es en poder de otro, se dexa porfijar, e cae por ende en poder de aquel q. porfijo: ca muda su estado. E a este mudamiento dizen en latin minima capitis

diminutio. Sed cum ista etiam contingat per emancipationem, vt in. §. 3. in l. titu. de cap. diminu. & per illam testamentum filii familias de iure communi, qui poterat testari de castrensi-bus, vt supra eodem. l. 13. irritetur, vt in. §. alio. & in. §. non tamen. in l. quib. mod. testa. in firmẽ. An hodie stante. l. 5. tauri. qua permitti-

diminutio, a que quier tanto dezir en romance, como el menor mudamiento q. ome puede auer en su estado, ca por ella muda la familia tan solamete, e nõ mas. E por qualqer de estos mudamientos que a ome auẽga, despues q. ouiesse fecho su testamẽto, dezimos q. se defata por ende.

¶ *Lex. XIX. Como se puede cobrar el testamento que fue quebrantado por alguno de los tres mudamientos sobre dichos.*

Obrando alguno su estado cumplidamete, que auia mudado, en alguna delas maneras que diximos en la ley ante desta, si quier que vala el testamento q. ante ouiesse fecho, e que se non embargue por razon del mudamiento, puede lo cõfirmar b por su carta, o por su palabra delante testigos, c diziẽdo que quier, que vala el testamento, que auia fecho ante que fuesse mudado su estado, e si lo assi dixere deue valer de alli adelante, en la manera que lo auia fecho.

¶ *Lex. 19.*

¶ *Recuperato statu, per capitis diminutionem perditõ conualidatur testamentũ eius prius factum: si expresse coram testibus dicat velle validari. hoc dicit.*

¶ *Puede lo confirmar.* Adde. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bonor. pos. secundum tabul. & dicit Ioan. Fab. & etiam Angel. in. §. non tamen. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. quòd i stud testamentum reconualescit de iure prætorio, & sic etiam hodie erit vnus de casibus, in quibus erit necessaria bonorum possessio secundum tabulas. & voluit Azo. C. eod. in summa. quia tale testamentum reconualescit prætorio iure, ego verò attento isto iure partitarum, quod nõ curauit de istis bonorum possessionibus, credo quòd non erit necessaria talis bonorum possessio, & hæres poterit adire ex tali testamento sic confirmato, & quòd procedit siue testamentum fuerit in scriptis: siue nõ cupatiuum, cum. l. ista generaliter loquatur, & militet eadem ratio, neq; erit locus disputationi an tabulæ testamenti extent, vel non, de quo per Ioan. Fab. in d. §. non tamen.

¶ *Testigos.* De iure communi requirebatur quinq; vt not. glo. & ibi Barto. in l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bono. pos. secundum tabul. Bald. in l. si colum. sexta. C. vnd. legit. Paul. de Cast. in l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Ange. in d. §. non tamen, hodie de iure regni seruandum esset quod habetur in præalega. l. prima. titu. de los testamentos. lib. 5. ordina. & in l. 3. tauri.

¶ *Lex. 20.*

¶ *Infirmatur testamentum posthumi agnatione si in eo non fuit institutus, quia dicitur præteritus posttestamentũ vel mortẽ patris natus. Item etiam infirmatur per arrogationem vel adoptionem postea factam. hoc dicit.*

¶ *Posthumus.* Sumprum est hoc principium à dictis Azonis. C. de posthu. hæredib. in l. in summa.

¶ *En esta misma manera.* Improprie tamẽ vt in l. tertia. in principio. ff. de iniust. rup. testam.

¶ *Quebrantado.* Adde. l. posthumo nato. C. de bonor. pos. contra tabul. & l. tertia. ff. de iniust. rup. & §. posthumi. & §. posthorum in l. titu. de ex hæredat. libero. & non rumpitur testamentum vique quo nascatur posthumus: licet sit in vtero, quia non est antea suus hæres, cum neq; homo. vt in l. si. ff. de assignat. liber. l. si. ff. de colla.

bonorum, bene tamen aperit edictum alij iam nato, vt in l. illud. §. si. ff. de bono. pos. contra tabul. & nota quòd licet posthumus approbet testamentum patris: tamen adhuc testamentum non valet quia non adest voluntas testantis nascete posthumo, de quo ipse nõ cogitauit secundum Bal. qui dicit hoc nouum & mirabile. in l. si cũ veli vtero. C. de testa. milit. & an debeant legata ad pias causas rupto testamẽto præteritione posthumi? vi. Bar. in l. 1. colu. 11. vers. sic. secundo. quæro. C. de sacro sanc. eccl. vbi tenet q. sic: quando pater ignorauit posthumũ quod Baldus in l. 1. colu. penult. C. de inoffi. dona. limitat quantum attinet ad legitimam.

¶ *En poder.* Iuxta id q. habetur in l. penult. titu. 6. part. 4. & in. §. sed hodie. in l. de adoptio.

¶ *Profijamien te.* Quid per ingressum monasterii, an rumpatur testamentum prius factum? variaz fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentici. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Abb. & alios in c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tẽpus transferat ad die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q. fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in d. l. cũ in secundo, & in d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Mol. in l. sed & si in cõditione. §. si. ff. de hæred. insti. Alex. cõs. 37. vol. 1. c. 2. §. 1. & licet Bar. & facit hoc ad q. stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maiorã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oibus bonis in casu quo possit sine privilegio principis: q. si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ periciat istud secundũ testm. q. forte nõ videt ex hoc reuocata maiorã facta in primo testamẽto. si tñ prima maiorã facta esset ex facultate regia vbi q. incipies aliter testari, & si nõ periciat videatur reuocata prima maiorã, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. pcedit etiã ista lex, & si p. legato factõ in primo testõ hæres caussit legatario, vt in l. cũ quis decedẽs. §. si. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. status florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q. si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secundo testõ eundem fundũ reliquit simpliciter, q. nõ videt repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ allegat. d. l. si iure, Quid autẽ si testator nõ fecit testm aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q. nolebat testm primũ valere, an ex hoc irritabit testm? ex. in. §. pe. cũ gl. in l. q. b. mod. testa. in firmẽ. vult expresse quòd non: quod Bart. in d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q. ideo reuocabat primũ testm.

Partida. vi. B2

¶ *Lex. XX. Como se defata el testamento por si jo que nasciesse despues del fazedor, o por otro a qui en porfijasse.*

¶ *Lex. XIX. Como se puede cobrar el testamento que fue quebrantado por alguno de los tres mudamientos sobre dichos.*

Obrando alguno su estado cumplidamete, que auia mudado, en alguna delas maneras que diximos en la ley ante desta, si quier que vala el testamento q. ante ouiesse fecho, e que se non embargue por razon del mudamiento, puede lo cõfirmar b por su carta, o por su palabra delante testigos, c diziẽdo que quier, que vala el testamento, que auia fecho ante que fuesse mudado su estado, e si lo assi dixere deue valer de alli adelante, en la manera que lo auia fecho.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q. fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in d. l. cũ in secundo, & in d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Mol. in l. sed & si in cõditione. §. si. ff. de hæred. insti. Alex. cõs. 37. vol. 1. c. 2. §. 1. & licet Bar. & facit hoc ad q. stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maiorã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oibus bonis in casu quo possit sine privilegio principis: q. si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ periciat istud secundũ testm. q. forte nõ videt ex hoc reuocata maiorã facta in primo testamẽto. si tñ prima maiorã facta esset ex facultate regia vbi q. incipies aliter testari, & si nõ periciat videatur reuocata prima maiorã, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. pcedit etiã ista lex, & si p. legato factõ in primo testõ hæres caussit legatario, vt in l. cũ quis decedẽs. §. si. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. status florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q. si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secundo testõ eundem fundũ reliquit simpliciter, q. nõ videt repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ allegat. d. l. si iure, Quid autẽ si testator nõ fecit testm aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q. nolebat testm primũ valere, an ex hoc irritabit testm? ex. in. §. pe. cũ gl. in l. q. b. mod. testa. in firmẽ. vult expresse quòd non: quod Bart. in d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q. ideo reuocabat primũ testm.

¶ *En poder.* Iuxta id q. habetur in l. penult. titu. 6. part. 4. & in. §. sed hodie. in l. de adoptio.

¶ *Profijamien te.* Quid per ingressum monasterii, an rumpatur testamentum prius factum? variaz fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentici. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Abb. & alios in c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tẽpus transferat ad die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q. fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in d. l. cũ in secundo, & in d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Mol. in l. sed & si in cõditione. §. si. ff. de hæred. insti. Alex. cõs. 37. vol. 1. c. 2. §. 1. & licet Bar. & facit hoc ad q. stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maiorã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oibus bonis in casu quo possit sine privilegio principis: q. si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ periciat istud secundũ testm. q. forte nõ videt ex hoc reuocata maiorã facta in primo testamẽto. si tñ prima maiorã facta esset ex facultate regia vbi q. incipies aliter testari, & si nõ periciat videatur reuocata prima maiorã, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. pcedit etiã ista lex, & si p. legato factõ in primo testõ hæres caussit legatario, vt in l. cũ quis decedẽs. §. si. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. status florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q. si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secundo testõ eundem fundũ reliquit simpliciter, q. nõ videt repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ allegat. d. l. si iure, Quid autẽ si testator nõ fecit testm aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q. nolebat testm primũ valere, an ex hoc irritabit testm? ex. in. §. pe. cũ gl. in l. q. b. mod. testa. in firmẽ. vult expresse quòd non: quod Bart. in d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q. ideo reuocabat primũ testm.

¶ *En poder.* Iuxta id q. habetur in l. penult. titu. 6. part. 4. & in. §. sed hodie. in l. de adoptio.

¶ *Profijamien te.* Quid per ingressum monasterii, an rumpatur testamentum prius factum? variaz fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentici. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Abb. & alios in c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tẽpus transferat ad die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q. fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in d. l. cũ in secundo, & in d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Mol. in l. sed & si in cõditione. §. si. ff. de hæred. insti. Alex. cõs. 37. vol. 1. c. 2. §. 1. & licet Bar. & facit hoc ad q. stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maiorã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oibus bonis in casu quo possit sine privilegio principis: q. si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ periciat istud secundũ testm. q. forte nõ videt ex hoc reuocata maiorã facta in primo testamẽto. si tñ prima maiorã facta esset ex facultate regia vbi q. incipies aliter testari, & si nõ periciat videatur reuocata prima maiorã, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. pcedit etiã ista lex, & si p. legato factõ in primo testõ hæres caussit legatario, vt in l. cũ quis decedẽs. §. si. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. status florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q. si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secundo testõ eundem fundũ reliquit simpliciter, q. nõ videt repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ allegat. d. l. si iure, Quid autẽ si testator nõ fecit testm aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q. nolebat testm primũ valere, an ex hoc irritabit testm? ex. in. §. pe. cũ gl. in l. q. b. mod. testa. in firmẽ. vult expresse quòd non: quod Bart. in d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q. ideo reuocabat primũ testm.

¶ *En poder.* Iuxta id q. habetur in l. penult. titu. 6. part. 4. & in. §. sed hodie. in l. de adoptio.

¶ *Profijamien te.* Quid per ingressum monasterii, an rumpatur testamentum prius factum? variaz fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentici. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Abb. & alios in c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tẽpus transferat ad die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. in l. titu. quib. mod. testa. in firmẽ. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q. fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in d. l. cũ in secundo, & in d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Mol. in l. sed & si in cõditione. §. si. ff. de hæred. insti. Alex. cõs. 37. vol. 1. c. 2. §. 1. & licet Bar. & facit hoc ad q. stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maiorã de. 3. & 5. bonorũ, vel de oibus bonis in casu quo possit sine privilegio principis: q. si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ periciat istud secundũ testm. q. forte nõ videt ex hoc reuocata maiorã facta in primo testamẽto. si tñ prima maiorã facta esset ex facultate regia vbi q. incipies aliter testari, & si nõ periciat videatur reuocata prima maiorã, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. pcedit etiã ista lex, & si p. legato factõ in primo testõ hæres caussit legatario, vt in l. cũ quis decedẽs. §. si. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. status florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q. si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secundo testõ eundem fundũ reliquit simpliciter, q. nõ videt repetitũ onus de non alienãdo, de quo in primo testõ allegat. d. l. si iure, Quid autẽ si testator nõ fecit testm aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q. nolebat testm primũ valere, an ex hoc irritabit testm? ex. in. §. pe. cũ gl. in l. q. b. mod. testa. in firmẽ. vult expresse quòd non: quod Bart. in d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q. ideo reuocabat primũ testm.

¶ *En poder.* Iuxta id q. habetur in l. penult. titu. 6. part. 4. & in. §. sed hodie. in l. de adoptio.

¶ *Profijamien te.* Quid per ingressum monasterii, an rumpatur testamentum prius factum? variaz fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentici. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Abb. & alios in c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tẽpus transferat ad die conditi testamẽti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex. 21.*

¶ *Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuat, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deifacta vel consanguineis, vel amicis debetur. h. d.*

quia volebat decedere intestatus. si autem hoc adiecerit, tunc quia tacite sunt in situ venientes ab intestato, reuocatur primum testamentum, pro quo facit licet ipse Barto. non allegat. l. i. §. si haeres. ff. de tabul. testa. null. ex tab. & ad text. qui videbatur ob stare. in l. i. militis. §. Veteranus. ff. de testa. mili. respondet Ioan. de Imol. in l. i. §. ita. §. regula. ff. de deli. be. & posth. q. ubi illa verba fuerunt p. lata non interueniente legitimo numero testium: secus autem si coram solenni numero testium p. fuerit. & ista opinio Bart. est magis communis prout attestatur Alex. con. 30. vol. 3. in. 2. dubio & consil. 140. vol. 2. incipienti. paucis vtr. & in l. Sacerdotis. C. de testa. col. pen. vbi vid. sed qd si testator non vtatur verbis in reuocando primo testamentum: sed facto rumpendo illud vel sciendo: vide. l. qui ex liberis. §. testamentum. ff. de secundum tabul. & l. nostram. C. de testa. & Oldra. con. 144. Quid tamen si vtrunq; testamentum etiam diuersis temporibus factum idem contineret: videtur qd teneret vtrunq; argumento. l. i. supra eo. & eius qd notat Ioan. Faber. in. d. §. posteriore. Itē intellige istam. l. d. tamen ex secundo testamento hereditas possit adiri, vt habetur in. d. §. posteriore. & in. d. l. cū in secundo. vbi vide per docto. signanter per Ioan. de Imol. quid si secundum testamentum fuit nulli potest tū cōualere ex aliquo iure. & quid si in secundo testamento instituitur fuit haeres incapax: vide in. l. cū quidā. ff. de his quib. vt indig. vbi Bart. & quid si secundo testamento sit institutus aliquis hō potens & testamentum fuit nuncupatiuū, & sic debet probari per testes vide. l. noluntus. C. de testa. & per Alexand. consil. 105. vol. 4.

a ¶ **Compendiamente.** Concordat. d. §. posteriore. cum sequenti & d. l. si iure. ff. de lega. 3. q. est lex singularis. & ibi Bart. notat. qd licet in secundo testō inualido sit illa clausula derogatoria casans & irritas oē aliud testm non p. hoc videtur reuocatiū primum validū, quod etiā notat Pau. de Cast. per illam. l. singularem in. l. Sacerdotis. C. de testa. in fine.

b ¶ **No derogat a prima.** Approbat ista. l. opinionem. specula. tit. de instrum. editio. §. compendiosē col. u. vericulo quid si is. qui ita intelligit dispositionem. l. si. ff. de heredib. in. l. i. a qua ista sumpta est volentis primū testamentū non rūpi. & adde. l. eā q. C. de fidei cōmiss. & quae ibi notat Bald. col. 6. verfic. mō quero. & vericulo sequenti. & an fletur verbo testatoris circa cām ab eo insertā, cur aliqd faciat: videt ex. notabile. q. si in. l. d. i. ff. de admō. lega. nisi p. baret testatorē errasse, vt dicit Bart. ibi argu. d. l. si. & vi. l. epitola. ff. ad trebel. in. p. r.

c ¶ **El testador se monio.** Expresa illa causa vt supra: si tamen causa esset in mente retenta non rumpet primum testamentum, vt voluit glo. in. d. l. si. in. glo. pen. & quid si falsa causa propter quam testator motus fuit, non fuit expresa in testamento sed coram testibus: vide per Ioan. de Imol. in. d. l. col. 4. volentem qd non sufficiat, nisi exprimat coram tot testibus, quot requiruntur ad validitatem testamenti: non enim sufficeret secundum eum si expressisset coram duobus testibus. & facit ista. l. vt si instituens maioriā in filium secundum dicat, quia fortuna fuit, qd non potui eam facere in filium primogenitū: qd si in hoc fuit errore ductus, qd retractet institutio in secundū, & videatur facta in primogenitū: aduertē tñ ga differt casus iste a casu. l. hui. qd in ista. l. interueniat prima institutio i casu nō non. sed tacite etiam hic videtur eā facere, argu. l. 3. C. de inoffi. testa. cogita & quid si cum filius primogenitus esset extra regnū secundogenitus publicari fecit illum esse mortuum: cum re vera non esset: & ita pater fecit maioriā in secundo genitum, an auferatur ab eo, & detur primogenito veniēti? decides ex notatis per Bald.

l. i. C. si quis alii testa. phi. & per Bar. in. l. si. ff. de eo. & cū isto casu maioria nō queretur fisco, neq; secundo genitus sit soluendo interest, videtur qd auocet primogenitū ab eo. potest etiam in duci in. l. i. & d. l. si. ff. de hære. in. l. i. qd si pater fecit suū testamentū & in eo maioriā fecit in filium maiorem etiā vltra tertiā bonorū, & supplicauit primogenitū vt confir-

mouio a fazerlo heredero. Empero las mandas que fizo en el primero e en el segundo testamento por Dios o a sus parientes o a sus amigos, deuen valer.

¶ **Ley. XXII.** Por quales razones el testamēto que fue fecho primeramente, non se desatara por otro que fiziesse despues.

RAzones señaladas y a por que maguer el testamēto postrimero sea fecho acabamēte, nō se desatara por de el otro, q ante fue fecho. E la primera es, qn do el padre fiziesse el testamēto, en q estableciesse por herederos los hijos q descediesse del: ca si despues fiziesse otro testamēto, e non fiziesse mencion del otro primero, non se desatara por ende, el que ate ouiesse fecho, así como de

mater fecit maioriā in filium secundum dicens quia pater tuus fecit maioriā in fratrem tum maiorem vt tu possis honeste viuere facio in te maioriā de talibus bonis an si pater iam reuocauerat maioriā reducēs filios ad aequalitatem tenebit institutio facta a matre: & videtur qd sic p. tex. not. iuncta. gl. cōmuniter ibi approbata in. l. si ita legatū sit. ff. de condi. & demonst. in contrarium videtur ista. l. & qd notat Bar. l. i. C. de sacro. ecclie. dicit qd si testator relinqt aliqd alicui tanq paup q in veritate erat diues sed ignorabat testatorq nō debet illi relicto & facit. l. aliter. ff. ad lega. & ista pars videt ex prior videas Soci. post Cuma. in. d. l. si ita legatū & cogita latius super hoc.

d ¶ **En el primero.** Nota multū ista. l. nam. d. l. si. ff. de heredib. in. l. i. a qua sumpta est tantū dicit delegatis in secundo testamēto relicto. & Ioan. de Imol. ibi col. 3. tenet cōtrariū imo q legata in primo testamēto relicta nō debeatur: mouetur ex dictis Bar. in. d. l. si iure. ff. delegat. 3. & p illū tex. ad cōtrario sensu: & quia in dubio nō videt fuisse mens testatis de grauo haredē duplici onere. l. titia. §. q in vita. ff. delegat. secundo refert tñ q Bal. ibidem voluit, q etiā legata primi testamenti debeantur, dum dixit: q secundum testamentum ex causa falsa finali factum non rumpit primum: sed onerat haredem scriptum in primo ad nouam praestationem legatorum, etiam secundi sed q prima pars secundum eundem Ioan. de Imol. imō q legata ex primo nō debeatur, videtur sibi equior & verior, licet secundum eū non sit sine dubitatione, propter auctoritatem Bald. tene ergo menti istam. l. partitarum expresse decidendum legata primi testamenti debent.

e ¶ **En el segundo.** Limita & intellige, nisi praefatio falsi testamēti, etiam concerneret legata in secundo testamento relicta: nam tunc si alia legata essent in magna quātitate, nō deberentur, licet aliud esset si essent modica, argumento. l. si filie. ff. delegat. 3. si verō falsa causa tantū concerneret institutionem, & non legata: tunc in distindtē deberentur secundum Bar. in. d. l. si. ff. de heredib. in. l. i. idem tamen Bart. o. in. l. demonstratio. §. quod aut. ff. de condit. & demonstra. videtur in distindtē limitare. d. l. si. qd ita demum procedat, si relicta essent modica & secundum hoc videtur de mēte Bart. fuisse, q legata primi testamenti omnia deberentur, vt tetigi in glo. superiori. Ioan. de Imol. tamen in. d. l. fin. col. 6. videtur inclinare. qd ex quo testator non apposuit praefationem circa legata secundi testamenti, q illa indistindtē debeantur argumento. l. vnica. §. si nauem deficientis. C. de cadu. toll. & q hoc videtur verius de iure, licet primum sit aequius supposita opinione, q debeantur vtraq; legata.

f ¶ **Lex. 22.** Si in primo testamēto sunt instituti descendentes, vel apposita clausula quod testamentum postea factum non valeat, non rumpit primum testamentum per secundum: nisi in eo de primo & de clausula mentio fiat: sed si per secundum cum quinq; testibus factum ab

intestato successurus instituitur cōsanguineus, infirmatur prius solenniter factum in quo extraneus exiit institutus. h. d.

a ¶ **De suis diximos.** Vt supra eodem. loc. octaua.

b ¶ **Sciendum.** Adde. l. si quis. in principio testamenti. ff. de lega. 3. nō ergo sufficeret, qd diceret in genere. Nō obstante quocunq; testō

uso diximos. a La otra es, quando el testador dize así, este mio testamēto que agora fago, quiero q vala para siēpre, e non quiero que vala otro testamēto q fuesse fallado, q ouiesse fecho ate deste, nin despues. Ca si acadesse, q este atal mudasse su voluntad, e fiziesse otro testamēto, nō qbrantaria por ende el otro, q ouiesse ante fecho, fueras ede, si el testador dixesse en el postrimero testamento señaladamente, b q reuocaua el otro, e q non tuuiesse daño, c a aquel testamento que agora fazia, las palabras q dixera en el primero. E otro si dezimos, q si algū ome fiziesse su testamento acabamēte ante siete testigos, en que estableciesse por su heredero algū ome estraño, d si despues desto fiziesse otro testamento, ante cinco testigos, e en que estableciesse por su here-

dero algū su pariente, a tal que si el muriessse sin testamēto, heredaria lo suyo por derecho, esto nō es el testamento postrimero valdria. e non el primero, maguer fuesse fecho acabadamente.

¶ **Ley. XXIII.** Como el testamento postrimero deue ser fecho acabadamente, para poder desatar el otro que fuesse fecho ante.

Acabamēte auiedo algū ome fecho su testamēto, si despues de esso, queriedo lo reuocar, comecasse a fazer otro, e non lo acabasse, s por algū embargo, quel auiniesse, o por otra razon, non se embargaria por ende el testamento primero. Ca derecho es, q testamēto q es fecho acabamēte ate siete testigos que non se desate por otro, q non fuesse cumplido. Pero si algū ome ouiesse fecho

liber. & posthu. & ad intellectum huius qualiter procedat & latiorē declarationem videas ibi per Alexand. Sed iuxta hoc pone q quis te est maioriā per testm in filii suū maiorē virtute facultatis regie post ea in alio testō facit aliā maioriā in alii filii sine licetia principis, an per hoc videt reuocata prima maioriā: & videt q sic ex quo virtute legis potuit facere maioriā in secundū filii, in tertia & quinta bonorū & psumit ex secunda cōstitutiōe maioriā q voluit reuocare primā, vt filii minus lederant, neq; est verisimile q filios vellet duplici onere maioriā grauar. ar. c. mandatu. de rescript. & l. nauis ouit. ff. ad l. rhodi. de iactu.

e ¶ **Cinco testigos.** Hodie parū vtilitatis in hoc haberet dispositio hui. l. cū per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iā nō requirant septē in testamētis: sed sufficiat numerus quinq; testū, vel triū cū tabellione, post tñ fore tē praticari, qn in prio testō solēni secūdi solēnitatis. d. l. ordina. v. l. 3. tauri. in prio esset institutū extraneus in secūdo autē veniēs ab intestato corā quinq; testib. etiā nō vicinis, & sine tabellione, qd est notandū, vel etiā, si primū testm esset factū corā. 7. testib. & nō vicinis: cū & illud teneret etiā hodie. d. l. ordina. nō oblatē, q imō potius permitit, cū nō velit tollere dispositiōes harū legū, imō expresse in fine dicit, q valeat testm cū bonis testimonis. l. cū nu. 7. testū. si testator nō liti seruare dispositiōe. d. l. qd permittit cū tabellione, vel si minore numero testū, vt ibi habet: si em in primo ita solēni cū. 7. testib. institueret extraneus, & in secūdo institueret veniēs ab intestato corā quinq; testibus, etiā non vicinis, & etiā si tabellio haberi poterat tenebit scdm ex dispositiōe hui. tex. & tollet primū, qd nota bñ, & sic adhuc qd in ista. l. disponit poterit esse magna vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis, argumen. reg. l. si serui veltri. C. de noxa.

f ¶ **Valdria.** nō vt testm, sed vt intestati volūtas, vt. d. l. hac cōsultissima §. si qd aut. & debebunt legata in hoc. 2. testō relicta. scdm Bal. in. d. §. si qd aut. sed qd si in prio testō fuit facta repetitio fidei cōmissi ab intestato, nūqd facit valere fidei cōmissū i prio testō relicto, ex q per istud testm scdm min. solēne, in q sunt instituti veniēs ab intestato, res est redacta ad causam intestati: dic q nō, q a factio testatoris primū testm corrui, cū oibus clausulis suis, illa em clausula subintelligit nisi testator pœnituerit, vt. d. Bal. in. l. eā quā. co. 5. C. de fideic. post Iaco. de Aret. & Nicolaū. de Matha. allegat. leu. m. q. §. ff. de his quib. vt indign. ¶ **Lex. 23.** ¶ Per secundū testm imperfectū nō rūpit primū, sed si aliqs de nō descendētib. est in primo institutū postea corā quinq; testibus testator dicat nolo eū meū haredē esse qa ingratus, vel cōtra me errauit: vel familia, perdet institutus hereditate, & applicatur regi: nisi eius loco alii instituat in suo testō quia tunc subrogatus erit haeres. h. d.

g ¶ **Acabasse.** Intellige siue imperfectiōe volūtat. vt in. l. si q. ff. de Parida. vi. B 3

d ¶ **Estraño.** Non ergo procedet ista. l. si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato, quod etiam tenet Alexan. in. l. hac cōsultissima. §. si quis autē. C. eod. ad. fi. de qua ista lex sumpta est, licet Pau. de Cast. alias voluerit consil. 327. vol. 1. incipit dubiū facit in scripto pūcto, & c. Et facit ista. l. ad. q. q. si p. i. testamēto fecit maioriā in filii q postea pgnitū ducit in secūdo testamēto reuocat maioriā & instituit aliter filios suos pteri tamen filio maiore i quē fecerat maioriā vel nepote ex filio maiori filius erat mortū q non cenetur reuocata maioriā ex quo ex secundo testamento nō potest hereditas adiri de iure ciuili. vt dixi supra. l. proxima. & sic nō ē reuocatum primū, glo. & Bart. in. l. si filius qui in potestate. ff. de

dero algū su pariente, a tal que si el muriessse sin testamēto, heredaria lo suyo por derecho, esto nō es el testamento postrimero valdria. e non el primero, maguer fuesse fecho acabadamente.

¶ **Ley. XXIII.** Como el testamento postrimero deue ser fecho acabadamente, para poder desatar el otro que fuesse fecho ante.

Acabamēte auiedo algū ome fecho su testamēto, si despues de esso, queriedo lo reuocar, comecasse a fazer otro, e non lo acabasse, s por algū embargo, quel auiniesse, o por otra razon, non se embargaria por ende el testamento primero. Ca derecho es, q testamēto q es fecho acabamēte ate siete testigos que non se desate por otro, q non fuesse cumplido. Pero si algū ome ouiesse fecho

liber. & posthu. & ad intellectum huius qualiter procedat & latiorē declarationem videas ibi per Alexand. Sed iuxta hoc pone q quis te est maioriā per testm in filii suū maiorē virtute facultatis regie post ea in alio testō facit aliā maioriā in alii filii sine licetia principis, an per hoc videt reuocata prima maioriā: & videt q sic ex quo virtute legis potuit facere maioriā in secundū filii, in tertia & quinta bonorū & psumit ex secunda cōstitutiōe maioriā q voluit reuocare primā, vt filii minus lederant, neq; est verisimile q filios vellet duplici onere maioriā grauar. ar. c. mandatu. de rescript. & l. nauis ouit. ff. ad l. rhodi. de iactu.

e ¶ **Cinco testigos.** Hodie parū vtilitatis in hoc haberet dispositio hui. l. cū per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iā nō requirant septē in testamētis: sed sufficiat numerus quinq; testū, vel triū cū tabellione, post tñ fore tē praticari, qn in prio testō solēni secūdi solēnitatis. d. l. ordina. v. l. 3. tauri. in prio esset institutū extraneus in secūdo autē veniēs ab intestato corā quinq; testib. etiā nō vicinis, & sine tabellione, qd est notandū, vel etiā, si primū testm esset factū corā. 7. testib. & nō vicinis: cū & illud teneret etiā hodie. d. l. ordina. nō oblatē, q imō potius permitit, cū nō velit tollere dispositiōes harū legū, imō expresse in fine dicit, q valeat testm cū bonis testimonis. l. cū nu. 7. testū. si testator nō liti seruare dispositiōe. d. l. qd permittit cū tabellione, vel si minore numero testū, vt ibi habet: si em in primo ita solēni cū. 7. testib. institueret extraneus, & in secūdo institueret veniēs ab intestato corā quinq; testibus, etiā non vicinis, & etiā si tabellio haberi poterat tenebit scdm ex dispositiōe hui. tex. & tollet primū, qd nota bñ, & sic adhuc qd in ista. l. disponit poterit esse magna vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis, argumen. reg. l. si serui veltri. C. de noxa.

f ¶ **Valdria.** nō vt testm, sed vt intestati volūtas, vt. d. l. hac cōsultissima §. si qd aut. & debebunt legata in hoc. 2. testō relicta. scdm Bal. in. d. §. si qd aut. sed qd si in prio testō fuit facta repetitio fidei cōmissi ab intestato, nūqd facit valere fidei cōmissū i prio testō relicto, ex q per istud testm scdm min. solēne, in q sunt instituti veniēs ab intestato, res est redacta ad causam intestati: dic q nō, q a factio testatoris primū testm corrui, cū oibus clausulis suis, illa em clausula subintelligit nisi testator pœnituerit, vt. d. Bal. in. l. eā quā. co. 5. C. de fideic. post Iaco. de Aret. & Nicolaū. de Matha. allegat. leu. m. q. §. ff. de his quib. vt indign. ¶ **Lex. 23.** ¶ Per secundū testm imperfectū nō rūpit primū, sed si aliqs de nō descendētib. est in primo institutū postea corā quinq; testibus testator dicat nolo eū meū haredē esse qa ingratus, vel cōtra me errauit: vel familia, perdet institutus hereditate, & applicatur regi: nisi eius loco alii instituat in suo testō quia tunc subrogatus erit haeres. h. d.

g ¶ **Acabasse.** Intellige siue imperfectiōe volūtat. vt in. l. si q. ff. de Parida. vi. B 3

Mandado algo. Et etiam illi quibus nihil est relictu hoc petere possunt, si eorum interfit, vt pote si filius sit prateritus, & velit dicere testamentum nullum, secundum Ange. in l. in prin. ff. eod. & suffice ret iuramentum ad probandū, q̄ sua interest, vt voluit glo. & ibi Bar. in l. in prin. ff. eod. Paul. in l. i. C. eo.

Seeyendo muerto. Debet igitur priusquam testamentum aperiat, & publice constare de morte testatoris, vt hic & in l. 2. §. si dubit. & l. pupilares. ff. eod. & si notarius dicat, q̄ etiam mortuo testatore non debet publicare: q̄a testator precepit non ostendi testamentū, nisi certis annis elapsis, dic q̄ non credit notario de hoc, nisi aliter de tali commissione appareat, secundū Angel. in d. §. si dubit. & adde ad istā. l. i. 102. titu. 18. partit. 3.

Ciurar. Vide l. 3. C. eod. Cuydar. Ex hoc apparet sufficere iuramentum absq; alia probatione interesse, vt dixi supra.

Pleyto. habes hic expressū, q̄ sicut non tenet transactio, nisi in spectis & cognitio verbis testamenti, vel codicillorū: sic nec pactum gratuitum: & hoc etiam tenuit glo. in l. de his. ff. de transactio. & ibi Bar. Bal. Angel. & Alberic. contrariū tamen ibi tenuerunt Guillel. Jacob. de Rauc. Rayne. Paul. & Iason.

Ni compositione. transactio, vt in d. l. de his. & in l. non est ferendus. ff. de transactio. quid autem in sententia, an teneat non visis verbis testamenti: glo. in l. 3. §. i. ff. de transactio. voluit q̄ in sententia non habeant ista locum per l. si mater. in prin. ff. de execut. rei iudica. & tenet Bal. & Guillel. & Jacob. de Arena. in d. l. de his. Bal. in d. §. 1. Contrarium tamen tenet Paul. de castr. in d. l. de his. vbi etiam idem tenet Iason asserens se mirari de glo. & docto. tenentibus contrariū: Cum contra eos sit tex. exprellus secundum eum. in l. i. in prin. ff. quemadmod. testa. aperian. ibi neque apud iudicem exquiri veritas aliter potest. Tu tene opinionē glo. Bal. & aliorum inquam etiam inclināt Alberic. in d. l. de his. per tex. in d. l. si mater. in prin. daretur tamen restitutio ex clausula generali propter iustum errorem, vt declarat ibi glo. Bar. & alij. Tene tamē sententia de mero rigore. & ad d. l. in prin. quam allegat pro se Iason. & etiam eam allegauit Alberic. Respō. quod ibi non deciditur, quod non possit profertur sententia non cognitio verbis testamenti, sicut disponitur non posse aliter transigi: sed tantum dicitur. quod veritas per iudicem aliter inquiri non potest, inter quæ verba longē interest, & pro hoc beneficit ista. l. partitarum, quæ tātum annullat pactum,

Nporidad, e con escritura seyendo fecho el testamento, puede aq̄llos a quiē es mādado algo a en el de mandar ante el juez, q̄l abra, seyendo muerto el que hizo el testamento. Pero el que esto demanda, deve jurar primo, q̄ lo nō faze maliciosamente, mas por cuydar d̄ q̄ en aquel testamēto yaze alguna cosa, q̄ le fue mādada a el, o a aquel por quien lo demanda. Esto es por quel testamento non pertenece tan solamente a vn ome solo, maguer sea heredero, mas a todos aquellos a quiē es mandada alguna cosa en el. E porende pleyto, nin composicion, que fiziesen entre si, aquellos que cuydassen auer alguna cosa en el testamento, non deve valer, fasta que sea abierto ante el juez. Ca non podria ser sabida la verdad ciertamente, de lo que es escrito e mandado en el testamento, a menos de ser abierto. E porende podria acaescer, que rescibirian algunos engaño en la composicion que fiziesen ante.

Ley II. Quando puede pedir que se abra el testamento.

Edir puede delante el juez qualquier de los que dize en la ley ante desta, que abran el testamēto, desque fuere finado aquel que lo hizo. E si el testamento fuere en la villa, o en el lugar

& transacionem initam non inspectis & cognitio verbis testamenti, & nihil de sententia, iudicis dicit, alia in ista materia vide per glo. & docto. in d. l. de his. & per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. 4. §. & 6. q̄. ff. de verbo. obliga. & in l. Scipii. ff. de opt. lega. & an possit renuntiare huic legi cum iuramento: Iason tradit late in d. l. de his. quod sic cui adde Decium consil. 345. visis his quæ supra, & Alexan. consil. n. viso vt oportet. & c. v. l. 2. vbi etiā vid. quid si heres transigat cum debitoribus hereditariis non viso testamento.

do lo pidierē, deve lo fazer aduzir el juez ante si, e abrillo luego, asy como adelate mostraremos. E si fuere a otra parte deve les poner plazo a los q̄ lo touieren, a que lo aduzgan: desque lo aduxeren, deve lo otrofi abrir. E si por auentura alguno de los, que touiesse el testamento fuefse rebelde de manera que lo non quiesse mostrar por mandado del juez de ue pechar a aquel, o aq̄llos que lo demandassen, todo quanto les fuefse mādado en el testamento: e de mas el daño e el menoscabo que les viniessē por esta razon, por que gelo non quiso mostrar.

Ley III. En que manera, e ante quales omes deve ser abierto el testamento e mostrado.

Bierto deve ser el testamēto delante del juez ordinario, e de los testigos, que son escritos en el. Pero en ante quel juez lo mande abrir, deve saber dellos, si es aquel el testamento, en que pusieron sus sellos, o fizieron poner: o en que escriuieron sus nomes. E los testigos deuen conoser si son aquellos sus sellos: e si la mayor partida dellos dixeren que pusieron los sellos en el testamento, deve ser abierto ante ellos, e leydo: maguer todos nō se acertassen y. E despues desto deve lo embiar a aquellos q̄ non fueron presentes, que conozcan sus sellos, si fuefse dolien-

vt not. Angel. in d. l. in prin. ff. quædam. testa. ape. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga. & licet Ioan. de Imol. ibi reprehendat Angel. tamen Alex. & Francisc. de Arēt. ibi tenēt dictum Angel. & vide Socin. consil. 214. volu. 2. in secunda dubitatione.

Copelli iudex tenētē testamētū ad eī additionē vt aperiat. Et si in illo loco nō est testamētū, assignabit terminū ad portandū: q̄ si tenens dare nolit, tenetur petentibus ad relicta & interesse. h. d.

Deue pechar. Adde l. 3. §. condempnatio. ff. de tabul. exhiben. & de legatario furante testamentum. vide l. si. titu. 7. infra ead. partita.

Aperiri debet testamētū testibus iuratis, sua sigilla & subscriptiones cognoscentibus: & iudex ordinarius aperit illud, & dat copiam illis quorum interest: sed si omnes testes non sint presentes: hoc fiat coram maiori parte, & etiam coram minori: si iudex viderit quod est necesse q̄ aperiat, & hoc faciat corā hominib; probis & postea mittat testibus testamentum: si sunt infirmi, vel persona egregia, aut absentes: vt subscriptiones, & sigilla cognoscant: & negatio alicuius de testibus non impedit aperturam: licet reddat testamentum suspectum. hoc dicit.

Abierto. & c. de forma publicationis testamenti, vltra istam. l. & sequentem. vid. speculato. titu. de instrum. edit. §. ostenso. col. pe.

Sin gran trabajo. Seu sine magno incommodo, vt in l. sed & si quis & ibi Barto. post glo. ff. eod. non enim debet officium suum sibi esse damnosum, vt ibi habetur.

Ante si omes buenos. L. sed & si quis. de qua ista sumpta est, dicit optimæ opinionis viris vbi Ioan. de Imol. notat q̄ non sufficit aperturā fieri coram viris bonæ opinionis, si alij esēt optimæ opinionis: & ideo dicit q̄ cautum est vt notarius in instrumento de hoc: quia licet q̄s præsumatur bonus, non tamē præsumitur optimus seu non reperitur, q̄ de iure præsumatur optimus, stāte verō ista l. clarum est q̄ sufficerent testes seu viri bonæ opinionis. prout à iure præsumitur, vt tradit Bar. in aut. de testi. §. 1. colla. 7. & facit ista. l. ad ea q̄ tradit Ange. & et Ioan. de Imol. in l. i. §. fin. ff. quædam. te sta. aperian. si per statutum requiratur testes optimæ opinionis, de beat probari q̄ sint tales: nam ex hac. l. videtur q̄ ex quo sunt boni reputentur optimæ opinionis, q̄ dicitur voluerit Ioā. de Ligna. & Francisc. Rampon. Prout refert Ioan. de Imol. in d. §. fi. col. 4. ad finem. licet ipse post Ange. vult contrarium.

Deuen los mostrar. Quando testamentum in scriptis sit sine tabellione debent ista seruari, si verò fiat cum tabellione, prout communiter hodie fiunt in istis regnis, maxime post l. 3. tauri, ista non requiruntur cum propter auctoritatem tabellionis ipsa scriptura sit publica, & fidem faciat prout voluit glo. notabilis, quæ communiter approbatur in l. 2. in prin. in verbo publicum. ff. quemadmod. testa. aperi. tenet etiam glo. in l. quæstionem. in verbo ostenditur. C. de fidei commissis. Bal. in l. hac consulti. ad fi. C. qui testa. facer. pos. & in l. ad fi. C. de testa. & in l. omnium. eo. tit. & qualiter debeat tabellio conficere instrumentum publicationis, & de eius forma vid. Ioan. de Imo. in d. l. 2. in prin. & hoc nota, quia errāt aliqui, qui talia instrumenta facta coram tabellione faciunt coram iudice publicari vt aliquando vidi: nam non est necessarium, & adde Angel. in dict. l. 2. C. de testa.

Deuen ellos jurar. Habes hic q̄ etiam in causis sumariis requiritur, quod testes iurent. vid. per Bart. in extrauagan. ad reprimendum in parte summarie, & in parte sine figura iudicij & in l. filius familias. ff. de donatio.

Dar traslado. Sed an cre datur hic exemplo per iudicem autentico seu publico, etiam si originale testamentum non appareat. vid. per speculato. tit. de instrum. edit. §. ostenso. versiculo. 2. quoq; & versiculo sequenti & p. Bal. in l. publicati. C. de testa. & satis hic probari

viderur, vt tale exemplum faciat fidem neq; requiritur q̄ probetur amissio originalis, prout aliqui dicebant in l. publicati p. tex. ibi vbi Albe. post relatas opiniones ponit hæc verba, puto autem & sic vidi in iudicio seruari, q̄ si originale extat debeat exhiberi si petatur: ga multa possent esse vitia visibilia & inuisibilia in originali, quæ nō fuerunt visa tem

mento que ellos sellaron, e onde fueron testigos. E desque aya tomado la jura, deuen fazer trasladar el testamento en su registro, e los dichos de los testigos que dixeron quando juraron: o en esta misma carta en que esta escrito el testamento, si ouiere y pargamino tanto en que se pueda escreuirlo que dixeron. E despues desto deve dar traslado del testamento, a aquellos a quien es algo mādado en el, si gelo demādare.

Ley. IIII. Que puede fazer el judgador quando el testamento es fecho ante testigos sin escrito.

Nte testigos paladinamente seyendo fecho el testamento o sin escritura, si alguno de aquellos a quien fue algo mandado en el, pidiesse al juez que fiziesse venir ante si los testigos, e rescibiesse los dichos dellos en escrito, e la manera quel testamēto fuera ordenado ante ellos, deve el juez fazer lo asy, e desque los testigos fueren venidos ante el, deve los fazer jurar q̄ digan verdad: e de si deve fazer escreuir lo que dixeren. E vale tanto el escrito que fue fecho de esta guisa, de los dichos de los testigos: como el testamento q̄ es fecho en escrito. E maguer q̄ muriesse los testigos todos, o alguno dellos, despues i q̄ esto ouiesse fecho, valdria el dicho e la escritura

iudica. & vide de ista publicatione testamenti per Abb. in ca. fin. in fi. de fid. instrum. & satis bene habetur in ista. l. & adde speculato. tit. de instrum. editio. §. ostenso. col. 9. ver. fiebat autem olim.

Harerlo asy. Citatis tamen his quorum interest, scilicet his qui ab intestato succederent, si testamentum non esset, secundum Barto. & Bal. quem vid. in l. publicati. C. de testamentis. limita vt per eū in l. i. in fin. C. eo dem. sed quid si diu est, quod facta est publicatio testamenti, an præsumatur, quod interuenit citatio eorum, qui citandi essent vid. speculato. in d. §. ostenso. versic. sed quid si post publicationem. & Ioan. Andr. & doctores in capitulo Albericus. de testib. & communis opinio videtur ibi quod sufficiat longum tempus idest decennium vt præsumatur ista solennitas interuenisse maxime quando in instrumento sit mentio de citatione quod ibi limitat Felin. ad fin. nisi ageretur de graui præiudicio tertij: nam tunc requireretur decursus triginta annorum. vt in capit. peruenit. vbi per Imol. de emptio. & venditio. & intellige quando illa diutina obseruantia fuit scientibus partibus quibus hereditas defuncti (si testamentum non esset) pertinet vt est de mente docto. & tradit Felin. in ca. sicut. de re iudica. col. 14. decius consil. 409. & vid. etiam per Alex. consil. 9. volu. 3.

Escrito. Intellige quado fuit publicatum testamentum in scriptis vt supra eodē. l. proxima vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi.

Despues. Secus si antea: nam tunc corrueret testamentum vt in l. pu-

pore publica tionis: sed si p. deref origina le, tūc staretur autētico. siue publicato iuranteo, q̄ vititur dicto autentico, q̄ originale nō habeat neq; do lo defecit habere, vt in l. fi. C. de fid. instrum. men. & ita ē practicator q̄ tidie in regali b° audi toris, quicūq; petit originale exhiberi.

Lex 4. Facto testamēto sine scriptis iudex recipit in scriptis dicta testū: qui inter fuerit si fuerint septē numero, & illa dicta valebunt sicut testamētum in scriptis: et mortu alicuius vel omnium post secuta non in firmabitur testamētū. h. d. El iur. De ordinario intellige, vt in l. testamēta oia. C. de testam. Bal. in d. l. publicati. C. eo. & in l. gesta in prin. C. de re-

blciati. C. de testa. & in l. cum in initio. ff. quemadmod. testa. aper. & tenet Albe. in l. i. ff. si quis neget. eod. titu. & satis videtur hic probari a sensu contrario. Imo & si vnus tantum de testibus necessarijs moreretur ante publicationem testamenti idem esset. argumento. l. si vnus. C. de testa. & tenet Abb. in c. si de fid. instru. quod etiam videtur pbari hic vt dixi. & licet per duos vel tres testes probaretur qd ille vel illi qui mortui sunt fuerunt rogati in testamento idem esset dicendum quando venientes ab intestato negarent ne dñi solennitatem verum etiã veritatem testamenti. de quo vide per gloss. in verbo doce ri potest. in l. 2. C. de bono. posse. secundũ tab. & ibi latè per Bar. & docto. & adde ad prædicta gloss. in l. 2. in verbo. publicum. ff. quem admod. testa. aper. & per gloss. vbi Bar. in l. gesta. C. de re iudi.

ra a dellos, biẽ assi como si fuesse testamẽto acabado, seyẽdo las personas de los testigos atales, q̃ nõ los puedẽ defechar

¶ Ley. V. En que manera deue el Iuez dar traslado del testamento a quien fue mandado algo en el.

L juez deue dar traslado del testamento a los herederos, biẽ assi como esta escrito el testamẽto original: mas a los otros a quiẽ es mãado algo en el, nõ deue dar traslado, si nõ solamẽte de lo q̃ a ellos pertenece: pero nõ deue en el escreuir el dia, nin el mes, nin la era en q̃ fue fecho. E esto deue fazer assi, porq̃ aq̃l q̃ rescibiere el traslado, nõ pueda fazer falsedad en el testamẽto. Pero si aq̃l que fiziesse el testamẽto, vedasse q̃ nõ abriessẽ alguna parte, como si dixesse: tal cosa q̃ yo establezco en el mio testamẽto, mãdo q̃ nõ sea abierta, ninguna cosa, nin publica cada fasta atal tiẽpo, o fasta a tal dia; o si dixesse: maguer lo abrã, mãdo q̃ nõ den traslado de tal cosa q̃ y esta escrita, a ome del mũdo, ca en aq̃lla manera q̃ el mandare, assi lo deue el juez guardar. Otrofi dezimos, q̃ el juez nõ deue dar traslado de aquello que el entendiesse en el testamento, de q̃ podria nacer peligro a alguno, maguer el fazedor del testamẽto nõ lo ouiesse vedado.

¶ Ley. VI. Porque razon se podria mouer el testador a defender que non abriessen el testamento fasta tiempo cierto.

D vbdarian algunos, porquera zon se moueria el fazedor del testamento a vedar que lo nõ

¶ Lex. 5.

* **H**eredi datur copia totius tenoristestamẽti, legatario autem solũ sui legati sine die & anno: vt falsitas euittetur: si tamẽ aliqua partem aperiri testator vetuit: vel vsq; ad certũ tẽpus: eius voluntas debet seruari: nec debet iudex copiam dare eorum, in quibus periculum sequi possit: licet testator dari non prohibuerit. hoc dicit.

c **Alas herederos.** Approbat opinionẽ glossatoris pilei de qua p̃ glo. in l. 3. C. queadmod. testa. aper. & voluit etiã gl. vt declarat ibi Bar. in l. 2. §. diẽ. ff. eo. quid autẽ. si is q̃ petit aditionẽ nõ sit hæres scriptus, sed hæres legitimus qui alias testamẽto nõ obstatẽ succederet ab intestato vel forte qui petit est filius ex hæredatus: dic q̃ tũc debet aditamẽtamen sine die & consule, secundum Bal. in d. l. 3. & adde ad istam legẽ lĩpsi autem hæredi cum. l. sequenti, ff. eod.

d **De lo que a ellos pertenece.** Adde. largetarius. §. xdi. ff. de xden. & qd̃ habet & etiã notã p̃ docto. in c. contingit. de fid. instru. & quã not. Bar. in rubr. ff. de nou. oper. nũtia. & dari debet particula talis cũ institutione heredis, vt scire possit legatari q̃ uẽ habeat cõuenire, vt et

declarat Ioan de Imol. in d. l. 2. §. diẽ. ff. quemadmod. testa. aperian.

e **¶ El dia.** Cõcordat. d. l. 2. §. diẽ. ff. eod. & l. 3. C. eo. & intellige etiã quando petitur officio iudicis: a tabellione qui tenetur reddere ratione officij, intellige etiã quando petitur, vt legatarius inspiciat q̃ in testamento scriptũ est, tunc enim debet fieri sine die & consule, vt hic & in dictis concord.

abriessen todo, o parte dei, assi como diximos en la ley ante desta. Onde para sacar los desta dubda, queremos lo aqui dezir: e dezimos, q̃ si el testador ouiesse su fijo, q̃ fuesse menor de catorze años, si le estableciesse por su heredero ẽ tal manera, q̃ si el moço muriesse antes deste tiẽpo, que heredasse todo lo suyo otro alguno que nõ brasse señalamẽte en el testamento, porq̃ sospechasse el fazedor del que este a tal se trabajasse de muerte del moço, porque heredasse sus bienes, quando esto sopiesse, por esta razõ vedaria q̃ lo nõ abriessen fasta q̃l moço ouiesse fe catorze años. E la manera q̃ mostraron los sabios antiguos, para esto mejor fazer es esta: assi como si el testador escreuiesse, o fiziesse escreuir en cima de la carta del testamento, aquella razon que vedasse que nõ abriessen, e la cerrasse, e la sellasse, e escreuiesse i sobre la plegadura de la carta, como defiende que aquella parte del testamento, que nõ la abriessen fasta algund tiempo, o dia cierto, e dende ayuso, de la carta escreuiesse aquella parte que el quisiesse que fuesse abierta despues de su muerte: ca en aq̃lla manera deue ser guardado, e abierto el testamento, como mandara aquel que lo fizo, e non en otra manera.

¶ Titulo .III. De como

deuen ser establecidos los herederos en los testamentos.

tabilia in l. 1. n. titu. 18. supra allega. vide ibidem.

f **¶ Que el mandare.** Not. bene quia nõ ita expressum est de iure cõmuni, si bene meminilicet satis probatur. in l. pupillares. ff. eo. & ibi Ioan. de Imol. & satis expresse probatur. in l. 3. C. eo.

g **¶ Peligro.** Latius est verbũ hoc quã id q̃ habetur in l. 3. C. eo. titu.

¶ Lex. finalis.

* **¶ Ne substitutus capter in morte pupilli instituti:** potest testator in fine testamenti apponere substitutionẽ & claudere eam, vtereq; ne pars illa testũ vsq; ad certũ tẽpus aperiatũ: vt substitutus ignoret substitutionẽ factã, & iudex adimplebit testatoris voluntatẽ. h. d.

h **¶ Los sabios antiguos.** Vt in §. fin. in d. de pupilla. sub. l. 1. & l. pupillares. ff. quemadmod. testa. aperian.

i **¶ Escriuiesse.** Ex sola enim clausura & sigillo tabularũ pupillariũ. videtur hoc velle testator, vt in l. pupillares. ff. eo. & intellige quando de per se essent tabulæ pupillares.

k **¶ Dende ayuso.** Vide. Ioan. Fab. in d. §. fin. autẽ. qui etiã ponit qualiter ista substitutio pupillaris quã aperiri vetatur a testatore possit fieri in medio testamẽti, vel in alia charta.

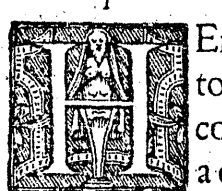
¶ Titulus III. Fundamento

a **¶ Fundamento e rayz.** Concordat cum hoc tex. §. ante heredis. in. l. de lega. & adde, q̃ honor est & conseruatio famę defuncti habere heredem, vt tradit Bal. in l. i. col. fin. C. si quis omis. caul. testa. & not. bene q̃ hic dicitur fundamento e rayz. nam ex hoc colligitur q̃ alias dicitur in l. non codicillum. C. de testa. quod qui instituit heredem non codicillari sed testari videtur hodie verõ p. l. ordina. prima. a. t. 2. lib. 5. etiam si desit institutio heredis & sic fundamẽtum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamẽto & que alias in eo disposita sunt. sed an etiam stãte. d. l. ordina. requiratur q̃ hereditas adeatur ab intestato? videtur q̃ sic ex verbis illi. l. & fact. l. 2. ff. de fideicom. libert. & l. qui filio. §. seruus. ff. de heredi. institut. & qd̃ not. Bald. in l. hac consultissima. §. pe. C. de testa. vide tamen que dixi in l. 3. titu. 9. §. ead. parti. in gloss. super verbo. los fructos. id tamẽ quod habetur quasi legatum nullã requirit aditionem etiam ab intestato glo. & ibi etiã not. Angel. in l. filie cuius C. famil. hereditund.

R endamẽto e rayz a de todos los testamentos de qual natura quier q̃ sean es establecer herederos en ellos, como quier q̃ alas vegasdas se comiençan de otra manera, segun es voluntad de aquellos que lo fizieren. Onde, pues que en los titulos ante deste, mostramos quien puede fazer testamento: e en que manera: e como lo deuen abrir: conuiene que digamos en este titulo del establecimiento de los herederos, que fazen los omes en los testamentos. E demostraremos que cosa es establecer heredero. E que pro viene ende. E quien lo puede ser. E porque palabras ha de ser establecido. E en que manera. E en quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos. E de si diremos, todas las otras cosas, que pertenecen a esta razon.

¶ Ley. I. Que cosa es establecer heredero, e a quiẽ tiene pro.

M erede instituire, en latin tãto quiere dezir en romãce, como establecer vn ome a otro por su heredero, de manera que finque Señor b despues de su muerte de lo suyo, o de alguna partida dello: en logar c de aquel que estable scio. d E tiene muy grand pro a aquel que lo establecio, d porque dexa lo suyo a ome que quiere bien e parte se su anima deste mundo mas folgada por ende. E otrofi tiene pro al heredero, porque

¶ Instituire heredem idẽ est quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit beniuolẽ suã, de quo eius anima quietatur: & hæres per institutionem magis opulentatur. h. d.

b **¶ Finque señor.** Intellige vt habeat id ius quod defunctus habebat nam id quod quis habet heredi suo relinquit non plus. l. publica. §. titia codicillis. ff. de condit. & demonstra.

c **¶ En logar.** Nam hæres & defunctus reputantur vna & eadem persona vt hic & in auten. de iur. iur. a mor. præli. in principi. alia tamẽ est conscientia defuncti alia heredis vt per Bald. in aut. si tamen. C. de tempo. appel. in notabili quæstione de quã ibi per eum & not. quod hæres censetur tenuisse & possedisse rem eo modo & forma qua defunctus possedit vt per Paul. de Cast. in nota. quæstione in l. neque fructuaris. C. de vffruct.

d **¶ Aquel que lo establecio.** Nostra enim interest habere heredem vt hic & in l. & quia. ff. de interrogato. actio: & tenet Bald. in l. qui se patris colu. m. c. vnde libe.

¶ Lex. II.

¶ Potest hæres institui rex: regina aut eius camera vniuersitas locus

ad dei seruitium institutus & quilibet qui nõ inuenitur prohibitus siue liber, siue seruus dum tamen eius dominus institui possit aliã non valet institutio: nisi dominus ante aditam hereditatem eũ manumittat: vt adeat & sibi ipsi quærat vel si alienet alij qui sit capax. Item potest institui hæres seruus hereditarius iacente hereditate:

se le acrecen mas los sus bienes deste mũdo por ello.

¶ Ley. II. Quien puede ser establecido por heredero de otro.

E stablecido puede ser por heredero de otro Emperador: o emperatrix, o Reyna. E otrofi la camera de cada vno dellos, e la eglesia f de cada vn logar honrado, s que fue fecho para seruiçio de Dios, e obras de piedad. Otrofi cibdad, h o villa, o concejo, o todo ome quier sea padre, quier sea hijo, o cauallero e qer sea cuerdo, o loco, o mudo, o sordo, o ciego, o gastador de sus bienes, clerigo, o lego o monge. E breuemente dezimos, que todo ome a quien nõ es defendido i por las leyes deste nuestro libro, quier sea libre, o seruo k puede ser establecido por heredero de otro: pero si el seruo fuesse de tal ome en q̃ el Señor del non podria ser establecido por heredero, esto nõ lo podria el ser. Fuera ende si el Señor aforrassẽ l tal seruo como este, en ante que ẽtrasse en posesion de la heredad. Ca esto nõ es atal, bien podria heredar m aquello, en q̃ fuesse establecido por heredero. e non se le embargaria por la razon sobredicha de su Señor. E esto mismo seria, si el Señor vendiesse tal seruo como este a ome q̃ podiesse ser establecido por heredero segun derecho. Ca esto nõ el seruo bien podria auer la heredad, en q̃ fuesse establecido por heredero, con otorgamiento de este nuevo Señor. E aun dezimos, que el

¶ Sumptum est a dictis Azo. C. eodem. in summa. col. fi. & qui sunt capaces & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio pãsiue vide per gloss. in §. legari. in l. bit. delega. & j. eodem. l. 4.

k **¶ Seruo.** Adde. l. non minus. ff. eo.

l **¶ Aforrassẽ.** Adde. l. si seruus eius. ff. de acqui. heredi.

m **¶ Bien podria heredar.** Adde. d. l. si seruus. sed hoc videtur mirum cum & vt supra hac. l. dicitur, capacitas vel incapacitas consideretur respectu persone serui vt habetur in d. l. non minus. ff. eodem. & in l. si mihi & tibi. §. regula. ff. delega. primo. & sic videtur quod non possit reconualescere ratione manumissionis vel alienationis. l. quod ab initio. ff. de regul. iur. & quia in institutione debet adesse capacitas tribus temporibus vt in l. si alienum. §. in extraneis. ff. eo. & in §. in extraneis. in l. de heredi. qualita. & differẽ. & l. 2. j. eod. non ergo sufficit capacitas tempore aditionis vnde gloss. & docto. in d. l. si seruus multum laborant in solutione huius difficultatis. Bartolus intellexit quando seruus fuit institutus, sui contemplatione & non quando contemplatione domini vel simpliciter quia cum simpli-

cter perinde habetur ac si contemplatione domini vt in l. cum aliquis. C. de iur. deliberan. & Barto sequuntur Paul. de Cast. & Ioan. de Imol. licet non bene declarat. Angel. vero reicit intellectum Barto. tanquam diuinatorium & per alia fundamenta quibus respondent Paul. de Cast. & Ioan. de Imol. mihi placet intellectus Barto. qui videtur magis communis quam intellectus Angel. & Iacob. de Aren. qui dicebant. d. l. si seruus loqui in seruo qui omnino erat incapax sed heres scribi poterat licet vt ab indigno fiscus poterat auferre confunditur ex verbis. d. l. si seruus & apertius ex verbis huius legis partitatum cum superius dixit. que el seruo del non podria ser establecido por heredero.

seruo puede ser establecido por heredero de otro, maguer su Señor fuesse muer to. Pero non puede ganar la tenencia del heredamiento, fasta que lo mande el heredero de su Señor.

¶ Ley. III. Como puede el testador establecer su seruo por heredero si quisier.

Amor con algun su seruo, que non auendo fijos, lo fiziesse heredero de lo suyo, poder lo ya fazer, e feria por de heredero, e libre, maguer non lo ouiesse aforrado: ca entiende se b que lo faze libre, pues quel dexa todo lo suyo faziendo lo heredero. Pero si alguna dueña q ouiesse seruo, fuesse acusada q faziada ulterio conel, e en ante q fuesse librado d el pleyto de la acusacio, lo estableciesse ella por su heredero, nol valdria: por q fuerte sospecha feria contra ella, que era verdad lo que della acusaron, pues tanto lo ama

a ¶ Fuesse muer to. Adde. l. seruus hereditarius. ff. eod. & §. seruus alienus. & ibi glo. in fit. eo. in verbo testamenti factio.

¶ Lex. 3.

Non habens filios potest seruum suum heredem instituire: & licet de manumissione non fecerit mentionem, conficitur libertatem & hereditatem. si tamen domina de adultério cum proprio seruo commisso accusetur: non potest eum instituire donec sit absoluta. hoc dicit.

b ¶ Entendiesse. Si tamen seruum expresse instituit pure libertatem tamen ei dedit sub conditione tunc non erit liber ex institutione sed tamen debet sperare ex dispositione expressa qua testator fecit, ita dicit glo. notabi. in l. quotiens. §. si. super verbo. die veniente. & ibi not. Ioan. de Imo. ff. eod. & adde ad istam. l. §. idem q; iuris instit. quib. ex caus. manu. non licet. & l. penulti. C. de necessar. seru. heredib. instituentis.

c ¶ Adulterio. Adde. l. his verbis. §. interdum. ff. eod. & facit. l. prima. C. de mulier. que seru. propr. se immis. & in. c. si qua cum seruo. vbi bona glo. q. 2. §. est autem casus. vbi bona glo. in fit. de heredib. instituent. & mulier incontinens inter seruos dedecus est totius cognationis eius. l. vnica. C. de senatusconsult. claudia. tollen. & ibi Bal.

d ¶ Ante que fuesse librado. Postea ergo teneret manumissio, vt hic & in dicta lege his verbis. §. interdum. ff. eod. & in. §. est autem casus. in fit. eod. sed quid si pendente accusatione fuit institutus, & postea fuit sequuta absolutoria, an tenebit institutio? glo. videtur velle quod no in l. cum filius. §. seruus. ff. de lega. secundo. & videtur de mente huius. l. ibi por que fuerte sospecha que suspicio non videtur purgari per sententiam, & hoc videtur tenendum, licet aliud voluit Raphael. in. d. l. his verbis. §. interdum & Ange. in. d. §. est autem.

¶ Lex. 4.

Non potest heres institui deportatus vel in metallum vel opus metalli, vel alterius operis principis perpetuo damnatus, legata tamen particularia potest habere taliter damnatus: nec potest heres institui de heresi condemnatus: aut baptismum scienter bis recipiens: nec apostata fidem dimittens: aut confraternitas seu collegium contrarius vel principis voluntatem facta, vel de damnato coitu procreatus vt ex religio vel consanguinea. h. d.

¶ Deportatus. Habes hic tex. expressum pro opinione communi; de qua in l. i. C. de here. instituen. contra gl. si ibi licet glo. illam multis modis conatur sustinere Ioan. de Imo. post Iacob. Butri. in. l. si seruus eius qui. ff. de acquiren. heredi. colum. penulti. & si habes ergo hic, quod institutio deportati est pro non scripta, & sic hereditas veniet non ad fisci: sed ad venientes ab intestato, secundum dictam communem opinionem que approbatur, quod etiam patet ga quantum ad hoc reparat ista. l. deportatum damnato in metallum, in quo nullum est dubium, quod eius institutio fit p non scripta, vt in l. si metallum. ff. de his que pro non script. habent. & adde. l. si. titul. 7. j. ca. partita.

¶ Ley. III. Quien non puede ser establecido por heredero.

Non puede ser establecido por heredero ningun ome q sea desterrado por siempre, a quien dizen en latin deportatus: nin otro si, los q son judgados a pena de cauar en las mineras de los metales del Rey para siempre, & por yerro q fiziero: pero estos atales q fuesen condamnados en los metales, o lauores del Rey, bien podrian auer otras mandas q les algunos mandassen o fiziesen en sus testamentos. Otro si dezimos, que el que es judgado por hereje, i non puede ser establecidopor heredero de otro: nin aquellos q se faze baptizar dos vezes k asfabiadas. Nin los apostatas l q fuera cristianos, f e tornaró se moros o de otra ley. Otro si, no puede ser establecido por heredera ninguna cofradia, nin ayuntamiento m

si ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, vt in l. capitalium. §. diuus autem Adrianus. ff. de pœn. & quid de damnato ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Barto. in dicta. l. 3. ff. de his que pro non scrip. & l. 4. in ordi. thaurinis.

h ¶ OTRAS mandas. ad alimenta intellige, vt habetur in d. l. 3. & notatur in l. si deportati seruo. ff. de lega. tertio.

i ¶ Hereje. Adde. l. fin. C. de hereti. & autenti. credentes. eod. titul. & l. fina. titu. septimo infra eadem partita. Sed an possit iudeus heres institui vel ei aliquid legari? fuerunt varie opiniones: nam glo. in lege prima. C. de iudeis tenuit quod sic. & idem voluit Cynus Albericus & Salyetus in lege prima. C. de sacrosanct. eccle. & Barto. in l. cum senatus. ff. de reb. dub. Angel. vero in dicta lege prima prout refert Anan. in capitu. iudæi el secundo de iudeis. tenet contrarium. & idem tenet glo. & in hoc videtur inclinare Ioannes de Anania. in dicto capitulo iudæi el secundo de iudeis. allegant capitu. multi vigesima quarta questione secunda. sed illa litera, prout dicit Socin. in dicta lege cum senatus. loquitur in heretico, allegant etiam capitulum. si quis episcopis de hereti. cum sequenti cui respon. Socinus in dicta lege cum senatus, & inducit pro contraria parte. vide ibi per eum & certè in ecclesiasticis personis casus ibi videtur quod ab eis pagano vel iudæo, nil possit relinqui: de laicis vero non ita reperitur, imò ista. l. partitarum. cum enumerat incapaces, non dicit aliquid de iudeis in particulari: vniuersitari tamen iudæorum relinqui non potest. dicta lege prima. C. de iudæis. quod tamen iudæus vel paganus non possit heres institui habetur in lege fina. titulo septimo infra eadem partita. & in l. 16. titu. sexto libro. 3. foro. II.

k ¶ Baptizer dos vezes. Azo. C. eodem in summa. ad finem dicit baptismatis iteratores: est enim hæc vna species hæresis, vt habetur vigesima quarta questione tertia capitulo penultimo versicu. nouatianii & capitulo non licet. & capitu. re baptizare. & capitu. quiuis de consecratio. distinctione quarta & capitu. qui in aliquo. §. distinctione & lege prima. C. ne sanct. baptif. reite. & tene menti istam legem partitarum ad hoc, & an idem sit dicendum de reordinato, & de reconfirmato scienter: videtur idem dicendum. pro quo facit quod notat Archidia. in dicto capitu. qui bis. in contrarium facit, quia hæc est. l. pœnalis. vnde non videtur extendenda.

l ¶ Apostatas. Adde. l. tertia. C. de aposta.

m ¶ Ayuntamiento. Adde. l. collegium. C. eodem.

a ¶ Contra derecho. Regulariter de iure communi omnia collegia sunt reprobata, vt habetur in lege tertia. §. in summa. ff. de colleg. illic. falic in aliquibus que de iure gentium, vel ciuili sunt approbata, de quibus vide Barto. in lege fin. ff. de colle. illic. versicu. videamus. & ad de. §. conuenticulas. & que ibi dicit Bal. de pac. iura. firm. & de colle

que fuesse fecho contra derecho, a o contra voluntad b del Rey, o del principe de la tierra. Nin puede establecer por heredero a ninguna persona que fue nascida de dañado coitu, c que quiere tanto dezir, como de vedado ayuntamiento: asi como de parienta, o de muger religiosa. d

¶ Ley. V. Como la muger que casa ante que se cõpla el año que murio su marido non puede ser establecida por heredera.

Muger q casasse ante de vn año despues de muerte de su marido, no la puede ningun ome esraño establecer por heredera, nin otro q fuesse su

c ¶ Nascida de dañado coitu. Ex generalibus verbis huius. l. videtur non possit spurius seu natus ex damnato coitu institui hæres ab aliquo, & si non sit pater, sed & si sit alius extraneus ille qui instituat: cum enim æquiparet istos nefarios & spurios hereticos, & alios qui a quo cunq; capere non possunt iure institutionis: sic videtur velle in istis vt a qualis, sit determinatio. Iam hoc iure. cum similibus. ff. de vulgari & pupilla. sed contrarium videtur dicendum & q ista. l. intelligatur, quod isti ex coitu damnato nati non possunt institui a parente: & quod non prohibeat quod a fratre vel alio possint institui: cum hoc ita sit decimum iure communi, vt probatur in l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & not. glo. singularis in auten. quib. mod. natura. effici. sui. §. si. super verbo participium. colla. 7. que communiter approbatur, & etiam ita intellexit Azon. ex cuius dictis sumpta, est ista. l. C. de heredib. instituen. in summa. in fine. & patet ex locis vnde se remittit, & ita etiam tenet Barto. in l. i. in principi. ff. de iure fisci. & adde ad prædicta. l. 10. tit. 3. j. ca. partita.

d ¶ Muger religiosa. Gratia exempli ponit, vnde idem est dicendum, in aliis spuris ex damnato coitu natis, vt dixi in l. 3. tit. ii. ea. partita. vbi vide que dixi de filio adulterino respectu successione matris & quomodo liceat aliquid relinquere filio spurio, vide per Alberic. in l. humanitatis. C. de natura. libe. & in l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. & pupilla. & per Barto. in l. fin. col. 2. ff. de his quib. vt indig. Ioan. de Plate. in l. i. in fine. C. de delato. libr. decimo alios casus vltra hic expressos in quib. quis est incapax vide in autenti. de rapt. mulie. colla. 9. & ibi not. Barto. vbi habetur, quod mulier rapta nubens raptori non potest aliquid capere ex testamento raptoris, quod fortè etiam de iure canonico procedet: cum lex possit tollere tale lucrum: non tamen caret scrupulo, quia ex hoc tollitur libertas matrimonij contra hendi, seu intimidat contra id quod not. gloss. in. c. de puellis. 36. q. 2. quam sequitur Abb. in capitu. primo de sponsal. & in capi. ecclesia sanctæ marie. de constit. Alexand. in l. Scius & Augerius. ff. ad l. falid. & licet glo. in. c. cum secundum leges. de hereti. lib. 6. in verbo certaq; dicat contrarium eius quod dixit gloss. in. d. c. de puellis. aduertendum est, quia loquitur circa pœnam amissionis dnij bonorum raptoris, que lex propter raptum detulerat mulieri rapta: quia sub hac conditione visa fuit lex dedisse, & nimirum si lucrum quod ipsa lex dedit, possit auferre: in nostro vero casu lex nihil in hoc dederat mulieri rapta, & imponere pœnam, vt non possit capere ex testamento viri raptoris est mera pœna, annexa prohibitioni matrimonij igitur de iure canonico non potest procedere: & hoc videtur verius, quanto magis quod etiam in casu gloss. c. cum secundum leges communior est opinio contra illam & docto. magis communiter sequuntur gloss. in. d. c. de puellis. confirmantur prædicta ex eo quod pœna imposita de iure ciuili mulieri secundo nubenti infra annum luctus, vt non possit capere ex testamento, vt in lege prima. C. de se

cund. nupt. & j. l. proxi. sublata est de iure canonico: & alia pœna in hoc imposita, vt in cap. fin. de secun. nupt. & tenet gloss. in. d. l. r. & docto. communiter in dicto capi. fin.

¶ Lex. 7.

Mulier secundo intra annum luctus nubens non potest hæres institui per non consanguineum nec per consanguineum vltra quartum gradum, & ideo prohibetur intra dictum annum nubere ne sit dubium an primi vel secundi mariti sit soboles quam anno illo habuit: & quia secudus vir de ea tamen breuiter nubente suspicatur. h. d.

¶ Ley. V I. Porque palabras e en que manera puede ser establecido el heredero.

Quertamete deue el fazedor del testamento nombrar a aquel q quiere establecer por su heredero, diziendo: h

secun. nupt. ¶ Por dos razones. Sumpta est ex l. liberorum. ff. de his qui notan. infra. & ff. consensu. C. de repud. & ex autenti. de resti. & ea que part. colla. 4. & vide per glo. in. c. omne. 27. q. 2.

g ¶ Porque no dubden. etc. Hæc fuit vrgentissima ratio, scilicet perturbatio sanguinis, vel seminis: in tantum quod & secundum quod refert Petrus de Anchara. in cap. cum secundum leges de hereti. lib. 6. Rayne. de Forli. & Petrus de leaza. decretorum docto. consuluerunt, quod quando talis perturbatio adesset, habere locum & de iure canonico pœnas a iure ciuili mulieri sic festinanter nubenti impositas: quia non est verisimile, quod ius canonicum voluerit dare filium vnus alteri lege prima. §. quantum. ff. deuent. inspiciens: & quod idem videtur tenere Roffre. in tit. de bonorum possessione. & idem tenet Bald. in dicta lege liberorum. §. si tales & hanc opinionem dicit Abb. in dicto capitu. fina. de secundis nuptiis. prima fronte multum probabilem, pro qua etiam facit quia ex causa inter dicitur ad tempus vsus matrimonij contracti quinta distinctione capitu. ad eius verò concubitum. & notatur tertia questione quarta. in summa fortius ergo ex prædicta causa posset ad tempus inter dici matrimonium contrahendum respectu tandem ipse Abb. tenuit contrarium. & tenuit gloss. in dicta lege liberorum. in verbo collocare. Abb. et in. c. ecclesia sanctæ marie numero vigesimo de constit. vbi Areti. & Felin. nume. 57. quæ opinio videtur tutior & comprobatur per id. q. habetur in lege fin. titu. 2. 4. parti.

¶ Lex. 7. i.

Debet testator heredem & partem hereditatis in qua heres instituitur declarare: & siue dicat talis sit heres meus aut talis sit heres: vel qui testamento reperitur scriptus talis sit: etiam si non dicatur heres operatur institutionem quia minus scriptum quam fuit dictum presumitur: idem si dicat talis sit dominus meorum hereditatum: aut bonorum meorum, aut relinquo tali omnia bona mea vel mando aut volo quod sit heres vel per æquipollentia verba. h. d. Habuit ortum à l. quoniam. C. de testa.

h ¶ Diciendo. Adde. l. iubemus. C. de testa. vbi gloss. notabiliter dicit sufficere, si alius coram testatore exprimat nomen heredis, & ipse disponens ita agnoscat profitendo verbis, quod sic: & licet aliqui docto. antiqui prout refert Specula. in titu. de testa. §. primo verlic. quid si is. voluerit contrarium, quam opinionem dicit veriorrem Iason. in dicta lege iubemus. & etiam Roderi. Suarez. in suis allegatio. allega. prima vbi allegat istam legem partitarum. sed opinio gloss. communiter approbatur in dicta lege iubemus. & eam tenet Ioannes Andreas in additio. ad Specula. in loco supra allegato in additio. incipienti quidam Pileus, & Ioannes de Imol. vbi dicitur Partida sesta.

cit hanc esse communem opinionem in capitu. cum tibi columna secunda de testa. quam tamen communem opinionem limita & intellige, quando testator habebat bonum intellectum, & memoriam: focus ergo esset si testator ita oppressus erat infirmitate, & mortis pressura, quod non poterat articulate loqui: nam tunc non valet testame-

fulano quiero que sea mio heredero, nombrandolo por su nome, a que sea heredero en todo, o en parte: como el testador touiere por bien. E si por auentura b el testador dixere en su testamento: fulano sea heredero: cumple esta palabra maguer non diga mio. E aun dezimos, que si fallassen escrito en el testamento, que fulano heredero, nombrandolo el testador, non dixesse sea, o se fallasse escrito fulano sea, e non fuese y puestto mio, nin heredero, valdria el establecimiento que fuese fecho en alguna destas maneras. E esto es porque sospecharon los sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras, que deue

tradicere videtur verbis Nico. de Mattha. que. 5. posuit Paul. etiam de Castr. loquitur etiam in casu differenti, vt patet eius consilio. centesimoquinquagesimo quinto. ad quod se refert vbi plura alia concurrebant: vnde stantibus alijs presumptionibus, quod testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non recte intelligens, neque volens dixerit, quod sic recte procederet. d. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimo tertio. & Socinus consilio nonagesimo secundo in causa domini Antonij volumine tertio columna nona & decima. cessantibus autem talibus forte non procederet talis limitatio, vt arguitur ex mente docto.

exprimit nomen heredis, ex quo exprimit per relationem ad aliu. d. l. prima. §. si quis iter. ff. de verbo. obligatio. & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio trigesimo tertio & idem etiam vult Alberic. post Petrum & Cynum in dicta lege iubemus. dicens repetitum videri per testatorem, quod in interrogator dixit argumentato. l. contra nulum. §. primo. ff. rerum amotarum. & ff. de conditio. indebi. l. si reus. & l. fideiussor, sufficere ergo debet, quod aperte de testatoris voluntate appareat, prout & ista. l. partituri inferius subdit. ibi fulano sea &c. & si recte inspiciantur verba Bald. in dicta lege iubemus hoc idem vult dum dicit: sed quid si ipse dicat &c. & sic con-

dezir e establecer el heredero, como quien que se non fallen así escritas. Otro si, si por auentura non las ouiesse así dichas, sospecharon que esta mengua auiniera por agrauamiento c de la enfermedad, e non por otra cosa, pues que el testamento se falla acabado, en todas las otras cosas. Mas si vna palabra tan solamente se fallasse escripta en el testamento como si dixesse el testador fulano, o dixesse heredero, e non nonbrasse quien, non valdria estonce el testamento: por que por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha, d nin en tendimiento verdadero del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, q el establecimiento del heredero, se pue-

tradicere videtur verbis Nico. de Mattha. que. 5. posuit Paul. etiam de Castr. loquitur etiam in casu differenti, vt patet eius consilio. centesimoquinquagesimo quinto. ad quod se refert vbi plura alia concurrebant: vnde stantibus alijs presumptionibus, quod testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non recte intelligens, neque volens dixerit, quod sic recte procederet. d. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimo tertio. & Socinus consilio nonagesimo secundo in causa domini Antonij volumine tertio columna nona & decima. cessantibus autem talibus forte non procederet talis limitatio, vt arguitur ex mente docto.

a **Nombrandolo por su nombre.** Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum? Ioann. Andre. in additio. ad Speculato. titu. de testamen. versu. quid si is dicit quod licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in lege prima. C. de sacrosanct. ecclesi. columna decima septima. allegans gloss. in capitu. cum tibi de testa. concludit quod ad pias causas, valet testamentum nutu factum: & sic quod tenebit institutio heredis nutu facta, quod etiam placet Abb. in dicto capitu. cum tibi ad finem. vbi subdit notabile verbum, quod etiam in alijs extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa virgentia, quod valebit testamentum per signa virgentia. Ad certe dictum capitulum cum tibi hoc non probat prout etiam dicit Ioannes de Imol. in dicto capitu. cum tibi. colum. secunda. & vt dicit Bald. in repetitio. dictae lege prima. decima octaua colum. non potest facere ius canonicum, quod testamentum non solenne valeat de iure ciuili, debet ergo intelligi, quod habetur in dicto capitu. cum tibi quando dispositio est ad pias causas, in quibus est consideranda forma testamenti, secundum ius canonicum: in alijs vero seruandum est quod disponitur iure ciuili.

b **E si por auentura.** Sumpta est haec. l. a lege prima. §. primo. ff. eod. & a dictis Azo. C. eodem in summa. & quid in sententia an perficiatur ex verbo subaudito: vbi aliud verbum non potest intelligi salua ratione recti sermonis: tangit Barto. in. d. §. si. vbi vide Alex. in additio. & Ioan. de Imo. in lectura.

c **Por agruamiento.** Facit hoc verbum ad ea que dixi. §. in gloss. proxima.

d **Cierra sospecha.** Si enim talis potest capi pro expresso habetur vt hic & in. l. vnum ex familia. §. fina. ff. de legatis secundo. expressum dicitur quod colligitur ex expressis Bald. in lege prima colum. fina. C. de his qui ante aper. tabu. & in. l. si mater. C. de instit. & substit.

Oldral. consil. 224. decius consil. 397.

a **Por otras palabras.** Adde legem quoniam indignum. C. de testamentis.

b **Sea señor.** Adde. l. his verbis in princip. ff. eo.

c **De todas mis heredades.** in. d. l. his verbis dicitur hereditatis meae dominus esto.

de aun fazer por otras palabras a, así como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero o, mando que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor b de todas mis heredades c, o aya todos mis bienes, o dexol todo lo q he, d o otras palabras quales quiera semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

Ley. VII. Como el establecimiento del heredero, deue ser fecho en el testamento e non en otra scriptura.

El establecimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado, e non en otra escriptura que es llamada en latin: codicillus: c que se haze ante cinco testigos fueras ende en vna manera, como si aquel que fiziesse cobdiculo dixesse así, que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte dieffen e entregassen todos sus bienes a alguno que fuese nombrado señaladamente en el cobdiculo. Ca estonce tenudos son de los dar, e entregar, a aquel que así fuese nombrado en el, facendo ende la quarta parte f de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

Ley. VIII. Como despues quel heredero es establecido simplemente en el testamento, nol puede ser puesta condicion en el cobdiculo.

Implemente e sin condicion estableciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse cobdiculo. non le empesceria la condicion que fuese puesta en el. Otro si non puede vn ome establecer por su heredero en el cobdiculo a otro,

h **no escriuiesse.** Adde. l. si quis ita scripserit. ff. de heredibus instituen. & l. penul. C. de instit. & substit.

i **igualmente.** Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, q quis duos vel tres heredibus instituit, & tamen dicit q non recordantur pro quibus partibus hoc sufficit: & erunt heredibus pro aequali parte, secundum Bald. in. d. l. si quis ita in fin.

Heres non potest institui directo in codicillis bene tamen potest

in eis heres rogari post mortem alicui restituere omnia bona testatoris: & debet hoc heres adimplere excepta quarta quam ipse habebit. h. d. Concor. instit. de codicil. §. pen. & vlti.

Codicillus. Adde. l. 2. titulo duodecimo eadem partita. & vide quae ibi dicam.

en lugar de aquel que ouiesse establecido en el testamento: maguer dixesse, que si muriesse este sobre dicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro aquien la mandaua dar en el cobdiculo. Pero si alguno fiziesse su testamento acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuese su heredero, quel nombrasse: e dixesse en el cobdiculo: si despues desto fiziesse cobdiculo en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdria. E esto es, porque en el testamento acabado dixó, que lo faria así. E porende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escripta en el cobdiculo, nol empesce. 5

Ley. IX. Quando el heredero que es señalado en el testamento, que aya en los bienes del testador la parte que le señalaren en el cobdiculo, si non fuer y puesta, si aya los bienes del finado.

Dvda podria acaecer, si el fazedor del testamento dixesse así: yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi cobdiculo, si acaeciesse, que quando lo mandasse fazer, non escriuiesse b en el, nin señalasse parte ninguna para aquel heredero que nombrare en el testamento: si este ha demanda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el cobdiculo, que este a tal sera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non manda sse dar a otro. E si fuesse dos omes aquellos aquien estableciesse por sus herederos, en esta manera sobredicha: heredaran estos a tales los bienes del fazedor del testamento igualmente. Pero si escriuiesse en el cobdiculo el testador alguna parte señalada, sera heredero en ella aquel, o aquellos, aquien la señalara.

h **no escriuiesse.** Adde. l. si quis ita scripserit. ff. de heredibus instituen. & l. penul. C. de instit. & substit.

i **igualmente.** Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, q quis duos vel tres heredibus instituit, & tamen dicit q non recordantur pro quibus partibus hoc sufficit: & erunt heredibus pro aequali parte, secundum Bald. in. d. l. si quis ita in fin.

Partida sesta.

f **La quarta parte.** Adde. l. fin. tit. vndecimo eadem partita. & quae ibi dixi.

g **Lex. 8.**

Heredi pueri instituto non potest in codicillis apponi conditio: nec valet substitutio directa in codicillis facta si tamen instituitur in testamento is quae in codicillis dicit testator se nominaturum nominatus in eis erit heres. h. d.

No le empesce. Adde. l. in substitutio talis. ff. de condit. institutio.

Lex. 1 X.

Si testator in testamento dixit se declaraturum in codicillis p qua parte esset heres in testamento institutus non declarata parte erit in totum heres nisi in relictis alijs personis: & si fuit duo vel plures sic instituti succedunt aequaliter: si tamen in codicillis partem declarauit stabitur declarationi. hoc dicit. Habet ortum a leg. si quis ita scripserit heredem. ff. de heredibus institue. & l. si alterius. eod. titu. & a text. in. l. asse toto eod. titu.

tutio. columna sexta in princip. licet Barto. ibi tenuit contrarium, quod dicit esse magis clarum, si clausula de consilio sapientis ordinaretur, sicut glossa ibi dicit scilicet volo te scribere prout dixerit talis sapiens, vt ea que testamento reliqui magis valeant, & quod etiam possit addere sapiens in relicto facto spurio pro alimentis, vel cum capax fuerit tenet Ioannes de Imola in dicta. l. l. la institutio. colum. quinta & satis placet: cum tendat ad robur relicti, qua de causa iussit consilium sapientem. & conferunt ad predicta notabilia verba Bald. in l. captatoris qui ta opposi. C. de testam. l. cum dicit, qd aut id quod addit sapiens, fuit omnino a testatore omissum, & non potest sapiens facere: quia de nullo non potest facere aliquid, aut est conclusum sub expresso: & potest quia non est nouam re facere: sed includam detegere. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquir. rer. dominio vnde secundum eum, si omnino constat quod testator voluit legata deberi, poterit sapiens declarare clausulam codicillarem: nesciunt enim rudes aptum proferre sermonem. l. fin. C. de testa. & ideo indigent ope interpretum sapientum, reliqua circa istam materiam vide per Barto. & docto. in dicta. l. l. la institutio. & aliquid per Abb. in cap. clericus. de iure iur. & per Iason. in l. §. si quis ita. col. prima. ff. de verbo. obligatio. & vide alias remisiones per Alexan. in l. ex ea parte. & in l. quidquid astringenda. ff. de verborum obligatio. & quod not. Barto. in l. impuberem. §. eadem. ff. ad leg. Corneli. de fals. Ioan. de Plat. in l. quicunq;. la prima. C. de omni agro. defer. libr. ii.

¶ Ley. XII. Como non vale el establecimiento del heredero quando es fecho por yerro.

Estando el testador en la persona de aquel a quien establecio por su heredero, cuydando establescer a vno, establesciese a otro, tal establecimiento non valdra por que erro en el. E esto seria, como si alguno quiesse fazer su heredero a otro ome, que ouiesse seydo su Señor, e estouiesse otro ante el, que non fuesse aquel su Señor: mas otro que le semejasse, e cuydando el testador que lo era dixesse asy: este que fue mio Señor, e me aforro, e esta ante mi, establezco por mio heredero. Ca estonce non seria heredero aquel, su Señor a quien cuydaua establescer, porque non fue nombrado, nin escrito en el testamento. Nin lo seria, otro si el otro, maguer era presente quando lo establescio, por que el testador erro en la persona del, cuydado que era su Señor. Esso mismo seria, en las cosas que el testador mandasse, cuydando mandar a vno vna cosa, e errasse mandando la a otro asy como sobre dicho es.

¶ Ley. XIII. Como vale el establecimiento del heredero, maguer el testador no lo nombre, pues que es cierto, de la persona del.

¶ Ley. XII.

¶ Si testator in persona hæredis vel legatarij erret credens vnum esse alium vitatur institutio vel legatum. h. d. ¶ Cuydaua establescer. Adde. l. quotiens. ff. eodem. vbi glossa tradit illud de Iacob & Esau, & ibi Bald. & Ioan. de Imola. & adde ad istam legem. l. si pater. & l. nec apud. C. de hæredi. instituen. & l. eam qua. C. de fideicom. & Ludouic. Roma. consilio. 327. in fine ista sunt rationes. &c.

¶ Ley. 13.

¶ Non vitatur institutio si testator amicum sub fratris appellatione instituat nec nocet error nominis vel cognominis cum de persona constat instituti. hoc dicit. Habuit ortum a. l. si in nomine. C. de testa. & concordat. ff. de bonorum possessione secundum tabu. lex prima. §. fed.

¶ Que deue valer. Concordat cum. l. nemo. §. qui frater. ff. eod.

¶ Grand amor. Si ista affectio non esset, in dubio præsumendum esset, qd testator errauit credens eum fratrem, prout dicit glossa notabili. in d. §. qui frater. præsumitur enim quis credere id quod loquitur, vt tradit Ioan. de Imola. & probatur in l. labeo. ff. de suppellect. lega. si tamen probaretur, qd testator bene sciebat illum non esse fratrem, tunc licet cessaret amicitia vel alia affectio, non vitatur institutio: ex quo testator non errauit, quod satis hic. & in d. §. si frater. probatur. & tenet ibi Ioannes de Imola. qui dicit hanc scientiam testatoris probari per publicam vocem, & famam vicinæ qd ille non erat frater, qd tunc testator præsumit scire, per id qd not. glo. in l. tutor. C. de pericul. tuto. & per Bart. in l. is potest. ff. de acqui. hære. l. i. cet fama aliquando à veritate discordat, vt tradit Feli. in c. si diligenti. de pre. script. col. 3. & adde ad dictum Imola. qd tradit Io. de Plate. in l. 2. C. de fund. & facti. rei domini. libr. ii. & in l. super seruis. C. qui milit. non poss. libr. ii. & in l. 1. C. de deser. eodem. lib. Bald. in l. quicunq;. colum. penul. C. de feruis fugit. Decius consi. 154. casus de quo quaritur. & consi. 327. ad fin. & Alexand. consi. 65. volu. 3.

A Mistad muy grande hã los ome vnos con otros, de manera, q se aman biẽ, asy como si fuesen hermanos e dexa el vno al otro lo suyo, diziẽdo asy assabiendas, este mi hermano establezco por mi heredero: tal establecimiento como este, dezimos q deue valer, maguer non fuesse su hermano: e nõ deue ser cotado por yerro, aqlla palabra q dixo hermano: porque deue ome sospechar, que selo dixo por razõ del grã amor q auia con el pues quel dexaua todo lo suyo. Otro si dezimos, que seydo cierto el fazedor del testamẽto, qual es aquel q establescer por su heredero, o a quien mada algo en el testamento: maguer errasse en el nome, nõ es el sobre nome del, valdria lo q asy ordenasse, o mada. Capor tal yerro como este nõ se tuelle la verdad, pues q cierto es de la persona, de aq aq haze la manda, o dexa por su heredero.

¶ Ley. XIII. Si alguno fuesse establescido por heredero de alguna partida de los bienes del testador, e non dexa otro heredero en lo al como lo puede heredar todo.

En vna cosa señalada, asy como en vna, o en otra cosa qualquier, establesciendo vn ome a otro por su here

¶ Errasse en el nombre. Adde. l. si in nomine. C. de testa. & in l. delega. §. si quis in nomine. & quid si testator apponeret nomen proprium, & nomen officij, & in altero eorum erraret: vide text. notabilem in l. qui habebat. ff. de rebus dub. & quid si esset erratum in nomine patris eius, qui instituitur: vide. l. his verbis. §. fina. ff. eodem. & que tradit Angel. Areti. in suo tractatu maleficiorum in parte Caium Sempronij colum. penul. & per Barto. in l. demonstratio. ff. de conditio. & demonstratio.

¶ Como este. De errore regionis & prouincia, vide. l. his verbis. §. si. ff. eod. & l. patronus. §. libertus. ff. de lega. 3. & in cap. significante. de re. script. vbi vide late per Fely. & quid si erretur in nomine appellatio: vide. l. quotiens. in principi. vbi Angel. & Ioan. de Imola. ff. de hære. insti. & l. si quis in fundi vocabulo. ff. delega. 1.

¶ Ley. 14.

¶ Vnus solus in certa re institutus alio non instituto habebit totam hereditatem: & si sunt duo instituti vnus in vna alius in alia re succedunt æqualiter: & habebit præcipuam quilibet rem in qua fuit institutus. Si vero sunt tres vnus in vna realij duo coniunctim in alia diuiditur inter eos hereditas vt vnus habeat medietatem & duo coniuncti aliam medietatem nisi dicatur q succedant omnes æqualiter & ea res in qua quilibet est institutus sit sibi præcipua. Si aut vnus in vna realij sine re sit institutus: tunc institutus sine re erit hæres, alius vero habebit rem illam tanquam legatarius. hoc dicit.

¶ En otro. Tunc enim per posterius testamentum rumpitur primum, vt supra tit. i. l. 21.

¶ Otro. Tunc enim procederet quod habetur in l. quotiens. C. cod. & infra ista. l. quando vnus est institutus in re certa, & alius est vnuerfaliter institutus in tota vel in quota hæreditatis: quia institutus, in re certa alio adveniente, habetur loco legatarij, & hinc est quod si quis recipere emphyteosim pro se & hæredibus suis, quod appellatione hæredis veniet hæres vnuerfalis: non vero institutus in re certa dato alio coherede, secundum Baldum in lege quædam. §. nihil. ff. de eden. vbi ad hoc allegat nota. per Speculatur. tit. de testa. §. primo. verfic. fina. Bald. etiam in l. liberti. colum. 7. C. de oper. liber. & Angel. in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu. Salyce. in l. secunda vigesima quaestione. C. de iure emphyteo. & saltem hoc procedit secundum Angel. consilio. 191. ex forma & serie, vbi esset dictum in emphyteosi de hæredibus vnuerfalis. Ioannes de Imola. in cap. potuit de loca. verfic. septimo tangit, si tamen tractaret de successione feudi forte aliud esset dicendum: cum in materia feudali verbum (hæredibus) intelligatur de filiis masculis: & licet requiratur quod filius sit hæres, vt in capitu. an agnat. vel fili. tamen institutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre vnuerfalis instituto: & ita tenet Bald. in capitu. primo in principi. col. si. verfic. quero vtrum filius institutus in re certa, & c. de successio. feud. dicit etiam Bal. in d. l. liberti. col. 8. in fin. quod in hoc distinguitur inter contractus, & vltimas voluntates: nam in contractu si quis recipit emphyteosim pro se & suis hæredibus procedunt prædicta, vt sicut non obligatur institutus in re certa ad pensionem: sic nec actiue nec passiue descendit in eum ius emphyteoticum: in vltimis vero voluntatibus latè intelligitur etiam de filio in re certa instituto, vt fiat diuisio viriliter, de quo etiam vide per Speculatur. vbi. §. nam ab illo habuit Bald. hanc distinctionem. & ibi etiam vide quid si emphyteosis sit concessa per contractum ab ecclesia, & vide etiam per Ioannem de Imola. in l. ex facto. ff. de hæredibus instituendis. nota tamen quod si hæres vnuerfalis institutus repudiaret, eius portio accrederet instituto in re certa: imo & si institutus in re certa decederet ante aditionem hæredis vnuerfalis, transmitteret ius accrederendi ad hæredem suum, vt tradit Alex. consi. 8. volumine tertio habita super narratis in themate, intellige tamen si decederet post agnitionem illius institutionis in re certa, vt vult idem Alexand. & not. Barto. in l. ex facto la. secunda. ff. de hæredibus instituendis.

¶ En este mismo testamento, o en otro a q fiziesse despues el testador, nõ fallassen q el ouiesse otro establescido por

¶ Todos los bienes. Concord. cum. l. prima. §. si ex fundo. ff. eodem. & l. quotiens. §. si duo. eod. titu. vbi Barto. hoc limitat & intelligit, nisi testator prohibuisset institutum in re certa ne quid amplius caperet de bonis suis: nam tunc vitatur institutio, secundum eum: & si non est alius cuius fauore appareat testatorem hoc prohibuisse, hereditas eius applicabitur venientibus ab intestato, quorum fauore censetur testator hoc fecisse, vt latius ibi adducit Barto. Dynus tñ tenet contrarium, imò, quod non obtant prohibitionem testatoris institutus in re certa succedat in totum, sicut etiam in hoc opinioes alie quas latè ibi adducit Ioan. de Imola. tam in lectura quam in repetitione. d. §. si ex fundo. vbi per sex colum. profequitur hunc articulum: & tandem residet in opinione Dyni. & ibi latè respon. ad fundamenta Barto. & aliorum ibi poteris videre neq; expedit hic transplantare, & cum ista opinione Ioan. de Imola. transit etiam Alexand. in l. quotiens. C. eodem ad finem. & certè iste articulus est multum dubius, & in contingentiã facti ego vidi in hoc magnam controuerfiam in casu arduissimo. Mihi multum placet opinio Dyni cum limitatione: quæ ad eam colligitur ex verbis Salyce. in d. l. quotiens sexta & septima quaestione. scilicet vt talis institutus non obstante prohibitione habeat totam hæreditatem: sed teneatur restituere venientibus ab intestato, quorum fauore verba ista prohibitionis intelliguntur prolata, & loco quartæ trebellianice retinebit sibi illam rem, in qua fuit particulariter institutus: & licet Ioan. de Imola. in repetitio. d. §. si ex fundo. ante pen. colu. reprobet istam limitationem Salyce. ad opinionem Dyni, dicens quod licet opinio Salyce. prima facie videatur æqua & colorata: quæ tamen videtur esse contra casum in l. si quis ita hæres instituat excepto fundo. ff. eodem. nam secundum opinionem Salyce. in casu. d. l. deberet institutus in re certa habere totum: sed teneatur restituere fundum venientibus ab intestato, cuius contrarium videtur probari in di-

¶ Etia. Iuncta glossa. nam ibi dicitur quod in d. casu perinde est ac si sine exceptione fuisset institutus: & si ita esset institutus clarum est, quod haberet totum in effectu, & nihil restitueret, ergo eo modo, secundum Imola. ex mente. d. l. in casu Salyce. nihil restituit. pro quo etiam secundum eum facit, quia tacitum & expressum æquiparatur. l. cum qd cum simili. bus. ff. l. cert. peta. sicut ergo quando prohibetur tacite plus petere, quod est quando est institutus in re certa habet totum non dato coherede, sic debet esse secundum eum, quando prohibetur expresse plus petat neq; obstare dicit prædictis. l. peto in principi. ff. de lega. secundo quam pro se allegat Salyce. quia dicit ergo quod illud procedit, quando præcedit institutio super toto & postea iubetur quis esse contentus certa re pro sua legitima portione: quia tñ non est aliquid quod repugnet, casus vero nostræ quaestionis est, quando à principio non est super toto testatus: sed super certa re vel parte adiciendo dictam prohibitionem, contra formam iuris volentis, ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus, contra. l. ius nostrum. ff. de regul. iur. & ideo tunc creuitur illa exceptio, vel prohibitio, & habetur perinde ac si esset simpliciter institutus est. d. l. si ita quis. & per. d. §. si ex fundo. & pro ista ratione adducit etiam, qd voluit Salyce. in dicta lege quotiens. 8. quaestione. vbi dicit, quod si instituo Titium in semise, & Seium in alio semise. & grauo Seium vt pro sua portione sit contentus habere certam rem, quod isto casu uterque erit hæres vnuerfalis pro dimidia: sed cogetur Seius restituere partem suam coheredi per dictam legem peto delega. secundo in principio. neque obstat secundum eum. l. quotiens iuncta glossa. C. eodem. quia loquitur quando à principio iussu sunt aliqui hæres contenti esse pro certis rebus neque præcedit aliqua institutio de eis: hic vero secus. & sic patet secundum Imola. aliud esse, quando à principio præcedit dispositio super toto: aliud quando à principio institutio fit in re certa. Ego vero adhuc resideo in opinione, & limitatione Salyce. cum dubium non sit quin ex coniecturis verisimilibus inducatur fideicommissum ex coniecturata mente testatoris, & quomodo eum constet de eius voluntate, inducitur fideicommissum. l. cum proponatur. ff. de legatis secundo. l. vnum ex familia. §. finali. & ibi Bartolus eodem titulo. & in fideicommissis prædominatur mens & voluntas testatoris. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstratio. l. ex facto proponatur. ff. de hæredibus instituendis. quid ergo aliud potest coniecturari de mente testatoris, cum prohibuit institutum in re certa plus accipere, nisi quod hoc fuit fauore venientium ab intestato, quando non esset alius cuius fauore hoc fecisset: vt in dicta lege peto. in principio. & quomodo tolerandum est, attenda opinione Imola. vt contra expressam prohibitionem testatoris, & contra eius voluntatem institutus succedat in omnibus bonis: cum possit capi alius modus, quo neque leges prohibentes quem pro parte testatum, & pro parte intestatum decedere, offendantur, neque etiam contra voluntatem testatoris eatur? facit ad hoc quod not. Abb. in cap. 2. de testamen. verfic. sed est dubium, vbi tunc demum concludit in foro animæ dispositionem dicti. §. si ex fundo. & aliorum disponentium institutum in re certa succedere in totum, locum habere quando non dolose testator fuisset inductus ad instituendum in re certa aliquem, cum sibi fuisset persuasum ex hoc institutum non habere regressum ad alia bona: & sic contra voluntatem testatoris non esset tutus in foro animæ hæres, qui habet contrariam voluntatem defuncti: cum igitur huic parti faueat opinio Salyce. licet articulus sit dubius, tenenda est opinio quæ fauet animæ. capitulo iuuenis. de sponsalibus. neque huic opinioni refragatur. l. si ita quis institutus fuerit hæres excepto fundo. iuncta glossa. ff. eodem totum habebit hæres institutus in re certa: sed restituere tenetur quod ita habet contra defuncti voluntatem, & contra eius expressam prohibitionem, si non restitueret & longè interest an quis fuerit institutus in re certa sine prohibitione, quod plus non petat, vbi ex mente testatoris capere totum videtur: cum præsumat testator illud voluisse, quod lex vult: vt not. Bald. in lege præcibus. penulti. char. C. de impuber. & aliis argumento. l. si duo. ff. de acquirenda hæreditate. vel quod quis instituat in re certa, cum prohibitione, quod plus petere non possit: vbi licet videatur esse dispositio legis velle, qd totum accipiat: teneatur tamen restituere residuū illi, cui-

¶ heredero, este atal deue auer todos los bienes del testador: maguer fuesse establescido en vnacola señalada ta solamete.

¶ heredero, este atal deue auer todos los bienes del testador: maguer fuesse establescido en vnacola señalada ta solamete.

ius favore prohibuit, neque satis facit responsio assignata per Imo. ad. d. l. peto. in princip. quia eius responsio est diuersificare casus: non autem reddere rationem diuersitatis inter eos, neque enim est ratio diuersitatis inter vnum casum, & alium: quia cum institutus in re certa habere debeat totum, perinde est ac si esset institutus in totum, & pro

hibito plus habendi & quod certare contentus sit: idem debet operari in vtroque casu. Et dictum Salyceti quod Imol. adducit pro ratione sua est in casu multum differenti, vt poteris videre per eum: loquitur enim vbi erat datus alius cohæres, non in certa re: sed in dimidia vniuersaliter institutus, qui in totum residuum excluderat institutum in re certa: vt tantum habere loco legatarij, & ideo ponit quod alius non fuit institutus in re certa: sed simpliciter in dimidia, hoc acto, vt pro sua portione tali re contentus esset. facit ad prædicta quod no. Barto. in. l. pater familias. ff. eodem: ad finem versiculo. sed tunc quero & c. alias limitationes & multa notabilia dicta in materia vide per Ioann. de Imola in dicto. §. si ex fundo. in lectura. & in repetitione, & per docto. in dicta lege quotiens. Limita etiam istam legem quando verba institutionis in re certa sunt relata ad institutum: secus si ad alium, quia tunc trahitur ad fideicommissum, vt in. l. pater filij. §. fina. & ibi Barto. ff. de legat. tertio. circa quas limitationes querit Bald. in lege omnimodo in principio. C. de inofficioso testamento. versiculo tertio quero & c. quid si filius fuit institutus in re certa, & postea fuit institutus extraneus hæres vniuersalis in eodem testamento: & postea in codicillis ademit filio, quod in testamento reliquerat, an filius possit dicere testamentum nullum? & concludit quod non: quia tunc filius non habetur loco legatarij, licet secus esset si non fuisset institutus filius: sed alius extraneus, quod dicit diligenter notandum. Sed quid si substitutio compendiosa fiat in re certa, an trahatur ad vniuersam hereditatem? vide per Barto. in. l. centurio. columna duodecima versiculo quero vltimus, quid si substitutio compendiosa. cum versicu. sequenti. ff. de vulgari & pupillari. Bald. in. l. præcibus. columna fina. versicu. item queritur. C. de impuber. & aliis substitutio. Paulus de Cast. in. l. apud Iulianum. §. cum autem. alias est. l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebellia. Alexand. consilio nono columna penultima volumine primo. vbi distinguit, an fuit facta per verba directa vel ciuilia, vel per verba generalia, seu communia, vide ibi. Aduerte etiam quia vt dicit Bald. in lege humanitatis. C. de impuber. & aliis columna duodecima versiculo quarto principaliter quero. lita partitarum. & dicta lex prima. §. si ex fundo procedunt, vbi institutio in re certa fit per verba alias præcise directa, quæ verba ciuilia vocantur in. l. verbis ciuilibus. & in. l. co hæredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupilla. vt si esset verbum (instituto) vel verbum (hæres esto.) Secus si institueretur per verbum commune, vel obliquum: quia tunc nunquam trahitur ad totum, vt in dicta lege cogi. §. & generaliter. & ibi Ioannes de Imol. & Paulus de Castro. si tamen institutus esset vel substitutus in vna quota hereditatis, puta sexta vel quarta. tunc trahitur ad vniuersum glos. Barto. & docto. in dicta lege cohæredi. §. fina. Angel. & Imol. in dicto. §. si ex fundo. Aduerte etiam, quia & si institutus esset in fundo alieno, procederet ista. l. & dict. §. si ex fundo, quia videtur institutus

in extimatione fundi alieni, quæ de hereditate debetur testatoris. l. si alienus. ff. ad legem falcidiam. & tenet Bald. singulariter in dicta lege humanitatis. columna duodecima ad finem. An autem institutus vniuersaliter, qui restituit omne patrimonium hereditarium, vt in re certa habere debeat totum, habeatur loco legatarij? vide glo. in lege controuersa. ff. de transactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatione, si stipulatio successit loco tituli vniuersalis habeatur loco legatarij? dic quod non vide Bald. in. l. si arrogator prima lectura penultima columna. ff. de adoptio. & an huic, qui habetur loco legatarij, debeantur fructus à tempore mortis? vide Paulum de Cast. in. l. si quis bonorum. ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorum alij vniuersaliter institutus, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege si quis seruum. §. finali versiculo. sed quero aliquis. ff. de legatis secundo. not. etiam quod omnis ille qui non habet ius accrescendi inter hæredes habeatur loco legatarij Bald. in dicta lege si arrogator tertia columna ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquatur vfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censetur hæres vel legatarius? vide Bartol. in lege multum interest. ff. de usufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum derelinquat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro. in lege si quis priore. ff. ad Trebellianum.

in lege controuersa. ff. de transactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatione, si stipulatio successit loco tituli vniuersalis habeatur loco legatarij? dic quod non vide Bald. in. l. si arrogator prima lectura penultima columna. ff. de adoptio. & an huic, qui habetur loco legatarij, debeantur fructus à tempore mortis? vide Paulum de Cast. in. l. si quis bonorum. ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorum alij vniuersaliter institutus, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege si quis seruum. §. finali versiculo. sed quero aliquis. ff. de legatis secundo. not. etiam quod omnis ille qui non habet ius accrescendi inter hæredes habeatur loco legatarij Bald. in dicta lege si arrogator tertia columna ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquatur vfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censetur hæres vel legatarius? vide Bartol. in lege multum interest. ff. de usufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum derelinquat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro. in lege si quis priore. ff. ad Trebellianum.

¶ Ley. XV. Como non empece a aquel que fuese establecido por heredero, tiempo nin dia cierto que sea puesto en el testamento.

Tempo cierto nõ puede ningũ ome establecer a otro por su heredero, esto seria como si dixesse quiero

institutus in parte bonorum alij vniuersaliter institutus, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege si quis seruum. §. finali versiculo. sed quero aliquis. ff. de legatis secundo. not. etiam quod omnis ille qui non habet ius accrescendi inter hæredes habeatur loco legatarij Bald. in dicta lege si arrogator tertia columna ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquatur vfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censetur hæres vel legatarius? vide Bartol. in lege multum interest. ff. de usufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum derelinquat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro. in lege si quis priore. ff. ad Trebellianum.

- a ¶ Pero las mandas. Vide Barto in lege si nemo. in fine. ff. de testa. tutel.
- b ¶ Despues. In eodem testamento intellige: alias secus vt dixi vide. l. si quis priore. ff. ad Trebellia.
- c ¶ Otro heredero. In tota hereditate vel in quota hereditatis. vt in dicta lege quotiens & ibi Bald. & Paul. de Cast. & probatur etiam in. §. hereditas. instit. de hereditibus instituendis.
- d ¶ Egualemte. Adde. Lex facta. la secunda. ff. eodem. & legē si alterius eodem titul.
- e ¶ A los dos. Adde legē Titius. ff. eodem. & quid si vnus institueretur. in tertia parte certæ rei: & alius in duabus partibus eiusdem rei vide. l. quotiens. §. si duo. ff. eodem.
- f ¶ Dixesse. Ex Azone sumptum est. C. eodem in summa columna tertia qui allegat dicta legem Titius. & legem interdum. ff. eodem.
- g ¶ A delantada. Adde dictam legem ex facto. la grande. ff. eod.

¶ Lex. 15.

¶ Hereditas ad diem vel ex die certa dari non potest imo non expectata die institutus statim est hæres: nisi testator sit miles & in militia testetur tunc enim expectatur dies, in incertam autem diem potest quis institui: vt in die mortis quia & si certum est quem moris est tamen incertum quando. hoc dicit.

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo definire esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit definire esse hæres effectus. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit uxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio, & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hereditas penes heredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hereditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius postea instituat, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius: fuerunt in hoc opinionem de quibus per Ioan. de Imol. in. d. l. hereditas colum. 6. vbi ipse inclinatur in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, detracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hereditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ saepe de facto fiunt per testatores, & attenda ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam, vel ut si testator institueret titium vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauius de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Bald. in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ ceteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Bal. in. l. miles ita in principio. ff. de testa. milit. Bald. Angelus & Imol. in. l. filius à patre in princip. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in. l. certi. C. de testa. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege hereditas. columna quinta in principio. Barto. tamen in dicta. l. hereditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod si perinde ac si quilibet esset pure institutus per dicta. l. hereditas. cui consonat ista. l. partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet. in. d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobatur: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri, quod opinio Bal. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis, & ad motiua Alexand. potest responderi, quod licet reperitur iure cautum, quod in persona vnus tantum instituti non possit hereditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censetur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octavo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hereditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hereditibus instituendis. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hereditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expressè quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus: Barto. in dicta lege hereditas. ad finem. tenet vitari talem institutionem, & nullam esse rationem perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bar-

tolum imò quod institutio valeat, & prohibito vitetur: ego verò sentio idem in ista questione, sicut & dixi in dicta glossa in questione illa de instituto in re certa per eandem rationem: quia & vt dicit Alexand. in dicta lege extraneum decisio huius questionis pendet ab illa. Quid etiam si in poenam hæredis scripti testator post tempus alij instituit, veluti si instituit fratrem hæredem, & reliquit vxoribus suorum bonorum, & adiecit & prohibuit, ne frater molestaret vxorem in ipso usufructu, & quæ alias priuabat eum hereditate, & instituebat vxorem vel alium: videtur enim quod hoc possit fieri per legem primam. C. de his quæ poenæ nomi. de qua questione vide per Bartolum in lege pater familias. ff. de hereditibus instituendis. & ibi per Ioannem de Imola notabiliter quem vide: quia est questio contingibilis: vbi etiam vide quod si testator in tali casu nullum instituit, cui applicabitur hereditas: & ibi ad finem vide per Ioannem de Imola. an hæres institutus, qui propter talem molestationem, restituit hereditatem, possit detrachere quartam trebellianicam? qui vult licet sub dubio forte quod possit detrachere istam quartam argumen. legis prime. §. item si ita. ff. ad legem falcid.

¶ *Castal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad

tamen hic vides in ista aperte disponitur valere talem institutionem, & aduerfari his que dicta sunt in princip. l. dum dicit pero en dia no cierto. dictio enim ista (pero) que latine dicitur, sed, vel fia- tem, aduerfatur tam in iure quam in facto. l. 2. ff. si quis in ius voca- non ierit. Barto. post glo. in l. qui vsum fructum. ff. de verbo. obliga. & in l. prae- toria. §. 1. ff. de prae- to. stipu- la. glo. & Bar- tolius in l. hoc amplius. §. 1. ff. de damno infecto. dicen- dum est ergo hanc institu- tionem vale- re, vt condi- tionalem: & qd talis dies incertus mor- tis quando, li- cet certus, an etiam in isto casu faciat co- ditionem, & suspendat in- stitutum in e- tum conditio- nis: cum ha- res recipiat mo- ri, seu erit in articulo mor- tis, & hoc ide- voluit Azo- relatus per gl. in. d. l. extra- neum. & tene- re videtur. C. eod. in sum- ma col. 3. & eum Azo. te- nuit Oldald. vt refert Albe- ric. in. d. l. ex- traneum & operabit ta- lis institutio, vt si institu- tus adiuit ha- reditatem in tali articulo eam transmittat ad haere- des, vel saltem si non adiuit transmittet ius deliberadi, ex quo sciuit si- bi delatam iu- xta. l. cum an- tiquioribus. C. de iur. deliber. & poterit tali modo ista institutione vt, quando testator timeret dilapidationem heredis in vita, & velit in hoc cautum esse heredibus, seu descendentibus instituti: & idem qd ista. tenet glo. in. §. haeres. institui. eo. vbi per Ioan. Fabr.

uallero, quier lo faga otri, por q maguer es cierta cosa que deue morir. Pero non es cierto el dia en que acaesce al omela muerte.

¶ Ley. XVI. En quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos.

Rartir puede el fazedor del testamento su heredad, en tantas partes quantas quier. Pero comunmente touieron los sabios antiguos, que deue ser departida en cuenta de doze onças, a que cada vna dellas ha su nome departido en latin. La primera della es llamada sexcuns: que quiere tanto dezir como onça e media. E la segunda llaman sextans: que es tanto como dos onças. E la tercera quadrans: en que ha tres onças. E la quarta triens: que es por quatro onças. E la quinta dizen quincuns, que es tanto como cinco onças. E a la sexta semis: que es feys onças. E a la septima septuns: en que ha siete onças. E a la octaua llaman bes: que es tanto como ocho onças. E a la nouena dodrans, en que ha nueue onças. E a la decima dextans: que es tanto como diez onças. E la doze llaman, as: en que se compone todas doze. Otros dos no mes y ha, en que se encierran todas estas doze partes sobredichas, así como lo faze en la postrimera dellas aque dizen as: e llaman a la vna dellas pondus, e la otra libra.

¶ Ley. 16.

Potesit testator in quot partes voluerit diuidere hereditatem suam sed communiter diuiditur in duodecim. quarū prima vocatur sexcuns: secunda sextans: tertia quadrans quarta triens: quinta quincuns: sexta semis: septima septans: octaua bes: nona dodrans: decima decuns: vndecima deuns: duodecima as: & clauduntur omnes istae sub nomine pondus vel libra. h. d. Habuit ortum a §. hereditas: institui. de heredi. instituen. & a l. feruum. §. vlt. ff. eod. tit.

a ¶ De doze onças. Aduerte tamen, quod quaedam sunt nomina nume- falia, vt duae partes vel tres partes &c. & tunc in dubio intelliguntur duae vel tres partes de duodecim, vt hic & in l. interdum. §. 1. ff. de heredi. instituen. & l. cum quaestio. C. de lega. §. hereditas. in-

sti. de here. insti. nisi aliter appareat de disponentis voluntate quae- dam sunt nomina quae, vt tertia quarta vel decima. & tunc debet intelligi de tertia vel quarta vel decima totius hereditatis, scilicet cum dicit tertia vt fiant tres partes totius hereditatis. & sic de aliis. dicta lege interdum. §. fina. & not. Barto. in l. codicillis. §. qui fem- promia. ff. de usufructu. lega. si quis ergo peteret du- as partes ha- reditatis, vel fundi, non ali- ter declaran- do intelligi- tur, quod pe- tit duas par- tes de duode- cim, vt & not. Barto. in l. in- terdum. §. 1. ff. eodem. & ibi etiam Ioanes de Imo. & idē est in hoc di- cendū in aliis, quod in here- ditatibus per dictā legē cū quaestio. C. de lega. si tamen peteret parte simpliciter, non dicendo vnā vel duas intelligeretur petere dimi- diam totius. l. nomea filia- rum. §. portio nis. ff. de ver- borum signifi- catio. aliter tamen dicit Ange. in. §. ha- reditas insti. eodem. sed quod dixi est verius.

¶ Ley. XVII. Como deue ser partida la heredad entre los herederos quando son muchos.

Res o quatro omes estable- sciendo el testador por sus herederos ayuntadamen- te, non diziendo quanta parte de la herencia da a cada vno: dezi- mos, que seran herederos todos egual- mente. Mas si su entencion del testador fuessē atal, que quisiesse dar mas a los vnos que a los otros, estonce deue señalar en quanta parte estableseca cada vno de llos. E si lo fiziere así, cada vno dellos se deue tener por pagado, con aquella parte que señalo, e non deue mas deman- dar, nin auer. E si acaesciesse que estable- sciesse a omes ciertos por herederos en partes ciertas a cada vno, e demas dellas dixesse que estableseca a otro heredero, non le señalando cierta parte: estonce ca- davno dellos heredara aquella parte, q le señalo. E el otro, quier sea vno o mas, a- quien non señalo parte heredara todo lo que fincare de mas de la heredad, e de las mandas, e de las debdas. Otrofi de zimos, d que si algun ome estableseca en su testamēto a quatro omes por here- deros, en esta manera mādando a vno la meytad de la heredad: e al otro la otra meytad: e a los otros dos no les señalasse parte ninguna. En tal caso como este, aq- llos a quien estableseca por herederos en partes ciertas, heredara la meytad, e non mas, e partir la han entresi egualmente. E los otros dos a quien non señalo parte, heredaran la otra meytad de todos

ter. Sed si primum in tota, secundum in remanenti parte, primum ha- bebit totam hereditatem: & secundus nihil cum pars aliqua non sit remanens. Si verò quidam in certis partibus & vnus sine partibus haeres instituantur: demptis partibus assignatis habebit residuū institutus sine parte si autem vnum in dimidia & alium in dimidia: & alios duos instituat sine partibus: primi duo habebunt dimidia: alij aliam dimidiam: siue in principio, vel in medio aut in fine testa- menti instituantur. Item tribus institutis in tribus partibus heredi- tatis aequaliter: si de quarta parte non est dispositum diuident sibi quartam illam aequaliter. Si tamen inaequaliter sunt instituti diui- dent quartam pro partibus hereditariis. h. d.

b ¶ Egualmente. Adde. l. quotiens. §. haeres. ff. eodem. & insti. eodem. §. sed si plures. & sic indeterminata dispositio relata ad plura extre- ma, simpliciter ipsa & aequaliter respicit.

c ¶ Todo lo que fincare. Adde. l. item quod Sabinus, in princip. ff. eod. & inst. eo. §. sed si plures.

d ¶ Dezimos. Adde. §. sed si plures. inst. eo.

¶ Ley. 17. Quilibet ha- redum habet tantam par- tem quam sibi testator declarauit sed si plures sunt coniuñti in- stituti succe- dunt equali- ter. Sed si primum in tota, secundum in remanenti parte, primum ha- bebit totam hereditatem: & secundus nihil cum pars aliqua non sit remanens. Si verò quidam in certis partibus & vnus sine partibus haeres instituantur: demptis partibus assignatis habebit residuū institutus sine parte si autem vnum in dimidia & alium in dimidia: & alios duos instituat sine partibus: primi duo habebunt dimidia: alij aliam dimidiam: siue in principio, vel in medio aut in fine testa- menti instituantur. Item tribus institutis in tribus partibus heredi- tatis aequaliter: si de quarta parte non est dispositum diuident sibi quartam illam aequaliter. Si tamen inaequaliter sunt instituti diui- dent quartam pro partibus hereditariis. h. d.

¶ Ley. 17.

¶ Quilibet ha- redum habet tantam par- tem quam sibi testator declarauit sed si plures sunt coniuñti in- stituti succe- dunt equali- ter. Sed si primum in tota, secundum in remanenti parte, primum ha- bebit totam hereditatem: & secundus nihil cum pars aliqua non sit remanens. Si verò quidam in certis partibus & vnus sine partibus haeres instituantur: demptis partibus assignatis habebit residuū institutus sine parte si autem vnum in dimidia & alium in dimidia: & alios duos instituat sine partibus: primi duo habebunt dimidia: alij aliam dimidiam: siue in principio, vel in medio aut in fine testa- menti instituantur. Item tribus institutis in tribus partibus heredi- tatis aequaliter: si de quarta parte non est dispositum diuident sibi quartam illam aequaliter. Si tamen inaequaliter sunt instituti diui- dent quartam pro partibus hereditariis. h. d.

E aun

a ¶ E aun dezimos. Adde. l. interdum. §. primo. ff. eod. & institui. eod. §. videamus.

¶ Ley. 18.

¶ Si quatuor sunt haeres instituti quilibet in quatuor vncias, habebit quilibet tres, ne vltra duodecim vncias hereditas diuidatur. h. d. Cō cor. l. item qd fabin? cum. l. seq. ff. eod. tit. & l. iulianus. ff. eod. tit.

b ¶ Aduer. Ad l. interdum. §. primo. ff. eod.

¶ Ley. 19.

¶ Si testator pri- mum in duo- decim vncias instituit secu- dum in. vj. vñ- cias, vel econ- tra: vnus habe- bit duas par- tes alius tertiā hereditatis, & si primum in tota heredita- te, secundū in tota, succedūt equaliter, sed si vnum in to- tā aliū in par- tem quam pri- mū habere ne- quiuit instituat & primus nō est capax tūc secundus habebit totā here- ditatem. h. d.

c ¶ La voluntad. Hoc ideo dicitur propter co- trarium, quod possit forma- ri de l. cū que- stio. C. de leg. nam in dubio cum vnireliq. totum: alij p- tem, videtur adimere a pri- mo quod dat secundo insti- tuto, vt in. d. l. cum quaestio. vi. distinctio. Azo. C. eo. in summa. colu- pe. & per Bar. & Imol. in. l. interdum. §. deniq. ff. eod.

d ¶ En feys. Intel- lige ita qd con- stet ex conie- cturis, qd intel- lexit d' aliis vn- cius, & sic vide- atur qd voluit excedere asē, vt supra dixi. vide per Barto. in. d. §. deniq.

e ¶ Las doze. Hic enim constat quod voluit excedere assem: quia totū non potest adimi a parte.

f ¶ Segundo. Adde. l. si quis haeres. ff. eodem, vbi hoc ponitur in for- tioribus terminis.

g ¶ Egualmente. Et sic primo nominatus nō habet plus iuris, quam se- cundo vel tertio loco nominatus, qd inducit Bald. & Angel. in. d. l. si quis haeres, ad quaestio. vt si primus canonicorū habet primā vo-

los bienes del testador, e partir la han entresi egualmente, quier sean escritos así por herederos en el comienzo, o en medio, en la fin del testamento. E aun de zimos, a q si el testador partiesse su heredad en quatro partes, de manera q estableseca en las tres partes herederos egualmete, non dando al vno mayor par- que a los otros, si nō fiziesse mencion de la quarta parte que remanesiesse, deuen la partir entresi estos mismos, a quien estableseca por herederos en las tres partes tomando cada vno dellos tanto el vno como el otro, Mas si estableseca por he- redero alguno dellos en mayor parte q a los otros, estonce deuen partir la quar- ta parte sobre dicha, segun la quantia en que fue cada vno estableseca por heredero.

¶ Ley. XVIII. Como el testador que parte sus bienes en cuenta de mas de doze onças quanta parte deue auer cada vno de los herederos.

Ndoze onças deue ser parti- da, e contada la herencia del te- stador, así como de suso dixi- mos. Pero si alguno fiziesse mas partes della, como si estableseca quatro here- deros, a cada vno dellos en qtro onças: estonce dezimos, que deuen aduzir b la herencia a cuento de doze onças, descom- tando a cada vno dellos vna onça, así q ayan todos quatro a tres onças. Ca bie así si como diximos en la ley ante desta, que quando el testador estableseca tres here- deros en las tres partes de su heredad, si non faze mencion dela quarta, que la de- uen estos mismos herederos partir entre si egualmente, tenemos otrofi por bien, que quando acaesciere que la de parte en mas, que mengue a cada vno de los here- deros, aquello que fue de mas manda- do así como sobre dicho es.

¶ Ley. XIX. Como puede ser partida la heredad del testador en mayor cuento de doze onças

cem in eligendo episcopum, non tamen erit per hoc sua vox potē- tior aliis vocibus canonicorum, & idem dicit Angel. in antianis ciui- tatis, quorum prima vox est vexilliferi iustitiae. vid. hodie qd in hoc disponit per. l. huius regni.

¶ Que fincaua. Adde. l. item qd Sabinus, in versu alter. ff. eo. not. ergo qd

Rondus en latin tãto quier dezir en romãee, como doze onças en q deue ser de partida la heredad del testador. E otrosi llaman a otra palabra en latin dipodiū, q quier tanto dezir como veynte e quatro onças. E a otra dizen tri pondiū: que es por treyntae feys onças, E e tãtas onças como se entiedepor estas pa- labras sobre dichas, o en mas, o en menos puede el testador departir su heredad si quisiere. E porende dezimos, que quando es manifesta la voluntad del testador, que su entencion era de partir su heredad en mas partes de doze onças, como si estableseca a vno por heredero en doze onças, e a otro en feys, d e nō fiziesse mencion delas feys onças, que fincauan para cumplir la cuenta del dipon- dio, que estonce deue auer aquel a quien es estableseca por heredero en las doze onças, las dos partes de toda la heredad, e el otro a quien estableseca en las feys, deue auer la tercera parte. E esso mismo seria, si primeramente estableseca por he- redero en el testamento al vno en la feys onças, e despues al otro en las doze. E si acaesciesse que el testador estableseca tres herederos, diziendo al primero, e al segundo, e al tercero, q a cada vno dellos estableseca por heredero en toda su here- dad, en tal caso como este, deuen partir todos tres toda la heredad entre si egual- mente, § Otrosi dezimos, que dexado el fazedor del testamēto vn heredero, dize- do que aquel ouiesse todos sus bienes, si despues desto dixesse q estableseca por heredero alguno otro, en la parte que fincaua, estonce dezimos, que deue auer el primero toda la heredad, e el postrimero nō aura ende ninguna cosa. Pero si este a tal q fuessē estableseca por heredero en todo fuessē tal ome q segun derecho nō pudiesse heredar a otro, si el testador esta

¶ Heredar. Bene tamen potest institui in capax in tempus, quo capere possit. l. in tempus. ff. eo. l. siur. & ibi gloss. ff. quib. mod. vlt. fru. amitta. vnde dicit Bald. in l. si quis instituatur. ff. eod. quod si instituatur spuri, cū legitimabit id est cum capax erit, quod tenet institutio per dictā l. in tempus. & qd videtur quod interim antequam legitimetur poterit bonorū possessionem agnoscere tanquam institutus sub conditione & poterit bona adimistrare qd quam curator si tamen non

legitimetur, tenetur reddere rationem de gestis illis ad quos haere- ditas pertinet secundum Baldum, & Angelum ibidem, & licet ibi Ioannes de Imol. dicat istud menti tenendum idem tamen in. d. l. in tempus. co. i. dicit qd hoc forte nō procedit, qd esset facere fraudē legi- que vult qd spurius non possit se immiscere paternis bonis. l. i. & j. C. de natura libe. & sub tali colore non videtur posse se immiscere neq; vt curator per id qd habetur in simili in cap. avaritiae, de electi. lib. 8. imō & plus voluit Bald. in. l. eam quam. colu. vndecima. C. de Partida. vi. D.

fideicom. verficu. & ex hoc inferitur, quod si pater legat spurio cum capere potuerit, non valet legatum ex quo prohibetur testator vitio suo & non alieno testari circa spurium. allegat in argumentum. l. si minor. ff. de seru. exportat. sicut neq; potest secudu cu donare vir vxori irruocabiliter etiam dicendo cum vidua erit neq; danato in metalum dicendo cu capere poterit, quia licet testadi debet inesse testatori tempore testamti. l. i. §. fed si filio. ff. de lega. 3. & quia secundu eu cum nihil possit relinq spurio, ergo neq; spes que aliquid est ei relinqui poterit, & istud dictum Bal. dicit pulchrum & singulare Paul. de Cast. in l. i. col. fi. ff. de reg. cato. qui etiam dicit non obstar. d. l. in tempus, quia ut ipse ait loquitur illa. qn defctus prouenit aliunde, & no a testatore, sed quidquid sit de iure ista opinio, quod spurio possit institui a patre cu legitimitas est comunis, & ea tenent ceter Doct. in l. Gallus. §. institutus. ff. de libe. & posth. vbi vide Alexan. defendente hanc opinionem, & respondentem ad fundamenta Bal. & ibi etiam impugnat dictu Imol. in d. l. in tempus dicens, non multu stringere vbi etia respondet ad d. c. auaritie. mihi tn multum probabilis videt opinio Imol. & obuians fraudibus, pro qua etiam facit, quia ut notat glo. in parte, cogunt in l. ca. q. C. de fideico. & in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebell. filius spurio cum sit incapax, in totu non potest institui etia si grauetur per fideicomissum, vt restituat hereditate alii, etiam si fideicomissarius esset persona que verisimiliter acceptaret, vt & dicit Alexan. in d. §. institutus. col. 2. Nota etia quod si filius esset incestuosus no potest institui etia cum capere poterit, ipse neq; eius filius licet legitimus, secudu Bal. per tex. ibi in l. si quis in celi. C. de incest. nupt. & in hoc etiam videtur inclinare Alexan. in d. §. institutus, adde Bal. in c. in presentia. de proba. & procedit illa. quando est incestuosus, & natus ex matrimonio incestuoso, vnde id est si nasceret ex quolibet matrimonio a iure interdcto, vt dicit gl. in d. l. si quis in celi. & adde ad p'dicta Corsetum in singularibus in verbo hares, non poterit ergo institui maioria in incestuosum filium vel eius filium etiam sub conditione si legitimabit per supradicta. Dubitari etia potest circa materia d. l. in tempus. an mulier constante matrimonio possit alienare rem dotalem conferendo alienationem in tempus soluti matrimonii, & Ioann. de Imol. vult quod non in repetitio. c. cum contingat. col. 14. de iur. iuran. contrarium tamen vult Bal. nouell. in tractatu. de dote charta. 28. col. 4. ad fi. mihi plus placet opinio Imol. cum lex ab ipso initio resistat cofilio mulieris alienatis. argu. l. si minor. ff. de seru. exportan. & vt dos sibi conferuetur in casu soluti matrimonii, vt iterum nubere possit, licet in casu in quo alienatio fieret in tempus soluti matrimonii per mortem ipsius vxoris forte posset procedere opinio Bald. nouell. ex quo cessat ista ratio, quod tamen saltem intelligeret si alienatio esset villis mulieri per tex. in l. ita costante. ff. de iur. dot. limita etia quod habetur in d. l. in tempus. per l. inter stipulantes. §. sacram. ff. de verbo. obligat. & ibi Iaso. col. 4. vide etia in materia quod not. Bar. in l. 1. §. nuntiatio. ff. de nou. oper. nunti. col. 5. & Bald. in l. 1. C. de contrah. emptio. & in l. 1. C. de nundin.

blefuisse despues a otro, diciendo asfi, quel fazia su heredero en aquella parte: quel primero non podria auer: estonce heredara el següdo, a toda la heredad, e el primero non aura ende nada, quando tal fueffe como sobre dicho es.

¶ Ley. XX. Quando el testador dexa por sus herederos todos los pobres de alguna cibdad, entre quales dellos deue ser partida la heredad.

Diziendo el testador, establezco por mis herederos a los pobres de tal cibdad, o de tal villa, o mado por mi anima, que sean dados todos mis bienes a pobres: por que dudaria algunos en quales pobres deuen ser departidos los bienes, del que fiziesse su testamento en esta manera: queremos lo departir e

à testatore potestas alienadi, vt tradit Salicet. in dicta. l. si quis ad declinandam. verficu. item vides hic, col. secunda.

¶ *Lex. 20.* Testatore Christi pauperes instituentem aut bona sua eis relinquente debent ea habere positi in hospitali illius ciuitatis vel villa quam testator nominauit & intelligitur de his pauperibus qui exire nequeunt ad mendicandum: sed si nullam designauit ciuitatem habebunt bona

pauperes hospitalis loci vbi conditur est testamentum. hoc dicit. ¶ *Los deuen auer.* De omnibus bonis dicit, tam mobilibus quam immobilibus quae omnia debent vendi, & pauperibus erogari precium eorum, non ergo procedit hodie quod habetur in l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. vbi dicitur quod immobilia non debent vendi, sed dari hospitali illius loci, vt ex redditibus pauperes sustententur, quod etiam tenet Bar. Bal. & Paulus de Cast. ibi per tex. in autent. de ecclesiasticis. §. si quis autem pro redemptione.

¶ *Lex. XXI. Que de partimiento ha entre los herederos del fazedor del testamento.* Diferencia e departimiento ha entre los herederos. Ca algunos ha dellos que son llamados suyos del testador. E otros y a que dizen necessarios. E y a otra manera dellos aque llaman estraños. E suyos son llamados aquellos que son hijos, o nietos a o vñictos del fazedor del testamento, si fueren en poder b del, a la fazo c que los fiziere herederos. E llamaron los sabios antiguos a tales herederos como estos suyos, por que son como vna persona e vna cosa con el testador. E aun de mas dixeran que son como Señores d dela herencia, buiundo con sus mayores, por que en su vida, han todo lo que les es menester delos bienes, tambien como los padres e los abuelos. E otrosi,

¶ *Lex. 21.* Triplex est heres, aut suus, aut necessarius, aut extraneus, suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hereditatis, na de bonis eius gubernatur, nec potest sine causa exheredari, necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessarius tenetur hereditatem agnoscere & tam de suo quam de hereditate, si non sufficit tenetur creditoribus & legatariis satisfacere & per hoc consequitur libertatem. extraneus est alius praeter supra dictos. hoc dicit.

¶ *Lex. 22.* Nierus. Ex filio intellige, vt in §. in aut. inst. de hered. quali. & dif. fesen. & intellige etiam, quando nepos succedit auo ex voluntate defuncti, nam si succedat contra vel praeter eius voluntatem, & pater nepotis fuit exheredatus a patre, eodemq; auo tunc nepos non dicitur suus, ex quo praecedit eum pater: neq; potest dici quod ammodo dñs bonorum aui, cum ex hereditate summat effectum post mortem l. filius. §. sed cum exhereditatio. ff. bono. poss. cont. tab. vnde aus non habet necesse instituire, vel exheredare eum, vt dicit Bart. & docto. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. heredi.

¶ *Lex. 23.* En poder. Clericus tñ vel monachus, licet non sit in potestate patris, vel aui non definit esse suus hares patri, l. deo nobis. C. de episc. & cleri. l. si ex causa. §. papinianus. ff. de mino. cum ibi nota. Bald. in l. pen. in fi. prin. C. de adop. & not. qd licet hodie sit sublata differentia patris potestatis, & emancipationis in successione ab intestato. vt in autent. de hære. ab intesta. venien. §. 1. verfi. nullam. colla. 9. l. meminim. C. de legit. hære. tñ adhuc in aliis durant effectus iustitatis, vt est in continuatione dñi & in transmissione hereditatis non agnate de primo in d. l. in suis. ff. de libe. & posth. & in §. sui. insti. de hære. qñ. & diff. cu simili. de 2. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. l. si fratris. vbi doct. C. de iur. delibe. & per Bar. in l. liber homo. §. 1. ff. de stipul. seru. & in l. ventre. ff. de acqui. hære. & durat etia in casu. l. 2. titu. 6. ea. par. & in casu. l. si. tit. 6. ea. part. vbi vid. que dixi. & vid. etia alios casus per Alber. in d. aut. in successione. & durat etia in his que non a patria potestate, sed a natura feu naturali causa dependent quo adius rumpendi testamtu, vt dicit Bal. quem vid. in aut. in successione. C. de suis & legi. hære. & in l. si nemo. ff. de testa. tut. idem vbi cunq; existentia iustitatis est filio proficua non enim est etia hodie sublata per beneficiu abstinenti Bar. in l. 1. C. si mino. ab hære. se abfi. vbi per eum & per eundem in l. si filius q patri. ff. de vulg. & pupil. & in l. filius qui se paterna. ff. de acqui. hære. & in l. si nemo. ff. de testa. tut. & per Bald. qui se patris. col. 1. C. vnde libe. & vid. in dicta. l. liber homo.

¶ *Lex. 24.* Los niños desamparados. Adde Bar. & Docto. in l. quidam cum filiu. ff. de verborum obligationibus.

¶ *Lex. 25.* May viejos. Deceperit ergo inter infirmos numerantur, vt hic nam, vt dicit Terentius, ipsa senectus morbo est, adde Abba. in c. magne. de vot. 5. nota. vbi inserta ad statum disponens de infirmis casu, an procedat in senectute, & adde l. 35. titulo. 16. partit. tertia.

¶ *Lex. 26.* De aquel lugar. Si ille locus est vbi testator habebat domicilium intellige, vt in l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & in autent. de ecclesiasticis. titu. §. si quis in nomine, collatione nona, & vide l. que conditio. §. fina. ff. de condit. & demonstratio. glo. in capi. si pater. de testamentis in sexto. in verbo pauperes. & Speculator titulo de instrumento editio. §. nunc vero aliqua. col. 3. verficu. Sed quid si testator, & ibi Ioannes Andreas in additione incipienti constat quod tenet institutio pauperum, & per Ioannem de Platea, in l. secunda. C. de annon. ciuilib. libro vñdecimo, quod dicit limitandum, nisi ex coniecturis aliud appareat: vt si iustit testator distributionem fieri in die sepulturae, & ipse decedat extra locum domicilii in loco, vbi non potest ita asportari in locum habitationis. Quid autem si testator nominationem pauperum commisit suo commissario, an ipse teneatur eligere pauperes domicilii testatoris? vide per Ioann. And. in dicto. capitulo

si pater. in nouella. in glo. licet certa. col. 5. qui disputat quaestionem ad partes & concludit qd possit eligere vnde velit in tali casu & dicit se ita consuluisse per l. cum quidam. primo respon. ff. de legat. 2. & ibi etiam quaerit an religiosi pauperes sint aliis pauperibus praefereendi, & inclinatur qd hoc procederet arbitrio episcopi, vt ibi per eum, & qd

¶ *Lex. XXI. Que de partimiento ha entre los herederos del fazedor del testamento.*

Diferencia e departimiento ha entre los herederos. Ca algunos ha dellos que son llamados suyos del testador. E otros y a que dizen necessarios. E y a otra manera dellos aque llaman estraños. E suyos son llamados aquellos que son hijos, o nietos a o vñictos del fazedor del testamento, si fueren en poder b del, a la fazo c que los fiziere herederos. E llamaron los sabios antiguos a tales herederos como estos suyos, por que son como vna persona e vna cosa con el testador. E aun de mas dixeran que son como Señores d dela herencia, buiundo con sus mayores, por que en su vida, han todo lo que les es menester delos bienes, tambien como los padres e los abuelos. E otrosi,

¶ *Lex. 21.* Triplex est heres, aut suus, aut necessarius, aut extraneus, suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hereditatis, na de bonis eius gubernatur, nec potest sine causa exheredari, necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessarius tenetur hereditatem agnoscere & tam de suo quam de hereditate, si non sufficit tenetur creditoribus & legatariis satisfacere & per hoc consequitur libertatem. extraneus est alius praeter supra dictos. hoc dicit.

¶ *Lex. 22.* Nierus. Ex filio intellige, vt in §. in aut. inst. de hered. quali. & dif. fesen. & intellige etiam, quando nepos succedit auo ex voluntate defuncti, nam si succedat contra vel praeter eius voluntatem, & pater nepotis fuit exheredatus a patre, eodemq; auo tunc nepos non dicitur suus, ex quo praecedit eum pater: neq; potest dici quod ammodo dñs bonorum aui, cum ex hereditate summat effectum post mortem l. filius. §. sed cum exhereditatio. ff. bono. poss. cont. tab. vnde aus non habet necesse instituire, vel exheredare eum, vt dicit Bart. & docto. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. heredi.

¶ *Lex. 23.* En poder. Clericus tñ vel monachus, licet non sit in potestate patris, vel aui non definit esse suus hares patri, l. deo nobis. C. de episc. & cleri. l. si ex causa. §. papinianus. ff. de mino. cum ibi nota. Bald. in l. pen. in fi. prin. C. de adop. & not. qd licet hodie sit sublata differentia patris potestatis, & emancipationis in successione ab intestato. vt in autent. de hære. ab intesta. venien. §. 1. verfi. nullam. colla. 9. l. meminim. C. de legit. hære. tñ adhuc in aliis durant effectus iustitatis, vt est in continuatione dñi & in transmissione hereditatis non agnate de primo in d. l. in suis. ff. de libe. & posth. & in §. sui. insti. de hære. qñ. & diff. cu simili. de 2. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. l. si fratris. vbi doct. C. de iur. delibe. & per Bar. in l. liber homo. §. 1. ff. de stipul. seru. & in l. ventre. ff. de acqui. hære. & durat etia in casu. l. 2. titu. 6. ea. par. & in casu. l. si. tit. 6. ea. part. vbi vid. que dixi. & vid. etia alios casus per Alber. in d. aut. in successione. & durat etia in his que non a patria potestate, sed a natura feu naturali causa dependent quo adius rumpendi testamtu, vt dicit Bal. quem vid. in aut. in successione. C. de suis & legi. hære. & in l. si nemo. ff. de testa. tut. idem vbi cunq; existentia iustitatis est filio proficua non enim est etia hodie sublata per beneficiu abstinenti Bar. in l. 1. C. si mino. ab hære. se abfi. vbi per eum & per eundem in l. si filius q patri. ff. de vulg. & pupil. & in l. filius qui se paterna. ff. de acqui. hære. & in l. si nemo. ff. de testa. tut. & per Bald. qui se patris. col. 1. C. vnde libe. & vid. in dicta. l. liber homo.

¶ *Lex. 24.* Los niños desamparados. Adde Bar. & Docto. in l. quidam cum filiu. ff. de verborum obligationibus.

¶ *Lex. 25.* May viejos. Deceperit ergo inter infirmos numerantur, vt hic nam, vt dicit Terentius, ipsa senectus morbo est, adde Abba. in c. magne. de vot. 5. nota. vbi inserta ad statum disponens de infirmis casu, an procedat in senectute, & adde l. 35. titulo. 16. partit. tertia.

¶ *Lex. 26.* De aquel lugar. Si ille locus est vbi testator habebat domicilium intellige, vt in l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & in autent. de ecclesiasticis. titu. §. si quis in nomine, collatione nona, & vide l. que conditio. §. fina. ff. de condit. & demonstratio. glo. in capi. si pater. de testamentis in sexto. in verbo pauperes. & Speculator titulo de instrumento editio. §. nunc vero aliqua. col. 3. verficu. Sed quid si testator, & ibi Ioannes Andreas in additione incipienti constat quod tenet institutio pauperum, & per Ioannem de Platea, in l. secunda. C. de annon. ciuilib. libro vñdecimo, quod dicit limitandum, nisi ex coniecturis aliud appareat: vt si iustit testator distributionem fieri in die sepulturae, & ipse decedat extra locum domicilii in loco, vbi non potest ita asportari in locum habitationis. Quid autem si testator nominationem pauperum commisit suo commissario, an ipse teneatur eligere pauperes domicilii testatoris? vide per Ioann. And. in dicto. capitulo

¶ primo. & non videtur sine hærede decedere qui suum harem filium reliquit, licet se abstineat. l. cu quasi. §. fed & si quis. ff. de fideic. libert. Bar. in d. l. liber ho. §. 1. durat etia & habet locu talis existetia in filiis adoptiuis & legitimatis vt tradit Bald. in l. eam quam. col. C. de fideicom. & cum existetia sui haredis sit quoda intellectuale ex

por que a la su fin, non los pueden heredar e fin cierta e derecha razon. E necessarios herederos son dichos los sieruos f a quie sus Señores fazen herederos de lo suyo, en todo, o en parte, e son llamados asfi por que son tenudos de otorgar se por herederos de su Señor, maguer non quieran. E por tal establecimiento como este, son luego libres s e han de pagar luego las debdas, e las mandas del fazedor del testamento, tambien de los suyos propios bienes dellos. que auian ganado ante dela muerte del testador, como de los otros que ganassen despues, h quando la herencia non cumpliesse a pagar los. E estraños herederos son llamados todos aquellos, q no son de ninguna destas maneras sobre dichas de herederos, aque dizen suyos y necessarios.

quis sit suus tempus mortis inspicitur, & si testamentum desituitur inspicitur tempus quo testamentum desituitur, vt habetur in l. prima. §. sciendum. ff. de suis & legit. hared. vbi Bart.

¶ *Lex. 27.* Como señores. Concordat. l. in suis. ff. de libe. & posthu. & cum dict. §. sui. insti. de hared. quali. & differ. & per hoc filius regis dicitur rex, vt not. glo. in c. si. 2. q. 1. & si pater est diues, etiam filius reputat diues, vt in nota. quaestione dicit Alber. in d. in suis. vnde si gabella sic soluenda de hereditate, quae de nouo acquiratur non habebit locu in filio succedenti in hereditate parentis, quia magis acquisitum conseruat quam de nouo aduendo acquirat, secudu Angel. & Ioan. de Imol. ibi & Benedi. Capra. con. 41. & si venatius, & c. hinc dicit glo. in c. pastoralis. de decim. quod filius no tenetur soluere decimas, de hereditate patris, quia de nouo acquisita non videtur & propter hoc a filiis succedentibus, in emphiteosi non debetur laudemium secundum Baldum in capitu. quae in ecclesiis. col. penulti. de constit. filii nang; penè ad bona propria veniunt. l. 1. §. pe. ff. de success. edict. glo. in c. praedicator. 16. q. 1. hinc etiam filius viuus habere ipeim successione, vt not. Bal. in l. neq; ei. ff. de adoptio. & si per statutum esset solueda gabella, de donationibus, vel aliis rebus, quae titulo lucratiuo, transferuntur non habet locum de his, quae transferuntur inter ascendentes, & descendentes: quia non videtur lucrum, sed magis solutio debiti, secundum Barto. & Ioan. de Plat. per text. ibi in l. 1. C. de imponen. lucra. descript. lib. 10. non tamen per hoc filius posset obligare rem patris, vt in l. neq; si maior, & ibi Bald. C. si res alien. pigno. dat. fit.

¶ *Lex. 28.* Desheredar. Exheredatus tamen perdit iura suiratis, vt in l. sed si plures. §. ex asse. & etiam ibi Ioannes de Imola. & Alex. ff. de vulga. & pupilla. Barto. in l. prima. §. sciendum. de suis & legit. hared.

¶ *Lex. 29.* Siervo. Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium harem, vt hic vides licet aliquando heres liber cogatur adire, vt in l. quia poterat, & in l. cogi. cum similibus. ff. ad trebell. dicebat etiam Christophor. por. instituta ad legem falcid. in principio. quod hares militis cogatur adire ex priuilegio militari, tanquam necessarius hares. Cuius contrarium tenet Iason in l. in testamento la secunda. C. de testament. milit.

¶ *Lex. 30.* Siervo. Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium harem, vt hic vides licet aliquando heres liber cogatur adire, vt in l. quia poterat, & in l. cogi. cum similibus. ff. ad trebell. dicebat etiam Christophor. por. instituta ad legem falcid. in principio. quod hares militis cogatur adire ex priuilegio militari, tanquam necessarius hares. Cuius contrarium tenet Iason in l. in testamento la secunda. C. de testament. milit.

¶ *Lex. 31.* Siervo. Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium harem, vt hic vides licet aliquando heres liber cogatur adire, vt in l. quia poterat, & in l. cogi. cum similibus. ff. ad trebell. dicebat etiam Christophor. por. instituta ad legem falcid. in principio. quod hares militis cogatur adire ex priuilegio militari, tanquam necessarius hares. Cuius contrarium tenet Iason in l. in testamento la secunda. C. de testament. milit.

a *Tempo presente.* Improprie tamen dicuntur conditiones, quae ad praesens tempus referuntur, secundum Bart. in l. i. col. i. ff. de condit. & demonst. & habetur infra eod. l. secunda.

b *De natura.* Vide infra eod. l. 3.

c *De derecho.* Vide in d. l. 3.

d *De hecho.* Vide infra eod. l. 4.

e *De curas.* Vide infra eod. l. 5.

f *De poder.* Vide infra eod. l. 7.

g *De auctura.* Vide i. eod. l. 8.

h *De mezcladas.* Vide i. eod. l. 9.

i *Si el diere.* Habes hic, quod dicitur, si facit conditionem, quae etiam voluit gl. in l. i. ff. de condit. & de monstra. vbi vid. Bar. col. i. & sic. primo ergo qro. ad de etia. l. i. & 2. tit. 4. partit. 4. & limita, nisi esset casus in quod dicitur (si) potius saperet monitionem, quam conditionem, vt not. Ioan. de Imo. in c. venerabilis de offic. de lega. tradit. Alexan. c. o. s. 2. volu. 2.

k *En otra manera.* De aliis dictionibus, & verbis, quae inducunt conditionem, vt de dictione cum, ita, secundum, & aliis multis, vid. per Bart. in dicta l. i. & de dictione secundum, vid. per Bald. in l. pe. C. de institut. & substitut. & de dictione, vt vid. p. Bal. in l. si mulier. C. de iur. dot. de dictione, ita vid. per Bal. in prelu. feudor. m. col. gerundum etiam adiectum verbo, vel participio futuri temporis, inducit conditionem. vt in l. si tu ex parte. vbi vi. Bar. ff. de acqui. hered. l. 2.

* *Conditiones de praeterito vel de praesenti non suspendunt testatoris dispositionem:* quia si vere sunt pro non appositis habentur, ideo non sunt proprie conditiones nisi quae sunt de futuro. hoc dicit. Habuit ortum a l. cum in secundo. ff. de iniur. & irrit. test. ff. si cert. petat. l. cum qd. l. fe. & de verbo. obli. l. conditiones & instit. de verbo. obli. g. conditiones & de condit. insti. l. institutio. §. fina.

l *Luego.* Vt in l. cum in secundo. ff. de iniur. rupt.

m *Tempo que es por venir.* Quid tamen, si tempore testamenti conditio, quae fuit apposta per verba futuri temporis extabat iam, seu iam erat impleta, an institutio reputetur pura? & dicendum est quod sic, si testator ignorabat implementum conditionis: nam si sciret adimpleram, & esset talis quae iterari posset, tunc videtur testator se fuisse de alio implemento futuro, vt in l. hac conditio filiae meae. cum l. sequenti. ff. de condit. & demonst. & l. si ita sit scriptum. §. fina. ff. de

lega. 2. & l. quidam relegatus. in principio. ff. de reb. dub.

n *Lex. 3.* * *Conditio impossibilis de natura:* vt si coelum digito tetigeris vitiatur & non vitiat institutio vel legatum: idem de impossibili de iure: vti illa quae est contra honestatem vel bonos mores vel contra opus pietatis, vel contra ius naturale.

o *Por venir.* Si enim esset conditio de praeterito, vel de praesenti impossibilis si aliquando fuit possibilis, non reiciitur: sed vitiat, quia potius est falsa quam impossibilis, vt i. l. cu in secundo ff. de iniur. rupt. si tamen nunquam fuit possibilis, reiciitur, vt nuga. toria. l. si manua. ff. de hered. insti. *Alcanceres.* Quid si non apponat conditio impossibilis in personam honorati, vt hic: sed in personam grauatam, an tunc etiam conditio reiciatur & institutio remaneat pura? Azo. C. de insti. & substit. in summa, dicit quod non reiciatur tunc: imo vitiat relictum a grauatato sub conditioe impossibilis, per text. in §. fina. inst. de lega. & ista opinionem Azo. refert gl. i. d. l. i. sed ista opinio Azo. communiter reprobatur per Docto. in d. l. prima. vbi Ioann. de Imo. eam defendit contra Bar. & alios & satis probabiliter dicit posse defendi, vid. ibi late per eum. colum. 3. & 4.

p *Lex. III.* De las condiciones que non pueden ser por natura, o por derecho.

q *As condiciones que pone los omes en establecer los herederos, por palabras del tiempo que es por venir,* n a tales y a dellas, que non pueden ser: por que son embargadas de natura. E esto seria, como si dixesse el fazedor del testamento a algund ome: fago te mi heredero si alcanceres o al cielo con la mano. Ca por tal condicion p como esta, no se embarga el establecimiento del heredero: como quier que la condicion non se pudo cumplir, ante dezimos que valdria tambien como si non fuisse y puesta. E esto mesmo seria, en todas las mandas, q

r *Por tal condicion.* Adde. l. i. ff. de condit. insti. & §. impossibilis inst. de here. insti. quid autem si non esset conditio: sed modus impossibilis de natura vel de facto? dic quod idem est dicendum, vt in dicta l. i. secundum intellectum Angel. ibi subducit enimentali casu, de medio talis conditio vel modus, neque requiritur aliquod implementum, secundum eum & Ioann. de Imo. ibi & in conditione est text. hic, ibi. como si non y fuisse puesta. & idem vt praedixi, dic de modo ita impossibilis. & intellige istam. l. & sequent. quatenus disponunt de reicienda conditioe impossibili, quando testator sciebat eam impossibilem: nam si putabat possibilem, vitiat institutioem. l. seruo manumisso. cum ibi nota. ff. de condit. indebi. & per Bar. in l. ab omnibus. §. ff. de lega. quod declara & intellige, vt per Ioann. de Imo. in d. l. i. col. 6. vbi quod intellige. ff. de condit. & demonst.

s *Las mandas.* Adde. l. obtinuit. ff. de codi. & demost. & d. §. impossibilis. inst. de here. insti. & vid. qd habet in l. qui dotis. ff. de dot. prelega. vbi bonus casus. & adde. l. ab administratione. C. de lega.

t *De derecho.* Adde. l. conditiones quae contra edicta. ff. de condit. insti. & d. l. i. eod. tit. vbi per Bar. & Ioan. de Imo. col. pe. vbi limitat hoc quinq; modis, vid. ibi per eos. An autem illud quod adijcitur sub conditioe, vel modo impossibili, de iure debeat conuerti in aliud, quod sit iustum & honestum, tradunt ibidem Ange. & Imo. precipue Imo. col. 2. & vide qd habet in l. si quis ita institutus. ff. de condit. insti.

u *De captiuo.* Ad quod filius tenetur, vt in l. 3. tit. 29. part. 2. & infra. e. a. partit. titu. 7. l. 6.

v *No fuisse guardada.* Si tamen de facto seruaretur non perderet hereditatem. l. reprehendenda & ibi no. Bal. C. de institut. substitut.

w *Contra honestad.* Adde. l. conditiones, quae contra bonos mores. ff. de condit. insti. & l. con ditiones. la. 2. eo. tit. & facit ista. l. vt si testator condens maioriam in armis vel insi gnijis deferendis aliquid in honestum deferri iubeat sub poena perditionis maioris: quod non tenent talis dispositio. l. facta. §. si sub conditioe. ff. ad trebell. & ibi glof. & Paul. de cast. quando vero arma sunt honesta, & alia quae iubet conditor maioris implenda sunt & si copulatiue iubentur, copulatiue sunt adimplenda. l. 13. infra eo. & tradit in bono casu Socinus. in l. quibus diebus. §. termitius. colu. antepe. ff. de condi. & demonst. verfic. & praedicta faciunt, vbi & de praepcepto, quod in tumultu suo eligeret sepulturam. & adde etiam Guido. papae. in decisionibus Delphinatus, decisionem 251. licet sunt conditiones quae apponuntur ad conseruationem domus & familiae, l. legatum: & ibi notant docto. ff. de usufru. legal. lex que tutoris. C. de admi. tuto. & limitandum videtur hoc de sepulchro nisi iubetur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in l. seruo alieno. §. si. ff. de lega. 1. vbi Ange. & Ioan. de Imo. And. siculus. in cap. de iura. calum. colu. ro. & contra illos qui depingi vel poni faciunt arma sua in ecclesijs vel ornamentis, quas construunt, vel donant. vide Domini. in cap. due sunt. circa medium. 45. dif. & Felix. in c. Tertio loco. de proba. vbi voluit qd isti qui hoc faciunt perdant meritum si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem. vide ibi per eos.

x *Conditio impossibilis de facto, vt si monte aureu dederis vitiat in-*

stitutionem licet alquimistae dicat esse possibile quod alijs hominibus non est manifestum, ideo taliter instituitur non erit haeres. h. d. *Non monte de oro.* Idem dixit glof. in §. impossibilis. inst. de here. insti. & vt patet ex ista. l. loquitur de monte aureo artificiali: si enim sentiret testator de naturali, tunc conditio esset impossibilis a natura, & reijceretur & remaneret institutio pura, secundum Ioan. de Imo. in d. l. i. ff. de condit. insti. col. fi. vid. qd dixi latius in l. si. tit. 4. partit. 4.

y *Alquimistas.* Vide infra. 7. partita. titu. 7. l. 9. & quae ibi dicam.

z *Impossibilis conditio ratioe perplexita:* vt si titius haeres erit, seyus haeres erit, to: & si seyus haeres erit titius haeres esto vitiat: quia non potest vnus esse haeres antequam alius quod requiritur verba praedictae conditionis. h. d.

aa *Non podria ser Impuget sibi testator,* qui ita est perplexus locutus: non tamen semper vitiat perplexitas, vt dicit Bart. & Ioan. de Imo. in l. i. ff. de condit. insti. & in l. si titius. eo. titu.

bb *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

cc *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

dd *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

ee *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

ff *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

gg *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

hh *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

ii *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

jj *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

kk *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

ll *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

mm *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

n *De derecho.* Adde. l. conditiones quae contra edicta. ff. de condit. insti. & d. l. i. eod. titu. vbi per Bar. & Ioan. de Imo. col. pe. vbi limitat hoc quinq; modis, vid. ibi per eos. An autem illud quod adijcitur sub conditioe, vel modo impossibili, de iure debeat conuerti in aliud, quod sit iustum & honestum, tradunt ibidem Ange. & Imo. precipue Imo. col. 2. & vide qd habet in l. si quis ita institutus. ff. de condit. insti.

o *De captiuo.* Ad quod filius tenetur, vt in l. 3. tit. 29. part. 2. & infra. e. a. partit. titu. 7. l. 6.

p *No fuisse guardada.* Si tamen de facto seruaretur non perderet hereditatem. l. reprehendenda & ibi no. Bal. C. de institut. substitut.

q *Contra honestad.* Adde. l. conditiones, quae contra bonos mores. ff. de condit. insti. & l. con ditiones. la. 2. eo. tit. & facit ista. l. vt si testator condens maioriam in armis vel insi gnijis deferendis aliquid in honestum deferri iubeat sub poena perditionis maioris: quod non tenent talis dispositio. l. facta. §. si sub conditioe. ff. ad trebell. & ibi glof. & Paul. de cast. quando vero arma sunt honesta, & alia quae iubet conditor maioris implenda sunt & si copulatiue iubentur, copulatiue sunt adimplenda. l. 13. infra eo. & tradit in bono casu Socinus. in l. quibus diebus. §. termitius. colu. antepe. ff. de condi. & demonst. verfic. & praedicta faciunt, vbi & de praepcepto, quod in tumultu suo eligeret sepulturam. & adde etiam Guido. papae. in decisionibus Delphinatus, decisionem 251. licet sunt conditiones quae apponuntur ad conseruationem domus & familiae, l. legatum: & ibi notant docto. ff. de usufru. legal. lex que tutoris. C. de admi. tuto. & limitandum videtur hoc de sepulchro nisi iubetur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in l. seruo alieno. §. si. ff. de lega. 1. vbi Ange. & Ioan. de Imo. And. siculus. in cap. de iura. calum. colu. ro. & contra illos qui depingi vel poni faciunt arma sua in ecclesijs vel ornamentis, quas construunt, vel donant. vide Domini. in cap. due sunt. circa medium. 45. dif. & Felix. in c. Tertio loco. de proba. vbi voluit qd isti qui hoc faciunt perdant meritum si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem. vide ibi per eos.

r *Conditio impossibilis de facto, vt si monte aureu dederis vitiat in-*

stitutionem licet alquimistae dicat esse possibile quod alijs hominibus non est manifestum, ideo taliter instituitur non erit haeres. h. d. *Non monte de oro.* Idem dixit glof. in §. impossibilis. inst. de here. insti. & vt patet ex ista. l. loquitur de monte aureo artificiali: si enim sentiret testator de naturali, tunc conditio esset impossibilis a natura, & reijceretur & remaneret institutio pura, secundum Ioan. de Imo. in d. l. i. ff. de condit. insti. col. fi. vid. qd dixi latius in l. si. tit. 4. partit. 4.

s *Alquimistas.* Vide infra. 7. partita. titu. 7. l. 9. & quae ibi dicam.

t *Impossibilis conditio ratioe perplexita:* vt si titius haeres erit, seyus haeres erit, to: & si seyus haeres erit titius haeres esto vitiat: quia non potest vnus esse haeres antequam alius quod requiritur verba praedictae conditionis. h. d.

u *Non podria ser Impuget sibi testator,* qui ita est perplexus locutus: non tamen semper vitiat perplexitas, vt dicit Bart. & Ioan. de Imo. in l. i. ff. de condit. insti. & in l. si titius. eo. titu.

v *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

w *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

x *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

y *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

z *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

aa *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

bb *Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid facturum vel datum remittitur iusiurandum:* nisi seruo relinquit libertate: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum a l. que sub conditione. ff. de condit. insti. §. i.

cc *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institut. & substitut. colu. i. verfic. neque est praetermittendum.

dd *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. que sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen a lege, vel a ministro legis, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glof. Bal. & Paulum de cast. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. i. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramentum nanque necessarium non videtur lex tollere, vt not. Bar. & docto. in d. l. quae sub conditione. de condit. insti. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

a ¶ *Pero dos cosas.* Adde. d. l. quæ sub conditione. §. quotiens.
b ¶ *Mando.* Adde. l. quæ sub conditione. in principio. ff. eod. verficu. hoc edictum.
c ¶ *La otra.* Adde. l. si quis libertatem. ff. de manu. testa.
d ¶ *La otra.* Adde. l. municipibus. ff. de condit. & demonstra. secundū opinionem se cundam glo. ibi postam, que fuit Azo. vt patet. C. de institu. & substitutu. in sum. col. 1. tene mēti: quia cōmuniter ibi per docto. approbatur opinio 3. posita ibi in glo.

e ¶ *Tiempo pasado.* Non enim remittitur cōditio iuris iurandi, neq; in vltimis voluntatibus, nec tiam in contractibus quādo fuit appo- sita circa ea, quæ sunt de præterito vel de præfenti glo. & communiter docto. in dict. l. quæ sub conditioe. in principio Bal. in d. l. si cum patruo. C. comun. v. ruiusq; iud.

¶ Lex. 7.
 ¶ *Conditio potestatiua* in dando vel faciendo consistens est adimplenda antequam soluat relitū: sed si in nō dando vel non faciendo est: præstetur cautio de non faciendo: & soluet statim relitū. h. d. f. ¶ *Ex parte delos omes.* Vide. l. si quis quocq; §. i. ff. de hære. institu. l. 1. §. fin autem aliquid sub conditione. C. de caduc. toll. & potest dici cōditio potestatiua, quæ mere dependat a potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunę, vid. l. si. C. de necessar. seru. hę redi. institu. & Azo. ibidem in summa. colu. 3.

g ¶ *Si me fiziere vna yglesia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & hæc mere potestatiua est, cum etiam serui inuiti libertatem consequantur, vt nota. in. l. si. C. de manu. testa. & adde. l. 14. infra eo. & tenet Bal. in. l. 1. colu. 3. C. de institu. & substitutu. Sed quid si ipse non vult dare licentiam edificandi ecclesiam, an conditio habeatur pro impleta Bal. tenet q; sic in. d. l. 1. col. 2. & vide per eum ibi colu. 3. verfi. 3. quæro. & per eundem in. l. debeti. C. de fideicommiss. liber.

h ¶ *Si dixerit maruedis.* Habes hic quod ista conditio, si decem dederis est potestatiua, & idem tenet glo. in. l. si quis quocq; ff. de hære. institu. & in. §. si plures. inst. eo. glo. tamen in. l. 1. C. de institu. & substitutu. dicit esse mixtam. & ita tenent ibi communiter docto. Potest dici q; in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuine dicatur potestatiua, vt voluit glo. in. l. si. ff. de condit. institu. super parte decem. & voluit Ioan. de Imol. in. d. l. si quis quocq; super glo. 3. vid. per Bar. in. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demonstra. Bal. in. l. si. C. de condit. instert. & quid si sit conditio dandi nō capaci. vide eund. Bal. in. l. vnica. §. fin autem. C. de cadu. toll. & an conditio si fundum dederit sit conditio dandi vel faciendi. vid. Bal. in. l. 1. colu. 3. C. de institu. & substitutu.

i ¶ *Si se complere.* Et poterit ista conditio potestatiua impleri quandoq; in vita instituti, neq; definit posse impleri, nisi per mortē, vt in. d. l. si quis quocq; & ibi Ioan. de Imol. l. nota. ff. de hæredi. institu. nisi fuerit appo- sita dies in conditione ipsa. l. thais. §. intra. ff. de fideicommiss. libera. & ff. de hæredib. institu. l. sed si in conditione: & licet in institutionibus conditio ipsa quandoq; in vita instituti impleri possit, vt dixi, & not. glo. in. l. si quis hæres instituat eod.

jurar: e esto ha lugar tambien en las mã das como enel estabescimieto de los herederos. Pero dos cosas y ha, en que cō uiene en todas guisas que iure aquel a quien mandasse. el testador jurar, de dar o de fazer alguna cosa, si quisiere auer lo quel mando. La vna^a es si dixesse q; franqueaua algund su seruo si jurasse de dar a algund ome alguna cosa señalada. E la otra^d es, si estabesciessse por su heredero al comun de alguna cibdad, o de alguna villa, o le mandasse algo si jurasse de dar, o de fazer alguna cosa, que el testador mandasse. Ca en qual quier destas dos razones, non puede auer aquello aquel a quien es mandado algo fo tal condicion, si non jura prime- ramente de fazer lo quel testador mando. E mas dezimos que si el testador fa ze algũ heredero, o manda alguna cosa a alguno fo condicion si jurasse alguna cosa del tiempo passado^c, o del presente que estonce non deue auer la herencia, nin la mãda quel fuere dexada ante que jure lo que el testador mando.

titu. tamen in legatis statim debet impleri, vt ff. de condit. & demon- stra. l. hæc cōditio. glo. in. d. l. si quis hæres. instituat Bal. in. l. si pater. col. si. C. de institu. & substitutu. An autem conditio dandi possit impleri per alium, quādo ille cui fuit appo- sita laborat in extremis, & est sine intellectu Bal. vult q; sic in. l. vna. §. fin autem. verfic. extra quæro. C. de cadu. toll. l. si. cum ibi nota. ff. de condit. institu. Nota etiā q; temp^o adimplendi cōditionem potestatiuam vel mixtā nō currit ignorā ti. l. 2. de cōdit. & demof. Bal. in. l. 1. col. 3. verficu. nono quæro. C. de institu. & substitutu. & vi. ad prædicta Bal. in. l. si plu res. pe. col. verfic. quaritur. vltierius vtrū cōditio possit perpetuo impleri. C. de cōdit. instert. & an si deceat ille in cui^o per sona debet impleri cōditio possit impleri eius hæredi. vide ibidem per Bal. verficu. 10. quæro. & l. sticholibe- rtas. §. 2. ff.

¶ *Lex. VII. Como las cōdicion es q; puede ser. si fuerē puestas en los testamentos deue ser cōplidas.*

¶ **O**ssibiles condiciones son llamadas en latin, aqllas q; son e poder de los omes de las cūplir. E esto seria como si dixesse el testador, quiero q; fula no sea mio heredero, si me fiziere vna e- glesia, o vn hospital en tal logar. O si dixesse, establezco mio heredero a fulano, si nō fiziere tal cosa, diziēdo la señalada- mēte, O si dixesse, fago mio heredero a tal ome si diere ciēt maruedis^h a tal egle- sia, o si nō diere tal castillo a fulano ome. E tal estabescimieto q; es fecho fo algu- na destas cōdicion es sobre dichas: vale si se cūpliereⁱ la condicion. Pero aquel q; fuessse estabescido fo tal condicion, que non fiziesse alguna cosa señaladamente: este atal ha menester, que de atal recab- do^k q; sean seguros, q; non faga aquello q; le defendio el testador^l. E si esto non quisiere fazer^m, nō deue auer la herēciaⁿ en que era estabescido por heredero.

¶ **A** tal recabdo. Hoc fuit remedium cautionis mutianę, de qua in. l. mutianę. ff. de condit. & demoftra. vbi vid. per Bar. & docto. in ma- teria circa istā formā adimplēti in conditionib^o negatiuis. & ibi etiam. vid. an ista cautio habeat locū in contractibus & per Bal. in. l. 1. C. de pact. gl. & doct. in. l. siue apud acta. C. de transactio. vbi vid. quid in iudicijs, & tenebit restituere rem cum fructibus, si venerit contra istā cautionem. vt in. d. l. mutianę. & ista cautio erit cum fi- deiussoribus, vt in auctētica, cui relitū. C. de indiēt. viduita. toll. & dic vt vbi.

¶ **El testador.** Quid autem in contractibus modalibus, an possit impleri modus per cautionem. vide Alexan. in. l. siue apud acta. C. de transact. & Socinum. in. d. l. mutianę.

¶ **No quisere fazer.** Si tamen vellet & esset casus, in quo cautio præstari non possit tunc fauore libertatis relitū debetur. & ita potest intelligi. l. libertas. §. i. ff. de manumiss. testa. & secundum opi- nionem Guillel. de qua per Bar. in. d. l. mutianę. illud procedit spe- ciali fauore libertatis, idemq; esset dicendum in legatis pijs seu insti- tutionibus ad pias causas, cum vt aliā dixi priuilegia libertatis con- cessa sint pijs causis, vt tradit Barto. in. l. 1. C. de sacro fan. ecclief. & in l. si vnus. C. de testa. & in. l. proinde. ff. de his que in testa. delen. & in terminis tenet Socinus. in. d. l. mutianę. nota. In alijs vero casu- bus extra libertatem & pias causas dato, quod cautio præstari non possit non consequeretur hæreditatem, seu legatum & in quā- tum ista. l. dicit, si nō quisere Suppleri debet idem & si nō poterit, si tamen non possit præstari cautio cum fideiussore propter pau- peritatem videtur sufficere iuratoria cautio, vt in aucten. cui relitū. C. de indiēt. viduita. toll. & ibi Bal. col. 2. quem vide.

¶ **No deue auer la herencia.** Si verō accipiat præstata cautione, & postea contraueniat, an auferatur ab eo hæreditas tanquam ab hæredē, an verō quasi nunquā fuisset hæres est magni effectus pro- pter legata. Barto. disputat in. d. l. mutianę. quæ disputatio parui vel nullius effectus est quoad nos attento iure huius regni dispo- nente, vt etiam hæreditate non adita legata debeant, vt in. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordina. rega.

* Si conditio est casualis non potest sub ea hæres institutus ante eius complementum quærere hæreditatem, sed conditio que sit certa vt si moriatur non suspendit hæreditatis acquisitionem. hoc dicit.

¶ **De ser cumplida.** Adde. l. si quis hæres. ff. de acquir. hæred. & quid si sit cōditio cuius euent^o, vel defectus nihil operatur, vid. l. qui fundū. §. si tu ex parte. ff. ad. l. falcid.

¶ **Nasciere el sol.** Est enim omnino extir- rura, & sic insti- tutio rema- net pura. l. si pupill^o. §. qui sub conditio- ne. ff. de noua- tio.

¶ **Si muriere.** Illa enim pro- prie dicit con- ditio que su- spendit, & po- test se habere adesse: & ad nōesse, vt not. Azo. C. de in- stitu. & substi- tu. in summa colu. 2. l. ex- fact^o. §. fin. ff. ad Trebell. & per Iaso. in. l. conditio im- pteritū. ff. de verbo. oblig. l. 2. supra eod.

¶ **Mixta** conditio que partim est in potestate hominis & partim in viribus fortunę suspendit hæredita- tis aditionem donec impleatur in extra- neo instituto licet nō in suo hoc dicit.

¶ **Mezcladas.** Ortum habet a. l. si pater. C. de institu. & substitutu. & a notatis per Azo. C. eod. in summa. colu. 2. verficu. mixta. & verfi. quid autem. & per glo. in dicta. l. si pater.

¶ **Descendientes.** Filii vel nepotes, siue sint in sua potestate, siue sint emancipati, neq; erit hodie saltim attento isto iure partitarum nec- cessarium quod emancipatus institutus sub conditione casuali, vel mixta petat bonorum possessionem secundum tabulas, de qua in. l. 3. §. si sub ea. ff. de bonor. posse. cont. tabul. l. 2. §. si sub cōditione. ff. de bonor. posse. secundum tabul. licet glo. in. l. fina. C. vnd. cognata. dicat in casu dictarum. l. adhuc hodie necessariā dictam bonorum posse- sionem.

¶ **Alidria el testamento.** Tene menti istam. l. quæ decidit illud magnū dubium, de quo per gl. & Docto. in. l. si pater. C. de institu. & substi. An etiam stāte dispositione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, & in cuius defectum non est exheredatus sit nullum vel an teneat reiecta conditione, & approbat ista. l. opinionem glo. in dicta. l. si pater, & in. l. si quis quocq; in principio, in verbo conitar. ff. de hæredib. institu. quam, & ibi tenet Barto. post Ricard. malumb. Ioan. de Imol. in dicta. l. si quis quocq; & in. l. fina. ff. de condit. institu. Salicet in dicta. l. quoniam in prioribus. Paulus de Castro,

¶ **Asuales condiciones son llamadas aquellas, que nō son en poder de los omes de las cumplir: mas que acaescen por auentura. E esto seria, como si dixesse el testador establezco a fulano por mio heredero, si llouiere cras, o si fiziere sol e día claro sin nublo. Ponien- do el fazedor del testamento tal condi- cion como esta, o otra semejante della, q; fuessse puesta a mas alongado tiēpo, o a menor, non puede este a tal entrar la he- redad del testador, nin ser heredero, a menos de ser cumplida, primeramen- te la condicion. Pero casuales condi- ciones ya, que son de tal natura, que maguer sean puestas, non embargan el estabescimiento del heredero. E esto se- ria como si dixesse el testador: establezco a fulano mi heredero, si cras nasciere el Sol, b o si dixesse, fago mi heredero a tal ome si muriere, c non señalando fa- ta que tiempo. Esto es por razon que tales condiciones como estas, tan sin dubda son, e tan ciertas, que en todas guisas son. E por ende luego que son puestas, vale el estabescimiento del he- redero, e non se embarga, nin se aluen- ga por ellas.**

¶ **Entiende se de derecho.** Sunt multę condiciones quæ tacite subintel- liguntur a iure, vt hic, & in. l. hæc verba. ff. de lega. primo. & in. c. quæ- admodum. vbi glo. 2. & etiam Ioan. Andre. de iur. iuran. & in. l. cum qui d. ff. si cert. peta. l. condiciones quæ extrinsecus. ff. de condit. & demonst.

¶ **Algun testador.** Siue pater, siue mater, vt dicit gl. in. l. generaliter. §. cum autē. in verbo substituit. C. de institu. & ibi p omnes. Bart. in. l. cum auus. ff. de condit. & demonst. vnde in contractibus qui celebrā tur gratia vtriusq; non procedet huius. l. dispositio secundū Bal. in. l. cum acutissimi in fine. C. de fideicom. procederet tamen in donatio- ne causa mortis. glo. in. l. C. de dona. causa mortis. & etiam in dona- tione inter viuos que fieret gratia donatarij, secundum quod vult Decius in. l. generaliter. col. 4. C. de insti. & subst.

¶ **Dos hijos.** Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis, & probatur in. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in dicta. l. generaliter. §. cum autem, ex ista tamen lege collige quod loquitur quando ascendens grauat descen- dentem fideicommissio vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberi. Ang- el. & cōiter Docto. post Iacob. de Aren. & Ia. de Raue. in dicto. §. cū autē & est cōmunis opinio, vt testatur Socinus in dicta. l. cū auus. de

Alexand. & Iaso. in dicta. l. si pater. qui omnes mouentur, per tex. in. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testamen. & istam partem tenet Roderi. Suarez. in repetitio. dictę. l. quoniam in prioribus. in secunda ampliacione qui etiam dicit istam opinionem, per istas. l. partitarum approbari, scilicet per. l. 17. incipit religiosa. vide supra titu. primo. & per. l. n. infra isto titu. & nō allegat istam. l. quæ hoc clari- us dicit, & expōsi^o. nota bene, quia vt affirmat Soci- nus consi. 97. præfens con- sultatio. volu. 3. & in cōsi. 6. quenti com- munit opinio erat in contrā- rium, vt late referuntur in di- ctis consilijs.

¶ **Lex. IX. De las condiciones que en parte cuelgan del poder de los omes, e en parte estan en auentura que dixen mezcladas.**

¶ **M**ezcladas, d condiciones son llamadas aquellas, q; en parte cuelgā del poder de los omes, e en parte estan en auentura. E esto seria como si dixesse el fazedor del testamento: establezco por mi heredero a fulano, que es ydo a vltra mar, si tornare a qui a morar a esta tierra. E tal condicion como esta, en parte es en poder deste heredero a tal. Ca puede logar algund nauio en que venga, e en parte esta en auētura. Ca maguer lo el alogue, puede acaescer peligro en la venida. E si el heredero que así era estabescido fuessse delos descendientes, e de aquel que estabesciessse, valdria el testa- mento, maguer nō se cumpliesse la cō- dicion. Mas si fuessse el extraño, non valdria a menos de ser cumplida.

¶ **Lex. X. Que condiciones se entienden en los estabescimientos de los herederos, maguer nō sean puestas, aque dixen en latin Tacitas.**

¶ **Acita conditio, en Latin, tātō quiere dezir en romā- ce, como callada cōdicion: q; es de tal natura, que maguer non sea puesta señaladamente, en- tiende se de derecho. E esto seria como si algund testador, b q; ouiesse dos hijos, i**

¶ **Entiende se de derecho.** Sunt multę condiciones quæ tacite subintel- liguntur a iure, vt hic, & in. l. hæc verba. ff. de lega. primo. & in. c. quæ- admodum. vbi glo. 2. & etiam Ioan. Andre. de iur. iuran. & in. l. cum qui d. ff. si cert. peta. l. condiciones quæ extrinsecus. ff. de condit. & demonst.

¶ **Algun testador.** Siue pater, siue mater, vt dicit gl. in. l. generaliter. §. cum autē. in verbo substituit. C. de institu. & ibi p omnes. Bart. in. l. cum auus. ff. de condit. & demonst. vnde in contractibus qui celebrā tur gratia vtriusq; non procedet huius. l. dispositio secundū Bal. in. l. cum acutissimi in fine. C. de fideicom. procederet tamen in donatio- ne causa mortis. glo. in. l. C. de dona. causa mortis. & etiam in dona- tione inter viuos que fieret gratia donatarij, secundum quod vult Decius in. l. generaliter. col. 4. C. de insti. & subst.

¶ **Dos hijos.** Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis, & probatur in. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in dicta. l. generaliter. §. cum autem, ex ista tamen lege collige quod loquitur quando ascendens grauat descen- dentem fideicommissio vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberi. Ang- el. & cōiter Docto. post Iacob. de Aren. & Ia. de Raue. in dicto. §. cū autē & est cōmunis opinio, vt testatur Socinus in dicta. l. cū auus. de

¶ Lex. 10.

* Tacite intelli- genda est cō- ditio: vt vide- licet duobus filijs legitimis naturalib^o in- stitutis & vno alteri præmo- riente substituto intelliga- tur tacita con- ditio, scilicet si præmoriat- tur sine libe- ris: quia ipsi præferuntur: secus est ex- tranis insti- tutis prædicto modo substitutis: quæ etiā præmoruis li- beris expulsi- admittitur ad substitutionē superflus. hoc dicit. Habuit ortū, à l. cum auus. ff. de cō- di. & demon- str.

taurelinquatur, & eius favore fecit si ipse nollit contrahere non de-

Et sic conditio mixta deficit per casum, habetur pro non impleta. l. legatum. C. de condit. infert. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demost. & quid si p parte conditio impleat pro parte deficit casu. vi. l. pen. ff. de cond. & demost. & quid in legato libertatis, vel ad pias causas. vide. l. cu ita datur. ff. eod. & in legato alimentorum. vide. l. annua. ff. d. annuis lega. & Bar. in l. l. lib. lib. ff. de condit. & demost. & quid si mulier impedit ab aliquo tertio ne possit contrahere, & non ab illo cum quo debebat contrahere. gl. in d. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demost. dum allegat. l. 3. ff. de condit. ob caus. vult tunc idem esse ac si casu fortuito conditio defecisset. Bar. ibi distinguit an ille tertius impediatur directo, vel per consequentiam, aut dubitatur. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & Socin. col. 6. versic. 7. casus. & vid. bonu. tex. & ibi Bar. in l. si titius staturus. ff. eo. tit. de condit. & demost. & l. meua. in prin. & ibi Bar. ff. de annuis lega. tamē illa. l. meua loquitur quando conditio deficit propter factum illius in cuius persona debebat impleri, vt etiam est casus huius. l. partitarum. Item etiam. in d. l. si titius conditio impeditur ab eo, sine quo conditio impleri non poterat: cum eius licentia requireretur, secus si impediatur a tertio cuius consensus non requiritur ad implementum nam tunc videtur perinde iudicandum, ac si conditio deficeret casu fortuito, & ita considerat Socin. vbi supra. p. dicitur intellige quando tertius iniuste non impeditur, nam si iniuste tunc recurandum est ad ea que habentur. in l. inde neratius. §. idem Iulianus. el primero. ff. ad leg. aquil. & dixi supra in glo. secunda.

La conditio. Quid si non sit relicta sub conditione, sed sub modo & modus deficiat per casum fortuitum: vid. l. si titio. & ibi Barto. ff. de lega. primo. & per Bald. in l. generaliter. §. 6. 7. col. C. de episco. & clerici.

El arve no quisiese. Sed an possit poenitere: Docto. in dicta. l. C. de in l. i. & sub l. i. in l. super hoc, & satis placet resolutio Socin. in dicta. l. in testamento. la. segunda. col. 4. versic. sextus casus. vide per eum. nota. quod vbi non esset conditio sed modus, tunc haberet locum poenitentia, & agi posset ad impletionem modi, secundum Barto. in l. quibus diebus. §. terminus. in fi. ff. de condit. & demost.

que la muger se muera, a o aquel con quien la mandaua casar, ante que se cumpla la condicion: estonce, non vale el establecimiento, o la manda, que asi fuese fecha. Mas si aquel co quien la mandaua casar, qriendo ella cumplir el mandamiento del testador, e el otro non qui fiesse: estonce sera la muger heredera: o aura tal manda, e non se le embargara, d por esta razon. E si la muger non quisie re cumplir la condicion: non queriendo casar con aquel con quien le mandaua el testador: non aura el heredamiento, nin la manda. Fuera de ende, si aquel co quien la mandaua que casasse, fuesse pariente della, o tal ome con quien non deuia, c nin podria casar segund derecho.

Lex. XV. En que manera se puede cumplir non, la condicion que es puesta en el establecimiento de los herederos, que son en poder de otro.

Seruo alguno seyedo establecido por heredero de otro, que non fuesse su Señor, lo condicion, este atal non puede cumplir la condicion, sin mandado, f de su Señor, e si la cumple, no vale. Mas si otro alguno que fuesse libre, e menor de veinte e cinco años, maguer estouiesse en guarda de otro: si lo estable sciesse algund testador por su heredero, fo alguna condicion, puede la cumplir

vide Alexand. conf. 102. col. 2. volu. primo. E na se le embargara. Sed an dispositio huius. l. & similia procedat in contractibus Docto. fuerunt varii. in d. l. C. de in l. i. & sub l. i. sed tenenda videtur opinio Cyni. quod non. cu qua tenet ibi Alex. col. fi. & etiam Iaso. qui dicit esse magis communem. col. 3.

No deuia ni podria. adde. l. cu ita legat. ff. de condit. & demost. Lex. 15.

Lex. XVI. En que caso la condicion que es puesta en el establecimiento del heredero, vale, si la cumple de fecho, maguer estonce no se puede cumplir de derecho.

Cumplir se puede algunas condiciones y a de fecho, maguer se no puede cumplir de derecho. E esto sera, como si dixesse el testador, establezco a fulano ome por mio heredero, si el tornare libre tal mio seruo q he. Ca maguer este a tal de derecho no puede tornare libre a aql seruo, porq es ageno, si el fiziere quanto es en el, e lo tornare libre puede despues entrar la heredad del testador e auer la, e por esta razon, k sera verdadera mente libre el seruo, e aura el otro la herencia.

Titulo. V. De como pueden ser establecidos otros herederos en los testamentos, en logar de los que y fueren puestos primeramente, a que dizen en latin substitutos.

Establecen sus herederos los omes en los testamentos, e ponen y condiciones, asi como mostramos en el titulo ante ibi quando implementum conditionis non contineat alienationem rerum minoris, nam si alienationem facere deberet necessario requiritur auctoritas tutoris vel curatoris.

Lex finalis.

Si instituo quem heredem sub conditione si seruu hereditariu manumiserit: licet de iure antequam sit heres manumittere non possit quia est alienus, tamen si de facto manumittat, acquirit hereditate, hoc dicit.

Esso seria. Adde. l. mulier. §. 1. ff. eod. Por esta razon. Et sic sufficit conditionem impleri de facto de quo vide Bald. in rubrica. C. de in l. i. & in l. i. si pater. pen. colum. versic. sed nunquid ista conditio eodem titulo. Si tamen conditio potest impleri de iure non sufficit, tunc implementum de facto. l. si seruus. ff. de solut. vide per Docto. in l. meuius. ff. de condit. & demost.

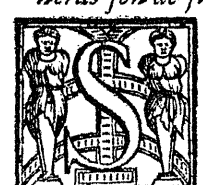
Titulo. 7.

Hereditas. Et no solum in hereditatibus sed etiam in legatis potest fieri substitutio. l. vt hereditas. ff. de lega. 2. l. vnica. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cada. tollen. & etiam in donatione causa mortis. dicta. l. vnica. §. fi. sed etiam in contractibus & actibus inter viuos, vt in l. quotiens. C. de dona. que sub modo.

En lugar. Dicitur enim substitutio secundus gradus vel tertius omnium eorum qui in locum institutorum deficientium vel non aduentum instituitur, & sic dicitur secundus gradus quia sequitur primus & substitutio, quia sub prima institutione stat vt in l. 1. ff. de vulg. & pupill. l. 1. §. pro gradu. ff. de bonorum poss. secudu tabu. Azo. C. de in l. i. & sub l. i. in summa. in principi. & infra eod. l. prima. Lex. 1.

Substitutio est secunda institutio, seu secundus gradus, vt tertius eorum qui in locum institutorum deficientium, vel non aduentum instituitur, & sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exemplaris, compendiosa, breuiloqua, fideicommissaria. h. d.

Substitutus in latin tanto quiere dezir en romance, como otro heredero que es establecido del fazedor del testamento, en el segundo grado, des pues del primero heredero. E esto seria como si dixesse establezco a fulano por mio heredero, e si el non quisiere, o non lo pudiere ser, sea lo fulano en lugar del E tal substitucion como esta llaman en latin vulgaris, que quier tanto dezir, como establecido, q puede fazer qualquier del pueblo, e a quien quisiere. Otra substitucion d ya, a que llaman en latin pupillaris, que quier tanto dezir, como establecido, que es fecho tan sola-

de, e porque puede ser, que aquellos herederos q primeramente son puebs, en el testamento mueren ante que ayan hijos, o non cumplen aquellas condiciones, o aquellas cosas, q les mando el que hizo el testamento tuieron por derecho los sabios antiguos, que fizieron las leyes, q en vn mismo testamento, pudiesse ome establecer herederos a de muchas maneras. Porque si los primeros muriesse, o non cupliesse la condicion e la voluntad del testador, entrasse otros en lugar de ellos que lo fiziesse. E porende pues que de sufo hablamos de los primeros herederos, qremos aqui dezir de los otros aqui llaman en latin substitutos. E mostraremos que quiere dezir esta palabra. E quantas maneras son de establecimiento. E quien las puede fazer. E como deue ser fechas. E que fuerza han. E en que tiepo desfallen. E por que razon. Lex. I. Que quier dezir substitutus, e quantas maneras son de substituciones.

plici vulgari, primo, quia breuiloqua, de necessitate fit pluribus, vulgaris vni tantum. Secundo quia vulgaris vel est omnino expressa vel omnino tacita: breuiloqua vero semper est expressa vbi generalibus fideicommissaria. Dicitur ergo substitutio illa que est fideicommissaria, vt hic vides, & in §. fi. vbi glo. magistralis. in l. de pupil. substitui.

mente al moço, que es menor de catorze años, o ala moça que es menor de doze años, E otra manera y a de substitucion que es llamada en latin exemplaris: que quier tanto dezir como establecimiento otro de herederos, q es fecho a semejança del que es fecho al huerfano. E pueden lo fazer los padres, e los abuelos, alos que descienden dellos, quando son locos, o desmemoriados, establecidos, otros por herederos si murieren en la locura. Otra manera y a, que es llamada en latin compendiosa, que quiere tanto dezir, como establecimiento que es fecho por breues palabras. E aun y a otra substitucion, que es dicha en latin breuiloqua o reciproca, que quiere tanto dezir, como substitucion que se haze breuemente en pocas palabras, en la qual se contienen quatro substituciones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de substitucion, a que dizen en latin fideicommissaria. E de cada vna destas maneras de substituciones diremos adelante cumplidamente.

Lex. 2. Per verba negativa fit substitutio vulgaris vt instituo talem heredem, & si heres non erit, Titius fit heres tunc si institui ante aditam hereditatem moriatur: vel non licet aut repudiet hereditatem moriatur: vel non erit Titius heres, & etiam tacite fit vulgaris substitutio vt tale, & talis instituo & quod eorum fit viuos, fit heres, quia tacite intelligitur q si vnus sit mortuus vel nolit adire alius habeat hereditatem. h. d.

Lex. II. Como la substitucion que es llamada vulgar, se haze por palabras de niego, e a las negadas calladamente.

Laramente se haze la substitucion que es llamada vulgaris por palabras negatiuas, e en esta manera, como si dixesse el testador, establezco a fulano por mio heredero, e si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Ca si muriesse aquel que fuesse establecido primeramente, ante que ouiesse tomado la heredad, o se aya otorgado por

tius. de testa. dicit q concipitur verbis affirmatiuis. & vtrunq; dicitur potest esse verum & procedere secundum extremum cui verba applicantur secundum Bart. in l. prima. ff. de vulg. & pupill. col. 4. versic. vlt. rursus quaro. cum quo comuniter docto. transeunt. Herederos. Quid si dicat rogo, vt restituat hereditate titio an erit ad huc vulgaris? Bar. tenet q sic in l. quarebatur. ff. de testa. mili. limita tñ & intellige nisi dicat rogo, vt restituat ex fideicommissio: nam tunc esset fideicommissaria & heres institutus cogere adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in l. precibus. C. de impuber. & aliis substit. secundum Soci. in l. 1. ff. de vulg. & pupill. col. 5. versic. circa tertiam questionem Bart. vti etiam per Bal. in l. humanitatis. C. de impu. & aliis substit. col. 2. versic. mirabile dicam. Primeramente. Procedit etiam si viuo testatore decedat. vt in l. i. pater filii. ff. de vulg. & pupill. l. Thais. §. splesoforus. ff. de fideic. liber. glo. & Bar. in l. gallus. §. quidam recte. ff. de liber. & posthu.

¶ Segundo. Qui habebit hereditatem cum fructibus qui augent hereditatem, ut in l. ita tamen. §. primo. ff. ad trebell. l. centurio. in fi. & ibi Angel. & docto. ff. eodem.

¶ Tercio. Ego meo serua. Habes hic quod substitutio vulgaris si heres non erit comprehendit non tantum casum voluntatis, sed etiam casum impotentie, ad de. l. cum proponas. C. heredi. in l. i. ali. quando tamē ista vba si heres non erit volumus includit casum voluntatis & non casum impotentie. ut in questione gl. in l. si mater. §. si filius. ff. de vulg. & pupil. & ibi vi. per Bar. de ratione, ad uerte etiam qd substitutio vulgaris facta in vno ex istis casibus voluntatis, scilicet, & impotentie comprehendit alia. ut in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. l. si scdm lecturam Rame. & Bar. C. de insti. & subst. tradit Bar. & post eū moder. in l. i. col. 4. vers. hoc premissis quozro. ff. de vulg. & pupil. vbi Socin. colligit. in limitatione a col. n. v. q. ad col. v. vide ibi per eū & etiā per Alex. & Iaso. & Guillel. Bene. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo, si abiq; liberis moreretur. la. 2. fo. 4. §. 6.

heredero, sera heredero el segūdo. ¶ Efficomismo, seria b si fuisse biuo, e non quifuisse recibir la herencia, o la defeehaffe. ¶ E aun calladamente d se podria fazer tal substitucion, como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos, diziendo así, q qualquier dellos, nõbrandolos, el que fuisse biuo, que aquel fuisse su heredero, estõce dezimos, que si fuisse biuos amos auran la heredad. E si el vno morier tan solamente, auer la ha el otro q fue re biuo. E esto es porque en tal establecimiento como este, se entiende calladamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo e non quisiere la herencia el otro entrara en su lugar, e la deue

prehēdit alia. ut in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. l. si scdm lecturam Rame. & Bar. C. de insti. & subst. tradit Bar. & post eū moder. in l. i. col. 4. vers. hoc premissis quozro. ff. de vulg. & pupil. vbi Socin. colligit. in limitatione a col. n. v. q. ad col. v. vide ibi per eū & etiā per Alex. & Iaso. & Guillel. Bene. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo, si abiq; liberis moreretur. la. 2. fo. 4. §. 6.

¶ De defechasse. Admittitur ergo substitutus statim q heres repudiat q procedit etiam si institutus possit restituere aduersus repudiationem secundū Bar. in l. ff. de vulg. & pupil. in 4. q. principia. col. §. illius repetitio. & idem si ex beneficio suitatis possit reuocare abstentionem intra triēnium iuxta. l. si. C. de repudi. hare. Bar. in l. 3. ff. de acqui. hered. vid. per Socin. in ypeti. d. l. fol. 4. col. quarta. vers. ficul. circa primā questionem. an tamen ille in quem transfuit institutus ius delibandi excludat substitutum: vid. ibi per Barto. concludēte qd potestior sit ius transmissionis quam ius substitutionis & sic p̄feratur heres h̄redis substituto & opinio Bart. communiter tenetur licet passus sit disputabilis, secundū Alexan. & Soc. ibi. quid autē si filius familias institutus repudiat, an admittatur pater vel substitutus: Bart. tenet q pater. ut in l. si §. similiq; modo. C. de bon. que lib. & tenet glof. in principio illius. l. super verbo recusante filio Bart. in d. l. col. 6. Cuius opinio communiter approbatur ibi per docto. moriente vero filio ante aditam hereditatem substitutus admittitur exclusio patre secundū Bart. & cõter docto. ibi quod tamen limita. 7. modis de quibus per Socin. ibi Char. 7. col. 4. cū prim. sequē. Sed an fideicommissarius p̄feratur substituto vulgaris repudiante instituto: Bart. ibi tenet q sic: si fideicommissum sit repetitum a substituto, sed tu dicidē esse & si non sit repetitū secundū Ioā. de Imo. ibi per text. in l. facta. §. iulianus. ff. ad Trebell. vbi idem tenet Barto. & Alexan. & est communis opinio quod ius substitutionis p̄feratur sibi substitutionis secundū Soci. ibi. col. i. Char. 8. vers. circa. 6. questionem Bar. Si tamē ipse heres esset indignus si fides p̄feratur substituto quasi potentior sit ius indignitatis quā ius substitutionis secundū Bar. ibi col. 6. & eius opinio est communis. procedit tamen in herede indigno aliud in incapace ut notatur per docto. in l. i. C. de hered. Insti. & idem quādo indignus mortuus fuisse ante defunctū, vel ante aditam hereditatem cellante fraudē, secundū Soci. & alios moder. fol. 4. col. 2. vers. circa. 7. questionem Bar. vel nisi institutus repudiaret antequā esset indignus. l. si antequā. ff. ad Sillaniam. vel nisi sit datus substitutus heredi indigno in eo q capere non possit secundū Angel. per illum text. in l. 2. C. de hare. Insti. & sequuntur ibi moderni & idem Angel. in l. in tempus. ff. de heredi. instituen.

¶ Calladamente. Istud exemplum tacite vulgaris boni. l. Titius. & Seruus. ff. de heredi. instituen. cum. l. sequenti. aliud exemplum est legati tacita q est cõprehensa sub pupillari expressā, ut in l. iam hoc iure. in principio. ff. de vulg. & pupil. & in l. quāntis. C. de impube. & aliis. per Barto. in l. prima. col. 3. ff. de vulg. & pupilla. & extincta pupillari expressa eo quod filius decessit in vita testatoris extinguitur etiam ista vulgaris tacita: ut in l. quod si filius. &

ibi vid. Bart. ff. de capti. & posth. rener. & tradit Pau. de Cast. conf. 17. volu. primo. super primo dubio, sciendum, & c. vers. venio nunc ad quintum dubium, vbi dicit secus esse in tacita vulgaris contenta in compendiosa vel reciproca, vide per Bart. in l. prima. col. 2. vers. 2. principaliter: quozro. ff. eo. de vulg. & pupil. & per Guillel. in repeti. cap. raynūtī. sup vbi. si abq; liberis more ret. fol. 5. col. 2. & sed dubitat apud docto. cui adde Bar. in d. l. vers. 1. vterius qro. col. 8. & Soci. fo. 14. col. 1. & 2. & quid si pupillaris expressa expirat p filii emancipationē, an etiā tūc extinguitur tacita vulgaris: Bar. tenet q sic in d. l. l. col. pe. vers. vterius quozro. vbi sequenti questione. vide quid si pupill. efficiatur pubes, & ibi ad si. vide quid si pupillaris fiat maior, vñ extraneo an contineat, tacitam vulgarē, & nota q licet per dationē substituti vulgaris expressam tollatur suitas. ut in l. si filius heres. ff. de liber. & posth. non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundū cõmunem conclusionem docto. Bar. in d. l. si filius heres. & in l. si filius qui patri. ff. eo. & in l. apud iulianū. §. idem iulianus. ff. ad trebell.

auer todz.

¶ Ley. III. Quando muchos herederos son establecidos en el testamento sustitutos entre si, quanta parte acrefca a cada vno dellos, si alguno dellos non quisiere ser heredero.

¶ Algún testador estableciēse tres omes, por sus herederos, al vno ē seys onças, e al otro en quatro, e el otro en dos, en tal manera, f que si alguno dellos muriese ante q entrasse la heredad o nõ la quisiēse, q los otros s heredassen en lugar del, estõce dezimos, q si alguno dellos nõ quisiēse ser heredero, o

pupill. efficiatur pubes, & ibi ad si. vide quid si pupillaris fiat maior, vñ extraneo an contineat, tacitam vulgarē, & nota q licet per dationē substituti vulgaris expressam tollatur suitas. ut in l. si filius heres. ff. de liber. & posth. non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundū cõmunem conclusionem docto. Bar. in d. l. si filius heres. & in l. si filius qui patri. ff. eo. & in l. apud iulianū. §. idem iulianus. ff. ad trebell.

¶ Ley. 3. Partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione, hoc dicit.

¶ Si algun. Concordat cum. l. qui liberis. §. si. ff. eod. & cum. l. si plures. eod. titu. & cum. l. i. C. de impub. & aliis. & cum. §. & si ex disparibus. instituo. de pupill. substituo.

¶ En tal manera. Licet ista ponat exemplum in substitutione directa idem tamen dicendum est in fideicommissaria. l. iulius. §. pater in fi. & §. mæuia. & l. quotiens. in princip. ff. ad trebell.

¶ Quos alios. Non aperit vtrum testator istos substitutos nominauerit propriis vel appellatiuis nominibus. l. tamen non nūquam. ff. ad trebellia. in hoc distinguit, & glo. & cõmuniter docto. in l. prima. C. de impube. & aliis. & ibi Salice. versiculo tertio. casu principali vbi declarat in fine quod dicatur nomina appellatiua omnia illa, quæ non sunt propria vt si dicat vos inuicem, vel quos inuicem substituo vel alios heredes substituo, vel fratrem suum substituo, vt in dicta l. iulius. §. mæuia. ff. ad trebell. & ratio differentie secundū Rapha. Fulgo. in dicta. l. prima. est quia nomina propria exprimuntur cum copula, & quæ diuidit pro virili. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. l. prima. C. si plures, vna sententia. sue condēna. ex quo inferitur secundū Philip. Dec. & alios moder. in dicta. l. prima. quod data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria & appellatiua, vt concludit Rapha. Cum in l. turpia. §. fina. ff. de legatis primis. vnde si substitutio de heredibus sit facta cum copula & non haberet locum ista. l. sed pro virili cõcurreret in substitutione quod est bene notandum sed quia ex communi vsu loquendi ista copula nunquam ponitur inter nomina appellatiua, sed inter propria ideo l. fecit differentiam, si ergo testator in appellatiuis nominibus vtatur copula, idem videtur dicendum quod in propriis, vt si diceret primum & secundum heredem substituo: secus tamen si diceret quos heredes, scilicet, Petrum & Ioannem substituo, quia tunc pro hereditariis portionibus succederent ex quo in nomine appellatiuo heredes, quod precessit, deficit copula. vt vult Bald. in dicta. l. prima. & idem si in propriis nominibus deficeret copula vt si duo heredes eiusdē nois essent veluti Ioānes, & diceret q s Ioānes substituo, secundū qd declarat Iaso. in dicta. l. quia tunc succederent per hereditariis portionibus, & ista differentia proprii nominis, vel appellatiui procedit in institutionibus secus in legatis, vt in l. vnica. §. sed vt mani festius. & ibi glo. C. de caduc. tollen. in parte pro virili, quæ sequitur Alexan. & Iaso. in dicta. l. prima. & idem Alexan. in dicta. l. quotiens. ff. ad trebell. & vide etiam in ista materia decisio. Neap. numero. 309. incipit pater quidam.

¶ Ley. IV. Limita nisi ex onere iniuncto hereditibus æqualiter, aliud colligatur. l. quotiens. ff. ad Trebell. l. vtrum. §. fina. ff. de reb. dub. Limita etiam istam. l. per casum singularē. in l. coheredi. §. qui discretas. ff. de vulg. & pupil. de quo vltra Docto. ibi vide Alexan. conf. 66. vol. 2. Detum. conf. 86. & conf. 304. Limita etiam nisi cõstaret de mēte testatoris alia. ut est videre in questione illa, de qua per Bart. in l. hna. ff. ad Trebell. Scilicet de filiis masculis vniversaliter institutis, filia vero in re certa, & per eundem in l. Lucius. col. pen. vers. sed quozro. circa hoc de pulchra questione. ff. de vulg. & pupil. & facit ad questionem maiore quod phibitiones & vincula apposta in prima substitutione censentur repetita. in l. scda. vide. l. Cayo. in prin. ff. de ali. & ciba. lega. l. si tibi. & l. sequē. ff. de ad. lega. l. cum pater. §. ab instituto. ff. de lega. 2.

se muriese ante que tomasse su parte de la herēcia, estos dos que fincassen biuos, deue cadauno dellos heredar los bienes del Señor, que se fizo sus herederos: e la parte del otro, segūd la quantia: a en que el testador los establecio primeramente por sus herederos.

¶ Ley. IIII. Por que razones desfallesc la sustitucion que es llamada vulgaris

¶ Desfallesc la sustitucion q es llamada en latin vulgaris: b cada que aquel que es establecido por heredero primeramente, entra la heredad del testador ante que muera, d o si consiente otorgando e diziendo que quiere ser heredero, maguer non la tome. Ca estonce el sustituto non ha derecho ninguno en los bienes del muerto, en q fuisse estable

¶ Expirat substitutio vulgaris adita hereditate per institutum hoc dicit. Habuit ortum a. l. post aditam. C. eod. titu.

¶ Vulgaris. Si tamen esset substitutio militaris, id est a milite facta, quæ Alexand. in l. i. in testamento. C. de testa. milit. vocat militarem, hæreri possit etiā post aditam hereditate, nam miles substituitur potest etiā directo post aditam hereditatem si constat, quod vñ velit priuilegio militari, ut in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. & idem erit in aliis personis p̄uilegijs militum gaudentibus, vt Doctores regentes, & in vniuersitate approbata legentes aduocati etiam sacerdotes, & adducit Guillel. in l. i. in repetitio. c. Raynuntius. de testa. fo. 17. col. 3. in parte si abiq; liberis moreretur. la. 2. vbi vide in 4. col. quid in substitutione ad pias causas.

¶ Entra la heredad. Gerendo se pro herede. & non quod per aditionē primi gradus, omnes gradus expirant, vt probat videtur hic, & in l. cum in testamento. ff. de hare. insti. & in l. si mater. §. fina. ff. de vulg. & pupil. & si substitutio fiat pluribus, an vno tantum adente expirat quod ad oēs vide Bar. in l. i. in prin. col. n. ff. de vulg. & pupil. & latissime per Socin. Considerantem in hoc plures casus ibidem. fol. 17. col. 4. versiculo. circa secundam questionem Barto.

¶ Ante que muera. Quia si non adita hereditate moreretur, admittetur substitutus nisi institutus transfuisset ius ad eundem in eius heredem: quia tūc p̄fereretur eius heres substituto, vt dixi. §. eod. l. 1. & ibi Socin. in l. i. in prin. col. 2. hoc patere l. p̄. & conf. 17. p̄.

¶ Que desfallesc. Quid in institutione facta in usufructu. si sic instituto de tunc substituto, & in l. i. agnoscat vsu fructum, & moriatur an expirat substitutio: vide Alexan. quod non in l. prima. in prin. 14. col. ff. de vulg. & pupil. per text. in l. i. §. fina. ff. de usufruct. acrescen.

¶ Substitutio pupillaris fit quandoq; expresse per verba si talis heres erit & infra etatem pupillarem decesserit titium sibi substituo: si enim infra etatem etatem moritur succedit ei substitutus etiam in bonis pupilli aliunde quesitis. Item fit tacite sic, quisquis mihi heres erit sit heres filio meo. aut sic: si filius meus impubes non erit heres talem ei substituo: nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitam pupillarem: quia & si heres fuerit si moriatur in pupillari etate admittitur substitutus: sed quando vulgaris sit disparibus in etate vt vni puberi alii impubes in institutis: tunc non continet tacita pupillare quia non possit ambos comprehendere: & idē si quis sit substituto cui nõ potestator pupillariter substituitur. h. d. ¶ Que desfallesc. Supra eod. l. secunda.

¶ Los padres. Mater verò cum non habeat filium potestate nõ poterit pupillariter substituire. l. si mater. ff. de vulg. & pupil. quid autē si pater sit monachus qui & testatur inter liberos iuxta formam aucten. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. & supra ead. parti. titu. 1. 17. an possit filius substituire pupillariter. Specula. in titu. de stat.

scido el primero heredero, maguer este que primeramente fue establecido muriese despues, esto se prueua, e por las palabras del testador q dize: establezco a fulano por mio heredero, e si el nõ lo fuere p̄ que el primero heredero entra la heredad, fõ qere ser heredero, nõ ha por q lo ser el sustituto, maguer muera el primero despues.

¶ Ley. V. De la sustitucion que es llamada pupillaris como deue ser fecha.

¶ Ppillar es llamada en latin otra manera que ha de substitucion, segūd que de suso s diximos. E fazen la los padres, a los hijos, e a los q defcieden dellos, k por la linea derecha: si fue-

vide ibi per eum, nota etiam quod & si adsit patria potestas: si tamen pater esset vilis persona, non possit filio pupillariter substituire, quia sicut auferunt ei administratio honorū in vita: sic & in morte, secundū Bar. in l. sed si vnus. §. filiofamilias. ff. de iniur. Bal. in l. humanitatis. col. 7. vers. 7. differentia. C. de impuber. & aliis substit. vbi de patre male viuente. & ibi vide in additio. Sed aduerte, quia secundū Alex. & Iaso. in l. 2. ff. de vulg. & pupil. communis opinio in hoc est contra Barto. duobus tamen casibus saluari potest opinio Bar. de quib; vide Ioan. de Imo. in c. Raynuntius. de testa. & in d. l. secundū vbi etiam Alexan. substitutio tamen pupillaris facta extraneo bene continet tacitam vulgarem, secundū Barto. in d. l. i. in fin. princip. ff. eo. & Bald. in l. fina. col. fina. C. de insti. & substit. poterit etiam pater pauper & mendicus filio etiā valde diuiti substituire, vt etiam voluit Bal. in l. i. C. de iur. fidei. lib. 10.

¶ Los hijos. De legitimis & naturalibus intellige, vt in l. de pupill. substit. in princip. la. & ibi Bar. col. n. ff. de vulg. & pupil. & idem dic de legitimis tantum, vt in arrogatis. l. si arrogator. ff. de adopt. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. non sic in filio adoptiuo, quando non transit in potestatem adoptantis, vt in l. i. de adopt. §. sed cum nostra. & in l. cum in adoptiuis. C. de adopt. naturalibus tamen filius pater non potest substituire. l. l. ut. ff. de vulg. & pupil. neq; alius filius spuris nisi sint legitimi etiam post mortem patris de voluntate tamen patris secundū Bar. in l. Gallus. §. & quid si tatum. ff. de libe. & posth. Ioan. de Imo. & Iaso. in d. l. 2. ff. de vulg. & pupil. post Bar. ibi. col. 5. & ita intelligit verba Bar. Socynus. ibi. col. 5.

¶ Que defcieden dellos. Nepotibus scilicet pronepotibus & vterioribus liberis, qui essent in potestate aui, secundum ius commune, & etiam secundum ista iura partitarum, secundum que filius per contractum matrimonij non liberabatur a patria potestate: & sic eius filii erant in potestate aui, vt habetur in §. in l. de patria potest. & §. pmissum. in l. de tute. in prin. in l. quib. mod. ius pat. pot. soluit. in prin. §. hi vero. & l. i. titu. 18. q. 1. §. si vxor. & ibi Bar. C. de eod. in l. fert. l. §. idem ait. & ibi Barto. ff. de iniur. & si filia femina transit in potestate mariti: adhuc tamen pater, retinebat patriam potestatem in ea, vt in l. si in vita. & ibi Bal. C. de nupt. hodie tamen cum de iure huius regni filius per contractum matrimonij liberetur a patria potestate, vt in l. si titu. u. lib. i. fori. & l. i. tit. 6. li. 3. eiusdem fori. & tradit Doctor de Palat. rube. in sua repetitione rubricę de donat. inter vir. & vxor. col. 86. in formis minoribus. & habet hodie clar. l. 1. 47. in l. de T. oro. nõ poterit aui in regno isto substituire pupillariter nepotibus seu liberis vterioribus: exigat tñ q filii sit velat, vt dicit. d. l. taurina: & sic q receperit solennē bñdictionē nuptiarū, iuxta ea q habent in c. nates. & c. femina. 30. q. 5. & in c. vir aut de secund. nupt. & l. i. titu. 2. partita. 4. & tenet aliqui ex glosatoribus illarum. l. tauri cum Partida vj F 4

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ren en su poder^a, seyendo ellos de aque-
lla edad^b, q̄ diximos de suso en la ley
que fabla en esta razon. E puede se fazer
tal sustitucion como esta, a las vegadas
manifestamente, e a las vezes callada.
E manifestamente se faria como si di-
xesse el testador: establezco por mio he-
redero a fulano mio fijo, e si fuere mio

heredero^c, e munere ante q̄ sea de edad
de catorze años: establezco a fulano
que sea su heredero^d. Ca si se muriere^e
el fijo, o el nieto, que así fuesse puesto
por heredero, ante de la edad en q̄ pue-
de fazer testamento: a ora este sustitu-
to en logar del, la herēcia del padre o del
auuelo. Otrosí calladamente se faria

nione: cum enim testamentū morte confirmatur, & tunc filius repe-
ritur in potestate, tūc videtur etiā fieri substitutio pupillariorum. Ex hoc
requisito inferitur, q̄ pater hereticus non poterit filio pupillariter
substituere: cū non habeat filios in potestate. c. 2. de heretic. lib. 6. ne-
que etiā pater scismaticus, secundū Bal. in l. nam ciuiū. ff. de his quæ
sunt sui vel alic. iur. posthumo tamē, bene potest substitui pupillariter,
si natus esset in potestate. l. 2. §. posthumus. verfic. planē. ff. col. 1. fi.
de colla. bono. miles etiā potest filio emancipato substituere pupilla-
riter. l. miles ita. §. ex hereditate. ff. de testa. mili. licet tunc tantū valeat
substitutio, quoad bona militis, nō quoad bona pupilli, vt ibi dicitur:
paganus verō licet filio emancipato non possit pupillariter sub-
stituere: poterit tamē pater habens vnum filium emancipatum, &
alium in potestate, vt remediū. l. cū ex filio. in principio. ff. de vulg.
& pupill. vbi vid. Bar. & docto. not. etiā q̄ licet nō possit filio nō exis-
tenti in potestate pupillariter substitui: valebit tamē substitutio in
re fideicommissi. glo. vbi Bar. & Alex. & est cōmunis opinio in l. i. ver-
bis ciuilibus. ff. eo. Aduertē etiā, quia requiritur q̄ tēpore mortis pa-
tris filius sit in eius potestate, vt in l. coharedi. §. cū filius. ff. eo. Quid
tamen si exeat a potestate per dignitatem: vid. per Bar. in d. l. 2. colu.
3. verfic. quero, quid si exeat.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt
illud verbum
y velado se-
minariū fut-
se futurū li-
tium, prout audiui a quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in stu-
dijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi forte dicas legē illā in ver-
bo illo nō tam habuisse respectū ad solenne nuptiarū benedictionē,
quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet a pa-
tre, & vxore ducit in propriā domū. Et quia tūc nō aliter de bonis
patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit
antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarā-
re, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de praeenti, nō sequuta di-
cā separatione domus, filiū a patria potestate liberari: nō enim hęc
consideratio est parui momenti: nā & secundū iura antiqua, si filiū
familias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum a patre recedēs ha-
bitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebatur patri: sed erāt filij
nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimo-
nij. l. cum hīs vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum
patre: & sic patre onera matrimonij subiret alimentando filium &
vxore: cōsequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal.
nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quā
tradit Bar. in l. contra nūru. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē cre-
derē, q̄ attendā dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter
ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo pa-
tris, q̄ liber esset a patria potestate, licet legislator motus fuerit dictā
cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus vestigi-
cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & do-
cto. in l. prima. §. sex. verfic. orig. ff. de postul. Crederē etiā q̄ p̄ba-
to, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propriā domo seorsum
a patre: q̄ hoc sufficeret ad exceptionē eius a patria potestate: nā
cū illa traditio cōmunitur siue p̄missa velatione & benedictione
nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus a potestate, abq; eo
q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista
materia probatio valeat argumentū a communiter accidētibus,
vt adducit Bal. in l. neque nātales. col. 1. C. de proba. & in l. cum do-
tē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 2. vol. 2. col. u. antepen. & consil.
249. ad fi. eo. vol. 2. & præsertim quando factū esset antiquum, & vbi
ex cursu diuturni tēporis dictā solennitas præsumitur, iuxta no-
ta. in l. cien dū. ff. de verb. oblig. late per Fel. in c. sicut. de re iudi.
Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filia tradidit in do-
tem, & in matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in do-
mo quasi gubernator patrimonij translātū in filium, vel filiam, etiā
si in aliam domū vir & vxor nō separantur, erit liberatus aut libera-
ta a patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt
subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante disposi-
tione. d. l. tauri. possit hodie in regno auis substituerē nepoti pupil-
lariter, scilicet quādo fuisse conceptus filio cū vxore sua habitante
in domo patris, ante nuptiarum benedictionē vel si contractis spō-
saliibus de præenti, filius haberet filium ex vxore manente apud eius
patrem, antea quā eam traduceret, & benedictionem nuptialem re-
ciperet: nam cum tūc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea fi-
lius sequitis benedictionibus liberaretur a patria potestate: tamen
eius filius remaneret in potestate aui, & possit sibi pupillariter sub-
stituere, argumētis illud. in §. quib. mod. ius patr. potest. solui.
iuncto principio in §. de pupilla substitū intellige tamen nepotis te-
nere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recā-
surus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās se-
cus de quo dicitur per glo. in d. princ. in §. in §. de pupilla. substit. & per
glo. in l. 1. §. posthumus. ff. de vulg. & pupill.

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa. l. contra-
ctum matrimonij, & solenne nuptiaru benedictione illa tamē Tauri-
rina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingessit scrupulum, quā
fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc
erat cautū per. d. l. fori. neq; in ordinatione de sepulveda, neq; in cō-
suetudine &
practica aliud
exigebat, quā
contractū ma-
trimonij, vt
perinde filius
a nexu patrij
potestatis li-
beraretur: &
potius videt

tabule pupillares erant confirmata, vt in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. hodie de iure regni. videlicet dicendum, & si ex testamento paterno hereditas maneret sine additione per l. tit. lib. 5. ordi. & quia etiam de iure communi loquedo, si quis restituit contra hereditatis additionem: cum tamen nudo nomine heredes remaneat, vt in l. & si sine. §. sed q. papinianus.

ff. de mino. ex eo solo remanent confirmata tabule pupillares, vt tenet Bar. in d. l. si. & est etiam de mente eius in d. l. si filius. qui p. vbi etiam Ioan. de Imol. & Cerna. & alijmo demum illud de clarant super. uelctur. illi. l. 1.

¶ *Arrogatio.* A contrario ergo, si nullus esset datus coheres, cuius additione confirmarentur tabule pupillares non possent substitui habere pupillares hereditatem, vt probat hic & in l. sed si plures. §. ex affe. ff. de vulg. & pupi. sed opponitur de l. si filius qui patri. eo. titu. na cum in situ hic fuerit pupillus, cui datus fuit substitutus coheres cum eo institutus, licet vtique repudiaverit paternam hereditatem, substitutus habere debet pupillares: cum existantia sui heredis pupilli, confirmata fuerit tabule pupillares: sed die, q. talis existit a p. datione coheredis extraneifuit sublata, vt in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad trebell. & sic de iure communi: cum non adeatur hereditas ex testamento paterno, tabule pupillares euancescunt: si vero coheres fuisset, alter heres suus, vt filius in potestate, tunc procederet qd habet in d. l. si filius qui p. & ita declarat glo. & doct. in d. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulg. & pupi. hodie tamen de iure regni, cum etiam hereditate non adita, valeat relicta & quecunq; in testamento contenta, videtur q. etiam si non esset coheres qui adeat, substitutus habere possit pupillarem hereditatem, per d. l. titu. 2. lib. 5. ordina.

b *¶* *Entrare en ellos.* Est enim tunc iuncta & facta vna hereditas patris & pupilli: & ideo non potest illa substitui separare, vt in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. eo. l. si pater. ff. de p. r. u. l. g. credito. versat. cu substitutus. si vero pupillus, q. solus fuit institutus, abstinuit se a paterna: tunc substituitur bene potest habere pupillares. d. l. si p. & l. si pupillus. i. prin. ff. de acq. h. re. si tñ pupillus q. adiuuit, poterat restitui, contra immixtionem vel additionem, poterit hoc beneficio uti ei h. res, vt in d. l. non solum. ff. de integ. restit. Azo. vbi. §. Bar. post Dynu. in l. si. co. 3. ad fi. in primo membro distinctionis. ff. de acq. h. re. sed aduertit in hoc: quia gl. mag. in vers. vel melius in d. l. si pater. tenuit cotranu p. tex. ibi imo q. ex quo substitutus approbauit voluntate testatoris aduendo ex pupillari, videtur etiam approbasse additionem factam per pupillum, secundum voluntatem testatoris, & sic q. d. l. non solum habeat locum in successione ab intestato pupilli, non autem in succedente sibi ex substitutione pupillari, & illa glo. sequitur ibi Bar. dicens esse notabile ad declarationem. d. l. non solum. & idem vult Ioan. de Imol. in d. l. si. col. si. ff. de acq. h. re. vbi dicit ista esse singulari limitatione ad d. l. non solum. & casum in d. l. si pater. esse in hoc singulari. & non alibi Alberi. etiam in d. l. si pater transit. cum dicta glo. post Dynu. Idem tenet Ioa. de Imol. sibi cotranus. in d. l. si filius qui p. & in l. sed si plures. §. filio. ff. eo. vbi etiam Paul. de cast. tenet primu dictu Azo. & Bar. in d. l. si. Alex. perpendit ista cotranietatem in d. l. quidam eulogio. col. 2. vbi ipse pro concordia opinionum distinguit, quod aut sum in casu in quo absq; additione seu immixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata: vt quia filius erat institutus in potestate absq; datione coheredis extranei: & sic existantia fuit confirmata erat pupillaris substitutio: & tunc non

sequitur ex necessitate, quod substitutus agnoscendo hereditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam a pupillo: & quod tunc merito procedat opinio Bar. in d. §. filio. & in d. l. si. secus vero, si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationem substitutionis, vt quia datus erat filio pupillo coheres extraneus. Certe iste articulus est valde mihi dubius: neq; ista concordia domini Alexan. multum stringit, licet videatur colorata, & forte in pueto iuris verior est opinio Bar. in d. §. filio. seu in §. si ex affe. & in d. l. si. quz vt diximus opinio Azonis. cum d. l. non solum procedat siue heres minoris succedat ab intestato, seu ex testamento: neque de necessitate sequitur, q. adeudo ex pupillari substitutione, videatur approbare additionem factam per pupillum de hereditate patris: cum possit dici q. approbat, ita tamen, vt saluū sibi remaneat beneficium restitutionis sibi competens ex persona minoris, per d. l. non solum. & l. si pater. in qua se fundat glo. ibi non probat q. per hoc excludatur substitutus a beneficio restitutionis: quo & ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad confirmationem tabularum pupillarum, possit restitui, ergo & eius heres. & procedit maxime istate hodie. d. l. ordina. ex qua non egent additione ex testamento paterno tabule pupillares.

c *¶* *Non lo padria auer.* Habita tamē vtraq; hereditate ex agnitione pupillaris poterit ex persona minoris restitui. vt dixi in gl. §. proxima.

¶ *Arrogatio.* Arrogatio potest arrogas pupillariter substituere in quartana solum bonorum arrogatis & ea quz intuitu arrogationis ab amico eius arrogatus est consecutus: in ceteris vero bonis succedent pupillo venientes ab intestato. hoc dicit. Habuit originem ista. l. 2. l. sed plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupill.

d *¶* *En latin arrogatio.* Idem si esset adoptio, ex qua filius transfret in potestatem adoptantis, vt si detur a patre naturali auo, iuxta. l. cum in adoptiuis. C. de adopt. §. sed non solum. in l. titu. 16. 4. partita.

e *¶* *La quarta parte.* Quz debetur arrogato, vt in l. 3. titu. 16. partit. 4. & in l. si arrogator. cum concordant. ff. de adopt. & aduertit, q. tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes: secus autem esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista. l. & in d. l. si arrogator, & in §. cu autē. instituta. de adopt. & ita tenet & declarat Salicet. in l. p. in prin. in 2. colu. C. de adoptio. & in l. 2. eo. titu. lex tamē 8. titu. 16. partit. 4. de qua supra in d. l. in d. loquitur, vt arrogato filio debeat ista quarta, neque distinguit si sit pubes vel impubes, vnde videtur forte dicendum, quod illa sit intelligenda, secundum istam, scilicet quando impubes fuit arrogatus, & quod alia ista quarta non debeat: sed q. tunc debetur arrogato filio puberi, tradit Salicet. in d. l. 2. vid. quz dixi in d. l. 8.

f *¶* *Su amigo.* Adde d. §. in arrogato. l. sed si plures. ff. de vulg. & pupill. dicitur ergo profectiuū quidquid habet filius contemplatione seu occasione patris, vel alius vt hic, & in d. §. in arrogato. & ibi Bart. & docto. latē. Adde Bar. in l. annua. §. ff. de annuis lega. Abb. in cap. sedes. colu. 5. de rescript. Ioan. de plate. in l. 1. C. de castren. pala. pecu. lib. 2. Bal. in l. cum te. C. de donat. ant. nupt. adde. l. p. & ibi Bal. C. de iur. deliber.

g *¶* *Non ouesse.* Potuit enim pater naturalis, & legitimus ei substituere. vt supra eo. l. 5.

¶ Ley. 10.

Si porfijasse algund ome al fijo de otro, q. fuisse menor de catorze años, en aq. lla manera, q. es llamada en latin arrogatio, e despues desto le dexasse sustituto en su testamēto otro alguno en lugar deste moço, en aq. lla manera, q. es dicha sustitutio pupillaris: tal sustituto como este, non heredara en los bienes del moço. Fueras ende en aq. lla parte, q. el moço deuia heredar de derecho, en los bienes de aq. l q. porfijo, que es la quarta parte de todo lo del porfijador, e lo al q. le ouiesse dado algud su amigo de aq. l que lo porfijo, por amor de aquel su padre adoptiuo. Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este de parte de su padre natural, e legitimo, o de otra parte, heredar los han los parientes mas propincos del: si su padre natural non ouiesse ordenado alguna cosa, en rāzō dellos en su testamento.

¶ Ley. IX. Como aquel que porfijasse a algund moço puede dar sustituto.

¶ Ley. X. Porque razones desfallesc la sustitutio pupillar.

Desfallesc a la sustitutio, que es llamada pupilar por quatro razones. La primera es, quando el moço viene a edad de catorze años, e la moça a doze años establecese el sustituto. La segunda es, quando tal moço como este, pierde la libertad que ha, e la cibdad, e la familia. E esto seria, como si fuisse captiuo de los enemigos de la fe: ca por tal prision perderia estas tres cosas sobredichas. Pero si al padre acaesciese este captiuo, non se desalaria porēde, tal sustitutio pupilar, que ouiesse fecha de su fijo: que non fuisse captiuo. E la tercera es: quando pierde la cibdad, e la familia, e non pierde la libertad, e esto seria, como si fuisse desterrado para siempre en algun logar cierto. La quarta es quando pierde la familia, e non la cibdad, nin la libertad. Esto seria, como si este fi-

a *¶ Desfallesc.* Ortu habet a notatis per Azo. C. de impub. & aliis. substitutio in summa. col. 3. versic. ex pirat pupillaris substitutio. & a glo. in l. in pupillari. ff. de vulg. & pupill.

b *¶ Viene a edad.* Id est, quā primū attigerit. 14. annorū vltimū diem in masculo. & 12. in femina. vt in l. qua etate ff. de testa. glo. in l. 2. ff. eo. Bart. & Alexan. in l. in pupillari. ff. de vulg. & pupi. possit etiam pater minori tempore taxare metam pupillaris substitutionis. l. si quis ita. ff. eodem.

c *¶ Fuisse captiuo.* Si intelligas filium fuisse captiuo viuo patre, planē procedit, vt in l. lex cornelia. versic. si vero viuo patre. ff. de vulg. & pupill. notat glo. in l. pater. ff. de capti. & in l. quod si filius. eo. ti. non tamen expirat tacita vulgaris. Contenta in expressa pupillari, vt vult glo. & ibi Bar. in d. l. lex cornelia. idē Bar. in l. col. 8. versic. vterius quaro. eo. ti. si vero intelligeres mortuo patre pupillum fuisse captiuo: tunc licet de rigore iuris, videbat substitutionem pupillarem expirare vt in l. si q. filio ex hereditate. §. irritum. ff. de in iust. rup. tamen de equitate confirmantur tabule pupillares. vt in d. l. pater. in fi. & in d. l. lex cornelia. hoc siue in captiuitate de ead. impubes, siue pubes: quia si non reuertatur, fingitur decessisse p. a. b. u. l. hora captiuitatis.

d *¶ Enemigos de la fe.* Sentit ista. l. inter christianos non habere locū iura captiuitatis, quoad personas vid. per Bar. in l. hostes. in fi. ff. de capti.

e *¶ Al padre.* Adde d. l. lex cornelia. in principio. & d. l. pater. in principio. si vero pater & filius sunt capti. vide. l. si pater. ff. de vulg. & pupilla.

f *¶ Quando pierda la ciudad.* Hęc est minima capitis diminutio. vide. l. neque ei. §. eorum. de adopt. possunt enim hęc penę cadere in pupillum doli capacem. l. si arrogati. ff. de tute. l. impuberem. ff. de fur. l. impuberem. ff. ad l. cornelia. de fal. ratio est secundum Bar. post Guliel. de eugn. in l. in pupillari. ff. de vulg. & pupi. quia etiam si pupillus esset pubes, in tali statu non possit testari. l. eius qui. §. fina. ff. de testa. l. 15. titu. primo. supra ead. parti. vnde testamentum factum irritaretur. vt in d. §. irritum. Sed cum hodie per l. 4. tauri possit testari, videtur q. non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expirat.

g *¶ Quando pierda la familia.* Hęc est minima capitis diminutio. & vide. l. neq. ei. §. eorum. ff. de adopt.

h *¶ Que le porfijasse otro.* Tūc tamen in effectu non expirat pupillaris substitutio: quia ex stipulatione debetur hereditas illis, qui succedūt ex substitutione, si facta non esset arrogatio. l. non aliter. & l. his verbis ff. de adoptio. & quid si moriatur arrogator, an reconualecat pupillaris substitutio facta a patre naturali: vide glo. vbi eleganter. Bald.

colu. §. ff. de adopti. & quid si ex dispensatione papę pupillus ingrederetur monasterium, vel traderetur monasterio a parente, an tunc expirat pupillaris substitutio: vide per Bart. & Imola. in dicta. l. in pupillari. vbi vid. Alexan. & Iaso.

¶ Qualquier maneta. Et sic videtur quod & si per dignitatem exeat, substitutio pupillaris expirat: cuius contrarium tenet Bart. in l. 2. in principi. colu. 3. versic. vterius quero. quid si exeat & ff. de vulg. & pupi. & secundum hoc etiam videtur intelligenda ista. l. 1. partitarum vt etiam terigi in l. 14. tit. 8. parti. 4. est enim cōmodū filijm puberis, vt p. sibi faciat testamentū. per legē ex trib. C. de inofficio. testat. licet forte ex verbis generalibus huius. l. possit dici cotranium, quantum ad substitutionem pupillarem. & tex. in auten. consli. quz de digni. in §. illud. col. 6. liberās filiū a patris potestate, in quo se fundat Bart. non loquitur in substitutione pupillari: non tamen auerem recedere a dicto Bar. cum quo cōmuniter docto. transeunt: quia (vt dixi) substitutio pupillaris est fauor & commodum filij. glo. in d. l. ex tribus.

k *¶ Non quiere ser heredero.* Habes hic, q. substitutio pupillaris euancescit pupillo repudiante paternam hereditatem: & sic existētia sui heredis non confirmat tabulas pupillares. Cuius contrarium probatur in l. pater. ff. de p. r. u. l. g. credito. & in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupi. & in l. si pupillus. ff. de acq. h. re. vnde videtur corrigitur eius cōmune, qd non credo verū, quia vbi istę leges partitarum hoc non exprimit, non est de earum intentione eius commune corrigitur: imo debet suppleri intelligi & limitari per iura cōmunia. vnde intellige istam. l. quando pupillo fuit datus coheres extraneus: quia tunc fuit tollitur, vt in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebellia. quando verō existantia sui heredis non esset sublata, fatendū est ex ea confirmari tabulas pupillares: cum neq; per istas. l. partitarum iura fuitatis sint sublata in his, in quibus fuitas est fauor filiorum suorum, vt in l. 2. & ibi dixi. titu. 3. supra ead. parti. & fauor est, q. confirmetur testamentum pupillare, vt Inst. de pupi. substi. in principi. vide latē in ista materia Bar. & Alexan. & docto. in d. l. si filius qui patri. vbi etiam videan reuocari fuitas, si extraneus coheres repudiet, vt ex ea pupillaris substitutio confirmetur, & cōmune cōclusio est q. non, vt etiam tradit Socinus, ibi col. 10. quem vide, an autem hodie etiam non adita hereditate conferuetur pupillaris substitutio. ex l. ordina: vid. quz dicam infra in glo. super verbo, se de fataria.

- l** *¶ En cōsente.* Concordat. cum l. 2. versic. l. planē. ff. de vulgari & pupillari.
- m** *¶ Del testamento.* Volens ab intestato habere, & vide, quz in hoc notat Barto. in l. si arrogator. in fi. ff. de adopt.
- n** *¶ Del testador.* Et etiam hereditatem pupilli. vt probatur in dicta. l. 2. versic. l. planē. & ibi Paul. de Cast. notat.

Partida. vi. F

¶ *Afirmasse*. Concordat cum l. secunda. verbi ergo si minor. ff. de vulga. & pupilla.

¶ *De defatariis*. Concord. cum l. Papinianus. §. sed neq. impuberis. ff. de inofficio. testa. de iure tamen communi per aut. ex causa. C. delib. pr. re. communis conclusio est. q. conferretur pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa prateritionis, vel exheredationis, vt tenet Bart. in l. i. §. n. & ibi communiter doct. ff. de vulga. & pupil. & in d. auten. ex causa. post gl. ibi Dy. tamē, vt refert Bart. in d. §. tenuit contrariū dicens q. aut. ex causa loquitur in legatis & fideicommissis, que etiam sine testamento possunt ab intestato relinqui, non in substitutione pupillari: que non tenet sine testamento paterno. l. 2. §. adeo. & §. prius. ff. de vulga. & pupil. §. 5. eod. l. 6. & istam opinio. approbat ista. l. partitarum. que etiam videtur fuisse opinio Azo. C. de impuber. & aliis substit. in summa. col. 3. ad fin. qd. tene menti: nam licet ex l. in. tit. 7. & l. si. tit. 8. ea. part. approbetur id, qd. habet in d. autē. ex causa. tamē in substitutione pupillari v. q. procedet hodie in regno ista. l. & opini. etiā Dini cōtra cōmū. nicitur cōprobare Iason. in d. l. i. §. vbi vide per eum opinionem etiam Dini tenet Bal. in auten. ex causa. col. 9. & 10. C. de liber. prateri. nec obstat. l. i. tit. de lostestōs. lib. 5. in ordi. rega. quia illa. l. tantū decidit casum illum, quando deficit heredis institutio: quia testator illam nō fecit, vel si fecit heres non adiuit hereditatem & iste casus, de quo in ista. l. partitarum quando testamentum dissoluitur ex causa prateritionis vel exheredationis, non deciditur ibi: deo remanet substitutio iuris communis. l. commodissime. ff. de liber. & posth. l. si extraneus. ff. de condit. ob cau. nisi ad hoc respondeas q. paria sunt institutionem non fecisse vel inutilē fecisse. c. inter corporalia de transla. ep. l. vel ele. & facit bonus text. in l. si aut nullum. C. de legi. here. & paria sunt nullo modo facere vel inepte facere. l. 2. & ibi notat Bal. in prin. C. de succel. edi. Praterea si substitutio pupillaris teneret vigore illius. l. ordi. etiam quando nullum instituit heredem ex verbo en las otras cosas. ibi posito nam ista appellatio ceterorum etiam continet tabulas pupillares vt tradit Bar. in d. §. 1. a fortiori tenebit quando instituit & ex causa prateritionis rumpatur ex his q. dicit gl. in d. §. 1. Item q. procedit illa. l. ordina. in his que necessario institutionem heredis exigunt & non debet restringi ad ea que ab intestato in codicillis fieri possent de quo vide que dixi in l. 2. tit. 7. eadem partita. in glo. super verbo no quisiera. quid autem in substitutione exemplari Bal. vult in l. humanitatis col. 5. C. de impub. & aliis substit. q. non possit fieri filio praterito & vide ibi additionator.

¶ *Otro testamento acabada*. Concord. cum l. si quis eum. §. ff. de vulga. & pupilla.

¶ *Otro filio*. Et sic agnitione posthumi substitutio pupillaris expirat eo quia rumpitur paternum testamentum quod Barto. in l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. dicit quod procedebat olim: & quod hodie non expirat per d. aut. ex causa. contra cuius dictum habes casum hic de iure partitarum, & dixi in glo. praceden. adde etiam q. si pupillus moriatur viuo testatore, quod expirat pupillaris substitutio, vt in l. quod si filius. ff. de capt. & nor. Ioan. Andre. in additio. ad Specula. tit. de testa. in princip. in prima additio. magna. in tertia colum. versicu. ex quo sumus vbi dicit, quod substitutus non veniet neque ex pupillari neq. ex tacita vulgari: quod tamen intellige, vt per Barto. in l. lex Cornelia. in ff. de vulga. & pupil. & in l. cum patronus. ff. de lega. 2. & in l. pater. ff. de adoptio.

¶ *Exemplariter substituit pater filio fatuo*, sic in iustro filium meum heredem & si in stulticia moriatur tunc sibi substituo: sed si defecderentes habet mente captus illi sunt substituenti: alius frater: & si fratrem nō habet quilibet extraneus potest substitui: & dicitur exemplaris e. xemplo pupillaris: quia vtraque propter sensus defectum fit & si in furore moritur admittitur substitutus. Eo respiciente: vel ei nato filio: aut testatore per alium testamētum substitutionem reuocante: expirat dicta substitutio. hoc dicit. Habuit ortū à l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substit. C. & a

¶ *Exemplariter substituit pater filio fatuo*, sic in iustro filium meum heredem & si in stulticia moriatur tunc sibi substituo: sed si defecderentes habet mente captus illi sunt substituenti: alius frater: & si fratrem nō habet quilibet extraneus potest substitui: & dicitur exemplaris e. xemplo pupillaris: quia vtraque propter sensus defectum fit & si in furore moritur admittitur substitutus. Eo respiciente: vel ei nato filio: aut testatore per alium testamētum substitutionem reuocante: expirat dicta substitutio. hoc dicit. Habuit ortū à l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substit. C. & a

¶ *Ley. XI. Como se fazge la substitution que es llamada exemplaris e como desfallece.*

Exemplar substitutione diximos que es aquella, que pueden fazer los padres e las madres e a sus hijos f que son locos, o sin memoria: e se fazele en esta manera h diziendo así establezco por mio heredero a fulano mio hijo, e si el muriere en a-

lege ex facto. ff. eod. titu.

¶ *Las madres*. Extende hoc etiam si mater transferit ad secundas nuptias, secundum Bal. in l. humanitatis. col. 8. C. de impub. & aliis substit. contra Bar. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. cum quo contra Bar. transit Io. de Imo. in d. l. ex facto. & Saly. in d. l. humanitatis, & idem Imol. in c. Raynuntius. de testa. in materia exemplaris substitutionis, quod in dubio procedit, si mater humaniter & honeste circa filium testata sit, non si corrupto animo tali, quod filius si esset sane mentis aliter testaretur, vt tradit Ang. Aret. in §. qua ratione. insti. de pupil. substit. cuius verba valde placent Guliel. bene. in repe. d. c. Raynuntius. super verbo. si absq. liberis moreretur. la. 2. in materia exemplaris substitutionis. Poterit etiā si mater filius suis bastardis nō natis ex damnato coitu, iuxta id qd. habetur in l. 9. tauri. exemplariter substitueret vt vult Bal. in d. l. humanitatis. col. 10. ver. 2. videamus de personis. & tradit Guliel. benedict. vbi supra col. 4. quid autem si mater vel auus maternus concurrant in substituendo exemplariter, quis prateratur? vide per Bal. in d. l. humanitatis. col. n. versicu. 5. queritur & melius per Bar. in d. l. ex facto. col. 8. ver. quero si auus. vbi etiam in questione antecedenti vid. per eū. Quid si pater & mater ambo substituerint, qualiter & in q. b. bonis substitui succedēt?

¶ *Fijos*. Sed an filio exheredato possit exemplariter substitui. Ista inferius. in forma huius substitutionis videtur velle quod non, & idē probari videtur in d. l. humanitatis. vbi Bar. hoc tenet & in d. l. ex facto. & vtrobiq. doct. cōmuniter. Sed in puncto iuris forte verior est opinio, q. possit filio exheredato ita substitui: cum etiam furiosus recēt exheredari possit ex causa ingratitude commissā ante furorē. l. non nunquā. §. si vi. ff. de vñcapio. l. si. §. sed cū antiquitas. C. de cura. furio. Bar. in d. l. ex facto. sicut enim pupillariter substituitur filio exheredato, vt in l. 6. §. eo. sic etiam poterit exemplariter: cum etiā ista substitutio illam imitetur, vt hic habes, nec obstat ista. l. in modo formalis: quia ex hoc non potest id inferri: cū idē dixit in l. 5. §. eo. in forma pupillaris. neq. d. l. humanitatis ita vrget q. ex ea fundetur cōmunis opinio, & contra communē tenet Decius. ibi co. 4. & Dida cus acouas ruuias: in suo commento. c. Raynuntius. §. 6. de testa.

¶ *Leos y sin memoria*. Adde. l. ex facto. & d. l. humanitatis. & l. si. §. ff. C. de cura. furio. poterit ergo substitui exemplariter furioso, vel mēte capto, & mutis & surdis, qui testari non possunt: & etiam prodigis, quibus facta est interdictio, vt omnes dicunt in d. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. Bal. etiam in d. l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substit. col. n. versicu. 6. queritur.

¶ *Fazge se en esta manera*. Fit etiam verbis generalibus, vt si dicat: instituo titium & semproniu filios meos heredes, & eos inuice substituo: nam si vterq. est furiosus, vel mēte captus, sub his verbis inest exem-

plaris substitutio, secundum Bar. in l. Lucius. ff. de vulga. & pupil. vbi etiam Alex. col. penulti. Iason. colum. n. vel si diceret, substituo filio meo titium, licet nulla fiat furoris mentio, vt voluit Barto. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla.

¶ *Muriere en aquella locura*. Institutio sub hac forma concepta complectitur vulgarem, si filii restituta sibi sana mēte noluerit esse heres, vel adhuc in furore existenti fuerit eius nominē hereditas legitime repudiata: compre henderetur etiam pupillaris, si ipse filii decesserit ante pubertatē in furore: erit enim tunc verē exemplaris, cum decesserit post pubertatem in furore secū dūm Bart. cuius opinio est communis in d. l. ex facto. colum. 3. ff. de vulga. & pupilla. Sed est pulchrum dubium an substitutione concepta sub forma huius. l. scilicet si filius meus decesserit in furore, si contingat, quod filius intra pubertatem cessante furore decessat, an succedat substitutus ex pupillari contenta in exemplari, & sic an tali casu in exemplari contineatur pupillaris: que in uelligatio magni est effectus, & utilitatis: quia in exemplari solum potest substitui, qui debet succedere alias ab intestato, vt statim habetur in ista. In pupillari verō substitui potest quilibet extraneus, & Alexan. in dicta lege ex facto. col. 6. post Salice. in l. humanitatis. colum. 7. C. de impube. & aliis substit. ver. nunc quero. vult quod isto casu taliter facta substitutio nullo modo valeat: ex quo testator expressit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non euenit, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in taliter facta substitutione, datus esset substitutus extraneus, & non de illis de quibus hic, & in d. l. humanitatis. nam tunc videtur de mente testatoris substitui exemplariter: ex quo non possit substitutus capere ex exemplari: & qualis sit substitutio, ex mente & potestate testatoris dependet. l. in testamento. C. de testa. milit. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupilla. Cogita, quia etiam videtur posse dici quod etiam isto casu tunc videatur substitui pupillariter, si filius decessat in furore: non si sanæ mentis. vtilius ergo erit, vt exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim comprehenditur expressa pupillaris, si filio impuberi facta sit exemplaris, secundum Barto. & docto. vbi. §. & quod non se alstringat testator ad formam hac. l. positam. nota tamen q. etiam si exemplaris concipiatur in casu furoris, vt hic: trahetur etiam ad casum, si filius prodigus vel mutus, vel surdus decesserit. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Bar. & Alex. in d. l. ex facto.

¶ *Fijo o nieto*. Non distinguitur si sapiens seu sanæ mentis, vel ne: intelligendum tamen est de sapiente, prout habetur in d. l. humanitatis. C. de impube. & aliis substit. nam mente capti excluduntur ab ista substitutione, licet non excludantur a legitima: vt dicam in gloss. sequenti. & tenet Ange. in d. l. humanitatis. vbi etiam Decius colum. penulti.

¶ *Dene los sustituir*. Et si plures sint filii furiosi, possit vnus tantum ex eis substitui, vt in l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substit. dum tan. en alios instituat in legitima, vel exheredet, prout voluit glo. fin. in d. l. humanitatis. cum qua resider Alex. & est communis opinio secundum Angel. in §. qua ratione insti. de pupil. substit. in hoc etiam resider Decius in d. l. humanitatis. in fin. vbi respondet ad l. Papinianus. §. sed neq. impuberis. ff. de inofficio. testa.

¶ *Otro esraño*. Qui etiam matrem pupilli furiosi excludet, vt satis hic innuitur & tenet Barto. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla. col. 6. ver.

iuxta hoc quero. & columna septima ver. vltimo quero. cuius opinio est communis, & eam defendit Decius. contra Bal. & alios in d. l. humanitatis. in 6. nota.

¶ *Tornar en su memoria*. Quid si furor rediret die quod adhuc substitutio capiet vires, vt tradit Barto. in d. l. ex facto columa penulti. ff. de vulga. & pupil. & probatur in l. cū filius. ff. de curato. furio. & in l. qui tertia. na. ff. de edilit. edict. & pcederet plane, si furor in breui reuerteret, q. si post multam tempus, dubia esset opinio Barto. & forte nō procederet, prout voluit Bal. in d. l. humanitatis. circa fibem. ver. 4. quero. & Ang. in §. quatione. insti. de pupil. substit. ¶ *Le nasce fijo*. Cōcordat cū l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pupil. & intellige de filio legitimo, & naturali: putā ex matrimonio ante furorem contracto. l. pater furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & vide per Iaso. in d. l. humanitatis. col. fin. dicit etiam Gulielm. benedict. in repe. c. Raynuntius. de testa. super verbo. si absq. liberis moreretur. la. secunda. in materia exemplaris substitutionis, q. intelligi debeat de filio sapienti: quia si nasce retur demens, & in dementia perseveraret, non rumpere secundum eum substitutionem patri suo factam. Mouetur, quia eo casu filij iam nati, eam non rumpere: si dementes essent, vt in d. l. humanitatis. cuius dictum in hoc non videtur verum, propter generalitatem huius. l. & d. l. ex facto. in princip. nihil in hoc distinguitur. Et quia vt dixi quod disponitur in d. l. humanitatis, debet intelligi, dum tamen alij filij mente capti instituantur in legitima, vel exheredentur: & imputet sibi testator pater, qui non prouidit circa istum casum, si filius furiosus demens nasceretur, relinquendo eilegitimā.

¶ *Ley. XII. Como se fazge la substitution aque llamada en latin compendiosa e que fuerza ha.*

Ompendiosa substitució de q de suso fablamos, se fazze desta guisa, h como si dixesse el testador: fago mio heredero a fulano mio hijo, e quando f

¶ *La tercera*. Quartam adde ex defectu eius, cui est facta tradit Bart. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. in si. principij quem alij docto. seq.

¶ *Ley. 11.*

¶ *Substitutio compendiosa* fit in hæc verba talem filium meum instituo: & quando cūq. moriatur talis sit hæres: que si fit à milite, mortuo filio infra pupillarem ætatem admittitur substitutus pupilli excluda matre: sed post pubertatem: habebit matrem tertiam bonorum patris & omnia eius bona aliunde obuenientia: & iura sepulchrorum patris. Sed alia bona habebit substitutus. Si vero miles eandem substitutionem extraneo heredi fecit: ad omnia bona quando cūq. decessit admittitur substitutus. Si autem per dicta verba eā fecit paganus admittitur substitutus matre excluda infra pupillarem ætatem: postea autem repellitur in totum substitutus sed si eam fecit per verba substituo: aut dixit volo q. fit talis hæres: tunc post pupillarem mortuo habebit matrem tertiam bonorum patris & alia de q. b. §. substitutus alia bona. h. d.

¶ *Se fazge desta guisa*. Potest etiam fieri verbis generalibus, & si non adiciatur verbum (quando cūq.) vt si dicat, si decesserit filius meus, substituo petrum: hæc enim indefinita equipollent vnuerfali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. tenet glo. magna. in l. in testamento. la. 1. C. de testa. mili. item si dicat si sine liberis filius meus decesserit. glo. l. in c. si pater de testa. lib. sexto. item etiam ita fit, si filius meus decesserit intra pupillarem ætatem, vel post vel intra vicissimum quintum annum. l. centurio. & ibi Barto. ff. de vulga. & pupil.

¶ *Mis fijo*. Recte ponit exemplum in filio: vt appareat sub compendio istam substitutionem amplecti diuersa tempora pupillaris. l. c. 2. Partida sexta.

ris & pubertatis. l. p̄cibus. & ibi glo. C. de impuber. & aliis. & in capitulo. si pater. in verbo absque deductione de testa. libr. 6. fit etiam a milite hæc substitutio extraneo. vt. j. ca. l. & ibi dicam.

a ¶ *scilicet heredo.* Ista sunt verba directa, vt dicit glo. in l. verbis ciuilibus. & in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. vide per glo. in l. eam quam. in verbo directis. C. de fideicommiss. & Bart. in lege secunda. C. communia. de leg. 2.

b ¶ *Cauallero.* Idem in doctore, vel aduocato, & clerico. tenet Alexan. qui late hoc examinatum. in l. centurio. r. & secunda colum. cum sequenti. ff. de vulga. & pupilla. qui licet in hoc ibidem impugnetur a Soci. tenenda videtur opinio Alexan. cum istud priuilegium non detur militibus ratione simplicitatis, sed ratione exercitij militaris: quod militabit in doctore actu legente, & aduocato aduocationis officium exercent: & clerico, qui est miles celestis militiae. vide l. 8. & que ibi dixi titu. fi. secunda partita. & de quo milite intelligatur. vide ibidem per Alexand. & Bald. in l. in testamento. in fin. C. de testa. mili. nam intelligitur de militibus causa rei publicæ. & quæ dixi. in l. 49. titu. quinto partita. quinta.

c ¶ *Ante matrem.* Idem si haberet auiam vel alios ascendentes, quibus deberetur legitima, vt in l. nam. & si parentibus. ff. de inofficio. testa. l. 6. in ordina. tauri.

d ¶ *Ante de catorz años.* Et sic patet, quod in casu huius. l. substitutio compendiosa facta fuit filio impuberi. Quid autem si per verba directa de quibus hic substituerat miles filio puero, an etiam matre existente in medio, valeret iure directo, & excluderet matrem etiam a legitima glo. in l. p̄cibus. super verbo fideicommissi. C. de impuber. & aliis substi. vult quod sic. & est de mente Azo. C. eod. in summa & opinio illius glo. est communiter approbata. & ibi per eam videtur rationem diuersitatis.

e ¶ *Ninguna cosa.* Concord. cum l. p̄cibus. C. de impube. & aliis substi. & l. Papinianus. §. sed neq. impuberis. ff. de inoffic. testa.

f ¶ *Ante de spues.* Sine liberis intelligi. l. cum aus. ff. de condition. & demonstratio. l. cum acutissimi. C. de fidei. l. io. titu. 4. ead. partita. vbi vide que dixi.

g ¶ *Aura la madre.* Sed an habeat, vt succedens ab intestato in bonis filij, cum onere fideicommissi restituendi, reliqua bona paterna substituto: vel an habeat ex eo quod directa militaris post pubertatem non comprehendat legitimam filij, nec alia de quibus hic fauore matris, licet ex directa militari substitutus succedat in bonis patris, priuilegio militaris: non satis aperit ista lex. imo cum hic non exprimat, quod substitutus capiat reliqua bona patris de manu matris, prout expressit in casu huius. l. videtur isto casu voluisse quod substitutus directo per se capiat: & ista inuestigatio magni est effectus ob ampliores vtilitates, quas habet directa substitutio, quam fideicommissaria: vt tradit Barto. & Angel. in l. centurio. columna secunda. ff. de vulga. & pupilla. vbi etiam Alexand. & latius Gulielm. Benedic. in repetitio. capiti. Raynuntius. de testa. in verbo. si absq. liberis moreretur la segunda. in tractatu compendiosæ vide que dicam in glo. sequenti. & in glo. super parte de linaje de su padre.

h ¶ *La tercera parte.* Hæc erat iure isto partitarum & de iure communi legitima filij. l. 17. titu. primo. 6. partita. & in autenti. nouissima. C. de inofficio. testamento. & ex hoc videtur reprobari hic communis doctorum opinio, in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. qui sequentes ibi Barto. volunt, quod substitutio compendiosa verbis directis facta a milite filio impuberi, post pubertatem valeat, vt directa militaris & substitutus succedat in omnibus bonis patris exclusa matre etiam a legitima filij: licet Paul. de Castr. in d. l. p̄cibus. colum. penulti. concludat, nec per directam militarem post pubertatem posse legitimam tolli: nedum matri si ipsa existat: sed neq. aliis venientibus ab intestato ad successionem filij, quod etiam tenet Alexand. de iure nouissimo autenticorum hodie procedere, licet non de iure antiquo digestorum quod poterat miles filium priuare legitima: quia etiam illo tempore poterat filium etiam sine causa exhæredare. l. fina. C. de inofficio. testamento. sed hodie dicto iure nouissimo statutum fuit, quod non possit exhæredari, etiam a mili-

te, vt est magis communis opinio iuxta gloss. in l. aduersus. & in l. fina. C. de inofficio. testamen. tenent Barto. & docto. in autentica. ex causa. C. de liber. parte. vnde videtur, quod hodie non possit filio militis legitima tolli ex directa militari. Socinus vero in dicta lege centurio respondens ad hoc fundamentum Alexan. tenet opinionem Barto. & aliorum dicens, quod licet facta sit correctio in actu odioso, vt non possit filius exhæredari: non sequitur quod etiam facta sit correctio quæ do filius est in stitutus & grauat per substitutionem directam: & in materia correctoria strictè proceditur. Decius etiam in dicta l. p̄cibus. colum. penul. nume. 25. tenet idem cum Socin. dicens, quod etiam videtur quod alia sit ratio, vt possit miles ex directa militari filium priuare legitima, quam illa quæ colligitur ex dictis Alexan. videlicet quod hoc sit ex natura ipsius directæ substitutionis: quæ est, quod omnia bona absq. diminutione in substitutum transferantur, hæc enim videtur peculiaris natura directæ substitutionis. vnde secundum eum opinio quod ex hac directæ filius priuatur legitima, indistinctè videtur etiam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socin. in d. l. centurio. char. penul. colum. 3. approbatur ergo hic in ista l. partitarum fauore matris existentis in medio opinio Azo. in summa. C. de impub. & aliis substi. colum. 3. versicu. compendiosa substitutio, vt directa militaris fauore matris obliquetur post pubertatem, & valeat iure fideicommissi: quam etiam tenet glo. in d. l. p̄cibus. in qua. l. satis hoc probatur, cui nulla responsio doctorum tenentium contrarium fati facit. & sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij, vt in l. quoniam in prioribus. & in l. lex tribus. C. de inofficio. testamento. l. n. titu. 4. ca. parti. Aduerte tamen quod cum hoc sit fauore matris, si mater non existat aliis hæredibus filij existentibus, quibus non debetur legitima, tales hæredes in totum excluduntur a bonis patris militis ex directa militari, etiam quo ad legitimam debitam filio: per rationes de quibus. Si tamen miles substitueret per verbum commune. veluti per verbum (substituo) tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existenti in medio, traheretur ad fideicommissum, vt tradit Alexan. in d. l. centurio. 14. colum. versicu. ex prædictis. Aduerte, et quia in casu quo mater debet habere legitimam filij, videtur intelligi debere si filius hereditatem patris adiuit, prout etiam habetur in d. l. p̄cibus. nã si non adiuisset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta: & matrem etiam a legitima excluderet: cum per vulgarem succedatur defuncto, non ei cui facta est substitutio. Insti. de vulga. substitui. in princip. & quæ notantur per glo. & docto. in l. fi. C. de institu. & substitui.

E si el moço, o la moça muere despues de la edad sobredicha: esto es aura la madre & la tercera parte de la heredad, de todos los bienes q̄ el moço heredo de su padre, e todo lo al q̄ gano de otra parte, onde quier q̄ lo ganasse. Otro si las sepulturas q̄ le pertenescen de linaje de su padre: mas todos los otros bienes del

stitutum directam: & in materia correctoria strictè proceditur. Decius etiam in dicta l. p̄cibus. colum. penul. nume. 25. tenet idem cum Socin. dicens, quod etiam videtur quod alia sit ratio, vt possit miles ex directa militari filium priuare legitima, quam illa quæ colligitur ex dictis Alexan. videlicet quod hoc sit ex natura ipsius directæ substitutionis: quæ est, quod omnia bona absq. diminutione in substitutum transferantur, hæc enim videtur peculiaris natura directæ substitutionis. vnde secundum eum opinio quod ex hac directæ filius priuatur legitima, indistinctè videtur etiam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socin. in d. l. centurio. char. penul. colum. 3. approbatur ergo hic in ista l. partitarum fauore matris existentis in medio opinio Azo. in summa. C. de impub. & aliis substi. colum. 3. versicu. compendiosa substitutio, vt directa militaris fauore matris obliquetur post pubertatem, & valeat iure fideicommissi: quam etiam tenet glo. in d. l. p̄cibus. in qua. l. satis hoc probatur, cui nulla responsio doctorum tenentium contrarium fati facit. & sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij, vt in l. quoniam in prioribus. & in l. lex tribus. C. de inofficio. testamento. l. n. titu. 4. ca. parti. Aduerte tamen quod cum hoc sit fauore matris, si mater non existat aliis hæredibus filij existentibus, quibus non debetur legitima, tales hæredes in totum excluduntur a bonis patris militis ex directa militari, etiam quo ad legitimam debitam filio: per rationes de quibus. Si tamen miles substitueret per verbum commune. veluti per verbum (substituo) tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existenti in medio, traheretur ad fideicommissum, vt tradit Alexan. in d. l. centurio. 14. colum. versicu. ex prædictis. Aduerte, et quia in casu quo mater debet habere legitimam filij, videtur intelligi debere si filius hereditatem patris adiuit, prout etiam habetur in d. l. p̄cibus. nã si non adiuisset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta: & matrem etiam a legitima excluderet: cum per vulgarem succedatur defuncto, non ei cui facta est substitutio. Insti. de vulga. substitui. in princip. & quæ notantur per glo. & docto. in l. fi. C. de institu. & substitui.

i ¶ *De linaje de su padre.* Intelligi debet de omnibus sepulchris tam familiaribus, quam hereditariis. l. quia perinde. §. restituta. ff. ad Trebellia. l. familiaria. & l. vel quæ. ff. de religio. & sumpt. fune. & C. eodem. l. si sepulchrum. & sic substitutio compendiosa de qua in isto primo casu huius legis post pubertatem filij, fauore matris, obliquatur & valet vt fideicommissaria: quia si valeret vt directa militaris: iura sepulchrorum, tam quæ habentur a genere paterno, quam reliqua transirent in heredem directum, vt habetur in dicta lege vel quæ. & in dicta lege si sepulchrum. quia tamen. l. ista isto casu voluit quod ista substitutio obliquaretur, & valeret iure fideicommissi inde est, quod iura sepulchrorum ex parte patris siue hereditaria, siue familiaria manere debeant apud matrem succedentem filio, & non transeat in substitutum: eo quia venit iure fideicommissi, vt in dicta lege quia perinde, quia fideicommissarius non est hæres, licet loco hæredis habeatur, idemq. erit dicendum in iure patronatus ecclesiæ: vt non transeat in substitutum fideicommissarium, vt not. Barto. in dicta lege quia perinde & ibidem Alexand. legens dictam. l. sub. l. quamuis. §. nihil. eodem titulo & in lege centurio. columna nona. ff. de vulgari & pupillari. Ioann. de Imol. in lege si patroni. in princip. ff. ad Trebellia.

k ¶ *Todos los otros bienes.* Sed an prælegata, & donationes, quas pa-

ter fecit filio, venient ad substitutum, vel manebunt apud matrem, colliges. ex l. Marcellus. §. quidam. & ibi per Alexand. ff. ad Trebellia. & ex l. cum virum. C. de fideicom. & nota. hic cum dicit todos los otros bienes. nam probatur expressè matrem non posse deducere Trebellianicam, vt etiam voluit gloss. in l. p̄cibus. in gloss. final. C. de impuber. & aliis substitui. & f. habes ex testamento militis non deduci Trebellianicã cõtra opinionem Barto. & docto. in l. prima. §. in filij. ff. ad Trebellia. quorum sententiam Soci. & Ripa. asserunt communem in d. §. in filij. ff. in filij. lason. in l. in testamento. la prima. C. de testa. milita. & in hoc sequuta fuit ista. l. opinio-

finado, a deue auer el sustituto. Mas si el cauallero non auiendo hijos establiesciese en su testamento por heredero alguno que non fuessè de los que descendiesen del, esto es el sustituto que fuessè y puesto por las palabras sobredichas, a auria toda la heredad d del heredero, quando quier q̄ muriesse. E si aql que fizo la sustitucion, por las palabras sobredichas, f non es cauallero, e aquel auieren dan el sustituto, es menor de catorze años, si muriere este atal ante, que sea de edad de catorze años, seyendo varon: o muger de doze: aura el sustituto la heredad, e la madre non aura ende ninguna cosa. Mas si muriere despues desta edad, esto es el sustituto non heredara ninguna cosa de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto: ante los deue auer la madre, si la ouiere, o sus parientes del muerto los mas propincos. Pero si este que non es cauallero dixesse asì, quando fiziesse su testamento: establesco tal mio fijo por mio heredero, e quando quier que el muera sin hijos b, dexole por sustituto en su lugar a fulano ome, o quiero que sea su heredero fulano: esto es si el muriere def-

Alexan. in d. l. centurio. vbi late insitit Decius etiam in d. l. p̄cibus. col. 9. nume. 17. dicit istam opinionem Ioan. And. maiori nitiquitate: quia conseruatur voluntas testatoris, qui voluit etiam facere substitutionem fideicommissariam, faciendõ compendiosam: in qua etiam fideicommissaria includitur, vt probatur in dicta lege p̄cibus. & licet vtatur verbis directis, quæ non conteniunt fideicommissaria verba testatoris, debent potius impropriari vt voluntas testatoris seruetur, vt dicit Bar. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & subdit. q̄ ista opinio Ioan. Andre. maximè debet seruari in curia Delphinali, vbi vt plurimum æquitas abundat, & voluntas testatoris inspicitur, etiam coram arbitratore, vel si persona substituta esset multum dilecta testatori, vel esset pia causa substituta: vt tradit Ioann. baptif. de S. Seuerin. in dicta lege p̄cibus. quem Decius refert limita tamen istam leg. partitarum tenentem primam opinionem: nisi testator in substitutione compendiosa adiecerit verbũ (sine liberis) vt si dixisset, quando cunq. sine liberis decesserit: tunc enim & si cõcipiat substitutionem sub verbis directis, trahetur post pubertatem ad fideicommissum, vt. j. in ista. l. vbi dicam. Secundo li mira nisi in testamento apponatur clausula codicillaris, quæ hodie communiter apponitur in testamento: nam tunc trahetur ad fideicommissum, vt notabiliter voluit Bal. in d. l. verbis ciuilibus. vbi etiã Angel. Imo. & Alexan. Decius in d. l. p̄cibus. col. 10. & probatur in l. si frater tuus. C. de fideicom. & ibi Paul. de Castr. & idem vult Gulielm. Benedic. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la. 2. in tractatu compendiosæ col. 8. si testator verba equipollentia clausule codicillari apponat, vel fauore liberorum substitelligeretur. & vide per Io. Baptif. vbi. §. & ex prædictis bene inferitur, q̄ si substitutio compendiosa fiat in testamento puero à pagano per verba directa, q̄ erit funditus nulla, & nihil habebit substitutus. vt etiam voluit glo. in §. extraneo. insti. de pupilla. substi. tradit Alex. in d. l. centurio. col. 19. ver. & ex prædictis.

a ¶ *Del finado.* Ex isto verbo poteris dicere, quod fructus inuenti in hereditate tempore mortis testatoris, pertinent ad substitutum, vt in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. si verò percepti fuerunt per heredem & recollecti post mortem testatoris, licet reperiantur non consumpti tempore mortis heredis, non pertinent ad substitutum: cum illa non fuerunt bona defuncti: sed hæredis, quæ non veniunt in restitutione. l. in fideicommissaria. in princip. & l. mulier. §. si hæres cum. §. sequenti. ff. ad Trebellia. nec pertinent substituto ex directa militari, secundum magis communem conclusionem doctorum, Ange. Paul. Alex. & aliorum in d. l. centurio contra Bar. ibi quæ opinio satis probatur hic.

b ¶ *Que no fuessen de los que descendien del.* Prosequitur dicta Azo. C. de impub. & aliis substitui. in summa. colum. tertia. versicu. compendiosa. cum dicit vt vbi miles homini extraneo puero posteaq. hæres extitit, substituit directo, non habetur illa consideratio, habet vel non habet matrem: nam nihil ad legem vel ad testatorem de matre eius.

c ¶ *Por las palabras sobredichas.* Ex hoc collige & ex dictis Azo. quæ retuli in gloss. præcedenti substitutionem a milite factam extraneo per verba quando cunq. decesserit, dici compendiosam: licet non sit ibi temporis diuersitas pubertatis, vel impubertatis: sed additio nis vel non additionis hereditatis: imo isto casu in milite est propria species compendiosæ: vt tradit Ioann. de Imol. in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebell.

d ¶ *Toda la heredad.* Non tamen venient prælegata, quæ relicta sunt a milite primo hæredi, secundum Alexand. contra Ioann. de Imol. ibi in l. Marcellus. §. quidam. colum. secunda. ff. ad Trebell.

e ¶ *Quando quier que muriesse.* Potest enim miles ex priuilegio etiam post aditam hereditatem directo substitui. & pro tempore habere vnum heredem, & pro tempore alium. l. milites. & ibi glo. & l. miles ita in prin. & in §. exhæredato. ff. de testa. mili.

f ¶ *Por las palabras sobredichas.* Idem verbis directis quæ posuit supra. Si verò verbis obliquis conciperet substitutionem, omni tempore substitutio esset fideicommissaria, vt in l. cohæredi. §. cum filij. ff. de vulga. & pupi. Bar. in l. Centurio. eod. titu.

g ¶ *No heredara ninguna cosa.* Et sic post pubertatem talis substituto expirat: ita vt neq. valeat, vt fideicommissaria: quia compendiosa facta à pagano per verba directa non valet vltra tempus pubertatis: neq. iure fideicommissi. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupi. & approbatur hic opinio Azo. C. de impub. & aliis substi. in summa. co. 3. versu. compendiosa. quam etiam tenet gl. in l. in pupillari. & in d. l. ver-

bis ciuilibus. & in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in l. p̄cibus. C. de impube. & aliis substi. & in §. qua ratione. insti. de pupill. substi. & glo. in c. si pater in verb. absque deductione. de testa. lib. sexto. & istam opinionem, vt communem tenet Alexand. in d. l. centurio. col. 16. cum sequenti & lason nume. 9. cui opinioni satis fauet dictũ capitulum si pater. vbi habetur q̄ compendiosa verbis directis facta ob causam trahitur interdum ad fideicommissaria, innuens q̄ regulariter non possit esse fideicommissaria, reprobat ergo hic opinio. Io. Andr. in d. c. si pater volens, quod imo tunc trahatur ad fideicommissum: quæ plebriq. docto. sequuti sunt, quos refert

Alexan. in d. l. centurio. vbi late insitit Decius etiam in d. l. p̄cibus. col. 9. nume. 17. dicit istam opinionem Ioan. And. maiori nitiquitate: quia conseruatur voluntas testatoris, qui voluit etiam facere substitutionem fideicommissariam, faciendõ compendiosam: in qua etiam fideicommissaria includitur, vt probatur in dicta lege p̄cibus. & licet vtatur verbis directis, quæ non conteniunt fideicommissaria verba testatoris, debent potius impropriari vt voluntas testatoris seruetur, vt dicit Bar. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & subdit. q̄ ista opinio Ioan. Andre. maximè debet seruari in curia Delphinali, vbi vt plurimum æquitas abundat, & voluntas testatoris inspicitur, etiam coram arbitratore, vel si persona substituta esset multum dilecta testatori, vel esset pia causa substituta: vt tradit Ioann. baptif. de S. Seuerin. in dicta lege p̄cibus. quem Decius refert limita tamen istam leg. partitarum tenentem primam opinionem: nisi testator in substitutione compendiosa adiecerit verbũ (sine liberis) vt si dixisset, quando cunq. sine liberis decesserit: tunc enim & si cõcipiat substitutionem sub verbis directis, trahetur post pubertatem ad fideicommissum, vt. j. in ista. l. vbi dicam. Secundo li mira nisi in testamento apponatur clausula codicillaris, quæ hodie communiter apponitur in testamento: nam tunc trahetur ad fideicommissum, vt notabiliter voluit Bal. in d. l. verbis ciuilibus. vbi etiã Angel. Imo. & Alexan. Decius in d. l. p̄cibus. col. 10. & probatur in l. si frater tuus. C. de fideicom. & ibi Paul. de Castr. & idem vult Gulielm. Benedic. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la. 2. in tractatu compendiosæ col. 8. si testator verba equipollentia clausule codicillari apponat, vel fauore liberorum substitelligeretur. & vide per Io. Baptif. vbi. §. & ex prædictis bene inferitur, q̄ si substitutio compendiosa fiat in testamento puero à pagano per verba directa, q̄ erit funditus nulla, & nihil habebit substitutus. vt etiam voluit glo. in §. extraneo. insti. de pupilla. substi. tradit Alex. in d. l. centurio. col. 19. ver. & ex prædictis.

h ¶ *sin hijos.* Iste fuit vltimus casus, quem in materia huius compendiosæ posuit Azo. vbi. §. quid autè si istud verbum non fuerit adiectum: sed per verbum commune, puta (substituo) paganus fecisset istam substitutionem: an tunc infra tempora pubertatis valebit iure directo, & post pubertatem iure fideicommissi: vel an omni tempore erit fideicommissaria ista. l. non aperit: quia non posuit istum casum, si substitutio tantum esset facta quando cunq. decesserit, non addens si sine liberis decesserit. & Azo. vbi. §. dicit hanc substitutionem omni tempore esse fideicommissariam: quia verbum (substituo) adaptatur ad fideicommissum. l. generaliter. §. fin. C. de institu. & substitutio. & quia talis interpretatio rem omni tempore valere suadet. l. quotiens. ff. de reb. dub. & idem voluit gloss. in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in l. p̄cibus. C. de impube. & aliis substi. etiam gloss. in dicto capitulo. si pater. & istam dicit communem opinionem Bald. in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. & in Partida sexta.

aliquibus consiliis relatis, a Decio in d.l. precibus vbi etiam refert alios istam opinionem tenentes glo. tamen in s. qua ratione in st. de pupilla. substitutio. tenet quod si impubes moriatur in pupillari etate, sit directa substitutio iure pupillaris etatis. & ita valeat & matrem excludat post pubertatem tamen obliquetur. & istam opinionem comprobat & sequitur post alios qua plures, quos refert Alexand. in d.l. centurio. colum. 2. & sequenti. & multi alij a decio relati in dicta lege precibus. colum. vnde cum Barto. in dicta lege centurio & in d.l. precibus tenet primam opinionem, quando mater est in medio. & Bal. in d.l. precibus. colum. secunda. & multi alij ita qd Fran. cisc. de Aret. consi. 159. dicat istam esse magis communem opinionem: alij vero dicunt magis communem opinionem esse contra Bar. contra quod in surgit Decius. in d.l. precibus. dicens quod non facile iudicari potest, quae sit communis opinio. refert q; ibi quam plures opinionem Bar. tenentes subdens quod haec opinio Barto. habet magnam aequitatem: & per illam iusto foedere distinctionis opiniones concordari possunt. & quod talis concordia, videtur iuridica in rebus valde dubiis, Gulielm. Benedict. vbi. s. colum. 2. 4. & 25. audacter asserit opinionem glo. in d. s. qua ratione esse communem ibiq; eam late defendit, inducens aliquas absurditates, quae resultarent, si opinio contraria teneretur. Vt dixi lex ista partitarum non decidit istum casum: sed casum quando fuit in compendio adiectum, si sine liberis moreretur, in quo casu etiam loquitur. d. capitulum. si pater. de testa. lib. sexto voluit q. l. ista in hoc multum esset ponderis, vt etiam si substitutio tali casu conciperetur, etiam per verba directa, obliquetur post pubertatem iure fideicommissi: quae tamen non obliquetur, si non adito dicto verbo (substitutio compendiosa) etiam cum verbo (quando cunq; conciperetur, vt ista. l. dixit in praecedenti casu. Ergo videbatur concludendum quod casus iste remaneat sub dispositione iuris communis, & quod ista. l. non decidatur: imo ista. l. in fine. casu possit induci contra opinionem glo. in d. s. qua ratione. cum velle videatur, quod verbum (substitutio) quod est commune, tunc intra tempora pubertatis inducat directam substitutionem: post pubertatem vero fideicommissariam, quando fuit facta si sine liberis moreretur, & non alias. Ego vero arbitror opinionem glo. in d. s. qua ratione. esse veriore, & magis accedere voluntati testatoris, & dispositioni iurium & menti huius. l. partitarum: nam & si cum testator concipit substitutionem compendiosam sub verbo, si sine liberis moreretur, per verbum commune, vel directum: & possit dici sensisse de tempore post pubertatem, & non de tempore etatis pupillaris, in quo non est verisimile pupillum habere liberos: nihilominus disponit intra pubertatem valere iure directo. & postea iure fideicommissi: a fortiori idem videtur dicendum, quando hoc verbum non fuisse adiectum & verba communia conueniunt tam directe quam oblique substitutioni: vnde nimirum si mutatis temporibus mutetur ipsa substitutio ex mente testatoris.

¶ Ley. XIII. De la sustitucion aque dixen en latin breuiloqua, como se deve fazer e que fuer-

pues de la edad sobredicha: a aura la madre del hijo de las tres partes de los bienes la vna, e las otras cosas b que de sufo diximos, e todos los otros bienes c deve auer el sustituto de mano della, quando quier que muera el moço.

¶ De pñes de la edad sobredicha. i. post pupillarem etatem: a contrario ergo vult, quod si decedat intra pupillarem etatem, substitutus admittatur in omnibus bonis exclusa matre & ceteris venientibus ab intestato ex pupillari contenta in compendio: reprobat ergo in hoc ista. l. opinionem Azo. in summa. C. de impuber. & aliis substitutione. circa h. qui interpretatur talem substitutionem omnitempore fideicommissariam: quia talibus verbis non directa: sed fideicommissaria substitutio confuevit de iure, & de facto fieri. Et nisi verba directa traherentur ad fideicommissum, nullo tempore valeret magis, quam alio: quia etiam illud verbum (sine liberis) innuit quod etiam in pupillari etate substitueret per fideicommissum: quia tunc liberos habere non potest. & istam opinionem Azo. tenet gloss. in lege precibus. C. eodem. & pro ista opinione Azo. & gloss. satis facit text. in l. credendum. s. si vero mari-

rus. ff. qui pet. tuto. allegatus ad hoc per Bald. contra quendam repentem, vt refert Paul. in d. l. precibus ista vero lex partitarum. videtur sequi dispositionem capituli si pater. de testa. libro sexto vbi idem videtur probari. & ista conclusio de qua hic in ista. l. tenebatur etiam per gloss. & Barto. in dicta lege centurio. ff. de vulg. & pupilla. & Alexand. colum. s. & 6. Salycet. in dicta lege precibus. & est de iure communis, vt attestatur Gulielm. Benedict. in d. repeti. capituli Raynuntius super dicto verbo (si absq; liberis)

gab. Reuiloqua substitutio en latin, tãto quier dezir en romance, como segundo esta blefcimiento de heredero que es fecho breuemente. d. E tal sustitucion como esta se faze en esta manera. Como si algund testador ouiere dos hijos menores f de catorze años, a quien

la secunda. in tractatu compendioso antepenult. foli. & etiam Alexand. dict. colum. sexta & istam etiam partem tenet Oldrad. consilio. 125. vbi vide.

b ¶ Las otras cosas. Bona scilicet filij & iura sepulchrorum, de quibus dixi supra.

c ¶ Todos los otros bienes. Ex hoc videtur, quod etiam in testamento pagani de iure isto partitarum non poterit mater vltra legitimam filij deducere quartam Trebellianicam, licet grauatus fuerit filius sub conditione, vt hic fuit si sine liberis decesserit: & licet diuersis temporibus legitima & Trebellianica veniant deducenda, vt est quando filius non grauatur pure: sed sub conditione, vel ad diem incertum, quod videtur contra communem doctorem asserentem in l. centurio. ff. de vulg. & pupill. dum ponunt effectus directe substitutionis, quos non haberet substitutio fideicommissaria: vnde infertur, qd attento isto iure partitarum, & fori & legum Tauri: quibus permittitur libera dispositio patri in quinta bonorum, vel filio habenti ascendentes legitimos, in tertia: non sit locus illi disputationi, an filius vel pater grauatus a filio possent deducere duas quartas, legitimam scilicet & Trebellianicam, in quo articulo magis communis erat canonistarum & legistarum opinio, vt tali casu possint duae quartae deduci ex dispositione capituli Raynuntius. de testa. quod plenius tangam in lege prima. & fin. titu. vnde cum infra eadem partita. & licet a filio legaretur, vel restitui iuberetur per patrem testantem quinta pars bonorum, vel a filio tertia non possit filius vel pater deducere Trebellianicam: quia ille cui relinquitur iudicatur legatarius, vt tradit Barto. in l. si quis feruum. s. fin. cum. l. se quenti. ff. de lega. secundo glo. in l. mulier. s. fin. ff. ad Trebell.

¶ Ley. 13.

¶ Breuiloqua substitutio fit sic: talem & talem filios meos heredes instituo & eos inuicem substituo & tunc si ambo sunt impuberes continet duas pupillares & duas vulgares substitutiones: ita quod aliquo eorum non adente admittitur alius pro vulgari: & si adeat & in pupillari etate decedat admittitur substitutus per pupillarem substitutionem. h. d.

d ¶ Breuemente. l. cum in testamento. s. haec verba. ff. de heredibus instituendis.

e ¶ Se faze. Fit etiam reciproca verbis de quibus in l. si fundum sub conditione. s. his verbis. ff. de lega. primo Barto. in l. Lucius. colum. 1. ff. de vulg. & pupilla. vbi etiam vult quod fiat etiam iuxta formam. l. Titius. ff. de heredibus instituendis. quid autem si fiat vltimo morientis, an ex hoc inducatur reciproca substitutio, vide. l. Titia Seio. s. Seia. ff. de lega. secundo plene per docto. signanter Socinum in l. haeres mei. s. cum ita. ff. ad Trebellia. & l. vel singulis. ff. de vulg. & pupilla. & s. vel singulis. Instit. de pupilla. substitutio. & vltra predicta ad materiam. d. s. Seia libertis. quae est multum practicable videt Socin. consilio. 13. ad fin. volu. primo. & consi. 238. penult. & fin. colum. 2. volu. & eodem volu. vbi latissime consil. 249. colum. 4. s. 6. & 7. & consi. 104. col. 5. & 7. 3. volu. vbi vide etiam Decium consil. 238. in prim. dubio. & vide qd not. Bar. in l. quando i. la tertia. ff. de acquir. h. g. redita. & not. consilium Alexan. or. volu. 1. & eo. volu. consi. 105. & consilio. 14. vol. quarto col. penult. & fi.

f ¶ Dos hijos menores. Adde. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. & ponit de filiis gratia exempli, & vt ostendat quatuor substitutiones sub ista breuiloqua contineri nam etiam extraneis ita substitui potest. l. cu

in testamento. s. haec verba. ff. de heredibus instituendis. item ideo hic dixit menores de quatuor annis: quia aliud esset, si vnus filiorum esset pubes: alter vero impubes, vt in d. l. iam hoc iure. & l. 2. & l. quatuor. C. de impube. & aliis substitui. in testamento. C. de testa. mili. & potest contingere ista disparitas tripliciter: nam aliquando haec substitutio fit personis disparibus ab initio & semper, aliquando personis disparibus ab initio: sed non semper: puta, quae postea superuenit equalitas, aliquando fit personis paribus ab initio, quibus postea inaequalitas contingit, quae singula profertur per Gulielm. Benedict. in repe. c. Raynuntius. de testa. super verbo si absq; liberis. li. 2. in tractatu breuiloque col. 13. cum sequentibus. Et aduerte, quia quando vnus filiorum esset pubes, alter impubes, licet in breuiloqua verbo reciproca substitutione adiungeretur compendiosa: vt quia testator dixerit, quando cunq; decesserit: tamen propter vniformem determinationem talis reciproca cum compendiosa non continebit pupillarem substitutionem, vt est de mente Bar. in l. Lucius. col. 2. vers. sed quare quando. ff. de vulg. & pupill. & tenet Ang. in consi. 151. incipit quidam Nicolaus. & Petrus de Anch. consi. 68. incipit subtiliter, & ad plenum. & Socin. consi. 290. incipit qm praesens consultatio. volu. 2. col. 2. vbi dicit istam esse veram & communem conclusionem. & adde in ista materia, quae dixit Alex. post Bart. in d. l. Lucius. col. 3. vers. item autem si testator.

estabesci esse por sus herederos diziedo asis: fago vos mios herederos a años a dos: e establezco vos por sustitutos al vno del otro de so vno. E en la sustitucion q es fecha desta manera contienen se quatro sustituciones: a dos vulgares e dos pupilares. Ca qualquier deltos moços sobredichos, que non quiera entrar la heredad, o si la entrare, e muriere ante que sea de catorze años: aura el otro toda la heredad.

¶ Ley. XIII. De la sustitucion que es llamada en latin fideicommissaria.

¶ Quatro sustituciones. Item etiam poterit esse, qd contineat octo, vt si fieret duobus filiis impuberibus mente captis, si substitutio conciperetur per haec verba quando cunq; decesserint eos inuicem substituo nam contineat duas vulgares & duas pupillares & duas exemplares & duas fideicommissarias Bar. in d. l. Lucius. col. 2. ff. de vulg. & pupill. & est communis conclusio secundum Alex. ibi & iste substitutiones sunt expressae generaliter licet tacite specialiter secundum Bart. in d. l. Lucius. & limita secundum Alex. ibi in verbo subsequenter quare sit hic Bar. Quid autem si cum reciproca non iungeretur compendiosa est tamen clausula codicillaris in testamento vbi tantum contineat reciproca, an virtute clausulae codicillaris substitutio reciproca comprehendat fideicommissariam? Socinus consi. 6. volu. 3. incipit in praesenti consultatione tenet qd sic in prima. & in 2. col. quem vide distinguentem in hoc post Philip. Cornein. l. i. frater. C. de fideicommissi. & volent qd in clausula codicillari dicatur, qd si non valet vel valebit iure directo, valeat iure fideicommissi vide ibi per eum.

¶ Ley. 14. Fideicommissaria substitutio fit sic: talem heredem instituo & rogo vel mando seu volo qd post tantum tempus restituat hereditatem Titio: tunc institutus restitutus potest sibi quartam Trebellianicam retinere: sed si a dire recuset vel restitueret: cogitur per iudicem ad instantiam substituti hoc facere. h. d.

b ¶ En se. Adde. s. 1. & s. 2. ff. de fideicommissi. haeres. & qd habetur in l. fin. C. de fideicommissi.

c ¶ Establezco. Est enim necessaria heredis institutio, vt in s. in primis. inst. de fideicommissi. haeres. & hoc quando constat voluisse testatorem facere testamentum: alias secus vt in s. praeterea. inst. eod. hodie in regno indistincte tenebit fideicommissum & si constet testari voluisse, & nullam fecerit heredis institutionem, vt colligitur ex. l. i. tit. 2. lib. 5. ordina. rega.

d ¶ Ruego. Quaeq; verba siue deprecatoria siue praecipitua sufficiunt, vt hic & in l. omne verbum. C. commu. de lega. & in s. ff. inst. de singul. reb. per fideicommissi. relicta. l. sceuola. ff. ad Trebellia.

e ¶ Tanto tiempo. Intellige si testator ita voluit nam si iuberet statim hereditatem restitui, adimplendum ita esset, vt in s. cum igitur. inst. de fideicommissi. haeres. quid autem, si quis grauatur de restituendo post

certum tempus, veluti post mortem suam alteri: & interim sic gratia tus deportetur, seu eius bona publicentur, an fiscus capiet bona vq; ad mortem naturalem condemnati, & postea restituet, vel an fideicommissarius possit statim condemnatione facta petere bona iure fideicommissi: text. est qd interim fiscus capiat in l. latius florus. s. Cornelio felici. ff. de iur. fisci. & l. ex facto. s. ex facto. ff. ad Trebellia. facit. l. diui fratres. ff. de iur. patro. & qd huius largu. & d. s. Cornelio Felici. no. Bald. in l. antiquitas in fi. C. de usufru. Limitata tamen istam conclusionem, nisi testator prohibuerit alienationem precipiens, vt bona remaneant in familia, seu

Ideicommissaria substitutio in latin, tanto quiere dezir en romance, como estable scimiento de heredero que es puesto en fecho de alguno, que la herencia dexa en su mano, que la de a otro, asis como si dixesse el fazedor del testamento: establezco por mio heredero a fulano, e ruego d le, o quiero, o mando q esta mi herencia, que yo le dexo, q la tenga tanto tiempo e que despues que la de e entregue a fulano. E tal establefcimiento como este, puede fazer todo ome f a cada vno del pueblo, & solo quando le sea de-

si constaret ipsum voluisse, quod bona etiam viuente instituto non transirent in alium: nam tunc statim admittetur fideicommissarius, & fiscus excluderetur. l. imperator. in prin. & ibi Barto. ff. de fideicommissi. liberta. & tradit late & notabiliter Alexand. quem vide primo volumi. consilio. 23. incipit optime consideratis. Item & si grauat restitueret hereditatem post mortem suam, inret monasterium, licet censetur mortuus mundo, vt in l. deo nobis. C. de episcopis & clerici. non tamen admittetur substitutus, nisi eo naturaliter mortuo: licet pater. s. hereditatem. ff. de lega. secundo Barto. in d. s. Cornelio Felici. quod intelligit & limitat Barto. in d. s. hereditatem. nisi intrasset monasterium minorum, qui nec in particulari neque in communi possunt habere proprium. per Clementinam exiit de paradio. de verbo. significat. & idem vult Ioan. de Platea. in l. r. C. poen. si ca. credi. praefert. ad fin. lib. decimo. C. & fideicommissum relictum simpliciter post mortem aliquorum, an intelligatur post mortem omnium, vel an admittatur substitutus statim ad partem cuiuslibet morientis: vide. l. Lucius. s. Caio. ff. ad Trebellia. & l. codicillis. in princip. & ibi Barto. notabiliter. ff. delegat. secundo. & l. haeres mei. s. cum ita. vbi Barto. & docto. ff. ad Trebellia. & communis videtur resolutio, quod si substitutio fiat post mortem plurimum, etiam in tota hereditate substitutus admittatur, post mortem cuiuslibet ad illius partem: cum haec pluralitas resoluatur in plures singularitates. l. fassa. s. fassa. ff. de condition. & demonstratio. l. secunda. ad finem. ff. de condit. institu. quae tamen conclusio limitatur, nisi a dicit persona, quae ex verisimili mente testatoris sit substitutus praefertenda: tunc enim mors omnium erit expectanda, & inter substitutos censetur substitutio reciproca facta, extraxio. l. penulti. C. de impuber. & aliis substitutio. vbi Alexand. & Decius. colum. penultima. Barto. & Imol. in dicto. s. cum ita. vbi Socin. fatetur hanc esse communem opinionem & adde Curium Iuniorum consilio quadragesimo tertio numero nono. Aduerte etiam quod fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso instituto, licet post eius mortem relinquatur. l. coheredi. versu. quod si haeres & ibi not. Barto. ff. de vulg. & pupilla. & probatur in l. duo decima. s. eodem. An autem fideicommissum relictum post tertium tempus, vel sub conditione possit restitui ante diem, vel pendente conditione: vide notabi. & magistralis text. in l. filius familias. s. Diuus Seuerus. ff. de legat. primo. & ibi Barto. & l. post mortem. C. de fideicommissi.

f ¶ Todo ome. Ita quod habeat testamenti factionem actiuam, vs substituit: de quibus habes in l. 3. titu. primo. ead. partita. & per glo. in l. si quaramus. ff. de testa. per Abb. in rubri. de testa.

g ¶ A cada vno del pueblo: & etiam ipsis ciuitatibus & populis. l. omnibus. ff. ad Trebellia. & etiam collegiis vel ecclesijs ceterisq; pijs locis. l. r. C. de sacros. eccle. l. r. & fratris ordinis minoru, nō vt bona retineat: sed vt illa vedat, vt pretium in alimeta, seu alia necessitate sua couertat; secundum Bar. Alex. & docto. in l. apud Iulianum. s. fin. ff. de lega. 1. quos sequitur Abb. in c. recolentes. de stat. mona. vbi dicit, quod si

emptorem non reperiret, teneretur illa bona dare pro deo, vel aliter extra manus ponere & omnino dimittere. Et aduerte quod si relinqueretur fideicommissum omnibus hominibus talis ciuitatis, vel loci: videtur relictum non ipsi ciuitati, sed singulis habitatoribus ciuitatis. l. in fin. ff. de colleg. illici. & per istum text. hoc asserit Guiliel. Benedict.

fendido, a por algũas leyes de este nuestro libro. Pero dezimos, q̄ este q̄es rogado:

retur. la. 2. col. 4. sed contra hoc est tex. in l. ciuibus. ff. de reb. dub. vbi habetur q̄ legatum factum ciuibus, ipsi ciuitati videtur relictum: per ciues nanq; ciuitatis ciuitas representatur. l. Lucius. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet Abb. in. c. requisiti. circa fin. de testa. & vt considerat Socinus. in. d. l. ciuibus. cum legata fiant ob merita precedencia vt in l. nec adiecit. ff. pro socio. & in l. qui filiabus in princ. ff. de lega. 1. ideo potius ceterur factum legatum ciuitati, in qua possunt cadere merita precedencia: que tamen non possunt considerari in particularibus ciuibus omnibus, vnde in dubio hoc est sequendum, secundum eum. Procederet ergo dictum Guilielm. quando ex coniecturis alias constaret non ciuitati: sed hominibus ciuitatis fideicommissum fuisse relictum: qm̄ tamen vniuersitas seu collegium esse reprobatum: tunc non collegio: sed ciuibus deberetur. l. cum senatus. ff. de reb. dub. si vero fideicommissum relinqueretur canonici talis ecclesie: tunc non ecclesie: sed ipsi collegio canonico, cum acquireretur secundum Abb. & Cardina. q. 10. in. d. c. requisiti.

a ¶ *Defendido.* vt quia est incapax passiuẽ iuxta id q̄ habetur in l. 4. tit. 3. supra ead. part. & per glo. in §. legari in ff. de lega. & ex ista. l. videtur approbari opinio glo. in l. eam quam. super verbo. coguntur. C. de fideicom. quæ ibi approbatur per docto. communiter vt non valeat fideicommissum vniuersale relictum ab incapace instituto, quando in totum erat incapax, & si grauetur, vt statim restituat. qd̄ etiam videtur fuisse de mente Azo. in summa. C. ad Trebellia. col. 1. vers. quid si institutus, licet non bene se firmet & eius fundamenta reassumpit glo. in. d. l. eam quam. vbi Bal. hoc tenet expressẽ in spurio ad patre in instituto. & idem tenet Ioan. de Imo. in l. si quis solidum. ff. de hered. instit. & Alexan. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebellia. contra Nico. de Neapol. qui tenebat contrarium. Aduerte tamẽ: quia cum præcipuum fundamentum gl. & doctorum sit, q̄ cum instituto non valeat, que est in initium & caput testamenti, vt in ff. de lega. §. ante heredis & 5. ead. parti. tit. 3. in summa nihil in testamento scriptum valere debet. l. proximẽ. ff. de his que in testa. delent. attenda ista ratione, videtur q̄ attento iure regni, de quo in l. 2. ut. 2. de los testamentos. lib. 5. ordina. rega. q̄ illa opinio communis non procedat: cum vel dicta. l. ordinamen. q̄ etiam deficiente heredis in institutione legata, & fideicommissa debeantur: & licet illa. l. dicat, si el heredero no quisere acceptar. & c. idem videtur velle, & si adire nõ potuerit propter incapacitatem, vel alias sicut videmus sub intelligi in illo verbo (substitutionis vulgaris) si heres non erit: siue hoc eueniat ratione voluntatis, vel impotentie: cum eadem sit ratio, vt tradit Barto. in l. 1. §. fina. ff. de libe. & posthumis. vbi ponit exemplum in spurio in instituto. Item etiam, quia substitutio in casu voluntatis includit casum impotentie. l. Gailus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthumis. l. fina. secundum lecturam Raync. & Bartol. C. de infirmitate & substitutio. & dixi in lege secunda supra. eodem. in glos. super verbo. esto mismo. & quod dixi in filio spurio in instituto, attẽta æquitate canonica capituli cum haberet. de eo qui dux, in matris. quam poll. per adul. quam etiam visã fuit sequi. l. quinta titu. decimonono. 4. partit. & ibi dixi non procederet dicta communis conclusio, eo q̄ sit capax respectu alimentorum & ita tenet Alexan. in. d. §. hi qui solidum.

b ¶ *Este que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat post mortem grauat, tenentur heredes grauari. vide per Barto. in l. sed si sic. ff. de lega. tertio. & Alexan. com. 12. ad fin. 3. volumi. & quid si dies cedat viuentẽ fideicommissario, qui postea decedit ante aditionem vel coactionem vide. l. llea quo. §. 1. vbi glo. & docto. ff. ad Trebel. & l. Seyus faturninus. co. titu.

c ¶ *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniat prælegata vide. l. Marcellus. §. quidam. & ibi Barto. & l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. & tetigi. §. eod. in. l. 2. & vide. l. cum virum. C. de fideicom. vbi glo. distinguit an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur: que ibi communiter approbatur. & idem per glo. in. d. §. quidam liberis. vbi Alexan. dicit istam esse communem opinionem. Et aduerte quod eo casu, quo alias prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, vt est quando facta fuit mentio de portione hereditatis, vt in. d. §. quidam liberis. tamen quan-

do maior pars hereditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum: quia talia prælegata in effectu succedunt loco portionis hereditatis secundum Bart. in. d. l. quid ergo. la. 2. per illum text. ff. de lega. 1. & in l. ex parte. §. intestatus. ff. famil. heredit. & in. d. §. quidam liberis. Bald. in. d. l. cum virum. col. 2. & istam dicit esse communem opinionem Decius. consil. 254. incipit viso puncto. vbi hoc

e establecido en esta manera, que deve darentregar, la herencia a otro, d' así

elegantè extendit & si prælegata facta sint aliquibus, vt faciant de eis ad voluntatem suam. vide ibi per eum debita tamen à testatore heredi, licet prælegentur nõ veniunt in restitutione fideicommissi: nisi specialiter dicatur. & tunc quarta Trebellianica ad talia debita sufficiat, vt in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. donationes verò, etiam, quæ morte defuncti confirmatæ fuerunt, non veniunt in restitutione fideicommissi. l. sequens questio. ff. de leg. 2. nisi sint testamento confirmatæ vel sit specialiter dictum, quod verò hæredi causa conditionis implenda, non venit in tali restitutione. l. qui hæredi. §. 1. & ibi Barto. ff. de conditio. & demonstra. & quid in donatione inter vivos, que fit filio vide per Bal. in. d. l. cum virum. versu. quæro nunquid. in substitutione hodie per l. 17. in ordi. tauri. in tertio teneret donatio facta filio in potestate, vt dixi in l. 3. titu. 4. 5. partit. vnde non veniunt in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti, non percepit. l. cum quis. & ibi Bar. ff. de dot. præleg. & non veniunt nisi ea, quæ quis habet ex vltima voluntate. l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & per Iaso. in dicta. l. cum virum: venit tamen quod hæres debebat defuncto vide. l. penulti. in princ. ff. ad legem falcid. Quid autem de eo, quod capitur ex substitutione vulgaris, pupillari, vel exemplari, compendiosa vel ex iure accrescentis vide per Barto. in dicta lege Marcellus. §. quidam. vbi etiam vide per Paul. de Castr. quid si captum sit ex alio fideicommissio vniuersali. & adde quod not. Bartol. in l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega. & Decius consilio. 80. incipit visis duobus consiliis & Bartolus in l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Trebellia. Bald. in l. ex tribus. C. de inofficioso testamento. & in dicta lege cum virum. & an veniat hereditas delata seruo hereditario: vide. l. quidam ita. §. si quis. ff. ad Trebellia. & an veniant fructus percepti iacentẽ hereditate: vide per gloss. in l. in fideicommissaria. ff. ad Trebellia. & gloss. in l. in fideicommissi. in princ. in verbo (non lucrum). ff. de vfur. & per Alexan. in. d. l. in fideicommissaria columna quinta: vbi concluditur quod veniunt tales fructus in restitutione fideicommissi. & vide in materia regulam, quam ponit Barto. per gloss. in l. si patroni. ff. eodem. & eodem titulo. l. debitor. §. fina. & an veniat dos per patrem data, vel promissa filia: vide. l. à filia. & ibi Paul. de Castr. ff. eodem. & vide omnino quod no. Bartol. in l. sceuola. ff. eod. an autem veniat, quod ex pacto de reuocando hæres habuit vide per Decium consil. ducentesimo trigesimo octauo. incipit proponitur, quod nobilis domina. colum. fina. vbi consulit quod sic quia facta recuperatione dicuntur esse apud hæredem ex causa prima, allegat Barto. in l. in diem. ff. de aqua plu. arcend. debet tamen fideicommissarius secundum eum soluere pretium quod dedit hæres: quia videtur remisse de suis pecuniis, prout in dubio præsumitur, vt not. Barto. per illum text. in l. secunda. C. pro socio. & an quæ reperiuntur in hereditate grauari præsumantur fuisse hereditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum, tangit Socinus consilio ducentesimo quadragesimo nono. colum. fina. secundi volumi. incipit materia presentis consultationis, faciunt nota. per André. de Ysern. de controuer. inter mafcu. & foem. de beneficio. col. fina. & per Spacula. titu. de loca. §. nunc aliqua. versu. quinquagesimo nono. & 62. & questione. 76. & quæ Decius consilio. 146. tertio dubio. & Alex. consilio. 55. columna octaua quarti volumi. Socinus consilio. 167. antepenul. & pe. colum. secundo volu. & an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo quod sibi debet restituere iure fideicommissi: vide per Bar. q̄ sic per text. ibi in l. liberto. §. filium. ff. de ann. lega.

d ¶ *Al otro.* Et si viuentẽ fideicommissario fideicommissum sit delatum, transmittitur ad heredes, secundum Bar. qui bene hanc conclusionẽ probat, & sequuntur ibi doct. in l. cū filio. in princ. ff. deleg. 1. & limita & intellige, vt per Bar. & Pau. de Castr. in l. quidã ita in princ. vbi bonus text. ff. ad Trebel. fideicommissum vero conditionale ante euentum conditionis, non transmittitur, vt in l. vnica. §. fina. ante sub conditione. C. de eadu. tol. quod etiã gl. in l. vnica. C. de his qui ante apert. bu. voluit procedere, etiã si esset de liberis ad liberos: & ita cõter tenetur contra glo. quæ contrarium voluit in l. is cui. §. si. ff. de actio. &

obligatio. vt adducit Bald. in l. si in personam. C. de fideicommiss. & Guiliel. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. super verbo si absque liberis. la. 2. in tractatu fideicommissarie substitutionis, folio totius repetitio. 342. columna secunda: non potest tamen ius fideicommissi vniuersalis cedi & delegari. & sic procuratori in rem finam non potest fieri restitutio fideicommissi, vt probatur in l. si mulier ita dotem. §. ex asse. ff. de iure dot. dicit tamen Ange. in l. apud Iulianum. §. vtrũ. ff. ad Trebellia. & sequitur Paul. de Castr. in princ. restituta. in princ. eodem titu. quod procurator in rem suam vt cessionarius, cui fideicommissarius cessionarius sua, bene potest petere vt cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarij, licet non possit petere, vt fiat sibi per d. §. si ex asse. & quod ita obtinuit bononix. Aduerte tamen, qd̄ de æquitate iuris canonici, vt inferius tangam: non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imo illo die fideicommissi cedente hereditas transit ipso iure in fideicommissarium substitutum, vt est text. & ibi ad hoc ponderauit cū Bald. col. 6. in capit. in prentia de probatio. & secundum hociuriam competentia fideicommissario cedenti transirent in cessionarium, qui possit petere: vt actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione. d. §. ex asse & à doctrina. Angel. ad quod faciunt dicta Paul. de Castr. in l. qui ita. §. primo. ff. ad Trebellia. super glo. quæ incipit ergo. procuratori tamen fideicommissarij habenti ad hoc speciale mandatum, bene potest fieri fideicommissi restitutio: & tunc iura recta via in fideicommissarium transiunt: nec momento resident apud procuratorem. d. l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellia.

como el testador mando: faciendo de la quarta parte^a de toda la herencia, q̄ puede tener para si. Esta quarta parte es llamada, en latin trebellianica. E si este que así fueſſe establecido por heredero, nõ quisiere rescibir la heredad, o despues que la ouiere rescibido non la quisiere entregar al otro, puede le apremiar el judgador^b del logar, que lo faga.

Titulo. VI. De como

los herederos puede auer plazo, para cõsejarse, si tomara aquel heredamiento, en que fueron establecidos herederos o non: e como se deve fazer el inuentario. Otroſi como deve ser la muger guardada, despues de muerte de su marido, quãdo dizen quo finco preñada del.

Peligros e trabajos muy grandes alas vezes vienẽ a los herederos, quando son dañofas las herencias en que fueron establecidos: e mayormẽte si las debdas, e las mãdas, que son a pagar, son mayores, e mõtan mas, de quanto vale el heredamiento.

a ¶ *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, que inducta fuit per senatusconsultum Pegasianum, vt in §. sed quia Inst. de fideicommissi. hæredi. & de ista habetur. ff. & C. ad Trebellia. & in capit. Raynuntius. de testa. & c. Raynaldus. de hac etiam habetur in l. fin. titu. 1. ea. parti. vbi vid. quæ in materia huius quartæ deo dante dicã. **b** ¶ *Apremiar el judgador.* Et sic iudicis officio fit ista coactio, vt est in §. quia autẽ. Inst. de fideicommissi. heredita. l. quia poterat. ff. ad Trebellia. q̄ si adiret sponte cogere hereditatem restituere, a actione directa vel vtili ex eo testu. gloss. in l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in l. ex ea. C. eod. tit. Barto. in l. si legatarius. §. 1. & in l. non est cogendus. ff. ad Trebellia. & quando seruis institutus possit cogere hereditatem adire, vide distinctionem. Barto. in l. si res aliena. §. seruis. ff. ad Trebellia. & hæres qui coactus adiuuit, potest cogere fideicommissarium, & eius heredem, vt hereditatem recipiat: & si heredem non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari. l. postulant. in princ. ff. eod. hæres nanque debet manere sine incommodo. l. quia poterat. eodem titu. vbi etiam habetur, q̄ hæres, qui coactus

adiit, non habet quartam Trebellianicam adde. l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. eod. & ab illa. l. quia poterat vsq; ad l. ex facto. videbis multa circa istam coactionem hæredis. & in l. nam quod. §. qui coactus. videas per Pau. de Castr. vsq; ad quod tempus possit penitere recusans adire, vt possit habere hanc quartam & legit illum. §. sub. l. apud Iulianum. an autem qui coactus adiuuit, non solũ perdat quartam, sed etiam ius dicendi fideicommissum esse nullum, videtur de mẽte Barto. in. d. l. apud Iulianum. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. q̄ etiã perdit istud ius dicendi nullum, qd̄ Paul. de Castr. dicit ibi esse singulare: si tamen esset verum & de veritate huius dicti, dicit se dubitare: & non decidit, tu vide illum text. nã ex eo deciditur ista questio meo iudicio, vt licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicommissi: hodie vero in regno isto propter dispositionẽ. l. ordina. ti. 2.

E por defuiar los herederos deste peli gro e deste dañõ: touieron por bien los sabios antiguos, que pudicessen ante auer consejo que rescibiesen la heredad, si les era pro, o dañõ en tomar la. Onde pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos, puede ser establecidos en los testamentos: queremos aqui dezir, de como pueden demãdar plazo, para demandar consejo, si rescibirã la heredad en que los establecieron. E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demandar. E a quien. E quãdo: e quanto tiepo deve ser otorgado, para tomar consejo. E en que manera deve tomar la herencia del finado, si el entediere q̄ le es prouechosa, o defechar la, si la non quisiere.

¶ *Lex. I. Que cosa es plazo quel heredero deve auer, para cõsejarse si tomara la herencia, o non e aque tien pro, e a quien lo puede demandar, e a quien non.*

Deliberare in latin, tanto quier dezir en romance, como auer ome acuerdo por si mismo, o con sus amigos, si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para cõsejarse. E tiene grand pro^d este de

li. §. 1. ex ipsa lege hærede nolente adire, vel repudiante: hereditas vadit ad substitutum fideicommissarium, vnde cellabunt hodie ista substitutiones & an fractus iuris cõis super coactione hæredis adire nolentis, & illi circuitus inanes, in quo. d. l. ordinamenti sequuta fuit æquitatẽ iuris canonici, de qua dixi. §. in glo. super parte. al otro secundũ quã æquitatẽ vt dicit Guiliel. benedict. in. d. ver. si absq; liberis iudicã in parlamento Tholose, erant etiam de iure antiquo aliqui casus, in quib; actiones transibant in fideicommissarium, etiã absq; alia restitutione, quos vid. in l. pe. §. cum autẽ. & ibi per gl. C. ad Trebellia. & per Alex. in l. 1. §. sed & quotiens. ff. eod. in quibus neq; etiã in aliis hodie de iure regni nõ transit possessio, nisi restitutione facta gloss. in. d. §. sed & quotiens. cum aliis allega. per Bal. in. d. l. pe. in. q. finali.

Titulu. 6.

Lex. 1.

a ¶ *Deliberare idẽ est quod cū amicis consilium an recipiat hereditatẽ quis habere: & prodel vt informet deliberans an sit ei lucrosa vel dañosa hereditas: qm̄ deliberationẽ pot habere is cui hereditas est delata: sed si seruis est institutus eius dñs petere debet deliberationẽ & si minor, eius curator: & debet peti ante aditionem hereditatis. l. d. c. ¶ *Con su amigos.* Sequitur dicta Azo. in summa. C. de iure deliber. col. 1. ver. deliberare. **d** ¶ *Gran pro.* Deliberatio indiscussos hominũ calores refrenat: & à malo iudicio retrahit. c. anteriorũ. in princ. & ibi Archidia. 2. q. 6. & in auten. de appella. & intra q̄ tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristotel. 6. ethico. c. 7. & dicit Bal. in l. cū. precũ. C. de libera. cau. q̄ vbi præcisit deliberatio præsumitur, q̄ confessio fuit facta ex certa sciẽtia. & adde Bal. in l. accusacione. col. 3. C. de accusatio. & gloss. in. c. si quis iratus. 2. q. 3. dicentem per text. ibi q̄ ibi non erratur vbi ex deliberatione aliquid fit.*

Los otros. Idem dic in fideicommissario vniuersali, in quem transeunt omnia onera, secundum Barto. & Paul. de Castr. quem vide in l. 1. §. ait prator. ff. de iur. deliber. licet legatario non datur, vt ibi dicit gloss.

La mayor partida de la herencia. not. hoc quia non ita bene aperiebatur per. ll. iuris communis, q. terminus ad delibendum peti debeat coram iudice, vbi est maior pars hereditatis facit l. si fideicommissum in principio. ff. de iudi.

Ante que se otorguen. Adde. l. si curatoris. C. de iure delibe.

Las cartas. intelligit de debitis quam de creditis. & vt exhibeantur instrumenta creditoribus hereditatis fiet proclama, vt infra tale tempus exhibeantur vt heredes deliberas possit inspicere vt dicit glo. Bar. & Pau. in l. Aristo. ff. eo. & post terminum non autem credentes si non exhibuerint. l. §. cum igitur. ff. si cui plus quam per. l. falci. & facit secundum Ange. in d. l. Aristo. q. si actor in libello faciat mentionem de aliquibus instrumentis, possit petere reus: vt illa exhibeat: vt deliberare possit, & q. alias non tenebitur respondere. & est practica Innocen. in c. 1. de probat.

Seruo. Et si delata sit hereditas monacho, Abbas & non monachus petet tempus ad deliberandum: cum iura loquentia in seruis, locum habeant in monachis secundum Innocen. in capitu. cum olim. de priuile. maxime quia & Abbas solus potest adire hereditatem sine monacho, vt not. Inn. in c. 1. de proba. in fin. glof. magne Paul. de Cast. in l. 1. ff. de iur. deliber.

Menor de veynte y cinco años. Non ita bene expressum reperies de iure communis. nam l. ait prator. ff. eo. loquitur in pupillo, & non in adulto: imò videbatur, q. sicut adultus per se potest adire hereditatem, vt in l. puberem. C. de iure deliber. l. 1. §. eo. in fin. ita etiam potest petere terminum ad deliberandum: vnde videtur q. ista. l. debeat intelligi in adulto habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integr. resti. mino. nam si non haberet: sicut posset adire, posset etiam à iudice petere tempus ad deliberandum.

Lex. 2.

Quando tempus deliberandi petitur à rege. Rex concedit annum: sed si petatur à iudice loci, vbi est maior pars bonorum hereditatis: indulget nouem menses, vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quam centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur eius hæres habebit reliquum tempus quod superest. Si vero post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis eius hæres repellitur, si autem erat de liberis admittitur hæres eius tempore lapsi non obstante. h. d.

In año. Ortum habet à l. si. §. & hæc quidem. C. de iur. deliberan.

Nouem menses. An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus, vt in l. 1. per totum. & in §. largius. ff. de successio. edict. & iubetur iudici in prefixione huius termini imitari pratoris edictum, vt in l. si quis instituat. §. 1. ff. de hered. instituen. docto. communiter velle vident, q. non possit minus anno dari liberis: vt tradunt Alex. & lasin rubrica. C. de successio. edict. sed Ludo. Ro. in l. quandiu institutus. ff. de acquir. hered. & confi. 493. incipit in casu consultationis propositæ aduertendum, vult, q. non habita distinctione inter hæres

dem suum vel extraneum: hoc die tantum dentur nouem menses per tex. in l. si. §. sed quia quidam. C. de iur. delibe. Ad quem tex. respondent Alex. & Iaso. vbi. §. quòd loquatur in extraneo hærede, videtur de mente huius. l. partitarum, q. tam hæredi de liberis, quam extraneo tantum assignentur nouem menses: & non annus ille, qui datur de iure pratorio ex eo: quia ista. l. vt patet ex fine loqui videtur in vtroque: & quia iste. l. partitarum non curarunt de illis bonorum possessionibus, inducitur à iure pratorio.

que tal fuisse non lo puede fazer ante lo deue demandar su Señor por el. Otrofi, quando alguno de los herederos, fuisse menor de veynte e cinco años, f non podría el demandar, por si tiempo, para demandar, e auer este consejo: mas deue lo demandar por el, aquel que lo ouiere en guarda.

Cient dias. ad de. l. itaque. ff. eodem. sed an post lapsum termini assignati poterit, si adhuc viuat adire, ex cum gloss. est qd non in l. quandiu institutus. ff. de acquir. hered. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire. l. licet. C. de iure deli. glof. in

N año de plazo puede el Rey dar a los herederos, en q se cõsejen, si quisieren tomar la herécia, en q son establecidos o nõ: mas los otros juezes, les deuen dar nucue meses. Pero si entédieré que en menor tiempo, se podría acordar, bien les pueden mēguar este plazo, dādo les cient dias alomenos. E si por

l. cū antiquioribus. C. eo. & tenet Azo. in summa eiusdem tituli. Bal. in d. l. licet. in hoc tamen dicit latius, q. si iste terminus assignetur ad petitionem filij exheredati, seruandum est q. habetur in l. scimus. §. illud. C. de inoffic. testa. si verò ad petitionem creditorum, tunc post tempus prefixum videtur adire vt in l. scimus. §. pen. C. de iure deliberan. dixit tamen in hoc Bal. in rubric. C. de successio. edict. vnum verbum singulare, quod hoc non prodest omnibus: sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus, argu. l. de aeta te. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. versi. contumax autem. & l. in te menti hoc dictum Bald. non enim reperio docto. ibi qui in hoc ei contradicatur: si verò terminus statuatur ad petitionem substituti, tunc elapso termino videtur hæres repudiare, seu habetur pro repudiante, vt in d. l. quadiu. & ibi gl. & Bar. & idē Bart. in l. si quis suus. ff. de iur. delib. & in l. filij mater. ff. ad terul. Aduerte etiam quòd si hæres sit de liberis, videtur quòd ex lapsu termini sibi præhxi ad deliberandum, non excludatur à successione per istam. l. partitarum. in fin. vbi dicam. quid aut si motu proprio hæredis, & non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum. Cynus & Fulgo. in l. fin. versicu. fin. autem hoc. C. de iure deliber. dicunt, quòd tunc procedet ille tex. scilicet quòd habetur pro aduente elapso termino. quod limita & intellige vt per Alex. ibi quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum: secus si fuerit per iudicem abbreviatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instantiam substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum qui & aliis modis etiam dictam limitat conclusionem. Aduerte etiam quòd si hæres dicat: credo hereditatem esse respuendam: si cum his verbis transeat cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in l. si in principio. cum glo. ibi super verbo melius. & ibi Bart. & Paul. & Alexand. C. de iure delibe.

Alomenos. Innuit, quòd iste terminus non possit per iudicem abbreviari: non enim hæredes sunt præcipiendi, vt in lege prima. §. largius. ff. de successio. edict. & ita tenet Barto. in l. si quis instituat. ff. de heredibus instituendis. dicens quòd ex hoc mille processus de uastabuntur, & Barto. sequitur ibi Joann. de Imol. & idem tenet Barto. in lege quandiu institutus. ff. de acquirenda heredita. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum heredem pro aduente vel repudiante, iuxta id quòd dixi in glo. præcedenti: sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus possit præfigi vt in l. prima. §. sanè. ff. de successio. edict. l. si curatoris. C. de iur. delibe. & tenent docto. communiter vbi etiam Iason. & Alexand. in rubrica. C. de successio. edict. vbi

Alex. & Decius volunt quòd ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreviare ex regul. quam tradit Bar. in l. 1. ff. de re iudi. capitu. cum sit romana vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt heredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iustus sit hæres dare alicui alimenta ex die postquam hereditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Bartol. in dicta lege secundum da. & satis hoc placet.

Que le sera puesto. Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris ad eundem annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. & ibi gloss. in verbo meruerit que communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hereditatem sibi delatam, steterit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiavit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum à iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmittit ius ad eundem ad suum heredem, vt hic dicit Bald. in dicta. l. cum antiquioribus. in §. quæstione determinat quòd sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fina. §. fin. C. de iure deliberan. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d. lege cum antiquioribus. cum dicit ita tamen vt vnus anni spatium eadem transmissionis fuerit conclusa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice: & ita dicit quod tenuit expressè Rapha. & Alexan. in l. fina. §. si. vbi dicit Alexan. in fin. glo. in verbo minimè positam in d. l. cum antiquioribus hoc ita voluisse. Tu tene menti istam. l. partitarum, quæ videtur approbare dictum Bald. & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno: & quia. d. l. cum antiquioribus non clarè & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictum Bald. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Barto. in l. secunda. ff. de re iudica. & per Abb. in capitu. primo columna. 2. de dilatio. sicut etiam posset minuire ex causa, vt dixi supra in gloss. super parte alomenos tamen respectu transmissionis, non poterit pro rogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Bald.

Que le sera puesto. Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris ad eundem annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. & ibi gloss. in verbo meruerit que communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hereditatem sibi delatam, steterit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiavit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum à iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmittit ius ad eundem ad suum heredem, vt hic dicit Bald. in dicta. l. cum antiquioribus. in §. quæstione determinat quòd sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fina. §. fin. C. de iure deliberan. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d. lege cum antiquioribus. cum dicit ita tamen vt vnus anni spatium eadem transmissionis fuerit conclusa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice: & ita dicit quod tenuit expressè Rapha. & Alexan. in l. fina. §. si. vbi dicit Alexan. in fin. glo. in verbo minimè positam in d. l. cum antiquioribus hoc ita voluisse. Tu tene menti istam. l. partitarum, quæ videtur approbare dictum Bald. & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno: & quia. d. l. cum antiquioribus non clarè & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictum Bald. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Barto. in l. secunda. ff. de re iudica. & per Abb. in capitu. primo columna. 2. de dilatio. sicut etiam posset minuire ex causa, vt dixi supra in gloss. super parte alomenos tamen respectu transmissionis, non poterit pro rogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Bald.

Que le sera puesto. Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris ad eundem annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. & ibi gloss. in verbo meruerit que communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hereditatem sibi delatam, steterit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiavit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum à iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmittit ius ad eundem ad suum heredem, vt hic dicit Bald. in dicta. l. cum antiquioribus. in §. quæstione determinat quòd sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fina. §. fin. C. de iure deliberan. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d. lege cum antiquioribus. cum dicit ita tamen vt vnus anni spatium eadem transmissionis fuerit conclusa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice: & ita dicit quod tenuit expressè Rapha. & Alexan. in l. fina. §. si. vbi dicit Alexan. in fin. glo. in verbo minimè positam in d. l. cum antiquioribus hoc ita voluisse. Tu tene menti istam. l. partitarum, quæ videtur approbare dictum Bald. & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno: & quia. d. l. cum antiquioribus non clarè & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictum Bald. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Barto. in l. secunda. ff. de re iudica. & per Abb. in capitu. primo columna. 2. de dilatio. sicut etiam posset minuire ex causa, vt dixi supra in gloss. super parte alomenos tamen respectu transmissionis, non poterit pro rogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Bald.

Que le sera puesto. Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris ad eundem annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. & ibi gloss. in verbo meruerit que communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hereditatem sibi delatam, steterit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiavit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum à iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmittit ius ad eundem ad suum heredem, vt hic dicit Bald. in dicta. l. cum antiquioribus. in §. quæstione determinat quòd sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fina. §. fin. C. de iure deliberan. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d. lege cum antiquioribus. cum dicit ita tamen vt vnus anni spatium eadem transmissionis fuerit conclusa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice: & ita dicit quod tenuit expressè Rapha. & Alexan. in l. fina. §. si. vbi dicit Alexan. in fin. glo. in verbo minimè positam in d. l. cum antiquioribus hoc ita voluisse. Tu tene menti istam. l. partitarum, quæ videtur approbare dictum Bald. & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno: & quia. d. l. cum antiquioribus non clarè & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictum Bald. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Barto. in l. secunda. ff. de re iudica. & per Abb. in capitu. primo columna. 2. de dilatio. sicut etiam posset minuire ex causa, vt dixi supra in gloss. super parte alomenos tamen respectu transmissionis, non poterit pro rogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Bald.

Despues del plazo. Intellige de dilazione à iudice statuta, vel si non fuit statuta de annuali dilazione à die scientiæ delatæ hereditatis, iuxta dicta. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & nota, quòd vehemens opinio habetur pro scientia. l. in summa. §. idem labeo. ff. de aqua. pluui. arce. licet ei non congruat diffinitio scientiæ, quæ tunc habetur cum, quis nouit causas & principia vsque ad elementa, vt tradit Aristo. in princip. Metaph. ita Angel. in d. l. cum antiquioribus.

Descendisse de la linea derecha. Nam hereditatem suorum parentum ex paterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire: & perpetuo potest transmitti, etiam ignorans delatam sibi esse hereditatem. licet. C. de iure deliberan. & l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabu. Et aduerte: cum hic dicit, descendisse: nam ex hoc videtur decidere questionem illam, an liberi transmittant hereditatem ad ascendentes ex dispositione. d. l. vnica. de qua per glo. in l. secunda. C. ad Officia. qua voluit, quòd transmittitur etiam ad ascendentes: sed communiter docto. tenent contrarium ibi & in d. l. vnica. & in l. si infanti. C. de iure deliberandi. &

hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, vt est in casu huius legis. & d. l. vnica. nam si esset ex potentia scitatis, filius suus hæres nedum transmitteret hereditatem patris ad matrem vel alios ascendentes: imò etiam ad quoscuq. hæredes extraneos vt in l. apud hostes. vbi gloss. C. de ius & legit. hære. Bartol. & Alexan. in dicta lege si infanti. & alij multi relati à Decio consilio. 37. colum. tertia incipit pro resolutione ne casus propositi. & consilio ducente. sumoquinqua gesimo. incipit antiqua.

en la herécia, sobre quel finado auia tomado plazo para consejarfe. Mas si aquel que fino descédiess de la línea derecha del testador que lo establescio por su heredero: e stonce su heredero puede auer la herécia maguer aquel a quien heredaua, sea muerto despues del plazo, que le fue dado para consejarfe.

Subheredero. De filio vel alio ab eo descendenti intellige, q. etiam debet esse hæres: nam si esset exheredatus, licet esset de liberis non fieret in eum ista transmissio glo. & docto. in d. l. vnica. & propter eam ista. l. dixit su heredero. Item intellige de liberis legitimis & naturalibus: nam ad adoptiuos non fit hære transmissio, neque ad naturales non legitimos: quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales. l. generaliter. C. de institutio. & substituto. secundum Angel. in d. l. vnica.

Muerto despues del plazo que le fue dado. Tene perpetuo menti istam. l. quæ vult quòd ille qui est de liberis testatoris, & si decedat post terminum sibi à iudice prefixum ad deliberandum, non per hoc censetur exclusus ex lapsu termini: imò & adhuc transmittit ius ad eundem ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur & in d. l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabu. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduersari dictis Azon. C. de iure deliberandi in summa. colum. tertia versicu. præter hæc sciendum est & gloss. in d. l. cum antiquioribus super parte beneficio. vbi gloss. dicit, quòd suus seu qui est de liberis testatoris, perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos, vt in l. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tollent. & in d. l. vnica. hoc ita dicit gloss. nisi repudiavit vel certum tempus aduendæ hereditatis non præterit, per text. quem gloss. allegat in l. quandiu institutus. ff. de acquirend. heredita. Bart. etiã in l. ex militari. §. primo. ff. de testa. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus à iudice, vult idem esse in suo quòd in extraneo, vbi verò nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse quòd remanet differentia inter suum & extraneum: quia ius ad quoscunq. & quando cunq. transmittit: extraneus infra annum tantum, & idem vult Alexand. in d. l. cum antiquioribus numero quarto. & sic tam glo. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege cum antiquioribus, vt tunc suus vel qui est de descendentes perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus à iudice & tunc etiam in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro aduente, vel repudiante, secundum quòd habetur in d. l. quandiu cum gloss. & dixi supra super gloss. in verbo. cient dias, & vt dixi tam gloss. quam docto. mouentur per text. in d. l. quandiu. intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista. l. partitarum vides deciditur contrarium, imò quòd in hoc fit differentia inter suum seu descendentes testatoris, & extraneum. Ludou. vero Roma. quem etiam refert Alexan. in dicta lege cum antiquioribus. in l. ventre. ff. de acquirenda heredita. relinquere cogitandum, an decisio Barto. in d. l. ex militari sit vera. & aducebat contra Barto. quia licet filius petiisset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem, ad eundem sibi perpetuo concessam. l. suum iuncta. l. licet. C. de iure deliberan. ergo hæres eius debet etiam idem posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. primo. ff. de acquirenda heredita. & idem tenet Fulgo. vbi vide Iaso. in l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iaso. in l. fin. C. de repudian. hære. in §. limitat. & dictis Roma. satis fauet ista. l. partitarum. menti igitur eam commenda & non potest dici quòd in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. enim. l. quandiu licet indistincte loquatur: non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & quatenus. d. glo. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

¶ Lex. 3.

Deliberatione pendente non potest heres vendere rem hereditariam nisi ex mandato iudicis & ex iusta causa. h. d.

¶ *Pender ni enagenar.* Innuit prohibitionem venditionis non comprehendere omnem speciem alienationis: in contrarium videtur text. in l. statuliberi. §. ff. de statu liber. vide per Bal. & Iaf. in l. fina. ff. de condi. ob cau. per Abb. in cap. de his que fiunt a prel. & in c. de ret. permu. ta. & Ioan. de Plate. in l. que admodum in princip. C. de agricol. & cen. fit. lib. ii. & dixi. §. 5. parti. tu. 5. l. 43.

Vender, nin enagenar a ninguna cosa de los bienes del testador, no deue el heredero, mientras durare el plazo, q le fue otorgado para acordarse. Fuera ende si lo fiziesse por mandado del juez por alguna razõ derecha. E esto seria, como si mãdasse veder alguna cosa, q fue se menester para enterramiento del finado, o para gobernar su compañía, o para reparar, o fazer las casas, o para labrar la heredad, si entendiere que es menester, o que se menoscabarian, si asì non lo fiziesse: o si ouiesse a pagar algun debdo a dia cierto: e si non, caeria porende en algũa pena. O si aciesse que ouiesse de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziesse que vernia porende daño, o menoscabo a los herederos, que ouiesse de auer la herencia.

¶ *Ley. IIII. Como el heredero que tomo plazo para conseyar se, deue tornar la herencia a los que*

de cast. quod & requiratur vt protefletur expresse q non facit animo adeundi, argu. l. 4. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. solui. quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacite hoc protestari, vt probatur in d. l. Aristo. §. i. & hic. si tamen heres infra tempus deliberandi esset constitutus curator hereditatis, quod fieri posset iuxta. l. si quis instituat. ff. de hereditat. §. fin. posset etiam sine iudicis licentia ista facere, vt declarat Bartol. in l. ait prator. ff. de iur. deliberan. & hoc quando heres est maior: si tamen sit pupillus, licet datus sit curator hereditati nihil posset minere sine licentia iudicis, vt in d. l. ait prator. & ibi Bar.

¶ *Enterramiento.* Sumptum est a. d. l. ait prator. versiculo ergo & funeris causa. ff. de iure deliberan. vbi etiam de his que statim subicit ista. l.

¶ *Las cosas o para labrar la heredad.* Angel. in d. l. ait prator. §. primo. inducit, vt pro bouibus emendis ad culturam agrorum & pro edificis faciendis, que sunt destructa possit prelatus ecclesie vendere de bonis ecclesie: & intelligitur etiam de prelatis, qui non possunt alienare in consilio principe, seu papa: vt sunt communiter omnes magni prelatis.

¶ Lex. 4.

Si deliberans repudiet tenetur bona hereditaria creditoribus vel successoribus restituere vel prauia iudiciali taxatione iurabunt ipsi in litem super bonorum quantitate. h. d.

¶ *Detormar.* Innuit ista. l. q pedete dilacione, q dat hedi ad deliberadu, res hereditarie debet esse penes se. Idē pbat i. l. si. ver. si aut hoc & ibi no. Alex. post Fulg. C. de iur. deli. & in verbo q si post deliberatione.

¶ *Los bienes del testador.* Quæ defunctus reliquit tempore mortis: non tamen ea que per donatione inter viuos seu alio contractu heres habuit a defuncto: sed contractus firmi permanent, licet heres repudiet. l. sicut. C. de actio. & obliga. etiam si fiant in testamento iuxta gloss. in l. heredes palam. in fin. ff. de testamen. quantumcunq postea iuritur testamentum argu. l. fin. ff. de reb. eorum. secundum Bal. in l. heredes. C. de omni agr. desert. lib. v. de decimo vbi etiã Ioan. de Platea. imo capere posset etiã prelegatum. l. qui filiabus.

¶ *si. & l. sequenti. ff. de lega. i. & donationes ratæ manent, vt in auter vnde si parens. C. de inofficio. testa. casus tamen est specialis in d. l. heredes. in quo hereditati renuntians perdit omnia, que quocunq titulo a defuncto perceperat. In herede scripto a debitore tributario fisci, quam. l. Barto. & Ioan. de Plat. inducunt in argumentum, quod institutus heres a debitore communis perusij, si repudiet eius hereditatem, priuatur omnibus bonis, quocunq; titulo a testatore acquisitis. Lucas tamen de Pen. in d. l. heredes intel legit aliter illam. l. scilicet q nulla sit specialitas in herede: nec illa. l. dicat q heres nolens pro minus idoneis pcedis prestare tributa fisco amittat alia bona, que alias quocunq; titulo sibi a testatore obenerunt: imò vult illa. l. q amittat alia bona vtilia, que a fisco quocunq; titulo succiperat, & cum text. dicit ex eis dem bonis, exponit, scilicet fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in aho possessore. l. qui fundos & l. sequenti. eo. tit. & l. que vtilia. que statim sequitur post. d. l. heredes. cum aliis concordantiis allegatis ibi per eum Ange. etiam in l. ff. de acquiren. hare. vbi glo. allegat. d. l. heredes. dicit istam. l. esse peregrinam, & quod loquatur cum ex dispositione legi aliquid defertur. quo casu licet illud sit diuiduum: non tamen est licitum pro parte acceptare: & pro parte renuntiare, & ideo secundum eum si ex forma statuti bona immobilia patris condemnatis filiis conseruantur: ne cogantur mendicare, non possunt acceptare partem eorum, & partem repudiare: quoniam si ciuitas statuens habet priuilegia fiscalia, vt Florentia, coguntur filij talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus: & nisi illa agnoscant, priuantur aliis bonis iam quæ sitis a paterna substantia, ex alio capite. Alex. in d. l. intelligit. d. l. heredes. prout Bart. & Platea. intelligunt, quando bona obenerunt iure hereditario, & q sit specialis casus fauore fisci. vnde non possit ad alium casum extendi. Tu cogita: quia lex illa vtrunq; intellectum patitur.*

¶ *Por su jura.* Intellige quando heres non fecit inuentarium, prout loquitur. l. si. §. pen. vers. q si post deliberationem. C. de iure delibe. de qua ista sumpta est.

Quando auer, quando non la quiesse. Veriendo auer consejo, si tomara la heredad o no, el que fuessse establecido por heredero si aciesse, que la non quiesse recebir: tenudo es de tornar a da la hercia, e los bienes del testador, a los que deuiere algo el finado, o a los q ouieren derecho de la auer. E si por auertura non les quiesse entregar en los bienes del testador, que passaron a el: estonce aquellos que ha derecho de los auer, deuen jurar quantos son, e ser creydos por su jura, estimando los, primeramente el juez, segund su aluedrio quanta fuma deuen jurar.

¶ *Ley. V. Como el heredero non queriendo tomar plazo para conseyar se deue entrar los bienes del defunto, seguramente, faziendo inuentario primo.*

Inuentario en latin, tanto quiere dezir en romance como escritura q es fecha de los bienes del finado. E fazen los herederos tal escritura como

et fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in aho possessore. l. qui fundos & l. sequenti. eo. tit. & l. que vtilia. que statim sequitur post. d. l. heredes. cum aliis concordantiis allegatis ibi per eum Ange. etiam in l. ff. de acquiren. hare. vbi glo. allegat. d. l. heredes. dicit istam. l. esse peregrinam, & quod loquatur cum ex dispositione legi aliquid defertur. quo casu licet illud sit diuiduum: non tamen est licitum pro parte acceptare: & pro parte renuntiare, & ideo secundum eum si ex forma statuti bona immobilia patris condemnatis filiis conseruantur: ne cogantur mendicare, non possunt acceptare partem eorum, & partem repudiare: quoniam si ciuitas statuens habet priuilegia fiscalia, vt Florentia, coguntur filij talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus: & nisi illa agnoscant, priuantur aliis bonis iam quæ sitis a paterna substantia, ex alio capite. Alex. in d. l. intelligit. d. l. heredes. prout Bart. & Platea. intelligunt, quando bona obenerunt iure hereditario, & q sit specialis casus fauore fisci. vnde non possit ad alium casum extendi. Tu cogita: quia lex illa vtrunq; intellectum patitur.

¶ *Por su jura.* Intellige quando heres non fecit inuentarium, prout loquitur. l. si. §. pen. vers. q si post deliberationem. C. de iure delibe. de qua ista sumpta est.

Inuentarium debet incipere heres. j. xxx. dies postquam scit se heredem & tenetur perficere. j. tres menses: sed si omnia non sunt in eodem loco datur ei anni spacium vltra illos tres menses: & conuocatis legatariis debet scribi per notarium eis presentibus: & si absint vel presentes non veniunt fiat coram tribus probis testibus heredem cognoscentibus. Et in eius principio faciat heres signum crucis: deinde omnia bona hereditaria scribantur: & in fine subscribat heres se ibi omnia bona scripsisse. hoc dicit.

¶ *Los herederos.* Quid de usufructuario omnium bonorum, an tenetur ad confeccionem inuentarii: ne alias in solidum teneatur creditoribus, & legatariis: videtur q sic: cum onus eris alieni eum sequatur, licet non onus legatorum, vt tradit Bar. in l. si ff. de usufruct. lega. & vide per Decium consil. 418. incipit visa & iterum lecta in. 4. dubio. vbi az.

vbi an possit sibi per testatorem remitti confeccio inuentarii de veritate tamen dicit Bart. in d. l. si. videas omnino p Alex. in l. usufruct. ff. ad l. falcid. & per Guil. Bened. in repeti. c. raynantius. de testamen. in verbo cetera bona. 6. & 7. fo. Et nota bene cum hic dicit herederos, nam succedentes no hereditario iure, vt illi quibus bona adiciuntur causa libertatũ cõseruandarũ, vel monasterium occupas bona ingrediẽtis, ppter ingressũ religionis, vel pater occupas bona filii iure peculii, vel fiscus occupans bona conficari, & si non faciant inuentarium, non tenebuntur in solidum, & idẽ de executoribus hereditariis, qui tenent vicem heredu, vt tradit Io. And. in addi. ad Specu. titu. de instrumen. editio. §. nunc aliquam. in aditione incipien. iacob. de Arẽ. & Ange. in l. i. §. hæc stipulatio. col. 2. ff. si cui plusquam, per legem falcid.

¶ *Las deudas.* Adde etiam legata, vt in aut. de hare. & falcid. §. si vero nõ fecerit. colla. i. & infra eod. l. 7. & ex ista ratione, quam dicit ista. l. videtur probari, q heres coharedi, neq; vnuerfali fideicommissario, non tenetur facere inuentarium, quod etiam tenuit Io. And. in addi. ad Specu. titu. de instru. editio. §. si in addi. super verbo fecerit: contrarium tamen, respectu vnuerfalis fideicommissarii, tenet Soci. con. si. 5. 3. volu. incipit vfo testamento, vbi non allegato hoc dicto Ioan. And. dicit q licet lege non caueatur, quod heres fideicommissario vnuerfali teneatur facere inuentarium, tamen concludẽdum est ex mente doct. quod tenetur hac ratione: quia tenetur reddere rationẽ vt est casus. & ibi glo. Bart. & docto. in l. c. u. tale. §. titius. ff. de condi. & demon. sed inuentarium est caput rationũ. l. i. §. officio. ff. de tute. & ratio. diltra. igitur teneatur facere inuentarium, & satis hoc placet ex quo militat eadem & maior ratio, quam in legatis particularibus. Adde Alber. in d. l. si. vers. si autẽ dubius. col. 2. vers. item quæritur. vid. quod dicit Alex. in l. in ratione. §. q vulgo. col. 8. ff. ad l. falcid. post Rapa. Cuma. vbi vult q licet heres ad instantiam fideicommissarii vnuerfalis teneatur facere inuentarium tamen si non faciat non tenebitur vltra vires hereditarias neq; poterit ob hoc iurari in litẽ, cõtrã heredem.

¶ *Bienes.* Adde. l. si. vers. & si præfatam. C. de iur. deliber. vbi etiam ponitur aliud commodum quod sentit heres ex confeccionẽ inuentarii, scilicet q sibi non imputatur, si soluat primo venientibus, quod an procedat etiam si aliquibus defunctus extorferat viuras (quibus dicebat Archid. in c. sanẽ. l. 4. q. 5. prius esse soluẽdũ, quam legata, licet primo veniant) vid. per Alex. in d. §. & si præfata. vers. item nota vbi etiam quod de executore dato ad emendationem damnorum datorum per testatorem an possit soluere primo venientibus.

¶ *Treynta dias.* Quid si non incipiat inuentarium infra triginta dies, sed postea in aliis duobus mensibus inchoauit, & perfecit Cin. Bart. & Bald. in d. l. si. C. de iure deliber. tenent q sufficium, quia inchoare infra mensem est omisio leuis solennitatis. Albericus tamen & Angel. ibi tenent contrarium, quod etiam tenuit Ioan. And. in addi. ad Specu. titu. de instrumen. editio. §. si in addi. incipien. quid si perfectõ, & etiam post multos antiquos, quos ibi refert. sed Alexand. in d. §. l. si. §. si vero postquam, dicit quod post factum teneat opinionem q valeat: sed reintegrare seruetur opinio Io. And. & sequaciu.

¶ *Sopieren.* Glo. in l. si. in prin. super verbo delatam. C. de iur. deliber. supplet & postquam adita sit hereditas, volens vt tempus confeccionis inuentarii non currat, ante aditam hereditatem. allegat gloss. §. si vero postquam. in eadem. l. qui tex. non concludenter hoc probat quia ibi non dicitur quando incipiat tempus conficendi inuentarii: & ideo ibi facit mentionem de aditione, quia si non aduisset, non posset heres conueniri in solidũ. Bart. etiam in d. l. si. & in l. statu liber. §. si quis heredi. ff. de statu libe. per illum text. tenet opinionẽ glo. qui tex. reuera hoc non probat: quia in casu illo non poterat legatarius dare heredi, vt iussit testator nisi esset heres per aditionem & ista opinio glo. & Bar. est in magis communis secundum Alex. in d. l. si. in prin. col. 3. vbi refert tenentes istã opinionẽ, & illã etiã tenet Alber. ibidẽ in verb. si autẽ dubius. qui etiã refert Marti. Silla. dicentẽ, q cõfiteo inuentarium, hæres videtur adire per text. in l. pro herede. §. pe.

¶ *De acquire. hare. quod tamen non credo verũ, neq; dicit. §. pen. ho. o probat & contrariũ probatur in d. l. si. §. pe. vers. qd si post deliberationem. C. de iure delibe. potest nanq; fieri inuentarium citra aditionem hereditatis. vt ibi colligitur. & in §. fin. autẽ hoc aliquis euasit. l. contrariam opinionẽ & q istud tempus currat a die scientie delate hæreditatis, te nunt Richard. Malun. in d. l. si in prin. Spe cu. & Io. And. titu. de instru. editio. §. si. Sall. in d. l. fin. vbi etiã Paul. de Cast. quod cautum esset obseruari istã opinionẽ, mihi satis placet opinio glo. & communis, maxime cũ tempore amõto Bar to. in d. l. nõ maliciose, & inculpabiliter hæres distulit aditionem, & satis facit ista. l. partitarum. ibi, fazen los herederos, talẽ tempus nõ esta por que despues, &c. Sentit enim de herede, qui non tenetur, & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hereditariis, & expressius probatur in l. decima. infra eodem. ibi, de quẽtẽre entrado la heredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissario, vt curat sibi istud tempus a die acceptationis fideicommissi, & non a die scientie, licet Ioan. And. in d. l. si. in addi. ad Speculato. colu. sexta. in addi. incipien. secundum Vber. aliud voluerit.*

¶ *Tres menses.* in l. si in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de non agniti diebus: & sic vult ista. l. partitarum quenlibet mensem continere 30. dies cum sit mentio mensis, & glo. voluit aperte in dicta. l. fina. in prin. super verbo sexaginta. vide de hoc per glo. in c. quam sit. de election. lib. 6. super verb. mensem & per alios relatos per Alexand. in d. l. fina. quibus adde Bart. in auten. vt fact. nou. constitu. colla. 5. & in auten. vt cum de appella. cognos. §. primo. colla. octaua. & Rochũ in tractatu de iure patrona. Char. ut. colu. secunda. & notatur per Alexand. consil. 14. colu. penul. & si. 5. volum. & per Bal. in l. prima ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vĩa est hoc termino trium mensium, quod etiam si inuentarium perficiatur nonagesimo primo die, quod satis fit, vt in l. vbi lex. ff. de regu. iur.

¶ *Llamados.* Sufficit vnica citatio, & si non sit peremptoria, cũ iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantum modo coram eo debet explicari actio inuentarii, secundum Angel. in l. prima. §. hæc stipulatio. colu. quinta. ff. si cui plusquam. per. l. falcid. vbi etiam vult q ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatariũ vel creditores sunt sacerdotis prelati vel iudices assistentes in magistratu, licet tutorem dicat esse viam, q iudex laicus scribat superioribus sa cerdotis, vel prelati, si eius copia de facili haberi potest, q moneat talem sacerdotem vel prelatum, q si sua putauerit interessẽ, cõpareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

¶ *El testador.* De citatione creditorũ, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dicta. l. fina. in principio. super verbo ceterorum idem voluit quod in legatariis, & glo. in autentica de heredi. & falcid. in §. sanctimus. in verbo in fideicommissarios. & ista glo. magis communiter approbantur secundum Alex. in dicta. l. fina. in principio. in quarta columna, qui etiam concludit q hædo sunt certi creditores, & legatariũ, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alii verò non: non tenebit inuentarium, quo ad non citatos, vt adducit Bald. in autentica si omnes. C. si minor fe ab herede. absti. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in dicta. l. si. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si plenẽ & fideliter heres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in auten. sed cum testator. colu. secunda. C. ad l. falcid. qui vult nõ tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bart. consilio. 154. incipit maritus. columna. fina. vid. omnino & ponit etiam Bald. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confeccionẽ inuentarii, & vide eundem Bald. in fine principii. dicti. l. fin. & Paulũ. in §. cum igitur. columna secunda, & aduerte quod heres debet facere inuentarium, coram iudice nõ ratione decreti, quia non est necessarium: sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in l. prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. post. & Specula. titu. de instrumen. editio. §. fina. columna. tertia.

¶ *De acquire. hare. quod tamen non credo verũ, neq; dicit. §. pen. ho. o probat & contrariũ probatur in d. l. si. §. pe. vers. qd si post deliberationem. C. de iure delibe. potest nanq; fieri inuentarium citra aditionem hereditatis. vt ibi colligitur. & in §. fin. autẽ hoc aliquis euasit. l. contrariam opinionẽ & q istud tempus currat a die scientie delate hæreditatis, te nunt Richard. Malun. in d. l. si in prin. Spe cu. & Io. And. titu. de instru. editio. §. si. Sall. in d. l. fin. vbi etiã Paul. de Cast. quod cautum esset obseruari istã opinionẽ, mihi satis placet opinio glo. & communis, maxime cũ tempore amõto Bar to. in d. l. nõ maliciose, & inculpabiliter hæres distulit aditionem, & satis facit ista. l. partitarum. ibi, fazen los herederos, talẽ tempus nõ esta por que despues, &c. Sentit enim de herede, qui non tenetur, & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hereditariis, & expressius probatur in l. decima. infra eodem. ibi, de quẽtẽre entrado la heredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissario, vt curat sibi istud tempus a die acceptationis fideicommissi, & non a die scientie, licet Ioan. And. in d. l. si. in addi. ad Speculato. colu. sexta. in addi. incipien. secundum Vber. aliud voluerit.*

¶ *Tres menses.* in l. si in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de non agniti diebus: & sic vult ista. l. partitarum quenlibet mensem continere 30. dies cum sit mentio mensis, & glo. voluit aperte in dicta. l. fina. in prin. super verbo sexaginta. vide de hoc per glo. in c. quam sit. de election. lib. 6. super verb. mensem & per alios relatos per Alexand. in d. l. fina. quibus adde Bart. in auten. vt fact. nou. constitu. colla. 5. & in auten. vt cum de appella. cognos. §. primo. colla. octaua. & Rochũ in tractatu de iure patrona. Char. ut. colu. secunda. & notatur per Alexand. consil. 14. colu. penul. & si. 5. volum. & per Bal. in l. prima ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vĩa est hoc termino trium mensium, quod etiam si inuentarium perficiatur nonagesimo primo die, quod satis fit, vt in l. vbi lex. ff. de regu. iur.

¶ *Llamados.* Sufficit vnica citatio, & si non sit peremptoria, cũ iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantum modo coram eo debet explicari actio inuentarii, secundum Angel. in l. prima. §. hæc stipulatio. colu. quinta. ff. si cui plusquam. per. l. falcid. vbi etiam vult q ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatariũ vel creditores sunt sacerdotis prelati vel iudices assistentes in magistratu, licet tutorem dicat esse viam, q iudex laicus scribat superioribus sa cerdotis, vel prelati, si eius copia de facili haberi potest, q moneat talem sacerdotem vel prelatum, q si sua putauerit interessẽ, cõpareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

¶ *El testador.* De citatione creditorũ, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dicta. l. fina. in principio. super verbo ceterorum idem voluit quod in legatariis, & glo. in autentica de heredi. & falcid. in §. sanctimus. in verbo in fideicommissarios. & ista glo. magis communiter approbantur secundum Alex. in dicta. l. fina. in principio. in quarta columna, qui etiam concludit q hædo sunt certi creditores, & legatariũ, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alii verò non: non tenebit inuentarium, quo ad non citatos, vt adducit Bald. in autentica si omnes. C. si minor fe ab herede. absti. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in dicta. l. si. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si plenẽ & fideliter heres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in auten. sed cum testator. colu. secunda. C. ad l. falcid. qui vult nõ tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bart. consilio. 154. incipit maritus. columna. fina. vid. omnino & ponit etiam Bald. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confeccionẽ inuentarii, & vide eundem Bald. in fine principii. dicti. l. fin. & Paulũ. in §. cum igitur. columna secunda, & aduerte quod heres debet facere inuentarium, coram iudice nõ ratione decreti, quia non est necessarium: sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in l. prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. post. & Specula. titu. de instrumen. editio. §. fina. columna. tertia.

¶ *De acquire. hare. quod tamen non credo verũ, neq; dicit. §. pen. ho. o probat & contrariũ probatur in d. l. si. §. pe. vers. qd si post deliberationem. C. de iure delibe. potest nanq; fieri inuentarium citra aditionem hereditatis. vt ibi colligitur. & in §. fin. autẽ hoc aliquis euasit. l. contrariam opinionẽ & q istud tempus currat a die scientie delate hæreditatis, te nunt Richard. Malun. in d. l. si in prin. Spe cu. & Io. And. titu. de instru. editio. §. si. Sall. in d. l. fin. vbi etiã Paul. de Cast. quod cautum esset obseruari istã opinionẽ, mihi satis placet opinio glo. & communis, maxime cũ tempore amõto Bar to. in d. l. nõ maliciose, & inculpabiliter hæres distulit aditionem, & satis facit ista. l. partitarum. ibi, fazen los herederos, talẽ tempus nõ esta por que despues, &c. Sentit enim de herede, qui non tenetur, & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hereditariis, & expressius probatur in l. decima. infra eodem. ibi, de quẽtẽre entrado la heredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissario, vt curat sibi istud tempus a die acceptationis fideicommissi, & non a die scientie, licet Ioan. And. in d. l. si. in addi. ad Speculato. colu. sexta. in addi. incipien. secundum Vber. aliud voluerit.*

¶ *Tres menses.* in l. si in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de non agniti diebus: & sic vult ista. l. partitarum quenlibet mensem continere 30. dies cum sit mentio mensis, & glo. voluit aperte in dicta. l. fina. in prin. super verbo sexaginta. vide de hoc per glo. in c. quam sit. de election. lib. 6. super verb. mensem & per alios relatos per Alexand. in d. l. fina. quibus adde Bart. in auten. vt fact. nou. constitu. colla. 5. & in auten. vt cum de appella. cognos. §. primo. colla. octaua. & Rochũ in tractatu de iure patrona. Char. ut. colu. secunda. & notatur per Alexand. consil. 14. colu. penul. & si. 5. volum. & per Bal. in l. prima ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vĩa est hoc termino trium mensium, quod etiam si inuentarium perficiatur nonagesimo primo die, quod satis fit, vt in l. vbi lex. ff. de regu. iur.

¶ *Llamados.* Sufficit vnica citatio, & si non sit peremptoria, cũ iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantum modo coram eo debet explicari actio inuentarii, secundum Angel. in l. prima. §. hæc stipulatio. colu. quinta. ff. si cui plusquam. per. l. falcid. vbi etiam vult q ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatariũ vel creditores sunt sacerdotis prelati vel iudices assistentes in magistratu, licet tutorem dicat esse viam, q iudex laicus scribat superioribus sa cerdotis, vel prelati, si eius copia de facili haberi potest, q moneat talem sacerdotem vel prelatum, q si sua putauerit interessẽ, cõpareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

¶ *El testador.* De citatione creditorũ, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dicta. l. fina. in principio. super verbo ceterorum idem voluit quod in legatariis, & glo. in autentica de heredi. & falcid. in §. sanctimus. in verbo in fideicommissarios. & ista glo. magis communiter approbantur secundum Alex. in dicta. l. fina. in principio. in quarta columna, qui etiam concludit q hædo sunt certi creditores, & legatariũ, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alii verò non: non tenebit inuentarium, quo ad non citatos, vt adducit Bald. in autentica si omnes. C. si minor fe ab herede. absti. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in dicta. l. si. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si plenẽ & fideliter heres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in auten. sed cum testator. colu. secunda. C. ad l. falcid. qui vult nõ tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bart. consilio. 154. incipit maritus. columna. fina. vid. omnino & ponit etiam Bald. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confeccionẽ inuentarii, & vide eundem Bald. in fine principii. dicti. l. fin. & Paulũ. in §. cum igitur. columna secunda, & aduerte quod heres debet facere inuentarium, coram iudice nõ ratione decreti, quia non est necessarium: sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in l. prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. post. & Specula. titu. de instrumen. editio. §. fina. columna. tertia.

tio. Oldra dicebat q sic per. l. & si non expedierit. §. i. ff. de bon. auto- rita. iudi. possiden. Alber. verò in. d. §. & si praxatã inducit in contra- riu. pupillus. in fi. ff. de his q in fraud. credi. & sic q nihil abstrahat à creditoribus qui vigilauerit ad suu debitũ consequendũ. dicit q Oldral. procederet quãdo vtroq; creditore instante, hæres vni gratificauit, alias proce- dere posset di- ctum Alberi. per. d. l. pupil- lus. & ita est de mente Bal. §. d. §. & si pre- fatam. in fina. §. bis, licet pau- lo ante referes dicit. Oldrald. simpliciter p- traherit. & ista inducit Ang. in. l. §. licen- tia. C. eod. pro mercatoribus qui confluit, & concurrut contra merca- torẽ cessantẽ fugitiuũ si sũt aliq iter eos q de pximo añ fugam solutio- nẽ receperũt, an debeant re- ceptũ comu- nicare cũ aliis prout pluries dicit se vidisse de facto perũsi. vide quaz dixi in. l. i. titu. 14. §. parti. & in. l. 9. titu. fi. ead. parti. & an contra emptores rerum hæreditariarum quibus hæres vendidit creditores habeant recursum? vid. in. d. §. & si praxatam. & vid. ibi. Paul. de Cast. in vers. quinta vtilitas.

quarta parte a dela heredad, esto es aque- llos, que deuen auer las debdas non pue- den primeramente demandar al herede- ro que gelas pague, mas deuen las de- mandar, a los que recibieron las man- das, e ellos son tenudos de les tornar aq- llo que recibieron de que se puedan pa- gar las debdas, e si fueren tan pocas, que non cumpliesen a pagar las debdas, esto ce por lo que finca dellas, deue el herede- ro fazer pagamiento a aquellos, que lo han de recebir, de aquella quarta parte b que retuuo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamieto de las mandas, ante q pagasse las debdas, c pues que sabia d que nõ abondauan los bienes, para pagar lo todo.

¶ Ley. V. III. Quales es penses non es tenudo el

¶ Quarta parte. Not. istam. l. per quam limitatur, quod not. Cin. in. l. 2. c. qui potio. in pigno. habean. & Barto. in. l. is cui. §. postq. ff. vt in posses. legato. vel fideicom. vbi dicitur q quando hæreditas est soluẽ do, dato q hæres fecerit inuentariũ, creditores non possunt inquietare legatarios, quibus primo solutum est, sed agere debent contra hæ- redem inã procedet quando apud hæredem solutus legatis remanet plus q quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remaneat quar- ta ista, nam tunc agent contra legatarios, & non contra hæredem, ni- si quando quod redderet legatariũ non sufficeret ad solutionem de- bitorum, vt infra subditur: videtur tamen q tali casu legatariũ habe- rent recursum contra hæredem, vt concurrant eum eo in. d. 4. ita vt solutus debitis de residuo hæreditatis soluantur legata deducta falcid- ia, de quolibet legato.

b ¶ Quarta parte. Nam quando hæreditas nõ est soluendo, neq; valent legata, neq; hæres detrahit falcidiam. l. prima. §. pe. ff. ad trebel. glo. in l. fi. §. & si praxatam. C. de iur. delib. super partefalcidiaz.

c ¶ Las deudas. Legata enim debentur ære alieno deducta. l. creditoribus. ff. de separar. bono. l. si vniuersæ. C. de lega.

d ¶ Subia. Vel debebat scire idem enim & si ignoraret, nam credito- res agunt contra eum ratione talis quartæ, etiam si non per modum quotæ sed in vna re, vel in certa quãtitate hæredi remansisset, vt decla- rat Pau. in. l. prima. §. si quis. & in. §. si hæres. & in. §. idem iulianus. ff. ad trebel. nam æs alienum præfertur quartæ. l. in imponenda. & l. irritum. C. ad. l. falcid.

¶ Lex. 8.

* Expenfas funeris testatoris vel alias iustas non tenetur hæres scribere in inuentario: sed probet eas per testes vñ proprio iuramento, & quod hæredi debetur à defuncto cõsequitur hæres factõ inuentario, sicut ceteri creditores. h. d. Habuit ortum à l. fina. §. in computatione. C. eodem titu.

¶ Serrar. Idem in expensis, quas fecisset in curãdo defunctum, Bal. in. l. in restituenda. C. de petitio. hæredita. vel in infinuacione testame- ti, vt in. l. fi. §. in computatione de qua ista sumpta est. C. de iur. deli- berã. vel in eo, quod soluit hæres proxenitis, vel similibus cum vè- deret res hæreditarias, secundum Bart. in. l. vbi purẽ. §. si. ff. ad trebel- lia. & quod expensis, quas hæres fecit litigando cum alio conten- dente, se hæredem, vel creditorem hæreditariũ, vid. per Ange. Pau. & Alexand. & Iaso. in dict. §. in computatione tenentes quod deducantur, quando hæres obtineret, & hæreditas non esset soluendo ad

omnia contra Bald. ibi aliter volentem.

f ¶ Su iura. Approbat opinionem glof. in. d. §. in computatione, super verbo approbauerit. contra quam ibi tenebant Cinus. & Albericus, & intellige quando expensæ essent paruz, secus si magnæ: nam tuc requirerentur testes vel instrumenta secundum Bar. & communiter doct. ibi, & ap- pellat Angel. ibidem minu- tas expensas, sumptus quo tidianos: puta carniũ, ole- ris, porrinæ & similibus, nã ad hoc difficul- ter habetur te- stes continuo & tandem cõ- cludit arbitrio boni viri hoc relinquendũ: omnib? hinc inde pensatis.

heredeo de poner en el inuentario.

As des penses que el herede- ro fiziere en razon de so- terrar a aquel cuyo herede- ro es, o las que fiziere dere- chamente en otra manera qualquier, nõ es tenudo delas contar, nin escrẽuir en el inuentario, pero si acaesciere alguna con- tienda sobre estas des penses, deue el herede- ro prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura. ¶ E si aquel que es establecido por heredeo, ouiesse alguna demanda, o le deuielle alguna cosa, aquel que le establecio por su heredeo en saluo le finca la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere, aysi como sobre dicho es.

¶ Ley. I. X. Que pena deue auer el heredeo, que maliciosamente fazẽ el inuentario.

vide ibi, per Alexand. & in. l. debitori. C. de pact. vbi tenet opinionẽ glof. & dicit magis communiter teneri per docto. si tamen addito hæreditatis facta sit cum beneficio inuentariũ, vel ante aditam hæ- reditatem fiat inuentarium, tunc confusio actionum impeditur, vide- tur ipso iure, quia si confectio inuentariũ resoluit, quo ad effectum confusioem factam, à fortiori, videtur impedire confusioem fieri. argumento. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. secũ- dum Decium in dicta. l. debitori. & nota dictum Bald. in dict. l. debi- tori. columna secunda. quod hæres, qui solenniter fecit inuentarium citatis creditoribus, & legatariis, potest implorare officium iudicis, super separatione bonorum, vt pro eius debito aliqua res sibi assi- gnetur, imò etiam secundum Bald. in. d. §. in computatione. colum. prima. vers. ex hoc sequitur, hæres possit sibi ipsi soluere eligendo rem, in qua vult sibi esse solutum, pro debito argumento. l. credito- ris. ff. de distract. pigno. quod secũdum Decium, vbi supra de plano procedit aliis creditoribus consentientibus, si verò cõtradicerent nul- lam deberet hæres in hoc habere prerogatiuam, imò similem cum aliis creditoribus debet habere fortunam, vt in dicto. §. in com- putatione limita istam. nisi hæres institutus sit animo compensan- di, cum eo quod sibi testator debebat. l. si compensandi. C. de hære- dib. in situ. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, vt est illud quod pater tenetur dotare filiã. l. qui liberos. ff. de ritu. nupt. nam si filia institueretur à patre, & grauaretur legatis non dedu- ceret primo dotem: & postea falcidiam: sed primo falcidiam & si ad dotem sufficeret de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret qua tenus deficeret, per nota. in. l. mulier. §. cum propo- neretur. ff. ad trebellia. ita tenet Paulus de Castro. in. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. & vide etiam quod idem Paulus not. in. l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad legem falcidiam. ibi nota istud verbum & tene menti. Aduerte etiam quod contra fideicommissarium vniuersalem, etiam non confectõ inuentario, hæres detrahit quod sibi defunctus debebat. vide Paulum de Castro. in. l. ita tamen. §. si ex trebelliano. ff. ad trebellia. & Socinũ consilio. 44. volum. ter- tio. incipit. Non parua difficultas. alia in ista materia vide per Ale- xand. & docto. post glo. in dicto. §. in computatione.

¶ Lex. 9.

* Si quid extra inuentarium fraudulenter occultat hæres tenetur ad eius duplum his qui aliquid iuris habet in bonis testatoris, & causa inuentarii non durat vltra annum: licet alia ciuiles instantiæ vsque ad triennium: criminales vsq; ad biennium durent. h. d. Concord. l. finalis. C. eo. titu. §. licentia cum. §. sequen.

a ¶ Recebir. In. l. §. licentia. vers. cu. illo videlicet. de quo ista. l. sumpta est, adicitur vel hæreditatis quantitati imputare compellantur. si- nge enim hæreditatẽ locupletẽ ita, vt ex ea etiam vltra rem illam oc- cultatam, vel surreptam ab hærede, remanet: vnde integre satis fiat creditoribus & legatariis: & sic melius erit hæredi, quod istud duplũ imputetur hæ- reditati, quia sic manebit si ne poena q qd ipis credito- rib? & legata- riis soluat istã penam dupli vt expõit ista l. partitarum. videtur tamẽ quilla. l. supple- ri debeat ex il- la cum ista pe- na sit inducta vt amplius sit in hæreditate ex quo legata- riũ & credito- res consequã- tur suum debi- tũ, quod etiã suaderi videt ex ista. l. cum dicit maliciosamente, & sic quando hæres animo frau- dandi creditores vel legatarios surripit vel occultat rem hæreditariã: secus quando nullum ex hoc generaretur præiudicium, & sic fraus seu occultatio non induceret detrimentum, argu. l. pe. C. de reuocã. his quæ in fraud. alie. sunt. & l. 7. titu. fi. §. part. & quæ ibi dixi. Adde etiam q & vltra poenam dupli punitur hæres surripientis, vel occultans, vt perdat falcidiam quo ad omnes legatarios, vt in autentic. de hæredi. & falcid. §. sancimus. & ibi glo. super verbo forte, & illud ius autenticorum est rationale: quia cum talis subtractio inducat & augmẽt falcidiam, quo ad omnes equum est vt respectu omnium puniatur: & sic àncine falcidiam detrahat, & bene potest stare pẽ- na huus dupli, de qua hic cum poena amissionis falcidiaz, de qua in d. §. sancimus. vt declarat Salic. quem vid. in. d. vers. illo videlicet.

M Alciosamente faziendo el he- redero inuentario, encubrien- do, o furtando alguna cosa de los bienes del testador, si esto le fue- re prouado, deue pechar doblado, tanto quanto encubrio, o furto, a aquellos, que deuiã recebir a algo de los bienes del muerto. E mandamos, que tales con- tiendas como estas, que acaescen en ra- zon del inuentario b, que las libren los judgadores, que lo ouieren de fazer, a lo mas tarde fasta vn año, comò quier que los otros pleytos, que son llamados en latin ciuiles, pueden durar a lo me-

b ¶ Del inuentario. Not. hoc verbum, ex quo declaratur text. in auten- de hæred. & falcid. §. illud quoq; colla. prima. de quo ista. l. sumpta est, nam largius, quãm hic disponitur, glo. & docto. intelligit illũ. §. ¶ Tres años. Nota bene: quia habes hic approbatam de isto iure par- titarũ de istõ. l. propterandum. in prin. C. de iudic. & nõ reperies ali- bi in isto libro partitarum. Video tamẽ ista in desuetudinem abiisse & sicut obseruatur in curiis ecclesiasticis, vt instantia nõ expiret triẽ- nio, vt voluit glo. in. d. l. propterandum. in parte triennii. in fi. & glof. in. c. fi. de dol. & contu. glo. & docto. in. c. venerabilis. de iudic. sic etiã video in curiis regalibus, & certè bene, cum per hoc parcat labori- bus, & expensis partium & breuiori via iustitia ministratur.

c ¶ Dos años. Adde. l. septimam. titu. 29. ea. parti. cuius dispositio, & etiã istus in hoc in desuetudinẽ abierunt, vide, quæ ibi deo dante dicam.

¶ Lex. 10.

* Hæres intra tempus iuris inuentarium non conscien s tenetur credi- toribus & legatariis etiam vltra vires hæreditatis, & falcidie commo- do priuatur. hoc dicit. Habuit ortum à l. fina. C. de iur. delibe. §. in vero postquam.

¶ El inuentario. Quid si fecit, sed omisit ponere aliquã rẽ in inuentario fraudulenter, vel maliciosẽ, an tenebitur in solidum creditoribus, vel legatariis, ac si nullum fecisset? Bart. in. l. Paulus. ff. ad legem falcid. re- net quod ex hoc hæres perdat beneficium inuentariũ in omnibus Angel. verò ibi tenet, quod solum perdat beneficium inuentariũ quo ad falcidiam, non verò vt ex hoc teneatur vltra vires hæreditarias, & idem tenet Pau. de Cast. & Io. de Imo. & Alex. & idem tenet Salic. in l. fi. §. illo videlicet. C. de iur. delibe. in fi. vbi dicit de hoc fuisse qstio- nem arduam: & ita se consuluisse, solum ergo tenetur creditoribus & legatariis in duplo rerum occultatarũ, vt supra. eod. l. proxima. & in amisione falcidie, quod autem si imperfecte fecit inuentarium, quia non designauit res prout habetur. in. l. 100. titu. 18. tertia partita. sed simpliciter dixit pono in inuentario res, q sunt in tali loco, an gau- debit beneficio inuentariũ? videtur dicendum quod non, cum hoc ita sit instantaneũ, & probat in. l. fi. §. si verò postquam. C. de iur. de- liberã. ibi secundum formam præsentis constitutionis paria enim sunt non facere vel inutiliter facere. c. inter corporalia. de translatio.

episcopi, vel elect. cum similib. & adde quod supra dixi in. l. §. in glo. super verbo. todos los bienes.

f ¶ Las mandas. Limita nisi agentes contra hæredem, in solidum confi- terentur, quod in hæreditate non remanet vltra id quod hæres asse- rit: quia contra omnem præsumptionem iuris, & de iure facientem

contra heredẽ non conscie- tem inuentari- um, quod occul- taerit bona, admittitur p- batio in cõtra- riu per con- fessione part- is, vt notant Cinus, & Bar- to. in autenti- ca. sed iam nõ cessit. C. de do- nat. ant. nupt. & glo. in cor- pore vnde su- mitur. illa au- tẽ. & ita tenet Bald. singulari- ter. in. l. filiu- quem haben- tem. colu. pe- nult. C. famil. heret. & licet Bald. ibi loquatur de legatariis ex eius mente & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand. in. l. fina. §. & si praxatam. columna prima. C. de iur. delib. vbi etiam Iaso. columna secunda. vers. cul. limita tamen. dictum Baldi, non caret scrupulo. prout etiam tradit Socin. in. l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebel. & Alexand. in. l. in ratione. §. quod vulgo. columna octaua. numero. 13. ff. ad legem falcid. & quia hæres adeundo videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatariis. apud Iulianum. §. fina. & l. sequenti. ff. quib. ex caus. in posses. eat. & in. §. hæres. in situ. de obligationib. quæ ex quasi contractu na- scunt. & sic ex suo quasi contractu ex propriis bonis tenetur. v. hoc etiam vult ista. l. partitarum ibi cum dicit, tam. bien los sus bie- nes que ouiete de otra parte, como los que ouo del testador:

¶ Ley. X. Como deue pagar las mandas, e las deb- das complidamente el heredeo, si non fizo el in- uentario al plazo que le fue pnesto.

Sic heredeo de q ouiere en- trado la heredad del te- stador, nõ fiziere el inueta- rio c, fasta aq l tiempo, que de suso diximos: dende adelante fincan obligados tãbien los sus bienes, q ouie- re de otra parte, como los q ouo del te- stador, para pagar cõplidamẽte las deb- das e las madas f del fazedor del testame

¶ Præterea. §. sancimus. in autentic. de hæredib. & falcid. qui vi- detur esse fundamentum dicti Bald. non videtur se omnino funda- re in illa præsumptione subtractionis, vt patet: cum dicit forte, & sic innuit quod idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio im- pulsua, & non finalis. text. cum glof. & ibi Ioannes de Imol. in cle- mentina prima. de appellatio. glo. in. l. in commodati. §. sicut. ff. com- moda. hoc etiam suaderi videtur ex. l. fi. §. si verò postquam. C. de iur. re delib. vbi non fit fundamentum in præsumptione surreptionis, & occultationis rerum hæreditariarum, imò quia ex quo nõ fuit hæres vsus beneficio inuentariũ, remanet in antiqua dispositio- ne iuris cõmunis, ex cuius dispositione tenebatur creditoribus, etiã vltra vires hæreditarias. l. quæ dotis. ff. solut. in matrimo. l. sit te bonis. C. de iur. delib. & ga in pupillo cessat dicta præsumptio vsurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, vt teneatur vltra vires hæreditatis. §. pupillis. in dicto autentic. de hæred. & falcid. vt etiam adducit idem Alexand. in. l. §. fin. C. de iur. delibe. in illa quæstione, an ecclesia nõ conscien s inuentariũ teneatur vltra vires hæreditarias, hoc etiam probari videtur ex. §. si verò non fecerit. in autentic. de hæred. & falcid. ibi licet purẽ substantiæ morientis transeat mensuram legatorum datio, & ibi licet da- bit eipenãm exactio suæ malignitatis: cum transenderit leges ex quibus cautè omnia agens nihil poterat damnificari, forte pos- set distingui inter creditores, & legatarios, vt dictum Baldi procedat in legatariis prout re verã ipse loquitur, & non in credi- toribus: & est ratio differentiæ maxima: quia creditores tra- ctant de damno: legatariũ verò de lucro. Item quia hæres reputa- tur eadem persona cum defuncto, vt in autentic. de iure iurã. ad. à mori. præli. & sicut defunctus tenebatur in solidum, sic & eius hæres, qui non fecit inuentarium, quæ ratio cessat in legatariis, quibus defunctus in nihilo tenebatur, & quia de iure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hæreditatem nõ esse soluendo. dict. l. quæ do- tis. legatariis verò non tenebatur vltra vires hæreditarias, vt in. l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebellia. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem falcid. glof. in dicto. §. si verò, postq. de iure tamen autenti- corũ additum fuit, vt etiam similiter legatariis teneatur in solidum,

non factio inuentario: vt in d. s. si verò non fecerit, & in aucte. sed cū testator. C. ad leg. Falc. & dictum aucte. quod ammodo se fundat in presumptione subtractionis. & sic in legatariis habere possit locū dictū Bald. attento iure cōmuni. ista tamen. l. partitarum respicit cū equiparet in hoc creditores & legatarios nihil asserens de tali p̄sumptione: imò exp̄f̄se disponens, vt de propriis bonis hæres teneatur, & in rigore iuris istud videtur verius tam in legatariis quā i creditoribus. tu cogita, qd dictum Bald. fulcitur maxima equitate. & Docto. magis cōmuniter cū eo transeunt. & adde Paul. in l. in ratione. §. quod vulgo. ad ff. ad leg. Falc. An autem in foro conscientie hæres teneatur ad debita vltra vires hereditarias? Bar. tenet quod non in rubrica. ff. de acquir. hæred. verfi. & ex hoc sequitur. allegat Hofstien. in sum. ma. de testa. §. pe. verfi. quid si bona. & Ioā. And. in. ca. quāquā. de vsu. li. 6. in nouella. & quod ita tenent Theologi, vt dicit le vidisse in multis sententiis eorum. & idem tenet Bald. in d. l. filium quē habentē. col. pe. allegat. c. parochiano. de sepultu. subdens quod si legatarius plus extorq̄ret, tenetur ad restitutionem in foro conscientie: quia ille forus non sequitur ius civile, quia ius civile fundat in iustitia non in veritate. & ibi subdit q̄ licet ad petitionem hæredis, super talibus articulis, quod nulla alia bona manserunt, nisi talia non cogantur legatarii responderet: tamē iudex optimē faciet, si interroget ex officio, vt obuiet iniquæ extorsioni. Illicitas in prin. ff. de offic. præsid. Ioan. de Imol. in d. rubrica. ff. de acquir. here. post quāretulit Ang. in l. i. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus quā per legē Falc. volentē quod etiam in foro conscientie hæres teneatur vltra vires hereditatis, distinguit, quod si hæres sciebat vires hereditatis, non sufficere, & nihilominus adiuuit: quia tunc videtur obligari ex suo quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientie: cum videat se creditoribus obligasse, si autem ignorauit, vel dubitaret, an scierit vel ignorauerit, & tunc non teneatur vltra vires hereditarias: quia tunc non videtur se obligasse vltra vires, cum sententia Bar. tranfit Alexan. in d. rubrica. vbi Iason. dicit ita esse cōmunem opinionem. Fredericus verò de Senis. cōsi. 22. & Ioā. de Imol. sibi contrarius. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. & Paul. de Cast. in d. rubrica tenet contrarium dicentes nullam in hoc esse differentiam inter forum cōscientie: & iudiciale lex etenim humana quæ iusta est etiā in foro anime est seruanda, scdm. S. Thom. 1. 2. q. 96. arti. 4. glo. cōi- ter approbata. in. c. quæ in ecclesiarij. de constit. articulus iste est factis disputabilis. & totum pondus ad decisionem cōstitit, an lex humana se fundet in p̄sumptione, vel non: quia si ex p̄sumptione non obligaret in foro anime, vbi veritas attenditur, quod autē iste leges de confessione inuentarii disponentes non se fundent ex sola p̄sumptione, satis liquet ex supradictis Aretin. in d. rubrica distin- guebat inter creditores & legatarios, vt etiam dixi in q. p̄cedenti, quæ distinctio fortē possit procedere attento, quod dictus §. si verò non fecerit. moueatur ex p̄sumptione. & quod saltem suspiciās ita statuit: sed attendita dispositione huius. l. partitarum, quæ non se fundat in tali p̄sumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatariis, quod in creditoribus, benignior tamen est sententia ita distin- guens: cum fortē ista. l. partitarum habuerit eundem intentum, quē dicit §. si verò non fecerit, de qua ista sumpta est. tu cogita. Alios casus in quibus hæres non conuenitur in solidum, licet non fecerit inuen- tarium, vide per Alexan. in d. §. & si p̄fatam. & quid de ecclesia, vide eundem. in d. l. fina. §. fin. & per glo. & Docto. in. cap. primo. de testamen.

¶ Ley. XI. En que manera deue el heredero tomar la heredad si entendiere q̄ le es prouechosa.

Quando auiedo acuerdo el heredero, si le plazze de resc...

to e non puede retener: nin facar para si la su quarta parte de los bienes del testador de las mandas, ante las deue pagar enteramente, pues que non fizo el inuentario a la fazon que deuia. ¶ Ley. XI. En que manera deue el heredero tomar la heredad si entendiere q̄ le es prouechosa. Quando auiedo acuerdo el heredero, si le plazze de resc...

bir la herencia, en que es establescido por heredero de otro, o le pette necesse, por razon de parentesco, deue lo dezir llanamente: otorgandose por heredero. E aun se puede esto fazer por fecho: maguer non lo diga paladinamente. Esto seria como si el heredero vlassse de los bienes de la herencia, así como heredero e Señor, labrando la heredad, c...

testa. neq. p̄det legitimā debitā iure nature. gl. in. §. si verò non fecerit. in aucte. de hæredi. & falcid. tenebit tamen dato, qd nō p̄dat legitimā soluere debita, & credita de suo, vt declarat Bar. in dicto. §. si verò non fecerit. & adde glo. in dicta. l. fina. §. pe. in glo. fina. in. fi. C. de iure deliberandi. vbi Alexand. dicit istam opinionem magis cōmuniter teneri, quæ opinio approbatur per. l. 7. titu. infra. ead. par. titu. diminiuntur ergo legata ratione legitimæ, sed sic diminuta soluentur vltra vires hereditarias, vt per Barto. & Alberic. in dicta aucte. sed cum testator. C. ad leg. Falcidiam vbi declarat Alberic. quæ utilitas erit filio detrahere legitimam: cum de residuo & proprio teneatur soluere legata integraliter. Adde etiam Bald. in l. prima. C. de bon. auctorit. iudic. p̄sisi. grauatō ergo filio legatis deducetur legitima, & tenebunt legata respectu quintæ partis, & integra lter soluet illa filius, licet excedant quantum, inter esse ergo affectionis ad bona paterna erit utilitas quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filij augentur ex deductione legitimæ.

¶ Ley. II.

* Potest hæres declarare se verbis hereditatem adire vel etiam factis, vt colendo prædia & alia quæ citra ius & nomen hæredis & domini fieri non possunt. sed si quis non vt hæres sed pietatis causa faciat, vt seruos hereditarios curare, vel res ne perdantur custodire non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubietur) prædicta non vt hæres se facere protestari. hoc dicit.

b ¶ Deue lo dezir llanamente. An autem aditio hereditatis solo animo consistens non declarata per actum verbi, vel facti, obliget heredem in foro conscientie vltra vires hereditarias? tangit Angel. Aretin. in. §. fina. instituta de heredum. qualita. & differentia. & vide quæ dixi in p̄cedenti. I. requiritur ergo vt hic vides, quod animus adeundi declaratur per actum verbi vel facti. glo. & Barto. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. & glo. in dicto. §. fina. & requiritur actus exterior ad declarandum animi motum: nam consilium in corde retentum non facit quem heredem: quia consensus mentalis tantum neq. verbo, neq. facto demonstratus non accommodatur actibus hominum, neq. redditus actus ipsos essentialiter perfectos, verba sunt Bald. in l. potuit. colum. prima. C. de iure deliberandi. & ibidem. colum. tertia. versiculo nono queritur. dicit, quod si positio fiat alicui quod animo adiuuit hereditatem, non tenetur ei respondere, nisi positio sonet de animo aliquatiter declarato, & an per hæc verba (ego sum hæres talis) inducatur aditio? Bald. tenet quod sic. in dicta. l. potuit colum. secunda. versiculo sexto queritur post Barof. in l. si filius familias. ff. de tutel. & ibidem vide per Baldum. colum. tertia. versicu. octauo queritur de aditione facta per hæc verba, adeo si de iure possum, vel si prædecessor meus non adiuuit. & post tempus datum ad deliberandum, si quis dicat, puto mihi hereditatem expedire: videtur ex hoc adire. I. omnes. & ibi not. Barto. ff. ad Trebellianū. & idem si dicat volo adire. glo. & Barto. in l. serui electione. in prin. ff. de legatis primo. vide Barto. & Docto. in dicta. l. gerit.

c ¶ Labrando la heredad. Sumptum est a §. fina. in situ. de heredum qualitate, & differentia. facit quod not. glo. in l. tertia. C. finium regundorum.

a ¶ Arrendando. Ex eod. §. si sumptum est & ibi not. Bal. b ¶ Desfructuandola. Adde. l. si filius. ff. de tutel. & ibi Bar. & not. hoc q̄ colligere fructus hereditatis inducit aditionem, quod limita nisi possit capi alia coniectura, quod non animo adeundi fortē fecisset, prout declarat Bar. in l. gerit. colu. 6. versic. ad secundum. & colu. 7. ibi fructus colligefcit & reponi. ff. de acquir. hæred. & probatur in l. prima. C. de repudian. hæredi. & tene menti istā l. partitarum: nam Barto. d. colu. 7. volebat. q̄ cū iste actus colligendi fructus poterat fieri licet vtroq. modo nomine suo, vel nomine alieno, q̄ staretur super hoc declarationi hæredis: nā ista. l. vult contrarium: imò quod cessante p̄statione, de qua infra in ista. l. probaretur aditio, & ita etiam Ioan. de Imol. tenet contra Bart. in dicta. l. gerit. colu. pe. per. d. l. C. de repudian. hæred. oportet ergo probari de protestatione, vt dixi, vel quod probetur quod actus iste colligendi fructus, non fuit animo adeundi, vt exp̄ressē habetur in dicta. l. i. & tradit Bar. in d. colu. 6. versic. ad secundum. & Bald. in d. l. quem vid.

o arrendando, la, o desfructuandola, o vfrado della en otra manera qualquier semejante destas. Ca por tales señales, o por otras semejates, se prueua que quiere ser heredero: e es tenuto de guardar, e de fazer todas aquellas cosas, que heredero deue fazer. E esto ha logar, non tan solamente en el que es establescido por heredero: mas en otro qualquier, que ouiesse derecho de heredar algund ome que muriesse sin testamento. Pero si algund ome que ouiesse derecho de heredar los bienes de otro, vlassse de la heredad, o delos bienes del muerto, non con entencion de ser heredero; mas mouiendo se por piedad, así como en fazer guarecer los seruos, que fueron del testador, si fuesen enfermos, o en dar les a comer, o les dar otras cosas, que...

c ¶ Semejante destas. Vt si possideat res hereditarias vt in l. gerit. ff. de acquir. hæred. & in l. eum qui bonis. eo. titu. & not. Bal. in l. i. colu. n. C. qui admit. in secunda quaest. Alexan. consil. 2. volu. 3. incipit vltimo processu. & aduertit, quod licet filius accepta pecunia faciat pacē cū occisoribus patris, nō per hoc videtur se immiscere seu adire hereditatem paternam, neque propter illud quod accipit possit conueniri ad creditoribus patris, secundum Nico. de Neapo. in l. cum tutor. ff. de tute. & ratio. distrah. limitat tamen nisi statutum diceret, quod occisores debent habere pacē ab hæredibus defuncti: quia tūc filius accipiendo aliquid, videtur hereditate adire. ad de. l. questum. & ibi per Bar. ff. de sepulc. viola. quod faciens pacem accepta pecunia de morte patris, seu agens actione iniuriarum, pro iniuria illata patri: non videtur adire vid. etiam per Salicet. in l. eum qui. C. arbitri. tute. & ibi etiam per Bal. & alios, vbi est tex. elegans quod etiā si filius consequatur interesse ad tutoribus suis, pro eo quod abstinuerunt eum ab hereditate paternā locuplete, nō tenetur creditoribus patris. & adde Bart. in l. si filius qui patri in fi. ff. de vulg. & pupil. & vide Ioan. de plat. in l. fi. C. de primipill. lib. 12. adde Iaso. in l. eadem. §. cato. pe. colu. ff. de verbo. obliga. nota etiam, quod & legatarius ex facto, non videtur acceptare legatum, nisi sit factum tale, q̄ fieri non possit citra ius & nomen legatarij, secundum Bart. in l. vero procuratori. §. sed si non vero. ff. de solut. sed an pater, qui mortua uxore retinuit diu penes se dotem maternam, videatur per hoc adire nomine filiorum, Bald. notabiliter dicit, quod non in l. dos ad patre profecta. C. solut. matri. contra Bart. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. colu. 8. versic. venio ad quartum. mouetur, quia ista mens est in corde retenta, quæ non accommodatur actibus hominum. & quia aditio hereditatis requirit actum verbi, vel facti in casu autem isto nihil simpliciter gestum est à patre. inducit etiam. l. si præteritus. ff. de bonor. poss. contra tabu. vide ibi per eum & per eundem in l. cū pact per Bar. in d. l. gerit. & ibi vide distinctionem Ioā. de Imol. col. pe. & si. dicit etiam quod similis modus erit, si soluat creditoribus: nam ex hoc videtur adire. l. 2. C. de iur. delibe. & vide quod not. Iason. in l. frater ad fratre. colu. 17. ff. de condi. indebi. & idem si soluat legata, vel soluere promittat: nam videtur adire secundum Paul. de caltr. in l. quod de bonis. §. ff. ad legē falc. filius etiam p̄-

ciendo, quod patri erat debitum, licet naturaliter tantum videtur adire, vt vult Bart. & vide ibi per Iason. colu. 17. in dicta. l. frater à fratre. ff. de condi. indebi. & ibi multum exaltat dictum Bar. & not. bene quod oportet, vt allegetur quod hæres fuit visus adire seu adiuuit: quia ita demum prædicta procederent, quod ex actibus, quæ fieri nequeunt, citra ius & nomen hæredis inducatur aditio, si hoc aliegetur. vt tradit Alexand. consil. 94. volu. 2. colu. 2. versicu. plus dico. incipit consilium in causa, & licet vertente coram arbitris: vide ibi per eum. ¶ Et quid si hæres det elemosinas p̄ anima defuncti, an ex hoc videatur adire? vide per Bart. in dicta l. gerit. col. 7. versicu. sed quero. & versicu. quarto. & per Bal. in l. cum te in prima lectura. colu. fi. C. de donatio. ante nupt. quid autem de tutore gerente pro hæredē? vide Bal. in l. potuit. C. de iur. delibe.

¶ Ley. XII. Como el hijo se otorga por heredero del padre, por algunas cosas que haze. maguer non lo diga por palabra.

El hijo de algund ome, que fuesse finado, non quisiesse recibir la heredad de su padre,

& per Bal. in l. cum te in prima lectura. colu. fi. C. de donatio. ante nupt. quid autem de tutore gerente pro hæredē? vide Bal. in l. potuit. C. de iur. delibe.

d ¶ Por piedad. Concordat cum l. pro hæredē. versic. ceterum. & versic. seruos. ff. de acquir. hære.

e ¶ Deue dezir. Sed an si nō protestetur, p̄sumatur aditio? glo. in hoc fuerunt contrarie. in d. l. pro hæredē. & quod docto. magis cōmuniter tenent est, quod hoc perpendatur ex qualitate personarum, & casuum super quo Bar. facit longum tractatum, in d. l. gerit. ff. de acquir. hæred. vide ibi per eum, & per Ioan. de Imol. & hoc idem videtur velle ista. l. cum dixit, porq̄ de tal vlassa no nazca ende dubda: & sic innuit quod ne veniat in dubium, an fecerit causa pietatis vel animo adeundi, vltile erit q̄ protestetur.

¶ Ley. 12.

* Si quis de descendibus in potestate testatoris constitutus fraudulenter abstineas bona hereditaria per eum aut alium subtrahi fecerit: videtur per hoc adire alia bona: sed si hæres fuit extraneus. vt fur de subtractione tenetur. hoc dicit.

f ¶ No quisere recebir. Videtur in istis verbis lex ista approbare intellectum glo. & Dyni. in l. si is qui bonis. ff. de acquir. hære. ad illam. licet licet quod illa loquatur, quando ante abstentionem filius meratus est bona patris, quasi velit, quod fecus esset si post abstentionem & meritō, quia etiam si post abstentionem furto surripiat res paternas, non videtur se immiscere hereditati, & abstentionem reuocare, vt in l. si seruum. §. fina. ff. de acquir. hæred. à fortiori debet hoc procedere, si non surripiat: sed emat post abstentionem. licet mala fide & maliciosē emat. & cum. d. l. dicit se abstinit dicebat Dynus. abstinere potuit. Sed docto. cōmuniter in d. l. si is qui bonis. & in d. l. C. de repudi. hæred. tenent contrarium, & intelligunt dicta. l. si is qui prout iacet non violando literam abstinit. & sic q̄ dispositio illius. l. procedat. etiam post abstentionem, quod etiam voluit gl. in d. l. C. de repud. hære. ex eo enim, quod filius licet post abstentionem emit res hereditarias p̄sumatur, mala fide fecisse in damnum creditorum, & abstentionem p̄cedentem non fuisse veram: sed fictam & simulatam, & quod censetur reuocata abstentio. & ad l. si seruum. §. fina. respondent, quod ibi non constabat, quod mala fide abstinit, sicut constat in casu isto, ex quo infert Alexan. in d. l. 2. in fi. quod si in casu. d. l. si seruum. §. si. hæreditas vel meliora bona hereditatis consistebant in illis rebus, quæ filius furto subtraxit post abstentionem p̄sumeret: similiter abstentio fuisse facta mala fide, & q̄ intelligi debeat reuocata sicut in casu. d. l. si is qui. qd dicit esse notandū & à docto. nō ita tradi, volūtq̄

a *De neſe em poder de ſu padre.* Idem dicit infans eſſet emancipatus. vt in l. ſi infanti. verſic. ea vero. C. de iur. delibe.

b *Bien puede el padre.* Adde. d. l. ſi infanti. C. de iur. delibe. & idem die in auo, vel alio aſcendente per lineam paternam, vt ibi habetur.

c *La heredad que era dexada al ſijo.* Videtur velle iſta. l. quod pater debeat adire hz reditatem delatam filio in fanti, non aditam viuente filio: dicit tamē quod fati e rit, quod pater adeat hz reditatem infantis abſque eo, quod aliter adeat hz reditatem, que delata erat in fanti, quā nūquā fuit adita, vt intelligunt Angel. & Paul. de caſtr. & Alexā. in d. l. ſi infanti. vbi Alexā. in 4. nota. Si vero neq; hz reditatem infantis, pater adiret nō trāſmitteret hz reditatem ſic delatam, ſi moreretur pater poſt annum datum ad deliberandum, vt vult Baldus. in l. cum antiquioribus. col. 3. verſic. 7. quæritur. C. de iur. delib. and.

d *De otorgamiento de ſu padre.* Concord. cum l. final. §. ſi autem in ſe cunda tate. C. de bon. quæ libe. & in §. vbi autem voluntas. & l. i. qui. §. ſi. ff. de acquir. hzre.

e *En guarda.* Detutore dicit adde. l. pupillus. ff. de acquir. hzre. & l. potuit. C. de iur. delibe.

f *ſi otorgamiento del juez del lugar.* Concord. cū l. bonorū. C. qui admittit. & l. ſi infanti. in ſi. C. de iur. delibe. & approbat hic opinio illa, quod etiam quoad aditionem hereditatis auctoritas iudicis ſupplet defectum tutoris, quæ fuit opinio Azo. C. de iur. delibe. in ſum ma. col. pe. licet non allegat. ll. prædictas. tenet etiam Bar. in l. ſi curatorem. C. de in integ. reſt. mino. Bal. & Salicet. in l. potuit. C. de iur. delibe. gloſ. in §. neque. in ſt. de auctori. tuto. Alexan. in d. l. bonorum. licet contrarium tenuit Paul. de caſtr. ibi & Angel. in l. ſi. C. vnd. legit. & in d. reſtituta. §. ſi. ff. ad trebell. & nota quod ſi pater recuſet adire hz reditatem aduentitiam delatam filiofamilias pupillo: tunc ipſe pupillus etiam ſine tutore neque auctoritate iudicis, poterit adire, vt eſt tex. in l. ſina. §. ſi autem in ſe cunda. C. de bon. quæ libe. & tenet Alexan. in d. l. bonorum. in prima limitatione. & eſt communis opinio, ſecundum Decium ibi. licet laſon. cōtradicit.

g *Per ſi.* Adde. l. impuberibus. & l. ei qui ſe. & l. neceſſarijs. ff. de acquir. hzre. & l. puberem. C. de iur. delibe.

h *De reſtitucion.* Adde. d. l. neceſſarijs. ff. de acquir. hzre. & l. n. C. ſi minor ſe ab hzredita. abſti. & an detur iſtud beneficium reſtitutionis minori, & ſi non probet hz reditatem eſſe damnofam iſtam quæſtionem tractat Ioan. Andr. in addit. ad ſpecul. titu. de reſtitu. in integ. §. quis autem. in prin. in ſe cunda additio. ſuper parte minores. & ibi refert opiniones contrarias, dicit enim quod Guillelm. in d. l. 1. C. ſi minor ſe ab hzredita. abſtin. tenet minorem qui adiuuit reſtitui etiam ſi de bonis ſuis nihil diminuat. Allegat. l. ſi hz reditatem. ff. manda. & l. quia poterat. ff. ad trebell. & quod dicit, qd aliqui cōtra: ſed male. Refert etiam quod Cynus poſt Iacob. de Are.

tu padre^a, bien puede el padre^b entrar la heredad en nome del ſijo. E ſi por aué tura murieſſe el moço, ante que fueſſe de edad de ſiete años, ante quel padre la entraſſe: eſtonce puede aun el padre entrar, e tomar la heredad que era dexada al ſijo^c, e auer la para ſi. E eſto eſ por razon del ſijo que la auia ya como ganada. E otroſi dezimos, que ningund moço que fuere menor de catorze años, q̄ eſtouiſſe en poder o en guarda de otro non puede ganar, nin tomar la herencia en que le eſtableſciſſen por heredero, a menos de otorgamiento de ſu padre^d, o de aquel que lo ouieſſe en guarda^e. E ſi por ventura non eſtouiſſe en poder de ninguno, non la puede otroſi ganar, ſin otorgamiento del juez del lugar^f. E ſi el que fueſſe eſtableſcido, eſ menor de veynte e cinco años, e mayor de catorze años, e non eſta en guarda, nin en poder de otro: eſtonce bien puede por ſi^g entrar la heredad e auerla: mas ſi por auentura deſpues que la ouieſſe entrada, entendieſſe que non era ſu pro de la tener: bien ſe puede arrepentir e deſampararla. E eſto puede fazer por derecho

tenet contrarium: & ibi refert eorum motiua, & tandem dubia videtur reſidere Ioan. Andr. neutram ſententiam firmans, licet reſpondeat aliquibus motiuis Cyni. & Iacob. de Aren. primam opinionem tenuit Bal. poſt Iacob. Butrica. in dicta. l. i. & etiam Salice. in autentica ſi omnes. eod. titu. qui pro hac opinione allegat tex. in l. defen-

de reſtitucio^h, por que non erade edad complida de veynte e cinco años, quando la reſcibio:

Le. XIII. Como deue ſer cierto el heredero de la muerte de aquel que eſtableſcio, ante que entre la herencia, otroſi ſi eſ atal ome que gela podria dexar.

Ierto deue ſer el que eſtableſcido por heredero, o ha derecho de heredar los bienes de otro, por parentelco, de la muerte de aquel a quien quiere heredar. Ca de mientra que dub dare^k, ſi eſ biuo o muerto: non puede entrar, nin ganar la heredad del, nin la puede renunciar, maguer quiera. E otro ſi, el que fueſſe eſtableſcido por heredero ſo alguna condicio: nō puede entrar la heredad, nin deſampararla^l, ſiſta q̄ la condicio ſea cōplida^m. E aun dezimos que todo ome que eſtableſcierē por heredero, deue ſer cierto de la perſona de aq̄l que lo eſtableſce, ſi eſ ome que pueda fazer teſtamētoⁿ, o non. Ca ſi tal ome fuere a quien deſiendan las leyes deſte li

tex. cum gloſ. in l. cum de lege falcidia. ff. de probatio. & in iſta ſententia Imolæ reſidere videtur Alexan. in dicta. l. neceſſarijs. per tex. ibi dicens iſtam opinionem eſſe veriorē iſta. l. partitarum fatiſ facit pro prima opinione ibi cum dicit, mas ſi deſpues que la ouieſſe entrada entendieſſe que non era a ſu pro de la tener. & c. & ſi inuirt in hoc ſtari arbitrio petentis reſtitutionem, an hz reditas ſit damnola, vel non.

Le. 14.

20 Dubitans teſtatore mortuum eſſe: vel an potuit condere teſtamentum: non poteſt adire eius hz reditatem: idem ſi eſt inſtitutus ſub condicione ea pendente, non poteſt etiam interim repudiare hz reditatem: ſed ſi de ſua condicione dubitet hzres, an ſit ſui iuris vel non, poteſt adire. hoc dicit.

i *De la muerte.* Concordat cum l. qui hz reditatem. & l. neminem. & l. hzres inſtitutus. cum. l. ſequenti. ff. de acquir. hzre. & nota quod neque executoribus teſtamenti currit tempus, niſi ex quo ſunt certi de morte teſtatoris. vide Bal. in cap. 1. §. 1. colu. ſina. quo tempore miles. & dicitur hzres eſſe de hoc certus, ſi de hoc ſit communis opinio, vt in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hz red. & tenet Alexan. poſt Roma. in d. l. qui hz reditatem.

k *Que dudare.* Adde. l. i. qui. §. ſi quis dubitet. ff. de acquir. hz redi. iuri ergo quod quis dubitat ſibi competere non poteſt renunciarē, ſecundum Alberic. ibi.

l *Deſampararla.* Limita niſi repudiet coram iudice, veluti ad inſtitutam creditorum. l. in plurium. ff. de acquir. hzre.

m *La condicio ſea complida.* Concordat cum l. i. qui hzres. r. reſpō ſio. ff. de acquir. hzre.

n *Que pueda fazer teſtamento.* Adde. l. hzres inſtitutus. verſic. quod ſi de condicione teſtatoris. ff. de acquir. hzre.

de. ff. de auctorit. tutor. Ioan. de Imol. vero in d. l. neceſſarijs. tenet ſecundam opinionem Cyni, & Iacob. de Aren. & vult quod non ſufficiat minori pbare, quod ſunt creditores in hz reditate: quia nō ſequitur, ſunt creditores ergo ego ſum leglus, quia poteſt eſſe quod hz reditas ſit locuples: ſubdit tamen Imol. quod ſi minor pbareſet aliquos creditores eſſe in hz reditate, quorum creditum aſcendit vſque ad mille & in hz reditate non dicit eſſe vltra cētum, quod obrinebit & volens dicere cōtrarium pbet. allegat

a *De ſi miſmo.* Adde. l. ſed & ſi de ſua. ff. de acquir. hzre. & eod. titu. l. i. ſi qui putat. §. ſi. & l. qui ſe pupillum.

b *Non valet aditio ſub condicione facta, nec poteſt fieri per procuratorē, niſi ſit rex vel cōmunitas hzres inſtituta: ſed aditione facta poteſt poſſeſſio bonorum per procuratorem recipi. hoc dicit.*

c *Puede entrar la herencia.* Cōcordat cum l. ſi quis extraneus. §. ſciendum. & l. ex ſe miſſe. ff. de acquir. hz redi. & ibi gloſ.

d *Con condicion.* Ideſt eo propoſito. vide l. qui iure. ff. de milita. teſt. & glo. in d. §. ſciendum. & in d. l. ex ſe miſſe. quæ cōmunitur approbatur. Quid tamen ſi de tali propoſito nō conſtaret dicit q̄ in dubio ſi ſibi vtile erat habere etiam aliam partem præſumendū eſt, q̄ illā voluerit: ſecus ſi eſſet damnofum illam habere. vbi autē non apparet de vilitate vel damno præſumitur, q̄ ſi adiuuit minorem velit adire maiorem. vt in d. l. ex ſe miſſe. voluit gloſ. ſecus eſt contra, ſecundū Bar. & Ioan. de Imol. in d. l. ex ſe miſſe, licet Bal. ibi. iſto vltimo caſu voluit contrariū, eo quod in maiori parte ineſt minor, & procedit diſpoſitio huius. l. ſiue dubitet de quota, ſiue erret. nā quando adieſ talis erat propoſiti, vt hic dicitur, error nihil nocet, vt tenuit gloſ. & docto. communiter in d. §. ſciendū. & tale propoſitū, ſeu volūtas ex eo oſtendit, ſi ſiſi qui fecit aditionem, dixerit, q̄ eam facit omni via iure modo & forma, quibus melius potuiſſet, vt tradit Decius. conſil. 14. & pro tenui facultate mea diligenter cōſideratis. & ibi allegat ad hoc quoddam conſilium Ancharræ. vid. ibi per eum.

e *Si in ninguna condicion.* Nam actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem. l. actus. ff. de regul. iur. & cap. actus. eo. titu. lib. 6.

f *Que me puedo aprouchar.* Sumptum eſt a l. eum qui. §. ſi. ff. de acquir. hzre. & procurator conſtitutus ad adendum ſub tali condicione, non acquiret etiam ſi ſimpliciter ipſe procurator adeat ſecundum Bal. in rubrica. C. qui admittit. ad ſi. 4. col. & ibi in additio. poſſet tamen conſtitui ſub iſta condicione ad petēdum bonorum poſſeſſionem, ſecundum Bal. ibi & Ioan. de Imol. in l. Paulus. ff. de acquir. hz redi.

g *En ſta tal tiempo.* Vitiatur enim hz reditatis aditio, quæ fit vſque ad talem diem, vel tempus. d. regula. actus. ff. de regul. iur.

h *Por procurador.* Concordat cum l. Paulus. aliaſ incipit per procuratorē. ff. de acquir. hz redi. & intellige ſiue ſit generalis, ſiue ſpecialis.

i *Rey.* Adde. l. i. §. ſi. ff. de officio procura. cefa.

j *Concejo.* Not. bene, quia non memini ita vidiffe expreſſum in iure cōmuni: bene tamen facit quod notant Bart. & Angel. in d. l. per procuratorem, quod vbi aliqua opera requiritur in aditione, vt eſt quando monachus vult adire hz reditatem, quod non poteſt niſi præcedat iuſſu abbativſe pupillus, qui non poteſt niſi cum

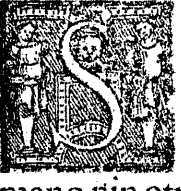
Eyendo algũd ome eſtableſcido por heredero en parte cierta, maguer el nõ ſepa quanta eſ: bien puede entrar la herencia^b, ſolamēte q̄ la enter cō condicione^c de la auer quāta quiere que ſea. E eſto deue fazer puramente ſin ninguna condicione^d: ca ſi condicione alguna y puſieſſe, como ſi dixieſſe, quiero entrar la herēcia de fulano, que me eſta

tutore auctore, vel filius, qui non poteſt ſine iuſſu paterno, poſſet tunc conſtitui procurator. & idem dicit Bal. in muliere, quæ nō pot eſt adire ſine conſenſu coniunctorum. in l. i. in 30. oppo. C. qui admittit. vbi etiam idem dicit in ecclēſia: cum enim non poſſumus ali quid facere ſine miniſterio, & adminiculo alieno, licitum eſt conſtituere procuratorem: bene tamen eſſet concedendum quod ciuitas vel collegium poſſit perſe contra here, & ſic etiam adire hz reditatem abſque eo, quod ad id conſtituatur ſindicu, vt not. Paul. de caſtr. poſt Bart. in l. 1. §. fuit quaſitū. ff. ad trebell.

k *La poſſeſſion della.* Idem ſi cōſtitueretur pcurator ad agnoſcendam, & petendam bonorū poſſeſſionē, quæ iuris eſt. l. 3. §. acquirere. ff. de bonorum poſſeſ. & per gloſ. & docto. in d. l. per procuratorem.

bleſcio por heredero, ſo tal condicione, q̄ ſi yo fallare que eſ atal, que me puedo aprouchar^e della, ſere heredero, o ſi dixieſſe ſo heredero della ſiſta tal tiempo, o otra condicione qualquier, que el puſieſſe ſemejante deſtas, quando la entraſſe, non valdría, nin ganaria por ende la heredad. Otroſi dezimos, que el heredero non puede ganar la herencia por procurador^g. Fueraſ ende, ſi fueſſe Rey^h, o concejoⁱ: ante ha menefter que el por ſi miſmo venga dezir, e otorgar, ſi la quiere recibir, o non. Mas deſpues que ouiere el otorgado, que quiere ſer heredero: bien podria entrar e tomar la poſſeſſion della^k por perſonero.

l *Le. XV. Como quando algund ome muere ſin teſtamento, e dexa ſu muger que eſ preñada, nõ deuen los parientes del ſinado tomar la herencia, ſiſta que ſean ciertos ſi eſ aſi, o non.*

In teſtamēto 1 muriedo algũd ome dexado ſu muger preñada, o cuydado q̄ lo era^m dezimos q̄ nin hermano nin otro pariente del muerto, nõ deue entrarⁿ la heredad del ſinado, ate de ue eſperar, ſiſta q̄ la muger encaeſca^o. E eſtōce ſi el ſijo o la ſija naſciere biuo^p: el aura la heredad, e los bienes del padre.

o *Si dubitatur an vxor in teſtati remanſit prægnans, vel nõ nullus poteſt ingredi hz reditatis bona: & ſi peperit filium ille erit hzres: aliaſ proximus: hoc dicit. Habuit ortum a lege, cum quidam. §. quod dicitur: cū ſequen. ff. de acquir. hz redita.*

l *ſin teſtamento.* Idem die ſi cum teſtamento, ſi poſthumus fuit præteritus, vel exhæredatus, cuius exhæredatio pro præteritione habetur: cum poſthumus non poſſit committere cauſam ingratitudinis. l. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inofficio. teſta. l. non putat. nit. §. non queſiſ. ff. de bonor. poſſ. contra tabul. gloſ. in l. ſi poſthumus. ff. de libe. & poſt. in gloſ. i. Cum enim poſthumus ſi naſceretur rumpere teſtamentum, vt in l. 20. titu. primo. §. ead. partita. cum ibi allega. ita & antequam naſcatur impediatur inſtitutum adire, vt in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hz redi. ſi vero poſthumus fuiſſet cum alio inſtitutus: tunc adire poſſet inſtitutus, ſi eſſet alter filius pro dimidia vel quarta, ſecundum quod gloſ. & Ioan. de Imol. & Paul. de caſtr. declarant in d. §. q̄ dicitur ſi eſſet extraneus pro quinta parte, ſecundum leges regni, nā reliqua bona ſunt legitima filiorum.

m *Quoydando que lo era.* Idem ſi ſciet eſſe prægnantem: nam in hoc non eſt viſ, vt in d. §. quod dicitur. ſed hoc poſuit iſta. l. gratia exempli in nuens, ideo non teſtatur pater: quia ſcibat vel credebat vxorem prægnantem.

n *Non deue entrar.* Vt in d. §. quod dicitur.

o *Encaeſca.* Vulgare antiquum Hiſpanorum. i. pariat.

p *Naſciere biuo.* Hodie per l. Tauri. requiritur, quod etiam ſit baptizatus, & viuat per. 24. horas, & quod tali tempore naſcatur, quod ſit poſſibile cum viuere naturaliter, vt in l. 13. in ordin. Tauri. per quam. l. fuerunt ſublata multa dubia, quæ erant de iure cōmuni, & propter iſtam. l. partitarum. & l. 3. titulo. 6. libro. 34. for. ll.

a *Supiere cierto.* Quia mulier dicebat se non pręgnantem, & ita etiā attestantur obstetrices. vid. in. d. §. quod dicitur, vel erat de hoc com munit opinio. vid. ibi per Paul. de castro.

b *Con otorgamiento del juez del lugar.* Istud non habetur in. d. §. quod dicitur neq; docto. quos ego viderim, id tangunt: ideo tene mēti istā l. quę hoc ad dit, fortē ne ex aditiōe hu ius cōsanguinei, & occupa tiōe bonorū, oriri possit discordia. Cū fortē vxor, quę a defun- cto reputata fuit pręgnās, esset in posses sione bonorū vnde oportu- num fuit, vt iu dici cōfaret: an vxor prę- gnās esset, vel ne vt sic eius auctoritate heres institu- tus ingredere- tur heredita- tem.

Pero si sopiere cierto^a que la muger nõ finca preñada: estõce puede el mas propinco pariente, entrar la heredad del muerto, como heredero del, parandose a pagar las debdas, e fazer las otras cosas, que era tenuto de dar, e de pagar el Señor, cuyos fueron los bienes. E esto deve fazer con otorgamiento^b del juez del logar.

Ley. XVII. Que guarda deuen poner los parientes del finado, quando su muger dixę que es preñada del.

Mugeres y ha algunas, q̄ des- pues que sus maridos son muertos, dizen q̄ son preñadas dellos: e por que en los gr̄ades heredamientos que fincan des- pues de muerte de los omes ricos, po- dría acaescer q̄ se trabajarian las muge- res de fazer engaño en los partos, mos- trando hijos agenos, diciendo que eran suyos: por ende mostrarõ los sabios an- tiguos manera cierta, por que se puedan los omes guardar desto. E dixeron, que quando la muger dixesse que fincaua preñada de su marido, q̄ lo deve fazer fa- ber^c a los parietes mas propincos^d del, diziẽdoles, de como era preñada de su marido. E esto deve fazer dos vezes en cada mes, desde el tiẽpo q̄ su marido fue- esse muerto, fasta que ellos embien cat- tar si es preñada, o nõ. E si por aventura los parientes dubdaren en esto, deve em- biar cinco buenas mugeres que sean li- bres, que le caten el vientre, de manera q̄ non la tangan cõtra su voluntad^e, e de si puedan embiar quien la guarde, si qui- sieren. E la guarda desta muger, deve ser desta guisa. Ca el juez de aquel logar, do esto acaesciere, si los parientes del muer- to lo demandaren, deve catar casa de al- guna buena dueña, e honesta, en q̄ mo- re esta muger, fasta que para. E ella mo- rando en casa desta buena dueña, quan- do afinare que deve parir, deve lo fazer saber a los parientes del finado, treynta

Lex. 17.

a *Hęc. l. latē* ponit formā que debet ser- vari quando mulier post mortem viri dicit se pręgnantem: vt euitetur dolus, & fraus ne alie- nus partus ponatur. h. d. Habuit ortū a. l. i. ff. de ven- tre in spi. §. de inspiciedo.

b *Lo deve hazer* saber. Si non malicia: sed invidiam mu- lieris hoc factū non esset. remittendum esset, vt in. l. edictū. ff. de vent. in spi. cū videam² istud nõ esse in usu nisi quando peteret a propinquis defūcti, & mos re- gionis inspic- iendusest, & secūdum eū, obseruari ven- trem & partum & infan- tē oporteret ledi cū. ff. eo. & infra ea. l. in fi.

d *Mas propinquos.* His scilicet quos proxima spes successiois cõtingit, non autem substituto. l. i. §. denuntiar. ff. de vent. in spi. facit ad quæstionem, an sententia lata contra possessorem maioris, & bo- norum eius præiudicat alijs post eum vocatis ad maiorem: de quo vide quę dixi in. l. 20. titu. 23. partita.

c *Que no la tangan contra su voluntad.* Concord. cū. l. i. vers. mittantur. ibi cum dicit, & nequa earū dū inspicitur inuita muliere ventre tãgat, & hoc fortē ne sequatur abortus ex tactura vētris, datur enim licētia inspiciedi ventre, etiā inuita muliere, sed nõ tãgēdi ventre ea inuita.

f *Castro.* Facit vt custodes qui ponūtur in limitibus regni pos- sint trahētes per scrutari, ne secū defe- rāt extra reg- nū res veritas extrahi. vide per loa. de pla- te. in. l. 3. C. de curs. publ. lib. 2. per tex. ibi dū tenet q̄ re- sistentes tali scrutinio de- bēt acriter pu- niti facit etiā vt officia- les possint de nocte pscrutari deferētes arma prohibi- ta deferri. vid. l. omnis seruus. & ibi loa. de plat. C. de aqua duct. li. n. & quę tra- dum per Bar. Bal. & alios in l. regendi. C. de seru. fugiti.

dias, ante q̄ encaezca: por que ellos em- biẽ otra vez algunas buenas mugeres e honestas, q̄ le catē el viẽtre. E en aquella casa do ouiere a parir, nõ deve auer mas de vna entrada: e si mas tuuiere, deve la muger, que dizen que es preñada, pue- den poner los parientes del finado tres omes, e tres mugeres libres, e ay an ellos dos compañeros, e ellas dos compañe- ras que la guarden. E cada que ouiere esta muger a salir de aquella casa a otra, que sea dentro en aquella morada, para entrar en baño, o por otra cosa qualqui- er, que sea menester: deuen catar aque- llas que la guardā, toda la casa, do quier que entrare, o el logar do se quisiere ba- ñar: de guisa q̄ non sea dentro otra mu- ger, que fuere preñada: o algund niño ascondido, o otra cosa alguna, en que pudieffen recibir engaño. E quando al- gund ome o muger quisiere entrar a ella, deuen la escodriñar^f, de manera que en su entrada, otrofi non pueda ser fecho engaño. Otrofi dezimos que sintiendo la muger en si misma tales señaes, por que entēdiẽsse que era cerca el parto, de- ue lo aun fazer saber a los parientes otra vez, que la embien a catar e guardar si quisiere. E quãdo fuere cuytada, por razon del parto, non deve estar en aq̄lla casa do ella esta ome ningũo^g: mas pue- den estar y, fasta diez mugeres buenas, q̄ sean libres, e fasta seys siruientas^h, q̄ non sea ninguna dellas preñadaⁱ, e dos otras mugeres sabidoras^k, que sean vsadas de ayudar a la muger, quando encaesce. E deuen arder en aquella casa cada no- che tres lumbres, fasta que para, por que non pueda y, ser fecho algund engaño ascondidamente. E quando la criatura fuere nascida, deuen la mostrar a los pa- rientes del marido, si la quisieren ver. E seyendo guardadas estas cosas en la mu- ger, de que fuere dubda, si era preñada o nõ, heredera el hijo que nasciere della,

g *Et embre nra* gmo. not. hoc q̄ non õita cla- re dicit in. l. i. ff. de vent. in- spic. vi. in spi. mittatur autē mulieres. & fa- cit q̄ viri seu masculi non debeāt adesse in partu mu- lierū, sed tan- tū foemina.

h *Sirvientas.* In d. l. i. vers. mit- tantur. has vo- cat ancillas.

i *Preñada.* Et ideo omes mu- lieres, que ibi futurę sunt, debent excu- ti ne qua earū pręgnans sit, vel ne aliquę paruulū pos- sit secū defer- re, & submit- tere. vid. in. d. §. mittantur.

k *Mugeres sa- bidoras.* De ob- stetricib² di- cit. nā & scien- tia & experiē- tia requiritur

in obstetriciõdo, vt hic & habetur etiā exodi. c. ubi nõ sunt hebreę sicut ægyptię mulieres: ipse enim obstetricandi habet scientiā, & cõ- fert vt ad p̄thomedicos regni, istarū sicut & medicorū examinatio competat. l. i. vers. sed obstetrices. ff. de varijs & extraordinar. co- gniti. l. item si obstetrix. ff. ad leg. aquil.

l *Castro.* Quia tenebre ad subiiciendum partum aptiores sunt d. l. l. vers.

dicta. l. prima. vers. tria lumina.

a *No le entregarian.* Ex facto ergo matris generatur filio præiudicium in possessoriõ non in petitorio iudicio, vt hic, & in. l. i. §. si cui. vbi gl. & docto. ff. de vent. in spi. *Lex. 18.*

f *Potest hares* verbis vel factis hereditati renunciare & si vnus ex ha- redib² adit & alius repudiet nec sit substi- tutus potest is qui adit elige- re si vult par- tem repudian- tis & totā ha- bere heredita- tē. Vel dimitt- ere partē quā prius adiuu- it. Item semel re- pudians hære- ditatē nõ pot- est amplius il- lam rehabere nisi sit minor. hoc dicit.

despues dela muerte de su marido los bienes del. E si esta muger sobre dicha, de que fuere dubda, si era preñada o nõ non se quisiere dexar catar el vientre, o non quisiere q̄ la guardassen, ası como sobredicho es, o en otra manera que fue- esse guisada e vsada en el lugar do biue maguer pariesse e biuiesse el hijo, non le entregarian^a de los bienes del muerto, a menos de ser prouado, que la criatura na sciera della, en tiempo, que pudiera ser fi- jo, o hija de su marido.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

h *Recebir.* Nõ autē videtur repudiare hære- ditatē, qui im- portunatus a creditorib² di- cit nolo istas brigas, secūdū Bald. in. l. se- cunda. C. qui bon. ced. pos- nota tamen, quod qui re- pudiat on² hę- reditati an- nexum, videtur repudiare hære- ditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hereditatem qui post terminū ad deliberandū dicit sibi nõ expedire, seu q̄ non putat sibi expediens, hereditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hereditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quā ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successio. edict. & per Bald. in. l. i. columna secūda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quando i. la primera. ff. de acquiren. heredi. l. pe. infra eod. quā vide non tamen videtur repudiari hereditas si re- pudietur officiū cõmissarij relictu in testamento, secūdum Bald. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

f *Fazer.* Adde. l. primam, & secūdam. C. si vt õmif. heredita. vel bono. pos. & l. si. C. si minor. se ab heredita. abstinu.

g *Desamparar.* Adde. d. l. si cur. C. de repudiā. hared. & limita nisi ex beneficio minoris ætatis, vt supra in casu præcedenti. l. i. C. si min. se ab hared. abstinu. & l. necessarii. ff. de acquir. hære. & l. seo. l. 3.

mo heredero, mas como es frañeo, e como ome q̄ lo quiere auer por otra razon, o si fiziesse alguna cosa en la heredad, por q̄ se entendiẽsse, q̄ non auia volūtad^d de la recebir como heredero. Otrofi dezimos que auiendo el heredero desechada la heredad que le perteneciesse por testa- mento, o por razon de parentesco non la puede^e despues demandar, nin auer. Fue- ras ende si el heredero fuessẽ menor de veynete e cinco años. Ca si estẽ a tal entē- diere que fizo mal en renunciar la, e la quisiessẽ demandar, e cobrar despues: bien lo puede fazer, f por razon que non era de edad cumplida, quando la desechó. E otrofi dezimos que aquel que se ouiesse vna vez otorgado por heredero de otro: nõ puede despues desamparar^g la herēcia. Pero quãdo dos omes^h fue- sse establescidos en vno por herederos e el vno dellos otorgasse, que lo queria ser e el otro non la quisiessẽ, nõ auien- do substituto. Dezimos, que este que

h *Omes.* Sine sint sui, vt ex- tranei, vel vn² suus hares, al- ter extraneus glo. & docto. cõmuniter in l. cum heredi- tate. ff. de acq. hared. de qua ista supra est: nā ppter bñ- ficium absti- nendi, idē ha- berit²; quod emancipatus: l. nam neq; e- mancipatus. ff. de lega. l. pa- pinian². ff. de acquir. hære. *Orogasse.* qd si repudiasset partem suam, & postea co- hères similit² re- pudiasset par- tem suam, an possit prius repudians adi- re totam hære- ditatem: vi- debatur q̄ sic quia aditiõ & repudiatiõ

sunt conuertibilia. l. is potest. ff. de acquir. hære. quod bene procederet in suo, qui abstinuit, & postea vellet adire, seu abstentionē reuo- care iuxta. l. si infra eod. & l. si. C. de repudiā. hared. in emancipato- verõ, seu extraneo herede non videtur, quod possit procedere, vt su- pra ista. l. ibi, otrofi dezimos, & l. si cur. C. de repudiā. hære.

k *Quisiessẽ.* Post aditionem cohæredis: nam si cohæres adiuisset post repudiationē alterius, tūc nõ procederet ista. l. sed indistincte cogere- tur habere vtranq; portionem. l. si duo. ff. de acquiren. heredi. in- telligere etiam quando cohæres postea repudiet ipso iure, sine aliquo beneficio restitutiõis: nam si adiuerat, & postea repudiet beneficio restitutiõis: non cogitur cohæres, qui adiuu habere portionem re- pudiantis, vel dimittere suam. Sed potest habere suam, & aliam di- mittere creditoribus. l. si minor. ff. eodem. quid autem in fideicom- missio. vid. l. ante penultimā, & penultimā. ff. ad trebellianum, & ibi Barto.

l *Substituto.* Nam substitutus præferretur conuincto. l. secūda. §. si duo. ff. de bonor. possessio. secūdum tabul. penultima. ff. de iniusta rupt. & in aut. hoc amplius. C. de fideic. & in. l. vnica. §. in primo. & in §. pro secūdo. C. de cadu. toll. & notatur in. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & nõ solū exp̄ssa substitutio: verū etiā tacita potestior est, quæ ac- crescendi. glo. in. l. si. & ibi Bal. C. de in l. i. & substitit. si tñ substitutus repudiaret (q̄ & tūc accresceret illa portio cohæredi, vt in. d. §. si duo) procederet adhuc tūc ista. l. quid autē si & ipse cohæres, qui prius adiu- uerit, erat substitutus cohæredi repudianti, an etiam tūc procederet huius. l. dispositio? Bar. in. l. in test. C. de impub. & alius substitui. vult q̄ tūc nõ procedat ista dispositio, q̄ tūc deuoluūt ex exp̄ssa dispo- sitione defuncti, quā ignorare non potuit. & sic ei inuito illa portio repudiata accrescet, quia eo ipso, q̄ adiuu, censetur obligatus, seu se obligasse ad recipiendū aliam partē, in qua erat substitutus vulgari- ter, sicut etiam obligatur ad recipiendū hereditatem pupillij, in qua est substitutus pupillariter. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & idem te- net Angel. in dict. l. cum hereditate. non allegans Barto. & sibi hoc dictum approprians forte vt dicit Paul. quia non vidisset ibi Barto. & est singularis limitatio, secūdum Paulum de Castro. ibi, idem etiam tenet ibidem Ioannes de Imola. motus ex eo, quia iste casus po- tuit per hæretem prouideri, & non fuit inopinatus. aduertet tamen quod glof. in dicta. l. in testamento. tenuit contrarium: imò q̄ etiam

fi coheres sit substitutus, adhuc habeat locum d'ipofitio. dicit. l. cu hereditate intelligens. dicit. l. testamento cum dicit inuitis accretet, scilicet si nolunt dimittere partem suam iuxta dispositionem istius l. & d. l. cum hereditate, & opinio glo. confirmatur, quia si ratio istius dispositionis, vt docto. volunt, est casus inopinatus, ita hoc est, in uocato p' ius substitutonis, sic vt etia in iure accretet cu qualibet via heres sciret, seu scire debet partem heredis repudiam sibi accretet, & exp'fio coru, q' ta cite in iur. nihil operatur. l. 3. C. de fideiuf. fo. l. hec verba ff. de lega. i.

la entro, en su escogecia a es de tomar la parte del otro, e deue auer toda la heredad, o dexar la fuya b que auia entrada.

Ley. XIX. Como aquel que es estabescido por heredero en testamento de otro que era su pariente, si desechare la heredad por razon del testamento, non la puede des'pues cobrar por parentesco.

Vando alguno es puesto por heredero en testamento de otro, de quien el fuesse el mas propinco pariente, si el labiedo que era así estabescido por heredero en el testamento, deschaffe la herencia, diziendo que la non queria to-

mentos portione adeuntis, & quod non conuenient eum ultra vires hereditarias in casu quo non conficit inuentarium, nisi pro illa dimidia, & quod repudiatam accipient ipsi creditores, vel dato quod maneant apud heredem, non conuenient eum pro illa ultra vires hereditarias: quod tunc compellitur heres habere vtranque portionem, vel dimittere repudiatam creditoribus, & respondere pro altera quam adiuuit secundum duas practicas positas ibi p' glo. & docto. & est bene aduertendum, quod l. ista partitatur, nihil d' hoc dicit, & merito, nam vt iurilla. l. cum hereditate in hoc verbis obcuris, & quae vix bene intelligi possunt sup'plendum tamen videtur huic. l. cum vt dixi ratio finalis recedendi a regula iuris fuit, ne ex inopinato casu heres vexetur a creditoribus & legatariis, & conueniatur ultra vires hereditatis, quae ratio cessat, si creditores contententur iuxta praedicta. Solum enim propter creditores defertur heredi ista electio, vt ibi patet, ex quo infert Barto. quod si non essent creditores neque legatarii, licet in hereditate essent aliae implicationes, quae forte requirunt laborem animi & personae, non tamen propter hoc deferretur heredi ista electio cum enim ex benignitate haec electio concedatur contra regulas iuris disponentes, quod qui semel est heres. non potest desinere esse heres. l. & si sine. sed quod papinianus. ff. de mino. & quod pars coheredis repudians coheredi inuito accretat. l. qui ex duabus. §. fina. ff. de acquirend. heredi. restringenda est, vt locum non habeat: si creditores contententur praedictis, & tementi circa materiam huius. l. notabile dictum Baldi in. l. mater. in fine. C. ad tertullia. vbi voluit, quod in casu, quo mater priuatur proprietate bonorum filii: cui successit propter transitum ad secundas nuptias: & tantum sibi remanet vsus fructus, quod si mater sit grauata soluere legata relicta in testamento filii de propria bursa, quae postea nubat: quod tunc cedendo vsu fructui, liberaretur. al' legat dicit. l. cum hereditate. quod dictum non video, quod possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento, succedat pleno iure, vt in autentica ex testamento. C. de secund. nupt.

Intellige quando erant creditores, a quibus iste heres posset conueniri, & vexari: cum & haec videatur ratio finalis huius. l. vt patet in. d. l. cum hereditate, a qua ista sumpta est, si vero nulli essent creditores neque legatarii, hoc non procederet secundum Barto. & Paul. in. d. l. cum hereditate. ex quo Barto. ibi infert ad quaestionem notabilem. vid. ibi per eum, & an si confectum esset inuentarium, procedat dispositio huius. l. Barto. & Paul. quod non in dicit. l. cum hereditate, vbi contrarium tenet Ioan. de Imo. & magis mihi placet, cum haec l. non distinguat, fiat vel non inuentarium: & quia vt dicit Imo. licet fecit inuentarium pro sua parte, non tamen fecit pro parte coheredis, in quo sentit Imo. quod si de qualibet portione factum fuit inuentarium, non procederet illa. l. neque ista: & sic isto casu procederet opinio Barto. & Paul. de Castro. & quia adhuc militat alia ratio, ne sumptibus & laboribus in respondendo creditoribus heres vexetur: & verendum & honesti viri sit esse execrari. l. quarta. ff. de alienatio. indic. mut. caus. fact. & hinc dicebat Bal. in. d. l. cum hereditate, quod etiam si essent creditores, licet non tot, quod absorbeant vires hereditatis: quod adhuc habeat locum beneficium illius. l. quia interest heredis ad euitadas vexationes. l. minoribus. ff. de mino. vide ibi, per Imo. qui vult in hoc contrarium, & docto. in dicta. l. cum hereditate ponunt duplicem practica circa istam electionem. vide ibi, per eos signanter. Pau. & Ioan. de Imo. post Barto.

La fuya. l. cum hereditate addit de creditoribus, vt si dicant, se con-

mar por razon del parentesco, si estonce non se otorgasse luego por heredero por razon del testamento, non lo podria despues fazer, por que se entien-de c que la desamparo del todo. Mas si el heredero non sabiendo que era escrito en el testamento del finado desechafre la herencia diziendo, que non la queria ganar, por razon que era pariente mas propinco del muerto, estonce bien la podria d despues cobrar por razon del testamento. E esto es por que non podria renunciar el derecho, que auia en la heredad, por razon del testamento, pues que lo non sabia. e E otrofi non podria desechare el derecho q auia el en la heredad, por razon del parentesco, a me-

lis recedendi a regula iuris fuit, ne ex inopinato casu heres vexetur a creditoribus & legatariis, & conueniatur ultra vires hereditatis, quae ratio cessat, si creditores contententur iuxta praedicta. Solum enim propter creditores defertur heredi ista electio, vt ibi patet, ex quo infert Barto. quod si non essent creditores neque legatarii, licet in hereditate essent aliae implicationes, quae forte requirunt laborem animi & personae, non tamen propter hoc deferretur heredi ista electio cum enim ex benignitate haec electio concedatur contra regulas iuris disponentes, quod qui semel est heres. non potest desinere esse heres. l. & si sine. sed quod papinianus. ff. de mino. & quod pars coheredis repudians coheredi inuito accretat. l. qui ex duabus. §. fina. ff. de acquirend. heredi. restringenda est, vt locum non habeat: si creditores contententur praedictis, & tementi circa materiam huius. l. notabile dictum Baldi in. l. mater. in fine. C. ad tertullia. vbi voluit, quod in casu, quo mater priuatur proprietate bonorum filii: cui successit propter transitum ad secundas nuptias: & tantum sibi remanet vsus fructus, quod si mater sit grauata soluere legata relicta in testamento filii de propria bursa, quae postea nubat: quod tunc cedendo vsu fructui, liberaretur. al' legat dicit. l. cum hereditate. quod dictum non video, quod possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento, succedat pleno iure, vt in autentica ex testamento. C. de secund. nupt.

Ley. 19.

Si institutus in testamento alterius sit eius propinquior consanguineus: & hoc sciendo repudiet hereditatem ratione propinquitatis si statim non adeat ratione testamenti excluditur vtraque via, si autem ignoras se scriptum heredem renunciet ab intestato, non excluditur ex testamento, quia non potuit quod sibi ignorans competeat renunciare. hoc dicit.

Se entiendo. Probatur hic dictum gloss. in. l. prima. §. sed videndum ff. de successio. edict. de quo dixi supra eodem, in. l. decimo octaua. in gloss. prima. patet etiam hic, quod ad destructionem consequentis sequitur etiam destructio antecedentis. l. illud. ff. de acquirend. heredi. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum ff. de procurator. & ad istum Brocardum, qui vult consequens &c. vide notabile consilium De-tii. 77. incipit viso puncto. supra scripto.

La patria. Adde. l. neque is. §. heres institutus. ff. de acquirend. heredi. exclusus enim ab vno remedio, non videtur exclusus ab alio. l. si filius qui patri. ff. de bon. liber. l. si domus. ff. de seruitu. vrbano. praeior.

No sabia. Quia non videtur quis renuntiare iuri, quod quis ignorabat sibi competere, vt hic. & in. l. mater. ff. de inofficio. testament. l. Clodius. ff. de acquirend. heredi. & idem si dubitaret sibi competere. l. manifestissimi. §. sin autem nescius. C. de furt.

De renunciar. Hereditati enim non dum delata renuntiare non testat hic, & l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legatis. l. do. l. si qui heres. ff. de acquir. heredi. nisi talis renuntiatio fiat patrum. l. prima. C. de pactis. l. de fidei commissio. C. de transact.

Filius v' nepos maior etate ascendenti hereditatem repudias potest eam habere si bona non sunt alienata vsq; ad trienniu, sed si alienata sunt non potest nisi si sit minor. hoc dicit.

Deschando Et sic. l. ista loquitur in repudiatione expressa. qd auctem in tacita per lapsum temporis datu ad se immiscendum vel abstinentum? glo. & Bart. in. l. j. C. de iur. & fact. igno. volunt, quod non habeat locu dispositio. l. fin. C. de repudi. heredi. de qua ista sumpta e. & tenet Bald. & Pau. in. l. si quis su. ff. de iur. delibe. Alexand. & Iaso. in. 6. limitatione. in. d. l. si. contrarium tamen videtur probari. in. l. secunda. in. si. supra eo. titu. vide quae ibi dixi in glo. si. quid autem si filius repudiaret legitimam, an habeat locum ista lex? Bald. vult qd non, in. d. l. si. vide tamen Ioan. de Imo. qui vult contrarium. in. l. quia poterat. ff. ad trebell. per. l. ita tamen. §. si patronus. ff. eodem.

Deschando b el fijo, o el nieto d la heredad de su padre, o de su abuelo, despues dela muerte dellos, seyendo mayor de edad de veynte e cinco años, e si la heredad, o los bienes della no fuesse enagenados, bien los puede despues cobrar, e auer fasta tres años. Mas si las cosas dela herencia fuesse enagenadas, non las podria despues cobrar. nin auer. Fuera ende, si fuesse de menor edad, así como de suso diximos. h

Titulo. VII. De como e por que razones puede ome desheredar en su testamento a aquel que deue

desuio in potestate loquitur iuxta. l. i. C. de repudian. heredi. de qua sumpta est haec. l. & l. si quis suus. ff. de iure deliberand. licet glo. in dict. l. fina. voluit, quod procederet etiam in filio emancipato per. l. nonnunquam. ff. de collatio. bonor. que satis vgebat: communiter tamen docto. tenent contra istam glo. & quod illa. l. fina. non procedat in filio emancipato, vt attestatur Alexand. ibi, & idem voluit gloss. in. l. si emancipata. vbi bonus text. C. de iur. & fact. igno. Paul. de Castro. in. d. l. si emancipata. tenet contra communem opinionem. quia emancipato ita de aequitate praetoria debita est hereditas patris, sicut filio in potestate, & quia hodie praetor filio emancipato, ita redditur testamentum nullum. si praetor facta fuit sine causa expressione. sicut si filius in potestate esset praetor sine causa, vt in autentico. de heredi. & falcid. §. ex hereditatis. quae tamen fundamenta dicit fragilia Alex. in. d. l. si fatetur tamen post Cinu & Ray. in. d. l. si. & Bal. in. d. l. si emancipata. quod emancipatus infra annum poterit reuocare repudiationem suam. argumen. d. l. nonnunquam. idemque esse in quocunq; descendente qui non esset suus vel emancipatus eadem ratione, sicut in hereditate materna potest repudiatione reuocari per filium intra annum. l. filii mater. §. primo. ff. ad tertullia. & ibi Barto. & idem Barto. in dict. l. si quis suus. licet contrariu tenuerit, in dict. l. fina. Primum tamen tenet Alexand. in. l. qui se patris. columna quarta. C. vnde liber. & in dicta. l. fina. post Cin. & Fulgof. ibi, & Iacob. de Raue. Cin. & Bald. in. l. secunda. C. de iur. & fact. igno. & ad. l. secundam. C. de iur. & fact. ignoran. quae videtur ob stare, responde, vt per Alexand. ibidem post gloss. in dicta. l. secunda. quod ibi erat elapsus annus vel sequens aduerat.

Intellige de eo, qui est suus heres, auo: veluti quia est in potestate aui, vt in. §. primo. in situ. de nupt. tenet Barto. in. l. si quis suus. ff. de iure deliber. & in dicta. l. fina. vnde cum hodie. per. l. tauri filius per matrimonium liberetur a patria potestate filii ab eo genticum non sint in potestate aui, non habebunt in successione aui be-

neficium huius. l. habebunt tamen beneficium. l. nonnunquam. ff. de collatio. bonor. vt & ibi tenet gloss. & vt hic videt: cum istud priuilegium detur descendenti ratione suitatis non procedet haec. l. econtra in successione descendenti quo ad ascendentes, quia cessat ibi suitas, tenet gloss. in fine. in. l. non iustam. C. ad trebellia. pos-

heredar sus bienes. E otrofi por que razones puede perder aquel que fuesse estabescido por heredero en el maguer non lo desheredassé.

Raumenete yerran los ome a las vezes contra aquellos en cuyos bienes deuen ser herederos, por que los han a su finamie ta desheredar dellos. Onde pues, q en istos titulos ante deste mostramos de los eablescimietos de los herederos, como pedé ser fechos e de todas las otras cosas que les pertenescen, queremos aqui dezir de los desheredamientos, que los ome fazen a las vezes a su fin con perfr, que reciben de aquellos, de quien euen recibir seruicio e plazer. E mostraremos primero que cosa es desherdamiento. E quien lo puede fazer. Ea quien. E como deue ser fecho. E por que razones. E que fuerça ha. E o-

& sic intra quadriennium, quod adhuc habebit aliud triennium. quod iam tenet ibi. Paulus de Castro, reprobat opinione aliorum, qui dicebat, tunc non dari nisi tantum triennium: quae videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista. l. tene ergo menti istam. l. partitatum & text. in dict. l. fina. non probat opinionem gloss. & Barto. & Paul. quia loquitur in tempore, quo filius vult abstentionem, vel repudiationem reuocare, & sic quod si reperit se in minori etate, vel intra quadriennium tempore talis reuocatio nis, non vero si tempore repudiationis cum erat maior, & fecit illa intra quadriennium: quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei super sint, illico currit triennium, vt etiam habetur in. d. l. si.

Despues cobrar. Limita nisi suus heres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas. l. apud iulianum. §. idem iulianus. ff. ad trebellia. l. si filius heres. ff. de liberis & posthum. & tenet Alexand. & Iacob. in dicta. l. fina. post gloss. ibi, in casibus tamen specialibus in quibus per dationem substituti non tollitur suitas, adhuc procederet ista. l. secundum Alexandrum. ibidem, & sic videtur, quod si filius repudiasset maiorem in qua fuit institutus, non posset penitere, cum semper in maiora habeat substitutu. It' limita, si haberet coniunctu, q adierat quae tunc iam non esset res integra, secundum eundem Alexand. ibi, secus si non aduerat, & idem dic si legitimus iam adierat secundum Baldum in. l. secunda. C. de iur. & fact. igno. quasi equiparentur isti duo casus, bona iam esset distracta, vel hereditatem per aditionem iam alteri esse acquisita, pro quo Alexan. in dict. l. fina. allegat. l. filii mater. §. primo. ff. ad tertull.

De la herencia. Omnes vel aliquae earum ita quod rerum distractio ponderosa sit non enim venditio vnius vegetis vini vel vnius facci tritici faciet hereditatem in eodem statu non esse, secundum Ange. in. d. l. si. argu. l. cui dens abest. ff. de edilit. edict.

Diximos. Supra eodem. l. decimo octaua. & adde. l. fina. C. eodem. & ad contrarium de. l. quod si minor. §. sceuola. ff. de mino. responde vt per Alber. in. d. §. sceuola. vbi optime loquitur.

Titulus Septimus, De exheredat. libero. Partida. vi. H 2

* Exharedatio est confanguine ab hereditate in qua ius habet succedendi expulso, & fit per hæc verba, exharedo filium meum propter talem causam, & alienum cum facio à bonis meis. hoc dicit.

a *Deferedar. Se quitur dicta Azo. C. deliber. præteri. in summa. verfi. exharedare.*
b *El testador. Siue sit masculus, siue femina: cū neq; pñ neq; matri permittat hodie exharedare vel præterire filium sine insertione iuste causæ, vt in aucten. nō licet. C. de liber. præte. & in aucte. vt cū de appellatio cognosci. §. aliud quoq; capituli. colla. & vnde hodie*

trofi diremos, por quales yerros puede perder la herencia, aquel que fue establecido por heredero, en el testamento, maguer non fuessse deseredado.

¶ Ley. I. que cosa es deseredamiento.

Deseredar^a, es cosa, q̄ tuellera ome el derecho, q̄ auia de heredar los bienes del padre, o de su auuelo, o de otro qualquier quel tanga por paréteo. E esto seria, como si el testador, dixesse: deseredo mio hijo, o mando q̄ sea etañño, de todos mis bienes por q̄ tal yo me fizo. E esso mismo seria si tales palabras dixesse contra su nieto, o contra

etiam contra testamentum matris, in quo filium non rite exharedauit, daretur bonorum possessio contra tabulas: licet epim de iure antiquo. forum. filius contra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, vt in l. illud. §. ad testamenta. ff. de bonor. posse. contra tabu. & §. liberi. inst. de exhareda. libero. tamen post iura authenticorum, & iura ista partitarum cum eodē iure daretur bonorum possessio contra tabulas, quod datur ius dicendi nullum, vt inquit Bar. in l. post mortem. §. si. ff. de bonor. posse. cont. tab. p. l. in prin. eod. titu. & filio exharedato à matre sine expressione cause datur ius dicendi nullum, per. d. §. aliud quoq; capitulum. & infra eod. l. no. & dict. aucten. non licet. dabitur ergo etiam bonorum possessio contra tabulas contra testamentum foeminarum, & hoc etiam voluit Alexand. consi. 89. colu. 2. volu. 2. incipit vltimo puncto.

c *Que sea etañño. Adde. l. si quis filium. C. de liber. præte. & facit ista. l. quod per exharedationem fiat extraneus exharedatus etia à bonis q̄ titulo maiorie fratri maiori fuerunt relicta & eius descendētib; , & his deficientibus aliis fratribus: vt in tali substitutione non veniat exharedatus, vide ad hoc bonum tex. in aucten. de heredi. & falcid. §. & hæc quidē in ver. exharedatos. Et quid si maledicatur filium cum expressione cause, an ex hoc dicatur rite exharedatus? Bal. quod nō in proccmo decretalium. col. i. verfi. item quero nunquid pater maledicendo filium, quod dictum reulit & sequutus fuit Iason. in. d. aucten. non licet. col. i. C. de liber. præteri. & in aliis locis relatis per Gulielm. Benedict. in repetitio. c. Rarantius. de testa. super verbo in eodem testamento relinquitur. num. 23. idem tamen Iason. in. l. si pater tuus. C. de heredi. insti. col. 2. tenet contra dictū Bal. ex quo maledictio non est in genere, sed in specie. Allegat. l. Quotiens. §. si quis nomen. ff. de heredi. insti. & ibi glo. & forte hoc est verius dum tamē ex coniecturis conslet patrem animo exharedandi filium maledictionem protulisse, cum lex non sit imponenda verbis, sed rebus. l. 2. C. communia de lega.*

d *Que le oniesse de heredar de derecho. Ex ista ista. l. videtur comprobari dictū Bal. in repeti. l. pater filii. col. 6. ff. de inofficio. testa. & in repetitio. l. in suis. ff. de liber. & posthu. & in l. posthumorū. ad ff. de iniust. rupt. testa. quod quando exharedat vel præterit sine causæ expressione, ille qui non tenet primum locū in successione: valeat exharedatio vel præteritio, & ratio huius dicti est, quia ille qui nō tenet primum locum non est instituendus, neq; exharedadus. l. Gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exharedato. in prin. ff. de iniust. rupt. ex quo dicto resultat, quod si filius emancipatus exharedauit filium: & etiam exharedauit, seu præterit patrem: cuius præteritio habetur pro exharedatione, vt in dicta. l. pater filium, & ibi not. Barto. & mortuo testatore filius in iudicio inofficiosus que relæ fuit exclusus per sententiā a querela: & per hoc fuit aperta via querelandi patri qui tempore mortis non tenuit primum locum, cum præcederet à filio testatoris, q̄ pater non poterit succedere abintestato, neq; dicere testamentum nullum: & habebit necesse*

intare querelam inofficiosi testamenti, tanquam rite exharedatus quauis in sua exharedatione vel præteritione non fuerint inserta causa, vt etiam tradit, & not. Alexan. in aucten. non licet. me. quinto & sexto. C. de liber. præteri. & eadem ratione idem datur dicendum, si pater filium rite exharedet causa inserta: ne potē vero ex eo exharedet sine expressione causæ, quod exclusio filio à querela, neq; non poterit rumpere testamentum per ius dicendi nullum, vel p̄ contra tabulas. Sed habebit necesse intare querelam inofficiosi testamenti tanquam exharedatus. cum exharedato etiā de iure antiquo sine causæ expressione non dabatur contra tabulas, neq; ius rumpendi testamentum, vt in l. non putauit. in prin. ff. de bonor. posse. contra tabulas, si vero nepos esset præteritus à patre: tunc eius præteritio non haberetur pro exharedatione, imo cōpeteret nepoti ius dicendi nullum, vel contra tabulandi, vt not. glof. in l. illud. §. si. ff. de bonor. posse. contra tabulas. & in l. si quis. ff. de inofficio. testa. & que habentur in l. Gallus. in prin. & per totam l. ff. de liber. & posthu. & procederet hoc, si filius exharedatus decesserit viuo patre, auo, nepotis: scilicet si superuieret nam tunc nepoti opus esset querela, vt in l. si quis filio exharedato. in prin. & ibi glo. ff. de iniust. rupt. & tradit nouissimè latē & plane Rodericus Suarez. in repetitione. l. quoniam in prioribus. in. 10. ampliatione. fo. n. verfi. superest. & fol. sequenti post Bald. & Docto. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa.

ro quaiquier, que le deuiesse heredar, de derecho. d

¶ Ley. II. Qui en puede deseredar, e aquien.

Edo ome que pueda fazer testamento, a poder de deseredar a otro de sus bienes. Pero si el testamento en que fuessse alguno deseredado, se rompiesse por alguna derecha razon, o le reuocasse aquel que lo fizo: o se desatasse, por razon que los herederos, que eran escritos en el non quiesse en la heredad, & del testador: estonce el que fuessse deseredado en tal testamento, non le empesceria. Ca pues que el testamento non valiesse, non valdria el deseredamiento,

bulas, neq; ius rumpendi testamentum, vt in l. non putauit. in prin. ff. de bonor. posse. contra tabulas, si vero nepos esset præteritus à patre: tunc eius præteritio non haberetur pro exharedatione, imo cōpeteret nepoti ius dicendi nullum, vel contra tabulandi, vt not. glof. in l. illud. §. si. ff. de bonor. posse. contra tabulas. & in l. si quis. ff. de inofficio. testa. & que habentur in l. Gallus. in prin. & per totam l. ff. de liber. & posthu. & procederet hoc, si filius exharedatus decesserit viuo patre, auo, nepotis: scilicet si superuieret nam tunc nepoti opus esset querela, vt in l. si quis filio exharedato. in prin. & ibi glo. ff. de iniust. rupt. & tradit nouissimè latē & plane Rodericus Suarez. in repetitione. l. quoniam in prioribus. in. 10. ampliatione. fo. n. verfi. superest. & fol. sequenti post Bald. & Docto. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa.

* Euacuato testamento seu annullato vel infirmato euacuatur exharedatio in eo facta & potest fieri exharedatio cullibet ascendētium & descendētium, dum tamen sit maior. x. annis cum dimidio. Item collateralis potest præteriri. hoc dicit.

c *Que poder de desheredar. Prosequitur dicta Azo. C. de liber. præte. in summa. colu. prima. verfi. potest exharedare. & colligit hic ad validitatem exharedationis opus esse, quod fiat in testamento: quia in codicillis neq; dari neq; adimi hereditas potest. l. quidam. §. fin. ff. de conditio. insti. & Inst. de codicillis. §. codicillis. & l. non codicillum. C. de testa. quid autem si exharedatione facta in codicillis: codicilli testamento confirmantur: an tenebit exharedatio? Azo. videtur velle quod non, vbi supra verfi. quod dixi in testamento quod est dictum singulare: cui adde quod notabiliter tradit Ioan. And. in additi. ad Specul. titu. de instrum. aditio. §. compendiose. colu. 15. in additio. super parte habetur. & Azo. ibi loquitur sub dubio forte. & vidi semel hoc in causa arduissima, in casu quo pater filiam exharedauerat extra testamentum in quadam scriptura: & postea contentum in dicta scriptura approbauit in testamento. & pronuntiatum fuit valere dictam exharedationem: & bene, ex quo testator in testamento in hoc expresse se reulit ad exharedationem contentam in scriptura, per. l. asse toto. & ibi Ioann. de Imol. ff. de heredi. insti. Alex. & Iason. in l. hereditatem. C. de codici.*

f *Que rompiesse. Modis de quibus. in l. si de iniust. rupt. & in l. 8. & 19. cum sequentibus. titu. 1. §. ea. partita. absurdum enim est vigere exharedationem, vbi testamentum non valet. l. si patronus. §. ex testamento. ff. de bon. liber. & adde que habent. in l. si. ff. de liber. & posthu.*

g *Entrar la heredad. Concord. cum l. filium. §. fed cum exharedatio. ff. de bono. posse. contra tabulas. & cum dicta. l. si patronus. §. ex testamento. ff. de bon. liber. hodie tamen de iure regni ordinamento. libro quinto. titulo secundus. l. prima. tenebit exharedatio: licet non adeatur hereditas ex testamento: nisi dicas, quod illa. l. tantum procedat in his, que abintestato sine testamento*

poterant fieri, prout dicebat Dinus ibi relatus à Barto. & docto. in l. secunda. ff. de vulga. & pupil. que certe esset magna restrictio ad. d. l. ordinamenti de cuius intentione fuisse videtur. idem velle disponere in casu, quo non adeatur hereditas per heredem scriptum, quod disponebatur à iure antiquo iuris communis & partita rui casu, quo testamentum rubeatur ex causa præteritionis, vel exharedationis: vt in autentico. ex causa. C. de liber. præte. & in corpore vn de su. iustur. & l. si. titu. 8. ead. partit. nā etiā tutela nō poterat ab intestato relinquere l. i. ff. de testa. tutel. & tamē tutela datio cōseruatur p̄ d. autentico. ex causa, & §. si. ue igitur, i. autentico. vt cū de appella. cogn. neq; videt iustum neq; cōsonum rationi, vt in manu heredis scripti esset eludere exharedationem filii grati nō aduendo: licet istam rationem partit pendebant. l. iuris communis & partitarum. stante tamē. d. dispositione ordina. vrgere videtur ista ratio, & quia nemo ouderet asserere stante, dicta. l. ordina. vitia rationem tutelæ non adita hereditate, que tamen vt dixi, non poterat ab intestato relinquere, cogita tamē, quia articulus est dubitabilis, & vide que dixi in l. quarta. titu. infra proximo. & quod not. Barto. in l. illud in principio. ff. de bono. pos. contr. tabu.

que fue fecho en el. Otrosi dezimos: a q̄ todos aquellos que descien den por la línea derecha, pueden ser desheredados de aquel mismo de quien descien den, si fiziere quel porq̄, e fueren de edad de diez años e medio b a lo menos. E aun todos los otros que suben por la línea derecha, pueden ser desheredados de los que descien den della, en los bienes que pertenescen a los hijos, o a los nietos tan solamēte por essa misma razon. E todos los otros parientes que son en la línea de traueisso, c maguer que los vnos pueden heredar a los otros, seyendo los mas propincos, si non ouiere hijos, e muriendo sin testamento: con todo esto, qualquier que haga testamento, puede desheredar en el a los otros, si quisiere, tambien a sin razon, como cō razon: E puede a otro extraño establecer por su heredero, e heredara todos sus bienes, maguer non quieran estos parientes a tales, e aun que el testador non fiziesse mencion dellos en su testamento.

¶ Ley. III. Como deue ser fecho el desheredamiento,

nis & partitarum. stante tamē. d. dispositione ordina. vrgere videtur ista ratio, & quia nemo ouderet asserere stante, dicta. l. ordina. vitia rationem tutelæ non adita hereditate, que tamen vt dixi, non poterat ab intestato relinquere, cogita tamē, quia articulus est dubitabilis, & vide que dixi in l. quarta. titu. infra proximo. & quod not. Barto. in l. illud in principio. ff. de bono. pos. contr. tabu.

a *Dezimos. Prosequitur dicta Azo. vbi supra.*
b *De diez años e medio. Nam ante istam ætatem non potest committere in gratitudinem: & sic neque poterit exharedari. l. si quis in suo §. legis. C. de inofficio. testa. & post decimum annum cum dimidio. l. ista reputat eum doli capax, quia committere posset omne delictum præter vitium carnis, vt in l. auxilium. §. 1. & ibi per glo. & docto. ff. de mino. l. 9. titu. 1. 7. parti.*
c *De traueisso. Concord. cum l. fratres. & l. fratris. C. de inofficio. testa. & in fratre. vide. l. 2. infra eod.*

* Certus & indubitatus debet esse exharedadus siue nominatim siue per signa, idem si habeat vnicum filium dicendo filium meum exharedo: sed si haberet plures per hæc verba nullus esset ex hereditatus, potest etiam pater cum conuio filium exharedare: vt si dixerit non nominandus vel non filius meus, latro, gladiator, ex adulterio natus, & exharedatio debet fieri pure sine conditione & à tota hereditate alias non valet. h. d.

d *Ciertamente Concord. cum l. prima. ff. de liber. & posthu. & instituta de exharedat. libero. §. nominatim.*

e *Quier sea varon, quier sea muger. Adde. l. maximum vitium. C. de liber. præteri.*

f *Padre no. Adde. d. l. maximum vitium. & §. fed hæc quidem vetustas. instituta de exharedatio. libero.*

g *En hijo. Adde. l. secundam. ff. de liber. & posthu. per quam dicebat ibi Bart. quod quando non precessit nisi vnicum tantum testamentum, sufficit generalis reuocatio, & si nihil dicat de clausula derogatoria, in primo testamento contenta, quod dictum reprehendunt ibi Angelus, & Ioannes de Imola, & Paulus de Castro. & Alexand. consilio. 25. volum. vbi dicit communiter teneri contra Bar. in hoc*

Sed aduerte, quia Barto. in dicta. l. secunda. refert se ad id quod dixit in l. si quis in principio testamenti. ff. de legatis tertio. columna quarta. vbi formaliter dicit, sed quero si esset ponere causam, in quo sufficeret reuocatio generaliter facta, dicens cassans omne aliud testamentum, in quo sunt verba derogatoria, & hoc voluit præualere responso deo. sic, si vni tantum præcessit, & i istis terminis recte loquitur Bar. vt probat l. l. 22. tit. 1. supra eadem partita. & que ibi dixi. vide etiā Soci. consi. 2. 3. volum. incipit in causa testamentaria, vbi in fin. col. tertio. & in. 4. colu. defendit dictū Bar. in dicta. l. secunda. sed ego restringere ad formā & modum, quo posuit. d. l. si quis in principio testamenti, & per hoc quod hic dicitur, & in. d. l. 2. dicit etiam Barto. l. l. 1. §. & ideo. ff. de his que in testa. delent. q̄ licet quando in instrumentis sunt plures superscriptiones, vt tollat

Testamento e nõ brandolo por su nome, o por sobre nome, o por otra señal cierta, deue el testador desheredar a qualquier de los que descien den del por la línea derecha, quando lo quiere fazer, quier sea varo, o quier sea muger, o sea en su poder, o non, de manera que ciertamente pueda saber, qual es aquel q̄ deshereda. Pero maneray a en que desheredaria el testador alguno de los que descendiessen del: non nombrandolo por su nome. E esto seria como si el testador ouiesse vn hijo s̄ tã solamēte, e dixesse: desheredo mio hijo. Ca assaz se entiede, q̄ desheredado es, pues q̄ nõ ha mas de aq̄l hijo. Mas si ouiere mas hijos, nõ seria desheredado ninguno dellos por tales palabras. h Otrosi dezimos q̄ quãdo el testador ha vn hijo tã solamēte, aqui quiere desheredar, e dize le mal, q̄ lo puede fazer diziendo assi, el malo, e el ladrõ, e el matador, q̄ nõ merecse ser llamado mio hijo, desheredo lo por tal yerro q̄ me fizo, ca tal desheredacion como esta, tãto vale, como si lo nõ brassse se

suspicio instrumenti requiritur, quod notarius dicat que supra scripta sunt in tali, & tali parte, mea propria manu subscripti, & addidi. si tamen est vnica tantum superscriptio, sufficit, si dicit quod superscriptum est, nam ad illum tantum refertur. vide etiam in simili quod not. Bald. post Gulielm. in l. in ipsius. in fine. C. famil. heretic. dicit etiam Bart. in l. prima. §. inter. ff. ad legem cornel. de fals. quod generalis subscriptio habet vim specialis subscriptiois quando testamentum haberet solum vnum casum. Adde etiam in simili, quod not. Paulus de Castro, sic limitans illum textum in l. lucius. §. maritus. ff. ad trebellian. in versul. istud, faciebat dubium, & vide. l. fundus quem cum. l. sequenti. ff. de usufructu, legat. quãdo enim nõ de alio, nisi de vno necessitas nos cogit sentire, clausula generalis ad illud refertur, vt in quæstione notabi. tradit Baldus in l. eam quam. nona columna. C. de fideicommiss. versiculo demum quæro. & dicebat Baldus in l. liberti. columna octaua. C. de oper. liber. quod si filia que cecit ius, quod habebat super bonis patris nullum aliud ius habebat, nisi ius dotis matrem, quod illud videtur cedere per. l. fundus qui locatus. ff. de fundo in iust. & licet aliàs stipulatio intelligi debeat de eo, quod de præsentis debetur pure, & non de debito conditionali, vel in diem, vt in l. si stipulatus fuerim. §. primo. ff. de verborum obligationibus. si tamen nullum aliud debitum purum subesset, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel sub conditione, ne aliàs dispositio reddatur inutilis, vt tradit Iason in dicto. §. ad finem columna prima. versiculo tertio. principaliter limita, argumento dictæ. l. fundus qui locatus. vide etiam in ista materia multa alia per Felin. in capitulo primo, columna quinta, & sexta. de rescrip. qui tamen non adducit prædicta, que tu nota ex longo studio collecta

h *Palabras. Adde dict. l. secundam.*
i *El malo, e el ladrõ. Concordat cum l. & si pepererit. in principio. ff. de liber. & posthu.*
k *Se llamado mio hijo. Quid si exharedet eum dicens, non esse suum filium? vide. l. primam. §. idem ait, & ibi glo. & Barto. ff. de carbona. edicto. & l. si posthumus. §. si. ff. de liber. & posthu. & dict. l. & si pepererit. in principio.*

¶ Sin ninguna condicion. Prosequitur notata per Azo. vbi supra. colu. secunda. verficu. ex hereditio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite in sit, non tenet ex hereditio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de heredi. institu.

b ¶ E no de rna cosa. Concord. cum. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in ex hereditatione no est locus iuri accrescendi. secundum Bal. ibi eo quia ex hereditio inducit priuatio nem, non possessionem: & ideo no est habilis ad recipiendū incrementum. vide ibi per Alexā. duas limitaciones ista materia. ¶ Lex. 4.

¶ Ley. III. Porque razones puede el padre, o el abuelo desheredar a los que descienden dellos.

¶ Certas razones son porque los padres pueden desheredar a sus hijos, así como quando el hijo a sabiendas, e sanudamente, mete

¶ Ingratitudinis multa sunt species. xliiii. assignantur quibus liberi exheredantur, vel prateruntur a parentibus, vt in hac l. cum duabus legibus sequētib. hoc dicit.

c ¶ Padres. Intelligit de omnibus parentibus ascendentibus, vt in autentico. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoq; capitulū. colla. 8.

d ¶ Desheredar. Et adde, quod etiam ista causa excludit filium a iure agendi ad supplementum, & a remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bald. ibi columna tertia. & ex eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filii, vt in l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de liber. agnos. l. 6. titu. 19. quarta partita. & ex istis etiam causis filius perdit privilegium filii. vnde si pater eum occideret, no teneretur. l. pompeia de paricidiis, & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset a filio exheredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens no tenebitur pena paricidii, secundum Barto. in l. diuus. ff. ad legem pompeia. de paricid. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas, ex aliis a que grauib. vel grauioribus filius possit exheredari vide per Iso. in autentica non licet. C. de liber. prateri. colum. 2. vbi dicit comuniter teneri quod sic, vide ibi late per eum. licet Alexand. ibi, tenuit contrarium & pro dicto Alexand. satis vrgit. l. octaua. infra. a. eo. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exheredationis, si filius ignominiosam vxorem duxerit? vide glo. & Barto. quod non in l. tertia. §. si emancipatus. ff. de bonorum posses. contra tabu. & vide que dixi in l. 10. & in vbi bonus textus titulo primo. quarta partita, & quid si post ingratitudinem commissam filius fuit gratus patri, faciens sibi magna seruitia? vide per Bald. & Salice. in l. liberi. C. de inofficio. testament. & si pater exheredauit filium ex iusta causa, & postea se reconciliauit cum eo, quod videtur adempta exhereditio. vide per Barto. in l. tertia. §. non solum. in fine. ff. de adimendis legatis.

e ¶ Manus yradas In §. causas. in auten. vt cum de appellatio. cognof. vn de ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur quod non sufficeret, si leuaret manus minando, si non esset inferendo: sunt enim hæc diuersa, vt patet ex l. item apud la-beonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angel. qui dicit non teneri tanta pena, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per nota. per Cyn. & docto. in l. si quis non dicam rape-re. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit paraferi le, o para prender le, & etiam l. sexta. titu. 9. 7. partita. ibi, alquando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer nolo fieri, faze le muy gran deshonra. Primum videtur verius cum. ll. illa requirant manus iniectioem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum mete manus yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferant in parentem. facit etiā capitū. fina. de donatio. ibi impias manus iniecerit, & etiam ista. l. cū loquitur. de iniuria verbalis inferius dicit. maguer non le ferisse. & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iniectæ. facit etiam l. prima. ff. de obseq. a liber. & liber. paren. & patro. prestant. ibi vel impias manus eis infert.

f ¶ Palabra grauemente. In dicto. §. causas, dicitur si grauem & in honorem iniuriam eis ingesserit. vnde tene meti istam. l. partitarum, que

hoc exponit in iniuria verbalis graui. sic etiam Ioannes Andr. in d. capitū. fina. de donatio. super glo. in verbo atrocis. columna tertia. exponit illum text. cum dicit Atrocis iniurias de verbalis contumelia, quem ibi sequuntur alii docto. sic etiam intelligit. d. §. causas. Alexand. confilio. 203. volu. secundo. incipit super themate. que autem

manos yradas en su padre, para ferirle, o para prenderle: o si le deshonrrasse de palabra grauemente, f maguer non lo ferisse: o si lo acusasse sobre tal cosa, de q el padre deue morir, o ser deserrado b si gelo prouasseno enfamandolo i en tal manera porque valiesse menos. Pero si el yerro de que le acufaua fuessse a tal, q tanxesse ala persona del Rey, o al pro comunal dela tierra, estonce, si lo prouasse el hijo, non lo puede el padre desheredar porende. Otrofi dezimos, que el padre

quod tali casu non potuisset esse quasi grauior iniuria, cum ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censetur quid esse graue, vel leue ex qualitate pœnæ. l. secunda. ff. de public. iudic. l. auxiliium. ff. de minor. glo. in l. adeo. ff. de regu. iur. cum aliis ibi per Alexā. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, vt cognoscatur quæ sit leuis, vel grauis iniuria. Angel. in l. leuia. ff. de accusatio. l. saculari. §. sunt quaedam. ff. de extra ordin. crimini. qui est ad hoc melior text. quam sit in iure. secundum Baldum in l. secunda. in fine. C. de noxalib. idem si filius vo caret matrem affecturatricem, quæ vulgo dicitur hechizera, vide glo. iuncto text. in l. prima. ff. de obseq. a liber. parenti. prestant. & adde de iniuria facta parentibus. l. primam. titu. nono. libro octauo. ordina. regalium.

g ¶ Si lo acufasse. In dicto. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusauerit, quæ non sunt aduersus principem vel reipublicam.

h ¶ Morir o ser deserrado. Non ponitur hoc verbum in dicto. §. causas & per hoc videtur, quod loquitur de accusatione in capitalibus causis, iuxta l. secundam. ff. de public. iudic. requiritur ergo quod delicti accusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mors naturalis, vel ciuili: ita quod perdatur vita vel ciuitas. vnde etiam si esset pena abscisionis membri, cum improprie dicatur pœna capitalis: cum ex eo non perdatur vita vel ciuitas: vt not. Barto. in dicta. l. secunda. non possit filius exheredari, licet de crimine inferente amissionē membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit. l. 3. titulo secundo. tertia partita. ibi fueras ende si entendiessse, quela demanda era tal, de q pudiesse nascer muerte, o perdimiento de miembro, o enfamamiento, &c. Item etiam l. 18. titulo quarto, eadem partita. ibi, de muerte, o deperdimiento de miembro, o de echamiento de tierra. Itē etiam l. duodecima. titulo quinto, eadem partita. ibi, sobre que pueda venir sentencia de muerte, o deperdimiento de miembro, o de steramamiento de tierra para siempre. Item & expressim in l. octaua. infra eod. ibi, o perder algun miembro. & in multis aliis legibus istarū partitarum, vbi reperies semper æquiparari pœnam mortis, vñ abscisionis membri. Facit etiam ista eadem. l. cum inferius dicit enfamandole, vnde istam partem credo veriozem. & quia text. in d. §. causas non dicit in capitalibus, sed in criminalibus causis, & si pro iniuria verbalis graui potest exheredari filius, quanto fortius ex accusatione ad membri abscisionem? vnde suppleda est in hoc. l. ista per alias leges, & quod dicit deserrado. intellige de perpetuo exilio: hæc enim est mens istarum legum partitarum cum loquitur de exilio, & si crimen esset leue: de quo accusaret filius patrem: non videtur quod procederet hæc pœna, si ex eo non sequeretur infamia argum. l. si magnum. & l. si fororem. C. qui accusa. non poss. & etiam istius l. partitarum.

i ¶ Enfamandolo. Ex hoc patet. quod si ex accusatione, seu condemnatione possit sequi infamia contra patrem, potest filius exheredari, vnde procedit hoc, etiam si parens non accusetur de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate huius. l. & ex eo quod habetur in l. sed si hac. §. prater ait. ff. de in ius vocando. & si sequeretur tantum infamia facti apud bonos & graues & facit. l. secunda, titulo quinto, & l. secunda. titulo sexto, infra septima partita.

fit grauis iniuria ybalis, colige ex notatis in §. atrocis. ff. de iniur. & in l. 20. titu. nono. 7. partita. & vt hic vides non quilibet iniuria verbalis facta per filium sufficeret, sed debet esse grauis, & si vocauit patrem p ditorem. dicitur grauis iniuria, secundum Alexan. in d. confilio dicēs

a ¶ Si fuere fechizero. In dicto. §. causas habetur, si cum maleficis hominibus, vt maleficis versatur. glof. vero. in c. quinta uallis. de iur. iur. potuit separari istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficis efficiatur. & istum intellectum approbat hic ista. l.

b ¶ Encantador. Qui sunt incantatores. habes in l. 1. §. medicos. ff. de var. & extra ordina. cogni. ibi. non tamen si incantauit vel imprecat est. (vt vulgaribus impostorum vtar) si exorcizauit. non sunt ista medicinæ genera. tamen si sint, qui hos si bi pñuissse cū prædicatione affirmant. de his etiam. vi. C. de malef. mathemati. p totum vbi Angel. in l. eorum. notat p incantationem animum mulierum ad libidinem flecti. & subdit, ideo non traheris, cū audis istas facturas fieri. quia verè sūt vide etiā ibi in l. multi. vbi Angel. summat, qui Demones incantauit, alias inuocauit, vel per imagines cereas incantauit punit ibiq; subdit super glof. nota bene. contra facientes imagines cere, qui pingendo eas, vitas hominum labefactant: & ideo no deridas ista.

c ¶ Se trabajasse de muerte de su padre. In dicto. §. causas. habetur vel vite parentum suorum per venenum, vel alio modo infidari tentauerit. & punit hic attentatum, licet non sit sequutus effectus.

d ¶ Con yeras. Venenosus. vt in l. ciuidem. §. primo. vbi Barto. distinguit triplex genus veneni. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. quod sape. §. venena. ff. de contrahend. emptio. l. capitalis. §. veneni. cū glo. ff. de peni. c. 2. ¶ Por su amiga. Vide que dixi in l. fin. titu. 24. supra. 4. partita. in glo. antepenul.

f ¶ O si enfamasse. Supra dixit de ista infamia que sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extra iudiciali. Aduerte tamen quod in d. §. causas. vnde ista. l. sumpta est. hoc non sic habetur: sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem grauiam eos dispendia fecerit sustineri. vnde videtur dicendum, quod ista. l. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem illius, de qua sumpta est. vel dic, quod hæc. l. aptius de claret illam: & sic si ex diffamatione, vel ex delatione filii parens sub fineat magnam iacturam suorum bonorum: filius possit exheredari: & iste videtur verus sensus huius litteræ. vel dic, quod etiam hæc. l. vel it, quod non solum quado ex tali diffamatione vel delatione actua liter parens sustinuit talem iacturam, verum etiam si ex parte filii diffamantis, vel deferentis fuit data occasio, vt hoc fieri possit: filius possit exheredari. & probatur ibi cū dicit. por que el padre ouiesse a perder, &c. & idem crederem, si ex tali diffamatione vel delatione immineret periculum parenti sustinendi aliquam pœnam corporalem a iudice per sententiam: cum talis pœna sit maior quamvis pecuniaria. l. in seruorum. in. si. ff. de pen. si vero crimen, de quo filius diffamaret parentes, esset leue, vnde ista sequi non possent: no videt, q filius possit exheredari ex diffamatione extra iudiciali citra accusationē argu. l. 8. titu. 6. 7. partita. & huius. l. supra cum dixit de iniuria verbalis graui. tu cogita quia passus iste in terminis, quib? ista loquitur, dignus est consideratione. vel dic, quod si ex diffamatione filii etiam extra iudiciali parenti sequeretur infamia facti iuxta formam. l. 2. titulo sexto, infra. 7. partita. quod etiam ex ista causa filius possit exheredari ex verbis, & mente istius. l. partitarum. hic & superius. cum

puede deseredar al hijo, si fuere fechizero, a o encantador, b o fiziesse vida cõ los que lo fuessen, o si se trabajasse de muerte de su padre, c cõ armas, o con yeruas, d o de otra manera qualquier: o si el hijo yoguyesse con su madrastra, o con otra muger que touiesse su padre paladinamente por su amiga, e o si enfamasse f el hijo a su padre, o si le buscasse tal mal, g por quel padre ouiesse a perder gran partida de lo suyo, o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones, q sean puestas en el testamto h del padre, o del auuelo si fuere prouado, deue el hijo, o el nieto perder la herencia, que pudiera auer de los bienes dellos, si no ouiesse fecho por que. Otrofi dezimos: que seyendo el padre preso por debda q deuiesse, o de otra manera, si el hijo non le quisiere fiar en quanto pudiere, i para sacar lo de la prison, k que le puede deseredar el padre. E esto se entiende de los hijos varones, e nõ de las mugeres. Ca a las mugeres l defie-

liõ per filium, quia hoc non reperitur iure expressum: hæres tamen debet probare locum, & tempus. argu. litem exigat. ff. de dol. & la prator ait in princ. ff. de iniur. & c. presentium. de testib. libro sexto. & secundum Alexand. vbi refert consilium quoddam Bal. in confilio. 203. 2. volu. verficu. confirmo. & idem tenet Socius tertio volum. confilio. colu. fina.

i ¶ En quanto pudiere. In dicto. §. causas. dicitur in quantum esse qui petitur, probatur idoneus. vnde non esset inspiciendum an se obliget ultra quantum partem bonorū, dato quod habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ad quod filius ex debito pietatis, & ne exheredetur, tenetur. facit. l. non vsq; adeo. ff. si quis a parente fuer. manumiss. vide per Bald. in l. secunda. C. si in fraud. patro.

k ¶ De la prison. Idem si ab excommunicatione, cum sit grauis ligamen animæ quam corporis secundum Ioann. Fabr. in autent. si cap. ptui. C. de episc. & cler.

l ¶ Ca a las mugeres. Nota istum text. ad id quod dixi in l. tertia. titu. 12. §. partita. in glof. quod ob piam causam mulier non possit pro alio fide iubere. not. etiam quod licet renunciando velle yano, & legibus disponentibus mulierem non fideiubere pro alio perdat hoc beneficium, vt in dicta. l. tertia. non tamen licet non renuntiet, poterit a patre in hoc casu exheredari per istam. l. quæ noluit eam adstringere ad talem renuntiationem quod multum nota ad similia.

m ¶ E no lo puede fazer. Quia decesit in ipsa prohibitione sine possibili- litate faciendi libere testamentum, vt declaratur in dicto. §. causas. ibi, si autem in ipsa prohibitione.

n ¶ Perder el hijo. Sequitur glof. in dicto. §. causas. & l. prima. ff. si quis aliquem testa. prohibu. & l. secunda. C. eodem. & vide supra eadem partita. titu. 1. 26. & 27. & quæ ibi dixi.

¶ Lex. 5.

* Octaua causa exheredationis est: si quis se fecit ioculatorē patri hoc officium non exercente, non si pro pretio cum homine aut cum fera bestia pugnaui: decima si patre filiam maiorem viginti quinque annis maritarem nolente ipsa meretricalem vitam elegit. vnde decima si filius patrem furiosum alimentare seu custodire noluit. hoc dicit.

dixit. enfamandolo, & licet de iure communi hoc non ita reperitur cautum, quando infamia sequeretur citra accusationem: sed potest dici, quod cum diffamare aliquem, sit eum iniuriari, vt in litem apud labconem. §. ait prator ne quid infamandi causa. ff. de iniur. hoc idem comprehendatur de iure communi. cum in d. §. causas dictum fuit, si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit: bene tamen placet vt dixi quod diffamatio de crimine leui non sufficeret ad exheredationem p prædicta.

de les el derecho, que non puedan fiar a otro. E aun puede el padre deseredar el hijo, si le embargare que non faga testamento. Ca si el padre fiziere despues otro testamento, puede lo deseredar en el, por esta razon. E de mas dezimos, que aquellos aquien tiene el padre en voluntad de mandar algo, e non lo puede fazer m por embargo q le hizo el hijo g puede lo acufar por esta razón, e si lo prouaren, deue perder el hijo n aquella parte que deuia auer de la herencia del padre, e ser del Rey. E cada vno de los otros aquien queria mandar algo en el testamento, deue lo auer segund que fallaren en verdad, que el testador auia voluntad de les mandar, si el testamento ouiesse fecho.

¶ Le buscasse tal mal. Defendendo parentem vt dixi: & habetur in d. §. causas, & ex gñalitate huius. l. partitarum idem esset, si alio modo, q ex delatione, hoc danū pcuraret parentibus.

h ¶ Puestas en el testamento. Et nõ tenetur exheredans in testamento, ex primere locū, & tempus commisit ingratitudinis, vel de-

¶ Ley. V. Como el padre puede deseredar al hijo si se fiziere jugar contra su voluntad, e de las otras razones por que lo puede fazer,

¶ Puestas en el testamento. Et nõ tenetur exheredans in testamento, ex primere locū, & tempus commisit ingratitudinis, vel de-

¶ Ley. V. Como el padre puede deseredar al hijo si se fiziere jugar contra su voluntad, e de las otras razones por que lo puede fazer,

¶ Ley. V. Como el padre puede deseredar al hijo si se fiziere jugar contra su voluntad, e de las otras razones por que lo puede fazer,

¶ Ley. V. Como el padre puede deseredar al hijo si se fiziere jugar contra su voluntad, e de las otras razones por que lo puede fazer,

a **C**uñlar. Istos in d. s. causas. appellat mimos, vt sunt saltantes & presentantes in scena. vt in l. 2. s. ait prator. ff. de his qui notant. infra. & hos ibi Angel. vocat ioculatores, & repelluntur isti a promotione ordinum: vt in cap. maritum. 3. distinctione. ibi. aut in scena lusisse noscuntur quod notat Baldus limitat in maioribus aetate: & quod parcendum sit minoribus, vt illi possint promoueri ad ordines. & istos Baldus vocat ioculatores & idem videtur, quo ad istam l. vt intelligatur de maioribus, non de minoribus p. d. l. si fratres. & donare istis histrionibus vitium est in mane. cap. do nare. 86. distinctione. &

Lvglar^a, se faziendo alguno contra voluntad de su padre, es otra razon por quel padre puede desheredar su hijo: pero si el padre fue fse iuglar^b, non podria esto fazer. Es lo mismo seria si el hijo contra la voluntad del padre lidiasse por dineros^c en campo con otro ome, o se auenturasse por precio a lidiar con alguna bestia braua. E otrofi, quando el padre quisiere casar su hija, ela dotasse, segund la riqueza quel ouiesse, e segund que pertene-

debat ad iuuenulam cum fama publica, secundum Bal. 2. volum. consiliorum, consil. 253. neque excusabitur secundum eum: si dicit quod non potuit cognosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit consummatum, sufficit conatus: allegat cap. 1. s. item si fidelis. quibusmod. feud. amitta. & quod sine contactu corporalis immixtionis potest vita luxuriosa, indecens, & in honesta interuenire. l. non tantum. s. si emancipatus. ff. de cont. tabu. lathletas. s. pomponius. ff. de his, qui notant. infra.

b **C**uñlar. Nihil doloso doloso, nihil Cathelina Cethego, vt etiam tradit glo. in d. s. causas.

c **L**idiarse por dineros. Vt erant arenarij. l. in arenam. C. de inofficio. testa. & in d. s. causas. sunt enim infames, qui causa quaestus in certamina descendunt. d. l. in. ff. de his, qui notant. infra.

d **S**egund la riqueza que el ouiesse e segund que pertenesca. Tene mēti istam. l. vt cū qualiter dicatur, quod pater dotet competenter filiam. & ad d. l. si filia pater. ff. de lega. 3. non ergo legitima erit merita dotis. vide quod dixi in l. 2. titu. 4. in glo. super parte a otro, circa finem. 5. partida.

e **Q**ue no querria casar. Hoc idem habetur in d. s. causas. ibi & illa non consentiret: quid tamen si hoc non contigit, scilicet quod pater antea quam filia peruenisset ad aetatem. 25. annorum, non se obtulit maritare, & dotare filiam: quia forte facultas non se obtulit, vel aliās hoc fieri non potuit: seu factum non fuit etiam negligenter per patrem: an tunc filia luxuriosam vitam eligens ante. 25. annos, possit exheredari a patre? Ista litera videtur innuere quod non, q. vero subditur (pero si el padre alongasse el casamiento) innuit contrarium, cum pater non videatur negligens, neque culposus vsque ad illam aetatem. & ita intelligit hoc glo. in d. s. causas. & est glo. si super parte si alicui: & est de mente glo. in cap. quinta uallis. de iur. iur. & probatur in l. si filiam. cum auctētica ibi posita. C. de inofficio. testa. & ad istam. l. & ad dictū. s. causas. in verbo si alicui. potest nōci, quod intelligatur, quando pater hoc fecisset, etiā quando filia haberet aetatem. 25. annorum: & per eam stetit nolens nubere cū eo, quem pater volebat, & si filia esset minoris aetatis supplendum ad hoc esset, maxime, quia idem esset si pater ante dictam aetatem ad hoc se non obtulisset.

f **E**n puteria. In d. s. causas. non ponitur istud verbum: sed dicitur luxuriosam vitam degere elegerit. vnde videtur quod. l. ista partitarū requirit, vt locum possit habere exhereditatio, quod filia in lupanari turpiter viuat ad hoc. l. ancillarum. ff. de petitio. hāre. & sic q. in loco publico meretricetur, quod videtur durum, cum sufficere

debeat ad causam exheredationis, quod filia vitam luxuriosam etiam extra locum lupanaris faciat: & istud videtur verius, & iuxta l. iuris communis & mentem ipsarum, de qua ista sumpta est. intel ligit ergo istam. l. iuxta dictas. l. iuris communis. d. l. si filiam. C. de inofficio. testa. & d. s. causas. & quod hic dicit (en puteria) non intelligas p. loco publico lupanaris, sed in tellige, quod filia faciat malam vitam meretricando, & sic quod intel ligatur (en puteria) id est luxuriose viuēdo, seu meretricando. & probabitur filiam luxuriosam se viuere per locum a communiter accidentibus, vt quia passim iuuenes acce-

debant ad iuuenulam cum fama publica, secundum Bal. 2. volum. consiliorum, consil. 253. neque excusabitur secundum eum: si dicit quod non potuit cognosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit consummatum, sufficit conatus: allegat cap. 1. s. item si fidelis. quibusmod. feud. amitta. & quod sine contactu corporalis immixtionis potest vita luxuriosa, indecens, & in honesta interuenire. l. non tantum. s. si emancipatus. ff. de cont. tabu. lathletas. s. pomponius. ff. de his, qui notant. infra.

g **D**esheredar. Sed an mater, quae similiter esset meretrix, posset filiam ob meretricatum exheredare? Bal. post Barr. per tex. ibi in l. in arenam. C. de inofficio. testa. dicit quod non. idem tamen Bald. in l. si filiam. C. eo. dicit, q. si tempore mortis mater erat correctā, & ad honestam vitam redactā, quod tunc poterit filiam exheredare: cum non debeat tunc reputari turpis persona: & vltima consuetudo inspicienda sit. l. mella. s. i. ff. de adim. lega. & idem tenet ibi Angel. post Guillel. per l. imperialis. in princ. & s. tales. C. de nupt. quid autem in ipsa filia, quae ob luxuriosam vitam poterat exheredari, si ipsa ante testamentum patris, eo viuō, ad honestam vitam redijt, an etiam tunc poterit exheredari? videtur quod nō ex nota. per specula. titu. qui filij sunt legitij. s. colu. 4. versic. quid si ipsa poeniteat de peccato. vbi concludit tali casu patrem teneri ad alimentum: & sic vult, quod non possit exheredari: cum ista ambulent pari passu. l. si quis a liberis. s. si quis ex his. ff. deliber. agnos. & similiter tali casu pater tenebitur eam dotare, secundum Abb. in cap. quinta uallis. colu. 2. de iur. iur. quia causa dotis non minus fauorabilis est, quam causa alimentorum: Bal. nouel. in suo tractatu. de dote. fol. 13. colu. 2. in. 16. speciali priuilegio. vult idem in dote: licet non alleget Abb. vbi supra. & respondit ad d. s. causas. versic. si alicui, dicens q. illa dispositio non debet extendi ad istum casum dotis, ne matrimonium impediatur: & sic innuit, quod licet filia tali casu adhuc possit exheredari, deberet tamen dotari: ne matrimonium impediatur, Alexan. vero de Imol. relato. d. Hostien. in l. 1. col. 9. nume. 33. inferit ex eo, quod filius, qui ingratitude commisit, adeo quod exheredari possit: si tamen viuo patre poenitentiam agat, vel ante testamentum conditum, non poterit exheredari: & satis facit pro hoc dicto seu illatione. Alexan. d. s. causas. in versic. si preter. ibi & in hac professione permanserit. & facit quod not. Bal. in l. fratres. versic. quareo quid si institutus. C. de inofficio. testa.

h **Q**ue ella passasse de edad de veinte y cinco años. Quid si de consuetudine patriae, filia maritatur vsque ad vigesimum annum, & filia post istud tempus nupsisset, patre ignorante vel contradicente, cum indigno: an propter hoc possit exheredari? Bal. nouell. in tractatu de dote. in. 16. speciali priuilegio. fol. 13. colu. 2. tenet, quod non: ne aliās per indirectum tollatur ipsi filiae libertas matrimonij, quam libertatem non potest impedire ius civile, vt notatur in capitulo primo, de spon. s. vbi Abb. hoc tenet. secundum tamen secundum eum, si filia non expectauit tempus consuetum, secundum morem patriae. vide ibi per eum: (licet non in ista materia) quod attendi debeat consuetudo patriae circa aetatem, qua ma-

trario tanto que la non caso. E otrofi de zimos, que seyendo algund ome furioso o loco, de manera que andouiesse desmemoriado, e sin recabdo: si los hijos o los otros que descendiesen del por línea derecha, non le guardassen, o non pensaren del, en las cosas que fueren menester, si otro extraño se mouiesse por piedad, e que ouiesse duelo del, do liendo se de su locura, e de su mala andança, e lo lleuasse a su casa, e pensasse del. Si este atal despues desto rogasse, e afrontasse a aquellos que descendiesen del furioso sobre dicho, que pensassen de su pariente, si ellos non lo quisesen fazer, e el furioso muriesse sin testamento: este sobre dicho, que lo lleuo a su casa, e que penso del, deue auer todos sus bienes del furioso: e los parientes que lo desampararon, non deuen auer ninguna cosa. E si por auetura este atal tornasse en su memoria, ante que muriesse, podria desheredar por esta razon a aquellos que lo deuen heredar por derecho, si nō errassen cōtra el. E aun dezimos, que si este atal que fuera desmemoriado, ouiesse fecho testamento en antes que cayesse en la locura. E en aq̄l testamento ouiesse establecido por herederos a sus hijos, o algunos de los otros que descendiesen del, por línea derecha, si el furioso muriesse despues en casa del extraño, que pensaua del, non vale el testamento, quanto es en el establecimiento de los herederos: ca non deue ellos auer la heredad: mas aquel extraño q̄ peso del, e le ayudaua en cuyo poder murio. Mas bié valdria el testamento, quāto en las otras mādās, que el testador sobredicho ouiesse fecho en el.

trario tanto que la non caso. E otrofi de zimos, que seyendo algund ome furioso o loco, de manera que andouiesse desmemoriado, e sin recabdo: si los hijos o los otros que descendiesen del por línea derecha, non le guardassen, o non pensaren del, en las cosas que fueren menester, si otro extraño se mouiesse por piedad, e que ouiesse duelo del, do liendo se de su locura, e de su mala andança, e lo lleuasse a su casa, e pensasse del. Si este atal despues desto rogasse, e afrontasse a aquellos que descendiesen del furioso sobre dicho, que pensassen de su pariente, si ellos non lo quisesen fazer, e el furioso muriesse sin testamento: este sobre dicho, que lo lleuo a su casa, e que penso del, deue auer todos sus bienes del furioso: e los parientes que lo desampararon, non deuen auer ninguna cosa. E si por auetura este atal tornasse en su memoria, ante que muriesse, podria desheredar por esta razon a aquellos que lo deuen heredar por derecho, si nō errassen cōtra el. E aun dezimos, que si este atal que fuera desmemoriado, ouiesse fecho testamento en antes que cayesse en la locura. E en aq̄l testamento ouiesse establecido por herederos a sus hijos, o algunos de los otros que descendiesen del, por línea derecha, si el furioso muriesse despues en casa del extraño, que pensaua del, non vale el testamento, quanto es en el establecimiento de los herederos: ca non deue ellos auer la heredad: mas aquel extraño q̄ peso del, e le ayudaua en cuyo poder murio. Mas bié valdria el testamento, quāto en las otras mādās, que el testador sobredicho ouiesse fecho en el.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

Quando algund ome o muger que ouiesse hijos, si los hijos fueren negligentes, non auendo cuydado de redimir su padre, o su madre: o lo dexassen captiuo, pudiendo lo redimir, si despues desto falliere este atal de poder de los enemigos, puede por esta razón desheredar sus hijos. Mas si por auentura muriesse en poder de los enemigos, aquellos que le deuen heredar, que fueron negligentes en sacarle de captiuo, non deuen heredar ninguna cosa de los sus bienes. Mas el obispo de aquel logar, onde era natural este que murio en la captiuidad, deue entrar todos sus bienes, e fazer ende escrito cierto de quantos son: e despues desto deue los vender todos, e dar el precio en redención de captiuos. Ca pues que este que era Señor, non se aproueche de sus bienes, nin fue redemido dellos: bien es que sean otros redemidos en su logar. E lo que diximos en esta ley de los hijos: entienda se tan bien de los otros parientes, que auian debdo de parentesco con el captiuo. Otrofi dezimos, que si alguno ante que cayesse en captiuidad ouiesse fecho testamento, en que ouiesse establecidos algunos por sus herederos, si muriesse en poder de los enemigos, non lo queriendo ellos redimir, non valdria el testamento, quāto en el establecimiento de los herederos: mas valdra en las otras cosas, segund diximos en la ley ante desta, que fabla del furioso. E la pena que diximos en esta ley, e en la que fabla del furioso, deuen atar tan solamente los parientes, e los herederos, que son mayores de diez e ocho años, e non los otros que fueren menores

de episcopi & cleric. dicit sed etiam leges denegatur ei successio. ex quo patet, quod tales filij vel coniuncti seu heredes scripti, sūt in successibiles ipsi captiuo, ipso iure absq; alia sententia, vnde super uacua est questio quā in hoc ponit Bald. in d. auctentica, si captiuo. an isti sint indigni, & in successibiles ipso iure, vel p̄ sententiā, vt etiam aduertit ibide Paulus de Castr.

Nota ista rationem, quae etiā ponit in iuribus, vnde ista. l. sumpta est. scilicet in d. aucten. vt cum de appellatio: cognos-

siu num. de praedictis. & potest ad alia induci.

Ley. VI. Como el padre o el auuelo pueden desheredar a sus hijos o a sus nietos, si non le quisieren sacar de captiuo.

est ei inflicta poena perpetui carceris, vel ad tempus: quia non cadit luitio, nisi inueniatur compositio: vel si detineatur pro inuestigatione delicti. l. 2. C. de exhiben. reis. Bal. in d. auctentica si captiuo. & etiā Paulus de Castr.

Negligentes. Quid si ipse carceratus vel captiuus, fuit similiter negligēs, quia ipse poterat se redimere sine aliorū auxilio, & neglexit? Bal. in d. auctentica si captiuo. dicit q. tūc parcendū est alijs, si eum nō redimāt arg. l. qui natus. ff. mādā. & c. de fideiussor. Si tamē constaret q. ipse nolisset redimi: tūc diceret filius vel cōiunctus negligēs, si

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret hereditate eius, arg. g. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd̄ ibi nota. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

a **¶** Vender. Istud verbum non ita exprimitur. in. d. §. si vnum. de pre-

dictis. neq; in. d. au. c. t. i. c. si captiu. vbi dicitur: qui autem redimere stident, si proprias non habeant pecunias super rebus ipsius, in ea causam recte contrahunt. Et sic limita istam. l. quando isti filij vel coniuuenti proprias non habent pecunias, & inducit Bal. in. d. au. c. t. i. c. si captiu. ad fidei iustorem, non habent vnde soluat, & tunc se ponit in carcerem, qd possit vendere bona principalis. l. si procuratorem. §. signorantes. ff. manda.

b **¶** En las leyes. Non ita bene ficut hic ibi hoc explicat.

¶ Lex. 7.

* **¶** Hac. l. ponit. xij. causa ex heredationis. si filij fiat hereticus. iud. vel maurus. h. d. Habuit originem ab aucten. vt cu de appell. cog. §. causas. verfic. si quis de parentib.

c **¶** Heretico. Ad. de. d. §. causas. verfic. si quis de parentib. & c. ext. com. nicam. §. credentes. de heretic.

d **¶** Catholicos. Ad. de. l. co. gnouimus. C. de hereti. &

in. d. §. si quis de predictis. & sic habes, qd filij catholici succedunt patri heretico. Contrarium tamen cautetur de iure canonico. vt in. c. vergentis. de heretic. & in. c. filij. & in. c. quicunq; heretic. de heretic. lib. 6. habetur etiam in auctentica gazaros. C. de hereti. idem tamen qd in ista. l. partitatum. habetur etiam in. l. 2. titu. 26. 7. partita. An autem in hoc seruabimus ius canonicum, vel istas. ll. partitatum? diuersae opinionis fuerunt circa hoc. Nam glo. 23. q. 7. in summa dixit correctas esse leges in hoc disponentes, vt orthodoxi filij haberent bona parentum hereticorum. Et sequuntur ibi Archidia. & loa. de fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet quod in bonis temporalibus seruentur leges, & non canones, nisi in terris subiectis Romanae ecclesiae, etiam quoad iurisdictionem temporalem. ita notauit in summa. tiru. de hereti. §. quid si heretici filios habeant. & istud etiam voluit Ioan. And. in. d. cap. vergentis. vbi dixit, qd in terris imperij feruentur in hoc. ll. seculares, quae maiori aequitate nituntur, Abb. vero ibidem dicit mirandum esse de opinione. Ioan. And. quia non habet in se rationem, & probabilitatem cum in. d. cap. vergentis. Papa expressit faciat mentionem de terris imperij, & mandat principes seculares ad hoc compelli neque curandū est in hoc casu de legibus cum crimen heresis sit mere ecclesiasticum, vt in. ca. inquisitionis. §. prohibemus. de hereti. lib. 6. & poene impositio spectat ad iudicem ecclesiasticum, non ad secularem. §. in hoc. 24. q. 2. & istud etiam tenet Alberic. in. d. l. cognouimus. C. de heret. & tenet glof. quam ibi docto. communiter sequuntur in. d. c. vergentis. hoc etiam voluit glof. in cap. cum secundum leges. de hereti. lib. 6. Aduerte tamen, quia de iure antiquo minus dubitationis ista questio habere videbat, scilicet dispositione. d. auctentica gazaros. Attentis vero istis ll. partitatum maius dubium videbatur: sed adhuc tenendum est, quod iuris canonici dispositio in hoc seruatur: cum istud crimen

sit mere ecclesiasticum: & ius canonicum hanc poenam filijs infligit, considerans poenam filiorum esse parentum. l. isti quidem. ff. quod met. caus. & cum idem sit in crimine laesa maiestatis temporalis, quanto magis diuina, vt in. d. cap. vergentis. & ita in practica seruatur. & adde. Ioan. Lup. de palat. rub. in repetitione cap. per

ouieren lleuado los catholicos, entre tanto que los otros filios fueffen hereges, e non creyan en la nuestra fe, non los pueden demandar. E si por auentura el padre e los filios fueffen hereges, e los otros parientes mas cercanos fueffen catholicos: estonce los que creen bien, auran la heredad, e non los otros. E si por auentura alguno fueffe herege, el e todos los otros parientes, q ouiere, tan bien los que descien den por la linea derecha, como los que suben por ella. E otrofi los de las lineas de trauesso, fasta el dezeno gradosi este herege atal fuere clerigo, k, esto ce heredara la eglefia todos sus bienes, si los demandare fasta vn año, despues q fuere dado por herege. E si passare vn año, e la eglefia non los demandare, esto ce auer lo ha el Rey. E si este atal fuere lego, aua el Rey otrofi todos los bienes.

¶ Lex. VIII. Que fuerça ha el desheredamiento quando es fecho derechamente.

S el padre deshereda su hijo por alguna razón qualquier de las q diximos en las leyes ate desta, si fuere prouada, dezimos q deue perder por de el fijo la heredad del padre. Otrofi dezimos

fericordia eis restituntur, vt in. c. ipsa pietas. 23. q. 4. & nota cum dicit (de misericordia) nam de rigore non sunt eis restituenda, vt voluit Archidia. in. c. si vos. 23. q. 5. Adde etiam quod habetur. in. c. ad abolendam. de heretic. & in. c. vt officium. §. si verò. de heretic. lib. 6. & c. vt commissi. §. nec non. & ibi Archidia. eo. titu. & lib. & vide domini in. c. cum secundum leges. de heretic. lib. 6. & pragmaticam regum catholicorum datam Cordubę, anno domini. 1487.

h **¶** Los frutos. Facit vt ei cui iubentur bona restitui, veluti bannito, vel aliis damnato non debeant restitui fructus. & adde Alberic. in auctentica idem de nestorianis. C. de heretic.

i **¶** Parientes. Hoc etiam corrigitur per ius canonicum: quia nec filijs referuntur bona parentu hereticorum. vt dixi supra in glo. 2.

k **¶** Clerigo. Adde cap. excommunicamus. §. 1. de heretic. vbi vide Abb. & loa. de Ana. vbi videbis quid faciendum de bonis clerici heretici.

l **¶** Fasta vn año. Nota de annali prescriptione, vt etiam not. glo. in. d. §. causas. verfic. si quis de predictis. An autem leges iste Regie hoc tempus ecclesiae praefinire possint, non est sine dubio ex his, quae habentur in. c. quae in ecclesiarum. & in. c. ecclesia. S. Mariae. de constit. licet in contrarium adduci possent ea, quae cumulat Guillel. Benedic. in repet. c. raynuntius. super verbo. & vxorem nomine Adelafiam, numero. 240. cu sequenti. vide quae dicā in. l. 2. titu. 26. 7. part.

¶ Lex. 8.

* **¶** Legitima causa exheredationis a testatore inserta & ab herede probata tenet exheredatio: & si plures causae inferatur, sufficit vnā legitimam probari. hoc dicit.

m **¶** Si fuere prouada. Adde. l. omnimodo. C. de inofficio. test. & in aucten. nō licet. C. de liber. prete. & in corpore, vnde sumitur in auctē.

vt cu. de appella. cognof. §. siue igitur. & dicit Ang. in auctē. de nupt. §. ingratitudinem. colla. 4. quod sit cautus aduocatus, vt semper contra filium exheredatum faciat causam ingratitudinis probari: nam etiam si pater in exheredatione filii, causam ingratitudinis nō inuenit, licet testamentum ob hoc nō teneat, & succedatur ab intestato, vt pote exheredatione non legitime facta: tamen adhuc filius exheredatus, probata causa ingratitudinis, excluditur a successione intestati per tex. in. d. §. ingratitudinem. Et istud dictum Ang. dicit singulari lason. in. d. auctē. nō licet i septima limitatio, & transit ibi cu eo. ¶ Ego tamen semper

que como quier q el padre pusiese muchas razones destas sobredichas, contra su fijo, quando lo deseredare: si nō pudiere todo prouar gelo el, o el heredero. q fueffe escrito en el testamento, abonda q sea prouada la vna cosa, tan solamente Mas si por alguna otra razón qualquier, b que nō fueffe de las sobredichas en estas leyes, deseredasse el padre a su fijo, non le valdria tal deseredamiento.

¶ Lex. IX. Como quando el fijo es deseredado en el comiençamiento del testamento, o en la fin, se entiendo que es deseredado en todos los grados de la herencia.

¶ **¶** Habes. Innuit hereticum posse co deretestamentum. vide. l. 16 titu. 1. supra ea. partita. & quae ibi dixi.

¶ **¶** Los catholicos deuen heredar. Vide supra in glof. 2.

¶ **¶** Tornassen a lase. Innuitur hic, q bona debent restitui hereticis reuersis ad fidem adde gl. 23. quae 7. in summa, quae dicit: quod licet bona sint ablata hereticis: si tamen reuertantur ad fidem, ex mi-

¶ **¶** Pna cosa. Adde. d. §. siue igitur. & §. si tales. in aucten. vt cum de appella. cognof. & facit ad illud dictum singulare Innocē. in. capit. in praesentia de renunti. quod sententia lata expressa duplici causa, si vna sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bal. in. l. 2. §. ignominie. ff. de his qui notan. infra. & inducit Bartol. d. §. siue igitur. quod si in libello plura simul narrantur, vel mandantur: quorum alteru per se sufficit nō esse necesse omnia probari: sed alterum tantum. & remittit ad nota. in. c. licet causam de probatio. & in. ca. de rescrip. vbi vide Abb. & late per Felin. col. 16. & 17. cu sequenti. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, quo in libello narrat: vide Bar. in. l. habebat. in prin. ff. de inflito. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat, vt tradit Bald. in. l. adita. in. 2. lectu. co. 2. C. de eden. & nota etiam quod licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem aduersarii agentis. Bald. in. l. 1. C. si aduers. credit. & vide quod not. lason. post Salice. in. l. cum virum. C. de fideicom. Itē not. quod licet pars se astrinxerit ad probandum, per testes, & instrum. poterit congruo tempore facere positiones. Bald. in. l. secunda. §. quod obseruari. C. de iura. calumniae. vide notab. in ista materia p Bal. in. l. prima pe. col. C. de condi. in debi. vbi ad regulam, quod ad qualitatē probandā, nunquā vide quis se adstringere, nisi qn qualitas mutat speciem actionis, vel exceptionis vel facit aliquē admitti ad id, ad quod aliās non admitteretur. & dat etiam aliam regulam, quod quando plura requiruntur loco vnus causae finalis: tunc omnia sunt probanda conexim. Secus si resultent plures causae finales. vide ibi per cum. & in causa criminali adstringere se ad ea, quae non sunt de natura punitionis, nihil operatur. glo. in. d. c. licet causam. & Bal. in dicta. l. pen. vide etiam in ista materia quod not. Bald. in. l. secunda. colu. prima. C. de proba. & in. l. secunda. col. sexta. C. de feruitu. & in. l. frustra. & in. l. cum te minorem. C. eod. titu. & in. l. testium. colu. 3. C. de testib. & in. l. si non. C. de contra. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. & 15. colu. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colu. 2. C. de dict. diu. Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioann. de Plate. in. l. secunda. C. de delato. libro decimo. nota haec, quia col legi longo studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

¶ **¶** Otra razón qualquier. Nota valde istam. l. nam per eam videtur re probari illa communis opinio, de qua dixi in. l. quarta. in gl. prima supra isto titulo. scilicet quod ex alia causae quae grauius vel gra-

uoribus: quam in istis legibus expressis, filius possit exheredari: nam hic aperte confunditur illa communis opinio, cum dicit. otra razón qualquier. & satis bene etiā qd dicitur in dicto. §. aliud quoq; capitulum. in prin. in aucten. vt cum de appella. cognof. per quem tex. hoc idem voluit Alexand. in dicta aucten. non licet. colu. secunda

que como quier q el padre pusiese muchas razones destas sobredichas, contra su fijo, quando lo deseredare: si nō pudiere todo prouar gelo el, o el heredero. q fueffe escrito en el testamento, abonda q sea prouada la vna cosa, tan solamente Mas si por alguna otra razón qualquier, b que nō fueffe de las sobredichas en estas leyes, deseredasse el padre a su fijo, non le valdria tal deseredamiento.

¶ Lex. IX. Como quando el fijo es deseredado en el comiençamiento del testamento, o en la fin, se entiendo que es deseredado en todos los grados de la herencia.

¶ **¶** Habes. Innuit hereticum posse co deretestamentum. vide. l. 16 titu. 1. supra ea. partita. & quae ibi dixi.

¶ **¶** Los catholicos deuen heredar. Vide supra in glof. 2.

¶ **¶** Tornassen a lase. Innuitur hic, q bona debent restitui hereticis reuersis ad fidem adde gl. 23. quae 7. in summa, quae dicit: quod licet bona sint ablata hereticis: si tamen reuertantur ad fidem, ex mi-

¶ **¶** Pna cosa. Adde. d. §. siue igitur. & §. si tales. in aucten. vt cum de appella. cognof. & facit ad illud dictum singulare Innocē. in. capit. in praesentia de renunti. quod sententia lata expressa duplici causa, si vna sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bal. in. l. 2. §. ignominie. ff. de his qui notan. infra. & inducit Bartol. d. §. siue igitur. quod si in libello plura simul narrantur, vel mandantur: quorum alteru per se sufficit nō esse necesse omnia probari: sed alterum tantum. & remittit ad nota. in. c. licet causam de probatio. & in. ca. de rescrip. vbi vide Abb. & late per Felin. col. 16. & 17. cu sequenti. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, quo in libello narrat: vide Bar. in. l. habebat. in prin. ff. de inflito. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat, vt tradit Bald. in. l. adita. in. 2. lectu. co. 2. C. de eden. & nota etiam quod licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem aduersarii agentis. Bald. in. l. 1. C. si aduers. credit. & vide quod not. lason. post Salice. in. l. cum virum. C. de fideicom. Itē not. quod licet pars se astrinxerit ad probandum, per testes, & instrum. poterit congruo tempore facere positiones. Bald. in. l. secunda. §. quod obseruari. C. de iura. calumniae. vide notab. in ista materia p Bal. in. l. prima pe. col. C. de condi. in debi. vbi ad regulam, quod ad qualitatē probandā, nunquā vide quis se adstringere, nisi qn qualitas mutat speciem actionis, vel exceptionis vel facit aliquē admitti ad id, ad quod aliās non admitteretur. & dat etiam aliam regulam, quod quando plura requiruntur loco vnus causae finalis: tunc omnia sunt probanda conexim. Secus si resultent plures causae finales. vide ibi per cum. & in causa criminali adstringere se ad ea, quae non sunt de natura punitionis, nihil operatur. glo. in. d. c. licet causam. & Bal. in dicta. l. pen. vide etiam in ista materia quod not. Bald. in. l. secunda. colu. prima. C. de proba. & in. l. secunda. col. sexta. C. de feruitu. & in. l. frustra. & in. l. cum te minorem. C. eod. titu. & in. l. testium. colu. 3. C. de testib. & in. l. si non. C. de contra. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. & 15. colu. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colu. 2. C. de dict. diu. Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioann. de Plate. in. l. secunda. C. de delato. libro decimo. nota haec, quia col legi longo studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

¶ **¶** Otra razón qualquier. Nota valde istam. l. nam per eam videtur re probari illa communis opinio, de qua dixi in. l. quarta. in gl. prima supra isto titulo. scilicet quod ex alia causae quae grauius vel gra-

nume. quarto Sed ista. l. partitarum. probat hoc claru cu dicit. qualquier, de cuius dictionis natura est, quod intelligat, nisi excipiendo, vt in. c. folite. §. maiori. & obediē. tradit late lason. i. l. quodcuq; ff. de verboru obligationib. non enim sequitur ita generaliter intelligēdo aliqua inhumanitas

imo fauor & exclusio exheredationis quae est odiosa vt not. glo. per tex. ibi. in. l. secunda. ff. de liberis & posthumis, neq; sequeretur aliquid absonum: neq; oporteret per aliam legem aliquam restrictionem facere: imo expresse excluduntur omnes aliae ingratitudines per. ll. expresse. vt in dicto. §. aliud quoq; capitulum & sic cessant limitationes. quae dantur ad id, quod habetur in dicto. c. folite. hanc etiam opinionem vltra Alexand. vbi supra tenet Hostien. in summa de testa. §. qualiter infirmetur. in sexta col. ibi sed & si alia causa; quem Feli. dicit ad hoc a nemine allegatum. in. c. pastoralis. col. prima de rescript. & facit quod not. Salice. in. l. fratres. in tertia oppo. C. de inofficio. testamen. quid autem de filia vel filio, quae nupit contra voluntatem patris, an possit exheredari? vide. l. ante pe. & pe. titu. primo. 4. partita. & quae ibi dixi, quid autē si exheredatio fieret in fauorem filii, vel ipso filio volente? vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus teneat in aucten. non licet. col. 1. & 2. C. de liber. preteri.

¶ Lex. 9.

* **¶** Exheredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutio nis videtur ab omnibus gradibus exheredatus. hoc dicit.

c **¶** Por semejança. Adde. l. iuris consultus. §. gradus. ff. de gradib. affinit.

d **¶** Ante del primero grado. Azo. C. de liber. prete. in summa. dicit. Item fieri debet exheredatio ab omnibus heredibus, non ab vnus persona tantum. ff. de liber. & posthum. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradibus heredum. quod est si fiat exheredatio ante gradus oēs, vel post gradus oēs, vel intra gradus, & est tūc inter gradus persona praecedens exheredationē, est in alio gradu quam persona quae sequitur exheredationem. d. §. filius. & §. ante. & §. in eodem. & C. eod. l. 1. & vide de hoc per glo. & Docto. in. d. l. 1.

e **¶** O despues. Adde. d. §. filius. & d. l. 1. C. de liber. prete.

f **¶** Entiendo se. Ita quod dicebat glo. in. d. l. 1. quod nec probatio in contrarium admitteretur, cum exheredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ibi tenent contrarium, & in. d. §. filius. Si verò exheredatio fiat a persona vnus ex heredibus, non valet, vt dixi in glo. prima. cum enim exheredatio sit ab hereditate exclusio vt in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. non valet si a persona tantum fiat argu. cum quidam. ff. de liberis & posthum. & quia si respectu illius a quo fit, valet: & respectu alterius non valet: esset dicere quod quis decederet pro parte testatus. & pro parte intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamē vn tantum esset institutus, tunc valet exheredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo a contrario ex dispositione dicti. §. filius. & l. non putauit. §. si ab vno ex heredibus. ff. de cont. tabul. l. si primo. ff. de liberis & posthumis. & idē esset, si plures essent instituti, & ab omnibus etiam proprio nomine nominatis fieret exheredatio, vt probatur in l. pen. ff. de inuult. rupt. item ex ista. l. cum eius concordat. nota quod clausula in principio vel in fine apposta refertur ad omnia in scriptura cōtenta. & adde. l. si quis ex argentiis. §. si initiu. ff. de eden. & l. talis scriptura, & ibi plenē notata. ff. de leg. l. itē clausula in medio capitulo

rum posita refertur ad precedentia & sequentia, vt in d. s. filius. & c. 2. requiritur de appella. & procedit prædicta etiã in pœnalibus dispositionibus, quãdo ipsamet clausula continet dispositionem pœnalis, adeo qd nõ potest dispositio censeri repetita sine pœna, sed quando pœna esset distincta à dispositione, tunc nõ refertur ad capitula sequentia. gl. in clement. 2.

ad fi. iuncta glo. fi. de vit. & honest. clerico. est tamẽ gl. cõtraria in c. de multa. de præb. quam dicit veriorẽ ibi Abb. col. fi. vbi not. qd si in fine aliquid statuti pœnalis sit ali qua aditio qd pœna apponitur in principio repetita in illa aditione, ex quo enim adijcitur, videtur qd sit pars illius statuti, quod intelligit cõponitur in statuto verbũ adijcitur vel simile. vide latẽ in materia per Alex. in d. l. talis scriptura. & per Felin. in c. caufamq. de rescript. vbi etiã Abb. col. 2. vide etiã per Abb. in c. ecclesia vltra. 6. not. vbi bonus text. de electio. & qd dicit glo. in c. cõstitutimus. 3. q. 7. & v. g. dicit Bal. notabiliter in l. i. C. de legit. hered. & in s. pe. si de feu. fuer. contro. inter domi. & agnatum & per Bar. in l. si feruus. s. eritq. differẽtia. ff. vi bonorũ rãpto. & in l. mariti. s. hoc quinqueniũ. ff. de adulte. & in l. si legatum. ff. de annuis legat. & in l. fina. s. pe. ff. de delibera. lega. Adde etiã de pœna in fine appõsita Ioa. de plat. in l. pe. C. de aq. ductu. lib. 11. Et qd etiã de clausula in fine appõsita dicit Bar. in aucten. vt liceat matri & auis. s. si. colla. 8. & notabiliter per eundẽ Bar. & Paul. in l. fi. vbi bonus text. ff. de reb. dub. & Bal. in l. ff. de cõstitu. princip. & quod dicit Bal. in l. quisquis. C. si cert. pet. & adde quod habetur in c. inquisitioni. de appel. Et nota quod quãdo cõmode non possunt referri verba clausulæ sequẽtis ad præcedẽtes nõ fit ista relatio, seu repetitio. l. 2. hoc edicto. ff. de postul. glo. & docto. in l. si idẽ cum eodẽ. ff. de iur. com. iudi. Itẽ quãdo præcedentes clausulæ habet suã propriã & speciale determinationẽ generalis clausulæ sequẽs, nõ refertur ad illas. l. doli clausula. ff. de verbo. ob. l. talis scriptura. & ibi Bart. ff. de lega. 2. c. cum dicitur. de dona. vbi Card. & Imola, Bal. in l. 1. C. de leg. hære. & quãdo verba quæ sunt in vltima clausula, nõ sunt per se principaliter posita, sed ad aliam dispositionẽ qualificandã, vt quia condicionalis modus inseritur legato vltimo loco appõsito, tunc ad vltimo loco positi, tantũ refertur. l. filium. ff. quãdo dies lega. cedit Bar. in l. si. ff. de reb. dub. Itẽ neq. referuntur quãdo ex tali relatione annullaretur præcedẽs dispositio. Paul. de cast. in d. l. fi. & in l. 1. C. delibe. præte. Item si clausula appõnitur in medio alicuius. cap. tunc ad solũ illud cap. refertur. d. l. 3. s. filius. gl. Bar. & docto. cõmuniter in d. l. 1. C. delibe. præte. Abb. in d. c. 2. requiritur. & eleganter consil. 75. incipit illud de iure queritur. In his locis reperies in ista materia multa notanda, quæ ipsarum dispersa hic collegi: quæ cum casus occurrerit, dabunt tibi honorem.

¶ Ley. X. Como el testamento en que el padre non deshereda a su hijo, nin fabla del, non vale.

Reteritio, en latin, tanto quiere dezir en romance como passamiento, que es fecho calladamẽte, nõ faziendo el testador mencion en el testamento, de los que auian de heredar lo suyo por derecho. E esto seria como

turpis persona esset à patre instituta: nã tunc filius, etiã si sibi sit rest etã integra legitima, poterit agere quarela ad residuũ, odio instituti. per l. pantonius. ff. si quis à par. fuer. manu. idẽ tenet Pau. in l. fratris. C. de inofficio. testa. sicut etiã est in fratre, instituta turpi persona, secundũ eundẽ Paul. qd not. Cõtrariũ tñ in fratre voluit Salicet.

si el padre estableciẽse algũd extraño, o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su hijo, heredandolo, nin desheredãdolo. Pero el testamento, que fuesse fecho en esta manera, non valdria, e porende ha menester qd quando el padre quisiesse que vala su testamento, e ouier sabor de desheredar su hijo en el, qd muestre razon cierta porque lo faze nombrandola: diziẽdo se ñalada

& istud videtur verius, tam in filiis quã in fratribus.

¶ *No valdria.* Intellige siue filius præteritus sit in potestate. vt in l. inter cetera. ff. de liber. & posth. & l. 1. ff. de iniur. rpt. siue sit emancipatus, hodie per iura autenticoꝝ, & per istã l. indistincte loquentem. & tenet Bar. in d. l. 1. & in l. gallus. s. in omnibus. ff. de liber. & posth. Limita tamẽ istã l. per tex. singularẽ. secundũ Barto. ibi in l. si duobus. s. si prius. ff. de bo. pos. contra tabu. & per illũ tex. inferebat quidã solẽnis aduocatus & satis doctus, quod si pater habes facultatẽ faciendi maiorã in primũ filiu vel secundũ: & eorũ descendentes qd si fecit per viã testamẽti maiorã in primũ filiu, & ei descendentes. Et deinde mortuo isto filio, relicto nepote eius filio, pater fecit secundum testamentum, in quo præterijt quendam alium filiu mortuum nouitũ forte in ordine sancti Francisci: & fecit illã maiorã in secundum filium, qd tenebit maiorã secundũ loco factã, & nõ prima per illum tex. quod procederet, si tenerem? opinio. Paul. de cast. consil. 37. incipit dubium facit. volu. 1. q. 5. si quis autẽ. l. hac consulti. C. de testa. procedat. & si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato. cuius contrariũ tenet Alex. in d. s. si quis autem. in fi. vt dixi in l. 22. titu. 1. s. eadẽ partida. forte tamen conseruaretur maiorã secundũ testamẽti, quando non esset facta per viã institutionis, per autenticã ex causa. C. delibe. præte. secus si per viã institutionis, cogita. Et quid si pater tendens ad mortẽ fecit maiorã in filiu ipsũ, qd grauaui, vt daret mille filio spurio: contigit, qd testamentũ, in quo facta est maiorã rumpitur, ex causa præteritionis vel allegatur aliã, qd ille spurio non potest habere: quia haberet plus quã filij legitimi: & sic est obtentũ cuius lucro cedent ista millẽ, an maiorẽ vel ad lucrum alioꝝ filioꝝ: & videtur qd lucro filioꝝ per tex. in l. hi quibus, secundũ secundã lecturã. glo. & Bar. in l. 3. s. itẽ si quis. ff. de lega. prest. Quid autẽ si filius præteritus taceat per annũ an excludatur à iure dicendi nullũ? glo. in l. si impubes. s. si. ff. de car. bonia. edit. vult qd excludatur: & cum illa glo. transiit Bar. in l. filio præterito. col. pe. versic. si vero tãto tẽpore nõ taceat. & hoc etiã tenet idẽ Bar. in l. vxoris. C. de posth. here. in l. i. & l. nõ nunquã. Bal. vero in l. 1. C. de legit. heredib. argumẽto illius. l. dicit Bar. pẽsimẽ locutum in hoc in d. l. filio præterito, & põderat, qd glo. in d. s. si. l. si impubes. dixit interim, ex quo patet fuisse de mente glo. quod adhuc dici possit testamentum nullum, interim tamen donec dicatur nullum, & postquã per cursum anni præteritus est exclusus à contrabulis, bene valet testamentum æquitate præteritis: ita quod interim institutus etiam mouet actiones, & lucratur fructus hereditatis: & istud dicit esse casum singularem in d. s. si. incipienti questum, & idẽ tenet Bal. in l. 2. col. 1. C. de bonor. posses. cont. tabu. vbi Alex. col. 9. versic. iuxta prædicta est videndum, tenuit idẽ post Bal. Angel. Pau. de cast. & Ludouic. & Francisc. de Rampo. & Imolin. d. l. si præterito, & alios per eum relatos. vbi late de intellectu. d. s. questum, & cõ per præteritionẽ filij, testamentũ sit nullũ: nõ potest hereditas adiri. vide in l. ventre. ff. de acquir. here. & in l. illud. s. si. ff. de cont. tabu. & quæ not. gl. & ibi docto. in l. 2. C. de bonor. posses. cõr. tabu. in glo. fi. Et quid si filia præterita nolit dicere testamentũ nullum: an possit petere dotem ab extraneo herede instituto? vide Bal. qd sic in l. fi. C. de dot. promissio. an autẽ præteritus possit approbare testamentũ in præiudiciũ fratrum, quibus est aperta via? vide per Bal. in d. l. 2. C. de bonor. posses. cont. tabu. col. 1. vbi tenet, quod non per. l. si post mortem. s. fina. ff. de bonor. posses. cont. tabu. in quo sunt opiniones. vide per Alexan. in d. l. 2. col. 2. versic. si. subsequenter queritur.

¶ *Señaladamente.*

a ¶ *Señaladamente.* Adde. d. aut. non licet. & in corpore, vnde sumitur: & intellige, & limita quando filius venit per modum hæredis: fecus enim si beneficio. l. vocetur ad aliquid. nam tunc repellitur ingratus. & si nulla fieret expressio causæ vt in l. fi. & ibi Bal. 2. lectu. C. de secũd. nupt.

b ¶ *Ca de otra guisa no valdria.* Approbatur hic opinio. Ioan. de qua in aut. ex causa. C. de liber. præteri. & est opinio cõmunis, de qua per Bart. & alios in l. 1. ff. de testam. & per Bal. & Saly. in dicta aut. ex causa. & reprobat opinionem Fulgosi ibi & Ioan. de Imo. in d. l. qui dicebant, quod etiam hodie, quando filius est exheredatus sine expressione causæ legitime, nihilominus valet testamẽtum: & opus sit illud per querelam rescindere.

c ¶ *De la proua.* Vide quæ dixi in l. 8. s. eo. & est liquido probanda ingratitudo, vt in d. l. fi. C. de secun. nupt. vbi Bal. qd non possit in defectum probationis deferri iuramentum, ex quo lex exigit liquidã probationem: & ratio huius. l. est ideo, quia filij habent legitimã à lege: ideo est probanda: & non statim solo dicto testatoris, alias verò statetur etiam sine alia probatione, vt in l. diui. & ibi Barto. ff. de adimen. lega.

d ¶ *Porque no hazia emiente dellos.* A contrario ergo si præteritio fieret causa legitima ingratitudinis inserta, teneret testamentum, & probata causa filius excluderetur vide per glo. in auten. de hæredib. & falcid. s. exheredatos. & formam apponendi causam in præteritione ponit Bal. in auten. ex causa. col. 6. C. de liber. præte. vt si testator dicat, talem filium in eum ideo non institui, quia me vulnerauit: vel si dicat, ideo eum prætere, vel nõ instituo, neq. exheredo quia &c. si enim apponeret verba priuatiua, tunc esset exheredatio, & nõ præteritio. & cum ista. l. partitarum. indistincte loquatur, videtur quod etiam hoc procedat, & si filius in potestate sit præteritus: dummodo causa legitima præteritionis inseratur. glo. tamen in d. s. exheredatos. super verbo noluit tenet contrarium in filio in potestate: imo qd testamentum, ipso iure, non valet, si prætereatur filius in potestate etiam causa expressa, quam glo. ad hoc dicit singularẽ Alex. in d. auten. non licet. col. 4. vbi dicit, hanc esse communem opinionem: licet asserat bene esse fatendum secundum Angel. ibi & Paul. de Castr. in auten. ex causa. C. de liber. præte. & in l. 3. eo. tit. quod si causa expressa in præteritione probaretur, excluderetur filius à iure dicendi nullum: sicut excluditur à quarela, quando probatur causa expressa in exheredatione. vide late ibi per Alex.

e ¶ *No la podria despues mostrar.* not. bene ad id quod dixi in l. octaua supra eodem. in glo. fi. & adde in auten. vt cum de appella. cognoscis. s. siue igitur. quid autem si nullo condito testamento, pater decedat in ingratitudo probata per succedentes ab intestato repellit filium ingratum à successione intestati. l. non aperit, quia loquitur quando fuit conditum testamentum, & in eo non fuit seruata forma in exheredatione, vel præteritione filij, quo casu vult quod licet res reducat ad causam intestati, filius succedat patri, & non heres res reducat ad causam non fuit à patre factum testamentum, sed decessit ab intestato. l. ista nihil dicit. quo casu videtur dicendum, qd si ingratitudo possit probari per succedentes ab intestato, repellitur filius: sicut etiam repellitur frater, in successione ab intestato fratris, ingratitudinẽ probata. vt j. eod. l. in fin. & isto casu saluari

potest dictum Ange. in s. ingratitudinem. in auten. de nupt. de quod dixi supra eodem. in l. octaua in contrarium tamen facit. l. omni modo. C. de inofficio. testam. vbi habetur expressẽ, quod ingrati non repelluntur à successione, nisi testator eos exheredauerit: nam si nullam eorum, quasi ingratorum, fecerit mentionem non licebit eis hæredibus, ingratos eos non iminere. sed potest responderi, qd illa. l. similiter loquitur, quãdo fuit conditum testamentum: & nõ loquitur, quando succeditur ab intestato. quia testator non fecit testamentum: licet adhuc posses in stare, si filius non repellitur à successione redactõ testamento, in quo filius non fuit re exheredatus ad causam intestati. & sic in casu, quo pater ostendit signa ingratitudinis, vt in l. si defunctus. C. de suis & legit. hære. à fortiori non debet excludi, quãdo nulla mentio facta fuit neque exheredationis, neque ingratitudinis. Item quod id quod. l. duodecima statuit in fratre, non videtur extendendum ad filios seu alios descendentes, seu ascendentes, quibus debetur legitima, & hæreditas est eis quasi debita. l. scripto. ff. de liberi. & inter quos est maior pietas, quã inter fratres, & istud videtur tenendum tanquam æquius & verius.

¶ Ley. XI. Por quales razones puede el hijo desheredar al padre, de los bienes que oniesse apartadamente, e por quales non.

Cho razones son ciertas, porque losijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus miedres: o los parientes de quien desciende, de aquellos bienes que fuerõ suyos propriamẽte. E pues que en las leyes ante desta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar losijos: poren de conuene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es: si el padre se trabaja de la muerte de su hijo, acufandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, fueras ende si la acufacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segũda ra-

zõnes son ciertas, porque losijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus miedres: o los parientes de quien desciende, de aquellos bienes que fuerõ suyos propriamẽte. E pues que en las leyes ante desta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar losijos: poren de conuene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es: si el padre se trabaja de la muerte de su hijo, acufandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, fueras ende si la acufacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segũda ra-

zõnes son ciertas, porque losijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus miedres: o los parientes de quien desciende, de aquellos bienes que fuerõ suyos propriamẽte. E pues que en las leyes ante desta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar losijos: poren de conuene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es: si el padre se trabaja de la muerte de su hijo, acufandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, fueras ende si la acufacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segũda ra-

¶ Ley. XI.

¶ *Hæc lex ponit octo casus ingratitudinis, quibus filius potest parentem exheredare: & habuit ortum ab auten. vt cum de appell. cõgno. s. & hoc quidem.*

f ¶ *Apender miembro.* Hoc non dicitur in s. siue igitur. in auten. vt cum de appellatio. cognos. à quo ista. l. sumpta est. solum dicitur, si parentes liberos in interitum vite tradiderint. vnde tu nota istam. l. in hoc. & ad id quod dixi in lege quarta supra eodem. An vero etiam sit iusta causa exheredationis in filio contra parentem, si parens eum criminaliter de grati. crimine accusauerit inferente exilium vel infamiam, licet non possit sequi mors, vel membri mutilatio: prout etiam habetur in filiis supra eodem. in dicta lege quarta. & in s. causis. in auten. vt cum de appellat. cognos. videtur quod sic ex natura correlatiuorum: nam pater & filius sunt correlatiua, quia non potest stare vnum sine alio, quæ est regula cognoscendi correlatiua, vt tradit Iason in l. quarta. s. cato. colum. decimanona. ff. de verborum obligatio. vbi ponit exemplum de patre & filio: & domino & seruo: & etiam in pœnalibus, & in correctoriis fit extensio de vno correlatiuo ad aliud, vt late dicit Iason in l. fin. C. de in dict. viduit. tollen. in contrarium tamen facit ista. l. & d. s. siue igitur, quæ voluerunt diuersificare istum casum inter patrem & filium: & quia maior reuerentia debetur à filio patri: & gratius est filium accusare parentem, quam parentẽ filium. & quando in correlatiuis est diuersa ratio dispositum in vno non extenditur ad aliud Barto. in dicta lege fin. per. l. fin. C. de rescinden. venditio. vnde etiam dicit Bal. in l. quicunq. colum. quarta. C. de seru. fugiti. quod si statuto cautetur, quod filij banitorum expellantur de ciuitate, non expellentur filie foemina: quia non est eadem ratio præsumenda. Ex quo minor audacia est in mulieribus vt in l. quisquis. C. ad. l. lul. ma. est. præsumitur etiam, patrem non ita præcũ filium accusaturum: cum nullus amor vincat paternum. l. fina. C. de cura. furio. listi qui. Partida sexta.

dem. ff. quod met. cau. facit optime. l. si filius. & quod ibi Bald. C. de pati. potesta.

a *De hereditate.* Adde quod habetur. §. eo. l. 4. & in d. §. siue igitur.

b *De hereditate.* Adde. d. §. siue igitur & §. eo. l. quarta.

c *De hereditate.* Adde. d. §. siue igitur. & §. eo. l. 4.

d *De hereditate.* not. istam causam & an possit hoc casu filius, accusare patrem, qui tale delictum commisit: vide que no. Sa. lycet. in. l. iniquum. C. qui accu. no. poss. & que dicam in. l. 2. titu. 1. 7. partita.

e *De memoria.* Adde. d. §. siue igitur & aut. liberi. C. de episcopa. audi. & §. eo. l. 5.

f *De las leyes.* supra eo. l. 6. & in d. §. siue igitur & autenticam. si captiui. C. de episcopo. & cleri.

g *De herede.* adde. d. §. siue igitur. & §. eo. l. 7.

h *De señaladamen te.* Adde. d. §. siue igitur. & in aut. non licet. C. de libe. prateri.

i *De no valde el testamento.* ap. probat opinionem communem de qua per Alex. in aut. ex causa. col. 3. C. de liber. prater. contra lo. de Inola. qui aliud voluit in. l. filio praterito. ff. de iniur. rupt.

k *De las mandas e las otras cosas.* Adde. d. §. siue igitur. ad fin. & in aut. ex causa. C. de liber. prater. vel exheredat. & l. si. ti. 8. cad. parti.

l *De mala vida e infamado.* Adde. d. l. fratres. ibi si scripti heredes infamiae vel turpitudinis, vel leuis note macula asperguntur. & l. 2. tit. infra proximo. & dicuntur turpes personae meretricis vt in. l. pathonius in prin. ff. si quis a paren. fuer. manu. & omnes infames: siue sit infamia facti, vel iuris. glo. & docto. in. d. §. foror. & in. d. l. fratres lo. Faber etiam in. d. §. foror. dicit comprehendere etiam excoiatores equorum, Lufores, ebrii, brigosi, dissoluti, & male vitae & in honeste. vnde etiam mulier, que passa est secum comiseri, licet sine questu;

fed solum ardore libidinis, dicitur turpis secundum eundem lo. Fabr. item & vlturij secundum Bald. & Salyce. in. l. improbi. C. de his, qui notan. infra. item filius ex sacerdotis secundum Iaf. qui alios refert in. d. l. fratres. ad finem. & idem si frater instituerit suam concubinam, vel aliquem exbannitum, aut damnatum de vulnere, seu aliqua violentia, vel de alio maleficio infamiam irrogante, vt tradit Ang. in. d. l. fratres. in prin. cip. & in. l. in. si. ff. de inoffic. testa. & aduer. te cum Ange. dicit condemnatum devulnere: nam si non esset condemnatus ex eo quod tantum vulnerauit, non censetur vilis persona: quia hoc non probatur iure, vt dicit Philip. Corn. contil. 176. in causa quare. l. 4. volumi. nu. 8.

¶ El hermano. Devtroq; conuicto intellige, vel saltem consanguineo ex eodem patre, non de vtro rino tantum, prout habet in. d. l. fratres. de q; ista sumpta est, item intellige de fratre nato ex legitimo matrimonio secundum Bald. & Salycetum. & Iaf. in. d. l. fratres. & Angel. in. l. ff. eo. no ergo procedet in fratre nato, licet legitimo per rescriptum principis secundum Salycet. & Iaf. in. d. l. fratres. per. l. communium. in prin. C. de natura. liber. Intelligit etiam de fratre primi gradus, non de filiis fratrum. l. fratris. C. de inofficio. testa.

¶ El testamento. Idem dicit, si faciat frater donationem inofficiosam turpi persona. vide glo. & ibi Barto. in auten. de immens. donatio. coll. septima. in glo. super verbo filiorum: & intellige siue frater sit prateritus, siue exheredatus secundum Salyce. & Paul. de Cast. & alios. in dicta lege fratres. an autem raptio testamento per querelam a fratre praterito vel exheredato, debeantur legata per autenti. ex causa. C. de liber. prateri. & vt habetur supra tot. l. proxi. & l. fin. titu. 8. §. ea. parti. Salyce. disputat. in. d. l. fratres. q. quarta. & dicit de rigore iuris non deberi, sed quod pars contraria est equior: & q; iste articulus egeret de iurisdictione principalis, vide ibi late per Iaso. dum tenet communem opinionem esse, quod legata non debeantur. & sic quod. d. aut. ex causa, non habeat locum in fratribus turpi persona instituta. & bene facit ad hoc. d. l. fin. ti. 8. infra eod.

¶ De hereditate. Approbat hic opinio Guliel. relati a Paulo de Cast. in. d. l. fratres. vt non solum reuocetur testamentum per querelam, quo ad legitimam fratri debitam: sed etiam, quo ad omnia bona. & idem tenet Barto. seu ille, cuius est illa lectura. in auten. de hereditibus & falci. in prin. colla. 3. per. l. Pantonijs. ff. si quis a paren. fue. ma-

num. in prin. & quid si aliquid fuit fratri relictum, an tunc agat tantum ad supplementum, sicut etiam agit filius. per. l. omnimodo. C. de inofficio. testa. & l. 5. tit. 8. ea. partita. glo. quod tantum agit ad supplementum in. d. l. omnimodo. super verbo personis. & ista est magis communis opinio, vt attestatur Corneus. consil. 176. in causa quare. l. 4. vo lumi. & tenet Bart. in. d. aut. de hereditibus. & falci. in prin. col. 3. licet contrarij tenuerint Guliel. & Salyce. in. d. l. fratres.

¶ Tres razones. Sumptum est ex autentico de nup. §. ingrati tudine. coll. 4. an autem villas vitae & infamiae, que ante dictu. §. ingrati tudine, repellat fratrem agentem quarela vt in. l. in arenā. C. de inofficio. testa. hodie eu repellat, Salyce. disputat. in. d. l. fratres. in tertia oppo. & concludit q; sic, & quod talis causa non sit correctā, cum sit quedam causa intrinseca. lege inuenta, per correlationem ad turpitudinem institutionis, vnde potest dici innata per regulas iuris naturalis, & ciuilibus: quibus dicimus nihil dolosus doloso, licet ergo repellatur secundum eum alie cause similes istis expressis, que ex rei natura non veniunt, sed a facto extrinseco, non repellitur dicta causa intrinseca & velut innata.

¶ Infamado. Approbat quod glo. in tertio intellectu dicit in. d. §. ingrati tudinem.

¶ La primera. Aliquantulum latius ponuntur hic istae tres cause, quā in. d. §. ingrati tudinem. vbi tantum dicitur, qui mortem voluit fratri, aut criminaliter in ducere contra eum inscriptionem, aut substantie eius propraui inferre iacturam, ideo tene menti istam. l.

¶ Sin testamento. Habes hic quod ingrati tudine ex causis supra scriptis repellit fratrem etiam a successione ab intestato: & sic approbat ista l. primum intellectum glo. in. d. §. ingrati tudinem: quem etiam ibi tenuit Angel. Barto. tamen & Bal. & alij post Guliel. in. l. fratres. C. de inofficio. testa. reprobant communiter dictum intellectum: & tenent quod ingrati tudine repellat fratrem a successione ab intestato. & etiam Ange. in. l. in. si. ff. de inofficio. testa. vt etiam dixi in. l. 8. §. eo. in glo. prima. Ideo tu tene menti istam. l. partitarum approbantem. d. glo. cuius opinionem etiam tenet Saly. in. d. l. fratres. q. 8. de cuius mente etiam est, quod hoc procedat, si frater ostendit signa ingrati tudinis contra fratrem ingrati. per. l. si defunctus. C. de legit. ha. re. & si ingrati tudine durat, que est magna restrictio. ad istam. l. indistincte & generaliter loquentem, & forte sufficeret q; ingrati tudine tacite vel expresse non sit a fratre remissa: & quia. l. si defunctus, non loquitur in fratre, sed in auia: vbi requiritur exhereditatio vel prateritio cum insertione causa, vt in aut. de here. & fal. §. exhereditatos. & §. eo. l. 4. & 10. & vt hic vides iuncta. l. 10. supra eo. l. ista partita rum aperte voluerit constituere differentiam inter exhereditationem vel prateritio nem, que fit inter ascendentes & descendentes absque insertione causa: & inter eam, que fit inter fratres vt primo casu & si ingrati tudine probetur, non excludantur descendentes vel ascendentes a successione ab intestato, quando non fuit facta exhereditatio vel prateritio cum insertione causa: frater vero repellatur propter ingrati tudinem a successione intestati, & si in prateritio nulla sit inserta causa. & adde, que dixi. §. eo. in. l. 10. in alijs vero cognatis, ingrati tudine non repellat a successione intestati vt in. l. cognatis. ff. vnde cognati & per Salyce. in. d. l. fratres.

gador alsí como deue. Pero tres razones a son, por q se non quebrantaria el testamento en q el hermano ouiesse establecido por su heredero a ome maguer fuisse enfamado, b o de mala vida. La primera c es: si el testador ouiesse deseredado a aql su hermano, por razon que se ouiesse trabajado de su muerte en alguna manera. La segunda es si en algu lugar o tiempo le ouiesse acusado criminalmente a muerte, o perdimiento de miembro. La tercera es: si le ouiesse fecho perder la mayor partida de sus bienes, e a vn que los non perdiesse, si non finco por el de gelos fazer perder. Ca por qualquier destas tres razones sobredichas, que fueren aueriguadas, puede el vn hermano deseredar al otro, maguer estableciesse a ome mal enfamado por heredero. E aun dezimos, q si pudiere ser prouado quel

¶ Ley. 13. Ponuntur in hac l. sex casus in quibus heres institutus perdit hereditatem. primus si quis ope vel consilio familiaris interficitur & ante aditionem heredis sciens querelam iudicalem non apposituit. Si autem ab extraneo interficitur: potest heres adire & intra quinquennium coqueri alias auferatur ei hereditas & applicatur regi. **¶ La primera.** hic tractatur de hereditate testamentaria fenat. consulti syllaniani, in quo continetur neq; adire hereditatem, neq; bonorum possessionem petere heres debet, nisi vindicauerit nec defuncti, & questio nem habuerit de familia, & supplicium ex ea sumserit, id est poena capitalis postulat uerit imponi cum dno potuerit succurrere: neq; em heres per copendium suum familiaris facit debet occultare in. l. 3. §. qd ad causam. cum sequentibus. & §. non triff. ad Syllaniam. & in. l. si ea. C. de his quib. vt indign. & licet. l. ista preceptit. dedit tamen beneficium hereditibus, vt si ipsi interim decessissent, transmittant ius ad eundem ad successores suos. l. pe. C. de his qui bus vt indign. in. d. l. tertia. §. elegat. & §. si. & tradit Azo. C. de his quib. vt indign. in summa.

¶ Muerto. Quid si non appareat: vide. l. & si certus. §. si vnus. & ibi Angel. ff. ad Sylla.

¶ Sabiendo. Nam secus si ignorauerit vt in. l. si ideo. & in. l. cum fratrem. C. de his quib. vt indign.

¶ Entrasse la heredad. Approbat opinionem Hugo. relati per glo. in. l. in cognitione. ff. ad Sylla. & reprobat opinionem Ioan. & Azo. de qua etiam ibi per glo. & opinionem Hugo. approbat glo. in. l. si ea. C. de his quibus vt indign. & in. l. tertia. §. quod ad causam. ff. ad Syllaniam. & pro ista opinione est text. in. l. necessarios. §. non alias. ff. eodem.

¶ Querella. Innuit sufficere accusationem proponi absq; eo, quod expectetur quod supplicium sumatur ab occisoribus vel seruus, qui dominum non iuuarunt. aduerte tamen, quod Saly. in. l. cum fratre. C. de his quib. vt indign. in. 2. oppo. querit de hoc an quando defunctus necatur a familia, sufficiat quaestio nem prius haberi de familia, & ea habita statim hereditas adiri possit, an vero necesse sit supplicium expectari in quo dicit quod text. videtur contrarij nam in. l. 3. §. quod ad causam. & in. l. necessarios. §. 1. ff. ad Sylla. videtur text. requirere quod supplicium expectetur: sed in. d. l. 3. §. no tantum. & in. l. si ea. C. de his quib. vt indign. videtur tex. exigere solum quaestio nem haberi, & refert quod quidam illos tex. suppleat per primos. & sic volunt q; supplicium semper debet expectari in necato palam, si vero clam, quod tunc sufficiat quaestio nem haberi, ipse vero Saly. quado necatur palam a familia, vult quod ante vindicatum mortem defuncti, heres non possit adire: & sic q; supplicium expectetur, si vero clam, dicit necessario prius haberi quaestio nem de familia, & quaestio nem habita, si confessio aliqua sufficiens habetur: tunc expectetur supplicium, alias si nihil sufficiens ex tortura ab eis haberetur, tunc possit adire impune, neq; aliter sit de supplicio quaerendum. & cum dictis Salyce. transit ibi Alex. & certe haec distinctio est satis aequa ad concordiam dictarum. l. & secundum eam videtur hac. l. intelligenda, & limitata & supplenda per alias leges. & nota hoc bene, q; iura & docto. videtur loqui diuersimode, & etiam ista. l. breuiter in hoc transit: & si casus occurrerit, cum hac notula subleuabis labori in intellectu, dictarum. l. & docto. & etiam huius. l. Partida sesta.

a ¶ *Esraños*. Non distinguit ista. I. siue clam siue palam occisus sit ab extraneo. & sic videtur, quod utroque casu ante vindictam mortem defuncti heres possit adire, cuius sententię fuit Azo. ut patet ex dictis eius. C. de his quibus vt indign. & refert glo. in l. cum fratrem. C. de his quibus vt indign. sed opinio Azo. videtur esse contra casum in l. minoribus. ad fin. C. eod. vt in d. l. cum fratrem dicit Bar. Salyce. & Pau. de Caltr. Et sic volunt, qd quando occiditur palam ab extraneo, heres non possit adire ante vindictam mortem defuncti, & supplicium sumptum, & cum ista. non dicat siue palam siue clam occisus fuerit ab extraneo, limitari & intelligi debet iuxta id, qd habetur in d. l. minoribus. & ita limitari & intelligitur. j. ea. l. ibi la segunda razon es.

b ¶ *Esra cinco años*. Istud quinquennium non arctat heredes eius, qui occisus fuit a familia sua: quia solum tali casu statuitur, qd heredes non adeant ante questionem de familia habitam & mortem vltam, vt dixi. s. in glo. super parte quærela. & ita vult Pau. de Caltr. in l. i. colum. 2. C. de his quibus vt indign. ibi cum dicit ante autem quā adeat, non videtur, quod debeat sibi aliud tempus prefigi: cum senatusconsultum imponat sibi hanc necessitatem, antequam adeat, vnde sufficit sibi abstinere ab additione, absq; eo qd compellatur citius vindictam facere, & idem videtur dicendum quādo occisus fuit palam ab extraneo: quia cum sibi iubeatur, ne adeat ante vltam mortem defuncti vt dixi supra in glo. proxi. idem erit tunc dicendum, sicut in occiso a familia & idem tenet Salyce. in d. l. i. in 4. oppo. ibi ante aditam hereditatem statueri non potest, quia totum tempus anterius est ei pro dilacione datum ad accusandum: neq; puniatur si non accusat, nisi adeat & tene menti istam. l. partitarum præfigentem hoc tempus quinquennij heredi quando defunctus occisus fuit ab extraneo: a die aditæ hereditatis: nā de iure communi hoc non ita reperitur: imo vt dicit Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. quod cū non sit determinatum tempus, iudex statuet suo arbitrio vel qd forte inierit tempus, quo quis potuit accusare vel esse tempus quinquennij, vt ff. ad Syllaniam. in cognitione. & istud vltimum approbat hic glo. etiam in d. l. i. voluit tempus esse arbitrarium. vide ibi per docto. tene ergo menti istam. l. partitarum. ita prolixum tempus statuentem. & forte ex causa posset a iudice arctari. l. si quis homicidij. C. de accusatio. & in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. & quia ex causa dilacionis a iure statuitur moderantur iuxta nota. in capit. primo. de dilatio. vbi Abb. colum. secunda. & in capit. cum sit romana. de appellatio.

c ¶ *Deu la perder*. Adde. l. propter veneni. ff. ad Syllaniam. & l. primam. & l. cum fratrem. C. de his quibus vt indign. & l. tit. tertio lib. quinto ordinis. rega. vbi etiam ab hac pena. l. illa excipit minores & feminas. & requirit, quod occisor sit in provincia, ita qd possit accusari. & adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign. & l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllaniam. vbi idem habetur in rustico: licet contrarium & male tenuit Pau. de Caltr. in dicta lege prima. secundum Alexand. ibi ad fin. & Iason. in l. si ea. C. eod. & habetur in rustico. infra eadem. l. ibi la segunda razon. Item limita, nisi sit præuentus ab alio in accusando. l. fororem. C. eod. limita etiam in filio instituto herede: quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non debet accusare patrem, nec tenetur vlcisci necem defuncti contra proprium patrem, & si adeat, nec multa, non redditur indignus secundum Alberic. post Pileum ab eo relatum in rubrica. C. de his quibus vt indign. allegat tex. notabilem. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adulter. quod dicit singulare Iason. in d. l. prima colum. secunda dicens, quod ab alio, non didicit nisi ab Alber. ego etiam didici a Ioan. Andre. in additio. ad Specula. in rubrica. de successio. ab intest. colum. prima vbi refert. d. questionem pilei. & addit Iason. in d. l. i. idem dicendum econtra, si filius occidisset, & pater fuisset institutus per rationem. d. §. liberto. in fin. & limita etiam vt. j. eo. l. proxi. quid autem si ipsemet heres occidit, an teneatur se deterrere. Bald. dicit qd non. in l. i. in quibus causis in integ. resti. non est necesse. & ibi quod nullus nisi filius potest referre istam questionem hereditibus vindicantibus necem defuncti: heres tamen qui occidit, licet non iudicetur indignus ex eo, quod se non deterruerit: tamen indignus ex eo, quod occidit secundum Bal. vbi supra. & habetur. j. ista. l. ibi la tercera. vide etiam in ista materia. l. §. i. eod. ff. si filius vero non tenetur vlcisci mortem defuncti secundum glo. singularem in l. reculare. §. si fisco in verbo vindicauerit. ff. ad Trebellianam.

Aduerte tamen, qd And. de Yern. in tit. l. i. ff. si quis alii test. prohib. sed an si filius occisoris moriatur sine filiis succedat pater occisor & tex. videtur qd non in d. l. Lucius. ff. de iure fil. aduerte tamen quia illa. l. loquitur in bonis que habentur a patre non in his que habentur ab antiquioribus titulo maioris sed ad ea que habentur a progenitoribus antiquis: quod indignus paterna hereditate perdat illa facit. l. i. ff. ex patronis. §. Iulianus. ff. de bo. liber. Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse exclusus quia causa exclusiois fuit perpetua. facit ad hoc quod notat Bald. in §. qui etiam. episc. vel abbatem Soc. col. 92. volu. col. 10. Petrus Parisius conf. 72. vol. 4. nu. 101. cum tribus seq.

a ¶ *Toguisse*. Azo. in summa. C. de his quibus vt indign. col. secunda dicit id quod auferatur ab indigno. & adde. l. papinianus. §. meminisse. ff. de officio. testa. & ibi per Pau. de Caltr. & l. qui contra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. limita tamen, vt in l. i. §. eo. & que ibi dixi.

e ¶ *Abre el testamento*. Non sufficeret sola apertura testamenti, nisi etiam hereditatem adeat, vt ex hoc perdat hereditatem: vt tenet Barto. in l. in cognitione. ff. ad Syllaniam. & dixi supra eadem. l. in glo. super verbo entrasse la heredad. ideo suppleendum hic est, & hereditatem adierit: nisi forte velis dicere, quod per istam. l. partitarum. concordentur opiniones Hugo. & Ioan. & Azo. de quibus dixi in d. glo. videlicet vt opinio Hugo. procedat, quando heres ignorat occisores: vt non sufficiat apertura tabularum, opinio vero Ioan. & Azo. procedat, quando heres sciuit, qui essent occisores: vt tunc sola apertura sufficiat, sed magis placet primum dictum, vt suppleatur ista. l. per d. §. non alias.

f ¶ *Adcano necis*. not. bene, quia non paritur rustico: nisi quando est ignorans, seu quando est rusticus opere & conuersatione. l. athle. tæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto. l. fina. C. de testa. Bald. in l. 2. columna quinta. C. de rescindenda venditio. rusticus nanque, qui sagax est, non excusatur prætextu rusticitatis secundum glo. nota in d. §. de rusticis. & not. Bald. in l. prima. C. de interdict. matri. inter pupil. & tut. in vtraque lectu. vbi glo. præsumit contra rusticum facientem actum clam.

g ¶ *Del heredero*. Azo. in summa. C. de his, quibus vt indign. col. 2. sic dicit, multo magis auferetur hereditas heredi: si ipsemet occiderit testatorem: nam auferatur ei, si eius negligentia, & culpa testator deceferit. ff. eodem. l. indignum. tu adde. l. cum ratio. in ff. de bon. damnatorum & l. Lucius Titius. in fin. ff. de iur. fisci. & ibi Barto. & l. sequens. in princ. & §. fin. ff. ad Syllaniam. & ibi Barto. & l. 8. titu. infra septima parti. & l. penal. titu. nono. lib. 3. for. II. & l. his consequentes. §. primo. ff. famil. heredi. vbi colligitur, quod licet hereditas possit ab occisore defuncti auferri, vel ab indigno: nihilominus interim, antequam fisco auferat, ipse est heres cum effectu, & exercet actiones hereditarias. & not. Bald. in l. hereditas. col. 3. C. de his quibus vt indign. vbi etiam ait, quod si non occidit, sed vulnerauit: succedet efficaeiter, ex quo non reperit exheredatus, vt in aut. vt cū de appel. cogno. §. causas. & in l. si. C. de reuo. dona. vi. etiam ibi per eū, quid si non occidit testatorem, sed eius vxorem, vel liberos, vel fratrem testatoris: & an portio fratris interficietis accerscat alteri fratri, vel an cõfiscetur? v. ibi per eū. Aduerte etiam, quia si frater occidit fratrem: hereditas occisi debet confiscari, nõ venire ad sequentes in gradu: vt etiam ex ista. l. partitarum. colligitur quia ipsum ius adeundi transit ad fisci, vt in d. l. his consequentes. §. 1. nam iura sanguinis non absorbentur propter crimen, sed succedit fisco secundum Bal. in l. eā quā. col. 3. ver. hæc faciunt ad qdõn. C. de fideicõ. & idem secundum eū si filius patris interfecit: quia non succedit nepos, sed fisco: in feudo tñ paterno, si frater occiderit fratrem suum, feudum non confiscaretur, sed transiret ad alios agnatos: vt not. gl. in c. l. i. v. a. l. feud. priuatur cui defera. Bal. in c. §. similit. nu. 4. quib. mod. feud. amit. ex quo inferes ad maioriā. &

fic filius occisoris succedet in maioria. vide bonum tex. in l. post legatum. §. si pater. ff. de his quibus vt indign. & l. in seruitute. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bon. liber. & in ea. l. in §. si patroni filius & l. diui fratres & ibi Barto. ff. de iure patro. & l. i. §. si filium. ff. de bon. pos. contra tabu. & Barto. in auten. vt cum de appel. cog. §. si quis de prædictis colla. 8. glo. & Bart. in l. i. ff. si quis alii test. prohib. sed an si filius occisoris moriatur sine filiis succedat pater occisor & tex. videtur qd non in d. l. Lucius. ff. de iure fil. aduerte tamen quia illa. l. loquitur in bonis que habentur a patre non in his que habentur ab antiquioribus titulo maioris sed ad ea que habentur a progenitoribus antiquis: quod indignus paterna hereditate perdat illa facit. l. i. ff. ex patronis. §. Iulianus. ff. de bo. liber. Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse exclusus quia causa exclusiois fuit perpetua. facit ad hoc quod notat Bald. in §. qui etiam. episc. vel abbatem Soc. col. 92. volu. col. 10. Petrus Parisius conf. 72. vol. 4. nu. 101. cum tribus seq.

a ¶ *Toguisse*. Azo. in summa. C. de his quibus vt indign. col. secunda dicit id quod auferatur ab indigno. & adde. l. papinianus. §. meminisse. ff. de officio. testa. & ibi per Pau. de Caltr. & l. qui contra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. limita tamen, vt in l. i. §. eo. & que ibi dixi.

e ¶ *Abre el testamento*. Non sufficeret sola apertura testamenti, nisi etiam hereditatem adeat, vt ex hoc perdat hereditatem: vt tenet Barto. in l. in cognitione. ff. ad Syllaniam. & dixi supra eadem. l. in glo. super verbo entrasse la heredad. ideo suppleendum hic est, & hereditatem adierit: nisi forte velis dicere, quod per istam. l. partitarum. concordentur opiniones Hugo. & Ioan. & Azo. de quibus dixi in d. glo. videlicet vt opinio Hugo. procedat, quando heres ignorat occisores: vt non sufficiat apertura tabularum, opinio vero Ioan. & Azo. procedat, quando heres sciuit, qui essent occisores: vt tunc sola apertura sufficiat, sed magis placet primum dictum, vt suppleatur ista. l. per d. §. non alias.

f ¶ *Adcano necis*. not. bene, quia non paritur rustico: nisi quando est ignorans, seu quando est rusticus opere & conuersatione. l. athle. tæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto. l. fina. C. de testa. Bald. in l. 2. columna quinta. C. de rescindenda venditio. rusticus nanque, qui sagax est, non excusatur prætextu rusticitatis secundum glo. nota in d. §. de rusticis. & not. Bald. in l. prima. C. de interdict. matri. inter pupil. & tut. in vtraque lectu. vbi glo. præsumit contra rusticum facientem actum clam.

g ¶ *Del heredero*. Azo. in summa. C. de his, quibus vt indign. col. 2. sic dicit, multo magis auferetur hereditas heredi: si ipsemet occiderit testatorem: nam auferatur ei, si eius negligentia, & culpa testator deceferit. ff. eodem. l. indignum. tu adde. l. cum ratio. in ff. de bon. damnatorum & l. Lucius Titius. in fin. ff. de iur. fisci. & ibi Barto. & l. sequens. in princ. & §. fin. ff. ad Syllaniam. & ibi Barto. & l. 8. titu. infra septima parti. & l. penal. titu. nono. lib. 3. for. II. & l. his consequentes. §. primo. ff. famil. heredi. vbi colligitur, quod licet hereditas possit ab occisore defuncti auferri, vel ab indigno: nihilominus interim, antequam fisco auferat, ipse est heres cum effectu, & exercet actiones hereditarias. & not. Bald. in l. hereditas. col. 3. C. de his quibus vt indign. vbi etiam ait, quod si non occidit, sed vulnerauit: succedet efficaeiter, ex quo non reperit exheredatus, vt in aut. vt cū de appel. cogno. §. causas. & in l. si. C. de reuo. dona. vi. etiam ibi per eū, quid si non occidit testatorem, sed eius vxorem, vel liberos, vel fratrem testatoris: & an portio fratris interficietis accerscat alteri fratri, vel an cõfiscetur? v. ibi per eū. Aduerte etiam, quia si frater occidit fratrem: hereditas occisi debet confiscari, nõ venire ad sequentes in gradu: vt etiam ex ista. l. partitarum. colligitur quia ipsum ius adeundi transit ad fisci, vt in d. l. his consequentes. §. 1. nam iura sanguinis non absorbentur propter crimen, sed succedit fisco secundum Bal. in l. eā quā. col. 3. ver. hæc faciunt ad qdõn. C. de fideicõ. & idem secundum eū si filius patris interfecit: quia non succedit nepos, sed fisco: in feudo tñ paterno, si frater occiderit fratrem suum, feudum non confiscaretur, sed transiret ad alios agnatos: vt not. gl. in c. l. i. v. a. l. feud. priuatur cui defera. Bal. in c. §. similit. nu. 4. quib. mod. feud. amit. ex quo inferes ad maioriā. &

accusauit paritur. l. post legatum. §. etati. ff. de his quibus vt indign. & arg. l. minoribus. C. eod. quid autem si non dicat fallum, sed intente bonorum possessionem contra tabulas, an procedet quod hic habetur: vide per Alex. in d. l. alia. & gloss. & docto. in l. is qui contra. ff. de vulg. & pupil. & not. quod in impugnante aliud instrumentum extra testamentum, vel codicillos nõ procederet quod hic disponit. l. qui Romæ. §. seia. ff. de verbo. obliga. Paul. & Alexand. in dicta l. alia.

d ¶ *Inyrio de sententia*. Imponente sinem liti intellige: nam si appellauit, & pendente appellatione, desistit: idem est, ac si in prima instantia desistisset arg. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. glo. in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. ita etiam declarat Azo. vbi supra: sufficit enim, vt euitet istam poenam siue a principio siue pendente appellatione desistat, & ita est intelligenda & limitanda. l. ita partitarum. ad terminos iuris communis, vnde sumpta est. Quid autem si desistat post conclusionem in causa? Cynus in d. l. alia. voluit idem esse, ac si lata esset sententia: quia causa censetur consumpta post conclusionem in causa per. l. quantumvis. indubitati. C. de adulter. vnde cautela est secundum eum, quod expectet sententiam, & postea appellet: & deinde ante conclusionem in causa renuntiet, seu desistat: quia sic non patietur poenam priuationis per. d. §. accusasse. & idem tenet ibi Bald. allegans glo. notabilem. in lege prima. in princ. in glo. secunda. ad fin. ff. de actio. empt. si tamen ille, qui desisteret ante sententiam post conclusionem in causa non agebat licem improbam & ita exactis appareat excusaretur renuntians post cõclum in causa secundum Pau. de Caltr. & Alex. in d. l. alia. per text. in d. §. meminisse. ibi lite improba, perseverauerit: per quem tex. etiam decidit, quid si sententia esset lata contra absentem contumacem.

e ¶ *Personero o abogado*. Adde. l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quibus vt indignis. & l. i. r. ff. de inofficio. testa.

f ¶ *Del Rey*. Vide in d. §. sunt qui putant. ver. aduocatum fisci. & nota istam. l. partitarum, cum dicitur pro pro o mandato del Rey. nam ex disunctiua vult, quod & si non necessitetur ex necessitate officij, excusetur procurator vel aduocatus fisci assumens hoc officium solum pro utilitate fisci. excusabitur ergo quicumq; procurator vel aduocatus, & si non sit ille, qui ad ista est deputatus a rege: & sic extenditur dispositio. d. ver. aduocatum fisci.

g ¶ *Guardador*. Adde. §. si tutor. in ff. de inofficio. testamen. & l. cum que dam mulier. ff. de administra. tuto. vbi vide Bald. idem volentem in quolibet legitimo administratore.

h ¶ *La sexta*. Adde. quæ tradit Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. 4. vers. est alia causa tertia.

i ¶ *En poridad*. Secus si palam. vt in l. non intelligitur in princip. ff. de iure fisci. vbi vide bonum tex. quando dicatur fieri clam vel palam. & not. quod licet fiat promissio de restituendo incapaci in publico instrumento: si tamen rogantur testes & tabellio, vt teneant in secreto: dicitur fieri clam secundum Bar. in l. non intelligitur. §. tacite. ff. de iure fisci. & in l. in fraudem. ff. de his quibus vt indign. vbi ponit hæc verba. Idem dicerem, si fieret instrumentum publicum adhibitis testibus, & notario: in quorum fidem posuit, quod hoc fecerunt tenerent: tunc enim satis est tacitum fideicommissum, id enim dicitur fieri clam quod taliter fit, quod non potest deuenire in notitiam aduersarij secundum Bar. in d. §. tacite. & adde Decium. consil. 399. colum. fina. & in dubio quando non certificauit personam, cui restitueretur, est aliquis præsumptio, quod reliquerit incapaci: nõ tamen tanta quod sufficiat, nisi aliter probetur. secundum gloss. in l. Lucius. §. in testamento. ff. de lega. primo. & ibi Barto. & idem Bart. in l. quem heredi. in fin. ff. de reb. dub. & licet non sufficiat hoc ad probandum tacitam fidem fuisse accommodatam: si tamen testator rogat heredem, vt restituat, cui vellet: non poterit hoc casu spurium eligere: quia tunc videretur capere a testatore. l. vnum ex familia. in princip. ff. de lega. secundo. & tenet Barto. in lege finali columna secunda. ff. de his quibus vt indign. vide etiam in ista materia per Salyce. in l. etiam vers. Item quero. C. de fideicommiss. qualiter hoc probetur: & quid si testator habens filium spurium in-

fituat uxorem, & roget, vt post mortem restituat quibus velit: que postea in luitur spurius filium testatoris an presumatur, quod per eam fuit tacita fides ad hoc accommodata: Barto. dixit quod non in. d. 4. in testamento. qui etiam ita consuluit per multas rationes in consilio quod incipit Cechus de spoletio. adde que not. idē Barto. in l. si quis. ff. de vulga. & pup. & tradit Alexan. consilio. si incipit vilo themate ad finem secundo vob. & que not. Bal. in l. eam quam. col. ro. vers. sub iungitur talis. q. C. de fideicom.

a *Spurio & incapari vt sequitur & adde. l. non intelligitur. §. tacite. ff. de iur. fisci. & Bald. in l. etiam. vers. modo. C. ad l. fal. Sed an sit testator filio spurio reliquit palam applicetur fisco: vel remaneat apud heredem scriptum, vel ad quos bona debeant deueni re: vide Barto. in l. fin. col. 2. ver. quare & reuoco in dubium. ff. de his quib. vt indig. vbi etiam tractat, an sit aliquis modus relinquendi filio spurio. vide ibi per eum.*

b *Quo loco non potest heredar. Quid si poterat capere tempore testamēti, sed non tempore mortis: vel contra: v. l. non intelligitur. §. quando autem. ff. de iur. fisci. & l. in fraudem. §. rff. de his quib. vt indig.*

c *Cumplisse tal ruego. Et inferius dicit. et a entregasse. inuit aperte ista. l. q. ex sola accommodatione tacite fidei de dando incapaci, si heres ei non traderet hereditatem: non auferetur hereditas ab herede, vt indigno, neq; perderet hereditatem. & secundum hoc superflua esset disputatio Bar. in. d. l. ff. de his quib. vt indig. quid debeat facere in conscientia ille, qui est tacite rogatus de dādo incapaci, vbi concludit legaliter, vt ipse dicit loquendo salua ratione theologorū, q. debeat dare fisco secundū conscientiam, neq; potest dare spurio vel retinere: quia tenēdo, dicitur malefidei possessor. l. eum qui. ff. eo. si malefidei est. omne quod non est ex fide, peccatum est vt in c. si. de precept. ex quo Bar. vult aperte, q. ex sola tacita fide, etiam absq; traditione, heres patitur istam poena, quod in dictum Bar. cū dicit non posse retinere in conscientia, & quod tenet pandere fisco, nō ea ret. sup. pulo: cum verus heres sit, & in poenam illam hereditatem fisco deserunt: & poena in foro conscientie nō soluitur glo. vulg. & notab. in. c. fraternitas. r. q. 2. & contra hoc dictum tenet Didacus à couarruias in suo epilo. matrimoniali. parte. c. 8. §. 5. ver. quinto. hinc constat, q. secundum eum ipse spurius posset in foro conscientie talia bona retinere, si sibi ab herede tradantur, etiam si precessit fides de restituendo vide ibidem. ver. in fertur. sed forte dictum Barto. verius est, ex quo iste heres non habet voluntatem defuncti, neq; sibi relinqueret, nisi fidem tacitam praestitisset. vnde non potest dici, q. sit verus heres. Item q. subdit dictus Didac. q. spurius potest retinere salua conscientia, si sibi ab herede tradatur, videtur contra ea que dixi supra ca. l. in glo. super parte en poridad. q. si iste spurius non ab herede videtur capere, sed à testatore: & cum sit in capax etiam in foro conscientie tenebitur restituere, prout etiam ipse Didacus fate tur, quod spurius non potest cum bona conscientia retinere res sibi à patre donatas, vel relictas, vt tradit vbi. s. ver. primū. & respondet ad glo. d. c. fraternitas. Tu cogita super his & adde Lucam de penna. in. l. 1. C. de his qui se def. l. 1. col. 2. ad fin. vbi ponit questionem an ille qui commisit aliquod crimen propter quod debeat perdere bona sua si crimen sit occultū teneatur ipse se deferre in foro conscientie & hoc reuelare & ibi refert distinguentem Bart. an bona publicentur ipso iure vel per sententiam. tu vide in hoc de confiscatione ipso iure quod non liget in foro conscientie vt teneatur se prodere que tradit Didac. à Couarruias in dicto suo tracta. matrimoniali parte. 2. c. 6. §. 8. & Iaco. septimaensis in suo tracta. de heresi. c. 9. numero. 27. cum sequentibus. & hoc etiam probari videtur ex. l. non intelligitur. in prin. ff. de iur. fisci. vbi totum pondus sit in accommodatione tacite fidei de restituendo incapaci. & idem probatur in. §. quando autem. probatur etiam in. d. l. eum qui in prin. ff. de his qui bus vt indig. vbi habetur, eum qui tacitum fideicommissum in fraudem legis suscepit, eos quoq; fructus, quos ante litem motam percepit, restituere cogendum, respondi, quia bona fidei possessor fuisse non videtur, pondera verbum (quoq;) nam expresse sentit de herede, qui possidebat, & adhuc non restituerat conuento. item quia reputat eum malefidei possessorem. & sic teneatur ad fructus etiam ante litem motam, hoc etiam probat tex. iuncta secunda expositione glo. ibi in. l. etiam. C. ad legem falci. & ibi Salycetius expresse no. dicens not. quod non expectatur, vt fidei accommodator soluerit, sed sufficit, vt solum fidem accommodauerit, vt patet ex secunda expositione, quam facit glo. super verbo administrate, quod tene cordi. haec sunt verba Salyce. probatur etiam hoc in. l. Imperator. §. si. ff.*

de fideicommissa. liberta. hoc etiam probatur in. l. in tacitis. ff. de leg. 1. vbi Ioan. de Imol. notat tria requiritur per illum. l. vt quis dicatur in fraudem fidem accommodare, scilicet quod factum sit clam, & q. heres secreta cautione se obligauerit, & quod sit fides accommodata de restituendo non capaci, & q. nisi praedicta interueniant, nō habet locum alibi

damiento del testador, e la entregasse al otro, perderia el derecho que auia en la heredad. E por qualquier de-

fert Jacob. de Are. Rayner. & Bal. inferentes q. si non interueniat cautio aliqua, sed forte nuda pollicitatio, vel nulla penitus appareat cautio, quod tunc non habebit locum aliqua poena: & quod sic doctores praedicti videntur sentire q. licet heres accommodasset tacite fidei: si tamen se non obligauit cautione priuata vel chirographo, non habebit locū poena: & per consequens non applicabitur fisco, quod dicit esse singulare in materia si esset verū, ipse tamen tenet in hoc contrarium per. d. l. nō intelligitur. §. tacite. cū ibi nota. per Bar. & p. Bar. in. l. si. ff. de his quib. vt indig. vbi glo. & Bart. vident velle q. necdum per cautionē priuata recognitam potest probari de accommodatione tacite fidei: sed etiam per confessionem eius, qui dicitur rogatus & istud dictum Imol. videtur verius maxime stante. l. ordina. huius regni incipienti e como quier. hac omnia probant peccatum heredis, à quo poena priuationis descendit consistere in sola fidei accommodatione tacita de restituendo non capaci. vnde videtur q. ista. l. partitarum supplenda sit iuxta. l. iuris communis, de quib. sumpta est. cū in hoc nulla diuersitas opinionum fuit inter glōtatores neq; alios scribentes in iure communi. Et sic q. si heres rogatus soluit non capaci, confiteatur hereditas, vt hic. & idem si non soluit, sed tacitam fidem accommodauit de dando nō capaci per dictas leges & sic fecit dum vtranq; expositionē glo. in. d. l. etiam. & quod ista. l. in hoc nō lit corrigere, que erant de iure communi, patet ex. l. 5. ti. ii. infra ead. parti. vbi puniuntur heres ex sola accommodatione tacite fidei, nisi sit illius in poteitate, vel seruus testatoris, vel dic quod ista. l. partitarū. decidat casum singularem, qui non ita clare reperiebatur decisus de iure communi, scilicet q. si heres secreto fuit rogatus de restituendo incapaci, non tamen constat quod heres suam fidem ad hoc accommodauit: si tamen heres processit ad actum restitutionis in persona indigni, tunc talis hereditas restituta applicatur fisco: & heres perditus, quod in hereditate habebat: vt enim hic vides non dicitur, quod heres fidem accommodauit, sed quod rogamen tacitum testatoris impleuit, restituendo incapaci. & licet de hoc videatur casus singularis in. l. si postulante. §. fin. ff. ad Trebellian. non tamen est ita clarus. & Bal. illum tex. ad hoc allegat in. l. eam quam. col. 6. C. de fideicom. vers. sed quero, vbi quaerit, quid si dignus rogatus est restitueret indigno vel in minori parte dignos: & responderet, quod si rogatus accommodauit tacitam fidem, succedit fisco: sed si non accommodauit, non succedit, quod dicit esse verum, si res ster in actu verbi, sed si rogatus processit ad actum restitutionis in persona indigni seu incapaci, tunc illud quod restitutum est indigno applicatur fisco per. d. l. si postulante. §. fin. quem tex. dicit vnicum in iure. casus ergo ille, quando heres accommodauit tacitam fidem de restituendo in capaci, non deciditur hic, & remanet sub dispositione iuris communis. l. commodissime cum similibus. ff. de libe. & posthu.

d *Perderia. Libertates tamen in testamento relictae deberentur. l. Imperator. §. fina. ff. de fideicommissi. liberta. & non veniunt praelegata in bonis, quae auferuntur ex causa fideicommissi. l. eum qui. §. fin. ff. de his quibus vt indign. & nunquid ille, qui tacitam fidem accommodauit in vno nummo, censetur indignus tota hereditate: Bald. quod sic in. l. etiam. C. ad legem falci. sed in contrarium est tex. in. l. haeres qui certam. ff. de his quibus vt indign. Quid autem si testator, qui tacite rogauit, erat presbyter: haeres vero institutus laicus, qui bona restituit, seu tacitam fidem accommodauit: cui fisco, an ecclesiae vel imperij bona applicentur? Bald. in. l. si quis presbyter. C. de episcopis & cleric. vers. sic. secundo inducitur ista. l. dicit, quod fisco regio, ex quo bona auferuntur de manu haeredis laici, & cui erant usque situm: si tamen haeres esset presbyter, applicentur ecclesiae secundum eum, qui arguit à sententia iudicis ad sententiam legis: quia cum per sententiam iudicis bona clericorum non possunt fisco imperij applicari, sic idem est dicendum in sententia legis: & cum dictis Bal. transit ibi Pau. de Cast. & Ioan. de Platea. in. l. col. 2. C. de bon. vacan. libr. 10. & nota, quod licet testator roget secreto heredi, vt de bonis propriis det tantum incapaci, habebit locum haec poena, si tantum heredi à testatore relinquitur, quantum rogatur restituere secundum Io. de Plat. in. l. circa. fi. ver. item limita. C. de delato. lib. 10. per. l. sed si hoc. §. ff. de condit. & demonstra.*

a *Las mandas. not. bene istam regulam, quae etiam probatur ex iuris allegatis superius in qualibet ex praedictis sex causis.*

Lex. 4.

Si in capaci testator aliquid relinquit fraudulenter iure institutionis, siue aliis: & is antequam recipiat regis curia: habebit in premium dietam hereditatis, vel legati ad minus. hoc dicitur.

Lex. XIII. *Que galardon deue auer aquel que no puede ser por derecho establecido por heredero, nin rescibir manda si alguno lo haze su heredero, o le manda algoe el mismo lo descubre ante que sea acusado dello.*

b *La corte del Rey. Non aperit coram quo delatio sit facienda, & de iure communi ista delatio fieri debebat coram procuratore caesaris, vt in. l. 1. C. de his qui se defer. li. 10. & in lege prima & secunda. C. vbi caut. fiscal. forte in regno sufficere, seu fieri deberet coram his, qui praesident in iudiciis rerū fiscalium, & patrimonij regni: qui vulgo dicuntur cotadores maiores, qui videntur successisse in locum procuratoris caesaris: cum cognoscant de causis fiscalibus, & inter fisco & priuatum, prout de iure communi faciebat procurator caesaris, & sic in audientia istorū debet fieri ista delatio: & non videt sufficere si fiat coram ptoeuratore fiscali, prout etiam tradit Lucas de Pen. in. l. ad. fi. C. de his qui se defer. lib. 10. vel dic, q. potest fieri ista delatio corā procuratore regis vulgo dicto mayordomo mayor: ad istum namq; pertinet inquirere, & scire redditus & iura regis: vt habet in. l. 17. tit. 9. 2. parti. & videtur successisse in locū procuratoris caesaris, & huic dicto consonare videtur. l. 16. j. eo. non tamen vt videmus de facto cognoscit de causis, sicut cognoscebat procurator caesaris. vel dic q. sufficere, si delatio fiat in regio consilio: & cum ista. l. nō exprimat coram quo fiat, sed tatum dicat, ad curiam regis: videt q. sufficere in quocūq; auditorio regalife deferat: ita q. etia procuratori fisci notificetur, vt causam prosequatur, vt no. glo. in. l. 1. in prin. super parte recessum. ff. de iure fisci.*

Alguno de aquellos aquien defenden las leyes deste nuevo libro, que les non puede fazer mandas, nin establecer por herederos, acaesciere que gela faga encubiertamente, segund diximos en la ley ante desta, si este a tal fuere a la corte del Rey. e dixere asi: tal manda que me fizo fulano ome segund me fazen entender non la puedo auer segund derecho, fazed della lo que touieredes por bien: por esta bondad que fizo en descubrir lo que le era mandado en poridad, que lo non quiso rescibir contra defendimiento del derecho: dezimos que deue auer la meytad alomenos de lo q le fue mandado, o de la herencia en que fue establecido por heredero en testamen-

appellauit vel si occisor non inuenitur: aut heres est minor. xxv. annorum nec accusauit non auferitur ei hereditas propter hoc: hoc dicit.

g *No quis esse. in supremo domino vel iudice ex cuius negligentia nō esset superior, cui heret querela de negligentia, vel iudicis malitia plane procedit. si vero esset iudex inferior, querela dum esset coram superior: nam si inferior grauat denegando ius, potest adiri superior: vt cogat iudicē, vt parti petenti reddat ius vt in autent. vt differen. iudic. §. si vero. collas. vel vt ipse sibi iustitiam faciat cū ex negligentia deuoluitur iurisdictio ad superiorem vt in autent. de quisto. §. si vero forlan. & ibi Bar. colla. 6. & per Ioan. de Plat. in. l. nemo carcerē. C. de exactori. tribu. lib. 10.*

i *Si el heredero fuese menor. Adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.*

k *Non potestessen ser fallados. Adde. l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllanias.*

in prin. ff. de iure fisci. & ita etiam est intelligenda ista. l. cum sit eade: imo & maior ratio, cum durius sit relinquere iam habita & possessa, quam habenda: & nota, quod ista confessio sufficit quoad sui praedictum, licet quoad praedictum aliorum, non sufficere abiq; alia probatione, vt declarat Bart. in. d. l. edicto. in princip.

La meytad. Adde. d. l. cū tacitū. & l. fenatus. §. fenatus adriani. ff. de iure fisci. l. tamen. i. C. de his qui se defer. dicit tertiū que loquitur in herede rogato, non in fideicommissario, ideo diffi. que, vt per Alber. & Bart. in. d. §. fenatus. & per Io. de Plat. in. d. l. 1. & per Angel. Arē. in. princ. inf. de fideicom. haec redi.

Lex. XV. *Porque razones se puede escusar el heredero que no pierda la herencia, maguer no sea vregada la muerte del testador aquie heredado.*

Engaça diximos que es tenudo de demandar el heredero de la muerte del testador. E si non lo fiziesse auer del. Pero cosas y ha en q la non pierde por tal razón. Esto seria como si el heredero q resse la muerte, mas el juez, o el Señor de la tierra, non quisiesse le gar la q resse ad derecho. Esto mismo seria si acusasse a aquellos q sospechasse que le auian muerto, e diessen la sentençia contra el heredero, assoluendo los acusados e quitandolos de la acusacion q auian fecho dellos. Ca maguer nō se calasse de tal juyzio, nō perderia por de la heredad otro tal seria, si el heredero fuesse menor de veinte e cinco años: o si aquellos que ouiesse muerto al testador, non podiesse ser fallados para fazer justicia dellos. Ca por qualquier destas razones sobredichas en esta ley, que nō fuesse tomada vregança dela muerte del testador, nō perderia la heredad por de, porque se entienda que non finco por el.

Lex. 15.

Si heres accusat occisorem eius cui successit & iudex ei iustitiam non administrauit: aut succumbens nō appellauit vel si occisor non inuenitur: aut heres est minor. xxv. annorum nec accusauit non auferitur ei hereditas propter hoc: hoc dicit.

h *No se calasse. Adde. l. propter veneni. §. si. ff. ad Syllan. & intellige secundum Bar. ibi. quando sententia est bene lata: vel est dubium, quia tunc praesumitur pro sententia: vel si excusaretur propter inopiam; alias si male esset lata, appellare tenetur. & etiam tenetur si pars aduersa appellauit, ei respondere secundum gloss. & Angel. ibi & si appellauit prosequi tenetur. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.*

i *Si el heredero fuese menor. Adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.*

k *Non potestessen ser fallados. Adde. l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllanias.*

¶ Hereditate per regem ab herede defuncti necem non vindicante...

¶ De zymos. Prosequitur nota, per Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. fi. verfi. & est factum.

¶ El mayordomo. Facit ad id, qd dixi. S. eo. l. 14. in gl. r.

¶ Las deudas. adde. l. no pot funt. ff. de iur. fise.

¶ Lo que el refcibio. & sic fise. licet non con ficiat inuenta rium, non tenebitur vltra vires hereditatis, vt hic & in. d. l. no pot funt. & in. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisei, vbi hoc notat Bar. & Alb. in d. l. non pot funt colligit, quod si alicuius malefacto ris bona ad si scum perueniant, non teneat vltra qua ad eum peruenit, & intellige quando iure deuolutionis quia vacatia seu confiscationis fiseus succedat: quia tunc non dicitur in hereditate succedere. l. 3. §. eadem colli tutio. ff. de fideicommissa. liber. cum glo. ibi & ideo non tenetur vltra vires hereditatis vt in. d. l. 1. §. an bona. & hic: & ita intelligit Bar. in rub. ff. de acqui. hare. verfi. & ex hoc apparet: vnde fecus est, quia do fiseus succederet, vt heres & iure hereditario.

¶ Las mandas. Adde. l. cum fisco. ff. ad Syllania. & l. dicitur. ff. de iure fisei.

¶ La quarta parte. Adde. l. Marcellus. §. fi. ff. ad Trebel.

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Cuydarian. Prosequitur notata per Azo. in summa. C. de his quib. vt indign. col. fin. verfi. prater hoc ad maiorem notitiam huius tituli...

¶ Casas y ha. Regula ergo est ista. l. quod quidquid aufertur ab indigno, applicatur fisco adde. l. papinianus. §. meminisse. & ibi glo. & Barto. & Paul. ff. de inofficio. testa. vbi Paul. limitat, & intelligit, quando propter suum delictum eratur indignus, alias fecus vt in. l. penul. C. delega. l. 1. C. de secundis nupt. l. si pater. C. de hereditibus instituent. idem tenet Barto. in. l. aufertur. in princip. ff. de iure fil. & adde. ad. d. regulam. l. qui contra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. hac regu.

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

la limitatur, vt hic vides in multis casibus: tu etiam limita in ha rede indigno instituto, qui non adeat, sed repudiet hereditatem: nam tunc hereditas non applicatur fisco, ita Barto. per tex. ibi. in. l. eius. §. primo. ff. de iure fisei. cum enim indignus non acquirat, non potest dici, quod auferatur ab eo. Bal. tamen in. l. eam quam. C. de fideicom. col. 2. ver. que ro quid si testator. limitat hoc, nisi indignus repudia uerit in fraude fisei. quod dicit psumi si hereditas erat locuples vel expediens fisco. allegat. l. cum fisco. ff. ad Sylla. qd tamen ipselimitat, qn indignus uiuat ad huc tempore mortis testatoris: fecus si decessit ante mortem: quia ratione in dignitatis, nihil posset auferri: cum dies in dignitate non cesserit. l. fin. §. fin. ff. de his quib. vt in dig. quod habetur tamen per glo. & Bart. in. l. si sequens. in prin. c. ff. ad Syllania. vide his diebus obstar: cu loquitur ibi quado haeres fuisset iam negligens in vindicanda nece defuncti: & sic ex negligentia iam erat ius quassitum fisco: & sic est presumptio, quod in fraudem fisei non adeat: & sic vult quod hereditas indistincte auferatur ab indigno, siue adeat siue no adeat. Idem etia tenet Bar. in. l. 1. in. 4. q. princ. ver. item quare. quid si heres institutus esset indignus. ff. de vulg. & pupil. vbi Alex. col. 1. dicit istam esse communem opinionem. Soci. etia ibidem. 34. col. ver. circa. 7. q. Bart. asserit hanc esse eodem conclusionem, qd fiseus auferat hereditatem ab indigno etiam excluso substituto: quam limitat vt non procedat in eo, qui nullo modo est capax. quia tunc fiseus non succedit. l. 1. C. de hare. insti. Secundo limita, vt procedat quando institutus recusat, vel in fraude fisei distulit adire: fecus si mortuus fuisset hereditate sine fraude non adita: quia tunc fiseus non admittitur, sed substitutus. Tertio limita nisi institutus repudiaret, antequa fieret indignus. l. antequa. ff. ad Sylla. & voluit Bar. in. d. l. si sequens. Quarto limita, nisi datus esset substitutus heredi indigno in eo, qd capere no posset: vt tenet Ang. per illu tex. in. l. 2. C. de hare. insti. & in. l. in tempus. ff. eo. & licet Soci. contra ista vltimam limitationem arguat ex eo, qd expressio eius qd tacite inest, nihil operatur: & no soluat: potest dici, qd ista expressio est per aliu modu qua tacite inest, cu dicit in eo qd capere no possit, quod verbu pot comprehendere etia incapacitate superueniente ex indignitate: qd no comprehendit qd tacite inest, scilicet si no adierit, vel adire no poterit qd refertur ad aliam incapacitatem, que non proueniat ex in dignitate ad quam. l. in isto tacito non habuit considerationem: testator vero exprimens sic.

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Si legatarius constitutus tutor in testamento recuset officium...

¶ Perderia. Adde. l. si pater. & l. nec apud. C. de heredi. institu. vide in materia. l. 3. titu. 3. ea. parti. & que ibi dixi.

¶ Herede moro o iudicio. Habes hic expressum quod iudex nec paganus no potest heres institui, nota ad ea que dixi in. l. 4. ti. 3. §. ea. parti.

¶ Los mas propincos parientes. not. bene nam tex. in auten. idem de nescitorianis. C. de hereti. que ad hoc allegat Azo. C. de his qui. vt indign. in summa. col. 1. §. ibi e orosi dezimos.

¶ Leyes. Vid. S. eo. l. 5. ibi e orosi dezimos.

¶ Dezimos. S. eo. l. 6.

¶ Titulo. 8. de inofficio. testa.

¶ Ley. 1. Possunt apponere que re la inofficio testamenti de scendentes ex hereditate & est querela sic dicitur: quia parrens fecit contra pietatis officium, & ide de ascendente iniuste exheredato, & proposita querela contra heredem scriptum citabit e iudex & pronu ciabit qd testamentu no valet & hereditas sit querelatis: sed si est prateritus de scendens vel ascendens non est necessaria querela: quia ipso iure est nullum testamentum. h. d.

¶ Que ouiesse de recho de heredar. Na querela inofficio si testamenti datur filio & nepoti & omni descendenti, qui tempore mortis ab intestato posset succedere, non obstante precedente psona vt tradit Azo. C. eodem. in summa. col. 2. ver. datur autem querela. & not. glo. in. l. pater filium. ff. eod. nam qui non tenet primum locum, non est instituendus, neq; exheredandus. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exheredato. in prin. ff. de in iust. rupt. vide que dixi in. l. 1. titu. 5. proximo. in glo. super parte que lo ouiesse de heredar. & non potest quis admitti ad querela, nisi pro ea parte, que sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Bar. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur: si ergo fi-

lius precedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela: licet ex persona patris poterit si pater decessit etiam querela non preparata, ante aditam hereditatem, vt in. l. si quis filium. C. de inofficio testamento. & in querela locus est successorio edicto. l. si is. in princip. ff. eodem. & tunc si querela erat iam in esse producta: quia adita erat hereditas, agere nepos etiam ex psona sua per successorium edictu, vt declarat La son. post Rapha. in. d. l. si quis filium. in fin. de iure tamen ordin. huius regni, cum ad validi tatem exheredationis non requiratur additio hereditatis vt dixi. S. i. proximo. l. 1. 2. semper frequens in gradu poterit intentare querelam ex persona sua.

¶ Querella de ante del juez. ista querela potius dicitur officium iudicis, qua actio Pau. de Cast. in. l. nam & si parentibus. §. 1. & l. qui reputantur. ff. de inoffi. testa. vbi glo. & an ista querela possit obici i mo di exceptiois per viam recouentionis, vide Bal. in. l. c. i. Papinianus. C. de sentent. & si filius conuenitur petitione hereditatis ab herede scripto debet opponere de ista querela as non posset post sententiam lata querelare, vide p Bal. in. l. 2. colum. 2. C. sententiam rescindi non posse.

¶ Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

lius precedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela: licet ex persona patris poterit si pater decessit etiam querela non preparata, ante aditam hereditatem, vt in. l. si quis filium. C. de inofficio testamento. & in querela locus est successorio edicto. l. si is. in princip. ff. eodem. & tunc si querela erat iam in esse producta: quia adita erat hereditas, agere nepos etiam ex psona sua per successorium edictu, vt declarat La son. post Rapha. in. d. l. si quis filium. in fin. de iure tamen ordin. huius regni, cum ad validi tatem exheredationis non requiratur additio hereditatis vt dixi. S. i. proximo. l. 1. 2. semper frequens in gradu poterit intentare querelam ex persona sua.

¶ Querella de ante del juez. ista querela potius dicitur officium iudicis, qua actio Pau. de Cast. in. l. nam & si parentibus. §. 1. & l. qui reputantur. ff. de inoffi. testa. vbi glo. & an ista querela possit obici i mo di exceptiois per viam recouentionis, vide Bal. in. l. c. i. Papinianus. C. de sentent. & si filius conuenitur petitione hereditatis ab herede scripto debet opponere de ista querela as non posset post sententiam lata querelare, vide p Bal. in. l. 2. colum. 2. C. sententiam rescindi non posse.

¶ Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

¶ El hijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descendiendo del, por la linea derecha q ouiesse de recho de heredar si le si muriesse sin testamento, si lo ouiesse deseredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez, para quebrantar el testamento en que lo ouiesse deseredado. e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar al que es establecido por heredero en el testamento de su padre, e si fallare

en latin querela inofficio testamenti.

Deseredan a tuerto a las vegadas los q suben por la linea derecha, a los q descendiendo de ellos. Otro si los que descendiendo por la linea derecha, deseredan en esta manera mesma a los que suben por ella. E porende despues q en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede deseredar a aquellos q auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiesse errado. Que remos mostrar en este, las razones por q el heredero puede quebrantar el testamento, en q fuesse deseredado a tuerto. Otro si como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aq q puede fazer la querella para defatar el testamento. E q quiere dezir tal querella. E contra que deue ser fecha: e ante que. E porque razones, e en q manera. E otro si por quales razones, no se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E q fuerca ha atal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ Ley. 1. Quien es aquel que puede fazer la querella para defatar el testamento, e contra qual ome, e ante quien, e por que razones e de que manera.

a *Mencion del.* Vide. s. titu. prox. in. l. i.
 b *Non vala.* Adde. l. papinianus. §. fina. ff. cod.
 c *La herencia.* Intellige pro ea parte que sibi ab intestato defertur, vt dixi. §. & natura que relce est, q non def contra illum qui erat successurus ab intestato, & no habet vltra qua sibi tangat ab intestato. d. l. mater de ced. s. ibi Pau.
 d *Contra officio de piedad.* Adde. l. secunda. ff. de inoffic. testa. cum. l. sequenti. & ista que relca est qsi accusatio qda danans quasi memoria defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentu, sicut bellu q deuorat filios proprios secudum Bal. in. l. 2. col. 3. C. qui res iudica. no noce. & nota hic q officiu inter patre & filium dicitur pietas adde. l. pe. ff. de obse. a libe. paren. praetan.
 e *Non es nada.* Adde. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. & l. i. ff. de iniust. rupt. & in telige in filio etiam emancipato preterito sine inferitione cause vt in au. de here dib. & falci. §. exheredatos. & p. Bar. in. d. l. i. & s. ti. proxi. l. i. & ide erit in preterito a matre, vel ascendibus per linea matris: nam n licet preteritio matris habeatur pro exheredatione, vt in. §. h. inf. de exheredat. libero. si tamen pretereant sine causa, testamentum est nullu. vt in au. ten. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoq; capitulum coll. §. glo. & docto. in. l. filiam. C. de inofficio. testa.

f *No se puede quebrantar.* Nam euacuari & rescindi non potest id qd nullum est, vt hic & in. l. nam & si sub conditione. verfi. post defectu. ff. de iniust. rupt.
 g *Ascendientes.* Adde. l. pater filium. cu. l. sequenti. ff. eo. & §. siue igitur. in auten. vt cum de appella. cognos. colla. 8.
 Lex. 2.

Testator no habens liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quem velit heredē instituire & etiā si in testamēto nil fratri relinquit non potest de inofficio agere: nisi hominē infamē vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autem consanguinei trasuerfales de inofficio agere no possunt. h. d.
 h *Maguer ouiesse hermanos.* Adde. l. secundam. & l. i. supra tit. l. & l. i.

que fue deseredado a tuerto, o q en el testamēto non fue fecha mencio del: a deve el judgar q tal testamēto no vala, b e mardar entregar la herēcia c al fijo, o al nieto, q se qrello. E tal demāda como esta es lla mada en latin, qrela inofficiofi testamēti: que quier tāto dezir, como querella q se faze de testamēto que es fecho contra officio de piedad, d e de merced, que el padre ouiera auer del fijo. Pero si el testador sobredicho quādo estableciēse el heredero, no fiziesse emiēte en el testamēto de aquel q auia derecho de heredar heredādo nin deseredādolo, tal testamēto como este no se quebrātaria pero no vale: nin es nada. e porēde, pues q non deue valer, no se puede quebrātaria, f e deue ser entregada la herēcia al fijo, o al nieto, de que non fue fecha mencio en el. E lo que diximos en esta ley de los descendientes, entiendo se tan bien de los ascendientes, q fuesen deseredados a tuerto, e fin razon, o si non fuesse fecha ninguna mencion dellos en el testamento de los descendientes.

Ley. II. Si puede el hermano quebrantar, o non el testamento que ouiesse fecho su hermano, en que non fiziesse mencion del.

L testador que non ouiesse pariente de aquellos que descēdiessen por la línea derecha: o subtiesen: estōce maguer ouiesse hermanos^h o otros parientes de la línea de trauiesso, bien puede establecer otro por su heredero en su testamento, e fazer de lo suyo lo que quisiere. E como quier que non faga emiēte del hermano en el testamento, nin le dexa ninguna cosa de lo suyo, no le pertenesce al hermano

ff. de inofficio. testa.
 i *De mala fama.* Vide. s. titu. l. i. n. & que ibi dixi.
 k *Por falago.* Sequitur expositionē glo. in. l. fratres. C. de inoffic. testa. Bal. vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronum, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinē asecuta libertatis. & ita etiā intelligit ibi las. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merētes: intelligunt de ingratu: q cer te videt bona expositio: cu cessante ingratitudine, blanditiis no videtur ad hoc efficacē, imo: o cedunt. vt in l. fi. C. si qs aliquidem testa. p. hibul. 27. tit. j. ca. parti. qn qs blanditur alij ad futi cōmodū tantū, si enim blāditur in perniciē alteri: suggerēdo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eū, cui illam vobat relinqre aliud esset vt in. l. no enim. ff. de inoffic. testa. vbi Ange. dicit p hoc se obtinuisse semel circa qdam magnā hereditatē in fauorem pauperum, quib^o erat relicta: & agnati testatoris puaferunt ei q elemosyna no erat bona neq; acceptabilis deo, & q illi quib^o relinquebat, no erāt bonæ cōditionis: & in tantum induxerunt testatorē, q mutauit propositum, & ipsos heredes reliquit, & q ab illis hereditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quid quid. C. arbitri. tute. tu tenē menti istam. l. partiarū volentē q non requirat, quod libertus fuerit ingratus, sed q sufficiat, quod no sit ita meritis, q defunctus ei hereditatē reliquerit, si blanditiis ipse testatorē induxit: cum testator haberet fratres vtrinq; coniunctum vel consanguineū tantum. & nota bene & sic blanditijs sunt reprobata in liberto non bene merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

de fazer querella del testamēto. q el otro su hermano ouiesse fecho, nin lo puede quebrantar. Fuera de ende, si aquel q fuesse establecido por heredero fuesse ome de mala fama, i o ouiesse seydo sieruo del testador, o otro q ouiesse aforrado, e despues lo estableciēse por su heredero, por falago^k q le fiziesse el aforrado, no lo mereciendo el nin auiedo derecha razon por q lo deuiēse fazer. Ca seyendo el heredero tal como sobredicho es, estōce bien podria el hermano qrellarse ante el juez, e quebrantar el testamento en q fuesse establecido por heredero. Pero si este hermano sobredicho, ouiesse fecho cōtra el testador algūa de las cosas, por q los hermanos pue de ser deseredados, segū diximos en el titulo l de los deseredamietos: estōce no se podria querellar, nin defatar el testamento del hermano. E sobre todo dezimos, que los otros parietes que son de la línea de trauiesso, m non pueden fazer querella, para defatar el testamento, nin han que ver en sus bienes, auiedo fecho manda o otro ordenamiento dellos.

Ley. III. Por que razones non puede el hermano quebrantar el testamento de su hermano, maguer estableciēse su sieruo por su heredero.

Omo quier que diximos en la ley āte desta, que si el testador estableciēse por su heredero ome q fuesse de mala fama, q hermano se puede qrellar e qbrantar el testamēto: rāzō y ha en q lo no podria fazer. E esto seria como si el testador estableciēse por su heredero algun su sieruo: n ca este atal, maguer

tum, & ipsos heredes reliquit, & q ab illis hereditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quid quid. C. arbitri. tute. tu tenē menti istam. l. partiarū volentē q non requirat, quod libertus fuerit ingratus, sed q sufficiat, quod no sit ita meritis, q defunctus ei hereditatē reliquerit, si blanditiis ipse testatorē induxit: cum testator haberet fratres vtrinq; coniunctum vel consanguineū tantum. & nota bene & sic blanditijs sunt reprobata in liberto non bene merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

l *En el titulo.* Vide in. l. i. supra titu. p. i. m *Lina de trauiesso.* Adde. l. secundam. s. tit. l. & ibi dixi. Lex. 3.
 n *Seruo testatoris necessario heredē instituto non admittitur frater ad inofficiofi querelam.* h. d.
 o *Su sieruo.* Concord. cum. l. fratres. in fin. C. cod.

a *Necessario.* Vide in. §. i. inf. de hered. qual. & differ. & C. de necessar. seru. hered. instit. per totum. & l. pignori. cum aliis. ff. de hered. instituen.
 b *No de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blanditiis testatorem induxit, vt eum institueret: an erit idem q in liberto, de quo supra. l. p. xima: vide tur quod sic, ne melioris cōditionis esset seruus praesertim vilis & male fama, quā libertus. Tu dic contra: cu hac. l. neq; illa de qua sum pta est, in hoc no distingāt: & quia ppter interelle honoris defuncti statutum fuit, vt seruus institutus esset necessari^o heres, vt creditores habeant quem cōueniant. l. & quia. ff. de religio. & sumpt. fune.

quiera o non, puede lo apremiar segund derecho q sea heredero. E por ende lo lla man en latin heredero necesario, a e maguer este atal sea ome vil, e no de buena fama b por todo esso no puede el hermano qrellar se, nin quebrantar el testamento en que fue establecido por heredero.

Ley. IIII. Por que razones non pueden quebrantar el testamento los que son deseredados del.

Muchas razones son, porque non se quebranta el testamento, en q alguno fuesse deseredado. Ca qualquier de los que descendiessen por la línea derecha del testador, que fiziesse tal tuerto, porque mereciēse ser deseredado segū diximos en el titulo de los deseredamietos: e le deseredasse el testador por tal razon, si el heredero esto pudiere prouar, que el otro fizo el yerro por que le deseredo el testador: estonce non se quebrantaria el testamento. Esto mismo seria en

Ley. 4. Iusta exheredationis causa opposita & probata remanet testamentum firmiter: idem si iniuste exheredatus infra quinquennium post aditionē hereditatis querelam non proponat nisi minor sit qui infra etate. xxv. anno. & postea per quadriennium potest eam proponere. h. d.
 c *Lina de trauiesso.* Defratribus intellige vt. §. eo. l. 2.
 d *Once años.* Adde. l. si quis filium. in fi. & l. scimus. §. illud. C. eo. quid autem in iure agendi ad supplementum, an excludatur quinquennium, sicut excluditur querela: communis opinio est, q non: sed competat perpetuo ad. 30. annos. vt tradit las. in. d. l. si quis filium. licet Bar. ibi & in consi. incipi. queritur vtrum iuri agendi ad supplementum tenuit. contrarium. §. q excluditur quinquennio.

Entrado en la heredad. Non enim nascitur querela ante aditam hereditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. eo. & ratio secundum Ange. ibi est, quia ordinatur ad rescissionem testamenti, qd non habet efficaciam ante aditam hereditatem: ideo proprie non cadit impugnatio. vnde secus est in iure contra tabulandi, quod etiā non adita hereditate proponitur. l. vt liberis. C. de collatio. l. q vulgo. ff. de bonor. poss. cont. tabu. & est ratio, quia in tali iudicio de iure testamenti non queritur, sed solū de iure contra tabulantis, vt in. l. filio. §. ff. de inofficio. testa. & sic poterit inferri, q cum hodie de iure ordinari huius regni ad substantiam contentorum in testamento no requiratur adicio hereditatis: quia tunc querela non ordinatur ad rescissionem testamenti: sed tantū pro iure querelantis, poterit querela etiam non adita hereditate proponi, sicut etiam de iure antiquo poterat bonorum possessio contra tabulas, dabitur ergo curator hereditati accenti, contra quem filius exheredatus proponet querelam. & sic statim a die mortis testatoris vel dationis curatoris incipiet q die de iure regni currere istud quinquennium. vel die & melius, q si heres scriptus in testamento, in quo filius est exheredatus, repudiet: poterunt a die hereditatem alij venientes ab intestato, prout vult. d. l. ordina. in casu in quo, in testamento nullus est heres scriptus, cum idē sit nullu esse scriptū, vel scriptum: & no adire. & contra tales adentes ab intestato exheredatus mouebit querelā infra quinquennium a die hereditatis adite per eos, neq; debet esse mirū, vt querela detur contra aliū, quā contra heredem scriptū contra. l. prima. & l. circa. ff. de inoffic. testa. & habet. §. eo. l. 2. quia tales succedentes ab intestato, succedunt in locū heredis scripti, q propter eius repudiationem, hereditatē habuerunt. & ex beneficio. d. l. ordina. succeditur in locū heredis: & ideo potest contra eos dari querela: sicut etiā potest dari contra fideicommissariū vniuersalem. l. i. C. de inofficio. testa. & sicut etiā in casu. l. filii. §. sed cū exhereditatio. ver. sed quē admodū. ff. de bono. pos. cont. tabu. datur exhereditatio querela contra pręteritū, qui auocauit hereditatem: & successit in locum heredis, scripti vt ibi declarat Barto.

Menor de veinte y cinco años. Adde. l. adolescencia. C. in quibus casu. in integ. restit. non est necesse.
Trasi p. Si pater legitimi iure institutus relinqt filio de omnibus aliis bonis potest ad libitū facere. sed si iure legitimi a legitimo relicto. si cā filius no acceptat vel acceptans pretestat saluā elle que relam poterit rüperē testū per querelam nisi inter liberos testatoris tra testamenti facionem disponat. Si vero iure institutio

nis min^o legitima sibi relinquat poterit ad supplementum agere. h. d. g *Sup parte legitima.* Excluditur a querela filius, cui est relicta sua legitima pars, vt hic & in. l. cum queritur. C. eo. & inst. eo. §. igitur quartam. & l. penul. C. de collatio. adde que dixi in. l. i. in glo. supra titu. l. & not. q si simpliciter instituitur filius in legitima, talis institutio dicitur vniuersalis: & perinde habetur a se si esset institutus in omni hereditate, excepta quinta iuxta. l. fori. & l. Taurina probat text. secundum Ange. ibi in. l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad Trebellia. vbi ipse & Paul. de Caltr. refert, quod alij tenuerunt contrarium: quia legitima non dicitur quota pars hereditatis, sed quota bonorū, quod pater quia non debetur nisi de eo, qd remanet deducto are alieno. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inofficio. testa. sed in institutio in quota bonorum non est vniuersalis, dato alio cohæredē in hereditate vel in vniuerso. l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebellia. sed primū probatur in. d. §. si patronus. secundū Ang. est autem effectus maximus secundū Pau. ibi: quia si videtur institutus in quota hereditatis, acceptando, potest prorata cōueniri a creditorib^o: & secus esset si in quota bonorū, & dicitū Ang. tenet ibi Pau. qui responderet ad illud, q legitima non debetur nisi deducto are alieno: quia licet hoc sit vera, tamen est quota hereditatis. Alex. tamen ibi dicit, q magis communis opinio est, q legitima sit quota bonorum, & quoad effectum per. d. l. papinianus. §. quarta. & tenet Barto. in. l. ex facto. la grande. ff. de heredib. instituen.

Como a heredero. Habes hic q legitima debet relinqui filio tit. institutio. idem in legitima debita parentibus, vt tradit Bart. in auten. vt cum de appel. cogno. in. §. siue igitur. colla. 8. & ista est cōis opinio secundū las. in aut. nouissima. col. in. C. de inofficio. testa. contra Bar. ibi, qui tenuit ibi contrarium, sed an in dubio alio non expreso cū filio a patre relinquitur aliquid pro legitima, intelligatur tit. institutio: cōmuniō videtur opinio inter doct. loquentes de iure cōi, q sic prout dicunt Barto. Bal. & Rapha. Fulgo. in aut. vnde si parēs. C. de inofficio. testa. Bal. in. l. humanitatis. vbi bonus rex. C. de impub. & aliis substitū. & hanc esse communem opinionem attestantur ibi Alex. & Deci. contrariā opinionē tenet Saly. in. l. quotiens. C. de heredib. institū. q. si Ioan. de Imol. in. l. his verbis. & in. l. §. si ex fundo. ff. de heredib. institū. Alex. in. l. nam quod. §. non omnis. ff. ad Trebell. laso. in autenti. nouissima. C. de inofficio. testa. Guliel. Benedicte

ceditur in locū heredis: & ideo potest contra eos dari querela: sicut etiā potest dari contra fideicommissariū vniuersalem. l. i. C. de inofficio. testa. & sicut etiā in casu. l. filii. §. sed cū exhereditatio. ver. sed quē admodū. ff. de bono. pos. cont. tabu. datur exhereditatio querela contra pręteritū, qui auocauit hereditatem: & successit in locum heredis, scripti vt ibi declarat Barto.

los otros que fuesen deseredados por razón de tal yerro, quier fuesen de los descendientes, quier de los otros de la línea de trauiesso. c *Otrofi dezimos que si alguno q fuesse deseredado callasse e non querella se fasta cinco años, d despues q el heredero ouiesse entrado en la heredad e del testador, que de los cinco años en adelante non se podria querellar, e maguer se querellasse, queriedo mostrar razon por q non deuia ser deseredado, no deue ser oydo.* Fuera de ende, si fuesse menor de veynte e cinco años. f E este atal, puede fazer tal querella, fasta que sea de edad cumplida, e aun en los quatro años que se siguen despues.

Ley. V. Como si el padre da a su fijo su parte legitima, puede fazer de lo otro lo que quisiere.

El padre faziedo testamento dexa a su fijo su parte legitima: § si esta parte le dexa como a heredero. b E esta

quisiera o non, puede lo apremiar segund derecho q sea heredero. E por ende lo lla man en latin heredero necesario, a e maguer este atal sea ome vil, e no de buena fama b por todo esso no puede el hermano qrellar se, nin quebrantar el testamento en que fue establecido por heredero.

Muchas razones son, porque non se quebranta el testamento, en q alguno fuesse deseredado. Ca qualquier de los que descendiessen por la línea derecha del testador, que fiziesse tal tuerto, porque mereciēse ser deseredado segū diximos en el titulo de los deseredamietos: e le deseredasse el testador por tal razon, si el heredero esto pudiere prouar, que el otro fizo el yerro por que le deseredo el testador: estonce non se quebrantaria el testamento. Esto mismo seria en

L testador que non ouiesse pariente de aquellos que descēdiessen por la línea derecha: o subtiesen: estōce maguer ouiesse hermanos^h o otros parientes de la línea de trauiesso, bien puede establecer otro por su heredero en su testamento, e fazer de lo suyo lo que quisiere. E como quier que non faga emiēte del hermano en el testamento, nin le dexa ninguna cosa de lo suyo, no le pertenesce al hermano

tum, & ipsos heredes reliquit, & q ab illis hereditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quid quid. C. arbitri. tute. tu tenē menti istam. l. partiarū volentē q non requirat, quod libertus fuerit ingratus, sed q sufficiat, quod no sit ita meritis, q defunctus ei hereditatē reliquerit, si blanditiis ipse testatorē induxit: cum testator haberet fratres vtrinq; coniunctum vel consanguineū tantum. & nota bene & sic blanditijs sunt reprobata in liberto non bene merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

l *En el titulo.* Vide in. l. i. supra titu. p. i. m *Lina de trauiesso.* Adde. l. secundam. s. tit. l. & ibi dixi. Lex. 3.
 n *Seruo testatoris necessario heredē instituto non admittitur frater ad inofficiofi querelam.* h. d.
 o *Su sieruo.* Concord. cum. l. fratres. in fin. C. cod.

in re. c. Raynuntius. in verbo relinquens. el. de testa. & huic opinionioni fauet. Ista partitarum in verbo isto, & inferius cum subdit. mas si aquella parte dexasse enel testamento no como a heredero. &c. & hanc conclusionem, quod filius debeat institui multipliciter limitat Guliel. vbi supra vide ibi per eum per totam illam partem, quarit etiam Bald. in capi. per tuas. de probatio. de questione, qua dicit tunc esse de facto si primo pater instituat alium, & si postea mutavit testamentum, & instituit eum in modica quantitate non nominando ipsum filium, sed tanquam nutritum in domo: nunquid possit tamen prateritis nuncupationibus: vide ibi per eum qui arguit ad partes, & relinquit indecissam: quia pendebat de facto: & quia erat questio multum ardua. & de isto dicto Bal. meminit Alexan. consilii. 87. incipit in causa mota contra Angel. tertio volu. Aduerte etiam quod filia potest institui in dote. glo. in l. tertia. §. sed vtrum. ff. de mino. & est communis opinio, prout attestatur Alex. consilii. 179. §. volu. col. penult. & in consilii. 168. eod. §. volu. & quid sit testator in codicillis declarat, quod id quod reliquit filio in testamento, valeat iure institutionis: Bal. in l. non codicillum. C. de testa. vult quod non sufficiat, quod multum nota & forte secundum leges regni quando testamentum fuit nuncupatum: & in codicillis interuenerunt tot testes, quot in testamento, contrarium esset dicendum. quid autem si pater substituat filio vulgariter dicendo, si filius meus haeres non erit, talem substituo: an tunc filius dicatur prateritus, vel institutus: vide Baldum post glo. & Barto. in l. antequam. C. de communia de successio. Quid autem si pater reliquit filiae centum, neque dicit iure institutionis: & prohibuit eam plus petere, vel habere: nunquid filia dicatur praterita: Bal. dicit quod non in l. si adueta. C. de heredita. actio. cum videatur reliquisse animo compensandi cum legitima, allegat. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. alij etiam tenuerunt cum Bal. vt refert Guliel. vbi supra in tertia limitatione Saly. tamen tenet contrarium in d. l. si adueta, & sequitur Guliel. & videtur verius. & probatur aperte in ista. l. partitarum. quid autem si pater diceret, relinquo centum filio meo, iure falcidiae, an importeret idem quod si institutionis: glo. dixit quod sic in l. si patronus. §. ff. de donatio. super verbo de illo, quam ad hoc allegat Barto. in l. fin. ff. de peculi. lega. quae hoc non probat: sed tantum probat quod etiam legitima debita iure naturae dicitur falcidia, dictum Bar. tendit ad suam opinionem, quod satis dicitur relinqui iure institutionis, quando relinquitur pro legitima, & secundum hoc inducit illam glo. satis tamen placet dictum Barto. cum testator diceret, relinquo iure legitima: quod videtur tit. institutio nis, ex quo se refert ad ius quo debet relinqui legitima, & non ad legitima tantum iure legati: & adde quae dicam. j. ead. l. in glo. super parte como a heredero.

blecisse en esse mesimo testamento a otro en los bienes otros que ouiesse, o or denasse dellos en otra manera qualquier: estonce, maguer se querellasse el fijo, non podria quebrantar el testamen to. Mas si aquella parte le dexasse en el testamento, non como a heredero: mas como en razon de manda: estonce podria quebrantar a tal testamento. E esto se entiende, si el fijo non rescibiesse aquella parte que le era mandada. Ca si la rescibiesse, e non lo protefasse, e diciendo: que le fincasse en saluo la querella, que auia de tal testamento, non podria despues quebrantarlo. Pero si el

rium volens, quod ex hac acceptatione inducatur agnitio & approbatio testamenti, licet non acceptet fideicommissariam, vt querat sibi, sed vt impleatorum testamentis: mihi vero magis placet opinio Bald. cum enim ex causa prateritionis, vel exheredationis rumpatur testamentum quoad institutionem, non quo ad legata, & caetera in testamento contenta: vt in autenti. ex causa. C. de libe. prateri. & infra isto titu. l. fin. postunt ista stare simul agnosceret testamentum quoad executionem relictorum, & im pugnare quo ad institutionem. & quia videt pro hoc casus. in d. §. si na. vbi etiam Paul. inclinat in opinione Bald. allegans pro eo determinationem Ioan. Andr. in

padre non fiziessse testamento, e partiesse e lo que ouiesse entre sus fijos, faziendo codicilo, o alguna escritura, en que mostrasse su voluntad: maguer en tal escritura non dexasse al fijo, aquella parte que le mandaua como heredero, por todo esso no se podria querellar para quebrantar aquel testamento. Otrou dezimos, que dexando el padre al fijo alguna cosa en su testamento como a heredero, maguer non le dexasse toda la su parte legitima, que deue auer segun derecho, por todo esso dezimos, que non podria quebrantar el testamento, mas podria demandar que aquello q le men

addit. ad Specula. titu. de instru. editio. §. nunc vero aliqua, in additio. quae incipit admittitur.

¶ **¶ Eo no lo protefasse.** not. hoc de protestatione, quia non ita exprimitur clare in l. de quibus ista sumpta est. & induci potest ad questionem de filio recipiente rem a patre sub certo grauamine que tamen erat res antiquae maioris quod ex hoc sibi filius praediceret de qua qone vide quod notat Bal. in c. vnico. de feu. guardie. §. si. verfic. modo quareo vbi dicit. quod si talis recognitio fiat per errorem vel impressionem aliter quam more solito non nocet sibi neque posteris: & dicit etiam Bald. in c. i. qualiter iurare debet vasa. domi. fidelis. quod noua iuramenta extorta contra antiquam consuetudinem presumuntur impressiua quod tu nota.

¶ **¶ La querella.** ius dicendi nullum, quia non fuit relictum iure institutionis vt in d. §. aliud quoque; capitulum. vel dic, quod intelligatur proprie de quaerela in officio testamenti: & sic quod per istam. l. limitetur conclusio docto. per d. tex. quod testamentum sit nullum, si filius non instituat, licet aliquid sibi relinquantur iure legati vel fideicommissi: vt non procedat, quando filius simpliciter acceptat legatum sibi relictum pro legitima: nam tunc tenet heredes testamentum, neque poterit rescindi per quaerelam, nisi protestetur, cum recipit quod saluum sit sibi ius quaerelae. imo etiam vltius probari videtur ex ista. l. quod etiam si filius non acceptet legatum relictum sibi pro legitima: tamen adhuc ad rescissionem testamenti opus erit intentare quaerelam. & sic quod non competat sibi ius dicendi nullum. & isto casu poterit procedere opinio communior, de qua dixi. §. in glo. secunda. obstat tamen ad hoc tex. in d. §. aliud quoque; capitulum ibi nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum, vel alium quemcumque; modum eis dederint legibus debitam portionem. vnde cum ista. l. superius dixit (quebrantar) exponere vt dixi. §. in glo. 3. dicendo, testamentum nullum.

¶ **¶ Partiesse.** Profequitur nota. per Azo. C. de inofficio. testa. in summa. colum. fina. verficu. si autem non faciat pater perfectum testamentum. & concordat. cum. l. parentibus. C. eod. & l. fina. C. famil. heretic. & vide per Alexan. consilii. 168. quinto volu. incipit ponderatis narratis in themate. colum. secunda. vbi probat, quod talis diuisio non requiritur, quod fiat titu. institutionis. & quia debeat limitari. d. §. aliud quoque; capitulum. & distingui per d. l. fina. & ita approbatur hic.

¶ **¶ Como a heredero.** Approbat glo. in l. omnimodo. C. eodem. in verbo vel fideicommissio. quid autem, si testator, qui per verbum relinquit aliquid, dat filio suo, adiciat quod vult quod testamentum valeat omni meliori modo, via & forma. & an per hoc sustentetur testamentum, & censetur relinqui iure institutionis: Bald. notabiliter vult quod sic in l. quotiens. colum. secunda. C. de hereditibus instit. ex eo, quod verba sunt trahenda & aptanda personis; quibus loquitur secundum qualitates personarum allegat. l. qui iure militari. ff. de testa. milit. & alia quae ibi videbis: & quia vulgares homines illi-

¶ **¶ Quebrantar.** Dicendo de nullitate contra testamentum: cum tale testamentum, in quo deficit institutio filij est nullum: vt in autenti. vt cum de appellatio. cognof. §. aliud quoque capitulum. & §. siue igitur. colla. &

¶ **¶ Ca si la rescibiesse.** Adde. l. si pars. §. fin. & l. nihil. & l. penult. & fin. ff. de inofficio. testa. & l. si ex modica. §. fin. cum. l. seq. ff. de bonis liber. & Bal. in l. prima. colum. fin. ver. item pone filio legatum. C. de iure fisci. lib. 10. & limita, nisi tale legatum recepisset, vt alij, illico restitueret: vt habetur in d. §. fin. qui tex. secundum Angel. ibi allegatur pro casu quod filius exheredatus, vel prateritus relictus executor in testamento, licet acceptet fideicommissariam, non excluditur proinde a iure quaerelandi, vel dicendi nullum: & hoc dicit ibi Ange. quod tenebat Bal. ipso Angel. audiente. idem tamen Ange. ibi tenet contra-

terti nesciunt vulgarizare aliud verbum, quam relinquo, & durum & contra equitatem est dicere quod verbum generale non aptetur in ea specie, in qua magis saluatur. Subdit tamen quod si testato expresset diceret relinquo iure legati: tunc filius esset prateritus. Et satis placet istud dictum Bald. quia consonat rationi. & l. ista partitarum no reputatio con fert, cum superi dixit (mas como en razzo de manda.

¶ **¶ Celo cupliesse.** Concordat cum l. omnimodo. C. de inofficio. testa. & procedit etiam si pater, qui instituit minus legitima prohibeat plus petere, nam adhuc agit ad supplementum, vt in §. caeterum. in autenti. vt cu de appella. co. gnof. & doct. comuniter in d. l. omnimodo. Et si relictum minus legitima sit acceptatum. Et adde Pau. in l. q. de bonis. §. cu fideicommissum. ff. ad l. falc. Itē procedit hoc non solum in liberis sed etiam in pariteribus, & in fratribus instituta turpi persona glo. & ibi vide lafo. in d. l. omnimodo. & aduerte quod licet istud ius agendi ad supplementum successit loco querelae. vt in dict. l. omnimodo. non tamen tollitur quinquenio, sicut tollitur querela. vt supra. l. proxima. & ita est comunis conclusio contra Bart. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa. vt dixi supra. l. proxima. & tradit nouissime Roderic. Suar. in commento. l. fori posita sub repet. l. quoniam in prioribus in tertia limitatione. fo. 66. colu. 3. erit ergo hoc remedium perpetuum vsq; ad triginta annos, etiam si tunc. l. taurina. 63. qua cauetur actione personalem competentem ad petendum debitum praescribi viginti annis, nam talis lex non extenditur ad supplementum legitimum, vel ad legatum, pro qua datur petitio hereditatis: & ita loquendo in simili statuto concludit Philip. Cornueus. consilii. 27. 4. in hac consultatione. colum. 1. & 2. in primo volu. & Bal. in suo tractatu praescriptionum. fol. 66. colu. 4. verfi. 23. quareo. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad heredes. vt not. Bald. in l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tollen. Salic. in l. scimus. in princ. verfi. quareo. cum gl. C. de inofficio. testa. Decius vbi refert aliqua consilia Alexan. consilii. 81. numero. 1. vt tamen excluditur haeres triginta annis, si non petat supplementum: sic excluderentur & heredes: quia cursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roderic. vbi supra cum laborat in respondendo, quomodo excludi possit lapsu temporis haeres, cum repletio fiat ipso iure, tu vero posses etiam respondere ad hoc, quod repletio ita fit ipso iure: dum tamen petatur a parte, vt dixit glo. notabilis, in d. l. scimus. in princ. quam ibi approbant Alber. Barto. & Paul. de Cast. & idem vult Bald. ibi quoad immutabilem acquisitionem, quae non fit nisi per agnitionem. Solp Salice. ibi vult, quod supplemento fiat ipso iure, & si nihil petatur a parte, & sic quod fiat pure, & non conditionaliter si petat, mouetur quia aliter diceretur, grauamen inesset: quod est contra. l. quoniam in prioribus. C. eod. neque; tunc secundum eum transmitteretur ad heredem si supplementum non fuisset petitum. l. si ita legatum. §. illi si vult. ff. de lega. 1. tandem fatetur Salicet. quod in essentia repletionis non prodesset: nisi petatur per filium vel eius heredem, in quem transmittitur: & ita simpliciter transit ibi lafo. & vt vides opinio glo. est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi supra dixerit glo. illam communiter reprobari: cum solus Salice. reprobet eam, motus forte fragili fundamento: illa namque tacita conditio a lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem, vt in l. conditiones extrinsecas. ff. de conditio. & demoftra. Sed pone quod pater per viam legatificam maiorem in vnum filium, & alium filium heredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte prateriuit vel ei minus legitima reliquit: modo iste filius monachus vel qui alius vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cui relictum maioria quam contra heredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima, an possit? & videtur quod sic, imo quod ab vtroque; repetat per text. singularem in l. si

guaua dela su parte, que deuia auer, que gelo cumpliesse, a e los otros que son escritos por herederos b enel testamento, son tenudos delo fazer.

¶ **¶ Ley. VI. Como aquel que otorga, o consiente en el testamento en que lo deshereda su padre, non lo puede desatar despues.**

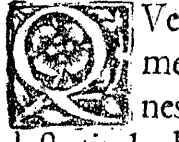
N cualquier manera que otorgasse o consentiesse el fijo, o el nieto enel testamento en q le ouiesse desheredado, asi como si le ouiesse dexado ma da enel o a su fijo c o a otro alguno

libertus sub conditione. §. libertus in fine. ff. de bonis libertor. neque obstat. l. i. C. si certum peta. quia illa procedit respectu creditorum: hic vero loquitur de supplemento legitima.

¶ **¶ Herederos.** Et sic videtur velle ista. l. quod onus supplementi spectet ad haeres tantum, prout etiam vult text. in autenti. vt cum de appella. cognof. §. caeteri. sed Bart. in l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. tenet quod debeat fieri tamen ab haeredibus quam a legatariis prorata & ibi respondet ad d. §. caeterum, quod non dicat simpliciter ab haeredibus, sed sub iungit secundum alias nostras leges secundum quas debet fieri tamen ab haeredibus quam a legatariis: vt habe

que fuesse en su poder, e la recibiesse, d o si el fuesse abogado, o personero en defendiendo el testamento, o alguna delas mandas que fuesse enel escritas, o consentiesse en el testamento en alguna otra manera semejante destas no podria despues querellarle, & para quebrantar el testamento, nin deue ser oydo.

¶ **¶ Ley. VII. Que fuerça ha el iuyzio que es dado para quebrantar el testamento.**

Vebrantado seyendo el testamento por alguna delas razones sobre dichas, en las leyes deste titulo, h tal fuerça ha este quebrantamiento, que luego que la sentencia es

tur in legitima patroni: in l. si libertus sub conditione. §. libertus. ff. de bonis libertor. Vt hic vides. l. ista partitarum loquitur, simpliciter, videtur dicendum cum Saliceto post alios quod cum legitima si his debita censetur vt res alienum, vt in dicto. §. quarta. omnes alienum primo ab hereditate deducetur, secundo vero ad res alieni si militudinem legitima filij deducatur, ex residuo vero solentur legata detracta. falcidia iure institutionis haeredi debita & per huc modum potest dici, quod detrahatur de vtroque; vbi vero portio remansura haeredi ita sit opulenta, quod sufficiat ad repletionem legitima filij, & pro sua falcidia: tunc integra legata soluentur, & nihil eis minuetur. Et ita videtur intelligenda ista. l. partitarum.

¶ **¶ Lex. 6.** Qualitercunq; ex hereditas consentiat testamento, vt puta legatum recipiendo, ei vel suo iuri subiecto relictu, vel si testamentu vt procurator vel aduocatus defendat excluditur ab ista quaerela. h. d. Habuit ortum a l. parentibus. C. eod. titu. & l. penultima, & fina. ff. eo. titu.

¶ **¶ A su fijo.** Adde. l. nihil interest. ff. eod.

¶ **¶ Recibiesse.** Adde. l. supra proximam ibi casu la recibiesse. cum concordat. ibi allega.

¶ **¶ Abogado, o personero.** Concord. cum. l. si. ff. eod.

¶ **¶ Semejante destas.** Vt in casu. l. penult. §. si haeres. ff. de inofficio. testamen. in verb. diuersum. & verfi. quid ergo & in casu. l. si proponas. §. ff. eod. titu. & in casu. l. parentibus. C. eod.

¶ **¶ Querellarle.** Et in fine etiam subditur (ni deue ser oydo) & sic ex heredatus agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela. & nihil habebit de bonis testatoris, & si petat legitimam. Nam quod dicitur, quod agnoscens iudicium defuncti, non praedicit sibi in legitima, vt habetur in l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamen. procedit, vt ibi habetur, quado filius fuit in aliquo institutus: tunc enim & si recipiat, quod fuit relictum sine aliqua protestatione, remanet sibi saluum ius legitima, prout nouissime post alios adducit Roderic. Suarez, in repetitione. l. quoniam in prioribus, in nona ampliatione. Requiritur enim tunc specifica renuntiatio legitima secundum Baldum. & alios, in dict. §. & generaliter, & secundum Alexan. consilio octauo. volum. tertio. & vide in materia elegans consilium Petri de Anchara. consilio. 152. incipit plura sunt dubia. si vero filius fuisset exheredatus, tunc agnoscens iudicium defuncti repellitur a querella, & etiam a iure petendi legitimam seu supplementum legitima, vt declarat Pau. de Cast. in l. papinianus. §. si conditioni. ff. de inofficio. testamen.

¶ **¶ Lex. 7.** Rupto testamento per sententiam quae transiit in rem indicatam heredis institutio remanet nulla, & succedunt venientes ab intestato: legata tamen & libertates valida remanent. h. d.

¶ **¶ Deste titulo.** Siue ex causa exheredationis, siue ex causa prateritionis, vt supra eodem. l. prima. & in autentica ex causa. C. de liber. prateri. & quod hic dicit, quaebrantado, intellige largo modo, vt procedat etiam euacuato seu annullato testamento ex causa prateritionis.

a *Pierde.* Adde. l. Papinianus. §. si. ff. eo. & l. mater decedens.
 b *Espos, o nieto.* Adde. l. mater decedens. ff. eodem.
 c *Segun derecho.* Non aperit quam partem, intellige ergo de ea, quam habiturus esset ab intestato, secundum opinionem Yrnerii, de qua per glo. in dict. l. mater decedens, quam approbant ibi Alber. & Pau. de Cast. & satis hoc vult. l. ista partitaru cu resciso testamento, & re dacto ad causam intestati, de iure debet filii in viriles partes succedere.
 d *El hijo.* in parte vide. l. in ad. fin. supra titu. primo. & qd in fratre praterito v' ex hereditate turpi p' sona ista? Bald. in l. fratres. in. 3. q. C.
 de inofficio testam. tenet quod idem erit: & quod legata conferunt Angel. verò in auten. vt cum de appella. cognos. §. si. colla. 8. & Imol. in l. filio praterito. tenet contrarium, quia cum ista. ll. filii correctoriae, & solum loquantur in filiis & parentibus, non debent extendi ad fratres: & sic isto casu rumpuntur etiam legata. l. papinianus. §. si. ff. de inofficio. testam. idem tenet Paul. de Cast. in l. si patroni. §. si. ff. ad trebell. vbi etiam idem tenet Alexand. col. pe.
 e *Desheredado.* Vide quæ dico in glo. sequenti. & quid si pater, vel mater prateritæ filium, quem ignorabat habere, an procedat ista. l. & d. autentic. ex causa in hoc fuerunt contrariæ opiniones, de quibus late vide per Alexand. in dict. autenti. ex causa. columna decima, vnde cima, & duodecima. vbi concludit equiorem esse opinionem Barto. & aliorum tenentium, quod tunc legata non conferuntur cum limitationibus. Angel. quas ibi refert, sed veriores esse opinionem contrariam in puncto iuris, quæ fuit Bald. & aliorum. vide ibi late per eum.
 f *Lo quebrantasse.* Siue per querelam, siue per ius dicendi nullum, vel per bonorum possessionem contra tabul. sic etiam docto. communiter intelligunt text. in. §. siue igitur. in auten. vt cum de appella. cognos. dum loquuntur de recisione, vt accipiatur diuersimode, id est, ipso iure quando à principio testamentum fuit nullum, & de recisione per remedia recisoria, quæ fuit validum, facit text. cum glo. in l. secunda. ff. de offic. pro consu. & satis hoc probatur in l. vnde cima. titu. supra proximo. ad finem legis, verbum enim semel positum aliquando proprie, vel improprie ponitur. glo. in dict. l. secunda. & sic etiam si filius in potestate prateratur, conferuntur legata per istam. l. & per dictam autenticam ex causa, & in corpore, vnde sumitur. licet Oldrad. consilio. 138. incipit thema tale est, Durandus habens quatuor filios in prima questione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alii docto. antiqui, inter quos fuisse videtur Azo. C. de inofficio. testam. in summa. columna penultim. versiculo hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est, quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per se ipsa detecta nullitate subsistere non possunt, & quod text. in dict. §. siue igitur. dum tractat de conseruatione legatorum, non loquitur de prateritis, sed de exheredatis, vel de emancipatis prateritis: qui laborant in rumpendo per contra tabulas. magis communis opinio tamen est in contrarium, secundum Alexand. in dicta autentica ex causa. columna decima. vers. extra gloss. est videndum, qui respondet motu iustitiorum, & Ioan. de Imol. qui tenuerunt contra communem, & sustentat opinionem communem, ista tamen. l. partitarum videtur velle, quod tunc legata & cætera hic contenta conferuntur, quando filius fuit exheredatus, patet expresse, cum dicit (que como quier q' el hijo, o el nieto fuere desheredado.) Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo. & Oldrad. & aliorum antiquorum nisi sustentando communem opinionem dicas quod istud verbum, exhereditatio, large sumitur pro exclusionem ab hereditate facta tacite vel expresse, prout respondet Barto. in l. filio praterito. columna secunda. ff. de in iust. rupt. & quia negari non potest, quin ista l. & dict. §. siue igitur. in versiculo in autem hæc obseruata. habeant locum, quando filius fuit exheredatus à patre sine expressione cause, quod tunc legata conferuntur. vt dicit gloss. in dicta autentica,

ex causa vbi late hoc probat. Barto. vers. expediti sumus de contrariis, circa verbum prateritionis. & quia. l. prima. supra isto titu. qui parat exheredationem perperam facta. & prateritionem, & ita est quod exhereditatio facta sine causa, tanquam non solennis haberi debet pro prateritione paterna. l. non putauit. §. non queris. ff. de bonorum poss. contra tabul. ergo ista. l. & d. §. siue igitur habet locum in prateritione paterna, que vt largo modo dixi dicitur exhereditatio: & ga hoc expresse habem' in parte exhereditatio à filio sine causa, quod conferuntur legata. & cætera præter exhereditatione l. l. titu. 7. supra ead. parti. igitur idem dicendum in filio non rite exhereditato, vel praterito, & hoc videtur tenendum. quid autem si pater fecit testam. in quo filium prateritit? & neminem hæredem instituit, an habebit locum ista. l. & dict. autenti. ex causa. glo. in l. prima. §. si. ff. de vulga. & pupilla. vult quod non, quam ibi not. Bart. & sic quod autentica ex causa, non habet locum, quando quis fecit testamentum, & nemo in eo fuit hæres institutus. Et idem tenet Barto. allegatis dict. glo. in dict. §. siue igitur. & Alexand. post alios, in dict. §. fina. & idem si testamentum sit nullum ratione non recte institutionis, vt in questione Angel. in l. gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posthu. hodie tamen per. l. ordina. titu. de los testam. l. prima. etiam nemine instituto, conferuntur legata & alia in testamento contenta. & sic non procedit dispositio illius glo. & cum. l. ibi dicit, quebrantasse, intellige quo ad institutionem, vt in dicta autentica ex causa. de qua sumpta est, sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad quintam partem, in qua poterat institui extraneus filio exhereditato vel praterito, conferuatur institutio: & videbatur quod sic per text. in l. filii. §. sed si portio. ff. de legat. præter. contra tabul. bono. pos. peti. tu. dicit quod in nullo conferuatur quo ad institutionem, quando exhereditatio non fuit rite facta. vel filius fuit prateritus, qui erat in potestate, vel si erat emancipatus, fuit prateritus sine causa, quia cum istis casibus testamentum sit nullum, vt not. glo. in autenti. de hæredib. & falcid. §. exheredatos. in nullo tenebit quo ad institutionem, & hæreditas æquis portionibus veniet ad liberos, & successores ab intestato, si vero exhereditatur, filius vel prateratur causa inserta, & sit emancipatus, est maius dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio recisoria. Sed etiam adhuc videtur idem dicendum in isto casu, & ita probatur in dict. §. siue igitur. in principio. & in §. si tales. nam rupto testamento quia causa non est probata, testamentum redditur nullum quo ad institutionem, & hæreditas æquis portionibus deueniet ad liberos, vt ibi habetur, & ita vult. Alexand. in d. autentica ex causa. colum. fin. vers. limitatur etiam ista autentica, & adde Bald. in l. & in epistola. C. de fideic. dum tenet, quod etiam si pauperes sint instituti, filio praterito, prateritus filius dicit testam. tum nullum: & pauperes instituti nihil consequuntur. allegat dict. autenticam ex causa.
 g *Mandas.* Extende etiã in legatis relictis sub falsa demonstratione iuxta. l. si non designata. C. de falf. caus. adie. l. lega. secundum Salice. ibi licet ibi contrarium voluit Ange. & opi. Salic. approbat Alex. in d. auten. ex causa. co. antepe. Vtrum autem legata relicta filio praterito qui testamentum rupit, debeantur? glo. mouit ista questionem. in l. maximu vitium. C. de libe. præter. super verb. totius substantiar: & ponit opiniones non se firmans. Bart. in l. filii. §. r. ff. de lega. præstan. refert q' Marti. Silla. disputauit hanc questionem & tenuit, quod debeantur ei, quod impugnavit testamentum: cuius opinionem tenet ibi Bart. quæ videas plenius in hoc loquente, & idem tenent. in d. aut. ex causa. col. 9. & in prin. & ista opi. Bart. tenetur per Alex. post alios q' plures per eum relatos in d. l. maximu vitium. ad si. quid etiam si vnus ex filiis esset institutus, & ab eo legatu relictu, & alii prateriti, vel exhereditati rumpant testam. tum: an tale legatum debeatur ab omnibus vel solum ab instituto? vide tex. cum glo. in l. nonnunq. §. r. ff. de lega. præstan. quid etiam si testator fecerit primu testamentum

validum & secundum fecit inualidum propter vitium prateritionis: vtrū hoc casu hæredes scripti in primo testamento tenebuntur præterite legata relicta in secundo? Bart. in l. si iure. ff. de legat. 3. simpliciter tenet quod sic volens quod autem. ex causa. etiam habeat locum in isto casu: contrarium tamen tenet Angel. in consil. 86. incipit berta habens viru, motus ex eo quod. aut. & in corpore, vnde sumit, corrigi iura antiqua eo casu, quo rupto testamento vadit hereditas ad succedentes ab intestato. Ergo cum sumus in correctoriis, non debet fieri extensio ad similem casum. Et istam opinionem Ange. post alios sequitur Alexan. in d. auten. ex causa. col. si. limitans post Bart. nisi in secundo testamento esset clausula codicillaris, licet in hoc contrarium etiam tenet Bald. in l. si filius quin potestate, vltimo dicto. ff. de libe. & post hu. Scin dicit. auten. ex causa. col. 2. vers. 5. quæro. & Ioan. de Imol. in cap. cum esses de testam. quinta char. Quid autem in donationibus causa mortis, an conferuntur similiter sicut legata? vide Bald. quod sic in l. licet ad finem. C. de pact. vide etiam Bald. in l. secunda. colu. tertia. C. quibus. res iudi. non nocet, & Barto. in dict. autentica ex causa. columna antepenult. de substitutione pupilla. vide l. decima. titu. quinto. supra ead. partia. vbi etiam vide quæ dixi in exemplari substitutione, de fideicommissio vniuersali, an conferuntur? Barto. tenet quod sic in l. ita tamen. §. quotiens. ff. ad trebell. post glo. ibi & idem tenet Bald. in dicta autentica ex causa. columna decima. vers. secundo. oppono. & ibi dicit quod filius habebit legitimam, & reliquum vigore fideicommissi restituet, & hæc dicit communem opinionem Alexand. in dicta autentica ex causa, columna quinta. & in dict. §. quotiens. columna quarta. dicit hæc esse magis communem opinionem. mouentur ad hoc docto. quia per dictam autenticam cætera firma manent & appellatione cæterorum venit fideicommissum vniuersale, vt in dict. §. quotiens. & l. si seruum. §. primo. ff. si quis omiff. caul. testa. & hoc videtur tenendum etiam stante ista. l. partitarum, quæ non ita large dicit de cæteris in testamento contentis, & suppleari debeat in hoc per alias. l. iuris communis quibus ista noluit derogare, & bene confert ad hoc. l. vnde cima. in fine. supra titu. primo ibi cum dicit (mas las mandas, e las otras cosas.) & de aliis etiam que veniunt sub appellatione cæterorum. vide per Bald. in dicta autentica ex causa. columna decima. alias etiam limitationes ad istam. l. & d. autenti. vide per Guliel. Benedic. in repetitione capituli raynuntius. de testam. in verbo in eodem testamento. relinquens. fol. 27.

Titulo. IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos.

MAndas fazé los omes en sus testamentos por sus animas, o por fazer bien a algunos co quien han debdo de amor, o de parentesco. E pues que en los otros titulos ante deste, fablamos de los herederos, q heredan todos los bienes de aquellos q los establescieren. E otrosi de los desherdamientos q se fazen a derecho, o atuerto, contra aquellos que deuen heredar. Queremos aqui dezir de las mandas que dexa el testador de cosas señaladas en su testamento. E mostrar que cosa es manda. E quien la puede fazer, E quien non. E en que manera. E de q cosas. E como se puede reuocar, o desatar. E quien la puede demandar, despues que fuere fecha. E en que tiempo. E en que lugar.

Lex. I. Que cosa es manda, e quien la puede fazer e quien, e en que manera.

MAnda es vna manera de donacion b que dexa el testador en su testamento, o en cobdillo a alguno por amor de Dios, o de su anima, o por fazer algo aquel a quien dexa la mada. Otra donacion fazen aque dize en latin, donatio causa mortis, que quier

a *En el titulo.* Vide in l. quarta, & decima. supra titu. primo.

Titulus nonus. de legatis.

Lex prima.

tato dezir, como cosa que da el testador a otro, cuydando se morir. E deste fablamos en el titulo de las donaciones. c E puede fazer tal manda, o tal donacion todo ome que ha poder de fazer testamento o codicilo. d Otrosi dezimos: que a todos aquellos puede ser dexada manda, que pueden ser establescidos por heredero, e quales son los que pueden esto fazer e quales non, mostramos cumplidamente en las leyes que fablan en esta razon, en el titulo de los testamentos, f e en el titulo de los establescimientos de los herederos. s Pero dezimos, que maguer acaesciese que alguno ouiesse tal embargo en el tiempo que le madasse algo en el testamento, que estonce non lo pudiesse auer de derecho, si en el tiempo que muriesse b el testator fuesse libre de aquella razon que gelo embargaua, non deue perder la manda que le fue dexada, ante la deue auer.

Lex. II. Quando muchos herederos son establescidos en el testamento, como el vno dellos puede auer la manda que le dexasse el testador, maguer non quisiesse ser heredero.

MVchos herederos de so vno dexando algun ome en su testamento, si mandasse alguno dellos señaladamente alguna cosa de mas que a los otros herederos, dezimos que este atal, maguer desamparasse la heredad del fazedor del testamento que deue auer por razon que era estable

Las donaciones. In l. fina.
 d *Codicillo.* Adde. l. 2. ff. de lega. 1. & l. tam is. ff. de donatio. caus. mort. prohibitus ergo testari vel codicillari non poterit legata vel fideicommissa relinquere: vnde Cardinales qui non possunt testari, nisi de licentia Papæ secundum consuetudinem Romanæ curiæ, vt voluit Hostien. in summa. titu. de poeniten. & remis. §. cui consistendū. vers. i. cui autem debent vel episcopi de rebus ecclesiæ intuitu acquisitis, vt in c. 1. de testa. non poterit legata nec fideicommissa de talibus rebus relinquere, de qua materia, vide notabile consilium Soci. 3. volu. consilio. 9. & Soci. iunioris. consil. 89. primo volu.
 e *Por herederos.* Adde. §. legari. in situ. de lega.
 f *En el titulo de las testamentos.* Vide in l. 3. cum sequentibus.
 g *En el titulo de las establescimientos de los herederos.* Vi. in l. 3. & 4. & 5.
 h *Muriello.* Adde. l. si mihi, & tibi. §. regula. ff. de lega. 1. & l. seruus eius. ff. de acq. hære. & l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. si de portati seruo. ff. de lega. 1. respon. & l. non intelligit. ff. de iur. fici. §. 1. & glo. in d. l. si cognatis. & approbatur hic opinio illorum qui in legatis dicebant capacitatem spectandam in legatario tempore mortis vt tradit Lucas de Penna in l. i. C. de lator. lib. 10.
 * Pluribus hæredibus in testamento relictis si vni eorum testator singulariter aliquid legat, & is velit hæreditatem repudiare potest, sed nihilominus legatum habebit nisi testator prohibuit legatum repudiandi hæreditatem. ff. d.

* Legatum est quedam donatio in testamento vel codicillo relicta, & potest legari ei, qui potest hæres institui. Et si legatarius non sit capax tempore testamenti sufficit quod sit capax & liber tempore mortis testatoris. h. d.
 c *De donacion.* Adde. l. legatu ff. de lega. 2. & in l. de leg. in prin. vbi etiã addit hære de prestantia. Quid autem si ipse testator i vita rem legatam tradat legatario: an tunc transeat in uiam donacionis & incipiat esse donatio inter viuos? Diuus voluit quod sic Rayne. quæ sequitur Alberic. in d. l. legatum tenet cotranu, imo quod adhuc retineat sua natura legatarij. vide ibi per Barto. distinguunt temp. an soluat simpliciter v' exprimendo ex causa legatarij.

c *En el titulo de*

La manda. Concord. cum. l. qui filiabus. §. si. cum. l. sequenti. ff. de leg. a. 1. & eod. tit. l. filio quem pater. & cum. l. miles. §. pro parte. ff. de leg. a. 2. & cum. l. cum responso. C. de lega. & istud est vtile quando hereditas est multum implicata, & haeres institutus vult potius praelegatum: quia lites execratur secundum Bald. & Ioan. de Imol. in. d. §. in. hinc orta fuit decisio l. Tauri. 2. q. 1. lius meliorat in tertio & q. 1. to bonorum pot. acceptare melioratione, & repudiare hereditatem: & habet etiam in. l. 29. de dote & aliis donationibus. in. l. in casu. d. l. 21. detrahitur pro rata as alieni siue melioratio facta fuerit in certa re siue in certa parte bonorum. & in hoc est illa. l. singularis & notanda, & bene facit. l. si quis seruum. §. fina. c. l. sequenti. ff. de leg. a. 2. & certe qm melioratio est in quota bonorum, satis ratio suadet quod meliorat pro rata teneatur ad debita. cu bo na dicantur deducto are alieno. l. sub signatum. §. bona. ff. de verbo. signifi. l. mulier bona. ff. de iur. dot. quando vero fuit melioratus in re certa non militat ista ratio: & cum sit legatum rei particularis, legatarius non videbatur teneri ad debita argu. l. 1. C. si cert. peta. & bene confert, quod not. Barto. in. l. fina. ff. de usufruct. lega. verfi. quero quid si legatur. vbi dicit, quod si legatur tertia pars bonorum mobili quid si legatur. vbi dicit, quod si legatur tertia pars bonorum mobili & immobilium, videtur legatum certam rerum: quia iura, & actiones non continet. & sic talis legatarius non debet grauari oneribus creditorum. vt in. §. si quis vna. in. l. de fideicommiss. heredi. l. si hereditatem. §. i. ff. manda. & in donationibus donatarius non obligatur creditoribus hereditariis. Sed heres donatoris. l. eris. & l. si pater C. de donatio. & l. 2. C. de reuoc. his quae infra. credito. aliena. sunt quod procedit nec dum in donatione rei particularis, sed etiam in donatione tertiae vel quintae partis bonorum prout late consuluist Decius. consil. 27. in capit. in casu proposito. & forte ratio illi decisiois fuit, quia cum omnia bona, excepta quinta parte, sint legitima filiorum, iuxta. l. huius regni, si legatarius vel donatarius partem bonorum haberet talem partem liberam ab onere creditorum, filius fieret praerudicium in sua legitima, ex qua deberet soluere creditoribus: cui legitima intelligatur deducto are alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. Et ideo ne fiat praerudicium filii in legitima legatarius vel donatarius tertiae partem vel quintae bonorum in effectu tenetur ad debita, quia debet prius detrahi omnes res alienum, vt tradit Paul. de Cast. in. d. l. si quis seruum. §. si. sicut enim reuocantur legata propter are alienum. vt in. l. si. §. licentia. C. de iur. delibe. sic etiam reuocatur propter debitum bonorum subsidium. l. ex facto. verfi. vnde scio. ff. de haered. insti. & not. glo. in. d. l. C. si cert. peta. quae ratio ita militat, si tertium vel quintum assignetur in omnibus bonis, siue in certa re particulari. Et haec not. pro declaratione & intellectu. d. l. Tauri & eorum, quae tradunt Docto. in locis de quibus supra. na vbi cessaret istud praerudicium in legitima filiorum: si donaret vel legaretur certa res, tunc nihil detraheretur de re donata, vel legata ratione are alieni. Sed haeres teneretur, quado haereditas esset, soluendo nam si non esset soluendo, tunc procederet quod haberet in. d. l. fin. §. & si praefatam. verfi. licentia. C. de iur. delibe. no ergo est dicendum, quod. d. l. Taurina. corrigat. l. iuris communis. & dicta Docto. prout in hoc dixit quida ex interpretibus dictarum. l. tauri, imo eius dispositio conformis est cum iure communi, & caue ne decipiaris, cum legeris dictum consilium Decii: cum vult quod de donatione tertiae vel quartae partis bonorum non detrahitur are alienum prorata: sed quod totum onus spectet ad haerem: quia hoc esset falsum, & contra tex. in dicta. l. si quis seruum. §. fina. cum. l. sequenti & contra glo. ibi communiter approbatam: quae licet loquatur in legato, idem est dicendum in donatione, cum legatum sit donatio, supra. d. l. 1. & quia est eadem ratio: cum bona intelligantur deducto are alieno. & Barto. quem ad suum propositum allegat Decius in dicto. §. si. non negat imo assentit, quod de tali legato deducendum sit are alienum,

scido por heredero con los otros, non se le embarga porende q no aya la mada, a de la cosa señalada q le dexo el testador, Fuera ende, si le fuesse defendido señala damente en el testamento, q non ouiesse la manda, b si dexasse la herencia, no que riedo ser heredero della.

Ley. III. Como el fazedor del testamento puede obligar a aquellos a quien manda algo en el que den a otro fasta en aquella quantia que les dexa.

Vede el testador mandar, e obligar en su testamento, o cobdicio a aquel que esta

quando facit differentiam in legato omnium bonorum, & partem bonorum est, respectu Trebellianice, & respectu deducendi prorata as alienum, vt in legato omnium bonorum, intelligatur non deducto are alieno. Et sic vniuersaliter transeant in eum debita & credita: secus autem in legato partem bonorum, vt tunc deducatur es alieni. b ¶ Que no ouiesse la manda. Adde. l. sed si no ff. de leg. a. c. l. l. sequenti. b. quas vide. ¶ Les. 3. ¶ Possum grauare haerem meum ex testamento vel ab intestato aliquid dabi da re & etiam legatariu vsq; ad legati valorē. sed si filiu maiorem decem annorum cu dimidio ex hie redo ei dato substituto pu pillariter non possunt substitutum in aliquo dando grauare. Itē haeres haeredis vel legatarii tenetur sicut is cui successit. hoc dicit. c ¶ Si heredes. Adde. l. primam. §. sciendum. & l. si ita fuerit. ff. de leg. a. tertio. & in. l. de leg. in prin. d ¶ Sin testamento. Adde. dicta. l. si non fuerit. & l. si quis. & l. conficiuntur. in prin. ff. de iur. codicillo. a filio tamen praeterito. licet suus haeres erit, fideicommissum relinquit non potest. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de leg. a. tertio. l. quidam. C. de fideicommiss. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bono. posse. contra tabu. in secunda oppo. quod si testator grauatur praeteritum sub conditione. si haereditas ad eum peruenit, quod valet: secus si eum non putat succedendum, & tamen grauatur argu. l. sed si sic. ff. de leg. a. 3. quod dictum videtur contra. d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo praeteritus nominatum est grauatus, non tenet legatum, neq; conferuaret per autem. ex causa. & l. fina. supra. tit. primo. Si tamen generaliter grauaret venientes ab intestato, vt puta, si apposuit clausulam codicillarē. tunc praeterito succedente, valet etiam legatum. Et idem vult Angel. in dicta. l. prima. e ¶ Cumplir luego. Nam haereditatis aditio moram legati quidem petitioni facit licet cessione diei non. l. haeredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legatē vere dominium transit ab adita haereditate, & quae rei legatē accedunt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. a. primo. & ibi vide per Bar. quid de fructibus & accessionibus rei legatē ante aditam haereditatem, & vide etiam in materia Barto. late. in. l. in fideicommissaria. in prin. ff. ad Trebellianicam. & l. si quis bonorum. & ibi Barto. Ange. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in. l. seruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. grege. ff. de leg. a. primo. & in. l. fin. §. sed quia. C. communia de leg. a. f ¶ Tendo es de cumplir. Adde. dicta. l. primam. §. sciendum. ff. de leg. a. tertio. & l. ab eo. C. de fideicommiss. g ¶ Fasta aquella quantia. Adde. l. 6. j. eo. nam in eo quod excedit non tenet grauamen, vt in dicta. l. ab eo. & in. l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. praelega. & l. facta. §. si Titius. ff. ad Trebellianicam. quid autē de fructibus, quos habuit: an etiam in illis possit grauari: videtur quod sic vt in dicto. §. primo. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando constaret hoc fuisse de mente testatoris, alias secus. vt in. l. qd. his ybis. in prin. ff. de leg. a. tertio. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de legatis primo. & l. Stichus. §. titia. ff. de alimēt. & cibari. lega. & tex. Nota. vbi vide glo. fi. & ibi Paul. de Cast. in. l. quod de bonis. §. quod aus. ff. ad leg. falcid. & ad istam. l. adde. etiam. l. Imperator. §. si centum. ff. de leg. a. secundo. vbi ponit regulam, quod oneratus in quantitate non potest ultra grauari, quam sit quantitas & eius vsure. & l. si cui. ff. de fideicommiss. liberta. & codē titulo. l. generaliter. §. si quis alienum. vbi bonus tex. & l. si debitor. in prin. & in. §. in fideicommissaria. & in istis. l. habet vna limitatio in ista materia, vt procedat, quado quantitas cum quantitate compensatur. secus si cum specie propria: veluti si pecunia accepta, rogatus sit seruum propriam manumittere. vel rem propriam quam quā maioris pretii restituere: nā legato pcepto, tenet: & si plus res sua vel seruus valeat. vt. j. eo. l. 6. & in. d. §. si centum. & in dictis legibus. ff. de fideicommiss. liber. & idem dicitur,

blefcire por su heredero, que de o page alguna cosa a otro. E se mismo mandamiento puede fazer todo ome a aquellos que han derecho de heredar lo suyo si muriere sin testamento. E estos herederos lo deuen cumplir luego, que son apoderados de la herencia del finado. E aun dezimos que si el testador mandasse a alguno de aquellos, a quien el ouiesse dexado de lo suyo señaladamente, que de aquello que le mandaua, que diesse alguna cosa a otro: tenuto es de lo cumplir, f fasta aquella quantia, s

quando facit differentiam in legato omnium bonorum, & partem bonorum est, respectu Trebellianice, & respectu deducendi prorata as alienum, vt in legato omnium bonorum, intelligatur non deducto are alieno. Et sic vniuersaliter transeant in eum debita & credita: secus autem in legato partem bonorum, vt tunc deducatur es alieni. b ¶ Que no ouiesse la manda. Adde. l. sed si no ff. de leg. a. c. l. l. sequenti. b. quas vide. ¶ Les. 3. ¶ Possum grauare haerem meum ex testamento vel ab intestato aliquid dabi da re & etiam legatariu vsq; ad legati valorē. sed si filiu maiorem decem annorum cu dimidio ex hie redo ei dato substituto pu pillariter non possunt substitutum in aliquo dando grauare. Itē haeres haeredis vel legatarii tenetur sicut is cui successit. hoc dicit. c ¶ Si heredes. Adde. l. primam. §. sciendum. & l. si ita fuerit. ff. de leg. a. tertio. & in. l. de leg. in prin. d ¶ Sin testamento. Adde. dicta. l. si non fuerit. & l. si quis. & l. conficiuntur. in prin. ff. de iur. codicillo. a filio tamen praeterito. licet suus haeres erit, fideicommissum relinquit non potest. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de leg. a. tertio. l. quidam. C. de fideicommiss. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bono. posse. contra tabu. in secunda oppo. quod si testator grauatur praeteritum sub conditione. si haereditas ad eum peruenit, quod valet: secus si eum non putat succedendum, & tamen grauatur argu. l. sed si sic. ff. de leg. a. 3. quod dictum videtur contra. d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo praeteritus nominatum est grauatus, non tenet legatum, neq; conferuaret per autem. ex causa. & l. fina. supra. tit. primo. Si tamen generaliter grauaret venientes ab intestato, vt puta, si apposuit clausulam codicillarē. tunc praeterito succedente, valet etiam legatum. Et idem vult Angel. in dicta. l. prima. e ¶ Cumplir luego. Nam haereditatis aditio moram legati quidem petitioni facit licet cessione diei non. l. haeredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legatē vere dominium transit ab adita haereditate, & quae rei legatē accedunt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. a. primo. & ibi vide per Bar. quid de fructibus & accessionibus rei legatē ante aditam haereditatem, & vide etiam in materia Barto. late. in. l. in fideicommissaria. in prin. ff. ad Trebellianicam. & l. si quis bonorum. & ibi Barto. Ange. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in. l. seruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. grege. ff. de leg. a. primo. & in. l. fin. §. sed quia. C. communia de leg. a. f ¶ Tendo es de cumplir. Adde. dicta. l. primam. §. sciendum. ff. de leg. a. tertio. & l. ab eo. C. de fideicommiss. g ¶ Fasta aquella quantia. Adde. l. 6. j. eo. nam in eo quod excedit non tenet grauamen, vt in dicta. l. ab eo. & in. l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. praelega. & l. facta. §. si Titius. ff. ad Trebellianicam. quid autē de fructibus, quos habuit: an etiam in illis possit grauari: videtur quod sic vt in dicto. §. primo. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando constaret hoc fuisse de mente testatoris, alias secus. vt in. l. qd. his ybis. in prin. ff. de leg. a. tertio. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de legatis primo. & l. Stichus. §. titia. ff. de alimēt. & cibari. lega. & tex. Nota. vbi vide glo. fi. & ibi Paul. de Cast. in. l. quod de bonis. §. quod aus. ff. ad leg. falcid. & ad istam. l. adde. etiam. l. Imperator. §. si centum. ff. de leg. a. secundo. vbi ponit regulam, quod oneratus in quantitate non potest ultra grauari, quam sit quantitas & eius vsure. & l. si cui. ff. de fideicommiss. liberta. & codē titulo. l. generaliter. §. si quis alienum. vbi bonus tex. & l. si debitor. in prin. & in. §. in fideicommissaria. & in istis. l. habet vna limitatio in ista materia, vt procedat, quado quantitas cum quantitate compensatur. secus si cum specie propria: veluti si pecunia accepta, rogatus sit seruum propriam manumittere. vel rem propriam quam quā maioris pretii restituere: nā legato pcepto, tenet: & si plus res sua vel seruus valeat. vt. j. eo. l. 6. & in. d. §. si centum. & in dictis legibus. ff. de fideicommiss. liber. & idem dicitur,

si legaret speciem propriam animo compensandi cum debito, quod legatario debebat: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere quod species sibi legata valet minus, quam quantitas sibi debita: & quod ideo petit restituendum, glo. nota. in. l. creditorum. ff. de legat. 2. quae adhuc allegat. d. §. si centum. & illam gloss. dicit ibi singulariter notadam Rappa. C. de Imo. dicit eam mēti tenendam. cū qua secundum eum transeunt Dinus & Bar. ro. idem tamen Ioan. de Imo. sub dubio forte dicit, quod dicit glo. videtur contra. l. ciuitatibus. §. si. ff. de legat. 1. cum ibi nota. Pau. de Castr. in. l. cū ab vno ff. de leg. a. secundo. & l. si cōpensandi. C. de haeredib. insti. tu. distinguunt, quod aut testator legat aliquid animo compensandi & plus non dicit, & tunc dato quod legatarius agnoscat non tenetur compensare, nisi pro rata valoris rei legatē. l. penulti. §. fina. ff. de alimentis & cibari. legatis. Aut adiecit testator quod nihil amplius petere possit: & tunc hie agnoscat legatum creditor nihil amplius petere poterit, dato quod legatum minus valeat, quam sit debitum. & cum hoc dicto Paul. videtur transitus Alexand. consilio. 13. incipit viso instrumento diuisionis secundo volum. Consideranda sunt verba, quibus debitor legat speciem animo compensandi cum quantitate: nam si diceret, lego pro debito, seu loco debiti, satis apparet, quod prohibeat, ne plus petat, vide in hoc quod tradit Salice. in. l. si. C. de his quae sub mod. legat.

que montasse aquello que el auia dexado por manda. E non tan solamente son obligados a cumplir esto que diximos los sobredichos en esta ley: mas a vn los herederos dellos. a Fuera ende, si el testador descredasse su fijo menor de catorze años, e mayor de diez años e medio, b por alguna razon derecha: e estableciesse a otro por heredero del moço, en los bienes que le viniessen de parte de su madre, en tal manera, que si el moço muriessse ante que fuesse de edad de catorze años, este que fuesse establecido por heredero lo heredasse e mandasse a este, tal que de los bienes que heredasse del moço diesse alguna cosa a otro, tal mandamiento como este, non obliga al substituto c nin es tenuto de lo cumplir. Ca assaz abonda d al padre de poder

si legaret speciem propriam animo compensandi cum debito, quod legatario debebat: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere quod species sibi legata valet minus, quam quantitas sibi debita: & quod ideo petit restituendum, glo. nota. in. l. creditorum. ff. de legat. 2. quae adhuc allegat. d. §. si centum. & illam gloss. dicit ibi singulariter notadam Rappa. C. de Imo. dicit eam mēti tenendam. cū qua secundum eum transeunt Dinus & Bar. ro. idem tamen Ioan. de Imo. sub dubio forte dicit, quod dicit glo. videtur contra. l. ciuitatibus. §. si. ff. de legat. 1. cum ibi nota. Pau. de Castr. in. l. cū ab vno ff. de leg. a. secundo. & l. si cōpensandi. C. de haeredib. insti. tu. distinguunt, quod aut testator legat aliquid animo compensandi & plus non dicit, & tunc dato quod legatarius agnoscat non tenetur compensare, nisi pro rata valoris rei legatē. l. penulti. §. fina. ff. de alimentis & cibari. legatis. Aut adiecit testator quod nihil amplius petere possit: & tunc hie agnoscat legatum creditor nihil amplius petere poterit, dato quod legatum minus valeat, quam sit debitum. & cum hoc dicto Paul. videtur transitus Alexand. consilio. 13. incipit viso instrumento diuisionis secundo volum. Consideranda sunt verba, quibus debitor legat speciem animo compensandi cum quantitate: nam si diceret, lego pro debito, seu loco debiti, satis apparet, quod prohibeat, ne plus petat, vide in hoc quod tradit Salice. in. l. si. C. de his quae sub mod. legat. a ¶ Los herederos dellos. Dupliciter potest haec littera intelligi. vel q haeres haeredis tenetur ad legata, sicut etiam ipse haeres, quia haeres haeredis testatoris est haeres. l. si quis filium. §. si. ff. de acquir. heredi. l. fina. C. de codicil. vel quod etiam ab haerede haeredis vel legatarii possit legari, vel si decommitti. l. si fuerit. §. primo cum. l. sequenti. ff. de legatis tertio. & in hunc sensum loquutus est Azo. C. eod. in summa ad fin. prima col. cuius dicta profequitur ista lex. b ¶ Diez años e medio. Nam ante istam aetatem non possit committere causam ingratitudinis, vt habetur supra titulo septimo. in. l. secunda. & not. glo. in. §. non solum. in. l. instituta de pupillari substituto. c ¶ Substituto. Concordat cum. l. ab exhaereditato substituto. ff. de legatis tertio. & cum. l. cum quidam. C. de lega. & aduerte, quia ista. l. non exprimit, an hoc procedat, & si pater filio exhaereditato aliquid legauerit, vt neque respectu talis legati substitutus exhaereditato possit grauari, quod tamen clare exprimit dicta. l. cum quidam, & l. qui fundum §. qui filios. ff. ad legem falcidiam. quae extensio ita fuit mirabilis doctoribus scribentibus in dictis legibus, quod neque ipsi neque gloss. sciuerunt dare rationem illius dispositionis, & merito. Cum illa dispositio aduersari videtur iuribus disponentibus, quod quando pater filio exhaereditato legat, potest eum grauare ratione talis legati. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulg. & pupilla. & l. ab eo. C. de fideicommiss. si ergo potest legare ab exhaereditato, multo fortius ab eius substituto. l. si fuerit. §. primo. ff. de legatis tertio. & supra in ista. l. hoc satis colligitur. ex quo forte videretur dicendum, quod cum talis extensio careat ratione, & ista. l. partitum illam hic non exprimit, quod non sit seruanda, in his regnis talis dispositio tanquam ratione carens & non approbata istis. l. partitum, in contrarium tamen videtur, quia ista. l. sumpta est a dictis Azo. C. de legat. in summa. ad fin. prima columna. nam cum tractat, a quo possit legari, subiugit. Item ab haerede haeredis mei, & ab haerede legatarii mei. vt. ff. de legat. ter-

tio. l. si fuerit. §. primo. nisi in casu quando filium impuberem exhaereditauit, & eidem substituit, item et legatario reliquit: nam licet exhaereditatum, cui reliquit legatum, possunt onerare: non tamen onero substitutum eius, vt infra eodem. l. cum quidam. haec sunt verba Azo. & sic ista. l. cum pofuerit dictam regulam, quod ab haerede haeredis, vel legatarii possit legare, excipit istum casum. & licet non exprimat quando datum fuit legatum exhaereditato, satis hoc videtur includere, cum istum casum ponat, p fallentia regule, quia alias non esset casus fallentia in casu, quo ab haerede legatarii legaretur, & cum. l. ista non reprobet tale dispositionem iuris communis, neq; hoc dicat, videtur velle quod illud remaneat nam si aliud voluisset, expressisset, put fecit in casu. l. non. titu. 14. infra ead. partita. & limita istam. l. dupliciter, primo per text. in. d. l. qui fundum. §. qui filios. Secundo per text. in. l. in ratione, la prima. §. si. ff. ad legem falcid. secundum Baldum, Angelum, & Alexandrum in dicta. l. cum quidam. vbi etiam Iason Adducit aliam limitationem, quae secundum eum fuit Ioan. Fab. in. §. non solum. in. l. instituta. de pupillari substituto. quando filius fuit exhaereditatus bona mente, & ad provisionem filii, vt tunc possit legari etiam ab eius substituto in relictis sibi quod Ioan. Fab. non dicit, sed Ange. de Are. hoc infort attendit ratione. d. l. cū quidam. quae fuit in exhaereditatis odium, & licet Iaso. ibi dubitet de hoc dicto ex eo, quia ratio iniuriae exhaereditationis non videtur bona ratio, nam cum filius exhaereditatus sit ille: qui immediate patitur iniuriam exhaereditationis, ipse est: a quo non deberet posse legari attendit iniuria exhaereditationis, non ab eius substituto, qui nulla iniuria afficitur, tamen dictum Ange. videtur sustentabile, ex quo. l. ista partitum approbare videtur dictam rationem, vt dicam in glossa sequenti.

desheredar su fijo e establecer otro por heredero en lugar del, en los bienes que el fijo gano de otra parte.

Ley. IIII. Como el fazedor del testamento puede obligar a los herederos de aquellos a quien manda algo en que den a otro, fasta en aquella quantia que les dexa.

El testador quando estableciesse por su heredero a alguno, dixere en su testamento assi, quien quier que sea heredero de mi heredero mando que de a fulano tantos marauedis, o si dixesse ruego a aquel que ha de heredarlo mio, que mande a su heredero que faga, o de tal cosa c a otro, q tal manda dezimos q

Abonda al padre. In istis verbis, quae hic ponuntur, videtur approbari illa ratio, q dispositio. d. l. cū quidam. & d. §. qui filios. l. qui fundum. ff. ad l. falcid. in odium exhaereditantis: quae fuit opinio Azo. quam ibi ponit glo. quae secundum Alex. ibi est magis cōs. Et certe ratio ista applicata ad casum huius. l. in qua nihil exprimitur delegato facto filio exhaereditato, satis concludit, qn verò legatū est relictum non solum non concludit, imo auget difficultatē, quia hic hoc est in odium exhaereditantis, a fortiori non deberet valere fideicommissum ab ipso exhaereditato, quā si fieret ab eius substituto, vt dixi in glo. praecedenti.

Lex. 4.

Possum meum haeredē vel legatariū grauare vt haeredi suo quid dare vel facere mandet, sed si dico, mado quod si talis fuerit haeres mei haereditas det tali tantum non valet, quia non iudicio meo est haeres, & quia quem non honoro, onerare non queo. h. d. ¶ O de tal cosa. Et dato quod ipse haeres rogatus a testatore non roget haerem suum, vt det vel faciat, debetur fideicommissum, vt ista. l. vult & etiam. ff. de legatis tertio. l. si fuerit. §. si quis. & ibi not. Bald. & facit ad quaestionem, vt si condens maioratum grauet successorem, vt etiam ipse talem rem, vel quantitatem ponat in maioratu, quod licet ipse successor non ponat haberi debeat pro appofita: ex quo successor habuit maioratum, vel saltem compellatur ipse vel haeres eius, vt ponat, quod videtur intelligendum, iuxta ea quae dixi supra in. l. proxima. in glo. super verbo, fasta aquella quantia.

A No vale. Adde. l. fed & si sic. ff. de lega. 3. & sic habes, quod nominatum a persona non honorata, non potest relinqui fideicommissum: licet postea a casu fortunae ille succedat praeter iudicium testatoris, ex quo infert Bald. in d. l. fed & si sic, quam legit sub l. si fuerit. §. si quis quod si testator dicat instituo filium meum heredem, & si deceaserit cum filia herede, rogo quod illa filia detentur, quod non tenentur fideicommissum. debet ergo secundum eum verba grauaminis dirigere in ipsum filium institutum hoc modo. si deceaserit cum filia herede, rogo ipsum filium institutum, quod detentur, quod dicitur multum esse aduertendum in forma grauaminis, quod dictum vel est corruptum in meo libro, vel non videtur esse verum, nam ex quo ego possum legare, & fideicommittere ab herede heredis mei, ut supra. l. proxima, & in dicta. l. si fuerit. §. 1. talis filia haeres potuit sic grauari, quod vero non adiceretur, cum filia herede: sed tantum, cum filia, tunc procedere posset dictum Bald. & in materia maioria multum debet attendi ad formam grauaminis, & fideicommissi iuxta ea quae notat Bart. in dicta. l. fed & si sic, & in l. centurio. seq. 12. vers. quero vltim. §. ff. de vulg. & pupil. & quia est dubia illa decisio Barto. vide late per Alex. c. 105. primo vol. & cons. 185. secundi volu. & Corne. c. 105. 184. vers. & licet Bar. & 3. volu. cons. 24. & decum. con. 27. dicentem, quod in illo puncto communis opinio est contra Bart. & idem dicit. c. 105. Paulus tamen in cons. 3. primo volu. consuluit secundum illam doctrinam Bart. Et Alexan. licet se fecundat ex aliis etiam mediis. c. 64. quinto volu. vbi refert Rapha. dicentem opinionem Bar. esse communi. sunt etiam consideranda verba fideicommissi, an grauaem videlicet sit scriptum in rem, & sic hereditas sit graua vel ne: nam tale graua in rem scriptum afficit rem ad quencunq; vadat: ut in eleganti quaestione tradit Bald. in l. precibus. col. pen. vers. extra quaeritur. C. de impube. & aliis sub l. i. & benefic. l. plane. la. 2. §. qui rogatus. in. ff. de lega. primo. quod quando ab initio fideicommissum est vitale: quia est impositum, cui potuit imponi: licet alii. acquirat hereditas factio illius, cui erat impositum: non ideo expirat oneris impositio. argu. l. a patre. ff. de lega. tertio. & l. si alien. ff. de legat. secundo. & not. Alberic. post Din. in dicta. l. fed & si sic. & aduerte q; quando aliquid est relictum alicui ad certum tempus: & post illud tempus alii, videtur grauari primus legatarius: licet verba grauaminis ad eum non referantur. l. codicillis. in prim. & ibi Barto. ff. de usufruct. lega.

E es tenuto de la cumplir aquel que heredare los bienes del heredero del testador. Mas si en el establecimiento del heredero dixesse el testador: esta blezco a tal ome por mi heredero. E si acacesse que fulano, no brandolo seña ladamente heredare los bienes deste mi heredero quando muriere, mando que de tal cosa, o tantos maruedis a tal ome dezimos que tal maña non vale, a nin es tenuto aquel a quien nombro de la pagar. E esto es por que este a tal, non es heredero del otro por juyzio del testador, mas por auentura, b e porende aquel no es obligado de pagar tal manda. Ca ningund ome non puede obligar a otro, q de alguna cosa por el, si non le ouiere el dado a algo c de lo suyo.

Ley. V. Por que razon el heredero non es tenuto de pagar las mandas, que el Señor de la herencia ouiere dexadas.

tum. ff. de condit. & demonst. & Nicho. de Neapo. in. l. quero. ff. de eo q; pro tuto. & de pcessu contumaciae punitione, an valeat, quando iudici non constituit de contumacia: Barto. tenet quod no, quia ignorat fundamentum sui processus. vide per eum. in dicta. l. multi. interest. & in l. si finita. §. Julian. ff. de dano infect. per Abb. in capitul. quoniam contra falsam. co. 6. de proba. & an incotractibus oporteat conditionem potestatiuam impleri ex pposito: vi. l. a. quod non in. l. cum filiusa milias. in. §. in hac. in princ. ff. de verboru obligationib. **El dado algo.** vide supra in l. proxima.

Diximos, d elas leyes ante desta q todo heredero es tenuto de cuplir las madas, de aql cuyos bienes hereda, quier los herede por razo de testamento, o sin testamento. Pero casos y a, en q no seria asfi. E esto seria como si algund ome que no fiziesse testamento, dixesse asfi ante testigos: a fulano, c que es mi pariente mas propinco, q ha derecho de heredar lo mio, madole q de tantos maruedis, a tal ome. ca si este atal, no qfiesse ser heredero, de los bienes de aql q le esto madaua, e lo entrasse otro q fue sse mas cercano pariente despues del, f no seria obligado este postimero heredero de pagar tales madas, como quier que lo fuera el primero, aqui e el auia no brado, si ouiere recebido la heredad. Mas si este q tomo la herencia del muerto, era en e gual grado de paratesco q el otro q la de secha: esto e dezimos, q es tenuto b de cuplir la maña sobredicha, t abien como lo fuera el otro si ouiesse tomado la heredad est de liberto. hoc dicit.

d Diximos. Prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. secunda. vers. licet autem dixerim.

e Fulano. Hic ponitur casus. l. i. §. si. ff. de lega. 3.

f Después del. Id est qui erat in gradu sequenti. Et sic collige, prout notat glo. in l. si Titio & meuius. §. Julianus. & ibi notat Bald. ff. de lega. 2. q ab intestato ille demum videtur venire ex tacita voluntate defuncti, qui est proximior tempore mortis: no ille qui est vltior in gradu. Adde tñ secundum Bald. qd notat in l. 1. §. vel maxime. ff. de colla. bono.

g Mas si este. Hic ponitur casus. l. si Titio & Meuius. §. Julian. ff. de legat. secundo. & approbatur hic secundum positum. glo. quae fuit Azo. quam etiam tenuit Dinus. & Alberic. ibi.

h Tenudo. Videbatur dicendum contrarium, ex quo legatum nominatum fuit relicto nomine proprio ab eo, qui repudiavit: unde portio hereditatis eius sine onere transire debebat ad cohæredes ab intestato, ut in l. Celsus. §. qd alicui. ff. de lega. 2. & ita tenet Bar. in d. §. Julianus. & etiam Ioan. de Imol. & est cois opinio, prout attestatur ibi Paul. de Cast. & idem Paul. in l. licet Imperator. ff. de lega. 1. unde dicendum est, q ista. l. sit expressa contra illam communem opinionem: & q approbet hic opinio Azo. de qua p glo. in d. §. qd alicuius, scilicet q ille. §. corrigatur: si intelligat in hereditate caduca vel quasi caduca. p rescriptum Seueri, de quo fit mentio in l. si Titio & Meuius. §. Julianus. ff. de lega. secundo. & in l. non iustam. C. ad Trebell. quam opinionem Azo. tenet Paul. de Cast. in d. l. licet Imperator. & in d. §. qd alicui. & sic attenda dispositione huius. l. est dicendum, q n aliquis est institutus vel nominatus de his, q succedit ab intestato: & si legata nominatum. & proprio nomine fuerint relicta a tali herede instituto, vel ab intestato succedenti: licet de rigore verborum non debeant a substituto vel alio succedente ab intestato, & si sit in pari gradu cum eo, a quo est legatum, ut in d. §. qd alicuius: tñ ex rescripto dicti Imperatoris, qui fuit interpretatus contrarium de æquitate, & ex cõiecturata mente defuncti debent, ut in d. §. Julianus. quæ æquitatem amplectitur ista. l. partituri. & ista opinio est, vt dixi, vt pcedat etiam de iure communi, late cõprobat Paul. in d. l. licet Imperator. vbi etiam aliter responderet ad d. §. quod alicuius, vt procedat quando legata non habuerunt originem in persona nominatum grauari: quia non erat in rerum natura tempore

grauaminis: q in casu huius. l. cessat cum hic vivebat, sed repudiavit hereditatem, vide plenè per Alex. in d. l. licet Imperator. col. 2. & 3. vbi refert Rapha. & Christofor. de Cast. id tenentes cum Paul. & dicit vtranq; opinionem esse sustentabilem. Sed q no fit recedendum a communi opinione, tene ergo menti istam. l. partituri, quæ decidit istud dubium contra dictam cõem opinionem.

a Dezimos. Cõcord. cum d. l. 1. §. fin. ver. sed et si a patrono & delegat. 3.

b Fijos. vide in l. 10. titu. 22. 4. parti. vbi etiam ponit d. fratres.

c Heredar. vide in dicta. l. 10. & i. §. sed nostra insti. de succ. liberto.

Lex. 6.

Legato seruo ut statim legatarius eum manumittat no potest legatario huius prae textu aliquod onus imponi: secus si post tẽ pus est manu mittendus: tunc potest apponi eius considerato seruitij cõmodo nec etiam seruo in testamento manumisso, cui nil aliud relinquitur potest onus imponi: sed legatario rogato seruo suum manumittere si legatum recepit, etiam si minus, valet: teneatur sed est alienus, no teneatur pro eo plusquam recepit, dare. Item legatarius quãtitatis non potest in maiori quantitate grauari. h. d.

d Dezimos. prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. 2. vers. si tamẽ seruũ tibi legauero.

e Ni es tenuto. Concor. cum l. plane si filius. §. si. ff. de lega. 1. nam non est locupletior qui libertum habet, vt ibi per glo. his enim demũ pecuniã ex cã fideicommissi prestare cogendus est, qui aliquis eiusdem generis vel simile ex testamento cõsequitur. verba sunt illius. l. quæ regula secundum Bald. ibi no ita bene alibi reperitur. Io. de Imol. Paul. & de Cast. ibi notat, q ex iure patronatus no dicitur quis locupletior vt propter ipsum possit pecuniarier grauari. Adde q nota. in l. naturalis. §. si. ff. de prescrip. verb.

f Esta alguna quantia. Concor. cum l. si mulier. §. Julianus. ff. de legat. 3.

g Esta alguna quantia. Adde l. tertã. §. eo.

h Por raxon del aforramiento. Adde dicta. l. plane si filium. §. si. ff. de lega. 3. cum enim libertas sit res in extimabilis, no pot grauari onere pecuniario vel extimabili: & ex hoc allegatur illa. l. q finiti ad infinitũ nã la est proportio secundum Bald. & Paul. ibi.

i Aforrallo. Cõcor. cum l. si legatario, & cum l. generalit. §. si q alienũ ff. de

rencia del finado. Otro si dezimos, a que si algũd ome q fue sse aforrado de su Señor, no ouiesse hijos, b q heredassen lo suyo, nin fiziesse testamento: mas dixesse a si ruego a fulano q fue mi Señor, q ha derecho de heredar c lo mio, q de tantos maruedis, o tal cosa a tal ome. Ca si acaciesse q este Señor atal muriesse, en ante q entrasse la heredad del aforrado, maguer la entrassen sus hijos despues: non son tenudos de pagar las madas q el aforrado ouiesse asfi dexadas, como quier q lo fueran, si su padre ouiesse entrado tal herencia ante que muriesse.

Ley. VI. Si el fazedor del testamento diesse su seruo a otro, e manera q le aforrasse, e le mada sse q die sse alguna cosa a otro como no es tenuto de lo fazer.

S I el fazedor del testamento diesse su seruo a otro, en tal manera q lo aforrasse luego: e por esta raxon q gelo daua lo quisiesse agrauiar, rogãdole, o mada dõle q diesse alguna cosa a otro: dezimos, a q no le puede a grauiar, nin es tenuto, e de pagar la manda, a qd aqui e diesse el seruo en esta manera: mas si gelo diere, dexando asfi: que le daua el seruo so tal condiciõ, que se seruiessse del, e le fiziesse libre fasta algũd tie po f o dia cierto, esto e bien lo podria rogar q diesse alguna cosa a otro: e aquel q recibiesse el seruo en esta manera: tenuto es de pagar tal manda como esta, fasta aquella quantia q que montare la gancia quel vino por raxon del seruo, o del seruicio que recibio del, desde el dia que lo recibio, fasta el dia que lo a

fideicõ. liberta. & l. si debitor in prim. & 6. in fideicõmissaria. eo. tit. k **Porque semeja.** Adde. l. Imperator. §. si cõm. ff. de legat. 2. & in l. fed si non seruus. ff. ad leg. falci. & dixi. §. eo. in l. 3. & facit hoc secundum Bald. in dicta. l. Imperator. §. si centũ. q datus in testamento venderem non possit intetare remediũ. l. 2. C. de rescind. venditio. quod lmo. ibi intelligit, & limitat: quãdo esset a testatore designatũ precii certũ: vide ibi p eũ.

forro. Otro si dezimos, que si el Señor franqueasse por si su seruo, e non le diesse ninguna cosa de sus bienes, que por raxon del aforramiento, b non lo puede agrauiar mandando le que de alguna cosa a otro en raxon de manda. E aun dezimos, que si algund ome rogasse a otro, q aforrasse su seruo dexando le en su testamento alguna cosa de lo suyo, por que lo fiziesse, si despues desto recibiesse el Señor del seruo, a quello que le auia mandado, maguer el seruo valiesse mucho mas que aquello que auia recebido tenuto es de aforrarlo: porque semeja, k que pues que lo recibio q se tuuo por pagado dello. Pero si tal seruo fue sse a geno, l e valiesse mas que aquello que le dieron, de guisa que el Señor non lo quisiesse dar por tanto: esto non lo qui rogaron que lo aforrasse, non es tenuto de dar por el: mas de aquello q recibio. E si por este precio non lo puede auer de uelo guardar e trabajarse m toda via, de lo auer por aq precio, si pudiere: ca tales cosas son q no puede ome acabar e vn dia q las acaba en otro. Mas si algũd testador dexasse maruedis ciertos e su testamento a algund ome, e mandasse a aquel a que los dexo, que diesse a otro. mas de aquello que el le auia dexado, dezimos q este atal no es tenuto de pagar ninguna cosa, de mas de aquella quantia que recibio, maguer ouiesse recebido a quello que el testador le mando.

Ley. VII. Como el heredero deus caber el ruego del testador, mandandole dar a otro fasta en aquella quantia que recibio del.

Nota hæc verba, & adde quæ habentur. §. eo. l. 3. an autẽ possit deducere sumptus, quos fecit in consequendo legatum: videtur q sic argu. l. si legatarius. ff. de legat. 3. an autem filia possit grauari in dote recepta, vt eam restituat. vid. l. si. §. fideicommissi. alias incipit filia. ff. de legat. 2. Et quod ibi dicit Bart. & Bald. in l. cum virum. C. de de fideicommissi.

Possum rogare illum, quem cum filio meo institui heredem, vt filium meum cum suis instituat: & teneatur quatenus ei accedit cum fructibus inde perceptis. Item legatarius certæ rei rogatus eam alii restituere, teneatur si eam habet: alias ad cedendum actionem teneatur substituto: & si plusquam res illa ei relinquitur, & habeat, & sua culpa res restituenda perditur vel negligentia in petendo imputetur teneatur substituto, sed si aliud ei legatum non fuit, non teneatur nisi de dolo hoc dicit.

a Que establez. Potest enim quis grauari, ut aliquem heredem instituat. ut hic & in l. imperator. §. cum quidam. ff. de lega. 2. de quo. l. ista sumpta est.

b De leg. 2. Concord. cum l. imperator. in princ. de lega. 2. & cum. l. si legatarius. ff. de lega. 3.

c Por su culpa. Concord. cu l. si seruus legat. §. cu qd. ff. de lega. 1. & intellige de culpa leui, qd est ad similitudine contra-ctus: ut ibi habetur. & tenet ibi Albericus habes ergo. hic. & in d. §. cu qd. de qua culpa teneat legatarius fideicommissario: de qua autem teneat heredes legatarij & fideicommissarij, dic vt in l. cu res. §. culpa. ff. eod. de qua veritate neatur executor legatarij, vide per Bal. in d. §. cu qd. vbi concludit, qd si erat mixtus executor, vt quia aliquod commodum libere manebat ex testamento, tunc teneat etiam de leui culpa: si autem sit merus executor, vt quia nullum commodum habebat ex testamento, & tunc solum teneatur de do- lo & lata culpa. per illum tex. iuncta. l. qd nerua. ff. de posit. & facit ista. l. vt possit for maioratus teneatur ipse & eius heredes ad reparationem damnoru, quae culpa sua euenerunt in reb. maioribus. Sic etiam praelatus tenetur reparare ecclesie omne damnum, qd contrigit propter eius negligentiam. glo. in autent. idem denestorianis. C. de heretic. Et not. Ioan. de plat. per tex. ibi in l. vnica. C. de colo. illiciti. lib. in fi. Adde etiam de prelatu, dimittente per negligentiam re ecclesie praescribi. gl. in c. placuit. el segudo. 16. q. 3. & Abb. in c. ex praesentiu. de pigno. in 3. notabi. & in c. 2. de dona. & in c. 1. col. 3. de in integ. restit. & per Francisc. Balb. in tractatu praescriptio. charta. 43. col. 2. & dicebat glo. in c. saepe fit. 2. q. 2. clericu posse priuari ecclesia, si negligit agros vel alias utilitates ecclesie. An autem compensetur tale damnum illatum reb. maioribus, vel ecclesie cu lucro siue melioramentis in alia re factis, vide quae notatur in l. si negotia. ff. de negot. gest.

d Engaño. Vel lata culpa, quia est ad similitudinem contractu bonae fidei, vt in d. §. cum quid. & l. si vt certo. §. interdum. ff. de comma. d. Lex. 8.

e Seruo heredis non potest pure legari, sed ad diem, vel sub condi-

N vno con su fijo estable sciendo el fazedor del testamento a otro por su heredero diziendo así: ruego que quando tu murieres, que establezcas a este mio fijo por heredero en vnoco tus fijos, si este atal recibiese la heredad del testador sobredicho, tenuto es de complir tal ruego como este, fasta quanto monta la herencia, en que fue establecido por heredero, con los frutos que recibio della. Otro si dezimos, que faziendo algund ome alguna manda a otro, de cosa cierta deziendole así: ruego que despues que auras recebida e auida tal cosa, que yo te mando dar, que la des a fulano, en tal caso como este dezimos, que tenuto es este a quien es fecha tal manda, si la ouiere, de la dar al otro a quien el testador mando que fuese dada. E si auer non la pudiere, este que recibio el ruego del fazedor del testamento, deue otorgar al otro, el derecho que en ella ha, porque la pueda demandar e auer. E si acaciere que a este a tal ouiesse el testador mandado alguna cosa otra apartadamente para si, de mas de aquello que le ouiesse rogado quel diese al otro, si ouiesse ya recibido aquella suya, e fuesse negligente en demandar, lo que deuia auer por el otro, si se perdiesse por su culpa, dezimos que estonce tenuto es de la pechar. Mas si apartadamente non le ouiesse mandada ninguna cosa, maguer por su culpa se parase mal la manda, quel deuia recabdar: el otro deuia auer: estonce non seria tenuto de le fazer emienda ninguna por esta

razone: si si liber fuerit cu cesserit dies legati, habebit illud: sed si seruo instituto eius domino quid legetur: & ante aditionem efficiatur liber, habebit dominus legatum, & seruus hereditatem. hoc dicit.

e Al seruo del heredero. Idem dicit si legetur seruo testatoris, vt in l. seruis. C. de lega. & idem dicitur in monacho & monasterio, vel econtra:

licet hic dicitur de seruo & herede Io. Fab. in §. a seruo. in fi. in l. d. legat. sed an ad alimeta valeat relicto p. p. seruo. vide l. seruos. & ibi Bart. ff. de aliment. & cib. legat. & an a patre possit legari filio? vide in l. filia. ff. de aur. & argen. legat. & in l. vbi pure. in princip. ff. ad trebell. & in l. cum filio. vbi per Bart. ff. de lega. 1. vbi Bart. vult qd si pater ad quem peruenit hereditas, mediante filio, grauetur restituere hereditate filio, qd censet rogatus restituere post mortem patris non ante Allegat. epistolae. §. 1. ff. ad trebellia. vbi etiam Pau. de Cast. refert. hoc dicit Bart. licet si pater esset institutus & grauat restitueret, videretur grauat pure. Et sic non valeret de iure digestorum. per §. an seruo. instituta. de leg. de quo ista. l. sumpta est. nisi apposeris verba, per que voluerit dicitur

razon. Fuera ende, si le fuesse prouado que se perdiera por algud engaño, quel ouiesse fecho.

¶ Ley. VIII. Como quando el fazedor del testamento dexa a algund ome por su heredero, non puede dexar mandas al seruo del.

L el señor de algun seruo fuesse establecido por heredero de otro, non podria el fazedor del testamento despues mandar ninguna cosa de las suyas al seruo del heredero, e fueras ende si gela manda con condicion: o fasta dia o tiempo cierto, diziendo así: mado tantos marauedis: o tal cosa a tal seruo de mio heredero, si acaciere que el aforrarse su Señor fasta tal dia: o poniendo le otra condicion semejante desta. Ca si acaciere que se cumple la condicion, aura el seruo la manda, e non de otra guisa: mas si el seruo de alguno fuesse establecido por heredero de otro, si aquel mismo q lo establecio, mandasse alguna cosa al Señor: estonce dezimos, que si en ante que entrasse la heredad el seruo, le aforrarse su Señor, o lo vendiesse: estonce aura el Señor la manda e el seruo la heredad.

¶ Ley. IX. Como la persona de aquel a quien es fecha la manda, deue ser nombrada ciertamente.

A persona de aquel a quien es fecha la mada, deue ser puesta e nombrada ciertamente, de guisa que puedan saber qual es: o por su nome: o por otras señales: ca si cierta non fuesse, non valdria la manda. E esto seria como si el testador ouiesse dos amigos, & que ouie-

re in tempus, quo esset effectus sui iuris. de iure vero nouo tanquam aduentitia quo ad proprietatem filio quaterentur, & sic valeret grauaen, vt etiam vult Ioan. Fab. in d. §. an seruo.

f Mas si el seruo. Ratione diuersitatis inter istam & primum casum ponit tex. in dicto. §. an seruo: quia in casu isto hereditas delata seruo est separata a legato mihi facto, qd non est quando seruo meo est legatum a me instituto: quia legatum non separatur ab hereditate. Et ibi declarat Angel. scilicet qd quando dominus est hares institutus & legatum eius seruo, hereditas & legatum pendet a sola voluntate domini: quando vero institutus est seruus, tunc non pendet a sola voluntate domini: quia etiam concurrere debet voluntas serui in adeundo vt in l. cum proponas. C. de heredi. insti. ¶ Ley. 9.

Si legatur Titio, & sunt duo Titij: nec de quo sentit testator apparet, non valet legatum propter incertitudinem: sed vbi de persona constat, error nominis vel pronominis non nocet. hoc dicit.

¶ Dos amigos. Concor. cum l. si quis seruum. §. si inter. ff. de legat. 2. &

cu. si fuerit. ff. de reb. dub. & exponit Alberic. in d. §. si inter. quando erant amici testatoris pari amicitia bonus tex. licet ipse non alleget in d. l. si fuerit. vbi expresse not. Socinus qd debet maiori amicitia coniunctio: licet postea arguit in contrarium. qd. §. si inter. in d. l. si loquatur, & non bene se firmat: secus vero si vnus non est amicus, alter sic

se el vno nome assi como el otro, e dixese assi: mado a fulano mio amigo tantos marauedis, o tal cosa, e non dixesse el sobre nome de aql a quie lo mandaua. Ca pual que no se puede saber a ciertamete, que de aqll los sus amigos quisiera el testador, q ouiesse aqll la mada: por de non vale, nin es el heredero tenuto de la cumplir. Pero si fuesse cierta la persona de aql a quie fuesse mada, maguer errasse el testador en el nome, e en el sobre nome de aql a quie la fiziesse, non empesce tal yerro, nin se embarga por de la manda.

¶ Ley. X. En quales cosas pueden ser fechas las demandas.

E las personas q pueden fazer madas, diximos en las leyes ante desta: e otrosi de los q las recibie. E tal manda como esta, es llama-

da en latin delegatis primo. E agora queremos mostrar, de quales cosas puede ser fechas las madas, a que dize en latin otrosi, de legatis secundo. E dezimos, q el testador puede fazer madas, ta bien de las cosas suyas como de las de aql q establese por su heredero. E por de tenuto es el heredero de dar e de pagar las cosas q assi dexasse o mandasse aql q lo establecio, quier sea suyas del heredero quier del testador. Otrosi dezimos, q si el fazedor del testamento mada cosa agena a otro, sabiendo q no era suya, nin de su heredero, tenuto es el heredero de la comprar, e de dar la a quien fue mandada. Mas si el testador a la sazón que la mando, cuydasse que era suya, e fuesse agena: esto ce el heredero non es tenuto de la comprar, nin de darle la estimacio

ga. vbi Alex. dicit conclusiue, qd aut defuncti noie heredis, obligauit bona heredis: & tunc pcedat opinio, qd possit obligare: quae fuit opinio Petri, & Ang. in l. asiduis. C. qd potior. in pigno. habeat. & Bal. & Ang. in d. l. si heredis. aut no obligauit noie heredis: & tunc pcedat opinio contraria, que fuit Cyni. & Sali. in d. l. asiduis. p. tex. in l. si titio. ff. de pig. & p. l. re aliena. 2. resp. ff. de pignora. actio. idem tam Alex. consil. 173. vol. 2. incipit viso themate. Quod etiam est repetitum. 3. vol. consil. 51. in d. l. si tenet testatorem posse obligare re heredis: & qd heres adeudo hereditate testatoris, vt dicitur obligatione approbasse. l. cu a matre. C. de rei vendi. l. si creditoribus. C. de seruo. pign. dat. manu. & pign. solo consensu et absq; traditione constituit. l. ff. de pignora. actio. l. 3. ff. in quibus causis pign. tacite contrahi. Potest et testator prohibere alienationem rei heredis, sicut p. p. vt p. bat in l. si quis ita sit legat. §. si ff. de manumiss. testa. que tex. ad hoc allegat Pau. de cast. in d. §. si re tua. Et facit vt testator possit grauar herede vt ponat in maiori casu facto p testatorem vel ab alio, a quo testator habuit: & p. hiber eius rei alienationem, sicut si esset propria facit. l. vxor in prim. ff. de lega. 3. facit etiam ista. l. si habens a rege licentia faciend. maiori casum sub vinculis & graua minibus sibi placitis possit maiori am etiam facere de reb. heredis, quod bene nota.

¶ De la compra. Concord. cu. §. non solu. in l. de lega. & C. eo. l. cum alienam. ff. de lega. 3. l. no dubiu. §. si. & l. in meum. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, quando vus fructus fundi legatari erat alienus. An autem dispositio istarum. procedat de iure canonico: docto. late in l. si in d. l. cu alienam. & in c. filius noster. de testa. propter varios intellectus illius. c. & vide qd praedicta dispositio procedat in vtroq; foro, vt in cap. si episcopus. 2. q. 5. & qd. c. filius. procedat in suo casu specialij, in quo loquitur, videlicet quando res aliena est legata ecclesie: in pretiu sepulture, prout tex. ille cantare videt, qd vt quodammodo excreabile iuxta tex. in c. abolende. de sepultu. & ideo papa. ibi noluit tale legatum rei alienae admittere. etiam quoad estimationem ne locus faceret vel religiosus ad sepulcrum vendi videretur. Et licet non ita dilucidum: istu intellectu voluit tenere Ang. in d. l. cu aliena. vult etiam, licet non ita clare, Didacus a Couarruasi in relectio sua. d. c. filius noster. ad fi. dicesita colligi plecta epistola beati Grego. de qua illa decretalis supra est. & qd ad hoc ipse animaduertit, & certe Ang. vt credo ia animaduertit in d. l. cu aliena. Contra istu intellectu non facit qd relinquere aliquod ecclesie etiam gratia sepulture, non est prohibitu, vt probat tex. in d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc phibetur aliquo iure: ex quo non interuenit venditio sepulture ex conuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina. neq; canonica hoc vetat: patet tamen ibi mouetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit: praeterea si locus sepulture, de quo in d. c. erat facer seu religiosus, etiam per. l. seculi non potest vendi: quia non est in commercio, l. in tantum

¶ De aqua que establese. Concord. cu. §. no solu. in l. de leg. & l. vnus ex familia. §. si re tua. ff. de leg. 2. vbi habet qd hoc pcedit, etiam si testa-

tor legat re heredis, vt sua scietur vel ignoscatur: & etiam si testator in re heredis ius aliquod vel parte habeat: na & quoad tota re valet legatum. l. cu filio. §. d. ff. de leg. 2. vbi Bar. & doct. qd plane pcedit vbi testator simpliciter legat re heredis: secus si diceret re tale me lego, secundu Ioan. de Imolin. d. §. si re. & Bar. & Iason. in l. serui electio-

ne. §. si. ff. de legat. 2. no tñ rei heredis legat iplo iure tranfire dñm, sicut quando legat res propria vt not. gl. in l. papinian. ff. de seruit. re. p. bata glo. quae voluit contrariu in l. 2. C. comunia. de lega. quae committer reprobat p. l. si inquilinos. §. cu serui. ff. de leg. 2. an autem testator possit obligare re heredis? varie fuerit opinio nes de quibus per Alexan. in l. si heredis seruus. co. l. 2. ff. de lega. 2. vbi Alex. dicit conclusiue, qd aut defuncti noie heredis, obligauit bona heredis: & tunc pcedat opinio, qd possit obligare: quae fuit opinio Petri, & Ang. in l. asiduis. C. qd potior. in pigno. habeat. & Bal. & Ang. in d. l. si heredis. aut no obligauit noie heredis: & tunc pcedat opinio contraria, que fuit Cyni. & Sali. in d. l. asiduis. p. tex. in l. si titio. ff. de pig. & p. l. re aliena. 2. resp. ff. de pignora. actio. idem tam Alex. consil. 173. vol. 2. incipit viso themate. Quod etiam est repetitum. 3. vol. consil. 51. in d. l. si tenet testatorem posse obligare re heredis: & qd heres adeudo hereditate testatoris, vt dicitur obligatione approbasse. l. cu a matre. C. de rei vendi. l. si creditoribus. C. de seruo. pign. dat. manu. & pign. solo consensu et absq; traditione constituit. l. ff. de pignora. actio. l. 3. ff. in quibus causis pign. tacite contrahi. Potest et testator prohibere alienationem rei heredis, sicut p. p. vt p. bat in l. si quis ita sit legat. §. si ff. de manumiss. testa. que tex. ad hoc allegat Pau. de cast. in d. §. si re tua. Et facit vt testator possit grauar herede vt ponat in maiori casu facto p testatorem vel ab alio, a quo testator habuit: & p. hiber eius rei alienationem, sicut si esset propria facit. l. vxor in prim. ff. de lega. 3. facit etiam ista. l. si habens a rege licentia faciend. maiori casum sub vinculis & graua minibus sibi placitis possit maiori am etiam facere de reb. heredis, quod bene nota.

¶ De la compra. Concord. cu. §. non solu. in l. de lega. & C. eo. l. cum alienam. ff. de lega. 3. l. no dubiu. §. si. & l. in meum. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, quando vus fructus fundi legatari erat alienus. An autem dispositio istarum. procedat de iure canonico: docto. late in l. si in d. l. cu alienam. & in c. filius noster. de testa. propter varios intellectus illius. c. & vide qd praedicta dispositio procedat in vtroq; foro, vt in cap. si episcopus. 2. q. 5. & qd. c. filius. procedat in suo casu specialij, in quo loquitur, videlicet quando res aliena est legata ecclesie: in pretiu sepulture, prout tex. ille cantare videt, qd vt quodammodo excreabile iuxta tex. in c. abolende. de sepultu. & ideo papa. ibi noluit tale legatum rei alienae admittere. etiam quoad estimationem ne locus faceret vel religiosus ad sepulcrum vendi videretur. Et licet non ita dilucidum: istu intellectu voluit tenere Ang. in d. l. cu aliena. vult etiam, licet non ita clare, Didacus a Couarruasi in relectio sua. d. c. filius noster. ad fi. dicesita colligi plecta epistola beati Grego. de qua illa decretalis supra est. & qd ad hoc ipse animaduertit, & certe Ang. vt credo ia animaduertit in d. l. cu aliena. Contra istu intellectu non facit qd relinquere aliquod ecclesie etiam gratia sepulture, non est prohibitu, vt probat tex. in d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc phibetur aliquo iure: ex quo non interuenit venditio sepulture ex conuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina. neq; canonica hoc vetat: patet tamen ibi mouetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit: praeterea si locus sepulture, de quo in d. c. erat facer seu religiosus, etiam per. l. seculi non potest vendi: quia non est in commercio, l. in tantum

¶ De aqua que establese. Concord. cu. §. no solu. in l. de leg. & l. vnus ex familia. §. si re tua. ff. de leg. 2. vbi habet qd hoc pcedit, etiam si testa-

tor legat re heredis, vt sua scietur vel ignoscatur: & etiam si testator in re heredis ius aliquod vel parte habeat: na & quoad tota re valet legatum. l. cu filio. §. d. ff. de leg. 2. vbi Bar. & doct. qd plane pcedit vbi testator simpliciter legat re heredis: secus si diceret re tale me lego, secundu Ioan. de Imolin. d. §. si re. & Bar. & Iason. in l. serui electio-

ne. §. si. ff. de legat. 2. no tñ rei heredis legat iplo iure tranfire dñm, sicut quando legat res propria vt not. gl. in l. papinian. ff. de seruit. re. p. bata glo. quae voluit contrariu in l. 2. C. comunia. de lega. quae committer reprobat p. l. si inquilinos. §. cu serui. ff. de leg. 2. an autem testator possit obligare re heredis? varie fuerit opinio nes de quibus per Alexan. in l. si heredis seruus. co. l. 2. ff. de lega. 2. vbi Alex. dicit conclusiue, qd aut defuncti noie heredis, obligauit bona heredis: & tunc pcedat opinio, qd possit obligare: quae fuit opinio Petri, & Ang. in l. asiduis. C. qd potior. in pigno. habeat. & Bal. & Ang. in d. l. si heredis. aut no obligauit noie heredis: & tunc pcedat opinio contraria, que fuit Cyni. & Sali. in d. l. asiduis. p. tex. in l. si titio. ff. de pig. & p. l. re aliena. 2. resp. ff. de pignora. actio. idem tam Alex. consil. 173. vol. 2. incipit viso themate. Quod etiam est repetitum. 3. vol. consil. 51. in d. l. si tenet testatorem posse obligare re heredis: & qd heres adeudo hereditate testatoris, vt dicitur obligatione approbasse. l. cu a matre. C. de rei vendi. l. si creditoribus. C. de seruo. pign. dat. manu. & pign. solo consensu et absq; traditione constituit. l. ff. de pignora. actio. l. 3. ff. in quibus causis pign. tacite contrahi. Potest et testator prohibere alienationem rei heredis, sicut p. p. vt p. bat in l. si quis ita sit legat. §. si ff. de manumiss. testa. que tex. ad hoc allegat Pau. de cast. in d. §. si re tua. Et facit vt testator possit grauar herede vt ponat in maiori casu facto p testatorem vel ab alio, a quo testator habuit: & p. hiber eius rei alienationem, sicut si esset propria facit. l. vxor in prim. ff. de lega. 3. facit etiam ista. l. si habens a rege licentia faciend. maiori casum sub vinculis & graua minibus sibi placitis possit maiori am etiam facere de reb. heredis, quod bene nota.

¶ De la compra. Concord. cu. §. non solu. in l. de lega. & C. eo. l. cum alienam. ff. de lega. 3. l. no dubiu. §. si. & l. in meum. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, quando vus fructus fundi legatari erat alienus. An autem dispositio istarum. procedat de iure canonico: docto. late in l. si in d. l. cu alienam. & in c. filius noster. de testa. propter varios intellectus illius. c. & vide qd praedicta dispositio procedat in vtroq; foro, vt in cap. si episcopus. 2. q. 5. & qd. c. filius. procedat in suo casu specialij, in quo loquitur, videlicet quando res aliena est legata ecclesie: in pretiu sepulture, prout tex. ille cantare videt, qd vt quodammodo excreabile iuxta tex. in c. abolende. de sepultu. & ideo papa. ibi noluit tale legatum rei alienae admittere. etiam quoad estimationem ne locus faceret vel religiosus ad sepulcrum vendi videretur. Et licet non ita dilucidum: istu intellectu voluit tenere Ang. in d. l. cu aliena. vult etiam, licet non ita clare, Didacus a Couarruasi in relectio sua. d. c. filius noster. ad fi. dicesita colligi plecta epistola beati Grego. de qua illa decretalis supra est. & qd ad hoc ipse animaduertit, & certe Ang. vt credo ia animaduertit in d. l. cu aliena. Contra istu intellectu non facit qd relinquere aliquod ecclesie etiam gratia sepulture, non est prohibitu, vt probat tex. in d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc phibetur aliquo iure: ex quo non interuenit venditio sepulture ex conuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina. neq; canonica hoc vetat: patet tamen ibi mouetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit: praeterea si locus sepulture, de quo in d. c. erat facer seu religiosus, etiam per. l. seculi non potest vendi: quia non est in commercio, l. in tantum

Sesta partida.

§. sacra. ff. de ven. diuif. l. 7. eo. & sic papa, ibi non potuit ex hoc moueri contra leges...

della. E para saber la verdad, si el testador sabia q aquella cosa era agena, quando la manda, ha menester q aquel a quie es fecha la manda, que lo prueue, e si lo pro uare, de uela cõprar el heredero, e dar gela, si gela quisiere vender. E si por auentura nõ la pudiere auer por cõpra, o le de mãdassen por ella mayor precio de lo q vale: estonce el heredero deue le dar tanto por ella, a aquel a quie fue mandada,

¶ alias efflet relictur, & si sciret re aliena, nõ curat, ne eat per istas simulationes. & istu dicit esse casu illius. c. q. secundu eum canonistę simplices nõ intelligunt. & licet Abb. in. d. c. filius. in. 5. lectura. reprober istu intellectu motus ex quibusdã leuibus fundamentis, mihi fatu placet nõ in primis iste intellectus nõ diuinat, licet enim ibi nõ fiat metio de ignorantia in dubio, illa presumit, & nõ scientia. l. verius. ff. de proba. imo, vt in ista. l. habetur legatarius tenet probare scientia. & sic de iure ignorantia presumit. Itẽ nihil repugnat, q etiã iura ciuilia intelligatur etiã de cõiunctione spirituali, quã maior & fauorabilior est quã carnalis, vt in. c. inter corporalia. de translatio. episco. vel elect. & quia etiã si testator ignoratet legat re alienã nõ coniuucto, si tamẽ diligit eũ. vt proximu seu coniuuctum, tenet legatum. vt dixit Guillel. de Cug. in. d. l. cõ alienã. & sequit ibi Alex. procedit etiã, quã do legatũ sit ad pias causas, seu pro anima: vt late tradit Alex. in. d. l. cõ alienã. col. 2. Itẽ licet nõ reperiat expresse de iure ciuili, q debeat tur extimatio, quãdo legatur res aliena ecclesie a testatore ignorate re esse alienã, satis hoc cõstat: cõ expresserit in cõiunctis, & cõ expresse rit quãdo legat pro libertate. & placet iste intellectus, quãdo hæres a quo fieret, ecclesie legatum rei aliene, erranter esset filius, & non ita diues, prout fuit in casu. d. ca. filius noster. argu. c. fi. 17. q. vlti. quia noluit papa tale lucrũ cõ damno filiorũ extorqueret: licet de rigore iuris ciuilibus poterat. & sic q cõ isto tẽperamẽto procedat intellectus Bal. tu qui maius ocium habuerit labora, si possis aliũ meliore intellectu inuenire ad illud. c. erga quod ita docto. illustres infudauerunt, neq; obliuiscaris vnu intellectũ, ex ibi traditis per docto. quem etiã tenet Archi. in. c. vna sola. 33. q. 5. secundũ quẽ poteris inferre, q si legatur res alicuius maioris non debeat re estimatio, vide. l. si quis inquilinos. in princip. ff. de lega. 1. & cogita circa prædicta si possit dici, quod aut re se sit prohibita alienari, ex facultate principis, & nõ debeat re estimatio. l. apud Iulianũ. §. cõstat. & ibi gl. Bar. & doct. ff. de leg. 1. si vero maioris esset facta sine facultate, in casu quo possit fieri, & tũc si legatũ factũ fuit, scietet debeat estimatio. vt not. gl. of. & Bar. in. l. vnu ex familia. §. si fundũ. ff. de lega. 2. ibi vi Pau. de cast. & in casu in quo nõ debet estimatio si legatet re maioris, vel talẽ re aliã, quã nõ esset maioris, teneret legatũ p tex. in. l. si. §. si. ff. qui & a quibus. glo. notabilis. in. c. multorum. 26. q. 2. in verbo aut certẽ. & l. nõ vtig. in prin. ff. de eo qd cer. loco. & ad quãtionẽ prædictã, q legata re maioris scietet debeat estimatio. vi. Ioan. Fabri. in. §. nõ solũ. in. fi. in. fi. de lega. loquentẽ in re feudali. & ibi vi. ad intellectũ. d. c. filii. in. 2. col. ibi in hoc pot dici. Sed pone q testator p viã legati reliquit possessõri maioris aliquã re, & grauauit eũ vt prestaret alteri aliquã re maioris, & q aliã si nõ prestet pereat legatũ: an teneat tale grauamẽ videtur q nõ cõ hoc sit impossibile, & ipse incidet in poenã stãte dispositione maioris, q nõ possit permutari. tu dic q saltẽ debetur estimatio, secundũ Bal. in. l. apud Iulianũ. §. cõstat. ff. de lega. 1. vbi & Ioan. de Imol. dicetes, q licet grauamẽ sit de impossibili debet impleri volũtas testatoris in aliud simile, & sic dico q debebit estimatio, vt in. l. nõ dubiũ. §. si. ff. de lega. 3. & vide quã dixi. in. l. 10. tit. 26. in gl. magna. ver. quid aut si alicui. 4. p. tit. Sed pone q pater fecit maioriam per viam testamenti, de re vnus filij quierat in eius potestate in alium filium, moritur postea iste filius cuius erat res, an recõualeceret relictũ hoc in maioriam? vide in ista quãstione ad ei? decisionem Bart. & docto. signanter Paulũ de Cast. qui subtiliter considerat post glo. ibi in. l. seruum filij. ff. de lega. 1. in prin. Quid autem si pater rem quam possit in maioriam emerat, & non sol ueat precium in totum, vel pro parte an teneatur ad precium soluendum ille cui relinquitur maioriam, vel hæredes defuncti? Bald. dicit q

hæredes in. l. cõ alienã. C. de legat. versic. dubitatur tamen. Et si euincatur res maioris, an hæredes teneatur. vi. tex. in. l. cõ pater. §. euictis. ff. de lega. 2. Bal. in. d. l. cõ alienã. C. de lega. versic. vltimus. in. fi. Quid autẽ si quis legat fundũ dotale, an debeat estimatio gl. in. l. dotale. ff. de testa. mili. dicit q nõ. Bar. tñ ibi tenet contrariũ. & Bal. nouel. in. tractatu. de dote parte. 7. p. riuilegio. 22. fol. m. 34. col. 4. Paul. Alex. & Iason. in. l. apud Iulianũ. §. cõstat. ff. de lega. 1. Bal. in. d. l. cum alienã. vbi hoc dicit cõmuniterteneri: & pcedit secundũ docto. vt Bal. dicit in. l. 3. C.

quanto apreciaren dos omes buenos, que podria valer. Mas si nõ pudiere pro uar, que el fazedor del testamento sabia que aquella cosa que mandaua era agena: estonce non deue auer ninguna cosa, por razon de tal manda, aquel a quie fue mãdada. Fuera ends si fue fecha mãda de tal cosa, a tal persona que ouiesse allegança d con el fazedor del testamento, as si como si la fiziere a su mu-

de iur. doti. col. 2. versic. sed tunc quæro. & si maritus sit ille, qui legat rem dotalem. Idem tamẽ Bal. & Angel. in. d. l. dotalem. & Salicet. in. l. cum alienã. C. de lega. & Ioan. de Imol. in. d. §. cõstat. intelligunt quando extraneus legaret: fecit si maritus, qui tantum videtur legasse ius suum: licet eius morte periturum iuxta illam opinionem, quã est magis cõmunis, de qua per Bar. & Alexan. in. l. quod in rerum. §. 1. ff. de lega. 1. quã opinio, quando testator sciebat vere vel presumpsiue, ius suum per eius mortem expirare, mihi videtur in spida. vnde contra eam tenuit Ioan. de Imol. Et multi alij relati per Alexan. & ipsemet Alex. in. d. l. q in rerum, secundum quã opinionem procederet, quod dixi: & si maritus sit, qui legaret fundũ dotalem. Quid autẽ, si legatur res futuã? id quod tenet legatum, quia potest redimi a domino, secundum Bal. in. l. in. fi. C. de vfucapio. pro empto. si vero legatur res feudalis per errore iuris, credens se legare posse, non debetur aliquid. l. si cho. ff. de vfusu. lega. si ex certa scientia valet legatũ, vt debeat re estimatio, secundum Bal. post Odofred. de feud. succesio. in princip. vide in hoc per eundem Bal. in. c. i. §. donare. q. aliter feud. alien. po. col. 1. versic. sed ego quæro. vbi dicit nihil deberi, quia ex quo testator legat ius suũ, qd morte finitur, inutile est legatũ. l. vxor patri. C. de lega. Et si quis tantũ habens habitationem, eam legat: dic q nõ valet, vt per Bal. in. l. habitatio. C. de vfusu. per. d. l. vxor patri. circa cuius. l. materiã. vide per Alex. consil. 9. 2. volu. col. fi. & qd not. Abb. in. c. qd autẽ. de iur. patro. & in donante, an videatur tãtum donare ius q habet in re vide Alex. consil. 47. volu. 3. quãdo tamẽ quis habet aliquam partem, vel aliquod ius in re q illud tantũ videatur legare. vide. l. serui electio. ne. §. si. ff. de lega. 1. & tex. nota. in. l. qui concubinã. §. qui fundum. ff. de leg. 3. & l. si cho. & ibi Bar. ff. de vfusu. lega. & l. si domus. §. si. ff. de leg. 1. & eo. tit. l. qd in reru. §. 1. & limita istã. l. nisi testator credidisset, quã legabat, esse suã ex aliquo titu. specialĩ, qui iã extinctus erat, vt in. l. si cho. ad fi. ff. de vfusu. lega. & ibi glo. & Bar. Et adde q tradit Abb. in. d. c. filius noster. de eo, qui habet ius pignoris tantũ, in re quã legat. Et aduerte q leges disponetes, q videf quis legare respectu iuris, qd habet, in re aliena procedũt quãdo testator sciebat illud ius, nam si ignorabat, tota res, vel ei? estimatio debebitur. est, & ibi Bar. & Paul. de cast. in. l. serui filij. ff. de lega. 1. in. §. 1. & vi. eundem Pau. in. l. si domus. §. de euictione. & §. si. ff. eo.

- a ¶ Que lo prueue. Et sic legatario incũbit pbatio, q testator sciuerit esse alienã, vt hic. & in. §. nõ solũ. in. fi. de leg. & quãdo presuma scientia vel ignorantia in testatore in ista materia. vide per Bal. in. d. l. cum alienã. col. fi. versic. dubitatur.
- b ¶ Quanto apreciaren. Adde. d. §. nõ solũ. in. fi. de leg. & l. nõ dubiũ. §. 1. & l. qui concubinã. §. si. ff. de lega. 3. & l. alienus. ff. ad. l. fal.
- c ¶ Estonce no deue auer. Limita nisi legauerat re alienã, quã suã putabat animo cõpensandi, et cõ debitore naturali tñ, quia censet velle sibi deberi estimatiõẽ, si res euincatur. & q in omnem casum voluerit eam habere. ita notabiliter Paul. de cast. in. l. hæres percepto. ff. ad trebellia. per tex. ibi quem dicit esse expressum casum.
- d ¶ Allegança. Cõcord. cõ. d. l. cõ alienã & cõ. l. prædia. C. de fideicõ. & l. quint. §. si. ff. de aur. & argẽ. leg. & vide p gl. in. d. l. cõ alienã. que dicit cõiuncta psona, & vsq; ad quẽ gradũ. vide ibi p Alex. & an sufficiat q sit cõiuncta psona tẽpore testamẽti, licet postea defierit? vide p Bal. in. d. l. prædia. colu. fi. vbi vult q sic. vide ibi per eum, & an si filius instituat in re certa aliena, possit dicere testamentũ nullum? vide Bal. notabiliter in. l. scim. in prin. C. de inofficio. test. col. 2. versic. extra querit. vbi post Guillel. vult q nõ, et si isto casu error induxit patrẽ ad relinqũdũ re alienã, qd limitat nisi res nõ esset in cõmercio

vel non esset in rerum natura, an autem re euicta agat legatarius de euictione? vide in. l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. 1. & in. l. cõ pater. §. euictis. & ibi Bar. ff. de lega. 2. & per glo. & docto. in. d. l. cum alienã. Limita tñ singulariter & intellige q legans sciebat ius, quod habebat in re legata. si vero credebatur nullum ius habere, & legauit re aliã nam: tunc nõ

refringet ad ius, quod habebat, sed debeat ple no iure secũdum Bart. & Paul. de Cast. in. l. serui filij. §. si quis re. ff. de lega. 1. qd nota ad maiorã, si aliquis forte habens ius pignoris, quod ignorabat: de tali re constitueret maioriam. Et vide etiam p Pau. in. l. si do mus. §. de euictione. & §. si. ff. de lega. 1. Et vide omnino ad prædicta, q dicit Paul. in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de lega. 2.

¶ Ley. XI. Como el fazedor del testamẽto puede fazer mãda de alguna cosa que fue se empeñada.

M Anda, b faziẽdo el testador de alguna cosa suya, q el sabia, d q era empeñada, o obligada a otra, por menos de lo q valiesse, tenuto es el heredero de la quitar, de los bienes del finado, e de dar la a aql a quie fue mãdada. Otro si dezimos, q si tal cosa era em peñada por tãto, o por mas de lo q valie-

- a ¶ Afiorarlo. Concord. cõ l. Paulus. 1. respõ. ff. de fideicõmiss. liber. ¶ Lex. 11.
- ¶ Testator rem suam pignoratam minori precio valoris scienter legãt tenetur eam hæres luere de bonis defuncti & legatario dare: idem si pro maio: i quã valet vel pro tanto etiam ignoranter erat pignori data, tenetur enim hæres luere de bonis testatoris: sed si pro minori precio erat pignorata, testator ignorante luẽt pecunia legatariũ. hoc dicit. Habuit originem a. §. sed & si rem suam. in. l. i. eod. titu. & a. l. si res obligata. ff. de lega. primo.
- b ¶ Manda. Concord. cum. l. si res obligata. ff. de lega. 1. & cum. l. prædia C. de fideicommiss. & cum. §. sed & si rem. in. fi. de lega.
- c ¶ Suya. Quid si legaret rem alienã, quã erat obligata? vide per Bart. in. l. si tibi homo. in prin. ff. de lega. 2. Et poteris illum tex. qui est singularis inducere ad quẽst. an si possessor maioris legat maiorã sequeti in gradu q ouerẽt hoc vt si res maioris erat obligata iure pignoris alicui ex facultate regis q hæredes defuncti legantis teneant luere talem rem per illum tex. qui non est alibi scõm Paul. de Cast. ibi post Dinum.
- d ¶ Que el sabia. Et in factõ proprio presumitur scientia. l. quanquam. ff. ad Velleia. quod limita, nisi in factõ antiquo vel multum implicito, scõdum Bar. in. d. l. si res obligata. Et istud de factõ antiquo sublimita tripliciter, vt per Alexan. ibi. quid autem si testator obligauit rem post testamentum? dic quod tunc hæres tenetur eam luere in distictõ. l. tertia. C. de lega.
- e ¶ Empeñada. Intellige siue sit obligata p debito hereditario, siue p debito alieno alicui? tertii, scõm cõem opinionẽ cõtra Bar. in. d. l. si res obligata. cõ illa. & ista, q distincte loquant: & eo casu quo erat obligata pro debito alieno, & onus luẽdi spectat ad legatarium: tenetur hæres cedere legatario actionem, quam habebat hæres contra illum tertium. per. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. de lega. 1. Si vero res fuit obligata pro debito hæredis ante mortem testatoris: tũc distinctio huius. l. non habet locum: quia indistincte tenebitur hæres ad luendum, cum non luendo videatur esse in dolo & culpa. l. cum res §. culpa. ff. eo. & ita tenet Angel. & Raphael. & Paul. de Cast. & Alex. in. d. l. si res obligata. licet Ioan. de Imol. ibi voluerit, quod etiam in isto casu procedat distinctio illius. l. & eius dispositio. cum indistincte loquantur. Sed opinio prædictorũ videtur verior & æquior, quã etiã tenuit Bar. in. l. prædia. C. de fideicõm. & pro ista opinione facit ista. l. partitariũ. ibi cum dicit (de los bienes del finado) nã si pro debito hæredis fuerat obligata: etiã de propriis bonis hæres tenetur & sic erit ista vna limitatio hui? l. alias duas limitationes ponit Bal.

in. d. l. prædia. scilicet qñ res esset obligata factõ legatariũ, & quãdo quid vniuersale vt peculium vel apotheca puta pignorum, legatariũ esset nam tunc onus luẽdi non spectat ad heredẽ, sed ad legatariũ. ¶ Ley. 10. Quia legatũ esset tñ inutile, si legatario incũberet onus luẽdi. Et ideo tũc spectat ad heredẽ, etiã si testator ignorauit rem fuisse

obligatã, & ita etiã intelligebat. glo. d. l. si. res obligata. vbi ista est cõis opinio. Doct. & Azõ. C. eo. in summa col. 3. licet contra dictã rõnẽ tractat dicit. l. & si re. quõ. ff. de le. 1. p. rone pãdicta tñ optime facit. l. q cõcubi nã. §. q hortos ff. de leg. 3. vbi bonus casus. Ange. y quẽ sequunt Raphael. & Paul. de Castro. & Alex. in. d. l. si res obligata aliter intelligit illã. l. vide licet qñ aliqd pot esse super fluum soluto ere alieno. tũc indistincte hæres luere teneatur, qñ

¶ Ley. XII. Como de las cosas que non son aun nascidas puede ser fecha manda.

Vedẽ fazer mãda los fazedores de los testamẽtos, de las cosas q son nascidas a la sazõ q las mãdan, e aun de las q puedẽ nascer, b despues q la mãdarẽ, a si como los frutos de la tierra e de los arboles. Otro si de los fijos, de los seruos, e de los ganados, e de las bestias. Pero dezimos, q si los fazedores de los testamẽtos, fiziesse mãda de tal cosa de q nõ fuessen ciertos, i si era biua o nõ as si como de seruo, o de otra cosa que fueffe en otra parte, estõce el here-

videt esse in culpa nõ luendo & faciendo, sicut quilibet diligẽs pãfamilias fecisset, licet testator hoc ignorauerit: qñ yõ nihil super sit, de ducto qre alieno: tũc q hæres nõ pot dici esse in culpa nõ tenebitur hæres luere: eo q in effectu esset legare re alienã, & q quãmodo vř exiuit de primonio testatoris, nisi qñ legatari? esset cõiuncta psona, & occasio huius varietati inter istos Doctõ. dedit litera illi? tex. vbi glo. supplet tex. cõ. dictio nõ. cõ. tex. dicit, vel pot aliqd esse supflũ. supplet glo. vel nisi nõ pot aliqd esse supflũ, & sic. vt litera tex. intelligeret plane Ange. discessit a lectura. glo. sed reuera ibi in litera debet esse illud, non, & ita vidit alia impressio. & illam literam cõ suppletione non sequitur ista. l. partitarum. tene menti.

¶ Ley. 12. Possunt legari fruct? nasciturũ. Et si res, de qua dubitãt an viuat, legat, cauet hæres de ea restituerã cõ eã habuerit, & qret eã suis expẽs. h. d. Habuit originem ab in. l. i. eod. titu. §. ead. quõq; & ff. de leg. 1. l. quod in rerum. in prin.

¶ Nascer. Prosequit ista. l. not. p Azõ. C. eo. in summa. cõ. 3. vbi itẽ legari potest. & cõcord. cum. l. quod in rerum. in prin. ff. de lega. 1. & ibi gl. allegat concordantias.

¶ Certus. Et sic tẽpore testamẽti iã dubitãt esset i rerũ natura, vt ne vnũ tũc sufficit cauere legatario: vt hic, & in. l. seruo legato. §. fin. ff. de leg. 1. & nõ. gl. cõiter approbata. in. l. cõ serũ. ff. eo. si aut sciat, q res sit in rerũ natura: sed sit in loco remoto, debet hæres suo sumptu eã re pquirere, & dare legatario. vt in. d. l. cõ serũ per quã limitat. l. cõ res. §. 1. ff. eo. & q notãt p gl. in. l. q legat. ff. de iudi. q satis sit heredẽ pãtare legatario re eo loco, quo erat tẽpore testamẽti: nã hoc fallit qñ res tũc tẽporis fuisset in loco multũ lõgino: ne alias si dicetern? legatariũ suo supru cogi psequi re legatã, inutile reddet legatũ. & ita not. Ioã. de Imo. & Alex. in. d. l. cõ serũ. vbi attestat Alex. ita cõiter tẽneri. qd tñ ibi limitat Pau. de Cast. vt pcedat qñ testator sciuit re esse in lõgino: scẽ si ignorauerit: & ita intelligit. d. l. cõ res. §. 1. & cõ ista limitatiõẽ Paul. de Cast. trãsit ibi Alex. asserẽs pbari. in. l. serũ legat. in prin. ff. eo. & mihi satis placet nisi in casu quo ppter expensas psecutiõis legatũ totaliter redetẽt inutile. argu. l. si res obligata. ff. eo. & l. 3. p. xine. & que ibi dixi: tunc enim sumptu hæredis debet perquiri: qñ vero seruus legatus fugit post testamentum, vel mortẽ testatoris, vide per glo. in. d. l. cum seruus. & ibi Bar.

¶ *Asu cofra.* Adde. d. l. seruo legato. §. ff. eo. & facit ad id qd dixi. §. in fin. glo. precedentes. ¶ *Lex. 13.* Rex sacra aut principis, vel ædibus affixa, seu feruus christiannus, infideli non potest legari: nec debetur æstimatione: idem si res legata pothea sine hæredis culpa venit ad casum, quo legari non possit. h. d.

b *Cofas sagradas* Profegtur di. eta. Azo. C. eo in summa. co. 4. ver. licet autem dixerim. & adde. l. & liberi hominis. ff. de cõtr. emptio. & l. apud iulianu. §. con stat. ff. de lega. 1. & l. 15. titu. 5. par. 5. & 3. par. l. 7. titu. 28. ¶ *De los Reyes.* Rex habet duplex patrimonium, vñ qd dicitur priuatum, & appellatur patrimonium cesaris qd habet tanquam Titius. nõ tanquam princeps seu rex vel imperator: aliud est patrimoniu fiscale quod habet tanquam princeps. l. procurator. & ibi C. inus. C. de eden. l. 2. §. hoc interdictu. ff. ne qd in loc. pub. & l. 1. ff. de officio. procu. casa. l. 1. & 2. c. ubi notatis. C. si aduers. fiscu. l. procura tor. C. vbi caus. fiscal. & tradit Alex. 4. vol. cõf. 6. ponderatis his quæ in supra scripto. cui adde quæ dixit Lucas de pen. in rubrica. C. de fund. rei priua. lib. 1. dixit etiã Bal. in. l. C. de hæredi. vel actio. v. d. de duplici patrimonio principis qd vñ appellatur fiscale puta introitus & exitus camere fiscalis: aliud appellatur totius patrimonij regalis de rebus que sunt in eterno patrimonio principis. videtur ergo intelligenda ista. l. de his qd sunt in perpetuo patrimonio regis & nõ in his qd ad aliquem principem cõpeteret iuri priuati patrimonij, veluti ad titium vid. l. 1. tit. 17. 2. par. & que ibi dixi. itẽ non procedit in his que iure confiscationis principi applicatũr: ita qd non essent redacta in forma patrimonij principis prout exprimit et tex. in. d. §. constat. & in terminis qd ea qd confiscatur non dicatur de dominio seu patrimonio principis tenet And. de l. ser. de prohib. seu. aliena. per Fed. ver. neq; dominus col. 3. & idẽ vult Carolus molẽdinus in gl. sua cõfue. par. rison. §. 3. nu. 14. vbi dicit qd dominiu regis est inalienabile & extra cõmertiũ priuatorũ: qm non est principis sed maiestatis suæ & reipublicæ: tñ feuda & subfeuda & alia quæcũq; immobilia ab eodẽ dominio dependunt: quæ iure confiscationis, vel cõmissiãd regẽ deferuntur possunt libere per eũ alienari, & in perpetuo concedi: qm huiusmodi accessiones & obtentiones licet dependenter & mouerentur a dominio regio & confiscationẽ vel cõmissum facte sunt principis: tñ nõ sunt a dominio antequã dominio incorporeretur & ideo possunt per principem alienari Allegat. et Andre. de l. ser. vbi supra & in. c. 1. in princ. col. 2. de his qui feud. dar. pos. & cõstitutionẽ regni Sicilię Federici secũdi qd incipit cõstitutionẽ. & ibi Mattheu de afflicto. & licet ista declarat aliqua eorũ quæ sunt in patrimonio principis veluti palatia & hortos principis intellige vt dixi quãdo essent in perpetuo patrimonio principis nõ de aliis: licet sine eius cõsensu non possent alienari cũ in hoc nõ interueniat cõsensus, vt cõsensus principis: sed vt consensus cuiuslibet priuati & not. bene quia doct. nõ ita bene declarãt. Itẽ etiã rebus hic enumeratis Adde redditus regales de quibus in. l. 6. tit. 28. 3. part. sunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & sunt in præscriptibilia vt ibi habetur. & dixi latẽ. & quia magis furiosus videretur ille qui legat redditus tales quam ille qui legat fundũ albanũ vel hortos Salustianos principis qui reputatur in. d. §. constat. videri furiosus & vt dicit Andre. de l. ser. in. d. c. ver. neq; dñs feud. col. 1. sub appellatione domini principis etiã de eius numero sunt panes ciuiles dohanę gabelle demania ad victũ principis ordinata prout etiam dixi. d. c. l. 6.

c *De los Reyes.* Rex habet duplex patrimonium, vñ qd dicitur priuatum, & appellatur patrimonium cesaris qd habet tanquam Titius. nõ tanquam princeps seu rex vel imperator: aliud est patrimoniu fiscale quod habet tanquam princeps. l. procurator. & ibi C. inus. C. de eden. l. 2. §. hoc interdictu. ff. ne qd in loc. pub. & l. 1. ff. de officio. procu. casa. l. 1. & 2. c. ubi notatis. C. si aduers. fiscu. l. procura tor. C. vbi caus. fiscal. & tradit Alex. 4. vol. cõf. 6. ponderatis his quæ in supra scripto. cui adde quæ dixit Lucas de pen. in rubrica. C. de fund. rei priua. lib. 1. dixit etiã Bal. in. l. C. de hæredi. vel actio. v. d. de duplici patrimonio principis qd vñ appellatur fiscale puta introitus & exitus camere fiscalis: aliud appellatur totius patrimonij regalis de rebus que sunt in eterno patrimonio principis. videtur ergo intelligenda ista. l. de his qd sunt in perpetuo patrimonio regis & nõ in his qd ad aliquem principem cõpeteret iuri priuati patrimonij, veluti ad titium vid. l. 1. tit. 17. 2. par. & que ibi dixi. itẽ non procedit in his que iure confiscationis principi applicatũr: ita qd non essent redacta in forma patrimonij principis prout exprimit et tex. in. d. §. constat. & in terminis qd ea qd confiscatur non dicatur de dominio seu patrimonio principis tenet And. de l. ser. de prohib. seu. aliena. per Fed. ver. neq; dominus col. 3. & idẽ vult Carolus molẽdinus in gl. sua cõfue. par. rison. §. 3. nu. 14. vbi dicit qd dominiu regis est inalienabile & extra cõmertiũ priuatorũ: qm non est principis sed maiestatis suæ & reipublicæ: tñ feuda & subfeuda & alia quæcũq; immobilia ab eodẽ dominio dependunt: quæ iure confiscationis, vel cõmissiãd regẽ deferuntur possunt libere per eũ alienari, & in perpetuo concedi: qm huiusmodi accessiones & obtentiones licet dependenter & mouerentur a dominio regio & confiscationẽ vel cõmissum facte sunt principis: tñ nõ sunt a dominio antequã dominio incorporeretur & ideo possunt per principem alienari Allegat. et Andre. de l. ser. vbi supra & in. c. 1. in princ. col. 2. de his qui feud. dar. pos. & cõstitutionẽ regni Sicilię Federici secũdi qd incipit cõstitutionẽ. & ibi Mattheu de afflicto. & licet ista declarat aliqua eorũ quæ sunt in patrimonio principis veluti palatia & hortos principis intellige vt dixi quãdo essent in perpetuo patrimonio principis nõ de aliis: licet sine eius cõsensu non possent alienari cũ in hoc nõ interueniat cõsensus, vt cõsensus principis: sed vt consensus cuiuslibet priuati & not. bene quia doct. nõ ita bene declarãt. Itẽ etiã rebus hic enumeratis Adde redditus regales de quibus in. l. 6. tit. 28. 3. part. sunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & sunt in præscriptibilia vt ibi habetur. & dixi latẽ. & quia magis furiosus videretur ille qui legat redditus tales quam ille qui legat fundũ albanũ vel hortos Salustianos principis qui reputatur in. d. §. constat. videri furiosus & vt dicit Andre. de l. ser. in. d. c. ver. neq; dñs feud. col. 1. sub appellatione domini principis etiã de eius numero sunt panes ciuiles dohanę gabelle demania ad victũ principis ordinata prout etiam dixi. d. c. l. 6.

d *Sin mandado dellos.* Adde. d. l. apud iulianum. §. constat. ff. eo. & a cõtrario videtur hic qd patrimoniu regale possit alienari per principem seu de eius mandato. & sic arguebat Andr. de l. ser. in d. c. imperialem in. d. ver. neq; dominus feudi. col. 1. qui tamen cõcludit qd si in graue preiudicium regni & dignitatis hæ alienationes fierent & dignitas regis graueret lederetur non valeret iuxta ea. quæ habentur in cap.

e *Malis estimacion.* Reprobatur opinio glo. in d. l. cetera in princ. super verbo non possunt qd voluit qd licet legatũ rei edibus affixæ nõ

f *Apuestas.* Ad de. l. 16. titu. 2. 3. parti. & quæ ibi dixi. & l. 37. titu. 28. eadem partida. & l. 20. & l. penult. titu. fi. ead. partida. & l. 2. C. de præd. & rebus nauicula. lib. 1. vbi etiam vide Ioan. de Platea. & vide in materia. l. fi. & ibi Ioan. de Plar. C. de iur. rei publi. lib. 11.

g *Almoguares.* De his habes. secunda partida, titu. 22. l. penult. h. *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

h *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

i *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

j *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

k *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

l *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

m *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

n *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

intellecto. de iur. iur. vide qd dixi in. l. 10. titu. 18. 3. par. & in. l. 28. titu. 11. ea. par. habes etiam hic & in d. c. §. constat. qd reputantur impossibilia ea quæ dependent ex sola voluntate principis. & vide ibi per Bar. & Paulum de Cast. Alexand. & Iaffo. inferentes ad aliquas questiones quas ibi vide & per Baldum. in. l. cum alienam. colum. 2. C. de le gat. ver. si. item dubitatur & adde Bal. in. l. 1. col. 3. C. de in situ. dicẽtem qd si relinquatur sub aliqua conditione, qd nõ potest existerenisi per dispositionẽ principis talis cõditio habetur pro non adiecta, nisi quando esset talis conditio quæ esset substãtia, vt si pater reliquit filio sub conditione ne legitimum nis. in tẽpus. ff. de hered. in

ra sin mandado dellos, d. Otrosi las plazas, e los exidos, e las otras cosas, que son comũales, e de las ciudades, e de las villas e otras cosas semejãtes, nõ se puede mandar. f. Otrosi dezimos, qd nin los marmoles, e ni los pilares nin las pilas, nin las puertã, nin madera, nin ninguna de las otras cosas qd son puestas e ayũtadas a las casã. hea los otros edificios, nõ puede ser mandadas en testamẽto aotri. E si algũd ome fiziesse manda dellas, o de otras semejãtes, non vale, nin es tenuto el heredero de dar aquella cosa: nin la estimacion della. i. E esto es defendido, porque tales cosas como estas, fazen mas

fitmen. & adde Bar. in. l. continuus. §. cũ quis in fi. ff. de verb. obliga. qd qd non potest obtineri, nisi fiat noua lex per ciuitatẽ reputatur impossibile. qd doct. limitant nisi in eis que de facili principes concedere cõsuevit, vt no. Pau. in. l. cõtinuus. §. cũ quis. ff. de verb. oblig. Alex. & la. in. d. §. cõstat per. l. quid a relegatus. in pri. ff. de reb. dub. & l. inter dicit. ff. de cõditio. & demõst. & per tex. in. d. §. cõstat. & per illã l. & istã potest dici qd si possessor maiorẽ legat rem aliquam maiorẽ alicui etiã si leget eam scilicet non debeatur æstimatio quando in tali maioria interuenit prohibitio principis: ne res ille alienetur: quia cum sine principis licentia non possint alienari non debetur æstimatio. quid tamen si legaret talem rem & aliã quæ nõ erat maiorẽ libera alternativẽ videtur qd tunc debeatur res illa quæ est libera per tex. in. l. fi. §. si. ff. qui & a quib. & facit gl. not. in. c. multoru. 27. q. 2. in verbo aut certe, & l. nõ vtiq; post prin. ff. de eo qd cert. loc. licet in contrarium faciat. l. quæ sub conditione. §. sed si sub iure iurãdo. ff. de condi. in situ. & qd ibi Bart. dicit in fin. principij.

e *Que son comunales.* in publico vsu: vt platea, forum & illa quibus p mlicue vtuntur vt hic & in dicto. §. constat. secus ergo de aliis cuius vsus nõ est publicus licet sint in patrimonio populi vt in. l. fed. & celsus. ff. de contrah. emp. & l. fin. C. de ven. den. reb. ciuita. lib. 11. & vide quæ dixi in. l. 15. titu. 5. parti.

f *Non pueden mandar.* Et sic neq; debetur æstimatio. qd limita nisi de voluntate testatoris tacite vel expressa aliud constaret vt in. l. fi. §. in quilibet & ibi not. glo. ff. de lega. 1. & glo. in. §. non solum in verfic. sed fitalis. instituta de lega. & tenet Alberi. in d. c. cõstat sed illa gl. communiter reprobatur secundum Bald. & Ioan. de Imol. libi Aduer te tamen quia Alberi. vt dixi tenet illam glo. & idem vult in d. c. l. si quis in quilibet. vbi idem videtur velle Paul. de Cast. tenet etiam Io. Faber in. d. §. non solum & Azo. C. eo in summa colla. 4. forte potest dici qd in re sacra cuius non est æstimatio si legetur nõ debetur æstimatio & si testator voluerit vt detur æstimatio: in alia vero re que de perse esset æstimabilis nihil repugnat si talis res legetur licet nõ sit in comertio: quin debeatur æstimatio si de voluntate testatoris cõstet voluisse deberi æstimationem, de qua voluntate deberet cõstare manifeste vt dixi. glo. in d. c. non solum vt si dixisset lego talem rem vel eius æstimationem.

g *Marmoles.* Et an appellatione saxorum contineantur marmora. gl. qd sic & ibi not. Ioan. de Platea in. l. pe. C. de metallã. lib. 11. vbi vid. an liceat inuito domino prædiũ intrare & ibi querere marmora: & adde. l. 8. titu. 12. lib. 6. in ordinatio. rega.

h *Ayuntadas a las casã.* Concor. cum. l. cetera. ff. de legat. 1. & l. nutu. §. fi. ff. de lega. 3. vbi illa. l. singulariter limita quãdo res affixæ sine deformatione qdium remoueri possent & adde text. nota. in. l. fidei cõmissa. §. si qd illicite. ff. de leg. 3. vbi et ista regula limita in his qd illicite essent affixæ. qd aut in affixis parqẽ domũculę vide. l. senatus. §. marcellus. ff. de lega. litem limita tur. in casu. §. sed & si quis dicit. l. cetera & in casu. l. marcellus. cũ ibi nota. ff. de donatio. inter vir. & vxor.

i *Malis estimacion.* Reprobatur opinio glo. in d. l. cetera in princ. super verbo non possunt qd voluit qd licet legatũ rei edibus affixæ nõ

j *Apuestas.* Ad de. l. 16. titu. 2. 3. parti. & quæ ibi dixi. & l. 37. titu. 28. eadem partida. & l. 20. & l. penult. titu. fi. ead. partida. & l. 2. C. de præd. & rebus nauicula. lib. 1. vbi etiam vide Ioan. de Platea. & vide in materia. l. fi. & ibi Ioan. de Plar. C. de iur. rei publi. lib. 11.

k *Almoguares.* De his habes. secunda partida, titu. 22. l. penult. h. *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

l *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

m *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

n *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

o *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

valeat quo ad ipsam rem valeat tamen quo ad eius extimationem & illa glo. communiter tenetur ibi per docto. vt attestatur Alexã. in. d. l. cetera. §. 1. & ibi etiam Iafon. Rapha. verõ tenuit contrariam opinio nem, in õ quod nõ deberetur extimatio per aliqua fundamenta quæ ibi referunt Alexand. & Iafon. qui tamen fatentur per hoc non esse recedendũ a cõmuni opinio. ne. tu tene mẽti istam. l. partitarum contra illam glof. & comunẽ opinionem, et tenet opinio nem glo. quæ fuit Azo. in. l. qui dotem. ff. solu. mat. quã opinio nõ etiã aliqui alii tenebant prout refert Ioan. de Imol. in. d. l. cetera in princ. & forte ratio huius. l. fuit ne hæres defacto videns se tene ri ad extimationem auerteret res affixas domui, vt eas potius qd extimationẽ solueret & sic ciuitas d'forma ref. vt subdit. Et limita istã l. partitarũ in casu. d. l. cetera in. §. item quæri potest. in ver. si duo bus, vt sic fit ille casus specialis, prout etiã dicebat Rapha. i. quõ specialiter fuit ita tutum deberi extimationẽ, propter dubium quod ca suillo resultabat ex his qd dicta erant in princ. illius. §.

a *Apuestas.* Ad de. l. 16. titu. 2. 3. parti. & quæ ibi dixi. & l. 37. titu. 28. eadem partida. & l. 20. & l. penult. titu. fi. ead. partida. & l. 2. C. de præd. & rebus nauicula. lib. 1. vbi etiam vide Ioan. de Platea. & vide in materia. l. fi. & ibi Ioan. de Plar. C. de iur. rei publi. lib. 11.

b *No es valedera.* Adde. l. vnicam. C. ne christian. mancip. & l. fi. titu. 21. quarta partida. & l. 22. titu. 11. quinta partida. & c. m. a. c. i. p. 54. dist. & not. hic, qd dicitur de hæretico & etiam dicitur in. d. l. fi. & in rubri. C. ne christia. mancip. & vide glo. notabilem in ista materia in. §. hoc tunc, §. 4. distin. & isto casu neq; extimatio debet. l. mortuo. §. labeo. ff. de legat. 2. & glo. in. l. fed si res. ff. de lega. 1. hinc Bart. in. l. apud iulianum. §. constat. ff. de legat. 1. dicit ponens aliud exemplum qd si per statutum est prohibitus forensis acquirere immobilia qd si legetur forensi nõ tenet legatum etiam respectu extimationis, sed contra Barto. tenent communiter docto. in. d. §. constat. vbi vide per Alex. in fo. rensi enim non est incapacitas ratione delicti, vt in iudeo vel hæretico cui legatur christianum mancipiũ, & satis facit pro dicta opinio ne communi quod disponitur, infra eod. in. l. sequenti.

c *Del mandã.* Concord. cum. l. inter stipulãtem. §. sacram. ff. de verb.

d *Del heredero.* Adde. d. l. cetera. §. fi. & ibi not. Ioan. de Imol. & quæ habet in. d. §. sacram. ¶ *Lex. 14.* Si feudum in certo seruitio deputatum legatarius testator ei quẽ scit illud seruitium face re non posse: valet legatum quantum ad æstimationem sed si legatariũ impotentiam ignorauit, nihil debetur: nisi sicut testator possit legatarius deseruire. h. d.

e *Castillo.* Ortũ habet. a. l. fideicom. i. fa. §. si seruo. ff. de lega. 3. & al. filiusfamilias. §. cum qd alicui. ff. de legat. primo. & a nota. per gl. i. l. sed & si res. eod. tit. & per Azo. C. eod. i. summa. colu. quarta.

f *Señalado.* Habes hic qd castro & villę seu oppida regni possunt per regem dari aliquibus vt ex redditibus vt ex redditibus possint de seruire regi & regno in aliq seruitio designato neque tũ dicitur donatio, vt sic dicatur contineri sub legibus regni prohibentib' donationes talium, sed concessio in feudum, vt in. l. secunda, titulo. 25. quarta partida. facit. l. quod autem. §. si vir. & vxor. ff. de donatio. inter virum & vxor. vel potius hic dicitur contractus innominatus do vt facias quãdõ donatio. l. naturalis. ff. de præscript. verb. l. final. titulo sexto, quinta partida.

g *Almoguares.* De his habes. secunda partida, titu. 22. l. penult. h. *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

h *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

i *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

j *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

k *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

l *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

m *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

obliga. & cum. l. cetera. §. fi. cũ. l. sequenti. ff. de delegat. primo. quid autem e conuerso, si a principio tempore testamenti non potuit legari, vt quia res erat sacra vel edibus affixa, & postea tempore mortis testatoris vel adite hæreditatis istud impedimentum cessabat? vt de. in dicta. l. cetera. §. primo.

uiesse con armas, segun que cõuene a orden de caualleria, o si la diessẽ a marineros, que le fiziesse seruicio cõ nauios sobre mar, o almoguares, e o ballesteros, si la cosa fuesse dada por algũa destas razones sobre dichas: o por otras qd le se mejã, si fiziesse manda alguno de aquellos aquien era dada, atales omes, que nõ supiesse fazer aquel seruitio, a que era obligado, dezimos, que si aquel que faze tal mandã, fuesse estonce cierto, que aquellos aquien mãdaua tal cosa como esta, que non eran omes que supiesse cumplir aquel seruitio, que semeja que su volũtad fue, que ouiesse tanto de sus bienes, quanto vale aquella cosa que les manda. E poren de el heredero es tenuto de dar la estimacion b de tal mandã, e non la cosa mandada. Mas si non fuesse cierto quando la mando si eran omes para cumplir aquel seruitio, o non: estonce non seria tenuto el heredero de cumplir tal mandã, nin de dar la estimacion della. Fueras ende, si aquellos aquien tal mandã faze el testador, fuesse tan sabidores, e tan buenos, para cumplir el seruitio sobre dicho, como era aquel que hizo la mandã. Ca estonce deve se cumplir en todas guifas.

¶ Ley. XV. Como pueden ser fechas mandas de las cosas que non son corporales.

Azẽ se puede manda nõ tã solamẽte de las cosas corporales, alsi como de las heredades e de las otras cosas qd puede ome tañer e ver. Mas aun, se puede

contineri sub legibus regni prohibentib' donationes talium, sed concessio in feudum, vt in. l. secunda, titulo. 25. quarta partida. facit. l. quod autem. §. si vir. & vxor. ff. de donatio. inter virum & vxor. vel potius hic dicitur contractus innominatus do vt facias quãdõ donatio. l. naturalis. ff. de præscript. verb. l. final. titulo sexto, quinta partida.

¶ Almoguares. De his habes. secunda partida, titu. 22. l. penult. h. *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ Ni de dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ De dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ De dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ De dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de be. la parti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ De dar la estimacion. Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis. supra eodem. l. decima. & tenet Alexand. in. l. apud iulianum. §. constat in fine

a *¶ De lo non sen.* Adde. l. cetera. in principio. ff. de legat. primo. & s. tam autem. instituta eodem.

b *¶ Contra ius deudores.* Et ex tali legato acquiritur utilis actio etiam sine cessione. C. eo. l. ex legato nominis. & quid si legatario agenti oppo- nat debitor qd testamentum est falsum vel non solenne, an ad evitandum eius caluniam heres possit agere di- rectis actioni- bus: vide Bal. qd sic in l. rco. ff. C. comun. de lega. & facit ista. l. qd maiori- a potest con- stitui iuris re- ditibus annuis qui dicuntur iuros vel cen- sos, & an si isti reddunt depu- tentur ad ma- ioriam veniat reddunt illi qui ia currentur viuo testatore seu viuo eo qd condidit ma- ioriam. vide l. nomē debito- ris. in prin. ff. de legat. 3. & Paul. de Cast. in l. si tibi ho- mo. §. cum ser- uis. ff. de legatis primo.

c *¶ De seruidumbre.* Vide de hoc plenius in l. pecoris. ff. de seruitu. ruffi- co. prædio. & ff. de seruitu. lega. per totum. & in l. fina. ff. communia prædio.

d *¶ De reccida.* Concord. cum. d. s. tam autem. & ibi per glo. & nota cū dicitur e reccida, nam per solam petitionē etiam sequuta sententia non diceretur legatum ademptum. l. nepoti. §. 1. & ibi Bar. ff. de fund. inst. & ibi vide. per Bar. an per nouationē extingatur legatum nominis.

e *¶ De su grado.* Adde. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. tertio. & glo. in dicto. §. tam autem. *¶ Lex. 16.*

* Creditor pignus debitor legans non videtur debitum legare sed pignus. h. d.

f *¶ De atal.* Quid e cōtra si debitor leget rem pignoratam creditor? vi- de. l. creditor. C. de lega. & l. creditor. ff. de lega. 2. vbi habetur quod valet legatum, & per hoc creditor non repellitur a petitione debiti, & vide infra eod. in glo. si. vers. & quid si debitor.

g *¶ De vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti, vt subicit nisi alia fuerit voluntas testatoris quæ non presumi- tur nisi a legatario probetur vt in l. prima. §. 1. ff. de libera. lega. & in l. si mulier. §. si. ff. de lega. 3. de quibz ista. l. sumpta est & à dictis ibi per glo. non tñ ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata vi- detur potest grauari quia remissio pignoris non continet commo- dum pecuniarium. l. si pignus. ff. que in fraud. credito. & non dicitur donatio vt colligit Bal. in. d. §. si. & adde. vt per gl. in l. creditor. C. eo. quid autē si creditor legans in casu huius. l. putaret eam rem esse suā, an tunc videatur remittere pignus: Bar. dicit qd nō, in. l. si tibi homo. in prin. ff. de lega. 1. nisi quando legaret coniuncta persona. per. l. cū alienam. C. eo. d. quam limitationem recte impugnat, ibi Alex. post Pau. de Cast. & facit optime tex. in l. vnū ex familia. in. §. si rem in ra- tione sui. ff. de lega. 2. quia si testator habuit animum legendi domi- nium rei quanto fortius videtur ius pignoris legisse? Quid autē si tibi lego rē tuā qd est alteri obligata? hic est casus. d. l. si tibi homo. in prin. vt legatum valeat, & heres cogatur rem liberare qui casus non est alibi, secundū Din. Bald. & Alex. ibi & procedit ille casus secundū Bar. ibi quando testator sciuit rem esse alienā & non ignorabat eam alteri esse obligatam, secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam. vi. ibi per Bar. Paul. & Alexan. facit text. in ratione sui in. l. si res obligata. ff. de lega. 1.

h *¶ De dñeros.* Barto. in. d. l. si tibi homo. in prin. limitat vt hoc nō pro- cedat quando equiualeat quantitas debiti extinctioni rei legatę, id est res esset obligata pro tanto quod nō sit verisimile quod debitor eam leat, quia tunc videtur testator etiam remittere debitum princi- pale. Allegat text. in. l. qui habebat, in prin. ff. de legat. 3. & cum Bar

to. transeunt Nico. de Neapo. & Rapha. ibi, & Petr. de Anchar. & Jo- de Imol. in. c. filius. de testamen. Ange. verò & idem Imol. & Paul. de Cast. & Alexand. in. d. l. si tibi homo. in prin. tenent contrarium & istud videtur verius. maxime stante ista. l. paritarum, ita hoc genera- liter disponente, sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? dixi supra, in glo. 1. non em debitor videt legare animo compenlandi vnde creditor habebit vtrū- qd; & procedit etiam si vir le- get vxori cui erat obligatus ad dotem, vt l. l. §. sciendū. C. de rei vxor. acti. nisi exprī- mat qd legat a- nimo compen- landi seu pro- dote, vt ibi vel si dicat aliqd simile ex quo talis eius intē- tio colligatur, vt in. l. campa- ter. §. qui dota- le. ff. de lega. 2. quid autem si vir legat vxori mancipia qd extimata re- cepit in dotem, an possit mulier habere mancipia & extimationem? glo. dicit qd sic in. l. licinius. in prin. ff. de lega. 2. & tenet Bart. quem vi- de in. l. 2. §. mela. ff. de dot. prælega. Et vult illa glo. quod etiam in hoc p- cedat etiam si testator dixerit quod legabat talem rem seu talia man- cipia quæ sibi in dotem data fuerunt: talia enim verba, secundū Imo- ibi videntur adiecta causa de inscriptione non, taxationis, quid au- tem si testator dicat qd petere non possit, an per hoc videatur legare animo compenlandi? responde ex notatis per Bald. in. l. quonia no- uella. colu. si. vers. 3. queritur. C. de inofficio. testa. Et ex his quo- dicit in. l. si adulta. secundo nota. C. de heredita. actio. in verb. sed nun- quid per hæc verba, & idem Bald. in. l. liberti. colu. o. t. a. C. de o- per. liber. vide ibi omnino. Quid autem si pater legauit filia: ducēta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis, vtrum filia possit petere residuum? vide Barto. in. l. lucius titi. ff. de legat. 2. vbi post Din. vult quod non, sed videas ibi per eum. & per Alexand. in additio. videas etiam per Alexand. in. l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 2. vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt contrarium, imò quod filia possit petere reliqua centum, sed opinio- nem Bart. & Dini tenet ibi Ioan. de Imol. & in. c. filius. de testa. per. l. liberti quos. ff. de alimen. & cibar. legat. & idem tenet ibi Rapha. & etiam Nico. de Neapo. in. d. l. lucius: & videtur equa opinio, licet for- te in pūcto iuris contraria opinio possit esse verior. Et istam dicit esse communem opinionem Iaso. in. l. filia legatorum. C. de legat. & Soci. confi. 101. in prin. incipit visis duobus testamentis. 3. volum. Quid verò si pater, primo dotat filiam & postea legat? vide. l. titia. §. qui in vita. ff. de legat. 2. & vide. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi Barto. ff. solut. mat. & quæ late tradit Iaso. post Bald. ibi in auten. præterea. C. vnde vir. & vxor. & vide etiam in. l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. & adde quod not. Bald. in. d. §. sciendum. & in. l. quoniam in prioribus. penul. & fina. colu. C. de inofficio. testa. fit enim distinctio an debitor sit necessarius quilegat, vel voluntarius: vt in. d. §. sciendū. & in. d. §. cū pater. & in. d. l. creditor. vide etiā nota. per Bal. in. l. si vxor. C. de bon. autori. iudic. possi. vers. quæro nūquid in dubio, vbi con- cludit quod aut est debitū ex necessitate legis indutum, & videtur relictum animo compenlandi. vt in. d. auten. præterea. & in. d. l. si cū dotem. §. si pater. aut ex necessitate contractus, & secus: aut mixta ra- tione, legis & contractus, vt in statuto disponente quod maritus lu- cretur tertiam partem dotis, & tunc aut legatum recipit functionem cū dote, & fit compensatio, secundum Iacob. de Aret. & Bart. sed se- cundum Freder. de Scal. cuius opinio nem Bald. ibi dicit esse veriorē non fit cōpensatio quia ille qd cōsequitur cōmodū ex contractu con- sequitur ex sua prouidentia: legatum autem consequitur ex prou- idētia aliena, & sic separatę sunt causę. l. si debitor. ff. ad leg. fal. l. autē

non recipiunt functionem, vt quia dos est in pecunia legatum in spe- cie tunc non fit compensatio, quia qualitas rerum non patitur. l. 2. §. 1. ff. si certum petat. quid autem econtra si debitum est voluntariū relictum vero necessarium ex dispositione. l. nunquid fiet compen- satio: Bald. ibidem qd non per casum illius. l. quem dicit singularem vide ibi p eū an aut hoc qd dicitur legato pcedat in dato inter vi- uos, vt videat dari animo cō- pensandi qñ debitor est ne- cessarius: las. dicit qd sic in auten. præterea. colu. in. C. vnde vir. & vxor. vers. itē adde qd ex de- cisione. Bald. (de quo etiā in hoc memi- nit doctor. de segura. in repe- titione, l. cohæredi. §. cum filia. fo. 17. colu. 2. ff. de vulg. & pupil. vide etiam nota. per Iaso. in. l. frater à fratre. colu. 18. in prima lectura. ff. de condi. indeb. vers. & ex his) habes colligere singularem doctri- nam, vbi hoc declarat, limitat & intelligit. vide etiam de promittente dotem nomine mulieris, an videatur animo compenlandi cum eo qd sibi debet per Bart. in. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de lega. tertio. & vbi potest capi alia coniectura quam donationis nō præsumitur do- natio. vide per Bald. in. l. si. C. de dot. promiss. Aduerte tamen quia ad id qd dictum est, quod etiam data inter viuos computatur indebito- necessario seu videantur data animo compenlandi cum tali debito- obstat videtur tex. in. l. etiam. §. si debita. in vers. sed & si non mor- tis ff. de bon. libert. vbi videtur exigi quod datur contempletionē debiti & sic qd constet de animo cōpensandi. & l. si verò. §. ceterū. ff. eod. vbi bonus text. & vide in hoc quæ eleganter tradit Soci. consilij 99. incipit Circa primum præsentis cōsultationis articulum in quinta & sexta dubitatione. primo volu. forte potest dici qd si præcessit p- missio dotis ab eo qui tenetur dotare obligatione legali, & sic neces- sario si potest donet inter viuos videatur donare animo compenlan- di. d. l. huiusmodi. §. cum pater. Si verò nulla promissio præcessit neq; pater dotem iam datam filie exegerit, iuxta tex. in. d. l. si cum dotem §. si pater. qd tunc aliud fit in donatione quam in legato, & sic quod non videatur donare animo compenlandi, per tex. in dict. l. etiam. §. si debita. & l. si verò. §. ceterum. ff. de bon. libert. & ad hoc confert qd not. Barto. in. d. l. huiusmodi. §. cum pater. vers. quæro, quid econtra. vbi dicit quod si pater primo legat simpliciter, & postea dotat quod tunc filia debet habere vtrunq; argumento. l. quinquaginta. ff. de p- batio. & quod notatur in. l. plane. §. primo. ff. de legatis primo. dictū tamen istud Barto. communiter reprehendit secundum Iason. in. d. l. filia legatorum. quia pater simpliciter legans filie in dubio, videtur legare pro dote, vt singulariter dixit Bald. in. l. quod autem in stipu- latione, per illum text. ff. de iur. dot. qui tamen nec. l. talis. §. 1. hoc nō pbat in casu qd primo legare qd dotaret, sed si dicit lego p dote per inde est ac si diceret animo compenlandi cū dote tex. est. in. l. vnica. §. primum. C. de rei vxor. actio. & ibi not. Bal. vel dic qd aut donat, vel legat filia: quæ tunc erat nubilis ætatis, & videtur donare, vel legare pro dote, si verò adhuc non erat talis ætatis tunc fecus, & sic non po- test dici qd animo compenlandi: cum tunc pater non poterit cogi ad dotandum. l. qd pupille. ff. quando dies lega. ced. & tunc cessat ne- cessitas legalis. vt in. d. §. si pater. ita Alexand. in. d. §. cum pater. col. 3. vers. 3. potest limitari, & an maritus legans vxori videatur legare ani- mo compenlandi cum arris sibi promissis: vide Rode. Suarez, in re- pe. l. 1. tit. de las arras foro legum. vers. sed pone quæstionē valde quo- tidianam, tene ista menti: quia sunt longæ latione collectæ.

¶ Lex. 17.

* Si rem legatam donat testator, videtur reuocasse legatum, secus si ve- dat, aut permittet, quia debebitur æstimatione. h. d.

a *¶ Semeljante.* Et sic innuit quod non esset idem in re mobili, sed con- trarium credo cum nulla sit in hoc ratio diuersitatis. & l. fideicom- missa. §. si rem. de qua ista sumpta est loquatur generaliter, & in qua- cunq; re & etiam. §. si rem. in situ. de lega. & l. rem legatam. ff. de ad- men. lega.

b *¶ Pendest.* Ex necessitate rei familiaris, vel quia res esset peritura, vt

dicit glo. in d. l. fideicommissa. §. si rem. nam si venderet causa negō- ciā idem esset quod in donatione, vt dicit glo. in. d. l. rem legatam. ff. de admen. legat. & ibi Bart. & Bald. in. d. §. si rem, & fides sub- condicione legatur tunc non fit distinctio, alienat ex necessitate, vel ex voluntate, nam per alienationē legatū extinguitur. l. stichum. qui me erit. ff. de lega. 2. l. scribit §. 1. ff. d' aur. & arg. lega. Bar- to. in. d. l. rem legatam. Bal. in. l. qui post testamētū. C. de lega. vbi vi- de Alex. in ad- ditio. hoc no- tabiliter limi- tantem. Item si testator lega- ret fundum & postea alienat vltimum fructum etiā ex neces- sitate in nullo videtur lega- tum reuocari

de reuocarla, eor postea enagenaua. Mas si el fazedor del testamento, despues q ouiesse mādada alguna cosa, la diessē en don a otro, entonces se entiendo, que reuoca la manda, que auia fecha della, e porende non la puede despues deman- dar al heredero.

¶ Lex. XV III. Como vale o non la manda q el te- stador fazę de dineros q cyuda tener en el arca.

a Eniendo algun testador di- neros en su arca, si cuydan- do que erā diez marauedis dixesse ası, diez marauedis

secundū Iaco. de Belotif. quem sequitur Bal. in. d. l. qui post testamē- tū super glo. secus in sine. & vide etiam in ista materia alia per Bart. in. d. l. rem legatam. & per Bald. in. d. l. qui post. & cum text. in. d. l. qd post disponit, quod per pignorationem rei nō extinguitur legatum docto. limitant nisi pignoriatio esset pro tanto quod non esset spes luitionis. l. qui habebat in prin. ff. de lega. 3. & intelligit, vt per Paul. de Castro. in. d. l. qui post nisi etiam tunc interesse affectionis præten- deretur, vt quia fuit suorum maiorum, & sic habito respectu ad hęc affectionem non censetur obligata pro tanto quantum valet, quia non est verisimile qd velit illam dimittere apud creditorem, & sic istō casu nō habebit locū distinctio. l. qui habebat. Quid si testator iussit ecclesiam fieri in domo sua quam postea vendidit, & emit aliam: an in domo empta debeat fieri ecclesia? Barto. consuluit qd sic si ibi cō- mode fieri possit, vt patet eius consilio. 26. incipit testator & si ibi cō- mode fieri non possit tunc auctoritate episcopi conuocatis his quo- rum interest construatur alibi, vide ibi per eum.

c *¶ De testamento.* Secus si heres etiam ex permisso testatoris alie- naret. l. postquam. §. si. ff. vt legatō. nomine cauca.

d *¶ En don.* Adde. d. l. rem legatā. ff. de admen. lega. & qd si mulier res- quas in testō legauerat postea dedit marito in dotē: an videat reuo- catū legatū? vide per Alex. consilij. incipit ponderatis his q in themā- tez. vol. vers. vlti. etiā nō obstat. ex cuius fundamētis vult qd nō videat- tur reuocatum legatū, licet las. in. d. l. qd post. dicit se nullatenus hoc au- dere affirmare, sed certe fundamēta. Alex. satis vrget. Et nota qd sicut reuocatur legatū ex alienatione voluntaria, sic etiā reuocatur donatio causa mortis q legatō cōparat. l. marcellus. §. 1. ff. de dona. caus. mort. Bal. post Din. in. l. stichū q meus erit. in prin. ff. de leg. 2. l. qd tñ fal- lit in casu. l. seruū. alias incipit seu allegat verū. ff. de manu. testa. fauo- re, scilicet libertatis. vñ idē dicitū esset in legato ad pias causas ex no- ta. per Io. de Imo. in. l. 3. §. 1. ff. de hered. insti. vbi etiā Bal. & tenet Ang. in. §. si rem. in situ. de lega. Sed qd si res legata fuit alienata ex causa vo- luntaria non tñ fuit tradita vel pretiū nō fuit receptū? Bald. in. d. l. qd post per text. in. l. pedia. §. liberto. ff. de fund. instr. instru. lega. tenet qd solus cōtractus nō extingit legatū, & sequit Ange. & Pau. de Cast. cōtrariū tenuit gl. & Bar. in. d. §. liberto. Sal. Alex. & las. in. d. l. qd post testm, qd etiam vbi alienatio testatoris non tenuit reuocaf legatū, vt in. l. legatū. §. pater hortos. ff. de adimē. leg. a fortiori reuocabit isto ca- su, & adde Bal. in rubr. C. de p. b. sig. vers. sed qd si testator alia etiā? vide per Bal. & Pau. in ista materia in. d. l. qd post testm. si autē rei legatę fiat traslatio in alia specie? vide. l. Seia. ff. de aur. & argen. lega. & si rei legatę aliquid addatur. vide. l. statuam. eod. titu.

¶ Lex. 18.

* Si testator legat centū quæ putat in arca sua habere: siue sint tot vel minus, tenetur ea heres legatario dare, & si plures sint quæ cen- tum, non tenetur heres plus dare. Item si tempore mortis testatoris dicta centum erant in arca, & postea fuerunt diminuta, tenetur heres res vsq; ad quantitatem legatam. h. d. Habuit originem à l. si seruus legatus. §. qd quinq; ff. de legatis primo.

a En aquel arca. Quid si dixit que habeo pœnes me deposita videtur quod sit idem dicendum per tex in l. 1. §. adeo. vers. nam & si quis. ff. de dot. præleg. vbi videtur casus de hoc. Bar. tamen. ibi dicit post Oldral. quod in dubio videtur testator se referre ad quantitatem, & non ad certum corpus quando non fuit designatus certus locus. l. Luci. §. qf. quis. el. 2. ff. de lega. 2. & ideo & si nihil vel min⁹ reperitur in deposito tota quantitas debet q̄ fuit opin. Roger. glosatoris ibi nisi probaretur ab hē rede, quod testator erravit credens apud se deposita, nā tunc cum causa legadi erat obligatoria coheret legato, & viciatur legato eo ipso quod error p̄ batur, vt ibi p̄ Bar. & glos. in d. §. quisquis. sed contra dispositionē huius. l. & l. si feruus legatus. §. qui quinq. ff. de leg. primo videt. tex. in l. fina. in princ. ff. de vino triti. & ole. lega. sed responde. vt per glos. & Bar. ibi. Et qd̄ si testator dixit ex decem que legauit tiritio volo quod præstes quinq. Seio nunquid per hoc p̄betur aliquid legatum tiritio? vide per Bal. in l. prima col. fina. vers. quero testator. ff. de falf. caus. adiect. lega.

q̄ estā en aquel arca a mia, mādō los a fulano si los maruedis fueren tantos b vale la manda. E si por ventura fueffen me nos, vale otrofi quanto en aquello que y fallaren, e el heredero non sera tenudo de dar mas. E si fueffe mayor quantia de diez maruedis, nō estenudo de dar mas E si los diez maruedis sobredichos fueffen en el arca quando murio el testador: e por culpa del heredero se menoscaba rō despues, tenudo es el heredero de dar falfa en aquella quantia sobredicha.

¶ Ley. XIX. Como deve valer la manda que el testador fixiese a alguno, cuidando que le deuia algo, e non fueffe a si.

Ierta quantia c̄ de maruedis mandando el testador en su testamēto a otro diziēdo a si. Ciēt maruedis q̄ yo deuo d a fulano, mādō que gelos den: si por auētura acaesciere que le non deuiēse c̄ ninguna cosa, tenudo es el heredero del testador, de dar la quantia sobredicha; a aquel a quien la manda: por que se entiēde que gelo quiso dar. E si gelos deuiēse el testador, por tal manda como esta

curatur de errore testantis, sed tantūmodo attenditur vtrū testator esset alias reliqturus, vel non, vt in l. cum tale. §. falfam. & ibi Bar. ff. de condit. & demonstra. & Bar. in l. demonstratio. §. ff. de conditio. & demonstra. Angel. Arci. in. §. longē. in st. delega. de quo. l. ista partita rū sumpta est, in secūdo vero casu probando simpliciter testatorem errasse vitiat legatū, vt in l. cū glo. C. de falf. caus. adiect. lega. Sed qd̄ si testator poterat cōpelli addandū non tñ legatū illud ad quod poterat cōpelli, sed aliud vt si diceret, quia expendisti decem in negotiis meis lego tibi fundum, vel librum Ioan. Fab. in. §. huic pxima. in st. de lega. dicit quod ista causa videretur tunc impulsua, & nō finalis, si notabiliter excedat pretium ad quod crederetur teneri quia tūc videtur donare voluisse. argu. d. §. id quoq.

b ¶ Euen tantis. Non aperit de tempore testamenti, vel mortis, & videtur quod intelligi debeat de tempore testamenti. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vnde si tempore testamenti non erant nisi quinq; illa solum videntur legata, & si alia fuerunt addita nō deberentur. dicit tamen Pau. de Cast. in. d. §. qui quinq; quod si testator putabat esse decem, & postea reperiantur addita, tota deberentur. sc̄ si testator sciebat tantum esse quinq; & quod probatio talis scientiæ incumbere debeat heredi super quo tamen relinquit cogitandū, sed dicit Pau. videtur rationale, imo etiam de mēte Alberi. ibi est quod istud referatur ad tempus mortis, & sic quod ista verba, licet sint præsentis temporis referuntur ad futurum, sed intelligo, quando non constaret, quod testator sciuit tantum esse quinq; & pro hoc facit ista. l. partitarum cum dixit. cuidando quæ erant diez maruedis. Si vero tempore testamenti erat tota summa, sed testator consumpsit, & reposuit tunc tota debetur, secundum Barto. & Docto. in. d. §. qui quinq; & vide per Bar. in. d. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vbi vide de vestibus

legatis vxori, & de frumento legato consumpto, & alio subrogato, & per Bar. & Paul. in. d. §. qui quinq; ¶ Lex. 19.

* Si lego tibi centum, quæ debeo tibi licet ea non debeam habebis tamē ea de bonis meis: si tamen ea debebam vel partem, tenebitur hæres solū ad id quod erat debitum. Hoc dicit. Habuit originem a l. si creditorem, & a l. legauit. ff. de libe. lega.

c ¶ Cierta quantia. Concord. cum l. 2. C. de falf. caus. adiect. lega. & cū. l. legauit. ff. de libera. lega. & l. si sic. §. ff. de lega. 1.

d ¶ Que yo deuo. Quid e contra. si creditor leget debitorē: vi. d. l. legauit. & per glo. ibi. & in. d. l. secunda, & in dicta. l. si sic. §. primo. & in. l. fin. in prin. & ibi Barto. ff. de libera. lega.

e ¶ Que le no deuēse. Et ficiat testator nihil ei debere: sc̄ si putaret esse suum debito rem, quia tūc cessare videt causa finalis legati, & non

valeret legatū. l. prima. C. de falf. cau. adie. lega. l. titia. §. Gaius. ff. de legatis secundo. & not. Alexā. post pet. in. d. l. si sic. §. ff. de lega. primo. qui etiam allegat ad hoc Barto. in. l. demonstratio falfā. §. primo. ff. de cōditio. & demonstra. ¶ Lex. 20.

non seria el heredero tenudo de dar le mas, de aquello que le deuia por razon del debdo.

¶ Ley. XX. Como nō le empees a la manda, falfā o mētriosa raxon, que sea puesta en ella.

Alsa o mētriosa raxon diziēdo el testador, quādo fiziesse la mādā, non le empees, nin se embarga por ella. E esto seria como si dixesse: mando a fulano ome q̄ me fizio tal honrra, o tal seruicio, tantos maruedis: o tal cosa. Ca maguer nō fueffe verdad q̄ le ouiesse fecho aquella honrra, nin aquel seruicio, non se embargaria la manda s̄ por esta raxon, ante es tenudo el heredero de la cumplir.

¶ Ley. XXI. De las condiciones e razones, e maneras ciertas que pueden ser puestas en las mandas.

Condiciones e razones, e maneras ciertas ponen los omes quando fazen sus mandas, e las condiciones se fazen por esta palabra si, b como quando dize el que faze la manda

curatur de errore testantis, sed tantūmodo attenditur vtrū testator esset alias reliqturus, vel non, vt in l. cum tale. §. falfam. & ibi Bar. ff. de condit. & demonstra. & Bar. in l. demonstratio. §. ff. de conditio. & demonstra. Angel. Arci. in. §. longē. in st. delega. de quo. l. ista partita rū sumpta est, in secūdo vero casu probando simpliciter testatorem errasse vitiat legatū, vt in l. cū glo. C. de falf. caus. adiect. lega. Sed qd̄ si testator poterat cōpelli addandū non tñ legatū illud ad quod poterat cōpelli, sed aliud vt si diceret, quia expendisti decem in negotiis meis lego tibi fundum, vel librum Ioan. Fab. in. §. huic pxima. in st. de lega. dicit quod ista causa videretur tunc impulsua, & nō finalis, si notabiliter excedat pretium ad quod crederetur teneri quia tūc videtur donare voluisse. argu. d. §. id quoq.

g ¶ La manda. Quid autem in contractibus an falfā causa vitiet? vide per Bal. distinguētē. in l. fina. C. de falf. caus. adiect. lega. & Bar. in. d. l. demonstratio. §. ff. de condit. & demonst. ¶ Lex. 21.

* Potest legari purē vel sub conditione, quæ fit per si, & ante conditionis implementum non soluetur legatum. Item sub modo, & fit p̄ vt & debet statim solui cauente legatario de modi implemento, & modo impleto, aut implere nequeunte legatario querit legatarius dominium rei legatæ. Item legatur sub causa quæ fit per quia, & respicit tempus præteritum, & debetur etiam si causa nō sit vera, quia falfā causa non vitiat legatum. hoc dicit.

h ¶ Por esta palabra. si. Adde. l. secundam. titu. 4. 4. partita. & late p̄ Bar. in. l. v. videndū est ergo. ff. de cōditio. & demonst. & in. l. sub cōditione. ff. de solutio. l. qui promisit. ff. de condic. indebi. l. huiusmodi. in fin. ff. de verbo. obliga. & l. quodcunq; §. non ita. aliquando tamen dicitio. si, potius importat monitionē quam conditionem, quādo apponitur in eo qd̄ est de ordine necessario, vt si papa mandet p̄ rescriptū titiū condēnari Seio, ad decē. Si Seius probauerit illa sibi deberi, nā valebit sententia condēnatoria, licet illud nō fuerit pbatū, sc̄ in Innocē. in. c. prudentiā. de offic. delega. Bal. in. l. præscriptio. C. si contra ius vel vitia. publi. tradit Alex. cōsi. 2. 2. volu. vbi vide. &

* Causa falfā non vitiat legatum. hoc dicit. Habuit originem ab institui. eod. titulo. §. longē ¶ No fueffe verdad. Hoc ideo est quia causa expressa erat talis quæ etiā si vera esset nō cōpelleret testatorē inuitū ad dādū. l. in summa. §. id quoq; quod ob causam. ff. de condi. indebi. secus ergo si causa expressa esset talis quæ etiam sine legato cōpelleret addandū, vt si diceret, lego tibi decem q̄ i negotiis meis impendisti nam tūc præsumit causā finalis. l. si cum te. ff. de pact. & est rō differentie, quia primo casu, etiam si causa sit falfā, nō vitiat legatum, sed tantūmodo attenditur vtrū testator esset alias reliqturus, vel non, vt in l. cum tale. §. falfam. & ibi Bar. ff. de condit. & demonstra. & Bar. in l. demonstratio. §. ff. de conditio. & demonstra. Angel. Arci. in. §. longē. in st. delega. de quo. l. ista partita rū sumpta est, in secūdo vero casu probando simpliciter testatorem errasse vitiat legatū, vt in l. cū glo. C. de falf. caus. adiect. lega. Sed qd̄ si testator poterat cōpelli addandū non tñ legatū illud ad quod poterat cōpelli, sed aliud vt si diceret, quia expendisti decem in negotiis meis lego tibi fundum, vel librum Ioan. Fab. in. §. huic pxima. in st. de lega. dicit quod ista causa videretur tunc impulsua, & nō finalis, si notabiliter excedat pretium ad quod crederetur teneri quia tūc videtur donare voluisse. argu. d. §. id quoq.

addel. muto. §. sub conditione. ff. de tute. & l. si decem cum petiero. ff. verbo. obliga. l. pe. C. quando. dies lega. ced. l. q̄ puto. ff. eo. & de verbis seu dictionibus importantibus conditionem. vide per Bart. in. d. l. 2. per totum, & de dictione, vt adde Bal. in. l. si mulier. C. de iur. dot. & de dictione. Secūdo, adde Bald. in. l. pe. C. de institutio. & substitutio. & d' dicitōe, ita adde Bald. in. prelu diis feudorū. co. n. adde etiā de dictione si & cū per las. in. l. stipulatio ista. §. incertā. ff. de v. b. obli. ¶ Si se ha fecho. Nā etiam cōditio concipitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vi. de l. tertiam. i princip. & ibi. Bart. ff. de adi. men. lega.

mando a fulano tal cosa, si me fiziere tal cosa, o si me fiziere tal seruicio, o si me le ha fecho. a E tal condicion como esta, puede ser puesta en las mandas, tambien en el tiempo passado como en el por venir. b E si se cumple, o es cumplida, vale la manda sobre que es puesta, e puede luego pedir la cosa mandada a quel a que la mandaron, mas ante que se cūpla c̄ la condicion, nō la puede, nin deue demādar. Otrofi los fazedores delos testamentos, ponen razones en las mandas quando las fazen. E a esta raxon llaman en latin causa. d E esto es como quando dize el testador, mando a fulano cient maruedis por seruicio que me fizio. E tal raxon como esta, cata siempre al tiempo passado. E la mādā que es alsī fecha, dezimos, que maguer la raxon que es puesta en ella, nō sea verdadera, e vale, e puede luego demādar tal manda, aquel a quien es fecha, e deue ser entregado della. E alas vegadas fazen las mandas de otra guisa, aque llaman en latin modo, que quier tanto dezir como mādā.

a ¶ Si se ha fecho. Nā etiam cōditio concipitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vi. de l. tertiam. i princip. & ibi. Bart. ff. de adi. men. lega.

b ¶ Venir. Et licet cōditio cōcipiat per verba futuri tēporis sufficit q̄ fuerit impleta testatore in quo actu geritur, vt in. l. hæc conditio filia meæ. §. si. cum. l. sequenti ff. de cōditio. & demonstra. l. si ita sit scriptū. §. si. ff. de lega. 2. l. quidam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura poterit prouideri de ea que tunc vacabat tempore date falfæ si Pa paignorabat tunc vacare: vt tenet Cino. in. l. cum vxori. C. quando dies lega. ced. Angel. & moder. in. l. titius. §. 1. per illum text. ff. de libe. & posthu. & adde quod not. Bald. in. l. colu. si. C. de senten. quæ si ne cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maioriam comprehendit etiam iam factam. argu. l. si quis filio ex hereditate. §. irritum. versic. qua ratione. ff. de iniust. rupt. vbi Bal. colligit quod permittens de nouo facere videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secundum Pau. de Castro, in dict. §. irritum. & in. d. l. hæc conditio. §. si sic. vbi vide ad quæstionem quam dicit se habuisse defacto.

c ¶ Cumpla. Concordat cum l. vnica. §. fin. autem aliquid. C. de caduc. tollen. & cum. l. cedere diem. ff. de verbo. signi. & cum. l. i. titu. 4. part. quarta. & l. 2. titu. 5. part. 5. & ead. partita. titu. 11. l. 14. l. huiusmodi, cum similibus. ff. quando dies legat. ced. l. qui hæredi. §. si. ff. de conditio. & demonstra.

d ¶ Causa. Habes hic quod, raxon in nostro vulgari, idem est quod causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Barto. in. l. demonstratio falfā. §. quod autem. in princ. ff. de condit. & demonstra. vbi Barto. diffinit quod causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bald. in rubr. C. de instit. & substitui. dicit, quod causa est adiectio, motiuum finale, vel impulsiuum testatoris, ostendens. & satis cū ista diffinitione Bart. & Bald. consonat ista lex.

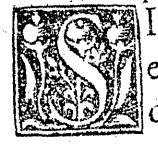
e ¶ Verdadera. Vide supra in l. proxima.

f ¶ Manera. Adde. l. secundam. titu. quarto. quarta partita. & modus est adiacens determinatio: non dispositio, sed executioni eius secūdo Bald. in. l. si plures. colum. septima. C. de conditio. infert. & quo modo cognoscatur modus a conditione. vide per Bald. in. l. cum eorum. C. de senten. & vide quod dicitur in. l. cum res. C. de donatio. & qd̄ dicit Bart. in. l. licet. ff. vt legatō. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo, ea conditione nihilominus est modus, secundum Bar. in. l. quibus diebus. §. si. colum. 2. ff. de conditio. & demonstra. & vide per Socin. consil. 21. tertio volum. colum. penulti. & si. & per

Alexand. consil. 102. primo volu. col. 2. & eod. volum. consil. 109. colum. prima. & Oldra. consil. 108. colum. 1. a secunda. ¶ Entregada. Adde. l. liberto. §. lucius. ff. de annuis lega. & l. quibus diebus. §. si. & l. eas. ff. de conditio. & demonstra. & per glo. in. l. prima. C. de his que sub mod. Et limita nisi testator expresse, vel tacite voluit ante impleri, quam emolumentum cōsequat. l. thais ancilla. §. thichus. ff. de fideicommissi. barta. in. d. l. quibus diebus. §. si. colu. secunda. ¶ Recabdo. Adde. d. l. quibus diebus. §. si. & l. eas. ff. de condit. & demonstra. l. si tibi legatum est. ff. delega. tertio. & debet esse cum fideiussore, vt in. d. §. si. vbi vide p̄ docto. & vtrum indistinctē de beat caueri, de modo implendi vide Bart. in. d. §. colu. 2. vers. quero. vbi vide casus in quibus nō est necesse caueri, & quando modus nō est causa finalis non cogitur quis caueri.

nera. f E esto es como quando dize el testador, mando a fulana muger mil maruedis por que case con tal ome. E la manda que es fecha en esta manera, o en otra semejante della, vale, e deue ser luego entregado; s̄ della aquel a quien es fecho, dando recabdo h̄ que se se trabajara de cumplir lo que el testador le mando, e gana el señorio i dela cosa que le es alsī mandada, luego que cumpliere lo que le manda fazer el testador. E esso mismo seria quando se trabajare quanto pudiere, k̄ aquel a quien era fecha la manda, para cumplir lo que manda el testador, maguer nō se cumpliesse. E cada vna destas tres maneras sobre dichas, ha su manera cierta en latin porque se pone. Ca la primera se faze con si, la segunda con quia, e la tercera con vt.

¶ Ley. XXII. Como vale la manda o non, si la condicion que es puesta en ella non se cumple por ocasion, o por otra manera.

Si la condicion que es puesta en la manda, fueffe en poder dela acabar de aquel a que fue

re. l. titio centum, in princ. ff. de conditio. & demonstra. & ex quo modus implendus respicit commodum alterius, non dicitur continere causam finalem dispositionis. dicit. l. titio centum. in principio. & per Bart. in. l. si fundum per fideicommissum. §. iulianus. ff. de lega. primo. alias incipit. l. si titio. & adde Pau. de Caltr. in. l. si. ff. de conditio. ob caus. quod qui dicit causam finalem debet hoc probare.

i ¶ Señorio. Et infra luego que cumpliere, ex istis verbis innuitur, quod ante impletionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præstitit, satisfationem, de qua hic: non acquirit dominium rei legatæ qd̄ nullibi si bene memini vidi in iure cōmuni expressum: licet in legato sub conditione sic, vt in. l. si fur. ff. de usufruct. in. l. & post litē. §. res. ff. famil. hercic. l. prima. §. feruus. ff. ad syllania. imō cōtrarium videtur de mente Barto. in. l. quibus diebus. §. terminus. colu. 4. ff. de condit. & demonstra. dum tractat, quæ remedia competant hæredi, qui rem legatam sub modo tradit legatario, si legatarius non implet modum. Facit etiam l. prima. C. de donatio. quæ sub mod. per locum ab speciali vbi in casu illo datur vtilis rei venditio, & non conditio ob causam, & not. glos. in. l. prima. C. de his que sub mod. & in rubr. ff. de cōditio. & demonstra. dic. ergo q̄ ista. l. intelligatur, quod tunc acquirit dominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non implet modum priuabitur legato cum fructibus receptis vt in. l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominium præstita satisfatione. d. l. quibus diebus. §. si. l. a titio, cum similibus. ff. de furt.

k ¶ Prudiere. Adde. l. titius. ff. de conditio. & demonstra. & ibi glo. & l. prima. C. de instit. & substitui. l. si fundum. per fideicommissum. §. primo. alias. l. si titio. ff. de legatis primo. & in. l. in testamento. ff. de conditio. & demonstra. ¶ Con quia. Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de falf. caus. adiect. legat. in summa. ¶ Lex. 22.

* Si cōditio potestatiua per casum in personā impletis vel eius in q̄ debet impleri deficiat, habet p̄ impleta, sed si facta tertii casus venit, in persona eius in quo impleri debet, habet p̄ defecta, nisi sit cōditio libertati appositā, cuius fauore habet p̄ impleta, sed cōditio mixta casu aut factō legatariū deficiens habet pro defecta, si autē factō eius in

quo erat implenda defecit, habetur pro impleta. h. d.
¶ De iuris. Pro sequitur ista. l. dicta Azo. C. de conditio. infer. in sum...

¶ Semurisse. Quid si legatarius decesserit, an poterit conditio ista de manumittendo seruum per heredem eius impleri quod est dicere, an ius implendi conditionem trahat actiue in heredem implete debentis: est satis dubia quæstio, de qua p. Bar. in d. cui fundus & l. a testatore. ff. de conditio. & demon. fra. & in l. si pœnâ. ff. quâdo dies lega. ced. vbi dicit, quod de ista quæstione in vltimis voluntatibus sepe dubitauit, crederem quod i casu huius. l. ista facultas non transmittitur in heredem licet conditio haberet precedentem dispositionem, ex notatis per Salicet. in l. si plures. vers. 3. quarto. C. de conditio. infer. & per Ias. in l. si decem cum petitorio. col. 3. vers. in quantum. Bar. ff. de verb. obligat. ¶ A seruo. Nô aperit ista...

lan seruus occidatur à tertio viuo testatore, vel post mortem testatoris, & sic cum generaliter & indistincte loquatur, generaliter videtur intelligenda, & quia etiam ita intelligitur glo. communiter approbata in l. inde Neratius. §. idem iulianus. in verbo, quam retro sum. ff. ad leg. aquil. & ita etiam videtur quod debeat intelligi. l. 14. titu. 4. supra ead. partita. vbi vide quæ dixi, & adde Azo. C. de conditio. infer. in summa. in princip. 2. col. & not. istam. l. ad intellectu. d. §. idem iulianus. Fortè tamen dici posset quod lex ista partitarum nõ decidat casum illum, quando seruus à tertio fuit occisus, viuo testatore: sed illum tantum, quando post mortem: cum ista. l. prosequatur dicta Azo. vbi supra ex cuius dictis expressè pater, quod loquitur quoniam fuit occisus post mortem testatoris, dicit enim, si impediatur per alium, nihil consequor: sed impediens tenetur secundum qualitatem delicti, vel lege aquilia, vel conditione furtiua, vel actione in factum, vt. ff. ad leg. aquil. l. inde Neratius. §. idem iulianus. & de condi. furti. l. 3. & de condi. caus. dat. l. 3. §. vlti. & ff. de condi. & demon. l. quibus diebus. primo respõso. & l. quæ situm. sed illo non existente soluendo fortè a quæritur erit me admitti ad legatum, vt. ff. de eo per quem factum erit. in vltim. & sic Azo. aperte loquitur de occiso post mortem: nam si testatore viuo, non compererit legatario actio contra occisorem, vt aperte dicit text. in d. §. idem iulianus, vnde nõ potest dici, quod quæstio illa, si occidatur seruus viuo testatore, determinet per istam. l. partitarum, neque per d. l. 14. quæ expressè nõ loquitur in isto casu, & non potest negari quin sit magna æquitas, vt in casu quo non cõpetit actio contra occisorem ad extirpationem hæreditatis, quod conditio debeat haberi pro impleta,

sicut etiam est in casu, quando occiditur per mortem testantis, & occisor non est soluendo, & sicut etiam est in casu, quando seruus natura liter moritur viuo testatore, vt in d. §. idem iulianus. cum vtrobique eadè ratio æquitas videatur, prout ponderant lo. de Imol. & Soci. in l. in testamento. la. segunda. ff. de condit. & demon. & ibi respõdent ad. d. §. idem iulianus...

ziere manda so alguna condicion, que fuesse en poder de la cumplir de aquel aquien fue fecha, e de otro alguno, si acaesciese que se non cumplierse la condicion por culpa de aquel aquien fue fecha la mada o por alguna ocasion que auiniere que la embargasse de guisa que non se pudiese cõplir que estonce non valdria la manda. E esto seria como si el testador dixesse asi: mando a fulano ome mill marauedis si casare fco tal muger. Casi aquel aquien fue fecha la manda, non quisiere fazer el casamiento con aquella muger, o si muriesse alguno dellos enante que casassen, dezimos que non valdria la manda. Mas si se embargasse por culpa de la muger, que non quiesse casar con el, estonce valdria la manda, e seria tenuto el heredero de la cumplir. E esto ha lugar en todas las otras cosas, en que tal condicio como esta fuesse puesta segun que aqui diximos.

¶ Ley. XXXIII. Quando el fazedor del testamento manda algun seruo o otra cosa en general, cuya deue ser la escogencia.

Generalmente mandando el fazedor del testamento vn seruo a otro, nõ lo señalado, si el fazedor dela mada non auia mas de vno, b el heredero deue le dar aqñ seruo, i otro ta bueno como

lam, & Socin. fulci tur maxima equitate. d ¶ Serua forro. Adde. l. cum ita datur. ff. de condi. & demon. l. si. C. de condi. infer. & est fauore libertatis, vt subiicit. e ¶ Otrosi dezimos. Pro sequitur dicta Azo. vbi. §. co. 2. §. fi. in. 2. casu. f ¶ Si casare. Adde. l. 14. ti. 4. ea. part. & qñ ibi dixi. ¶ Lex. 23. * Seruo vel alio animali in gñe legato, si testator habet vnũ, ille est dandus, si plures eligat legatarius nõ meliorẽ, nec maior domũ, vel dispensatorẽ: quia sciunt hæreditaria negocia: sed si nullũ habet, emet hæres mediocriẽ, quẽ ipse elegerit, domo autẽ in genere legata vel ædificio: si vnũ habet testator, illa debet: si plures habet quẽ hæres elegerit, si verò nullam habet, non valet legatum. h. d. h ¶ Mas de vno. Facit in argu. ad facultatẽ regij alicui cõcessam, vt possit facere maioriam in vnũ ex filiis, quẽ etiã si vnũ tm filium habeat possit in illius personã facere maioriam: & p hoc optimè facit. l. 1. §. pxim. ff. vnd. cõgna. & melius facit. l. si tibi optio. §. 1. ff. de optio. lega. iũcta gl. ibi, & qñ dicit Alex. allegãdo illã. l. l. serui electio. in prin. ff. de leg. 1. neque obstat. l. vtrũ. la. segunda. ff. de assignã. liber. & glo. in. §. 1. in. l. de assignã. liber. quia ibi ideo quia in vno tm liberto assignatio non erat necessaria, & sic esset superflua, hic verò etiam in vnico filio ad effectum maioris & vinculationis bonorum, adhuc vno tantum existere est necessaria. i ¶ Aquel seruo. Quia cũ talis seruus reperiat in patrimonio testatoris, ille videt legatus, licet in genere seruus sit legatus. l. si domus. in prin. ff. de lega. 1. facit. l. 3. & ibi expressè notat Bart. ff. de vino. triti. vel oleo. lega. & l. si quis argentum. in prin. & in versicu. similib; modo. C.

de donatio. & ibi not. Bal. quod promittens certam quantitatem frumentum in genere, videtur promittere de suis fundis, si fundos habet: & quod legatarius intelligat de his, quæ sunt in domo, seu hæreditate, adde l. Titia. §. Sempronius. & l. si vxori. & ibi Bar. ff. de aur. & argen. lega. a ¶ Como el. Forte debet intelligi si relictus in patrimonio nõ posset dari forte: quia esset mortuus: quia cum homo in genere fuerit legatus, genus perire non potest. l. in cendium. C. si cert. peta. Sed contra hoc, videtur: quia cũ vnicum tantum seruum habeat, perinde videtur ac si in legato illum specificè demonstrasset. l. ff. de liber. & posth. l. fundus qui legatus. ff. de fund. infl. vnde si quis legat seruum in genere: & habeat seruos in patrimonio. & illi postea perierint, extinguitur legatum. & ita expressè firmat Rapha. Cuma. in. d. l. legato generaliter. & in. l. si ita legatum. in prin. eod. titu. & Alexan. post eum in. d. l. legato. col. 3. vel dic, quod si talis seruus esset multum expeditus hæreditati, veluti si erat actor vel castaldio quem dādo totius domus hæreditariæ aduersione induceret, vt. ff. de officio præsid. l. fin. & legato generaliter. in prin. ff. de lega. 1. quod tunc poterit hæres præstare alium æque bonũ, vt hic facit quod not. Paul. de Cast. in. d. l. si domus. in prin. vbi querit, quid si testator legat domum, & nõ habebat nisi vnũ, & de illa non est verisimile, quod senserit, quia reliquit filios, qui illam domũ ingrediebantur, & ea indigebant an valebat legatum in illa domo: & tenet quod nõ, qñ d est singulariter notandũ, licet Alexan. ibi videat hoc dictum impugnare, ne legatũ domus sit elusoriũ, per illum tex. tamẽ in legato seruus factus in cõueniens, quod esset in domo quæ consuevit habere fines facti hominis, & non à natura, vt homo vel equus.

el, a aquel a quien es mādado. Mas si el testador ouiesse muchos seruos, b estonce es en escogencia de aquel aquien fue fecha la mada, c de tomar vno dellos qñ quisere. Fuera endẽ, qñ non puede escoger el mejor, d nin el que fuere despensero: o mayor dõmo del testador: por que es sabidor del fecho dela herencia. Mas si el

videtur ac si in legato illum specificè demonstrasset. l. ff. de liber. & posth. l. fundus qui legatus. ff. de fund. infl. vnde si quis legat seruum in genere: & habeat seruos in patrimonio. & illi postea perierint, extinguitur legatum. & ita expressè firmat Rapha. Cuma. in. d. l. legato generaliter. & in. l. si ita legatum. in prin. eod. titu. & Alexan. post eum in. d. l. legato. col. 3. vel dic, quod si talis seruus esset multum expeditus hæreditati, veluti si erat actor vel castaldio quem dādo totius domus hæreditariæ aduersione induceret, vt. ff. de officio præsid. l. fin. & legato generaliter. in prin. ff. de lega. 1. quod tunc poterit hæres præstare alium æque bonũ, vt hic facit quod not. Paul. de Cast. in. d. l. si domus. in prin. vbi querit, quid si testator legat domum, & nõ habebat nisi vnũ, & de illa non est verisimile, quod senserit, quia reliquit filios, qui illam domũ ingrediebantur, & ea indigebant an valebat legatum in illa domo: & tenet quod nõ, qñ d est singulariter notandũ, licet Alexan. ibi videat hoc dictum impugnare, ne legatũ domus sit elusoriũ, per illum tex. tamẽ in legato seruus factus in cõueniens, quod esset in domo quæ consuevit habere fines facti hominis, & non à natura, vt homo vel equus.

b ¶ Muchos seruos. Quid tamen si testator habens plures equos legat dicens, lego titio equum meum: vide per Bal. in. l. 1. vers. Sed quid si testator. C. de verbo. signifi. vbi concludit, quod intelligatur de eo quẽ testator habebat in vsu. per. l. si vxori mundus. §. primo. ff. de aur. & argen. lega.

c ¶ Fecha la manda. Cõcord. cum. l. legato generaliter. ff. de lega. primo. & l. si seruus legatus. §. cum homo. eod. titu. & §. si generaliter. In. l. de lega. & ibi per glo. limita, nisi verba executiua legati dirigant ad heredem. vt si testator dicat, quod hæres det seruum quem legat in genere: quia tunc hæres erit electio, secundum Barto. in. d. l. legato generaliter per. l. planẽ. §. si ita. eod. & per. l. qui concubinam. §. 1. ff. de lega. 3. & cum Bar. tran. sit Rapha. Cuma. & alii moder. ibi Anto. & Ioan. de Imol. in. c. indicante. de testa. Petrus tamen, & Cinus tenuerunt contrariũ, quib; videt adhærere. Alex. in. d. l. legato generaliter. Itẽ limita, nisi testator senserit de certo, non tñ constat, de quo: quæ tunc electio est hæredis, vt in. d. l. legato generaliter. §. 1. & l. si quis à filio. §. si plures. eod. titu. quia tunc est potius declaratio, quam electio.

d ¶ El mejor. Poterit ergo eligere mediocriẽ, & etiã p̄simũ si voluerit, etiam hærede inuito, secundũ Ioan. de Imol. Paul. & Alexan. in. d. l. legato generaliter, licet Angel. ibi tenuit contrarium, sed opinio Imol. & aliorũ satis probat in ista. l. partitarũ, cũ dixit, qual quisiere fueras endẽ que nõ pũeda escoger el mejor. not. ergo. quod habens electio nem rerũ, non potest eligere meliorẽ, quod fallit vbi duẽ tantum essent res, super quibus fieri deberet electio: quia tunc melior capi poterit. l. qui duobus. ff. de lega. 1. Bal. in. l. si. §. 1. cõmunia delega. vers. pone, quod sunt in hæreditate, & pcedet quod hic dicit: quod non potest legatarius eligere meliorẽ: etiã si expressè p̄ testatorẽ electio sit data legato rio, secũdũ gl. ibi & Bar. & tenent cõter Doct. in. l. 2. ff. de optio. lega. vide etiã per Bal. & Doct. in. d. l. si. §. 1. C. cõia delega. & quia in hoc fuerunt opinionẽs dico per concordiam, quia aut testator qui dedit electionẽ legato rio reliquit seruos in patrimonio: quia tunc posset ex virtute talis electionis expressè legatẽ, eligere meliorẽ: si verò non reliquit: tunc non posset: & sic procedat opinio glo. & Barto. in. d. l. 2. ff. de optio. lega. istam concordiam ponit Imol. in. d. l. legato generaliter. col. 2. vbi etiam tenet Iason referret; Aretin. & alios modernos ita tenere. Alexan. tamen ibi videtur transire cum dictis Bar. in. d. l. 2. ff. de optio. lega. nullam faciens mentionẽ de ista concordia Ioã. de Imol. & mihi magis placet, vt indistincte procedat, quod legatarius non eligat meliorem siue à testatore, siue à lege datur electio: cũ testator dando electionem legato rio, de his seruis vel iumentis, quæ

habet in patrimonio, exprimat quod tacite de iure inest: ideo nihil debet operari. l. hæc verba. cum similibus. ff. de lega. 1. non recte. C. de fideiussor. propter auctoritatem tamen Imol. & aliorum. tu magis cogita. & facit pro opinione cõtra Imol. quia etiã si electio expressè detur à testatore hæredi, non posset eligere p̄simũ: sed debet ad huccligeremẽ diocrem, vt in. l. si generaliter. ff. de legatis. 1. ergo idem debet esse, si detur legatario quod nõ potest eligere meliorem & aduertit, quod ista locum habet vbi electio datur legatario,

testador non ouiesse seruo ninguno: esto en escogencia es del heredero de le comprar vn seruo, que sea comunamente bueno, e dar gelo, e lo que diximos del seruo, deue ser guardado en las bestias, e en las otras cosas semejantes, qñ fuesen a si mādadas. Pero si el fazedor del testamento, mandasse a otro

vel hæredi in his rebus, quarum aliquam expedit potius, non habere, vt est in seruis vel iumentis, vel similibus. in rebus verò inanimatis quarum nulla inuilitur electio legato: tunc in legato dubio comprehenditur, & censetur legata minima res. l. apud Iulianũ. §. Seyo. ff. de legatis primo. l. numis. ff. de legatis tertio. l. semper in obscuris. ff. de regulis iuris. Doct. communiter. in dicta. l. legato generaliter. §. primo. in legatis tamen piis id intelligitur, quod maius est non quod minus. l. Titia. §. Seya. & ibi Barto. not. ff. de aur. & argen. lega. Abb. in dicto. c. indicante. col. fin. vbi etiam Barba. num. 2. hanc asserit communem opinionem. Bald. tamen nouell. in tractatu de dote. parte. 6. in. 73. priuilegio dubitat de hoc: & vult contrarium motus ex tex. in. d. §. Seya. vbi consultus ponderat consuetudinem donorum que in templo illo ponebantur, quia erant tantum vel aurea, vel argentea, & disponit, quod debeat esse argentea, & sic ille tex. potius probat cõtrarium: imo quod id quod est minus, debeat. hoc idẽ tenet Decius. in. l. semper in obscuris. ff. de regul. iur. qui ad istam partem ponderat. c. ex parte. de censu. & certè. d. §. Seya. multum vrget pro opinione Bal. nouel. prout cõter habemus. in libris. Sit tamen illa. l. aliter debet haberi, prout ex castigatiõib; Haloandri. l. illa. legitur. & tradit Didacus à Couarruias. in relectio ne sua. in. d. c. indicante. tex. erit expressus pro contraria opinione, quam Barba. asserit cõmunem: mihi satis est persuasum, quod ista materia resideret debeat in iudicis arbitrio, qui attenda qualitate legantis, & ecclesiæ, cui legat, hoc decidat. quid enim, si legans sit pauper homo, vel multos filios habens, quibus oportet hæreditatem relinqui, nonne tunc potius etiam in legato pio iudicabitur comprehendendi, quod est minus, quam quod maius: argu. c. fin. 7. q. vlti. & bene facit ad hoc pulchrum dictum Bal. in. l. 1. vers. Sed pone quod testator. C. de verbo. signifi. vbi querit si testator legatũ equum suũ armatum: quem tamen testator diuersis modis armabat: nam quod ibat ad torneamentum, ponebat sibi faleras, id est ornamenta cum perlis & auro, quando vero accedebat ad prælium ponebat faleras de corio, & respondet quod minores vel mediocres debebantur: quia tenere medium est viri prudentis, & legis à sapientibus instituitur, vt in. l. qui lancem. ff. de aur. & argen. lega. nisi propter eximiam nobilitatẽ testatoris atq; legatariũ amplius præsumatur, vt. ff. de donatio. l. filius. & l. vxori. in fin. ff. de legatis. 3. l. plenum. §. equitũ. ff. de vsu. & habita. hoc etiam expressus tenet Bal. in. l. 3. C. de furt. ad si. vers. extra nota. vbi dicit, quod si testator mandat in ecclesia emi vnũ calicem, neque exprimit precium neque materiã, quod intelligitur de calice honorabili, sicut undum consuetudinem illius ecclesiæ, & facultates testatoris. quia in relictis incertis ad pias causas, semper est con nexum tacite arbitrium boni viri. argu. l. hinc cõmissa. ff. de fidei. commissa. liberta. allegat etiam ad hoc. d. l. Titia. §. Seya.

e ¶ Del heredero. Adde. l. huiusmodi. §. si cui homo. cum ibi nota. ff. de legatis primo. & l. Titia testamento. §. primo. ff. de aur. & argen. lega. glo. in dicta. l. legato generaliter. quæ tamen non allegat dicta iura. & vide per Barto. in. l. 4. ff. de vin. triti. vel ole. lega. quod limita, nisi verba executiua legati à testatore prolata, dirigantur seu sint relata ad legatarium, vt si dixisset, quod legatariũ recipiat sibi seruum vel bouem, quem in genere legat, vt dixi supra in gl. super verbo. a quib; fue fecha la manda. vide ibi.

f ¶ Bueno. Et sic non potest dare p̄simũ: sed mediocrem. vt hic. & in. l. si generaliter. ff. de lega. 1.

g ¶ Bestias. Veluti equis, vel aliis iumentis, bobus, vel aliis similibus. & quid si dixit, lego equum meum, cum plures haberet: dixi supra in glo. super parte. El mejor.

h ¶ Semejantes. Quæ habebat terminos à natura, sicut hõ, equũ, vel bos, Partida vj l. 4

& si per heredem fiat quia non vult arbitrari, perinde est ac si arbitratus esset deberi, secundum Paul. de Castr. in dict. l. si sic. Sed vide ibi per Imo. col. 2. dicentē q non fuisset praeceptum à iudice factū vt arbitretur vt sic eo exsistente in mora dispositio habeatur pro purificata: si d aduerte quia imol. loquitur, quando in arbitrium tertij fuit collatum

Paul. vero quādo in arbitriū heredis, quod etiam voluit Bar. in d. l. i. ff. de legat. 2. vbi etiam Paul. col. pe. & Ale. col. 5. **¶** *Alguna de recha rason. vt quia legatari⁹ erat demerit⁹ testator. l. fideicommissa. §. quanquam ff. de leg. 3. vel quia fortēres legata erat, ita magna q quia si absorberet totū patrimonij relinqueret. l. quidam testamento. ff. de legat. 1. vel quia patrimonium erat tenue, & filij testatoris egerēt argu. c. in. 17. q. fin. & si res certa nō esset legata: sed qd incertum debet arbitrari iuxta id qd dicunt glossi. & Bar. in dict. l. i. ff. de leg. 2. vbi Bart. col. pen. versic. quare qualiter bonus vir.*

b *¶ Quisere. Adde. d. l. senatus. §. pe. ff. de lega. 1. & l. fideicommissa. §. quāquam. ff. de lega. 3. quid tamen si diceret lego tibi q Titius vel haeres declaraverit se velle, quia talis voluntas requirit declarationem, & sic factū haeredis, dicit Angel. in l. centesimis. §. si. ff. de verbo. obliga. q tunc valet et perinde, vt valet, cū dicitur, si capitulum ascenderit: vel tale quid fecerit, vt in l. nōnunquam. ff. de condi. & demonst. & infra ista. l. ad finem & Angel. sequitur ibi simpliciter. Paul. de Castr. vbi Imo. de hoc dicto dubitat, & istud dictum dicit non esse verum Ale. in d. l. i. ff. de lega. 2. col. 5. ex eo, quia etiā verbum si voluerit intelligitur de voluntate declarata, vt est in l. si ita. §. illi si volit. ff. de leg. 1. ergo idē dicendū est, & si illud exprimitur: quia exprimitur, q tacitū est: & magis placet hoc, & Adde. Bald. in l. voluntatis. col. 1. C. de fideico. qui intelligit, & limitat dicta iura, quando voluntas adiicitur verbo substantiuo, velle effectiuo: secus si in verbo executiuo voluntatis substantia, vel declaratio ponit. Allegat. l. tertia. C. de dot. pmis. & videtur in effectu idem, quod dixit Angel. Alexan. tamen in additio. ad Bal. ibi dicit, q istud dictū Bal. videtur contra. l. cū quidam. ff. de lega. secundo & quare ibi dicit idem Bald.*

c *¶ De tōnere por biam. Not. hoc q idē importat hoc verbū, sicut si voluerit, & est hoc cōtra Bal. in l. fideicommissa. §. quāquā. ff. de lega. 3. dicentē, q omne verbū intelligitur sonare in arbitriū boni viri, prater verbum volo & facit ad istam. l. fideicommissaria libertas. ibi, si ei liberuerit ff. de fideico. m. miss. liberta.*

d *¶ Tal hombre. Est enim voluntas captatoria, vt ff. de lega. 1. captatoria. Adde. l. i. & quare ibi dixi tit. 3. Seca. part. & aduerte, cū dicit si quisere: nā secus est si legatū fuisset collatū in arbitriū alterius: quia intelligeretur de arbitrio boni viri, & legatū teneret. l. i. ff. de lega. 2.*

e *¶ Frigere. Adde. l. si quis temporarium. ff. de hare. in l. i. & l. nōnunquā ff. de conditio. & demonstra.*

¶ Lex. 30.

¶ Si lego tibi mille quae habeas quando haeres meus voluerit: nec haeres in vita declarauit quando, eius haeres tenetur statim ad legatum. Si autē lego tibi si volueris, nec in vita declaras te velle, non dabitur tuo haeredi hoc dicit.

f *¶ Quando el mi heredero quisere. Concordat cum l. fideicommissa. §. sic fideicommissum. ff. deleg. 3. & cum nota. per Azo. C. de leg. in summa col. ante. in vers. item legari potest.*

¶ Ley. XXX. Si vale la manda que el testador faze, dixiendo mando q mi heredero de a fulano tantos maravedis, o tal cosa quando el quisiere.

Echa leyendo la mada pot tales palabras, quedixesse el testador, mado a fulano o me mil maravedis, que los aya, quando el mi heredero f quisiere, si aciesciere que este heredero muriesse, e non pagasse estos maravedis, en su vida, nin señalasse dia e a su heredero a que los pagasse aquel que ouiesse de heredar los bienes del heredero del testador: seria tenuto de pagar la manda, luego que en trasse la heredad, sin alongamiento ninguno: porque aquel cuyos bienes hereda, non lo contraffo en su vida. Mas si el testador dixiesse asi: mado a fulano cie maravedis, que los aya si quisiere: estonce valdra la mada, Pero si este a tal a quie fueffe fecha la manda, non dixesse en su vida que la queria e se muriesse, estonce el su heredero, non ha derecho ninguno en ella, nin la puede demandar de spues.

in dict. vers. hoc autem. In contrariū tamen videtur. l. vxorem. §. Sceuola. ff. de lega. 3. vbi habetur, q haeres grauat, cū volit vel voluerit. videtur grauat post mortem, si ipse antea, non declarat se velle, & sic non est in potestate eius q nolit. hoc etiam patet ex dictis Bar. in d. l. centesimis. §. si. ad. fin. 1. colum. vbi dicit, q in vltimis voluntatibus idem est dicere, cū voluerit, vel cum volit haeres det, q est dicere, det post mortem suam, & sic post mortem debetur, tanquam ad ueniente die per tex. in dict. §. Sceuola. & sic illud legatum dicitur conditionale, vt habetur in dict. §. sic fideicommissum est, propter diem incertum mortis. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonst. in contrariis vero facit tali casu diem & conditionem, vt declarat Bar. in d. §. si. quem sequitur ibi Ange. & fuerunt verba per. ibi. Sed certē ista l. partitarum multum vrget, contra ista dict. Bar. & aliorum & ad dictam. l. vxorem. §. Sceuola. potest dici, q intelligatur, si haeres non cōtra dixerit in vita prout ista. l. dicit & pro hoc facit: quia regulariter inter si & cum non est differentia. l. qui promisit cum ibi nota. ff. de condi. in debi. & tamen si testator dixerat, si haeres meus volit, vel voluerit, poterit contradicere, vt. l. proxima & vult Bar. in dict. l. centesimis. §. si. in principi. col. 2. igitur idem dicendum, si dixerit: cū voluerit: in hoc tamen erit speciale fauore vltimae voluntatis, q non contradicere haerde a quo sic fuit legatū, in vita, debetur post eius mortem, vt hic & in d. §. Sceuola. cogita tamen: quia secundum istū intellectū, videtur fieri aliqua violentia dict. §. Sceuola. qui vult hoc relictum videri post mortem.

¶ Que lo querria. Concor. cum l. si ita expressum. ff. de conditionibus, & demonstratio. l. si ita legatum. §. illi si volit. ff. de lega. 1. quid autē si dixerat cū voluerit: dic quod tunc non est necesse, quod legatarius ante mortem suam declarat se velle, secundum Bart. in l. i. ff. de legat. secundo. per. l. vxorem. §. Sceuola. ff. de lega. tertio. que lex licet loquatur quando ista verba cū voluerit fuerunt relata ad haereditatem tamen eadem videtur ratio, si referantur ad legatarium, secundum

Alex. in d. l. r. col. 5. licet Ioan. de Imol. ibi velit in hoc facere differentiam & tenere contra Bar. vt videbis ibi per eum & per Alexan. col. 4. & 5. & aduerte quod per istam. l. videtur non posse sustineri, quod Raph. Cuma. dicebat in. l. si ita. §. illi si volit. ff. de lega. primo. & in. l. i. ff. de lega. secundo. & in l. centesimis. §. fin. ff. de verbo. obliga. & sequitur eum Alex. in d. l. r. col. 5. q istud tale legatum, cum legatarius voluerit, censetur esse purum, sicut cum lego tibi cum petieris. l. Titia. ff. de condit. & demonst. l. si de cem cū petiero. ff. de verb. oblig. nam, vt hic vides, tale legatū nō est purum: quia si purum trāsmitteretur ad heredem etiā nulla declaratione sequuta, quam tamen declaratione exigit ista. l. & quod alias ei⁹ haeres habere nō possit: sed dic quod ista. l. non loquit, quando dixit cum legatari⁹ voluerit: sed si voluerit, vnde tene menti in practica dictū Rapha. & sic erit differentia, in ista verba, cū volueris referantur ad heredem, vel legatarium.

¶ Ley. XXXI. Como se pueden fazer las mandas sin condicion, e a dia cierto.

Rramente a pueden fazer los testadores sus mandas: que quiere tanto dezir, como sin ninguna cōdicion. E esto seria como si dixesse algū testador: mando a fulano tantos maravedis o tal cosa. E a yn la podria fazer a dia cierto, o de dia cierto en adelante. E esto seria como si dixesse el testador: mando que den a fulano tantos maravedis el dia de sant Iuan baptista este primero que verna: o si dixesse, mando que del dia de sant Iuan en adelante que gelos den. E a yn las podria fazer so condiciō. E esto seria, como si dixesse: mando a fulano tantos maravedis si fiziere tal cosa. Otrofi dezimos, que si el testador quando fiziesse la mada dixesse tales palabras: mando que den a fulano mill maravedis, quando fuere de edad b de catorze años, si aciesciere que aquel a quien la faze, llegare a aquella edad, valdra la manda: e si muriere enante, non la puede de-

¶ Lex. 31.

¶ Purē & conditionaliter & ad diem vel post diem potest legatum fieri: & si legatur quod dentur petro mille quando fuerit. xiiij. annorū: & ante moriatur: non habebit eius haeres legatum: sed si lego tibi libertatem, quando filius meus habebit. xiiij. annos: ante illam etatem mortuo valet legatum fauore libertatis. h. d.

a *¶ Puramente. Sequitur dicta Azo. C. eo. in summa in fi. col. 6. ver. relinquitur legatum pure.*

b *¶ Quando fuere de edad de catorze años. Concordat cum l. si cui legatur. ff. de lega. 1. §. hoc autem legatum. & l. si Titio. ff. quando dies lega. ced. & adde q idem esset, si apponeretur tempus certae atatis, cuiusdam tertij. l. si ita scriptum. ff. de manumif. testa. quod limita nisi apponeretur tale tempus ad extinguendum legatum, vt si dixerim lego titio centum annua, quousq; titius erit atatis. 14. annorum: nā tale legatum non est conditionale, neq; extinguitur titio ante dictū tempus decedente, vt est tex. qui non est alibi, secundum Bal. ibi. in l. ambiguitatem. C. de usufruct. Sed quid si legatur in tempus certae atatis grauatē Bar. in d. §. hoc autem tenet quod non sit conditionale, & quod non pereat legatum, quanuis grauatius non perueniat ad talem etatem per l. libertis quos. ab haeredibus. ff. de alimen. & cib. lega. & cum Barto. transeunt Angl. Bald. & Paul. de Cast. in lectur. Paduana. ibi & Ludouic. Roma. in l. in illa. ff. de verbo. obliga. Dynus verò, Rapha. & Ioan. de Imo. ibidem & Cynus & Bal. in l. ex his. C. quando dies lega. ced. & Paul. de Cast. in lectura Bononien. & Salyce. in l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de cadu. tollen. tenent contrarium per tex. in d. §. hoc autem. & respondent ad d. §. ab haeredibus diuersimodē, prout videbis latē per Alex. in d. §. hoc autem. qui dicit istam vltimam opinionem esse vtiorem per plura iura, quibus Bar. ibi nititur respondere: sed secundum Alexan. tales responsiones sunt cum maxima violentia, ibiq; Alex. allegat alia iura contra opinionem Bar. vt poteris ibi videre, & signanter alleg. l. si quis a*

filio. in princip. ff. de lega. 1. cum glo. ibi quae satis probat opinionem aliorum, contra Bart. Quid autem si dies non fuit prefixus substantiae legatiae eius praestationi, vel executioni: vide. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & per Barto. in d. §. hoc autem & ibi etiam per Alex. adde etiam tex. notabilem. in l. codicillis in principi. & ibi Bart. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quae est. l. singularis secundum Paul. & Alex. in d. §. hoc autem. ff. de ann. lega. quod in dubio presumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certae atatis legatarij, vt videbis in casu. d

Sefta partida

gularem, fecundum Iacob. de Are. in l. permiffi. ff. de acquirend. poffeffio. facit etiam text. & ibi not. Angel. in l. hoc si res. ff. de rei vendi. & an poffit remittere confeffionem inuentarij; vide ibidem Barto. quod sic in dicta lege nemo potest. vbi Alexand. columna quarta tradit etiam de inuentario heredis, quatenus tangit pæiudicium legata riorum. Quid autem, si teltator prohibuit heredem alibi conueniri pro legatis, quam in certo loco, si hæres dolo vel mora interueniente non venit ad locum illud, dic qd tunc poterit alibi conueniri. l. bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco. & ibi Bartol. Bald. & Fulgos. poterit etiam teltator præfigurare tempus in testamento heredi ad adendum hereditatis, vt post illud tempus mero iure excludatur, fecundum Angel. in l. si quis hæres ita scriptus. ff. de acquirenda hereditate. per illam text. & per nota. per glof. in l. cretionum. C. de iure deliberand. vbi etiam Paul. responderet ad d. l. nemo potest. & sequitur Alexand. in dicta lege nemo potest. in fin. adde etiam quod neque poffunt facere contrahentes, quod legum difpofitio non habeat locum in actibus eorum. l. fin. ff. de ftipula. feruo. & not. Bald. in capitu. primo. §. & quia videmus. columna sexta. de his, qui feu. dare poff.

a ¶ *Q*o como no deuere. An autem si prohibeat leges non obftare suo testamento, operetur talis prohibitio, effectum clausulæ codicillariss; vide glo. & docto. quod sic in d. l. nemo potest.

b ¶ *N*o valdra. Quia excepto principe omnis homo est sub lege. l. digna vox. C. de legib. & ideo clausula non obftante, foli principi conuenit, non alij vt hic, & in dicta lege nemo potest. vbi hoc nota. Ange. in l. ius publicum. ff. de pact. lege fecunda. ff. de testa. l. codicillis. §. fina. ff. de lega. fecundo. vbi glo. prima vocat ftitutum teltatorem volentem contra leges difponeret: hinc euenit, quod volentes condere maioriam in vnum ex filiis, vel nepotibus: cum ipsi non poffint filijs imponere grauamen in legitima, vel eam diminuere. l. quoniam in prioribus. l. quoniam nouella. C. de inoffici. testamen. l. 7. titu. primo supra eadem partia. etiam respectu bonorum quæ effent extra regnum licet ibi effet latior facultas difponendi ex his quæ notat Barto. per text. ibi in l. ex castrensi. ff. de castren. pecul. adeunt principem, vt super hoc referibat: cum clausula non obftante, qui filius emanaffe videtur, post editionem iftarum. l. partitatum. quod patet quia in istis legibus in titu. decimo octauo tertie partia. nulla fit mentio formulæ talis licentia, & talem formulam confultit late ordinandam Roder. Suarez. in repetitio. l. quoniam in prioribus in fecunda limitatione illius legis. folio sexagesimo quinto columna quarta totius repetitionis, vbi ipse illam ordinat fubdens, quod si alias fub nube & implicite aliquis impetraret a principe liberam testamenti factionem, non specificè ad supra dicta contenta in eius formula, neque cum derogatione dictarum. l. non poffet vigore talis facultatis facere maioriam in præiudicium filiorum, & ibidem parum antea. folio sexagesimo quarto. columna fecunda verficulo. ex ante dictis. damnat illam formulam confuetam, quatenus dicit. do os licentia y facultad, para que de todos vue fros bienes o de qualquier parte dellos podays hazer y hagays ma jorazgo en vno de vueftros hijos qual quifredes y por bien tonueredes. &c. quatenus enim dicit, de omnibus bonis: afferit talem licentiam effe valde iniustam, & confcientie concedentis onerosam: cum per eam expresse tollatur legitima alijs filiis, quod aperte est contra ius naturale, vt ipse in eadem limitatione ante hoc late deduxit, & ibi allegat notanter Bald. in l. fina. columna fecunda. C. de fructu. & liti. expen. quod princeps potest alicui concedere potestatem testandi diminuta legitima, & quod priuilegium concessum ad minuendum legitima, non est iniuquum: sed ad tollendum in totum sic cum legitima fit de iure naturali, loco alimentorum: non tamen eius meta: sed de arbitrio legillatoris, ibiq; columna tertia. dicit, quod pater, qui vigore talis facultatis, faceret maioriam in vnum ex filiis, priuando alios bonis suis, sine iusta causa, de qua. in §. causis. in autenti. vt cum de appella. cognof. peccaret, neque effet tutus in foro confcientie: neq; excufaretur prætextu talis facultatis, allegat glof. in capitulo non est de vot. & alia, quæ ibi videre poteris: tandem concludit columna quarta. dictam clausulam effe iniuiffimam, confultiq; ab ea abftinendum, & idem ego confulere, si in tali facultate non contineretur illud quod communitè solet etiam apponi. scilicet quod ita hoc fiat, vt referentur alimenta alijs filiis, licet non fit tanta portio, quanta alias sibi iuxta. l. regni competeret: hac tamen clausula appofita, vt femper apponitur non bene percipio, quid scrupuli effe poffit: ex ea namq; euidenter constat principem nolle in totum tollere legiti-

mam: sed diminuere, prout etiam dixi in l. vndecima titulo quarto supra eadem partia. in glo. prima. vbi vide. ¶ Sed in vigore huius facultatis poffit diminuere legitima filij qui effet clericus in minoribus tempore datæ licentia: videtur quod non ex his quæ tradit Bald. in capitu. cum veniffent. columna fecunda. verficulo. op-

E deue fer reuocada e judgada por las

habentur. in capitu. ecclesia sancte Marie de confitu. & quæ dixi in lege quarta titu. decimo quinto quarta partia. super glo. in parte en cuyo señorio. & cogita in hoc nam ex hoc fuuenterentur multe facultates ad maioriam seu ipse maiorie: si tamen post datam facultatis regie fieret clericus. vi. c. si eo tempore. de referi. lib. i. sexto. & quod notat Bar. in l. vltus fructus. in si. ff. de ftipul. ser. ¶ Sed quid si alij quis sine licentia principis fecit maioriam de bonis suis & etiam de aliquibus bonis filiorum seu quæ aliquo modo ad filios spectabant qui filij ne de facto sibi præiudicaretur impetrauerunt a principe reuocationem istius maiorie respectu bonorum filiorum, an ex hoc videatur princeps approbare maioriam respectu bonorum patris: cum sciens princeps sine eius licentia factam maioriam reuocauit tantum quoad bona filiorum. videtur quod sic ex dictis Barto. & Pauli de Castro. in l. legata inutiliter. ff. de lega. primo. vide ibi Paul. de Castro. ver. & inducitur per Dyn. ¶ Aduerte etiam quod ipse rex de bonis patrimonialibus extra regnum poterit cum non recognoscat superiorem facere maioriam inter filios. l. cesar. ff. de publi. & vectigal. l. donationes quas. C. de dona. inter virum & vxor. Bald. in §. item sacramenta. de pace iura. fir. quarta colum. verficulo fecundo vtrum rex. bonus text. in cap. si Romanorum in principi. 9. distictio. l. omnium. C. de testa. ¶ Et an habens facultatem ad faciendum maioriam de certis bonis ex autoritate regia poffit vigore legis regni facere maioriam in tertia bonorum de alijs bonis videbatur quod sic per text. & quod ibi notat Bald. in l. fina. C. de repu. hære. quod priuilegium non confunditur cum iure communi, in contrarium tamen facit quod non est verifimile principem voluit grauari filios duplici onere. l. nauis onuste. §. i. ff. ad l. rhod. de iactu. c. mandatum. de referi. ¶ Et an teneat maioriam factam cum facultate primogeniti filij regis patre viuente si maioriam fiat postquam primogenitus successit in regno vide quæ notat Barto. in l. cum vir. ff. de vscap. & in l. hereditate. ff. de castren. pecul. ¶ Et quid si defactas ad faciendum maioriam in vnum ex pofteris suis, an videatur, data vt poffit etiam in descendentes ex fecunda: text. facit quod non in l. prima. ff. de iure immu. vide ibi per docto. ¶ Quid si rex dedit licentiam faciendi maioriam in fecundum filium sub conditione si filius maior cõfenserit. & ante confensum filij maioris moritur rex, postea confensit filius maior & fit maioriam in fecundum an tenebit dic quod sic quia non apponitur conditio concessioni, sed executio ni actus. l. prima. in fin. ff. quod quisq; iur. vide Bal. in cap. primo. in princip. colum. 2. hic finitur lex. Iaso. in l. si quis neque causam. ff. si certum pet. ¶ Aduerte etiam quod videtur quod vt plenior fit facultas oportet quod in ea fiat mentio etiam de alijs filiis posthumis nascituris: quia licentia filios grauandi in legitima non extenditur alias ad posthumos ex notatis per Bart. in l. titius. ff. de libe. & posthu. in fin. princip. reprobando glo. ibi & videtur text. in l. ex facto. in princip. ibi nam verifimile est. ff. de vulga. & pupil. ¶ An autem virtute talis facultatis, quod poffit facere maioriam in vnum ex filiis, quem vellet, poffit illam facere in filium spurium: & certè stantibus legitimis, crederem quod non per text. nota. in cap. dicat aliquis. 2. q. quarta. & quia princeps intellexisse videtur de filio legitimo & naturali. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. fin. ff. de iur. deliberan. & ibi Paul. de Cast. & in auten. vt liceat matr. & auiz. §. ad hoc. & per Fabr. in §. fina. in ff. de adoptio. Quid autem, si princeps ex certa scientia & de plenitudine potestatis, dedit licentiam faciendi maioriam, in quendam filium spurium, vel naturalem, non obftantibus filiis legitimis, quibus princeps tantum voluit relinquere alimenta, an tenebit talis constitutio maiorie per maxime si princeps potuit moueri ad id concedendum propter strenuitatem, & bonitatem talis filij bastardi: & videtur quod non teneat, neq; princeps hoc poffet: quia neq; legitimatio filiorum spuriorum, neq; naturalium potest heri, ex scripto principis legitimis & naturalibus stantibus, vt in auten. quib. mod. natura efficiant. legitu. §. si quis ergo non habens. & dicebat Bald. in capitu. primo. §. filij nati. si de feud. fue. contro. inter domin. & agna. quod imperator qui legitimat spurios exiftentibus filiis legitimis, vt cum eis æqualiter succedant, videtur quoddam pecus non habens præ oculis iustitiam publice honestatis, neq; considerans, quod per solas nuptias conferatur eis

gans genus humanum. ¶ Præterea & hoc videtur de iure diuino prohibitum, gene. 21. capit. cum dicit eice, ancillam & filium eius, non erit hæres filius ancillæ cum filio libere: & istud idem habetur in capitu. non omnis. 2. q. 2. vbi etiam adducitur istud a domino constitutum, prius quam initium romani iuris extiterit, adducitur quæ autoritas Apostoli ad Galathas. quarto capitu. vbi etiam allegat illud gene. 21. facit ad idem quod habetur in summa. & in capitu. vnico. 35. q. septima. facit etiam quod not. Barto. Bald. & Paul. de Castro. in l. tertia. ff. de testa. & tradit late Paul. de Cast. confi. 467. volu. 2. incipit vifo dicto puncto. vbi concludunt non poffe fieri per statutum, quod spurij filij poffint succedere, & inter alias rationes adducit Barto. illam, quod effet contra ius diuinum, quo cauetur, non erit filius ancillæ cum filio libere. Bald. etiam adducit aliam, quæ multum confert in propofita questione, quia quod spurius non poffit inftitui est introductum propter turpitudinem, testantis: & actus propter turpitudinem agentis reprobatas nulla constitutione permitti potest, vt in di. auten. vt nulli iudicum. ¶ Item actus reprobatas propter turpitudinem æquiparatur actui prohibito de iure diuino capitu. ex parte. de confuetu. & contra ius diuinum non valet statutum, quod enim spurij non poffint succedere patri est inductum propter eius delictum, & vt refrenentur ab illicito coitu, vt in lege fin. C. de natura. libe. vnde contra bonos mores effet, quod princeps super hoc difpenfaret maxime in exclusiue: & cum tam graui præiudicio legitimorum: imo & fortius effet, quod voluit Ioann. de Imol. in d. l. tertia. ad fin. quod neque valeret statutum, quod filij naturales, testantis: & actus propter turpitudinem agentis differenter habilitando naturalem præberet materiam delinquendi: & ideo non videtur valere. ¶ Præterea tale priuilegium principis quodammodo alios alliceret ad illicitos coitus, videntes poffe se impetrare tale priuilegium, & omnis confuetudo constitutio iuramentum & priuilegium, per quæ nutriti poffunt peccata, non valent fecundum Ioan. Andre. in capitu. extirpande. de præben. super verbo confuetudine qualibet. pro parte vero contraria facit illa decisio. Neapolitana collecta per Mattheum de afflicto decisio. nonagesimanona incipit. si pater vbi refert bis in duabus causis fuisse iudicatum, quod si pater mediane pœcunia recepit emphyteosim pro se, & titio, & heredibus dicti ritij filij sui spurij nati ex damnato coitu, quod in tali emphyteosif succederet dictus spurius, exclusis heredibus venientibus ab intestato, per nota. per Bald. in lege fecunda. C. de iure emphyteo. columna prima dar Bald. rationem: quia non vt hæres: sed mediante stipulatione veniunt, & sequitur ibi Iason. in sexagesimanona. colum. totius tractatus retuli supra quinta partia. titulo octauo. in l. penulti. super glo. legum se ouieren. sic ergo videtur, quod ad maioriam poffit venire mediante gratia, & priuilegio principis. adducit etiam & Mattheus in d. decisio. quod necdum spurio verum etiam feruo, potest de nouo dari feudum & emphyteosif, vt in capitu. primo. §. personam, per quos fiat inuesti. ¶ Præterea (vt dixi superius) per principem potest minui legitima filij, licet non poffit tolli in totum, fecundum magis communem opinionem: poterit ergo princeps referuata portione fufficienti ad alimenta filiorum difpenfare: vt cetera bona per viam maiorie veniant in spurium: neque repugnabit ius diuinum allegatum: quia vt dicit Ioann. de Imol. in dicta lege tertia. ff. de testa. illa autoritas non multum vrget: quia illud erat quoddam præceptum iudiciale legis veteris, & non videtur obligare in lege noua ista iudicialia, nisi quatenus sunt approbata per habentem autoritatem legis condendæ, vt habetur in capitu. tranflato. de confitu. & per S. Thom. prima fecunde questione. 104. articulo tertio. de quo etiam in cap. fina. de success. ab intesta. & in §. hisita. 6. distictione. hoc etiam videtur de mente Hostien. in summa in titu. qui filij sint legi. vbi dicit, quod licet Imperator poffit legitumando spurios eos ad hereditatem admittere: non tamen hoc poffet legem generalem condendo statuere, quod admittantur ad successione: quia multi effent qui non curarent vnde filios haberent, si scirent eos sibi succedere debere: & sic si non effet legem generaliter condendo: sed in casu particulari difpenfando, videtur de eius mente, quod hoc poffit imperator. hoc etiam vult Bal. in l. leam quam. columna nona. C. de fideicom. vbi dicit, quod non potest princeps facere legem generalem, quod spurij succedant: quia est indirectè contra bonos mores, sicut neque constitutio valeret, quod quilibet poffet adulterari & incestum committere: & subdit quod hac ratione non potest legitumare nascituros ex aliquo, qui nondum sunt concepti in vtero: quia est dolus de futuro: sed si effent nati, vel concepti, potest: quia est dolus de præterito, circa quæ non remouetur reatus, sed pœna, & pro ista parte etiam facit quod not. Ioan. Andr. in addi-

tio. ad Specula. titu. de successio. ab intesta. §. fina. verficu. sed ex factu vbi dicit, quod princeps poffit statuere, quod tales succedant patribus, sicut statuit quod succederent matribus potissimè cum generatione & natura sint filij, & consanguinei, licet ad comprimentum illicitos coitus primo excluderet illos per legem suam, vt in autenti. quibus modis natura efficiunt. sui. §. oportet si ergo ad primordium nature reducitur spurius, cessat causa querelandi lege prima. C. de imponen. lucrati. descriptio. libro decimo. finaliter tamen refert Hostien. tenere contrarium vbi supra, ista etiam questio latissimè tractatur per præposit. Alexand. in capitu. per venerabilem. in verficu. quod autem. qui filij sint legitu. in quinta questione principali. verficulo octauo. quæro & in capitu. constitutiones decima distictione. & concludit necdum hoc poffe statui per legem imperialem: verum etiam per aliam legem ciuilem, vel statutum: nam ex quo per legem ciuilem matribus poffunt succedere, vbi etiam militat ratio peccati vitandæ: ita etiam fit lex admittenda si statuat, quod succedant patribus. Adducit etiam quod iste successiones sint de iure ciuili delatæ, licet in filiis hoc fuaderet naturalis ratio, vt in l. cum ratio. ff. de bonis damna. ideo ius ciuile potest eas modificare, & augere & circa eas difponere, iuxta notata per Dyn. in regul. indultum. de regulis iuris. libro sexto. nec erit facienda differentia inter natos ex damnato coitu, & alios fecundum eum: quia prædicta fundamenta militant in vtrique, licet Bald. in lege prima. C. de iur. aureo. annu. faciat inter istos differentiam: cum quo etiam videtur transire Decius. in capitu. in præsentia. de probatio. numero quadragesimo tertio, quia fecundum eum cum differentia Bald. fundetur super peccato, non procedit: quia in vtroque est peccatum mortale, licet in natis ex damnato coitu sit maius ibiq; respondet ad principale motiuum tenentium statutum tale non valere, scilicet quia dare videtur occasionem peccandi: nam fecundum eum illud procederet, vbi lex directè difponeret ad peccatum: secus si à remotis: nam causa remota non ordinatur directè ad effectum: & ideo non habetur in consideratione. l. qui domum habebat. ff. loca. in fin. l. Neratius. ff. de feruo corrup. capitu. de occidendis. 25. que questione quinta. capitu. exhibita. de homici. alias diceremus quod lex euangelica, quæ prohibuit repudium dari vxori, per virum effet iniuqua, si contingeret quod ob hanc causam indifolubilitas occideret aliquis vxorem suam, quam haberet exofam, & illud dictum non erit hæres. &c. quod etiam retulit apostolus ad Galathas quarto non obftabit: nam fecundum eum apostolus loquitur, fecundum illas leges, quatenus erant & nunc sunt: per hoc tamen nõ dicunt legem imperialem super hoc de nouo ad non poffe: facit etiam pro ista parte communis doctorum conclusio in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. qui dicunt principem poffe legitumare filios illegitimos in præiudicium filiorum legitimorum. & istud fuit sequutus Bald. in d. §. & quid si tantum. & in dicto. §. filij nati. si de feud. fuerit controuer. inter domin. & agna. & in l. cunctos populos. C. de summa trinita. & fide catho. & in lege prima. C. de iur. aureo. annulo. quinimo & de iure isto partitarum hoc est decisum per l. fina. titu. 15. quarta partia. vbi vide quod dixi & licet ista questio pro vtraque parte satis fit difputabilis: nihil tamen magis placet prima opinio, velut iustior & æquior: & bonis moribus & honestati congruens. & quia vt habetur in euangelio, non est bonum fumere panem filiorum, & mittere canibus, & illud apostoli, si filius ergo hæres, & quia licet exclusio legitimorum non habuerit fontem à iure diuino, vt supra dictum est, sed tantum à iure ciuili, & lege positua: cum talis res ita fit rationalis, & honesta princeps est obligatus ad obseruantiam talis legis adistamine rationis: quia est animal rationale, & à tali distamine rationis princeps non est solutus, sicut neque à lege æterna, vel natura, vt tradit Bald. in lege fecunda columna septima. C. de feruitu. & alibi dixit idem Bald. quod licet principis fit suprema autoritas: tamen naturalis ratio autoritate eius mutari non potest, in l. si non speciali. C. de testamen. & quia si lex reputat absurdifimum, quod extantibus legitimis naturales sibi introducantur in successione, & si legitimentur, vt in autenti. quibus modis natura efficiunt. sui. in §. tribus. multò magis reputari debet absurdifimum, si ita spurius introducat, vt legitimis excludat, quasi à tota successione: enormiter nanque ledere in legitima est idem, quod in totum tollere, vt dixi in l. vndecima titulo quarto supra eadem partia. & in hanc sententiam inclinat ille vir summus feudifica. & christianus vir Andr. de Yfern. in §. naturales. si de feud. fuer. contro. inter domin. & agna. & quia illa opinio, quod non valet statutum, quod spurius succedat est magis communis opinio. & qui eam impugnant loquuntur, quando non effent filij legitimi: & licet Imol. & Francisc. de Aret. in dicta lege tertia. ff. de testa. conentur responfiones dare ad illud iuris diuini, eice ancillam;

&c. video illam auctoritatem adductam per S. Ambrosium & posita in volumine decretorum in dicta capitula. dicat aliquis, quam auctoritatem etiam Bal. in l. canctos populos. in quarto fol. C. de summa trinita. & fide catho. exponit id est non erit haeres filius concubinae: cum filio uxoris legitima. & quia lex illa partiarum loquitur in filiis naturalibus legitimis, ut patet ex serie illius tituli, & intelligitur. ut ibi dixi de legitimis ante natiuitatem filiorum legitimorum, & naturalium, ut ibi dixi, quod etiam & hodie non admittit. d. l. Taurina pro ista parte benefacit doctrina Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in glos. super parte videbitur. in versiculo secundo casu principali.

¶ Bene tamen fateor, quod posset princeps concedere priuilegium facienti maiori, quod posset vocare filios vel nepotes expurios ad maiori, eo casu quo deficerent filij legitimi, sicut & alias in defectum aliorum lex habilitat spurios, ad honorem publicum decurionatus. l. generaliter. §. spurios. & l. spurij. ff. de decurio. & in propriis terminis ita consuluit Decius in consilio ducentesimo septuagesimo primo. incipit in casu transmissio de Hispania. versicu. postremo. penulti. colum. & fin. & intellige & limita, ut dixi supra quinta partida. titu. o. §. l. penul. in fin. glos. super parte segun se auiene. non tamen ex tali facultate posset vocari spurios ad maiori dignitatis, veluti ad ducatum, vel comitatum ex eo, quod not. Bald. in l. eam quam. columna decima. C. de fideicommiss. ver. quero vtrum legitimatus, vbi quirit, vtrum legitimatus ad feuda comprehendatur sub isto generali vocabulo ad feuda dignitatis, & respondet qd non: quia dignitas, vult dignos vtero, non impetrato beneficio indefinito: nam talis interpretatio non extenditur ad curata, neque ad dignitatem, quoniam in illis reddit se princeps difficiliorem in concedendo, ad quod vide bonum text. in capitulo. cum in illis de prebend. libro sexto. & capitulo. fina. de preben. in volumi. decretalium. & Socin. consilio ducentesimo sexagesimo. in causa nautensis secundo volumine. columna decimatercia. versu. quarta principalis conclusio. quoniam argumen. d. c. cum illis. in princip. videtur dicendum, quod si in maioria essent castra, & villa cum iurisdictione & vasallis, quod ex tali generali facultate, spurios ad ista non posset vocari: & quia habere vasallos est dignitas, cui iurisdictione inest, ut dicit Bald. in versicu. Marchio. ad fin. de his qui feud. dare poss. hoc tamen non firmo ex eo quod hodie iurisdictiones vendantur cū territoriis, & vasallis & rusticis posset esse capax: & quia maior ratio militat in cura animarum, de qua in dicto capitulo. cum illis, quam in iurisdictione temporalis.

¶ Et si filius qui in defectum legitimorum, vocaretur ad maiori, esset filius naturalis: crederem non esse necessariā ad hoc specialem principis concessionem: cum de iure communi. & isto partiarum pater potest deficientibus filiis legitimis, relinquere bona sua filio naturali tantum, ut in autent. licet. C. de natura. libe. & in l. fina. tit. decimoterio infra eadem partida. & si habeat ascendentes legitimos, ut in l. io. in ordina. tauri. & satis bene hoc probatur. in l. 27. in ordi. tauri. neque ad hoc obstat text. in l. si quis ff. de vulga. & pupilla. cum glos. ibi quatenus exemplificat illam legem in filio naturali vbi habetur, quod si pater substituit filio legitimo, & naturali impuberi filium naturalem patris, quod talis substitutus adueniente casu substitutionis, licet possit habere ex substitutione bona pupilli: non tamen bona patris, in quibus alias non poterat extantibus legitimis, succedere, propter eius incapacitatem: nam de necessitate. l. illa debet intelligi prout Ioann. de Imol. eam intelligit in l. Lucius. ff. eodem. quando ultra pupillam stabat alius filius legitimus: alias autem substitutus pupillaris admitteretur, etiam ad bona patris, quod Alexand. ibi. columna tertia. in princip. dicit summe esse notandum, pro limitatione illius legis. & licet iste intellectus aliquantulum diuinet secundum eundem Ioann. de Imol. tamen dicit esse tenendum, ut euitetur contrarium, quod alias posset formari de dicta lege Lucius. & cum isto intellectu tenet etiam Alexand. in dicta lege si quis. & ratio suadet, quia cum exclusio naturalis, quoad bona patris non sit propter fauorem pupilli: quia imo fauor pupilli est, quod naturalis substitutus caperet etiam bona patris, argumen. l. si pupillus. ff. de acquiren. heredita. restat dicendum id statutum fuisse propter fauorem aliorum filiorum legitimorum, quibus non extantibus nihil repugnat: quin etiam bona paterna naturalis capiat ex substitutione, & cum. d. l. Lucius. permittat filium naturalem venire ad totam hereditatem ex substitutione legitimo repudiante: & sic, quod succedat ex vulgari, idem dicendum est in fideicommissaria substitutione: cum etiam per vtranque succedat testatori. l. coheredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupill. substitutio. Vnde non stante alio filio legitimo, poterit pater filium grauando ex facultate regia vocare naturalem in defectum descendendum legitimorum, & quod

idem sit dicendum in fideicommissaria, quod in vulgari, tenet Alexand. in dicta lege si quis.

¶ Quid autem si cum haberem filium spurium quem ex errore iuris credebam legitimum. & communi opinione talis reputabatur, feci in eum maioriā an tenebitur quod dicit Bald. in l. si arbiter versicu. pone habebam. C. de senten.

¶ Aduerte etiam circa praedicta quod & si expresse non vocetur filius naturalis ad maioriā in defectum legitimorum, ex eo quod quis fecit maioriā in filium maiorem & ceteros descendentes ordine primogeniture videtur quod sit vocatus filius naturalis deficientibus legitimis. l. cognoscere. §. liberorum. & ibi glos. & Barto. ff. de verbo. signi. videnda tamen sunt in hoc quae habentur & notantur. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell.

¶ Aduerte etiam, quod licet vigore facultatis regia hoc concedentis, ut possit facere maioriā in vnum ex filiis, quem elegerit pater possit eligere talem filium, si ipse eligat inter filios, talis sit electus non poterit eligere vnum, ex suis filiis: sicut poterat pater, videtur pro hoc casu. in l. liberi. ff. de assignan. liber. & quia concessio regia non extenditur ultra primam vicem. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. significa.

¶ Et potest dici, quod vigore talis licentiae regia, quae est in vsu, quod possit facere maioriā, cum vinculis, restitutionibus, & submissionibus, quibus vellet, quod poterit condens maioriā dare filio suo, in quem fecit maioriā potestatem eligendi vnum filium, quem vellet, ut in ipsa succedat, licet in casu quo non cōcederet, succederet maior, ut dixi (cum hoc sit de more maioricatū Hispaniae) cum princeps eius arbitrio hoc reliquerit, tenebit talis ordinatio, non tamen poterit talis filius, quem elegerit eligere temporaliter, seu vsque ad certum diem: imo talis electus per filium, debet habere maioriā toto tempore vite suae, hoc probatur per text. in l. fina. §. ex die. iuncta. lege prima quam glo. ibi allegat. ff. de assignan. liber. quod sine dubio procederet, quando ex verbis primi disponentis appareret quod sic electi debebant possidere ad vitam, ut si inuestiturae tenor, seu maioricatus diceret: filius meus eligat vnum de filiis suis, tempore suae mortis. & ille sic electus possit etiam tempore suae mortis, vel in vita eligere vnum de filiis suis, idem tamen crederem, & si ista verba vel similia non essent in institutione maiorie: nam talis electio non debet esse temporalis, vsque ad certum diem, argumen. dictae legis fina. §. ex die. cum glos. ibi & quia tam princeps, qui facultatem concedit quam conditor maioriae, in vocationibus & fideicommissis, quae faciunt habere videtur respectum ad consuetudinem maioratum, Hispaniae, quae est vt succedatur ad vitam, non ad certum diem: vt in simili tradit Andre. Sicul. in consilio decimo. sapienter scribitur. in princip. & per totum. secundo volumine. & Decius. in consilio. 397. viso puncto. tertio volumine. & iuxta nota. per Bartol. in l. haeredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia.

¶ Aduerte etiam, quod vigore talis facultatis, non videtur princeps concedere, quod faciat maioriā in fauorem filij, qui sit inimicus regis, boni text. in l. Lucius. §. Lucius Titius damam. ff. deleg. secundo. facit bene lex fin. C. de pact. inter emp. & vendi. per quam. l. gl. & Bald. in capitulo. in princip. de prof. seu. alie. p. Fred. vbi Bal. col. tertia. dicunt quod si dominus det licentiam vendendi feudum amico, non poterit vasallus vendere inimico domini, & facit quod not. idem Bald. in §. porro. columna prima. quae sit pri. caus. beneficij amit. de vasallo fideiubente pro inimico domini. adde quod not. Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in glos. super verbo videbitur versiculo secundo. casu principali. In contrarium tamen facit, quod not. Bald. in l. id quod pauperibus. columna octaua. versu. vigesimo secundo. queritur. C. de episcopis & cleri. in quaestione. an executor testamenti possit eligere pauperem inimicum testatoris, vbi dicit, quod si talis erat odiosus & indignus, quod tunc non possit eligi per nota. in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. fecus si erat odiosus, & non indignus: quia cum testator decessit confessus, & contritus, istud odium remittit in extremis, ut notatur in l. de iniur. in fin. & subdit quod de hoc fiat articulus.

¶ Sed an comprehendatur filius posthumus in facultate ad faciendam maioriā in vnum ex filiis: videtur quod sic, vt in l. si quis operas. ff. de oper. liber.

¶ Sed pone, quod quis impetrauit à principe licentiam faciendi maioriā in vnum ex filiis suis simpliciter, non adiecto quod possit grauare in legitima alios filios, an poterit eos grauare virtute talis facultatis: dicendum est quod non, & si rex in licentia poneret, vt liberè posset per tex. nota. in l. si quando. in princip. C. de officio. testamen. & tradit in specie. Roderi. Suarez. vbi supra folio. sexagesimo sexto. columna prima. & adde quae not. Abb. in capitulo. dilecti. de iudic. versicu. quid si potestas cum sequenti. non ergo vi-

gore talis simplicis facultatis poterit ponere aliquas condiciones, contra ius: vt patet ex praedictis.

¶ Sed an ille, qui habet licentiam regiam ad maioriā faciendam in filium, si non haberet filios legitimos possit illam facere in filium spurium, tetigi supra & crederem quod non: quia in tali generali licentia non comprehenditur incapax, vt in dicta lege Lucius. §. Lucius Titius damam. & quae notat Baldus in lege eam quam. C. de fideicom. & facit bene quod not. Paul. de Cast. in l. Lucius. §. in testamento. ff. delega. primo. in quaestione illa de testatore, qui instituit uxorem, & grauauit, vt post mortem suam restitueret, vel distribueret bona inter pauperes, quos sibi placuerit vni, vel pluribus. & dicit Paul. quod in tali generali grauamine, non includitur persona incapax, argumento. dictae legis Lucius. §. Lucius Titius damam. allegat etiam Specula. titu. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua. in additio. incipit. continuatur etiam hic alia quaestio. & idem voluit Barto. in l. fina. ff. de his quibus vt indign. in eadem quaestione. licet Paul. ibi referat Barto. in contrarium.

¶ Talis etiam licentia non prodesse, quantuncunque latissima esset data potestas, si ille cui datur, esset incapax factionis testamenti, vel disponendi alias de suis bonis, vt est text. cum glos. in l. verbis. ff. de verborum significatione. §. in extraneis. in l. de hered. qualita. & differ. & etiam dicta lex si quando. in princip. adde pro hoc bonum text. in capitulo. si grauos. in fin. de rescript. libro sexto. & c. dudum. el secundo de electio. & sic in hoc magis vincit, seu operatur impotentia, quam priuilegium text. & ibi Bald. in l. Titius. §. Romae. ff. de excusatio. tuto. quia secundum Philoso. actus actiuorum sunt in patienti bene dispositio. capitulo. venerabilem. de electio. quod intellige, nisi princeps sciens illum incapacem ea incapacitate, super qua princeps dispensare posset dedisset ei, hanc facultatem: quia videretur cum eo dispensare. l. idem Vlpianus. ff. de excusatio. tuto. l. quidam consulebant. ff. de re iudica.

¶ Ex quo potest dici quod si rex facta sibi liberatione quod quis possidebat aliquam villam titulo maiorie dedit liberam testandi factio nem de tali villa ei qui illam possidebat quod ex tali licentia poterit disponere etiam in prauidicium sperantis maioriae: quia erat sequens vocatus & ad hoc vide bonum text. in l. etiam. in princip. ff. de bon. liber. quod procedere forte posset in maioria quae habetur ex lege ciuili vel à solo principe non tamen forte in ea quae haberetur ex contractu seu de iure gentium in quo princeps non dispensat vt plene deduxi in quadam mea allegatione in fauorem marchionis de monte mayor.

¶ An autem vigore talis facultatis, qua sibi conceditur, vt faciat maioriā in vnum ex filiis, possit duas maiorias facere, in duos vel plures ex filiis, vel plures filios vocare ad eandem maioriā: videbitur quod non per text. in capitulo. recepimus. & capitulo. porro. de priuilegio. vbi habetur, quod in priuilegio debet seruari iuxta eorum renorem, pro hoc etiam videtur text. in l. qui soluendo. in prima. ff. de heredib. instituta. & ibi glo. nota. ex qua videretur dicendum, quod teneret prima maiorie constitutio. non vero secunda. in contrarium tamen est bonus text. in lege prima. in princip. iuncto. §. quantus. ff. de assign. libert. cuius verba sunt, quantus in singulari sermone senatus consultum scriptum est, tamen & pluribus liberis & plures liberos libertas ve, posse assignari certum est. Item etiam si testator mandauerit restitui rem vni de familia, potest fieri restitutio duobus. l. vnum ex familia. §. si duos. delega. secundo. & ibi Barto. & Ioan. de Imol. & Paul. de Cast. & Bald. in versiculo itaque. eiusd. legis & per Barto. in §. fed & si fundum. eiusd. l. vbi idem vult esse contra, vt si rogetur restituere pluribus, possit restituere vni tantum: & sic si data esset licentia ad maioriā in plures filios, poterit fieri in vnum tantum, & istam partem credo veriore: nam licitum est recedere aequaliter à forma data per dispositionem: dum modo non recedatur à mente, vt not. Bald. in dicta lege vnum ex familia. Imol. in dicto. §. si duos. cum enim mens principis sit dare in hoc istam facultatem, ita vt reguletur secundum voluntatem & dispositionem eius, cui dat: de mente principis est concedere in vnum vel plures, prout condens maioriā voluerit, sicut etiam in dict. l. vnum ex familia. in princip. & §. si duos. mens testatoris seruatur, quae fuit neres exire de familia, quod conferuatur, siue restituit vni, siue pluribus de familia: & praesertim procederet vbi bona essent tanta, quod sufficerent ad vnam vel plures maiorias, prout etiam tradit Paul. de Cast. vbi supra. cum tractat de relicto pro hospitali fabricando, quod possunt per executores fabricari plura, si bona sufficiunt. hoc etiam confirmatur ex l. decimanona. in ordina. tauri. vbi habetur, quod licet ex lege fori permissum fuerit meliorare in tertio vnum ex filiis, poterit pater si voluerit meliorare plures, cuius opinionis fuit doctor. de segura. in reuocatione. d. §. fed & si fundum. folio octauo columna secunda. ver-

ficulo sexto. & folio decimo quarto columna prima. in fin. & hoc planè procedit, quando licentia data fuit, vt possit maioriā fieri in vnum filium: quia quod fiat in plures, maior fauor est filiorum, & mens concedentis non repugnati quando verò licentia data fuit, vt possit facere in duos vel plures filios: tunc non videtur, quod possit tantum fieri in vnum: quia hoc esset in damnum alterius filij, cui etiam princeps voluit providere, vnde non videtur tunc posse à forma licentiae recedi per supra dicta: & non obstat, quod habetur in dicto. §. itaque. & §. fed & si fundum. quia ibi non repugnabat mens testatoris, quae fuit, vt bona remaneant in familia, quae etiam isto modo conferuatur: & bene facit, ad hoc quod periculum text. not. Barto. in lege prima. ff. de opt. lega. vbi dicit, quod si testator iubet distribuere bona sua inter pauperes, eligendos per talem, quod ille non poterit eligere vnum tantum, & ei dare omnia. allegat etiam l. tertiam. ff. de ann. lega. Ioan. de Imol. tamen in hoc de vno tantum paupere, an possit eligi: vult in d. §. si duos inspicienda esse aliquas coniecturas, vt ex eis constet de mente testatoris, vide ibi per eum. Et ex praedictis patet respon. ad dictam legem qui soluendo: quia ibi tractatur de prauidicio creditorum, quod in quaestione praedicta an possint fieri duae maioriae, cessat.

¶ Et an virtute facultatis faciendi maioriā in vnum ex filiis possit facere filio qui est in potestate per viam donationis: videtur quod sic. l. decima septima. in ordina. tauri. & ex dicto Bald. in autent. si quas ruinas ver. iuxta hoc quae quero vtrum. C. de sacrosanct. ecclesie. Paulus in lege si quando. in princip. ff. de lega. primo. & an possit fieri in posthumum vide. l. antepenulti. ff. delega. primo. quod sic. & an in filium extantem apud hostes vi. l. illa. §. primo. ff. de heredib. instituen. & tex. cum glo. in l. haeredis. ff. quando dies lega. cedit.

¶ Sed pone, quod rex concessit priuilegium faciendi maioriā, in vnum ex filiis: cum pater plures filios haberet, an poterit facere maioriā in nepotem ex vno ex filiis: est aduertendum ad decisionem huius quaestiois, quod appellatione filij non comprehenditur nepos, quando agitur de prauidicio alterius, ita quod est merum priuilegium: fecus si esset beneficium, secundum Barto. in l. liberorum. columna tertia. ff. de verborum significatione. & ibi Bald. in l. fed & milites. in princip. ff. de excusatio. tuto. Bal. in §. quia vidimus. de his qui feud. dare poss. vnde videtur, quod non possit fieri maioria in nepotem extantibus aliis filiis. ipsi tamen deficientibus, si euenerit casus, quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem, & legitimum ille comprehenditur sub licentia, quatenus tamen tangeret in prauidicium legitima, necessarius esset consensus talis nepotis, iuridice praestitus iuxta id quod habetur in l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffici. testamen. & licet tali casu sine licentia principis, fieri poterat maioria: adhuc tamen multum esset regis licentia profusa, vt vincula, & submissiones, & restitutiones extendantur ultra quartam generationem, iuxta ea quae habentur in autent. de restitu. fideicom. & ad alia veluti ad impediendum ex prohibitione alienationis, translationem dominij: tamen nepos esset bastardus seu naturalis, tunc non comprehenderetur: cum vt superius dixi, princeps videatur intellexisse de filio legitimo, & naturali: vnde in dubio non comprehenderetur, nisi aliud constaret de voluntate regis, & quod superius dixi, quod stantibus aliis filiis, nepos non comprehenderetur in facultate, intelligerem nisi pater talis nepotis iam decessisset: quia cum tunc intret in locum patris, videtur quod in eo possit vigore facultatis constitui maioria. ad quod facit bene doctri. Barto. in d. l. liberorum. colum. quarta. quod statutum quod extantibus filiis femina non succedat, procedet stante nepote masculo, patre mortuo: & procederet hoc & si in licentia regia contineatur, quod possit facere maioriā in filium ex se natum: nam mortuo patre nepotis comprehenditur nepos, ex notatis per Barto. in dicta lege liberorum. ad fin. quinq. colum. & intellige iuxta praedicta, quando nepos iste existens aliis filiis, intraret locum patris, vel si esset solus, fieret de eius assensu quatenus tangit sibi prauidicium in legitima, per ea quae dixi. & Barto. tradit. in d. l. liberorum. columna tertia. & glo. in l. filij. ff. eodem. de verborum significatione. Imò & forte posset dici quod dato quod viuere pater talis nepotis si maioria fieret in nepotem teneret & videretur relicta filio ex quo eius contemplatione relinquitur nepoti filio eius, pro quo videtur bonus casus qui loquitur infortioribus terminis in l. secunda. cum principio. & §. i. legis sequentis. ff. de assign. liber. & facit. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. & ibi Barto. & ill. quae disponunt quod aliquid relinqui patri, sufficit si relinquatur eius filius in potestate. l. tertia. ff. de lega. pres. & tuenda est dispositio patris vt saluet meliori modo quo possit. l. penul. ff. de testamen. in l. i. & confert ad hoc. l. 8. in ordina. tauri. & facit bonus text. in l. secunda. §. si mater. versicu. & quid si nepotibus. ff. ad Tertull. qui tex. etiam in materia pecnali loquitur crederem tamen idem esse verius quod stant Partida sexta. M

re filio non possit facere in nepotem vi. Alexan. in l. heredes mei, §. peto. ff. ad Trebel. & quod non acquiratur patri videtur casus in l. sed si mortis. §. hoc autem. ff. de lega. pref. & ibi Barto. nisi fieret nomine patris conferendo acquisitionem patri vt est text. ibi in §. seque. & Bart. in dict. §. hoc autem. & vide Soci. consilio ducentesimo quadragesimo primo. columna decima volumine secundo. & adde ad predicta Barto. quod non possit fieri in nepotem filio stante in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posth. & Ioan. de Pla. in l. C. de priui. eo. qui in sacro pala. mili. lib. 2.

¶ Quid tamen si vigore regie licentie date in forma solita, pater inter viuos seu per viam vitam voluntatis, constituit maioriā in vnum filium, post cuius mortem vocauit nepotem eius filium, & filius in vita patris decessit, nondum habita maioria, an tenebit constitutio in personam nepotis? Christofo. de Miess. vir preclari ingenij & satis mihi venerandus, qui obiit sub religione Seraphici Fracisci, qui composuit tractatum intitulatum triumphus christi, contra infideles: in quadam ex multis questionibus per eum motis in ista materia maioria, quas in discursu sui studij collegit succincte & non pleno calamo: sed indigeste sperans dante deo plenius tradere, in questione ista inclinavit, quod non teneret maioria in personam nepotis, nihil allegans: nisi tantum, quod videtur noua maioria in personam nepotis, ad quem facultas se non extendebat quando nepos esset solus: & non ita tenet alij filij iuxta ea que supra dixi. solum allegabat nota. per gloss. in d. l. filij & per Barto. in d. l. liberorum. colum. tertia. Ego vero in questione ista contrarium tenerem: quia ex quo auus constituit maioriā cum facultate in filium, cui substituit ex vigore eiusdem nepotem, licet filius decedat viuo patre, & auo nepotis, nepos venit ex maioria facta per dictam facultatem, & in persona eius non est noua maioria: sed antiqua. argumen. l. vnum ex familia. §. primo. ff. de lega. secundo. & quia siue dicamus substitutionem huius nepotis vulgarem, vel compendiosam, non est quod obstat quin nepos succedat ex substitutione, licet pater eius in vita aui constitutus decesserit: licet enim institutus decesserit in vita testatoris, substitutus nepos succedit ex vulgari, vt in l. si pater filium. ff. de vulg. & pupilla. l. Thais. §. splendorus. ff. de fideicommissa. liber. gloss. & Barto. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de liber. & posth. quod etiam procedit etiam si institutus vocetur ex vulgari contenta in compendiosa: nam & si institutus decesserit viuo testatore, substitutus admittitur ex vulgari sic in compendiosa contenta, secundum Cyn. in l. precibus. C. de impuber. & alijs substitut. & Barto. in lege centurio. ff. de vulgari & pupilla. Bald. quinto volumine consilio centesimo septuagesimo. incipit quidam Nicolaus confirmatur etiam ex decisione. l. Lucius. que est antepenult. in §. filiam. ff. de lega. secundo. vbi habetur, quod relictum in defectum institutorum & substitutorum, censetur repetitum ab heredibus, etiam venientibus ab intestato: & si non apponatur alia clausula codicillaris, facit etiam. l. hæc conditio. in pri. ff. de conditio. & demonstrata.

¶ Sed quid si rex concessit facultatem faciendi maioriā in vnum ex filijs, quem vellet eligere & fecit in vnum ex pluribus qui viuo patre decessit sine filijs & maioria reuera est ad patrem, an poterit eiusdem facultatis vigore eligere alium filium & in eum facere maioriā: casus videtur quod non in l. cuius bonis. ff. de cura. furio. & quia facultas expirauit in prima electione. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum signific. quod de plano videtur procedere si primus filius acceptauit & habuit maioriā & sic actus vigore facultatis fuit perfectus: si enim non venit in filium maioria & ante eius acquisitionem mortuus esset videtur quod possit eligere alium filium argumento. c. si compromissarius. & capitu. si electio. de electi. lib. sexto. & tradit Oldrad. consilio quinquagesimo septimo incipit papa referuauit & conferunt que tradit Felin. in capitu. in nouamus. de treuga. & pace in limitationibus ad dictu. §. hoc sermone. Item si conditor maioria reuocasset illam in casu quo potest iuxta. l. thaurinas videtur quod non possit sine noua facultate iterum illam facere per dict. §. hoc sermone. & l. multum notabile in l. matrimonij. ff. qui & a quibus manu. libe. non fiat. l. cum vir. ff. de conditi. & demonstrata.

¶ Quid autem si rex concessit licentiam faciendi maioriā, in talem filium, puta petrum an possit pater, eo mortuo facere maioriā, incipiendo a persona nepotis filij illius defuncti: & videtur tali casu dicendum, quod non per text. nota. in l. si ita quis. in principi. ff. de testa. tute. in versicu. si quis filio. in gloss. paruula ibidem: cum dicit non expresse proprio nomine, vbi etiam Barto. colligit, quod appellatio filij expresse nomine proprio, non comprehendit alium, quam filium specialiter nominatum. facit. l. Gallus. §. instituens. & per totam illam. l. ff. de liberis & posth. vbi institutio facta de filio, non extenditur ad nepotes. & facit quod not. Barto. in dicta le-

ge liberorum. columna. secunda. versiculo aut tractamus. vbi allegat dictu. §. instituens. adde text. cum gloss. in l. Neratius. ff. de regulis iuris.

¶ Et idem esset eadem ratione dicendum, vt concessa facultate in talem filium, quod illo mortuo, non poterit fieri in alium per predicta.

¶ Sed pone, quod dedit rex facultatem faciendi maioriā in filium titium, qui mortuus est, & postea natus fuit sibi alius filius, quem vocauit pater similiter titium, an poterit in illum constituere maioriā? videbatur quod sic, per text. nota. in l. filia. §. a titia. ff. de conditio. & demonstra. qui videtur esse casus questionis, Contrarium tamen credo: quia destructa re destruitur etiam priuilegium: & si reuocatur, non habebit illud priuilegium, nisi eiusdem priuilegiantis autoritate fiat, per nota. per docto. signant per Ioan. de Imol. in lege inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obligatio. ad fin. sic etiam videmus. castra vetera inhabitata resciri non posse, nisi autoritate principis, secundum Innocen. in capitu. Pisanis. de restitutio. spolia. Bald. in l. prima versiculo. in initio. ff. de offic. prefec. vrb. facit etiam. l. pater. §. Tufulanus. ff. de lega. tertio. neque obstat. d. lex filia. §. a titia. quia ibi sumus in casu, qui tantum pendebat a voluntate testatoris, de cuius mente ideo presumitur, non reuocasse legatum ancille Agatheæ. de qua ibi: quia aliam, quam post alienationem primæ Agatheæ habuit, vocauit eodem nomine agatheam. in questione vero nostra hoc non dependet a potestate patris constituentis maioriā: sed a potestate, & licentia regis, & huius sententiæ fuit dictus Christofo. de Miess. vir doctissimus in dictis suis questionibus.

¶ Quid autem si rex concedit licentiam faciendi maioriā, prout ipse vellet, liberam sibi in hoc potestatem concedens, an per hoc solennitates iuris ciuilibus, & incapacitates heredum videtur sublatæ, vt sic tali casu possit relinquere maioriā alicui incapaci: videtur quod sic, vt in lege prima iuncta. l. neque. in §. deportati. & que ibi Barto. ff. de testa. mili. cogita tamen & vide que superius dixi. & per talem clausulam non tolluntur ea que sunt iuris naturalis sed que sunt iuris ciuilibus.

¶ Quid autem si quis fecit maioriā cum licentia principis, que expirauit post factam maioriā, postea vero constituit cancellauit, seu incidit instrumentum maioria: postmodum poenitentia ductus, vult illam valere, an possit? & videtur quod non: quia licentia expirauit per constitutionem validam, que facta fuit: vnde cum poenitet & vult, quod valeat reperitur sine licentia. facit text. in lege penult. §. fina. ff. de bonorum possessio. contra tabu. ibi neque putauerit quisquam nuda voluntate constituit testamentum.

¶ Præterea eadem solennitates requiruntur in actu reparando, que in faciundo. l. si vt proponis. la secunda. C. de nupt. & quod ibi not. Bald. & multa in materia cumulat Iason. in repetitio. l. quominus. ff. de flumi. in fina. questione de Molendino in totum destructo. In contrarium tamen videtur quod not. Abb. per text. ibi in capitu. per tuas. de dona. in quarto nota. vbi not. quod qui reintegrat, non dicitur de nouo facere: vnde licentia prius concessa, durat in tali reintegratione, & dicta lex si vt proponis. non videtur oblatæ: quia ibi erat ius patri questum ex diuortio ad dotem, quam dedit filie: in casu vero proposito nullum ius erat questum regi, ita vt ab eo noua licentia requireretur. Præterea de mente principis fuit concedere licentiam, nedom ad primum actum constituendi maioriā, licet validum: sed etiam ad secundum actum, si primus ex aliqua causa corruerit: sciebat enim princeps istum actum de sui natura reuocabilem vsque ad mortem. l. quadragesima quarta. in ordina. tauri. vnde iuxta naturam actus videtur dedisse licentiam, argumento. l. si. & que ibi notantur. C. de non numer. pecu. & etiam de constitutione maioria: que effectum habere sentit non de reuocabili, iuxta ea que late tradit Felynus. in capitulo secundo. de treug. & pac. ad intellectu. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatio. & conferunt multum in ista materia notabilia verba Bald. per text. ibi in capitu. cum accessissent. de constitu. columna quinta numero decimo septimo. vbi ponit hæc verba. Item no. quod vbi resurgit dignitas, resurgit confirmatio dignitatis: quia resurgit per dispositionem iuris communis: neque est opus, quod papa de nouo confirmet statutum, super hoc editum ex quo non intelligitur noua creatio: sed quodammodo redire ad naturam suam facit. l. deferre. §. fina. ff. de iure fisci. l. fina. ff. de mino. ibiq; respondet Bald. ad. d. l. si vt proponis. & paulo inferius eodem numero dicit oportet, quod in noua creatione interueniat autoritas summæ pontificis: sed in reparatione non requiritur noua autoritas Pape, subdit; notabilia verba potro non dicitur omnino extincta, quare do superest aliqua spes, vel indicium reparationis, vel aliquis habitus vel figura remanet, vel memoria in codicibus ecclesie non

cancellatis. allegat. l. peculium. §. si opem. ff. de pecul. quod satis confert ad questionem istam: nam hic licentia regis non fuit incisa: sed mansit originalis & in registro, quam cum constructis non incidisset seu incidisset, non fuit actus maioriae totaliter destructus: nã manserunt reliquæ licentiæ (vide q̄ dixi in l. vigesima quarta titulo primo eadem partia. & l. fina. ff. de his que in testu delen.) imo & infortioribus terminis ego induco dictum capitulum. cum accessissent: nam certum est quod noua dignitas non potest creari in ecclesia, sine licentia pape. vt in capitulo primo vigesime secunda distinctione. & tamen ea ratione: quia ab antiquo illa dignitas primiceriatus: e qua ibi fuit in illa ecclesia licet postea autoritate pape illa dignitas fuisset extincta: tamen potuit solum capitulum illam reparare ex primeua licentia, licet extinctio autoritate pape facta fuisset, quod est singulare ad istam questionem vt & si rex consensisset reuocationi maioriae factæ: per constituente tantum si constitutus valeat poenitere & reparare maioriā, poterit ex primeua licentia.

¶ Et quid si licentia regis detur Titio comiti, & sic sub nomine proprio & dignitatis: an si Titius comes illa nõ vtrq; poterit vt eius ius cessor de eide ex his que dicit Baldus. in capitulo primo. §. Marchio. versiculo. Pone concessum est priuilegiu. de his que feudum dare possunt. Et facit quod notat Bald. in lege prima. §. si defunctus. ff. de rebus eorum.

¶ Sed quæro de pulchra questione, scpe, vt ex more videmus, rex solet concedere facultates ad vendendum, & alienandum alias res maioriae, seu obligandi eas pro dote & arris: quod de iure videtur principem facere posse: cum ex eius priuilegio vires sumpsit maioria, iuxta nota. per Bald. in lege qui se patris. C. vnde libe. columna antepenult. & traditur in plerique locis, & facit ad hoc quod not. Bald. in capitu. primo. §. hoc quoque. columna secunda. versiculo. accidit questio. de successio. feud. & quia si lex mortua introduxit res prohibitas alienari pro restitutione dotis, vel alias, vt in autent. res que. C. communia delega. idem dicendum in lege viua, que est princeps. An sit dare aliquem modum, vt regi tollatur potestas dari talem facultatem, ex qua potest venire subuersio maioriae? & videtur dicendum, quod sic scilicet quod licentia ad maioriā detur propter pecuniam, vel in remunerationem, seu solutionem alicuius seruitij, vel quia princeps sibi aliquid debebat, & principem liberauit hoc acto, vt daretur sibi talis licentia: quia cum tali casu habeatur licentia mediante contractu: cum principe erit irreuocabilis, & non poterit princeps in eius subuersionem dare prædictam facultatem vendendi, seu extrahendi aliquam rem a maioria, quod probatur ex nota. per gloss. in lege quod semel. ff. de decre. ab ordin. facien. & l. secunda. ff. de iur. immunita. & Barto. vtrobique. & idem Barto. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Bald. in dicta lege qui se patris. Paul. de Cast. in l. digna vox. C. de leg. ib.

¶ Notabit tamen singulariter ad id quod dixi principem posse dare talem licentiam vendendi, vel alienandi, quod si possessor maioriae, cui data fuit talis facultas vendidit: sed adhuc pretium non recepit vel si recepit non consumpsit, quod eo mortuo talis pecunia pertinebit tantum ad successorem in maioria, in bonis maioriae conuertatur, & non ad alios filios vel heredes per text. nota. in l. si operarum iudicio. ff. de ope. liberto iuncta gl. ibi. sed quare in certa. Quæro præterea licet ex lege thaurina licentia debeat concedere ad maioriā tamen si sine licentia fiat & a principe confirmetur tenet maioria, quid si aliquis fecit maioriā sine licentia supplicauit tamen regi in suo testamento vt eam confirmaret & mortuus est ante confirmationem & hereditate iam eius filius delata an si princeps confirmet postea petente filio maiore tenebit maioria? videtur quod sic ex notatis per Barto. in l. Gallus. §. & quid si tantum. columna fina. vers. quandoq; ipse filius petit se legitimari & tunc si pater hoc disposuisset in testamento & c. ff. de liberis & posthumis. & vide infra eadem glo. versicu. sed an si quis.

¶ Sed pone quod quis leget filio talem rem in tertia parte bonorum ex lege regni in maioriā qui etiam dicit vel lego illi tales res & tales de quibus facio maioriā, si rex confirmauerit cui supplicio vt confirmet, quo facto mortuus est ante confirmationem, item & mortuus filius in quem fecit maioriā antequam princeps super hoc aliquid declararet, an transmittet ad suos descendentes primam partem legati, illam videlicet rem, quam reliquit in tertia parte bonorum, que non egebat principis confirmationem? & videtur quod neque illam transmittat, neque eius filius poterit petere confirmationem a principe alterius partis legati, scilicet rerum quas reliquit, si princeps confirmaret. & hoc per text. in lege cum ita. in principi. ff. quando dies lega. cedit & ibi Barto. & eodem titu. l. cum illud. neque obstat ad hoc. l. si vsusfructus eo. tit. quia loquitur quando vnum legatum deficit ex morte ipsius, cui legatur. va-

de purificatur aliud seu prima pars alternatiue, ex quo sequitur quod si legatum fieret isto modo, relinquo filio meo talem rem in maioriā, vel talem & talem si filius meus se obligauerit solueret fratribus suis certas quantitates, vel quid aliud vel si voluerit hoc solueret: tunc enim si moriatur filius ante implementum conditionis, valebit prima pars legati seu alternatiue: quia purificatur primum relictum, vt habetur. in d. l. si vsusfructus. in principi.

¶ Item si defunctus non ita alternatiue legaret: sed per viam legati de pluribus rebus faceret maioriā in filium maiorem supplicando regi, vt eam confirmaret. & quod si princeps non confirmaret, quod faceret maioriā de vna ex illis in tertia bonorum: tunc enim & si moriatur filius antequam princeps declaret, transmittet ad filium rem, que relictæ est in tertia bonorum. l. si quis ita sic scriptis. ff. de heredibus instituen. neque obstat. l. huiusmodi. di. ff. quando dies legati cedit. quia in isto casu in omnem euentum res legata erat peruentura iure maioriae: quod non est in casu. l. huiusmodi. & quia quando relinquitur iure maioriae non solum relinquitur primo: verum omnibus descendentiibus, & sic non est quid tractetur de iure transmittendi, seu de die legati cedentis: imo cum in omnem euentum illa res debeat esse maioria, possit filius accipere eius possessionem statim, pro quo facit gloss. in dicta lege huiusmodi. & l. Iulianus. ff. de conditio. in deb. l. cum quidam. ff. de acquirenda heredita. l. antiqui. ff. si pars hærepe. l. si pater. ff. de solu. l. si duobus. §. fin. & lege qui filius. §. primo. ff. de legatis. r.

¶ Nota etiam in materia ista quod facultas principis data ad faciendum maioriā per viam testamenti, vel durationis inter viuos, vel vti vellet, intelligi debet dummodo illi cui datur sit capax factiois testamenti. l. verbis. ff. de verborum significatio. & §. in extraneis in l. de hered. qualita. & disse. facit. l. si quando. C. de inofficio. testamen.

¶ Item nota, quod si quis fecit maioriā, & misit ad regem, vt confirmaret, & tempore confirmationis, qui maioriā fecit sit furiosus, quod non tenebit confirmatio. l. si quis alicui. ff. de acquir. hære. & vide. l. fin. & ibi glo. & Barto. ff. de bono. posses.

¶ Item & aduerte: quia & in istis facultatibus conceditur, quod possit addere, & augere illa maioria, quicquid voluerit, & multoties poterit dubitari, in his que addit, an videtur repetere titulo maioriae & vt bona que addit sint maioriae ad quod videt text. notabile in l. Sequola. ff. de verborum significatio. & l. libertis. ff. de conditio. & demonstratio. & iunge dicta Bar. in l. si tibi pure. in fine. ff. de leg. 3.

¶ Sed quid si mercator huius regni exerceret mercantias extra regnum, vbi non est necessaria ista facultas ad maioriā: quia legitima filiorum non est ita ampla, prout est in istis regnis, an poterit de talibus bonis consistentibus extra regnum disponere vt emanant ex eis bona que sint maioriae vel vinculo illa prout possunt, ciues regni vbi sunt mercantia: videtur dicendum quod non: & quia bona mobilia debent sequi personam ex eo quod Bald. vult in l. mercatores. C. de comer. & mercato. dicens quod mobilia concernunt personam: immobilia autem territorium, vbi sita sunt & in istis mercantijs seu mobilibus, que non sunt perpetuo destinata ad locum, vbi sunt. Idem vult & pulchre Salyc. in l. prima. C. de summa trini. & fide catho. l. ex facto. §. rerum autem. ff. de heredi. instituen. l. vxorem. §. legauerat. ff. de lega. tertio. & tradit Iohann. lectus in suo tracta. iuris primogenitura. libro secundo. q. 8. vbi allegat dictum Bald. quod facit in oppositum. & ipse allegat de pace iura. fir. & debet dicere de pace tenenda colum. secunda numero. 9. vbi dicit, quod bona mobilia censentur de territorio vbi reperiuntur. & quod populo seu fisco illius loci confiscantur: sed tandem residet in conclusionem Salyce. vbi. §. an sint ibi perpetuo destinata vel ne. Quid autem esset dicendum si bona essent immobilia: vide per dictum Ioannem in d. tracta. & libro. q. 7. vbi late.

¶ Et quid si habens facultatem ad faciendum maioriā cum eam facit dicit quod facit disponendo de tertia & quinta bonorum: bona tamen que ponit in maioria excedunt tertiam & quintam, an sit sinebitur maioria, virtute facultatis: vide quod dicit Barto. in l. ambrosia. in fi. ff. de decre. ab ordi. faci. & in q. per eum disputata, quæ ibi refert. & vide text. & ibi Abb. in c. nisi essent. de præben.

¶ Nota etiam quod si habens facultatem fecit maioriā, si postea impetret facultatem, vt possit eam reuocare, non videtur ex sola impetratione ista illam reuocare. l. forma. §. fin. ff. de censib. & tex. cum glo. in c. ex tenore. de rescript.

¶ Item quid si ex facultate regia, vel ex dispositione legis thauri, reuocet quis maioriā factam, in filium maiorem cum certo onere de prestando alij huius certam quantitatem, & instituat maioriā in secundum filium non repetens dictum grauamen, an censetur repetitum: videtur quod sic per text. & quod ibi notat Barto. in l. Cato. in principi. de ali. & ciba. lega.

¶ Sed quid si rex concessit facultatem faciendi maioriā, sub conditione si vxor eius vel talis eorum filius consenserit: contingit quod is cui data fuit talis facultas, fecit maioriā de rebus designatis, dicens quod facit sub conditione prædicta, si vxor vel filius consenserit: & demum consensit, vxor vel filius: eo tamen tempore, quo iam ille qui fecit maioriā erat deportatus, vel apud hostes, vel iam in articulo mortis carens loquela, an valebit constitutio ista maioriæ, & facit q non valeat notabile dictum Bar. in l. postquam. in princip. ff. de lega. seu fideicom. no. cauea. quod forte bene procederet in eo, qui de iure iam erat incapax ad faciendum actum, veluti in eo, cuius bonā iam erant publicata, quo casu loquitur Bart. vel in capto apud hostes: non tamen forte procederet in eo, qui de facto non poterat, vt in eo qui perdidit loquelam: nam cum ille præsumatur in eadem voluntate durare. l. eum qui. ff. de proba. glo. in capitulo. de nepos. 3. q. 2. & accedat consensus tempore habili, de iure ad actum videtur quod actus tali casu teneret: non tamen teneret si consensus accederet post mortem eius, qui fecit, vt probat text. per locum ab speciali in l. si pater. ff. de manu. vindi.

¶ Sed pone quod data est facultas ad maioriā faciendam sub conditione, si dotauerit competenter filias, pater vero dotauit filiastræ eis certa bonā in dotem, & fecit de aliis bonis maioriā, & postmodum illa bona fuerunt filiabus cuiusdam, an filie poterunt agere de euitiōne, vel rescindere maioriā, tanquam non seruata conditione: vide tex. cum glo. qui videtur probare q sic in l. si vero. §. si patro nus. ff. de oper. liber.

¶ Item quid si princeps concessit facultatem faciendi maioriā in vnum ex filiis, quem elegerit, an possit eam facere in casu quo nō habet, nisi vnum tantum filium, & videbatur quod non. per. l. in prim. iuncta. l. vtrum. ff. de assig. liber. glo. in l. si quis. liber. in contrariū facit: quia principis intentio in hoc non repugnatimō magis fauet quando vnus tantum esset filius, ex quo præiudicium aliis non irrogatur. & quia dicitur. l. procedunt in inscriptione inter plures, quæ non cadit in vno: maioria verō bene cadit in vno.

¶ Aduerte etiam quod ista licentia seu facultas regia, quando est necessaria ad maioriā faciendam, debet precedere, vt cauetur lege thaurina. 42. bene tamen sufficeret si post factam maioriā, princeps eam confirmaret, vt eadem lege colligitur & probatur ex his quæ notant Hostien. Card. & Abb. in c. innotuit. de elect. & præpo. Alexand. in c. quicunq. de secundo 50. dist. Sed dubium est an post talem confirmationem possit qui fecit reuocare maioriā si fecerat eam per viam donationis inter viuos: & videtur quod sic traditione non sequuta vel cum ex causa non onerosa facta fuit iuxta. l. 44. in ordi. thauri. illa tamen lex loquitur, quando præcessit licentia, non quando confirmatio fuit subsecuta: sed videtur idē dicendum: quia talis confirmatio intelligenda est, secundum naturam actus qui confirmatur. l. fin. C. de non nūme. pecu. tu cogita. Sed quid si ille in quæ facta fuit maioria, erat incapax: & rex habilitauit eum, an qui constituit maioriā poterit reuocare in casu, quo potest reuocari maioria: & ex dictis Alexandrini. vbi. S. colligitur decisio quod aut ipse constituens maioriā ignorabat habilitatem, & potest reuocare cū sciat, aut sciebat & non potest. vide ibi per eum.

¶ Aduerte etiam quod ex licentia ad faciendam maioriā in vnum ex filiis, si deficiat masculus potest fieri in feminam filiam, vt dixi. in l. 2. titu. 3. secunda partitā. & vide l. 2. §. filius ibi vtiq; & filiabus. ff. ad Tertul. & ibi Barto.

¶ Et quid si conceditur facultas faciendi maioriā alicui in vnum de consanguineis suis, an possit in consanguineos ex parte matris? tex. videtur q non in l. 1. ff. de iure immu. sed attenda consuetudine loquendi in vulgari in hispania contrarium crederem.

¶ Sed quero quid si rex reuocet omnes facultates ad maiorias per se à tali tempore concessas, an effectus istius reuocationis extendatur ad maiorias iam factas & præsertim quarum iam est in donatariū translatum dominium. & videtur quod non ex dicto Bal. in l. 1. col. 3. vers. & facit ad quæstionem ff. sol. mat. vbi videas, quia vult quod dominium non reuocetur iam translatum, & si princeps reuocasset etiam quod ad effectus sequitos.

¶ Item quero an per talem reuocationem facultatum subuertantur, etiam maioriæ quæ ex lege regni in tertia & quinta fieri possunt abiq; aliqua facultate. & videtur q non quia princeps suum non legis aufert priuilegium. & ad hoc facit bonus text. in l. nam similes. ff. de iniust. rupt.

¶ Item quero cum ex lege thaurina licentia regis debet precedere maioriā, & non sufficit si subsequatur an hoc procedet, etiam si facta maioriā vnico tantū habuisset filium. & in hoc in quæstionibus illius viri doctissimi de Miesse reperi q limitabat dictam legē thauri, nisi ille in quæ fecit pater maioriā esset vnicus patri suo, & hoc dicebat esse singulare. & verum allegabat tex. & ibi Bart. in 3.

oppo. in l. posthumus. in prin. ff. de iniust. rupt. de quo ego dubito cū non reperiam rationem differentiat, an sit vnus vel plures filij cum eadem quantitas legitimæ debeat vni, quæ & pluribus imo & maior: cum si vnus sit non cadat melioratio tertij, neg; quinti & ex vniculis & prohibitionibus maioriæ eadem læsio inferatur quo ad grauamina filio vnico, sicut si essent plures, limitabat etiam dictam l. thaurinam in casu quo ante maioriā fuit data facultas: nam si eius vigore facta fuit si postea reuocetur, vel ex aliqua causa desinat, si postea rex iterum eam concedat reuocalesset maioria. per. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniust. rupto. & ibi Bart. in princip. & in pe. oppo. & in dicta l. posthumus. in prin. in 3. oppo.

¶ Sed pone quod cauetur in maiore inueltitura, quod filius bastardus legitimatus possit succedere in maioria, si sibi à patre relinquatur, pater ante legitimationem reliquit maioriā filio bastardo nō dum legitimo, legitimaui tamen cum postea, an succederet in maioria: videtur quod non: tam ex dicto l. thaurine dispositione quæ facit in argumentum quam per. l. in tempus. & l. si extraneum. §. si ff. de heredib. instituen.

¶ Quid tamen si cum impetrat legitimationem vel alias cum legitima dicit quod facit hoc vt succedat in maioria videtur quod sufficiat arg. l. si quis hæres. ff. de iniust. rupto. & l. Pamphilo. §. propositum. ff. de lega. 3. & bene conferunt quæ tradit Iason. in repe. l. quomius ff. de flumi. 2. q.

¶ Item nota quod si maioria fieret sub conditione si princeps eam confirmet tenebit si sequatur confirmatio ex l. thauri. & v. n. q. 5. in capitulo. quia Iohannes.

¶ Item pone quod habens facultatem fecit maioriā in filium, & cum haberet vxorem prægnantē, dixit quod posthumo vel posthumæ quæ erat in vtero legabat mille pro alimentis, contigit quod nascuntur duo masculus, & femina ex eodem ventre, an vitia bit, constitutio maioriæ: dic quod non. sed quilibet posthumorum habebit mille, quæ fuerunt relicta. l. si ita scriptum. in prin. ff. de libe. & post. glo. & Bar. in l. 3. §. fin. ff. eodem. glo. in l. 3. ff. de iniust. rupt. in verbo si nascuntur.

¶ Aduerte etiam, q licet ex l. thaurina. licentia debeat precedere, hoc procedet quando alias non esset valida constitutio maioriæ, si tamē licentia esset valida tamē ad valorem aliarum vocationum vel prohibitionū alienationis, seu alias qualitates esset necessaria facultas regia, si talis facultas subsequatur constitutionem, bene tenebit, & vna cōuertetur in aliam. vnde defuncto constituyente cum prima maioria tenebit, subsecuta facultate ad illas qualitates, quæ erant necessarie, ad eius valorem. ar. tex. cum glo. & ibi Bar. colum. 2. in l. 2. in prin. ff. de vulg. & pupil. licet enim prius fecerit maioriā sine regia licentia illa confirmabitur seu validabitur, si postea habeat licentiam regiam ad constituendum maioriā vt probatur per text. in l. si §. filio. §. irritum. ff. de iniust. rupt. & ibi Bar. & vide multa quæ in proposito adduci pnt de quib; per l. in rep. l. quominus. ff. de flumi. q. 2. cogita tamen.

¶ Sed quero iuxta ea quæ post principium huius gl. dixi quod rex concessit facultatem alicui faciendi maioriā in quarta parte bonorum suorum, an per hoc videatur sibi sublata facultas, ne faciat in tertia iuxta. l. regni. in quo videtur dicendum q non per text. in l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contra tabu. & ibi Bar. & facit. l. legatum. ff. de fundo instr. neq; oblat. l. si ita quis. ff. de vulg. & pupil. quia responde, vt ibi per Bar.

¶ Quid autem si rex dedit facultatē faciendi maioriā alicui in vnico filium, quem tunc habebat & postea nascitur sibi alius filius, an poterit facere maioriā adhuc ex vigore facultatis: dic quod non per tex. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupil.

¶ Et aduerte, q si nō habens facultatem facit maioriā per viam donationis in vno, & in eius defectum in alium translato dominio in primum: non transfertur in secundum mortuo illo. vnde si primus alienaret, vel alij concederet teneret alienatio. ita colliges ex decisione quadam Guidonis in decisio. Delphinatus. quæstione. 52. & intellige de carente facultate à principe vel à lege propter ea quæ habentur. in l. 7. titu. 4. partitā. 5. & in l. thaurina.

¶ Quid autem si quis faciat maioriā de omnibus bonis suis, an veniant bona futura? & dic quod non. l. si ita. ff. de auro & argen. lega. Bald. in §. similiter de contro. inuest. in fine. sed quid si princeps legitimaui ad petitionem patris vel alias filij bastardum & concessit, vt possit in eum facere maioriā, an versa vice videatur data eadem licentia filio, vt forte ditatus de his, quæ acquisiuit faciat maioriā in patrem, ex vigore facultatis, si erat necessaria: vide per Felin. in capitulo. postulasti. de rescrip. in quæstione illa an extendatur dispensatio. ex cuius dictis videt q non. Pone autē q rex dedit licentia faciendi maioriā in filio fratris: quia is cui dedit nō habebat filij, an si postmodum nascat sibi filij, poterit ex ista facultate facere

in eum maioriā? & videtur quod non: quia esset extensio de psona ad psonam in materia odiosa. ex notatis per Bald. in l. sed & milites. in princip. ff. de excu. tuto. & per Francisc. de Are. in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & quia hic est maior ratio prohibitionis, vt filius nō grauetur in legitima. & sic princeps esset difficilior in concedendo. & facit p hoc nā si rex concederet alicui castrū, vt post vitam illius maneret iure maioriæ in quendam nepotem filium fratris donatarij, tunc propter naturam filij, non excluderetur ille nepos filius fratris, vt vult Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideicō. in si. sed confidetur si forte hoc potest limitari si concessio principis totaliter tenderet in fauorem patris, vt quia princeps ad illum nō ad filium fratris habebat affectionem. & probaretur ista limitatio. ex dictis eiusdem Bald. in d. l. cum acutissimi in fine. & facit. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. & l. locij qui in co. ff. pro socio. ¶ Sed an si quis fecit maioriā sine licentia principis, an si princeps post illius mortē illam confirmet teneat: vide Ange. per tex. ibi quod sic in l. pe. in ad di. ad Bar. C. de præpo. sacri cubi. lib. 2. & vide tex. not. in c. quia loānes. n. q. 5. ¶ Quid autem si in facultate regia ad maioriā dicitur, q dotatis filiabus possit facere maioriā, qualiter hoc intelligatur q sint dotate. vide quæ notat Bald. in lege fin. col. 3. in quibusdā quæstionibus. C. de pactis. & idem Bald. in l. si plures col. pe. C. de condit. infer. & Bar. in l. cum plures. §. pe. ff. de adm. tuto. & in l. titio. §. titio centum ff. de condi. & demoustra. & quia docto. amplo. nullo commentatiuū dicitur. nemo potest. de qua ista sumpta est. ego similitur istam. l. his laboribus pro communi vtilitate ornare decreui & labores isti pro maiori parte fuerunt illius docti viri licentia de menses in quibusdam suis recollectis quæstionibus in ista materia & tam illæ quæstiones quam alie multe sparæ in ista materia per istos libros partitarū fuerunt dicti domini aliquibus per me aditis eius anima requiescat in pace qui sperabat fauente deo in ista materia maioriæ ad nostrū modum hispanicum, pleniori stillo multa & practicabilia, & nota. digna tradere, fed morte præuentus & quia ante mortem monasticam vitam elegit non potuit & ne mireris si aliqua ex his tibi videantur non ita digesta vt oportuit tum quia ille in dictis recollectis non habuit rem istam pro perfecta absoluta sed tantum in progressu suorum studiorum in duxit. il ad istas quæstiones tum etiam quia mihi homini valde occupato deficit tempus ad maturius cogitandum. Tu lector amantissime cum casus occurrerit latius cogitabis & pro leuamine laboris tibi ista placebunt: sufficit enim si cui vel in paucis amici labore consulatur. l. tutori. C. de nego. gest.

leyes deste nuestro libro. Otrosi si el testador, mandasse fazer a de su cuerpo e de sus huesos, b o en fecho de su sepultura, c alguna cosa, que fueffe cōtra ley, d o contra la vñada costumbre de la tierra, o cōtra su fama, o a deshonorra de los parientes del, non deue ser guardado tal mandamiento: e aura la manda a quel a quien fue mandado algo, por que fiziesse esto, maguer non lo cumpla.

¶ Ley. XXXIII. Como vale la manda que es fecha a muchos, e en que manera la deue partir.

¶ Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim, valet legatum & æqualiter eam diuident: & si eorū aliquis ante testatoris mortem moriatur vel si in vita testatoris parti suæ renunciet, vel alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatariis. l. d. ¶ En muchos Prosequitur nota. p. Azor. C. eodem. in summa. col. 7. versiculi. item legari potest vni & legari potest pluribus. ¶ Per si. Quid si aliqui sunt coniuncti alij vero diuisi: cū dicat per glo. & Barto. in l. planē in princip. ff. de lega. primo. in glo. super verbo potestare. & intellige, vt per Paul. de Cast. in dicta lege si pluribus. columna prima. quod dicitur coniuncti fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixit requiritur portionibus, licet non potest negari, quia sit diuina: ad illum text.

¶ Si ante que el testador. Adde. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollen. & l. si titio & mequio. §. Iulianus. ff. de lega. secundo. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus: vide in d. l. vnica. §. in primo. & ibi glo. in parte ad illos.

¶ Renunciaste su parte. Adde. §. si eadem res. in ff. de lega. i. ¶ Corra rason alguna. Vide per glo. in dicto. §. si eadem. super verbo defecit.

¶ Acrescer feya. Vt in d. §. si eadem. & in dicta lege vnica. §. in primo. & §. pro secundo. si tamen deficiat legatū propter defectum legatarij, vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege si titio. & ei qui capere non potest. ff. de lega. secundo. si verō legatum deficiat ratione rei legatæ, tunc etiam non accrescit coniuncto, vt in l. huiusmodi. §. si titio. ff. de lega. primo. si verō legatum deficiat attenda persona legatarij, vel mixta consideratione rei, & personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dicitur in l. plane. §. si duobus. & §. sequenti. ff. de lega. primo. & vide in ista materia. singulariter per Barto. in dicta lege huiusmodi. §. si titio. et primo. cum aliquibus ibi additis per Ioann. de Imol. & Alexand. & quia. l. ista tractat de materia iuris accrescendi inter collegatarios. adde latius in l. vnica. §. his ita diffinitis. C. de caducis tollend. & in l. re coniuncti. vbi Barto. latissime. ff. de leg. tertio. Et aliqua ex multis, quæ in ista materia cum laici hic annotare decreui: nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat, non ex hoc minuitur: imo augetur alterius. l. si tibi & ei qui. ff. de lega. tertio. quæ lex est satis notabilis. not. etiam quod in habitatione pluribus relicta, habet locum ius accrescendi. vide. l. codicillis. in princip. & ibi Barto. ff. de usufruct. lega. Item habet locum inter duos correos, quibus est relicta liberatio. l. si is. & ibi Barto. ff. de libera. lega. Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima. vide per Bald. in l. vnica. §. in primo columna tertia. C. de caducis tollend. & vide de hoc plenius per Alexand. in l. planē. §. si duobus. columna tertia. ff. de lega. primo. Et vtrum filio instituto in legitima, tantum accrescat totum residuum, per ius accrescendi: vide Bal. in l. vnica. columna sexta. C. quando non petent. partes. habet etiam ius accrescendi locum in donationibus causa mortis. l. vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen. adde Bal. quem vide in l. vnica. columna decimatercia. C. quando nō petentium partes. Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo, quod non potest capere coniunctus ratione incapacitatis. vide per Bald. in l. eam quam. columna fin. C. de fideicom. dicit etiam Bal. in l. vnica. §. in primo. in princip. C. de caducis toll. quod etiam inutiles coniunctio parit ius accrescendi. Quarit etiam Bald. in dicta lege vnica. §. vbi autem. columna penultima. an si dispensatum sit cum patre, quod possit legare duobus filiis suis spuris vsque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit nun-

Vno o a muchos e puede ser fecha mada de vna cosa. E quando la fazen a muchos, quier sea fecha a todos ayuntadamete, o a cada vno por si, f vale la manda, e deue la partir todos entresi equalmete. E si por auetura, alguno dellos muriere enante q el testador: e o bi uiedo renunciaste su parte: b o aciesciese otra razon alguna, i porq non la ouiesse aql a quie fuera madada: estonce acrescer feya k aqlla parte a todos los otros, a quie

¶ Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim, valet legatum & æqualiter eam diuident: & si eorū aliquis ante testatoris mortem moriatur vel si in vita testatoris parti suæ renunciet, vel alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatariis. l. d. ¶ En muchos Prosequitur nota. p. Azor. C. eodem. in summa. col. 7. versiculi. item legari potest vni & legari potest pluribus. ¶ Per si. Quid si aliqui sunt coniuncti alij vero diuisi: cū dicat per glo. & Barto. in l. planē in princip. ff. de lega. primo. in glo. super verbo potestare. & intellige, vt per Paul. de Cast. in dicta lege si pluribus. columna prima. quod dicitur coniuncti fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixit requiritur portionibus, licet non potest negari, quia sit diuina: ad illum text.

¶ Si ante que el testador. Adde. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollen. & l. si titio & mequio. §. Iulianus. ff. de lega. secundo. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus: vide in d. l. vnica. §. in primo. & ibi glo. in parte ad illos.

¶ Renunciaste su parte. Adde. §. si eadem res. in ff. de lega. i.

¶ Corra rason alguna. Vide per glo. in dicto. §. si eadem. super verbo defecit.

¶ Acrescer feya. Vt in d. §. si eadem. & in dicta lege vnica. §. in primo. & §. pro secundo. si tamen deficiat legatū propter defectum legatarij, vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege si titio. & ei qui capere non potest. ff. de lega. secundo. si verō legatum deficiat ratione rei legatæ, tunc etiam non accrescit coniuncto, vt in l. huiusmodi. §. si titio. ff. de lega. primo. si verō legatum deficiat attenda persona legatarij, vel mixta consideratione rei, & personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dicitur in l. plane. §. si duobus. & §. sequenti. ff. de lega. primo. & vide in ista materia. singulariter per Barto. in dicta lege huiusmodi. §. si titio. et primo. cum aliquibus ibi additis per Ioann. de Imol. & Alexand. & quia. l. ista tractat de materia iuris accrescendi inter collegatarios. adde latius in l. vnica. §. his ita diffinitis. C. de caducis tollend. & in l. re coniuncti. vbi Barto. latissime. ff. de leg. tertio. Et aliqua ex multis, quæ in ista materia cum laici hic annotare decreui: nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat, non ex hoc minuitur: imo augetur alterius. l. si tibi & ei qui. ff. de lega. tertio. quæ lex est satis notabilis. not. etiam quod in habitatione pluribus relicta, habet locum ius accrescendi. vide. l. codicillis. in princip. & ibi Barto. ff. de usufruct. lega. Item habet locum inter duos correos, quibus est relicta liberatio. l. si is. & ibi Barto. ff. de libera. lega. Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima. vide per Bald. in l. vnica. §. in primo columna tertia. C. de caducis tollend. & vide de hoc plenius per Alexand. in l. planē. §. si duobus. columna tertia. ff. de lega. primo. Et vtrum filio instituto in legitima, tantum accrescat totum residuum, per ius accrescendi: vide Bal. in l. vnica. columna sexta. C. quando non petent. partes. habet etiam ius accrescendi locum in donationibus causa mortis. l. vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen. adde Bal. quem vide in l. vnica. columna decimatercia. C. quando nō petentium partes. Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo, quod non potest capere coniunctus ratione incapacitatis. vide per Bald. in l. eam quam. columna fin. C. de fideicom. dicit etiam Bal. in l. vnica. §. in primo. in princip. C. de caducis toll. quod etiam inutiles coniunctio parit ius accrescendi. Quarit etiam Bald. in dicta lege vnica. §. vbi autem. columna penultima. an si dispensatum sit cum patre, quod possit legare duobus filiis suis spuris vsque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit nun-

quid inter eos habeat locum ius accrescendi: & primo dicit videri quod non: quia dispensatio ut odiosa est restringenda: sed contrarium videtur secundum eum, quia voluntas testatoris favorabilis est & amplianda: demum dicit de hoc minime dubitandum, si essent legitimi.

¶ Et potest in duci ad questionem maiorem, ut si ex privilegio principis quis faciat maiora in duos filios, vel nepotes spurios, quod in defectu vniusaliter habeatur per ius accrescendi, quando maioria fieret per modum ultimae voluntatis: dixit tamen Bald. in l. senium. in fin. C. qui testamen. facer. poss. quod relictum quod capit vires ex dispensatione non recipit ius accrescendi vide etiam per Bald. in d. §. vbi aut. An in caduco per sententiam habeat locum ius accrescendi: dixit etiam Bald. in l. vnica. columna quarta. C. quando non petent. partes. quod etiam contra exclusum per prescriptionem habeat locum ius accrescendi, & in l. illa. quinta sexta. & alius col. Bald. late tra. et de ista materia iuris accrescendi, & ibi Bald. colum. septima. dixit quod ius accrescendi est eiusdem conditionis, & prerogatiue, & rationis, cuius est suum principale, vide etiam ibi per eum in §. colum. an ius accrescendi locum habeat in iurisdictione ordinaria, vel delegata vel arbitraria: & ibi per additionem, an habeat locum in salariis. vide in additio. super parte contractibus. & etiam ibidem per Bald. an in vobis habeat locum ius accrescendi, & ius accrescendi est eodem iure aliquod accrescere, nec est necessaria noua agnitio. Bald. de duobus fratribus a capitano. inuesti. vide l. secundam. §. si duo. ff. de bonor. posses. secundum tabu. & portio coniuncti non omnibus: sed coniuncto accrescit: disuncti vero, omnibus. l. heredes. ff. de hered. insti. ¶ Nunc vero aduertit ad aliqua, in quibus cessat ius accrescendi. & primo cessat inter coniunctos coniunctione legali, in legatis text. notabi. in l. & proculo. ff. de lega. secundo. quod limita nisi legatum esset pro non scriptum. l. verum. §. si seruo communi. ff. pro locio. & sub limita. per l. filius. §. sequens questio. ff. de falsi. in hereditate vero inter coniunctos coniunctione etiam legali, locus est iuri accrescendi. l. seruis communis ab extero. ff. de acquiren. heredi. & vide quod dicit Bald. in l. hac edictali colum. fina. C. de secundis nupt. & vide per Bald. in lege prima. columna octaua. C. quando non petent partes. & in d. l. hac edictali. §. primo. colum. secunda. in usufructu etiam inter coniunctos coniunctione legali, locus est iuri accrescendi lege prima. §. i. ff. de usufruct. accresc. Item ius accrescendi non habet locum post quasitas portiones, nisi in usufructu. d. l. §. si vide glo. & Pau. de Cast. in l. aquam. ff. quem admodum. seruitu. amittan. & per Bar. in l. codicillis. ff. de usufruct. lega. & in l. hares mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Quid tamen si aliquis petiit restitutionem, & abstinuit: vide per glo. & Bar. in l. sed cum patrono. in prin. ff. de bono. posses. & limita. vtrum. vbi glo. ff. de assignat. libert. Item in exheredatione non habet locum ius accrescendi Bald. in l. C. de liber. prate. & sic exheredatus a quota non videtur exheredatus a toto. Item licet accrescat ius, non tamen accrescit possessio sine noua apprehensione, secundum Bal. in d. l. vnica. co. 2. C. quando non petent partes & ibi de Carboniana, & alius bonorum possessionibus. Item ius accrescendi non habet locum in portione, quae non deficit ipso iure: sed ope exceptionis. glo. cum tex. & ibi Bar. in l. si duo patroni. in prin. ff. de iure iur. vide per las. in l. si mihi & titio. col. 3. ff. de verbo. oblig. Item non habet locum ius accrescendi in acquirentium resolutione, secundum Azo. in summa. C. de assignat. liber. nisi in duobus casibus. l. in assignatione libertorum, & in usufructu formali: non autem in dominio directo, vel vtili adde Bal. in aut. si quas ruinas. colum. si. ver. 3. casu. C. de summatrini. & fide Catho. & per las. in d. l. si mihi & titio. col. 5. Item ius accrescendi non habet locum de possessione naturali ad civile. gl. & ibi Bart. in l. sed & si nolit. ff. de acquir. poss. Item verba taxatiua impediunt ius accrescendi. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebell. vide Bar. in l. pater filii. col. pen. ff. de inoffici. testa. Bal. in l. 14. col. C. de sacros. eccle. & in l. vnica. col. 7. C. quando non petent partes. & vide Bal. in l. col. 4. C. de secundi nupt. Item non

fuisse mandado, como sobredicho es. Et tal manda se faria ayuntadame te en esta manera, como si dixesse "el testador: mado a fulano ea fulana tantos marauedis o tal cosa, nombrando los todos, vno a vno señaladamente, quantos fuessen aquellos a quien lo mandasse. E apartadamente se faria la manda de vna cosa a muchos, como si dixesse: mado a fulano tal mi vna e despues de esso, dixesse en aquel

habet locum in relicto alimentorum. l. dominus. ff. de usufruct. Bal. in d. l. 14. col. C. de sacros. eccle. & in d. l. dominus. quod nota ad filios spurios. Quid autem de fructibus canonicatus vacantis, an accrescat aliis canonicis, vel ecclesiis: Bald. dicit quod ecclesiis. in l. non plures. C. de sacrosan. eccle. Item nota quod testator in legatis, potest tollere sua voluntate ius accrescendi. vide per Bart. in d. l. re coniuncti. colum. 10. ff. de lega. 3. & in d. l. pater filium. colum. pen. ff. de inoffici. testa. in repet. & vide per Bald. in l. quotiens. ff. de heredi. insti. & in l. fina. C. si quis omni. caus. testa.

misimo testamento, que mandaua aquella misma vna a otro, e despues a otro, nombrando cada vno dellos por si: ca estonce todos la deuen partir entre si igualmente como dicho es.

¶ Ley. XXXIIII. Como las mandas deuen ser dexadas en testamento o en codicilo: e como passa el señorio dellas a los herederos e a quien las mandaren.

sta. Et an iuri accrescendi possit renuntari, vide per Bald. in d. l. vnica. col. 9. C. quando non petent. partes. Item qui admittitur ad legatum, de iure speciali non habet ius accrescendi. l. mulieri & titio. ff. de conditio. & demonstra. vide ibi per Bartol. & docto. non parui pendas ista, sed gaude cum laboribus meis: & hac summula fit tibi gemmula.

¶ Como si dixesse. Nota istud exemplum, & hic dicuntur coniuncti re & verbis, secundum glossam in lege prima. §. fina. ff. de usufruct. accresc. & tenet Barto. in l. re coniuncti. ff. de lega. tertio. columna sexta versu. tertio loco. principaliter quare contrarium: imò, quod isti sint coniuncti verbis: sed disuncti re: quia testator a principio videtur diuisisse inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus. in l. vnica. §. vbi aut. C. de caducis tollend. quam opinionem. dicit veriorum in purto iuris. Alexan. in l. plan. §. si coniuncti. ff. de lega. primo. columna prima. ista. l. partitarum: neque facit pro opinione glossae & Barto. neque pro contraria: imò possit dici, quod faciat pro opinione petri & Cyni: nam ponit exemplum quando titio & Seio lego decem: nam cum tunc intelligatur de eisdem decem, vt in l. si quis testamento. in princip. ff. de lega. primo. ergo quis partibus videtur vocati, & sic erunt coniuncti verbis sed non re: sed dic quod imò & isto casu erunt re & verbis coniuncti. & facient sibi partes per concursum, sicut cum fundus legatur.

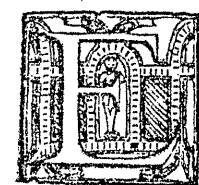
¶ Apartadamente. &c. Isti sunt coniuncti re: sed disuncti verbis, vt hic & in dicta lege re coniuncti. ff. de lega. tertio. vbi Barto. columna tertia versu. primo. de coniunctis re tantum, & si vnus istorum acceptat legatum: alter vero nondum acceptat, neque repudiat, possit ille qui acceptauit habere totam rem legatam, & illam vendere vide per Bald. in l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollend. columna penulti. versu. extra quare qui dicit, quod quando legatum est purum, cum ambo legatarij ipso iure sibi faciant partes per concursum, agnoscens non poterit petere totum legatum: sed faciet assignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum. allegat. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. secundo. & l. cum quidam. ita cum l. sequenti eodem titu. si autem vni esset legatum pure, alteri sub conditione: tunc dies legati puri cedit statim in solidum, & ideo interim totum peti potest: quia cessat concursus vide ibi per eum. Quid etiam in hereditatibus, & an si pluribus promittatur aliquid in genere, an cuiuslibet debeat in solidum vel concurrant: vide per Bald. in quaestione nota in dicta lege vnica. §. cum autem. C. de caducis tollend.

¶ Equivalente. Nam inter disunctos verbis, coniunctos re, vnus non praefertur alij. Quid autem de aliis coniunctis, vide per Barto. in d. l. re coniuncti. versu. 6. principaliter.

¶ Lex. 34.

¶ Si legatum est purum, vel in diem certum mortuo testatore dominium rei sic legatæ transit in legatarium: & transmittit eum ad heredem suum post mortem testatoris, & si ante aditam hereditatem decedat legatarius. Si vero sit legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis existentiam non transmittit, imò remanet legatum apud heredem testatoris: nisi legatarius habuerit coniunctum vel substitutum: tunc impleta postea conditione admittitur substitutus, vel coniunctus. h. d.

a ¶ No valdria. Limita, vt habetur, in l. 25. titu. 3. partida. & in l. fina. C. de fid. eicom. b ¶ En las leyes. Vide in l. 7. & 8. c ¶ El señorio. Nota bene: nam decidit circa varietatem opinionum, quae circa hoc erant de iure communi, vt tradit in l. si tibi homo. §. cum seruus.

N acabado testamento puede ser fecha toda man da. Otro si en otra manera de escrito, que se haze ante cinco testigos, aq llaman en latin codicil lum: segun diximos en el titulo de los testamentos. E la manda q fuese fecha en otra manera qualquier, si non en alguna destas dos sobredichas, non valdria, a fue ras ende quando la fiziesse padre, o auuelo a hijo o a nieto, así como diximos en el titulo de los testamentos, en las leyes q fablan en esta razon. E a vn dezimos, q luego que el testador es muerto, passa el señorio de la cosa, q es así mandada, a aquel a quien es fecha la manda. E maguer muera enante que el heredero del testador entre la heredad, o enante que

ff. delegat. 1. & l. titius. la prima. cum duabus sequentibus. ff. de actio. empti. communis tamen opinio est, quod vere ab adita hereditate transit dominium in legatarium: sic verò a morte testatoris, & hoc si legatarius acceptat: nam si repudiat nunquam videtur suum, vt in d. §. cum seruus. & in l. seruus filij. §. ff. cod. & hoc quando legatum est purum, & tenendo communem opinionem Alex. in d. §. cum seruus. concludit, quod aut queritur quo ad transmissionem legati: & regulariter legatum acquiritur a tempore mortis testatoris. l. vnica. §. cum igitur. & §. in notissimo. C. de caducis tollend. aut queritur de acquisitione domini: & ista est triplex, quaedam dominiij ficti, & tale dominium adita hereditate fingitur fuisse quassum a tempore mortis testatoris: & quod ita intelligatur. d. l. a titio. & l. legatum. la secunda. ff. de lega. tertio. cum simili ex eo: quia aditio hereditatis sequuta post mortem testatoris, trahitur retro & fingitur facta a tempore mortis. l. hares quandoq. cum similibus. ff. de acquirenda hereditate. ante aditam vero hereditatem non est verum, secundum Alexan. dicere quod aliquod dominium sit acquisitum legatariis: quia hereditas non adita legata non subsistit. Item quam cum aliis. C. de fideicom. Secunda acquisitio est dominiij reuocabiliter veri, & istud acquiritur post aditam hereditatem, ante agnitionem legati, neq. retro fingitur. & de hoc dominio loquitur. l. seruo legato. in princip. ff. de lega. primo. & l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. secundo. vbi legatum acquiritur ignorantibus. Tertia est acquisitio veri dominiij irrevocabilis, quae causatur agnitione legati, vna cum aditione hereditatis, vt in l. si quis ita hereditatem. & ibi nota. ff. de conditio. insti. l. proinde. ff. si certum petat. sed vt hic vides aperuissimè. l. ista partitarum. decidit, quod etiam ante aditam hereditatem a morte testatoris dominium statim transit in legatarium. & hodie stante. l. ordina. libro quinto titu. secundo. l. prima. hoc est magis in dubium: cum per d. l. legata debeantur, & valeant etiam non adita hereditate. tene ergo menti istam. l. intelligetamen vt dixi, quod sequuta repudiatione legati, fingitur nunquam fuisse acquisitum. Item intellige istam. l. partitarum, quod ante aditam hereditatem dominium, quod transit dicatur directè fictu & non verum, prout etiam dicebat glo. & Bald. & docto. in d. §. cum seruus. quod patet: quia si verum dominium transferat legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hereditatem, quos tamen non habet vt infra eodem. l. 37. igitur dominus non fuit verè: quia non facit tales fructus suos, iuxta nota. per glossam in l. vnica. §. libertatibus. C. de cadu. tollend. vbi habetur, quod fictum dominium tale non est, sufficiens ad acquirendum, vide tamen circa fructus sic ante aditam hereditatem perceptos, quod dicam infra eodem in dicta. l. 37. Quid autem si legatum sit ad diem certum: dic quod an

te diem non transit dominium? glo. in l. si ita sit scriptum & ibi Bar. §. primo. ff. de lega. secundo. & per Pau. de Cast. in l. Papinianus. ff. de seruicu. l. sempronius Atalus. ff. de usufructu. lega. & nota quod similiter transferatur dominium in sequentem in gradu, quando contra prohibitionem testatoris res alienatur. l. peto. §. si ff. de lega. secundo. glo. in l. si. C. de reb. alien. non alienam. & vide glo. nota. in autent. vt commutatio. rerum ecclesiasticarum. collat. §. super verbo licentia damus. & qd ibi dicit Bart. an propria autoritate possit apprehendere possessionem & vide per Alexan. in l. qui absenti. §. i. colum. si. in ver. alias cautelas. ff. de acquir. posses. & de eo qui legat, vel vendit binas res vna contigatice testas, qualiter legatarij

el entre la possessio de aquella cosa, que le fue mandada, por todo esso, heredara aquella manda el su heredero, q ouiere derecho de heredar los otros sus bienes, de aquel a quien fue fecha. E esto seria si la mada fuese de tal manera, que fuese fecha puramente, o a tiempo cierto: mas si fuese fecha so condicion, non seria así. Ca muriendo aquel a quien fue fecha la manda, enante que se cumpliesse la condicion, non valdria la manda, nin la podria demandar el heredero de aquel a quien fuese fecha, ante dezimos, q la deue auer el heredero del testador. Fuera ende, si aquel a quien fuese fecha la manda so condicion, ouiesse compañero a que fuese mandada co el de so vno alguna cosa. o si ouiesse sustituto en ella. Ca en qual

acquirant dominium tignorum. l. binas res. ff. de seruicu. vrb. praedio. si vero quis legat seruitutem, tunc adita hereditate queritur legatario, etiam ignoranti, vt in l. si partem. §. si ff. quem admodum. seruutu. amitta. vide per glo. & docto. in l. vnica. §. libertatibus in glo. fin. C. de caducis tollend. nam in seruitute reali, quo ad transmissionem cedit a morte testatoris, quod intellige quando legatur vni vel pluribus, non habentibus concordare circa vsum seruitutis: sed si habeant concordare, vt in seruitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordauerint. l. itinere & ibi Paul. ff. de seruicu. rursu. co. praedio. Item & hoc limita quando seruitus fuit expressè legata: scilicet si tacite hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non transferatur dominium, sed ius seruitutis absq. eo, quod de nouo imponatur. l. testatrix. ff. si seruit. vendice. & ibi Paul. de Castro. sic & in tacito legato non transferatur dominium. l. seruus filij. §. fina. & ibi nota. ff. de lega. primo. Item nota, quod in legata hares non habet titulum: sed illum proprie habet legatarius solus: nisi ipse repudiet legatum, secundum Bald. in lege prima. columna fina. C. de usufructu. legato. vbi hoc intelligit post aditam hereditatem: nam ante aditam neuter habet, secundum eum titulum efficacem vel si habet est ad rem non in re, quod forte hodie de iure nostri regni non esset dicendum: imò dici debeat, quod cum aditio hereditatis non sit necessaria, etiam ante aditam hereditatem habeat ius & dominium in re legata. Quid autem si in proprietate res sit testatoris: sed usufructus sit heredis? vide l. si fructuarium & ibi Barto. ff. de manu. testa. quod transit dominium. nota etiam quod in legato quantitatis dominium non transit reia via. vide per Barto. in lege si legatum. §. quod ita legatum. ff. de adimen. lega. Item si legatur usufructus pecuniae, non transit in continentu dominium pecuniae. l. prima. §. si decem vbi vide Bar. ff. vt legato. seu fideicommissio. nomi. cauea. & quid in legato relicto seruo legato? vide l. cum legato. ff. quando dies lega. ced. & in d. §. libertatibus.

d ¶ El su heredero. Adde l. vnica. §. cum igitur. C. de caducis tollend. & extende. vt in l. fin. C. quando dies lega. ced. & limita, vt in ead. l. vnica. in §. libertatibus. & in l. sequenti. & in lege secunda. ff. quando dies lega. ced. & de fideicommissio vniuersali, vide Bart. in l. cum filio ad fin. ff. de lega. primo.

e ¶ Esto seria. Vide notabiliter in ista materia per Angel. Areti. in §. si peculium in ff. de lega.

f ¶ Ante que se cumpliesse la condicion. An autem aliquo casu ius legati vel fideicommissi conditionalis transmittatur? glossam in l. si is cui. ff. de actio. & obligatio. dixit quod sic. per filios illa tamen glossa vt Bar. ibi dicit, communiter reprehenditur: & etiam dicit hoc Bar. post

glo. ibi in l. vnica. C. de his qui ante apertas tabu. Bal. in l. si in perfo-

quier destas dos cosas, aora la manda el companero: o el sustituto a del finado, e non el heredero del testador, si despues se cumpliese la condicion, b que fuese puesta en la manda.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

transmittatur. l. in conditionibus primum locum. §. hęc scriptura. ff. de condit. & demonstra. vbi Imol. ita etiam potest e contra facere, vt illud quod non transit in heredem transmittatur Bald. in l. si pa-

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

non scriptum fit ad pias causas, vide Bar. in l. alio. col. i. ff. de alimen- & cib. lega. & vide ibi Alexand. in additione. & legatum pronon scriptum remanet apud heredem vel coniunctum, vel substitutum, sine onere, vt in d. §. in primo. exceptis casibus, de quibus ibi in glo. fin. & casum vltimum illius gloss. dicit ibi Ange. singulariter notan- dum, per que

Vydando el testador que era biuo algun ome, a quien el fiziese manda: si estonce fuese muerto, non le valdria ni la podria mandar el heredero del. E esso mismo seria, si fuese biuo quando fiziese la manda, e se muriese despues naturalmente, o fuese desterrado para siempre, e en ate

cum vero. §. si pronon scripto. ff. de fideicommissa. liber. quam. l. gl. ibi allegauit pro primo casu. & idem tenet Paul. de Cast. in d. §. in primo. allegans etiam Barto. in d. l. alio. vt supra retuli post gloss. ibi & vide que not. Barto. in l. pater filium. §. Tusculanus. ff. de lega. tercio. Quid autem si onus pariter sit iniunctum in personam coniun- cti, cui remanet pars, illius que habetur pronon scripto? vide tex. no- ta. in l. ciuitatibus. §. Lucius. ff. de lega. primo. nam si pariter sunt con- iuncti in onere, coniunctus tenebitur ad totum onus secundum Al- beri. Bald. & Paulum in d. §. in primo. licet Dyn. ibi relatus ab Alberi. voluerit contrarium. & quod legatum pronon scriptum remanet apud heredem, vel coniunctum seu substitutum sine onere, intelli- ge quando est pronon scriptum propter defectum substantie per- sonae, cui fuit relictum, vt in casu. d. §. in primo. fecus autem si lega- tum deficiat ex alia causa: vt quia sibi ascriptum in testamento, vel quia prima voluntas fuit captatoria: nam his casibus remanet lega- tum cum onere, vt est casus in l. fin. & ibi Barto. ff. de his que pro non script. habent. & eodem tit. l. prima. in fin. vbi & etiam dicit no- tabile verbum, quod si testator legauit vni coram duobus testibus centum, & grauauit eum de restituendo ecclesie, vel pauperibus: cu- tale legatum in personam eius, cui legatur sit pronon scriptum pro- pter defectum solennitatis numeritatum: tamen remanebit apud heredem cum onere suo: & ad hoc dicit esse casum in illa. l. & ex hoc dari optimam limitationem. ad d. §. in primo. & ad illud dictum Bar. ad- de consi. 78. l. parte. inter consilia Socini incipit in eandem sententiam columna secunda.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

Casos

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

totius. l. si cui res. ff. de legatis secundo.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

in versi. s. prin- cipaliter. ff. de legat. 3. Paul. Bal. & Alexā. in. d. l. legatari. ff. de legat. i. vbi ex hoc Bal. sumit argumētum ad quæstionē q̄ si sunt duo he- redes vni? em- phiteote pro- pter delictum vel repudatio- nē vnus, sua portio nō ac- crescit alteri cohæredi: sed redit ad domi- nū, quod est notabile, & sequitur Alex- and. & Iaso.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

¶ Ley. XXXV. Como non vale la manda que fa- ze el testador a algun ome, cuydando que era bi- no e fuese muerto.

que el testador muriese. E maguer de su fo diximos, que luego que muriese el te stador, passa el señorio dela cosa, a quel a quien es mādada, si es fecha sin cōdicio, casos y a, a en que cōuiene en todas gui- fias, que el heredero entre la heredad pri- meramente, ante que aquel a quien es fe- cha la mādada, gane el señorio della. El pri- mero dellos seria como si el testador o- uiese algun sieruo a quien otorgasse en su testamento que fuese libre. Ca este a- tal maguer muera el testador, non puede ganar la libertad, a menos del heredero entrar la herencia, o otorgar se por he- redero. E el segundo caso seria, si atal sier- uo como sobre dicho es, mandasse el te- stador alguna cosa, en aquel mismo testa- mento, en que le aforrassé, ca non puede auer la manda, a menos del heredero en- trar la heredad. El tercero caso seria co- mo si el testador mandasse su sieruo a al- gun ome, ca non passa el señorio a quel a quien le mādada, a menos del heredero en- trar la heredad. El quarto caso seria, co- mo si mādasse el testador a algūo el vsu fructo b de algūa heredad, o la morada c de alguna casa: ca nō ganaria el señorio de tal mādada, a quel a quien fuese fecha, a menos del heredero entrar primeramen- te la heredad del fazedor del testamēto.

¶ Ley. XXXVI. Como aquella quien es otorga- gada alguna manda la puede dexar o non, si la non quisiere.

Nescogēcia d es de aquel a quien es fecha la manda, dela tomar toda, o dela dexar e si quisere e non po- dria tomar parte della, e dexar la otra, f maguer quisiese. E esto ha lugar, quādo alguna cosa es mandada señaladamēte a vno, o muchas q̄ se comprenden so vn

¶ Ley. XXXVII. Como el heredero deue entre- gar

& adde. l. si tibi homo. §. cū seruus. ff. eo. & facit in argu. quod si possessor oppidi alicuius quod habet, vt bona maiorie acquirat tali opido mercatum fructum ex priuilegio regis q̄ similiter, & tale mercatum cedet oppido vel castro. Si tamen postea pronuntietur tale oppidū non esse maiorie vel alii adiuuaretur, vt bona libera an q̄ acquirit tale priuilegiū pos sit petere precium valoris priuilegii. vi. tex. in. c. i. §. si. si va fallus hic fin. l. do. fred. facit et ista. l. q̄ si q̄ addidit maiorie antiq̄ aliqua bona nihil ultra ad dens de phibitionibus & vinctis quod intelligatur sub eisdem vinculis & prohibitionib⁹. facit bonus tex. in. c. ga cognouim⁹. n. q. 2. & tex. & iōi. de Pla. in. l. 3. C. de agrico. & cens. lib. n. Quid autē si testator legauit rem alienam, in qua post testamentum factum fuit incrementum. vi. l. si chorvs. §. area. ff. de leg. 3. per Alex. & Soci. in. d. l. si ex toto. in. prin. & limita, vt p̄ glof. in. l. si ex toto. §. si. ff. eo. si testator, qui partem habebat in fundo, legat fundum suum, & postea partem alterius redemit: quia tūc pars redempta non venit in legato: si verò non dixit quod legabat fundum suum: quod legabat fundum simpliciter, tunc, secundum Bar. post Iacob. de Aren. est idem ac si diceret suū. Bal. verò & alii relati per Alex. dicunt contrariū. Socinus verò distinguit an portio fundi, quæ erat aliena, erat pro diuiso & procedat opinio Barto. Si verò pro diuiso, tunc si fuit adiecta alteri portioni, includitur per l. cum fundus in. ff. de lega. 2. & d. l. si ex toto. secus si a testatore separatum esset possessio: quia tunc videtur potius accedere personæ quâ rei. Quid autem si totus fundus erat testatoris, & dixit lego fundum meū, an tunc portio postea empta cedat legato? vide Bal. in. d. l. si ex toto. §. si. & ibi per Alexan. & Socin. vbi etiam vide, quid si simpliciter legaret fundum, sed quid e contra an legando quis rem, propter quā est obligatus ad aliquod onus personale, an transeat tale onus in legatariū: distinguitur, vt per Bar. in. l. quæro. ff. de vsu. lega. post glo. in. l. pe. §. si. ff. de lega. 3. nam si est onus, ad quod quis tenetur habitare respectu fructuum, & tunc tale onus transit in legatariū, vt in. d. l. quæro. Si verò est aliud onus ad quod fuit obligatus probabē da ipsa re legata, & tūc nō transit tale onus in legatariū, vt in. d. l. pe. §. 3. ff. de pulchrit. tex. in. l. qui concubinam. §. qui ortus. ff. de lega. 2. vbi si conductor legat fructus rei conductæ, non videtur legare cū onere soluendi pensionem: sed pensio est soluenda ab hærede testatoris, quem casum singulariter nota. Et quid etiam si legata res minatur, an diminuat onus in iunctū: vide tex. cum glo. & ibi Bart. in. l. plautius. ff. de conditio. & demonst.

que gelo ouiesse mandado: fiziesse el testador casa, a outro edificio en el. Ca estonce, aquel a quien, fue fecha tal manda, deue auer tan bien la casa, como el solo. E esso mismo dezimos que seria si le fiziesse manda de vn campo, e despues de le acreciesse alguna cosa por auenidas de rios, que le corriesen de cerca, o se ayuntassen, a el otras cosas: así como

item nisi hæres fecisset moram in adeunda hæreditate, secundū Bal. in. l. i. C. de vsu. & fructib. lega. & q̄ fructus essent bonafide percepti, qui ante morā pertinent ad hæredem, licet adierit hæreditatē secundū glo. in. d. l. i. C. de vsu. & fructib. lega. & tenent Docto. communiter. Si tamē sine extantes, tenet eos restituere, vel si sunt cōsumpti, quatenus factus est locupletior: reliquos lucratur propter bonā fidem. l. quasi tum. ff. de acquir. rer. domi. & tradit Paul. de Cast. in. d. §. cū seruus. sed an hoc die de iure regni per. l. i. tit. 2. l. 5. ordina. rega. qua dist.

arboles: o fuesse y puesta viña despues. Otro si dezimos, q̄ deue auer aquel a qui es fecha la manda, los frutos de aquella cosa q̄ le fuesse mandada, si era de aquel que la mando: desde el dia q̄ el heredero entre la heredad, por palabra o por fecho. Mas si la cosa mādada fuesse agena, deue la comprar el heredero, e dar la a aquel, a qui el testador la mando dar. E si por

ponit valere legata, & deberi etiam non adita hæreditate, fructus pertinebunt ad legatariū a morte testatoris: & videbatur q̄ non in modo a die hæreditatis adita: vt in ista. l. partitur habetur: illa enim. l. solū videtur disponere in casu, quo nō adeatur hæreditas ex testamento nō tamen negat, quin saltem a venientibus abintestato debeat hæreditas adiri, argu. l. 2. ff. de fideicommissa. liber. & not. gl. in. l. qui filio. §. 1. quam ibi approbant Bar. Imol. & alii. ff. de hæredi. Instit. l. ason. in. l. eam quam. in. 3. nota. col. 7. C. de fideicommissis. & hoc etiam videtur argui ex verbis. d. l. ordina. cum dicit. est hære herede que secundum derecho o costumbre de la tierra deua heredar. & satis operabitur illa. l. regni, quod videat grauari venientes abintestato, & legata ab eis videtur repetita, licet testator non dixerit ad quod alias de iure non fuerant obligati, vt tradit Imol. in. d. l. qui filio. §. 1. & cū illa. l. clarē non exprimat, q̄ legata debeantur, & si hæreditas non adeat a venientibus abintestato, non debemus dicere, quod ex ea leges iuris cōis, & etiā partitarum in hoc corrigantur. Præterea si illa. l. aliter intelligeretur induceretur abfurditas, & maximum damnū hæreditari, nā non existeret hærede, q̄ adiunxit, ppter legata pecuniaria, licet parua res hæreditatis etiam preciosæ venderentur, & iniquo pretio: unde neq; de mente testatoris, neq; legis debemus præsumere, quod tale damnū vel simile inferre velint hæreditari. facit ad hoc quod not. Bar. in. l. alio vers. quæro. an hæres sit requirendus. ff. de alimen. & cibar. lega. in contrarium tamē faciunt verba generalia illius. l. vbi nihil dicitur de adeunda hæreditate peruenientes abintestato. & quia si daretur casus, quod nulli adiret esse dicere, quod in effectu legata non valerent, cuius contrarium aperte vult illa. l. vnde etiam non adita hæreditate ab hærede scripto, vel venientibus abintestato, legata debentur per illam. l. & competet officium iudicis, ad hoc, vt etiā in legatis ad pias causas, voluit Bald. in. d. l. qui filio. §. 1. & tradit Specula. tit. de actio. & petitio. col. 1. quod in isto casu nō esset dubium, quod competeret ex quo. l. prædicta videtur dirigere verba. ad iudicem: cum dicit. cum plase el testamento. & cum verba dirigitur ad iudicem, competit officium iudicis, vt in terminis similis statuti tradit Alexand. in. l. col. n. ff. de lega. 1. vbi etiam Socinus. idē tractat circa tale statutum, & innuit quod vtroq; modo posset quis dicere, quod intelligatur statutum, vel quod a venientibus abintestato adiri debeat hæreditas. vel quod etiam intelligatur & si nullo modo adeatur hæreditas. & ibi ponit practicam quod sic intelligendo curator detur bonis. Bene tamen esset fatendum, quod iudex cuius officium imploratur, requirere debeat venientes abintestato, an velint adire hæreditatem antequā inbeat solui legata. neq; detur curatore bonis: vt tradit Bar. in. l. i. ff. de curato. bonis dand. tradit Alex. cōf. 137. col. 3. volu. 2. & si ista aditio nō expectatur. per. d. l. ad valorē legatorum in cōsequentiā videtur dicendum quod fructus debeantur legatario a morte testatoris, vt enim habetur in. d. l. si tibi homo. §. cū seruus. legata pendunt vsq; ad aditionē hæreditatis: eō quia de iure illo, & etiā de iure isto partitatur erat necessaria aditio hæreditatis, & legata corruerant nō adita hæreditate, & fructus ideo nō debebant nisi a die aditæ hæreditatis, quo obstaculo sublato. per. d. l. ordina. restat dicendū, q̄ etiā legatario pertineat fructus rei legato a morte testatoris, sup quo tñ tibi, q̄ mai⁹ ocū habueris, relinquo cogitandū. Quid aut si res q̄ legat non sit propria testatoris, sed hæredis, vel aliena: vbi Doct. vbi. §. & p̄ Bar. in. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell. & p̄ Angel. Areti. in. §. 1. In. l. de lega. cōf. p̄ Alberi. & alios. in. l. i. C. de vsu. & fructib. legato. & habes infra in ista. l. in legato verò vniuersali a quo tempore veniant fructus: vide dicta. l. qui. & in. l. peculium. ff. de lega. secundo.

a ¶ Que saliesse della. Adde. l. si. & ibi glo. & docto. C. de vsu. & fructib. legato. an autem etiam tenebitur de percipiendis. videtur q̄ sic, vt in l. cum seruus. §. fructus. ff. de leg. 1. sed illa. l. loquitur q̄ legata fuit res propria testatoris, idem tñ dicit Alberic. in. d. l. si. si legaretur res aliena: nam post aditam hæreditatem, & interpellationē, & morā veniūt indilinctē tā percepti, q̄ p̄ci p̄di per. l. i. i. in. C. eo. nota tamē q̄ nō veniūt illi, quos percipere potuissent petitor sed illi quos percipere potuit possessores secundum Alberic. post Pet. in. d. l. si. ita intelligens, q̄ habet in. d. §. fructus & i. l. patron⁹ in princ. in secundo respō. ff. de lega. 3. licet. quādo res propria legaretur a tempore moræ veniūt etiā percipiēdi, quos legatarius percipere potuerat. vt in. d. §. fructus. l. cū seru⁹, alias incipit apud Iulianum.

¶ Ley. XXVIIII. Como deue dar plazo el juez al heredero, si non puede dar luego o entregar la cosa que es mandada.

¶ Ley. XXVIIII. Como deue dar plazo el juez al heredero, si non puede dar luego o entregar la cosa que es mandada.

¶ Ley. 38. Tenetur hæres rem legatam tradere legatario, si eam ad manus habet: alias indulgetur per iudicē tempus, sed si est aliena, nec potest cōmōdē emi, sufficit estimacionem soluere, idem si est institutus seruus testatoris, & eius filii v̄ pater alii legatur, quia liberantur estimacionem. soluendo. h. d.

¶ Ley. 39. Legatum potest reuocari expressē per testatorem tam in testamento

quā in codicillis, & etiam ipso facto, vt per cancellationem testatoris, vel alterius eius mandato, sed si sine mandato cancelletur, & legi potest, vel per quinque testes probetur valet legatum. h. d. Habuit ortum a. l. datum. C. de legatis.

¶ Ley. XXXIX. Como puede el fazedor del testamento reuocar las mandas que ouiesse fechas.

¶ Ley. XL. Como se reuoca o non, la manda quando el testador da o enagena la cosa despues que la manda.

¶ Ley. XL. Como se reuoca o non, la manda quando el testador da o enagena la cosa despues que la manda.

¶ Ley. 40. Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vendat, aut permutet, vel pignori dedit. h. d.

¶ Ley. 41. Desata se. Adde. l. 19. supra eo. & que ibi dixi, & facit q̄ si testator fecit maioriam de pluribus rebus, & postea voluntariē alienauit aliquā rem ex eis quia forte dedit secundo filio q̄ & si postea eam reha beat non reuocatur in maioriam. l. cum seruus. ff. de adi. lega. Bal. in. l. 3. C. de lega. & idem si venditio fuit nulla, secundū Bald. in rubr. C. de verb. signi. vers. sed quid si testator. ¶ Quid autē si testator reliquit maioriam domū suam principalē quam postea vendit & aliam emit, an empta futuoretur loco primæ videtur quod sic argu. huius. l. & Partida. vi. N. 2

quā in codicillis, & etiam ipso facto, vt per cancellationem testatoris, vel alterius eius mandato, sed si sine mandato cancelletur, & legi potest, vel per quinque testes probetur valet legatum. h. d. Habuit ortum a. l. datum. C. de legatis.

¶ Ley. XXXIX. Como puede el fazedor del testamento reuocar las mandas que ouiesse fechas.

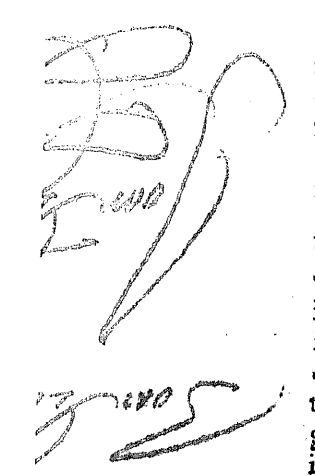
¶ Ley. XL. Como se reuoca o non, la manda quando el testador da o enagena la cosa despues que la manda.

¶ Ley. XL. Como se reuoca o non, la manda quando el testador da o enagena la cosa despues que la manda.

¶ Ley. 40. Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vendat, aut permutet, vel pignori dedit. h. d.

¶ Ley. 41. Desata se. Adde. l. 19. supra eo. & que ibi dixi, & facit q̄ si testator fecit maioriam de pluribus rebus, & postea voluntariē alienauit aliquā rem ex eis quia forte dedit secundo filio q̄ & si postea eam reha beat non reuocatur in maioriam. l. cum seruus. ff. de adi. lega. Bal. in. l. 3. C. de lega. & idem si venditio fuit nulla, secundū Bald. in rubr. C. de verb. signi. vers. sed quid si testator. ¶ Quid autē si testator reliquit maioriam domū suam principalē quam postea vendit & aliam emit, an empta futuoretur loco primæ videtur quod sic argu. huius. l. & Partida. vi. N. 2

¶ Ley. 41. Desata se. Adde. l. 19. supra eo. & que ibi dixi, & facit q̄ si testator fecit maioriam de pluribus rebus, & postea voluntariē alienauit aliquā rem ex eis quia forte dedit secundo filio q̄ & si postea eam reha beat non reuocatur in maioriam. l. cum seruus. ff. de adi. lega. Bal. in. l. 3. C. de lega. & idem si venditio fuit nulla, secundū Bald. in rubr. C. de verb. signi. vers. sed quid si testator. ¶ Quid autē si testator reliquit maioriam domū suam principalē quam postea vendit & aliam emit, an empta futuoretur loco primæ videtur quod sic argu. huius. l. & Partida. vi. N. 2

& Cibar. lega. & facit qd etiã statim subditur in ista libi en la mane- ra que los fazedores delos testamentos lo ordenaren.

a Demandar las cosas. Adde. l. nulli. C. de episcopis & cleri. & vide qd habetur infra cod. in l. 4.

b Caspacharen. Tunc ergo permittitur heredi petere cautionem istã ab executore quando iustã habuerit cau- sam suspicio- nis, non aliã: quia regulari- ter executor testamentarij quãdo est me- rus executor, non satisfat, vt not. Bar. v. bi bonus tex. in l. diuus. ff. si cui plus quã per leg. falcid. bonus tex. in l. liberto. §. lar. §. ff. de an. lega. l. firmio. §. i. ff. quando dies lega. ced. & per Salicet. in l. nulli. vers. quæro. 2. ex- tra glof. C. de episcopis & clericis.

c Frayles. Qui executores testamenti esse possunt impetrata, superioris licentia. c. 2. de testa. lib. 6. clem. 1. eo titu. vbi bonus tex. qd monachi tale officium suscipiẽtes coram ordinarijs iudicibus possunt conueniri de fraude, & culpa, & vt rationem reddant administratio- nis, etiam si aliã sint exempti. Fratres tamen minores arcentur ab hac executione per tex. in clementina exiui. §. verum. de verbo. signifi- fi. vbi Cardina. & Ancharra. tenuerunt, quod neq; ius eligendi paupe- res eis committi possit, idemq; tenuerunt domin. & Philip. Francus in. d. c. 2. contrarium tamen in hoc tenuit Bar. in tractatu minorum. lib. 3. c. 4. dicens hoc potius esse facti, quã iuris. ideoq; eis talẽ electionem committi posse. l. cum pater. §. hereditatem. ff. de lega. 2. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebellia. & hoc etiam tenuit Roma. consil. 409. col. 2. & sentit Bal. in l. id qd pauperibus. col. 3. C. de epi- scopis & cleri. idq; videtur verius: cum ratio. d. §. verum. cesset in hac electione faciendã. Idem etiã tenuit doctor de Couarruias vir ho- norandus in sua relectione. d. c. tua nobis. de testa. col. 1. qui ex hac ratione vult electionem executorum eis per testatorem committi posse. Cui dicto multum obstat, quod consuluit Bal. §. volu. consil. 399. incipit de principali instrumento, nume. 2. vbi tenet nullam esse similem declarationẽ, de qua ibi factã per fratrem minorem: quia esset occasio nominandi aliquem amicum, in quem peruenirent pecuniã, & daretur occasio, qd per illum venirent ad manus fratris mi- noris, qd fuit motiũ. d. clem. exiui de paradiso. & ad materia. d. c. 2. in prin. de testa. lib. 6. quãdo religiosus possit esse executor testamẽti. vide notabile consiliũ. Paul. de cast. 1. volu. consil. 13. incipit super primo dubio. vbi tenet, qd illud cap. non habet locũ in religioso, qui esset perpetuo institutus ad curam animarum in aliqua parrochia- li ecclesia: quia ille dicitur à monasterio plenẽ translatus, & licet sic religiosus non tamen est sub obedientia abbatis, ibiq; vult idem esse in priore conuentuali, misso extra monasterium ad regendũ aliqũ conuentum fratrum, licet iste pro libito abbatis possit reuocari ad claustrum. vide ibi per eum: quia est hoc vltimum satis dubitabile. Aduerte etiam, quia Fredericus consil. 293. ad si. consuluit executionẽ factã etiam per monachum ordinis minorum, etiam non impe- trata superioris licentia validam esse, licet fieri non debuisset, & cũ ista decisione trãsit Felin. in. c. 2. de iudi. col. 2. & dicit magis comuni- ter teneri Decius consil. 494. & consil. 499. & cum dicto Frederico te- nuit etiam in l. in ambiguis. §. non est. ff. de regul. iur. qui tamen in dictis consilijs ab ista opinione recedit per. l. non dubium. C. de legib. & per alia, quã ibi videbis. & contra opinionem Frederij, tenet etiam Philip. Francus in. d. c. 2. in princip. inducẽs ad hoc illum tex. cum dicit religiosus executor esse non potest: quã verba actum in contrarium gestum nullum esse ostendunt. glof. in cap. 1. de regul. iur. lib. 6. & in l. gallus. in princip. ff. de liber. & post. sed forte opi- nio communis sustentari potest: quia ad. l. non dubium ipsemet Fredericus respõdet, quod vbi lex aliquid simpliciter prohibet pro- pter honestatem, quod valebit actus, licet sit contra legem. allegat

Ioan. Andr. in cap. sicut. ne clerici vel monachi, & ad. tex. in. d. cap. 2. in princip. responderi potest, quod ibi verbum, non potest, non ponitur respectu valoris facti, seu respectu iuris: sed respectu ipsi monachi tale officium suscipiẽtis, vel exequẽtis, & sic respectu ipsius: cum vellet nolle non habeat, non potest: non tamen negatur, quod si de facto face- ret actus tene- ret: eo quia ta- lis actus sit ad- alienum com- modum, & non ipsi mo- nachi: quia si ipsius mona- chi fauor tan- tũ esset, actus nullus esset: & ita proce- dat quod di- cit glof. in. d. cap. 1. & quod habetur in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. & bene facit. nam licet alte- ri stipulari ne- mo possit. i. stipulatio ista

plur la voluntad del finado, e non segund su aluedrio.

Nel fazedor del testamẽto mãdasse dar a personas ciertas de lo suyo algunas cosas señaladas, o cierta quãtia de maravedis, etodos los otros bienes q ouiesse, dexasse en mano de alguno q estableciesse por su testamẽtario, otorgãdole poder, q el segũd su aluedrio los partiesse a pobres: tal testamẽtario como este, non puede dar mas a ninguna de aquellas personas ciertas, de quanto el le mãdo dar señaladamente en su testamento: maguer viesse el, que alguno dellos era muy pobre, e feria bien de dar le mas, de aquello que

alteri. ff. de verbo. obligat. tamen adhuc illi acquiritur natura- lis obligatio, vt latẽ tradit Alexan. in. d. §. alteri. Aduerte etiam, quia & femina potest esse executrix testamẽti. l. a filio. in prin. vbi Bart. ff. de alimen. & cibar. lega. & vxor relicta executrix in testa- mento mariti, non amittit ius executionis, & si contrahat secundas nuptias, secundum Bar. ibi & tenet Decius in. l. 2. ff. de regul. iur. Bart. in autentica. eiusdem. C. de secundas nupt. ad si. & vide Ioan. de plat. in l. patrimoniorum. C. de muner. patrimo. lib. 10. minor etiam. 25. annorum maior. 17. annorum, potest esse executor testa- menti. glof. in. d. c. 2. in prin. de testa. lib. 6.

d Lo heran bien. Not. hic presumi pro religiosis, & adde. c. 2. de noui operis. enantia. & ibi glof. & glof. in. c. de præsentium portitore. 16. questio. 1.

Lex.

Executor non potest excedere mandatum testatoris in legatis cer- tis: sed si arbitrio executoris distributionem bonorum testator ei committat in pauperibus potest libere inter pauperes illos quibus testator nihil certum reliquit. distributionem facere. h. d.

e **Q**ue manda dar señaladamente. Hoc ideo, quia generalis facultas data commissario executori, non refertur ad easdem personas, de quibus iã per testatorẽ erat specialiter prouisum, vt in. l. talis scriptura. in prin- cip. ff. delegat. 1. l. doli clausula. ff. de verbo. obligat. l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulgar. & pupill. l. alimenta. §. basilicæ. ff. de aliment. & cibar. lega. & eod. titu. l. sticulus. & ff. deleg. 3. l. vxorem. §. felicissimo. Si verò dispositio specialis in illis personis non præcesserat: Sed pri- præcesserat prouisio generalis, & postea specialis, tunc secus esset imò generalis prouisio præcedens referretur etiam ad illum, cui spe- cialiter est prouisum, vt est casus notabilis. in. l. titia. §. qui marco. ff. de ann. lega. Barto. post glof. in. l. quãsitũ. §. fin. ff. de usufruct. lega. colu. 3. versicu. venio ad secundam quæstionem. & est ratio: quia quando generale præcedit, secundum sui naturam, iam compre- hendit omnia sub se contenta. & ideo speciale subsequens nõ est sic potens, vt possit derogare in his, quã iam sunt comprehensa: Sed quando speciale præcedit, & postea sequitur generale: tunc ap- positio primi specialis impedit omnia comprehendere. Vnde solet dici, quod facilius impeditur faciendum, quam iam factum. l. pa- tre furioso. ff. de his qui sunt sui vel. alie. iur. istam rationem ponit Alberic. post Petrum. Cuius fuit dicta distinctio. in. d. §. qui marco. & in terminis nostrã legis. quod si præcesserat generalis prouisio, poterant speciales legatarij habere, etiam ex prouisione generali, tenet Arch. in. c. quia Ioannes. 12. q. fi. dicit enim pope testatorem ge- neralẽ fecisse mentionẽ, dicendo sic: volo quod centũ de bonis meis distribuatur inter pauperes ciuitatis Bononiã. & certis ex paupe- ribus ipsius ciuitatis reliquit cuiuslibet decem, nunquid illi petere

poterint de generali legato, non obstante speciali legato eis relicto: dicit qd sic. ff. de ann. lega. l. Titia. §. qui Marco. & argu. ff. de alimen. & cibar. lega. l. a filio. ego tũ crederẽ in casu huius. l. nihil referre an prius præcesserit specialis prouisio, vel generalis: ex eo: quia in casu isto nõ pot dicit, qd generalis prouisio præcedens cõprehenderet istos pauperes quibus testa- tor spãliter le- gavit: qd patet quia legatum generale non debebat om- nibus paupe- ribus: sed sufficiebat in certis distribu per executorẽ, & sic cessat ratio quã superius adduxi, qd propter legatum speciale non deroget generali, in quo etiã continebatur ille legatarius specialis, & sic cessat dispositio. d. §. qui marco. & dicta distinctio Petri & Bar. de qua supra. & restabit dicendũ, qd neutro casu executor poterit distribu- re in eum, cui testator aliquid in specie seu in particulari legavit, & procedent leges dicentes, qd generalis prouisio non refertur ad spãli- ter prouisa. & ita videt in hoc tenere Ioan. Andr. in additio. ad Spe- cula. in. d. §. nunc verò aliqua. titu. de instrumen. editio. col. 32. itã ad- ditione incipienti constat qd tenet institutio pauperũ, vbi refert di- cta Archidia. de quibus. §. & dicit qd Archidia. formauit dictam quæ- stionem non puidẽ. & qd nõ pot procedere. cũ in. q. per eũ formata non debet legatũ omnibũ pauperibus, vt dixi: sed sufficit in certis di- stribui, vn de scdm eũdẽ Ioã. Andr. pcederet, qd Archidia. si aliter formaret, videlicet si inter sacerdotẽs curatos, ciuitatis iussisset cetũ distribu, & postea aliquibũ ex illis legasset aliquid in particulari: di- cit etiã ibidẽ, qd si testator expressisset per fideicommissarios distribu- da illa centũ, & fortius si dixisset lego commissariis centũ distribu- da. & c. quæstio sibi nõ esset dubia, & idẽ eõuerso, qd dixisset lego de dictã summã centũ librarũ, & c. nõ tã aperit Ioã. Andr. quid velit, seu quid decideret sed quod quæstio sibi non esset dubia. vn de tenenda est mentis ista. l. partitarũ hoc decidens. & cõfert in huius decisionis corroboracionẽ, quod dicit Bald. post Iacob. Butri. in. l. si ecclesiã. C. de episcopis. & cleri. vbi dicit, qd licet pena statuta per illã. sit quinq; librarũ auri, contra violentas priuilegia ecclesiã: si tã in concessione priuilegij, imponat certa pena contra nõ obseruantes non habebit locũ tunc pena illius. l. cũ de spãli pena sit prouisum. d. l. sanctio le- gũ. ff. de pen. conferunt etiã adducta per Bal. in. non dubiũ. col. pe. & fi. C. de legib. in. q. illa an per appositionẽ poenã spãlis videat sub- blata poena nullitatis actus similiter dixit Bal. in auct. hoc amplius. C. de hõicõmiss. col. pe. vers. item quæro vtrũ poena. qd poena illius aucten. statuta cõtra heredẽ non adimplentẽ voluntatem defuncti, non habebit locũ qn testator imposuit aliã poenã speciale. & illa est soluta per heredem, dicit etiã Dinus. qd si testator fecit testamẽtum, in quo instituit filiu impuberẽ, & vxori reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ætate, substituit ei matrem impuberis, & fratrem testatoris demũ mon impubes in pupillari ætate, & mater & frater testatoris ad eũ hereditatem ex substitutione pupillari, mater nõ poterit petere alimenta ex eo: quia prouisum fuit matri in secundo casu per viam substitutionis. vn de videt recessum à via tacite repe- titiois. de qua in. l. licet Imperator. ff. de leg. 1. in quo tã Bal. tenet ibi contrariũ. vide ibi per eũ. dicit etiã Bal. in. l. 2. col. 1. C. sentent. rescindi non poss. vers. quæro iudex. qd si iudex statuit parti terminũ ad pro- bandũ exceptionem, deinde statuit generalẽ dilationẽ, qd omisum probari in speciali dilatione nõ poterit probari in generali, seu sup- pleri. Confert etiam quod not. Bal. in. l. executorem. ad si. 6. col. C. de executi. rei iudi. vbi decidit, quod si sunt duo statuta: vnũ quod sen- tentiã pupillorũ mandentur executioni per priorem artium tantũ: aliud quod sententiã ad centum libris, supra mandentur executioni tantũ per potestatem: qd si sit lata sententiã pro pupillo in ducenta, quod specialior iudex idest ille, qui datus est etati exequetur, ibiq; subdit, quod paruum genus magno generi derogat, & indiuiduum derogat vtriq;. facit etiã quod adducit. Bal. in. l. si consul. in. 2. lectura ff. de adoptio. in quæstione illa delegato facto fratribus, & priori. qd quando est in diuersis orationibus prior non fungatur vice duorũ: sed suo speciali relicto. de qua quæstione. vi per Cyn. & alios. in. l. cũ quæstio. C. de lega. per Bar. in. d. §. qui Marco. & in. l. si seruus comu- nis sibi. ff. de stipula. seruo. per Ioan. de Plat. in. l. his scholarib. C. de erogatio. milita. anno. li. 2. vi. etiã per Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. col. 3. vers. sed nunquid iudex. ff. de offic. procõsulis. & lega. An poena specialis iudici in aliquo articulo speciali apposita liberet eum à po- na periuiri, ratione generalis iuramenti, quod fecit de obseruando leges vel statuta. Sic etiam generalis sermo sequens non refertur, vt excludat ea, de quibus iam specialiter erat prouisum. l. quotiens. C. famil. hercũ. & l. cum ita legatur. §. qui plures. ff. de legatis secundo.

& in eleganti quæstione. Adducit Oldrãld. consil. 2. incipit ad primã quæstionem. col. 2. vers. ad tertiam quæstionem sic etiam generalis cõfirmatio non refertur ad id quod est specialiter cassatum. l. si quis priore. vbi glo. & Barto. ff. ad Trebell. & per Iason. in. l. stipulationes commodissime. ff. de verborum obligã. & dixit Bar. in extrauagan- ti ad reprime- dum. in glof. sup parte nõ obstantibus. quod modus procedendi p- illam consti- tutionẽ inducitur in crimine. & c. maiestatũ, nõn habet locũ in casu l. 1. C. si quis impera. maledixer. cum ibi sit specialiter prouisum, & p- dictã constitutionem generaliter loquentem, non videtur ei dero- gatum.

personas, que non son señaladas: e lo han menester, así como lo el touiere por bien. a

¶ Touiere per bien. Sed an poterit distribuere in suos filios vel consan- guineos pauperes. vide per Bal. in repe. l. 1. col. n. vers. sup. 7. quæstio: C. de sacros. eccle. vbi tenet quod sic, in minuta distributione, veluti ad alimenta & bona fide. & adde Abb. in. c. 1. ad fin. de cohabita. cle- rico. & mulie. vbi per tex. ibi vult, quod clericus executor potest di- stribuere inter consanguineos pauperes. vide etiam de hoc p Ioan. Andr. in additio. ad Specul. titu. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. col. 39. in additio. incipi. continuatur hic alia quæstio, vbi vult quod non possit dare propinquo sibi valde coniuncto, nisi forte ille con- iunctus esset summe pauper, & ibi etiam ad si. tenet quod possit de elemosynis dispensare, in filium spurium defuncti pauperem, nõ de quota aliqua iure filiationis: sed vt pauperi de elemosynis. An autẽ executores teneant inter plurimos pauperes distribuere, vel an possint dare vni tantum? vide Bal. in repe. d. l. 1. col. 2. vers. iuxta hoc quæ- ritur vbi dicit hoc solũ auctoritate Prophetæ. Psal. m. Disperdit dedit pauperibus. 75. distin. §. in ipsã autem liberalitate. & ead. distin. c. nõ fat. adde Bar. in. l. 1. ff. de optio. lega. vbi dicit, quod si testator iu- bet bona sua distribuere inter pauperes eligendos per talem, quod ille non potest vnũ eligere, & dare ei omnia, argum. illius. l. & l. 3. ff. de ann. lega. nec peccat executor præferendo pauperem pauperi: quia locus est gratificationi, secundum Bal. ibidem. vers. item quæritur. videt ibi eius additionatorẽ. & dicit Abb. in. c. cũ in iure. col. 2. de clẽ- tio. quod plures deputati ad certa bona distribuenda inter paupe- res, possunt illa distribuere in aliquem ex seipsis dummodo alias egeat, ibiq; se remittit ad ea, quã dixit in. d. c. 1. de cohabita. clerico. & mulier. vide etiam ibi Bal. de prelato executore an possit eligere suum conuentum, vel pater suum filium pauperem? & quid si testa- tor dixit, quod daret cui vellet, an possit dare sibi? vide quod in simili dicit Bal. in. l. si cui. vers. extra quæritur. C. de furt. Quid autem si testator iussit bona sua distribuere pro malẽ ablatis, & non apparent tot malẽ ablata, quã capiant vsq; ad quantitatem bonorũ, vel vsq; ad quantitatem taxatam per testatorem, puta mille librarum: nun- quid superfluum reddi debet heredi, vel commissariis poterit de hoc disponere pro anima? vide Bal. in. l. si quis ad declinandam. colu. 4. C. de episcopis & cleri. vbi post Iacob. Butri. in suo tractatu execu- torum respondet, quod si testator sic disposuit, vt in aliam causam non conuertatur: & tunc reddatur heredi, quia expressio causã li- mitat legatum. l. medico. §. fina. ff. de ann. lega. aut non ita disposuit & tunc quod superest debet pauperibus erogari: & sic in aliam causam conuerti herede adhibito. l. legatum. & l. quidam. ff. de vsu fru. lega. l. in testamento. ff. de conditionibus & demonstrationibus l. si. ff. de operib. publi. & in aucten. de ecclesiã. titu. §. si quis in no- mine. & c. sequenti. Abbas etiam in capitulo. tua nobis. de testa- tenet idem: quia credibile est defunctum fuisse obligatum ad ta- lem restitutionẽ, ex quo ipse hoc iussit. Nota tamen ad istam l. quod si executor testamenti malẽ arbitretur in eligendo pau- peres, recurri potest ad iudicem. vide per Baldum in aucten. præ- terea. C. vn de vir & vxor. Sed quid si ciuitas indigeat reparacionẽ murorum vel pontium seu viarum, nunquid de talibus relictijs pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta repa- ratio etiam inuito executore? videas per Lucam de Pena. in. l. vnica. C. de expensis publicorum ludorum. libro vndecimo qui allegat pro vtraq; parte, & concludit qd possit fieri. præmaximẽ vrgente necessitate, puta, vt ipse ait, quia bella hostiumq; infi- dige frequenter insulant ciuitatem, neq; aliunde possit haberi pec- unia sine scandale ciuitatis. videas latius ibi per eum qui etiam tractat in versiculo secundo. quæritur an si testator iubeat capel- las construi in loco religiosorum, possit hoc conuerti in facien- do vel rescindendo dormitorio quo religiosi indigent. & vult quod possit fieri episcopo dispensante & diuina quã testator iussit ce- lebrari celebrabuntur in ipsa ecclesia monasteri.

In quatuor casibus inuito herede exigit commissarius in iudicio, bona defuncti. pro executione relictorum ad pias causas vel ob alimenta indigentium, vel quando quid fuit relictum alijs vna cu commissarijs, vel quando testator dedit libera potestatem commissarijs petendi in iudicio, vel extra bona sua ad executionem testamenti, alias non potest sed legatarius aget contra heredem pro suo legato. h. d.

¶ Ley. III. En que cosas pueden los testamētarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.

¶ Vatro cosas son señaladamente: en que pueden los testamētarios demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del muerto, para cumplir su testamento, maguer non quieran los herederos del fazedor del. E el vno es, quando la manda es, para obras de piedad, o de misericordia. E el segūdo es, quando el fazedor del testamento, manda alguna cosa a otros en vno con los testamētarios. E el tercero es, quando la manda es tal, qe es establecida para gobernar huērfanos, o otras personas quales quier. E el quarto es, quando el fazedor del testamento dize asii: que da libre poder a sus testamētarios: que puedan demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas. E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caso ninguno,

¶ Para obras de piedad. Adde l. nulli. C. de episcopis & clericis.

¶ En vno con los testamētarios. Tūc enim non sunt nudi ministri: & ideo agunt. l. si quis titio. & ibi Bar. ff. de lega. 2. l. si legatarij. ff. de lega. 3. gl. in l. lucius. §. manua. ff. ad trebell.

¶ Governar. Id est ad alimenta. & adde. l. alio. ff. de aliment. & cibar. lega. & glo. in d. §. manua. vbi etiā Paulus de castro.

¶ Que dalibre poder. Vt iam dixi supra eo. l. 2. executorum potestas pendet a facultate, quam eis dat testator: poterit ergo in diuinitate agere, si a testatore talis potestas sit ei data, vt hic. & facit. l. quidam. §. si scriptus. & l. si a pluribus. ff. de leg. 1. Cardina. in clem. vnica. q. 3. de testa. vbi etiā Ioan. de Imol. col. ii. & hodie communiter solēt dari per verba magis ampla, quā hic habentur: de quibus vide per Bar. latē. in l. alio. ff. de aliment. & cibar. lega. vbi vide de istis facultatibus, & qualiter debeant se habere executores in vendendis, & alienandis rebz hereditarijs. & ibi dicitur adde quid si aliquis emit ab aliquo tanquā ab executor vltimē voluntatis, & longo tempore tenuit, heres vendicat, ille dicit bona fide emisse: non tamen potest probare, qd ille fuit executor. Bal. in l. i. C. de reb. alie. nō alien. decidit, qd nisi emptor pbet ex aliquibus coniecturis se credidisse illi executorē: puta quia ita audiuit dici a pluribus honestis personis, presūmitur emptor malē fidei. & ideo non prescribit. & ad id quod Bar. tractat in col. 4. an executores possint vendere rem quā volunt: Adde Bal. in l. cū nō solū. §. si autē legata per tex. ibi. C. de bon. quē liber. & in l. quādiu. C. de distr. pigno. Itē & ad illud qd in ea. col. tractat, an heres sit requirēdus, quādo executor vedit. Adde qd not. Bal. in l. captatorias. C. de testa. mlt. col. 2. vers. modo circa hoc querit vbi dicit referēs Bar. ita cōsuluisse, qd si testator cōmisit declarationē incertorū Caio, qui declarauit nō requisito herede in diuinitate, qd debeāt restituī seio, tanquā ab eo extorta: qd nō tenebit declaratio: quia nō est sequutus forma boni viri: subdit tamē Bal. qd debeat in hoc stari iuramēto executoris, si est honesta persona. l. theopomp. ff. de dot. pr. lega. l. si quis pro redemptione. C. de dona. & nō videtur fieri bona fide, quod sit nō citato, neq; requisito eo, cuius interest. l. necessario. ff. de in diem adiectio. l. cum quidam. ff. de lega. 2. Bal. in l. creditor. C. de distr. pigno. & dicit Bal. in d. l. captatorias. in fi. quod executores non tenentur requirere heredes, nisi cū indigent eorū informatione, vel voluntatis eorū exploratione: quia nō sunt iudices. sed executores, argu. l. quod si nō sit. §. ff. de adilit. edict. Adde etiam Alexan. 2. volu. cōfil. 62. incipit vīta facti narratione, quod si heres est pupillus & ipsi executores sunt etiam eius tutores, possunt vendere, non aliās re-

quistio pupillo, & sibi vide circa glo. in l. si pradium. C. quando de cre. opus non est. Adde etiam cum Bar. in d. l. alio. circa finem. dicit qd promissio de euictione, quam faciunt executores obligat heredes, si promittant, secundum consuetudinem ciuitatis, qd possunt etiam emptores agere contra heredes, vt habeant ratum factū executorum, vt ipsi sint magis securi, secundum Bal. in autentica si captiui. C. de episcopis & clericis. Et an executor habens potestatem vendendi, possit vendere filio suo? vide per Bal. in repetitio. l. 1. C. de sacro sac. eccles. in §. 12. colum.

non han poder los testamētarios de demandar en juyzio los bienes del muerto, para cumplir sus mandas. Mas cada vno de aquellos, a quien es mandado al go en el testamento, puede por si demandar a aquel que touiere los bienes del finado, la parte que le fue mandada en el testamento. E segund el departamento, que se muestra por esta ley, se entiende en todas las otras, que fabledel poderio que han los testamētarios.

¶ No ha poder. Adde. l. lucij. §. manua. ff. ad trebellia. poterunt tamē implorare officium iudicis, etiam extra istos casus, vt in l. quintus. ff. de ann. leg. Bar. in l. si quis titio. ff. de lega. 2. Bal. in l. nulli. C. de episcopis & clericis. & aduerte quod quando sunt heredes instituti, vnus executor non potest contra alium executores agere, secundum Paul. de castro. notabiliter in l. qui proprio. §. si duo bus. ff. de procura. vbi hoc modo limitat dictum Bar. ibi qui dicit vnū executores contra alij agere posse: nam procedit secundum eum, nisi aliquis specialiter sit heres institutus. Et quando executor testamēti possit, cōueniri a legatarijs, vide per Bar. in l. firmio. §. ff. quando dies lega. ce.

¶ Exando algun ome en su testamento marauedis o heredad, o otra cosa cierta, que mandasse dar por su anima, de q facal se catiuos, si nō señalasse o mes ciertos que cūpliesen esto: est ome el obispo de aquel lugar, on de es natural el que fizo el testamento, o

uctor non potest contra alium executores agere, secundum Paul. de castro. notabiliter in l. qui proprio. §. si duo bus. ff. de procura. vbi hoc modo limitat dictum Bar. ibi qui dicit vnū executores contra alij agere posse: nam procedit secundum eum, nisi aliquis specialiter sit heres institutus. Et quando executor testamēti possit, cōueniri a legatarijs, vide per Bar. in l. firmio. §. ff. quando dies lega. ce.

¶ Si testator legat certam quantitatem ad redimendum captiuos: & non dimittit executorē, qui hoc adimpleat: recipiat episcopus loci originis testatoris legatū, vel episcopus loci in quo est maior pars hereditatis aut si testator est aduena: & necitur vnde est, recipiat episcopus loci vbi moritur & coram iudice ordinario illud scribat cū die, & mense: & post annum reddat iudici computū qualiter expendit: nec potest episcopus vel notarij aliquid pro labore recipere. h. d.

¶ Sacra sen catiuos. Ista dicitur causa pijsima, vt in autentico, vt cum de appellat. cognof. §. si vnus. & ibi Bar. colla. 8. & permittitur ob redemptionem captiuorum, quod aliās non permitteretur, vt in autentico. de restitu. colla. 8. autentica res quaz. C. communia delega. c. aurum. n. q. 2. & adde. l. 2. & quaz ibi dixi titu. 29. 2. partita. in quocūq; alio relicto ad pias causas locum habebit. c. si heredes, de test. vbi nullū executorē a testatore nominato executio fieri debet per heredem, & per eius negligentiam executio pertinet ad episcopum, vt in d. c. si heredes. vbi Abba.

¶ Dine señalasse. Nam si designasset illi praeferuntur episcopo. l. nulli. C. de episcopis & clericis. & si quis autem. pro redemptione. in autentico de ecclesiasti. titu. colla. 9. & adde etiam, quod praefertur alteri priuilegiato a papa, quod possit recipere relicta ad piam causam, secundum Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de instrumēto editio. §. nunc verō aliqua. in additio. incipien. cuiuscunq; vbi vide, & habes hic, quod executor testamēti designari debet a testatore: sed an testator possit alij cōmittere nominationē executoris? Bal. in l. id qd pauperibus. co. 4. vers. modo iuxta predicta queo. distinguunt cōmittatur factio executoris: & nō potest cōmitti, an nominatio & declaratio, & tunc sic vide Bar. in l. quidā relegatus. ff. de reb. dub.

¶ Aquel en cuyo obispado. nulli. non dicit de isto: sed tantum de episcopo loci originis defuncti. gl. tñ. ibi dicit, qd vterq; epus exequi potest Iaco. verō de Belou. & Alberi. post eū distinguit, qd si patrimonium defuncti est in vtroq; loco, tunc quilibet potest distribuere res vtriusque dioecesis: & sic non concurrēt in executione: sed erit executio diuisa per loca. l. 1. C. vbi petā. tuto. aut bona sunt in altero loco tantum, & tunc ille episcopus in cuius loco sunt bona, exequatur argum. l. si fideicommissum. ff. de iudic. si verō in neutro loco sunt bona: sed in alio tertio loco, tunc praefertur episcopus originis, vt in d. l. nulli. & in l. ciues. C. de incol. libro. 10. si verō origo est dubia: tunc episcopus domiciliij, & si de domicilio est dubiū, tunc episcopus ciuitatis, in qua defunctus est per d. l. nulli. qd si mitabat Petr. esse verū in rebus solo coherentibus, quae sunt proprie deteriorio, vt dioecesi. Sed pecunia nō intelligit esse huiusmodi. Bal. tñ in d. l. nulli. col. fi. dicit qd in pecunia exequatur ille episcopus, qui potest celerius exequi, argum. illius. l. nulli. vers. sine vlla cunctatione forte per istā legē alternatiue loquentē, dicendū esset quemlibet istorū episcoporū hoc posse, & qd sit locus praentioni, argu. l. si quis postea. ff. de iudic. & l. vbi ceptū. ff. co. & l. cū quaedā puella. ff. de iurisdic. omni. iud. saltē herede petente, vt post praentionem vnus, alius se nō intromittat: sed remittat executionē ad alij, iuxta dicta Innocent. in c. cum. M. Ferrarientis de constituto. ad finem. vbi Felin. latē. col. 3. & 14.

¶ Aquel en cuyo obispado ouiere la mayor parte de sus bienes, lo deue fazer cumplir. Pero el obispo luego, que aya recibidos los marauedis sobredichos: o aquella cosa que fue establecida, para sacar catiuos, deue dezir al juez ordinario de aquel lugar, que faga escreuir en su registro, la cantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recebio por esta razon: e el dia, e el mes, e la era en que lo recibio. Otrosi dezimos, que los herederos del fazedor del testamento, non pueden embargar al obispo, q non reciba los marauedis, o aquella cosa que fuese establecida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea pasado vn año, que recibio los marauedis, para esto fazer: tenuto es el obispo de dar cuenta por si, o por otro al juez ordinario, quantos catiuos fago, e quanto dio por cada vno de aqlllos dineros. E tan bi el obispo que esto ouiesse de fazer, como los otros escriuanos que escriuen alguna cosa de las que son dichas en esta ley: non deuen tomar para si, por razon del trabajo que lieua en esto nin

¶ No ha poder. Adde. l. lucij. §. manua. ff. ad trebellia. poterunt tamē implorare officium iudicis, etiam extra istos casus, vt in l. quintus. ff. de ann. leg. Bar. in l. si quis titio. ff. de lega. 2. Bal. in l. nulli. C. de episcopis & clericis. & aduerte quod quando sunt heredes instituti, vnus executor non potest contra alium executores agere, secundum Paul. de castro. notabiliter in l. qui proprio. §. si duo bus. ff. de procura. vbi hoc modo limitat dictum Bar. ibi qui dicit vnū executores contra alij agere posse: nam procedit secundum eum, nisi aliquis specialiter sit heres institutus. Et quando executor testamēti possit, cōueniri a legatarijs, vide per Bar. in l. firmio. §. ff. quando dies lega. ce.

¶ Exando algun ome en su testamento marauedis o heredad, o otra cosa cierta, que mandasse dar por su anima, de q facal se catiuos, si nō señalasse o mes ciertos que cūpliesen esto: est ome el obispo de aquel lugar, on de es natural el que fizo el testamento, o

uctor non potest contra alium executores agere, secundum Paul. de castro. notabiliter in l. qui proprio. §. si duo bus. ff. de procura. vbi hoc modo limitat dictum Bar. ibi qui dicit vnū executores contra alij agere posse: nam procedit secundum eum, nisi aliquis specialiter sit heres institutus. Et quando executor testamēti possit, cōueniri a legatarijs, vide per Bar. in l. firmio. §. ff. quando dies lega. ce.

¶ Si testator legat certam quantitatem ad redimendum captiuos: & non dimittit executorē, qui hoc adimpleat: recipiat episcopus loci originis testatoris legatū, vel episcopus loci in quo est maior pars hereditatis aut si testator est aduena: & necitur vnde est, recipiat episcopus loci vbi moritur & coram iudice ordinario illud scribat cū die, & mense: & post annum reddat iudici computū qualiter expendit: nec potest episcopus vel notarij aliquid pro labore recipere. h. d.

¶ Sacra sen catiuos. Ista dicitur causa pijsima, vt in autentico, vt cum de appellat. cognof. §. si vnus. & ibi Bar. colla. 8. & permittitur ob redemptionem captiuorum, quod aliās non permitteretur, vt in autentico. de restitu. colla. 8. autentica res quaz. C. communia delega. c. aurum. n. q. 2. & adde. l. 2. & quaz ibi dixi titu. 29. 2. partita. in quocūq; alio relicto ad pias causas locum habebit. c. si heredes, de test. vbi nullū executorē a testatore nominato executio fieri debet per heredem, & per eius negligentiam executio pertinet ad episcopum, vt in d. c. si heredes. vbi Abba.

¶ Dine señalasse. Nam si designasset illi praeferuntur episcopo. l. nulli. C. de episcopis & clericis. & si quis autem. pro redemptione. in autentico de ecclesiasti. titu. colla. 9. & adde etiam, quod praefertur alteri priuilegiato a papa, quod possit recipere relicta ad piam causam, secundum Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de instrumēto editio. §. nunc verō aliqua. in additio. incipien. cuiuscunq; vbi vide, & habes hic, quod executor testamēti designari debet a testatore: sed an testator possit alij cōmittere nominationē executoris? Bal. in l. id qd pauperibus. co. 4. vers. modo iuxta predicta queo. distinguunt cōmittatur factio executoris: & nō potest cōmitti, an nominatio & declaratio, & tunc sic vide Bar. in l. quidā relegatus. ff. de reb. dub.

¶ Dar cuenta. Similiter & executor designatus a testatore, tenetur reddere rationē praesidi, & etiā episcopo in relictis ad pias causas. l. si quis pro redemptione. & ibi not. Bal. C. de donatio. imō ibi dicit Bal. qd reddere tenetur rationē cuiuscūq; cuius interest, & dicit Bal. in l. si quis ad declinandam. col. 5. C. de episcopis & clericis. qd omnes tales executores dati ad pias causas, tenentur episcopo reddere rationē, & ipse potest contra eos inquirere, & eos punire, & an sufficiat iuramentū executoris in ista redditione rationē glo. vide velle qd sic. in d. l. diuus. ff. si cui plus quā per leg. falci. vi. Bar. post Cyn. in l. id qd pauperibus. C. de episcopis & clericis. intelligit in legatis minutis seu paruis distributionibus: magna tamen debeāt probari per testes. & vide quae ibi Alexan. allegat in additio. in autentico Bal. in d. l. si quis pro redemptione. ad fin. vbi vult, quod in his quae habeant difficultatem probationis, stetur iuramento executoris. & adde eundem Bal. in l. nulli. col. pe. C. de episcopis & clericis. vbi etiam vide Salicet. colu. pe. vers. quarto qualiter. de erogatione. vbi & limitat in his, quae secreto eroganda commissa sunt a testatore disponente.

¶ Al juez ordinario. Adde. l. nulli. C. de episcopis & clericis. & habes hic

casum, in quo episcopus efficitur deforo iudicis secularis: & nimirum quia ex quo lex ei dedit istam distributionem, quod ipse similiter teneatur reddere rationē coram iudice seculari. facit quod not. Bal. de clerico, qui recepit depositum de manu iudicis secularis, in l. acceptam. colu. 2. C. de vsur. Paul. de Castro, tamen in d. l. nulli. ad fin. dicit, quod hodie episcopus solum deo rationem reddit. ad legat. l. si quis ad declinanda. C. eo. sed adhuc credo iuste in hoc regere. & eius consilium implorari, vt detur cedula, vt episcopus talem rationem reddat per istum tex. & d. l. nulli. Salicet. tamen in autentico licet. C. de episcopis & clericis. dicit, qd olim ita erat dispositum, qd episcopus redderet rationē praesidi: hodie tamen per tex. in autentico de ecclesiasti. titu. §. si autem qui facere iussu fuerit. colla. 9. tenet reddere talem rationem Metropolitanam. Nota.

¶ En que cosas pueden los testamētarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.

¶ Vatro cosas son señaladamente: en que pueden los testamētarios demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del muerto, para cumplir su testamento, maguer non quieran los herederos del fazedor del. E el vno es, quando la manda es, para obras de piedad, o de misericordia. E el segūdo es, quando el fazedor del testamento, manda alguna cosa a otros en vno con los testamētarios. E el tercero es, quando la manda es tal, qe es establecida para gobernar huērfanos, o otras personas quales quier. E el quarto es, quando el fazedor del testamento dize asii: que da libre poder a sus testamētarios: que puedan demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas. E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caso ninguno,

¶ Para obras de piedad. Adde l. nulli. C. de episcopis & clericis.

¶ En vno con los testamētarios. Tūc enim non sunt nudi ministri: & ideo agunt. l. si quis titio. & ibi Bar. ff. de lega. 2. l. si legatarij. ff. de lega. 3. gl. in l. lucius. §. manua. ff. ad trebell.

¶ Governar. Id est ad alimenta. & adde. l. alio. ff. de aliment. & cibar. lega. & glo. in d. §. manua. vbi etiā Paulus de castro.

¶ Que dalibre poder. Vt iam dixi supra eo. l. 2. executorum potestas pendet a facultate, quam eis dat testator: poterit ergo in diuinitate agere, si a testatore talis potestas sit ei data, vt hic. & facit. l. quidam. §. si scriptus. & l. si a pluribus. ff. de leg. 1. Cardina. in clem. vnica. q. 3. de testa. vbi etiā Ioan. de Imol. col. ii. & hodie communiter solēt dari per verba magis ampla, quā hic habentur: de quibus vide per Bar. latē. in l. alio. ff. de aliment. & cibar. lega. vbi vide de istis facultatibus, & qualiter debeant se habere executores in vendendis, & alienandis rebz hereditarijs. & ibi dicitur adde quid si aliquis emit ab aliquo tanquā ab executor vltimē voluntatis, & longo tempore tenuit, heres vendicat, ille dicit bona fide emisse: non tamen potest probare, qd ille fuit executor. Bal. in l. i. C. de reb. alie. nō alien. decidit, qd nisi emptor pbet ex aliquibus coniecturis se credidisse illi executorē: puta quia ita audiuit dici a pluribus honestis personis, presūmitur emptor malē fidei. & ideo non prescribit. & ad id quod Bar. tractat in col. 4. an executores possint vendere rem quā volunt: Adde Bal. in l. cū nō solū. §. si autē legata per tex. ibi. C. de bon. quē liber. & in l. quādiu. C. de distr. pigno. Itē & ad illud qd in ea. col. tractat, an heres sit requirēdus, quādo executor vedit. Adde qd not. Bal. in l. captatorias. C. de testa. mlt. col. 2. vers. modo circa hoc querit vbi dicit referēs Bar. ita cōsuluisse, qd si testator cōmisit declarationē incertorū Caio, qui declarauit nō requisito herede in diuinitate, qd debeāt restituī seio, tanquā ab eo extorta: qd nō tenebit declaratio: quia nō est sequutus forma boni viri: subdit tamē Bal. qd debeat in hoc stari iuramēto executoris, si est honesta persona. l. theopomp. ff. de dot. pr. lega. l. si quis pro redemptione. C. de dona. & nō videtur fieri bona fide, quod sit nō citato, neq; requisito eo, cuius interest. l. necessario. ff. de in diem adiectio. l. cum quidam. ff. de lega. 2. Bal. in l. creditor. C. de distr. pigno. & dicit Bal. in d. l. captatorias. in fi. quod executores non tenentur requirere heredes, nisi cū indigent eorū informatione, vel voluntatis eorū exploratione: quia nō sunt iudices. sed executores, argu. l. quod si nō sit. §. ff. de adilit. edict. Adde etiam Alexan. 2. volu. cōfil. 62. incipit vīta facti narratione, quod si heres est pupillus & ipsi executores sunt etiam eius tutores, possunt vendere, non aliās re-

¶ Sin precio ninguno. Nec de relictis ad redemptionem, neque etiā de bursa episcopi, vt hic & in d. l. nulli.

¶ Guardador de todos los bienes. Nota bonum verbum ad ea, quae habentur in libere a Zenone. C. de quadric. prescriptio. p. glo. & doct.

¶ Pluribus existentibus executoribus testamēti, si omnes interessē nequeunt aut nclunt: possunt duo vel vnus exequi, & debet cōmissarius exequi testamētu quā citius possit ita qd sit infra annū a morte testatoris. hoc dicit. Habuit originem a cregilofus. §. sanē. de testa. libro. vi.

¶ Quod omnes executores, & non vnus sine alio regulariter debeāt exequi, satis probatur hic. & in cap. 2. §. 1. de testa. lib. 6. quod intelligit Iacob. Butri. & Bal. post eam. in l. nulli. colu. fi. C. de episcopis & clericis. quando incerta est distributio: quia debet per eorum arbitrium distribui, prout melius sibi videbitur: sed quando distributio est certa, vt quia dixit testator, detur illud tali pauperi: tunc enim vnus tantum potest soluere & exequi. Quid autem si est discordia inter executores? vide quae tradit specula. titu. de instrumēto editio. §. nunc verō aliqua. col. 12. vers. sed quid erit si sunt plures. Bal. in l. fi. in princ. C. communia. de lega. col. 2. vbi respondet ad hoc quod in his quae sunt ad pias causas episcopus est diffinitor ad prophanas verō praesens loci.

¶ Si pudieren en aquella manera. Nota hoc est enim regulare, vt voluntas testatoris mandetur executioni intra tempus ab eo di-

ffinitum quod etiam curret a die adite hereditatis. & not. Abb. in. c. nos quide. de testa. bon. tex. in. l. statu liberis. ff. de heredi. ff. de sta tu. liber. tradit Alex. in. l. si mihi & tibi. ff. de leg. i. & facit ista. l. ad id qd not. Bar. p. tex. ibi in. l. cu pater. ff. de leg. secundo. qd exe cutor no possit preuenire die ab ipso testatore ad executione suę vo luntatis signa- ta: vñ si testa- tor pcepit, qd post mortem redi, vel post tale tempus, di- stribueret bo- na eius inter pauperes, vel tale summa: qd tales execu- tores non po- terunt in vita hæredis vel in- tra tempus de signatum eli- gere pauperes

esta a quel tiempo, que el finado mario en su testamento. E si por auentura el non señalar dia, nin tiempo, fasta que lo cumpliesen, deuiese ellos trabajar, luego despues de la muerte del testador, de lo cumplir, lo mas ay na que pudieren sin alongamiento, e sin escatima ninguna. E si embargo tan grande ouiesse, porque non lo podiesse luego cum- plir, deuense trabajar que lo cumplan

vel exequi secundum Bar. ibi & in. l. post mortem. C. de fideicom- mis. distributio enim ante illud tempus facta præiudicium non infert futuris tunc pauperibus. Idem tenent Angel. & Alex. in. l. stipula- tio ista. ff. si quis dolu. ff. de verborum obligacioni. In. l. dict. l. post mortem colu. secunda dicens hanc opinionem esse communem. & idem fatetur Detius in. l. cum tempus. ff. de regul. iur. Bald. tamen in dict. l. post mortem. col. 4. vers. sed pone testator inclinatur in contrarium sententiam in questione quam mouet de testatore, qui in- stituit uxorem suam in vita volens, quod post mortem suam bona di- stribuantur inter puellas virgines, qd possit vxor in vita eligere puel- las & maritare: quia si testator hoc cogitasset de voluntate vxoris, p- misisset ita fieri propter fauorem animæ: & sic pro expresse debet haberi. l. tale pactum. ff. cum glo. ibi. ff. de pact. ibiq. respondet ad dict. qd a filia: quia ibi legatarij poterat præmori: in questione verò ista non idemq; vult & si relinquat pauperibus in genere: quia testa- tor in certam personam singulariter: non habet affectionem: sed ad genus personæ: id est qualitatem paupertatis vel pietatis, quæ vna & idem est: sed Alex. de Imol. in. l. sed & in ante. ff. de trebel. quam leg- it sub lege. recurre. & finali ponit opiniones, quæ in hoc fuerunt & inclinatur, quod sit vera communis opinio in casu, quo pauperes de- bent eligi quasi veli fecus, si esset relictum pauperibus simpliciter, vñ de ibi per eum qui ad hoc allegat. l. vnum ex familia circa principi. ff. de legatis secundo. contra communem etiam opinionem tenet. Detius, in dict. l. cum tempus. ex eo quod testator disponens potius salutem animæ respicit, quam tempus executionis, quod forte adiecit existi- mans ante illud tempus absque detrimento rei familiaris non pos- se fieri. Item quod non magis futuros pauperes, quam presentes dile- xerit. quæ etiam fuerit motiua Bald. & mihi satis placet, quod pon- derande sint circumstantiæ occurrentes in casu: & si voluntas testa- toris non refragetur, satis æqua videtur ista vltima opinio: & pro o- pinione communis bene facit. l. vxori vsum fructum. ff. de vsum fructu. l. legat. cui tamen potest responderi, qd ibi erat hæres in quem fi- nito vsum fructu fundus veniebat dandus per heredem peracto quin- quennio libertatis. de quibus ibi: prout in eleganti questione respon- debat Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de locato. vers. l. 45. in ad- ditio. super parte vxori.

a **Lo mas ay na.** Nota bene istam. l. non enim ita aperte inuenio cautu de iure communi licet. l. nulli. C. de episcopo & cleri. benefacti ibi si ne villa cunctatione, & quia si hæres tenetur rem legatam statim, cu potest tradere. & sic exequi defuncti voluntatem, vt in. l. cum res. & l. si domus. ff. in pecunia. ff. de lega. i. licet etiam & executor deputatus, poterit ergo episcopus vel secularis iudex cogere, etiam ante annu executoris ad executionem testamenti. vt in cap. si hæres de testa. etiam quoad legata profana. glo. & ibi Abb. col. 1. & imol. colum. 3. in dict. cap. si hæres. potest etiam episcopus propria constitutione excommunicationis penam statueri contra e- utores negligentes vt tradit Frederi. consil. 55. & Roman. consil. 218. Paul. de Castr. in. d. l. nulli. cu dicit & scias qd hodie episcopi p suas constitutiones generali- ter monent executores, qd exequant infra annu, quæ monitio pot dicitur, secundu eum qd officiat scientes no aut ignorantes se datos execu- tores, vt notatur per Barr. in. l. genero. ff. de his qui noran. infamia.

b **Esta vna no despues de la muerte del testador.** Tene meti istam. l. nam de iure communi videbatur qd iste annus curreret a die monitionis factæ per iudice, vt probatur in ca. nos quidem. de testamen. vbi hoc asserunt imol. Cardina. & Abb. & Bald. in. l. id qd pauperibus. col. 3. C. de episcopis & cleric. vbi dicit hanc esse comunem opinionem. Abb.

etiã cõsil. n. volu. 2. & consil. 99. vol. i. quimino & si constitutione epi- scopali caueat, qd testameta executioni maderunt a die mortis testa- toris, infra annu intelligenda, & limitada est talis constitutio, vt hic an- nus curret a die adite hereditatis, & scientia executoris prout etiã in specie tenet Abba. in. d. c. nos quidem. colu. ff. & Roma. cõsil. 228.

en todas guisas, a lo mas tarde, fasta vn año despues de la muerte del testador. Pero si acacesciere que todos non puedẽ y ser, o no quieren, lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non se acierten y.

Lex. VII. Quien puede apremiar a los testamen- tarios quando son negligentes de cumplir la vo- luntad del finado: e quien deue entrar en su lu- gar para cumplirla.

iudicis pcepto ad adeundũ hereditatẽ, secundũ specula. titu. de in- strumen. aditio. ff. nũc verò aliqua. col. 27. hodie verò attenda. l. regni dispondete legata tenere, & deberi etiã nõ adita hereditate annus iste nõ exigeret ad eius cursum aditionẽ hereditatis. Cõfert qd not. Bal. in. l. id qd pauperibus. col. 4. vers. vltimo circa tempus. C. de episcopis & cleri. vbi dicit, qd annus iste curret ad pias causas ante aditã heredi- tate: cũ huiusmodi legata nõ pendeat ab aditione: bene tamẽ placet, qd de iudicis pcepto heredi notificare. vt infra certũ tempus adeat, vel repudiet: vt sic sine detrimento hereditatis executio procedat, & si infra tale tempus nolit adire, legata mittetur executioni, & sic saltim a lapsu talis termini curreret iste annus: bene tamẽ placet, qd exigitur scientia executoris: cũ regulariter dilatio data a lege nõ curret igno- ranti. c. quia diuersitate de concessio. prebẽ. l. vnica. C. de annal. excep- tio. l. annus. ff. de calumniato. glo. notabi. in. c. titus. ff. de feud. fuer. contro. inter domi. & agna. & licet alias tempus datũ in fauorẽ alicuius ad agendũ actũ, nõ in odium ipsius, cui datur, curret ignoratũ & impe- dito. glo. singularis. & in. c. statutũ. de p. in. lib. 6. l. 7. titu. 7. lib. 5. ordi. rega. id procedit, quãdo datur in manu alicuius fauorem, secus quando datur ad conuincendam alicuius negligentiam, prout est in presentĩ casu, & satis probatur in. d. c. nos quide, secundũ Imol. ibi & Abb. in repetitio. c. cũ effes. de testa. col. ff. Probatur etiã infra eo. l. si ibi seyendo amonestados, quæ l. ibi videtur probare, qd requi- ratur et monitio. & vide quæ ibi dico. Aduerte tamẽ qd specula. in. d. ff. nũc verò aliqua. nũc. 39. dixit tempus datũ ad executionem vltimarũ voluntatũ etiã curre ignoratũ & impedito, quia dat in fauorẽ pau- perũ, & corũ, quibz aliquid ex testamento est distribuendũ, & non in odium ipsius executoris: cum quo etiã tenet Cardina. in. d. c. nos quide. & in. d. c. quia diuersitate. col. 2. Bal. in. l. captatorias. C. de testa. mi- li. col. ff. dices in practica ita ferat. vi. Barba. in. d. c. nos quide. nũm. 33. qd nota ppter istorũ auctoritatẽ, quibus etiã fauere videt lex ista partitarũ: forte tamẽ in pũcto iuris verior erit opinio cõtraria, prout etiã vult Didacus a Couarruuias. in. d. c. nos quide. referens aliqua, quæ ibi poteris videre. Adde etiã qd aliquando ad executionem, maius vel minus tempus assignatur, quã annus, vt tradit specula. titu. de in- strumento aditio. ff. nũc verò aliqua ad finem. questione. 82.

c **No puedẽ y ser, o no quierẽ.** Adde. ca. 2. ff. de testa. lib. 6. vbi. cũ isti casus ponuntur. & quid si vno ex executoribus mortuo epus velit adiungere aliu, vel seipsũ loco ipsius: Bal. in. l. nulli. ad ff. C. de epis & cleri. dicit qd nõ: quia epus negligentia & malicia executorũ supplere potest: sed nõ pot in casu fortuito supplere, secundũ Ioan. Andr. in nouella. in. d. ff. sanẽ dicit etiã ibi Bal. qd acceptatio officij non tribuit ius absentĩ in remotis, vt nõ possit alius executor sine eo facere executionem: quia anima testatoris ex sua absentia nõ debet pẽdere, nisi esset absentia breuis, & modici temporis: quia tũc debet expectari, se- cundũ eundẽ Io. Andr. vbi. S. allegat et Bal. l. multa nõ comittit. ff. de cõditio. & demõ. vnde & ista lex, cũ dicit nõ puedẽ, pcedet in impe- ditõ nõ modici temporis: secus si esset modici, vt probat in. d. ff. sanẽ. ibi nimiu differri prout etiã pderat Ioa. Andr. in additio. ad specul. tit. de instrumẽto aditio. ff. nũc verò aliqua. col. 21. in additio. incipit. iste versicul. l. si testator phibuit vnũ sine altero non exequi, tũc neq; in dictis casibus possit vnus, vt in. d. ff. sanẽ. in. ff. & vide in d. additio. p Ioan. Andr. quid si vnus sine altero litigare velit in iudicio, an possit: & cõcludit qd sic: quando litigare velit ad pias causas, si interueniat auctoritas iudicis. c. si duo. ff. de procura. lib. 6.

Lex. 7. **Si executor nõ vult exequi testatoris voluntatẽ episcopus exequẽt vel alium**

vel alium ponat, qui exequatur: & potest executoris negligentiam quilibet de populo episcopo denunciare, & si testator non dimisit executorum, & hæres, non impleuit, potest episcopus facere impleri quia est opus pietatis, & quasi spirituale. h. d.

a **Que cumplan.** Adde cap. si hæres. de testa. lib. 6. & cap. tua. & in. c. Ioanes. eo. tit. & quod habe- tur in. l. 7. titu. 19. prim parti. imò etiam ad iudices secula res p̄inetista cura: quia mu- nũ hoc mixtu fori est, sicut in auten. de eccle- sia. titu. 5. si quis autẽ adifi- cationẽ. col. 9. l. hæredita- tas. ff. de peti- tio. heredi. Ab- ba. i. d. c. si hæ- redes. vbi & Barba. co. 1. & 2. vide p Spec- titu. de instrum- editio. ff. nũc verò ali- qua. co. penult. vers. sed nun- quid. iudex se- cularis. & l. 3. ff. de ali. & ci- bar. lega. Bar. in. l. 1. colum. 2. vers. aduertendum. ff. de lega. 2.

Premiar pueden los obis- pos cada vno en su obispa- do, a los testamẽtarios, qd cũ plan a los testamẽtos, de a- quellos qd los dexaron en sus manos, si e- llos fueren negligentes qd lo non quieran cumplir, o que andan maliciosamente en ello. E demas dezimos, que cada vno del pueblo, b puede esto fazer saber a los obispos, porq es obra de piedad. E si los testamẽtarios non quisiere cõplir la mã- da del defunto, los obispos c la pueden fazer cõplir, si quisiere, o dar otros bue- nos albaceas, d que la cumplan, en lu- gar de aq̄llos. E esto mismo feria si acac- sciese que alguno en su testamento non dexasse testamẽtarios, que lo cumplies- sen, qd el obispo en cuyo obispado acac- sciese, deue lo fazer cumplir, si el herede-

ria executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vnaño, quãdo verò præcessit monitio, non requiritur cursus anni: sed cõstituitur in negligẽtia ex quo monitus negligit exequi iuxta dispositionẽ d. ff. si quis autẽ. & huius. l. sed an sufficiat tali casu vnica monitio vel re- quiratur bina? videtur binã requiri prout habet in. d. ff. si quis autẽ, quia cũ agatur ad amissionẽ lucris eis a testatore relicti nõ debet suffi- cere vnica monitio, sed requiritur bina. & ita sit intelligẽda. l. ista par- titarũ qd plane procedit in legatis piis iuxta. d. ff. si quis autẽ. in aliis verò legatis executorẽ negligente sufficeret vnica monitio cũ trans- cursu anni a die monitionis factæ per iudicẽ vel eius decreto, vt quis primetur cõmodo sibi a testatore relicto. put voluit gl. in. d. auten. de hæred. & falc. ff. si quis autẽ nõ implens. & ibi Bar. & Ange. & tenent cõtra docto. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. respecu verò deuo- lutionis ad episcopũ ppter negligentia, vel ad aliũ executorẽ a testa- tore prouisum in tali negligentia iuxta id qd not. Bal. in aut. licet. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cũ trans cursu anni vt in. d. c. nos quide. v. l. etiã sine aliqua monitione, cũ trans cursu anni a die scientia executoris. vt dixi supra eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide per Abb. in. c. si hæres. de testamẽ. colum. 3. vers. venio ad tertium.

b **Del Pueblo.** Nota bene, & adde. l. nulli. C. de episcopo & cleri. & in au- ten. de ecclesia. titu. vers. si autem qui hoc faceret. & per Roman. con- silio. 69.

c **Obispos.** Concord. l. nulli. C. de episcopo & cleri. & c. nos quide. de testa. & aduerte qd si ante executionem est necessaria electio veluti pauperũ in quos debet distribui si talis elector vel declarator non eligat intra annũ ipsũ eligendi deuoluit episcopo. Ange. Phil. Cor. & Iaso. per tex. ibi. in. l. ff. si. C. de legat. Card. de Imo. & Barb. in. d. c. nos quide. licet. Bar. in. l. cum quidã. ff. de lega. 2. voluit isto casu talẽ electorẽ posse eligere, etiã post annũ excluso episcopo: & Abb. referens Bar. in. d. c. nos quide. & prior sententia videt verior ex eo qd præuia electio requiritur sine qua nõ potest fieri executio, neq; ad id obsta- bit. l. taurina. 3. illa em loquitur in potestate essentia nõ in potestate electionis super re dissipata a testatore iuxta notata per Bal. in. l. ca- ptatorias. C. de testamen. mili.

d **Albaceas.** Isti executores dicuntur datui, de quibus vide per Spec- titu. de instrum. editio. ff. nũc verò aliqua. col. 2. vers. dariui. & si testa- tor velit excludere episcopum ab hoc, substituat ipse testator alios executores in negligentia priorum, vt tradit Bal. in auten. licet. C. de episcopo & cleri. non tamen poterit testator iterum substituere negl- igentem, vt tradit Bal. ibidem, & facit. ca. commissã. de electio. libr. 6. & potest induci ad questionem. vt si tendens ad mortem aliquis fecit maioriam & commisit alicui vt ponat condiciones & prohibitiones quas voluerit & talis commissarius in prohibitione alienationis dis- posuerit quod possessor alienan s non perdat rem maiorie & quod ipse, & non sequens in gradu repetat illam quod non valeat talis dis- positio, quia esset subvertere maioriam, & contra ius.

e **Heredes.** Si verò hæres exequatur & non sit negligens episcopus se non intrumittat, vt dixi. S. co. l. 1.

Lex. 8. **Si executor testamenti ad exequendum monitus, non exequitur & negligens fuerit, iudicialiter ab executione remotus, perdit quod erat ex illo testamento habiturus, nisi sit filius testatoris, cui legitimã conferatur, hoc dicit.**

f **Monestados.** Cum non dicat hanc monitionem a iudice debere fieri personaliter, sufficet, si ex decreto iudicis per alium fiat: vt aperte probatur in auten. de hæredi. & falcid. ff. si quis autem. non implens licet Angel. ibi tenuit contrarium, & alii docto. in auten. hoc amplius. C. de fideicom. & etiam ex ista. l. videtur, quod tempus præfixum ad exequendum curret a die monitionis, sed contra supra eo. l. 6. vbi di- citur, quod curret annus a morte testatoris. potest dici quod ista. l. in- telligatur iuxta formam text. in auten. de ecclesiasti. titu. 5. si quis autem pro redemptione. vers. si autem, qui hoc faceret iussi sunt, &

auten. licet. C. de episcopo & cleri. vt etiam ante annum, si executor bis fuerit monitus ab episcopo constituitur in negligentia & auferatur ab eo officiu executionis: & transferitur in episcopũ, & perdat quod sibi relictu fuit in testamento, prout etiam hic dicitur, & tradit Spe- cula. titu. de instrum. editio. ff. nũc verò aliqua. co. penult. vers. illud etiam querit. quæ l. 2. quæ tamen textũ Imo. in dict. c. nos quidem. de testa. & Sa- lice. in auten. hoc amplius. C. de fideicõ. colu. 2. intelli- gunt quo ad legata pia, ista tamen. l. parti- tarũ in distin- ctõ & genera- liter loquitur. quod ergo ha- beatur, supra. l. 6. pcedet, qd nulla præces- sit vel nõ bina monitio, vt tũc annus, de quo ibi curret adie- motis testato- ris, iam nul- la præcedente monitio, da- ta tamẽ scien- tia executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vnaño, quãdo verò præcessit monitio, non requiritur cursus anni: sed cõstituitur in negligẽtia ex quo monitus negligit exequi iuxta dispositionẽ d. ff. si quis autẽ. & huius. l. sed an sufficiat tali casu vnica monitio vel re- quiratur bina? videtur binã requiri prout habet in. d. ff. si quis autẽ, quia cũ agatur ad amissionẽ lucris eis a testatore relicti nõ debet suffi- cere vnica monitio, sed requiritur bina. & ita sit intelligẽda. l. ista par- titarũ qd plane procedit in legatis piis iuxta. d. ff. si quis autẽ. in aliis verò legatis executorẽ negligente sufficeret vnica monitio cũ trans- cursu anni a die monitionis factæ per iudicẽ vel eius decreto, vt quis primetur cõmodo sibi a testatore relicto. put voluit gl. in. d. auten. de hæred. & falc. ff. si quis autẽ nõ implens. & ibi Bar. & Ange. & tenent cõtra docto. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. respecu verò deuo- lutionis ad episcopũ ppter negligentia, vel ad aliũ executorẽ a testa- tore prouisum in tali negligentia iuxta id qd not. Bal. in aut. licet. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cũ trans cursu anni vt in. d. c. nos quide. v. l. etiã sine aliqua monitione, cũ trans cursu anni a die scientia executoris. vt dixi supra eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide per Abb. in. c. si hæres. de testamẽ. colum. 3. vers. venio ad tertium.

Lex. VIII. Que pena deuen auer los testamen- tarios, quando maliciosamente auengan de cõ- plir sus mandas.

Or malicia, o por descuyda- miento, non queriendo los testamẽtarios cumplir las man- das, qd ouiesse alguno dexado en su ma- no, si por tal razon como esta, seyendo amonestados, fueren toll. dos deste officio por iuyzio, pierden aquella parte h que deuen auer en el testamento. Fueras ende, si alguno dellos fuesse hijo del testador, ca este atal nõ deue perder la su-

ta executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vnaño, quãdo verò præcessit monitio, non requiritur cursus anni: sed cõstituitur in negligẽtia ex quo monitus negligit exequi iuxta dispositionẽ d. ff. si quis autẽ. & huius. l. sed an sufficiat tali casu vnica monitio vel re- quiratur bina? videtur binã requiri prout habet in. d. ff. si quis autẽ, quia cũ agatur ad amissionẽ lucris eis a testatore relicti nõ debet suffi- cere vnica monitio, sed requiritur bina. & ita sit intelligẽda. l. ista par- titarũ qd plane procedit in legatis piis iuxta. d. ff. si quis autẽ. in aliis verò legatis executorẽ negligente sufficeret vnica monitio cũ trans- cursu anni a die monitionis factæ per iudicẽ vel eius decreto, vt quis primetur cõmodo sibi a testatore relicto. put voluit gl. in. d. auten. de hæred. & falc. ff. si quis autẽ nõ implens. & ibi Bar. & Ange. & tenent cõtra docto. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. respecu verò deuo- lutionis ad episcopũ ppter negligentia, vel ad aliũ executorẽ a testa- tore prouisum in tali negligentia iuxta id qd not. Bal. in aut. licet. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cũ trans cursu anni vt in. d. c. nos quide. v. l. etiã sine aliqua monitione, cũ trans cursu anni a die scientia executoris. vt dixi supra eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide per Abb. in. c. si hæres. de testamẽ. colum. 3. vers. venio ad tertium.

g **Por iuyzio.** Et sic videtur qd requiratur ad hoc vt executor perdat lu- crũ sibi a testatore relictu qd prærat prius sententia priuationis ab officio executionis cõtra eũ qd nulli bini bene memini reperit ex pres- sum in iure cõi, inõ ex sola monitione, cum trans cursu anni ipso iu- re, tã hæres nõ exequẽt, seu nõ adimplẽs voluntatẽ testatoris qd alias le- gatarĩ, vel fideicomissari, seu quicq; qd cõmodũ ex testõ cõsequit, cui incumbit tale onus ad implẽdi voluntatẽ defuncti perdit tale relictu, vt habet in aut. de hered. & falc. ff. si quis aut nõ implẽs. & in oribus, & ff. his oribus. & ibi tener Azo. in sum. & etiã gl. ibi, & doct. & doct. cõtra in aut. hoc amplius. C. de fideic. licet Pau. de Cast. ibi col. 2. voluit sen- tentia requiri super tali priuatione quæ facta ibi dicitur in aduerteter lo- quatur, Bar. etiã post Iaco. de Bellouin. in aut. de iur. iurã. a mori. pract. colla. 5. vult qd requirit sententia, cũ dicit qd aut hæres est inobediẽs in- ficiẽdo aliqd cõtra voluntatẽ defuncti & tũc priuat ipso iure: si verò in- obediẽs sit negligẽdo implere voluntatẽ defuncti tũc nõ priuat ipso iure, & allegat nota. in. d. ff. si quis aut nõ implẽs. quod ergo sit de iure cõi in hærede, & ceteris quãtu ad executorẽ tenendum, videt qd regraf- sententia sup priuatione officij ppter negligentia. put. l. ista apte vult & lata tali sententia lucrũ ex testõ perdet executor ipso iure, put est mag- nis cõis opinio tene ergo mtri legẽ istã partitarũ. nisi forte dicas qd in hac. l. supplẽdũ sit maxime, vt per hoc dicat maxime, si ppter hoc p- sententia sublati sunt ab officio executionis, cũ vt dixi nulli bini in iure cõi hoc inueniã sed qa materia est poenalis, primũ magis placet.

h **A quella parte.** Concord. cum. ff. si quis autẽ p redemptione. vers. si autem, qui hoc faceret iussi sunt, & Parada. vi.

Sesta partida.

Impensa fune... Impensa fune omnino deditur: quia necessaria est, vt hic & intelligit, vt habetur in l. i. §. fin. ff. eo. & l. 2. & in §. cu autē in l. co. titu. vbi vide, quid si monumentum sit sumptuosum, quod testator insuit fieri, an detrahatur falcidia de superfluo, ultra necessitatem, secundum qualitatem personae defuncti: nam Ange. in d. §. fin. & in l. h. hereditas. §. i. in prin. ff. de petio. haredi. tenet quod cū hoc tēdat ad ornatum ecclesiae, dicitur licitū ad pias causas, & sic i distincte cessabit falcidia. Ioan. de Imo. tamen ibi tenet contrariū quia nō videt propriē respicere piā causam, quaten⁹ expendit vltra necessitatem: sed potius tendit ad vanam gloriam & solatiū viuorū, & memoriā defuncti. Alexand. ibi trāsit cū Angel. post Rapha. & Paul. de Cast. cū limitatione tñ quod hoc tēdat ad ornatum ecclesiae: quia relicta ad ornatum ecclesiarū enūmerantur inter legata piā, vt tradit idem Alexan. in l. i. §. ad municipium. ff. eo. Si ergo, secundum qualitatem defuncti dedecus esset sepeliri in terra impensa necessaria reputabitur constructio monumenti ad sepeliendum eum: dum tamen talis impensa sit decens statui suo, vt declarat Ioan. de Imo. in d. §. de impensa. seu finali. ff. eod. & Angel. Arētin. in §. fin. in l. eo. quid autem de expensis, quae fiunt in exequiis praelati mortui, an sint soluendae de dignitate, vel de bonis praelati mortui, vel eius haereditati: vide per Abb. in c. vt prererit, de electio. vbi refert se in hoc non vidisse auctoritatem doctoris antiqui, & quod Cardina. ibi breuissimē dixit se credere quod sint, fidei ex bonis praelatorum: quia procedunt ad negotium electionis, vt in c. bone. cl. 2. de electio. Abb. vero ibi referens se ad disputationem suam, quae incipit Sempronius, concludit, quod expensae conuenientes remedium seu solatiū animae defuncti, fieri debent ex bonis praelature, quantumcūq; praelatus habuerit propriū per argumentum optimū. in c. ad apostolicam de donati. & in c. bone. rei. 2. q. 2. & in c. vbi periculum de electio. l. 6. expensae vero, quae fiunt ad consolationem & pompam viuorum, vt magnus apparatus funerū in vestibus, & aliis similibus, istae non sint deducendae ex bonis praelaturae videas ibi per eum & plenē in d. sua. disputatione. Quid autem si papa det clerico licentiam testandi de his, quae habuit ex titulis suorum beneficiorum, ad quae spectet impensa fune tunc, vide per Deciu. in hoc consilientem. consil. 157. incipit. queritur. de expensis funeralium Reuerēdiissimi Cardinalis Triburtii. & quatenus ibi tradit, qd translatio bonorum videtur facta cum oneribus suis. Adde ad allegata. ibi per eum. l. 2. §. si quid. ff. de heredi. vel actio. vendi. quae magis in terminis facere videtur, quae autem dicantur impensae fune in hoc fuerit erogatum antequam corpus sepeliatur. Iat si quis, §. fune in causa. & l. fune in sumpt. ff. de religio. & sumpti. fune. optima l. 2. titu. 3. partita. 1. ex quo infertur prout infert Michael. Decifuentes. in l. 30. in ordina. Tauri, quod impensa facta impulsione caparum, & in recommendatione clericorum & in ductione corporis ad ecclesiam sepulture, & in apertura sepulture, & in misis, cera, & oblationibus, quae offeruntur, & in vestibus luctuosis, dicitur impensa fune. Allegat glo. nota. & ibi Angel. in l. i. ex re. §. si ff. de stipul. seruo. Caetera vero quae expenduntur sepulchro iam corpore non dictur impensa fune, nisi in casu: cum corpus sepeliatur de nocte, & postea die sequenti antequam diuertatur ad extraneos actus efficiatur obsequium: nam etiam tunc dicitur impensa fune, secundum Cardinalin. clem. dudum. in §. verum. 4. quaestio de sepulchris, l. tamen istam & similes, scilicet quod impensa fune deditur, vt est alienum, vt hic. & in d. l. in imponenda. & d. §. si. cū. l. sequenti. & l.

Otrofi deue facar en ante todas las despenfas, que fuessen fechas por razón de la muerte del defunto, e aun deue facar en ante, las despenfas que fizieren en los escritos del testamento, e en los memoriales de los bienes del defunto. otrofi deuen ante facar los dineros q̄ el testador mādasse para comprar los seruos q̄ mādasse franquear. Pero en esto y a departimiento: ca si el testador mandasse a alguno dineros, porque franqueasse su seruo misimo, de tal manda como esta, bien puede facar la parte que es llamada falcidia. Mas si mandasse dar los dineros a algun ome a quien mandasse comprar seruo de otro, si todos los dineros entrafen en la compra del seruo: non se pue-

impensa ff. de religio. & sumpti. fune. & l. fina. §. in computatione. C. de iur. delibe. limitabis vbi tractaretur de legitima filiorum vel ascendentium: nam tunc detrahatur talis expensa de quinto vel tertio bonorum, & nō de tota hereditate, vt cauetur in d. l. 30. & in l. 6. in ordina. tauri. & quod supra retulit de vestibus luctuosis, quod reputentur impensa fune, ex glo. & Ange. in d. l. i. ex re. §. si. cōfert. secūdu Ange. ibi quod vestimenta vidua lia tradita vxori tempore fune, & luctu mariti impuntentur heredi, & non in summa dotis suae. limita & intellige, secū cum Ioan. de Imo. in d. §. si. d. l. i. ex re. qñ tales vestes essent vilis pretij, & deputatae ad vsum quotidianum: secus forte secū dum cum si essent vestes festiuae, & magni valoris: quia tunc videtur potius tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quando sit vidua, quam videatur donata argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nuberet haeres posset, secūdu eū tales vestes preciosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam illa esset seruanda. argu. l. minima. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. fol. 32. cum sequenti. Adducit in ista. q. Bald. in margarita. in no. super parte maritus. & Ludou. Roma. in aucten. ex testamento. C. de colla. & videtur se reducere quod aut haeres tenentur ad alimenta: quia dos consistebat in mobilibus, vel vxor mansit pregnant & tunc tenentur haeres vxori ad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neq; tenebuntur ad istas vestes: si tamen ei datae fuerunt, & sunt viles efficiunt vxoris: si vero sunt magni valoris, videntur traditae ad vsum non animo donandi, vnde si transeat vxor ad secunda vota, possunt repeti ea, quae omnia intelligit nisi aliter se habeat consuetudo: quia illa est seruanda: & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, adde Bal. 5. volu. consil. in consil. 478. incipit quaedam sunt res. vbi etiam ponit haec verba quo ad pannos nigras viduales debet distinguere qualitas personarum: nā sicut vxor debet habere alimenta: ita etiam indumenta, vnde abiq; viduali veste non potest honeste transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in l. sicur. de oper. liberto. & ita seruat consuetudo: tamen si postea deponit luctum, & habitum vidualem, reddat vestes quas recepit & contennit. argu. ff. solut. matril. in his. §. i. mulier vero q̄ non vult indui de nigro, nō ppter ea est infamis, vt C. de infami. l. decreto.

de porende facar la falcidia. Mas si sobrasen dineros de la cōpra, biē se puede ende facar, de de todo lo al q̄ fuere, puede el heredero facar la su parte legitima en esta manera, q̄ si aquella cosa de que fue fecha la manda, fuere atal q̄ se pueda partir sin daño, e sin mal estança della, deue el heredero tomar della su parte, Mas si fuese cosa que se non pudieffe partir, a si como seruo, o cauallo, o libro, o otra cosa semejante: estonce deuen la apreciar, e del precio della, deue tomar el heredero la su parte. E si el heredero quisiere tomar su parte entera en vna cosa, & apartadamente: que fuese mādada a otro: non lo puede fazer, si non fuere con plazer de aquel a quien fue mandada.

festiuae, & magni valoris: quia tunc videtur potius tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quando sit vidua, quam videatur donata argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nuberet haeres posset, secūdu eū tales vestes preciosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam illa esset seruanda. argu. l. minima. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. fol. 32. cum sequenti. Adducit in ista. q. Bald. in margarita. in no. super parte maritus. & Ludou. Roma. in aucten. ex testamento. C. de colla. & videtur se reducere quod aut haeres tenentur ad alimenta: quia dos consistebat in mobilibus, vel vxor mansit pregnant & tunc tenentur haeres vxori ad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neq; tenebuntur ad istas vestes: si tamen ei datae fuerunt, & sunt viles efficiunt vxoris: si vero sunt magni valoris, videntur traditae ad vsum non animo donandi, vnde si transeat vxor ad secunda vota, possunt repeti ea, quae omnia intelligit nisi aliter se habeat consuetudo: quia illa est seruanda: & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, adde Bal. 5. volu. consil. in consil. 478. incipit quaedam sunt res. vbi etiam ponit haec verba quo ad pannos nigras viduales debet distinguere qualitas personarum: nā sicut vxor debet habere alimenta: ita etiam indumenta, vnde abiq; viduali veste non potest honeste transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in l. sicur. de oper. liberto. & ita seruat consuetudo: tamen si postea deponit luctum, & habitum vidualem, reddat vestes quas recepit & contennit. argu. ff. solut. matril. in his. §. i. mulier vero q̄ non vult indui de nigro, nō ppter ea est infamis, vt C. de infami. l. decreto.

En las memoriales. Adde. l. fina. §. in computatione. C. de iur. delibe. deditur etiam quod impenditur in venditione bonorum pro debitis exoluentis. vt ff. eod. l. quantitas.

En seruo misimo. Adde. l. generaliter. §. si quis alienū. & §. si cui. & l. de cem. ff. de fideicommissa. liber. & l. sed si non seruus. ff. ad l. falcid.

Ende facar. Detrahatur ergo falcidia, si ea detracta quod sup est, sufficit ad alienum seruum redimendum, vt in iuribus. in precedentii gl. allega. quid autem de precio serui restitutoris, vel heredis, quem testator iubeat manumitti: vide in l. seruus cum. l. sequenti. & l. i. §. si. ff. ad leg. falcid.

En parte. Adde. l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. eodem. & C. eod. l. error. & l. 2. & l. fina.

Appreciar. Et aestimatione facta denuntiabit haeres legatario, vt partem extimationis inferat, vt subiicit, quod si non inferat vtetur aduersus eum doli exceptione. l. i. §. si vsum fructus. & l. i. §. si. ff. ad leg. falcid.

En vna cosa. Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. secūda, versu. & pro hoc soluitur quaestio. non enim potest haeres inuitis legatariis in vna re detrahere falcidiam. vt probatur in l. Plautius. ff. eod. & adde quae dixi in l. supra. eod. in glo. 1.

Quantitas hereditatis in computatione falcidiae inspicitur tempore mortis testatoris: nec quod postea accreuit aufert haeredi falcidiam: nec quod diminuitur eum exonerat a legatorum praestatione. h. d. Habuit ortum a §. quantitas, insit. ad leg. falc. & a. l. in quantitate. ff. ad l. falcid.

Eno. Adde. l. in quantitate in princ. ff. ad leg. falcid. & insit. eo. §. pe. b. §. ole crescit. Adde. l. in ratione. in prin. ff. eo. vbi vide Ang. & Alex. limitant hoc quatuor modis. & p Paul. de Cast. limitantem etiā nisi si diminutio vel augmentum contingens post mortem testatoris sumptisset originē in vita testatoris quia tunc videtur contigisse in vita. l. Paulus. ff. eo. & vide ibi per Alex. per quem etiam vide, qd in trebellianica, & quid etiam i legitima debita de iure naturae. & per Paul. de Cast. ibidē. & in l. i. quantitate. in prin. eod. titu.

Lex. III. Que tiempo deue ser catado, para poder mençuar las mandas, en razon de facar el heredero la su parte legitima. A quarta delos bienes del defunto, deue ser catada e asmada en el tiempo que el fino, porque segun lo que por estonce era, deue el heredero facar la su parte. E si despues se meçguo, o se crescio: b el daño, o el pro della, pertenesce al heredero, e nō a aquellos que deuen auer las mandas. E esto seria, como si el testador ouiesse en valia ciēt maruedis, quādo finasse, e los bienes en que los ouiesse, fuesse en ganados, asli como en vacas, o en ouejas, o cabras, o otros ganados. Ca si quando muriess el testador, valiesse cient maruedis los ganados e non mas, e despues pariesse, o esquilmassen dellos otros frutos, asli como queso e lana, de guisa que losijos, e los esquilmos valiesse otros ciēt maruedis o mas, por todo esso aura el heredero todo el esquilmo delos ganados, e la quarta parte delos cient maruedis que valia los bienes del testador, quādo fino. Otrofi dezimos que si se men-

Vide et ibi per Paul. & Alex. an ista. l. procedat etiam hodie factio in uentario, & per Bart. & Alexan. in d. l. in ratione. §. diligenter. & adde etiam. l. cum quo. ff. ad leg. falcid.

El daño. Adde. l. secundum naturam. ff. de regul. iur.

Lex. 4. Non detrahatur falcidia de relictis ecclesiae, hospitali, vel loco religioso, aut pauperibus, seu in redemptionem captiuorum, vel alias pias causas. secus in legitima debita iure naturae, nec etiam extraneus heres, de militari testamento iure militari factio. h. d. Concord. cū hac l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleric. & cap. si pater. de testamento. lib. sexto.

Aeglesia. Adde capitulū pontificis. 22. q. 3. siue igitur relinquatur ecclesiae simpliciter, siue ecclesiae & ad piam causam, siue ad piam causam tantum, cessat falcidia, vt hic. & in auten. similiter. C. ad leg. falcid. & in corpore, vnde sumitur, & sic corrigitur. l. i. §. ad municipiū ff. ad leg. falcid. quatenus dicit, qd habet locum falcidia etiam in his, qd Deo relinquuntur, & ista erit magis communis opinio quam etiam tenebat Azo. C. eo. in summa. col. si. cum finaliter dicit melius est fauore clericorum, vt dicamus correctum. Sed quid si vna ecclesia, vel alia pia causa esset instituta haeres, & grauetur legatis relictis alteri ecclesiae vel piz causae, an tūc etiam cesset falcidia? Dnus tenuit quod tunc competat falcidia, ex eo quia prauelegiatum non potest vti prauelegio contra pariter prauelegiatum, per id quod habetur in auten. de sanctis. episco. §. sed hoc praesenti, vbi etiam hoc tenet Ange. & idem voluit Abb. in c. in praesentia. de proba. 2. co. & Salice. in auten. qui rem. C. de sacro sancte. eccle. qui dicit ita tenere docto. in d. auten. similiter. & pro ista opinione secundum Alexand. in dict. §. ad municipiū. bene facit. l. sed & milites. in prin. in versu. nisi fortassis. ff. de excusatio. tuto. vbi si prauelegiatum fundat se in iure communi, potest illo vti contra pariter prauelegiatum. quem tex. ad hoc notat ibi Bald. post Iacob. de Aren. Lud. tamen Roma. in repetitione autentica, similiter in 40. speciali ad pias causas. & in l. marcellus. §. res quae. ff. ad trebellian. tenet contrarium ex eo, quia pia causa instituta non fundat se in iure speciali, sed in iure communi, secundum quod

haeres debet detrahere falcidiam de legatis: sed pia causa legataria fundat se in prauelegio speciali, ideo debet praferri. l. si ff. ex quib; caus. maio. & respondet. ad §. sed hoc praesenti, quod ibi vtraq; causae retribatur in specie prauelegiata. & istam opinionem dicit Alexan. vbi supra magis sibi placere in puncto iuris, per d. l. fin. & nota. per Bart. in d. auten. quas actiones C. de sacro sac. eccle. ibiq; respondet. ad d. l. sed & milites quibus non competeat prauelegium, cōtra excusationes iuris cōmunitis, & subdit, quia prauelegia durū esset obtinere contra auctoritates praedictorum doctorū tenentū, tunc falcidiam posset detrahi, & certē nō est cedendum ab opinione praedictorū, quae est cōmunitis, vt tradit Dec. in d. c. in praesentia. nume. 52. & quia prauelegiat⁹ i specie nō vtiū prauelegio contra alium prauelegiatum in genere ppter similitudinem eius qualitatem, nisi quando prauelegiat⁹ in genere

guassē despues delos bienes del finado la quarta parte dellos, con todo esso aurā las mandas cumplidamente, aquellos a quien fueron mandadas, e el heredero perdera la su parte, de todo aquello que meçguare ende. Ca derecho es, pues que a el pertenesce el pro del acrecentamiento dela herencia, que otro si sufra el daño, e quādo y acaciere, despues de la muerte del testador.

Lex. IIII. Quales mandas non deuen ser mençadas por razon de falcidia.

Acar puedē los herederos, delas mandas, la su quarta parte legitima, aque llamā en latin falcidia, asli como de luso mostramos: Empero mādās y a de tal natura, de que la nō podrian facar e son estas: asli como delas cosas que dexa el fazedor del testamento a eglefia, o a otro lugar religioso, o a hospital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o en alguna otra manera que fuess obra de piedad. Ca de tales mādās como estas, nin

nere certat de lucro, & alter de damno vitado, vt est in casu. d. l. fi. vt latius prosequitur. Decius vbi supra, post Bald. in auten. perpetua. C. de sacro sancte. eccle. & quia secundū Ange. in d. §. sed hoc praesenti, rationes quare cessat falcidia in relictis ad piam causam, cessant quando pia causa est instituta.

De piedad. Et tale legatum piū detrahatur, vt as alienum de hereditate. l. eius. & l. i. §. i. ff. ad leg. falcid. g. l. in d. auten. similiter. doct. cōmuniter in l. ex esse. ff. ad leg. falcid. volentes qd si legata sint quaedam pia, quaedā non pia, de non piis non detrahatur falcidia pro piis. tex. nota. in l. si post missionē. ff. eo. si tamē eidem relinquatur vnū legatum ad pias causas, & aliud ad non pias causas tunc delegato non pio detrahatur falcidia pro vtroq; secundū Ange. in l. sed si non seruus. §. i. in prin. per illū tex. ff. eod. & sequuntur Io. de Imo. Pau. & Alexand. ibidē, sub l. si seruus. eo. titu. Pau. in l. si post missionē. ff. eo. & Bart. in auten. sed in ea. C. eo. & habes hic qd relictū ecclesiae vel hospitali, vel in vsu pauperū, vel redemptionem captiuorū, dicitur relictū ad pias causas, & adde Specu. titu. de instrumento. editio. §. nūc verū allqua, versu. & scias el segundo, vbi vide qd inter relictā ad pias causas, idem esset si relinqueret p refectione murorū, & pro custodia terrae, quia custodiunt orphanos & miserabiles, qui sunt intus. Itē relictū ad instructionē pontiū, & viarū, dicitur ad pias causas. glo. & ibi not. Nico. de Neapo. in l. i. §. ad municipiū. ff. ad l. falcid. qd intellige secūdu Spec. in d. versu. & scias, el segundo. si necessitas imminuat, non aliter per l. ad instructionē. C. de sacro sancte. eccle. cū aliis ibi allegatis. sic ergo limitabis, quae dicit Pau. de Cast. in l. pater filii. col. 2. ff. de inoff. testa. cū dixit, qd illa solū fortū p prauelegia pie causae quae in iure reperitur specificata: vnde secundū eum legatū ad refectionē viarū, vel pontium vel murorū, nō dicitur piū: & isto etiā modo limita & intellige qd hic dicit de redemptione captiuorū: nā debet intelligi, vt redimant captiui egentes, si em ipsi habeat facultates, quibus se redimant nō dicit relictū piū: vt etiā in terminis tradit Bal. nouell⁹ in tracta. de dote. fo. 7. co. 3. & vide Spec. vbi. §. de relictis, vt pingat imago beatae virginis Marię, vel alterius sancti, quod dicit qd piū, etiā tenet Ang. in d. §. ad municipiū. vbi etiā Alex. & vt dicit Bal. in d. auten. similiter, omne ppter

quod aia testatoris subleatur, vel aia cuiuscumq. catholici, vel anima tu corp' carcerati, etiã p maleficio dicit relictu ad pias causas, iuxta nota. in. l. si quisitio. ff. de lega. 2. bonus tex. in autem. vt cu de appel. cognof. §. si quis de preditionis. ibi, eorum anima piffimẽ subleuent. Bal. tñ in autem. cõtra rogatus. C. ad trebel. vult cõtrariũ in carceratis pro maleficio, ga

delas otras semejantes dellas, nõ deue el heredero retener ninguna cosa para si, por razon de falcidia, a ante deuen ser das cumplidamente, afsi como el testador las mando. Fueras ende, si el heredero fuessẽ delos que descien den o suben por liña derecha del testador. Ca estos ata les en todasguisas deue auer la su parte legiti ma, be non gela puedẽ embargar por tales mandas, como sobre dichas son, nin por otra manera c ninguna. Fueras ende, si el heredero fiziesse tal yerro, por q el testador le ouiesse desheredado con derecho. Otrõsi dezimos, que quando estuuiessẽ algun cauallero d en hueste en seruiçio del Rey, o en seruiçio comunal mente de la tierra, si fiziesse manda, en que dexasse mandas a otro, e estableciesse por su heredero a alguno, q non fuessẽ de los que descendiesse, o subiesse por la liña derecha del mismo, tal heredero como este, non deue facar delas mandas, que el cauallero fiziesse en tal lugar, ninguna cosa, maguer non ouiesse de otra parte, de que pudiesse auer la su parte legitima. E esto es, porque los cau

a ¶ De falcidia. Quid de trebellianica? glo. in. c. si pater. de testa. lib. 6. in verb. trebellianica, tenet q detraha etiã de fideicomisso, & idẽ tenet ibi Archid. & Io. Andr. & tenet alii pleriq; docto. de quib' per Alex. in. l. marcellus. in prin. col. 3. & 4. ff. ad trebel. Bar. tñ in. d. l. marcellus. tenet cõtrariũ, imõ q in trebellianica, sit idẽ qd in falcidia, vbi Alexã. & Iaso. attestant istã esse cõmunẽ opi. quã etiã similiter dicit cõmunẽ Soci. cõsi. n. 6. col. fi. i. volu. vbi tradit multos q istã opinionẽ tenuerũt quã cõmunẽ opinionẽ, limita qñ pia causa fuit instituta, & de restituedo grauata, vt etiã dixi in falcidia supra ea. in glo. licet Alex. in. d. l. marcellus. voluit cõtrarium in ista limitatione, & aduertẽ q licet primus substitutus non sit priuilegiatus, si tñ ille graue etiã de restituendo pauperibus, vel alia pia causa hæres trebellianica nõ detrahet, etiã a primo substituto nõ priuilegiato: quia debet inspicĩ perso na pauperũ, vel causa pia: in quos vltimõ deuenire debet, q sunt priuilegiati, ita tenet Ludo. Roma. in. d. l. marcellus. §. quod autẽ. & dicit se ita consuluissẽ, & est in eius consiliis, consi. 206. licet ex cõmuni cõclufione. ad fi. vbi dicit istud esse verũ, qñ erat certum relictu esse

peruenturũ ad piã causã, secus si erat incertũ, vt quia esset graua tus restituere pia causa sub conditione, si sine liberis decederet & istud etiã tenet Alex. 3. vol. consi. 20. ad si incipit põderatis his, quã in themate. & in. l. cõ. dot. ff. ad leg. falc. vbi sublimitat limitationẽ Roma. l. vt interim locus sit detractioni falcidia. sed debet hæres caue re, q eueniẽtẽ cõditiõẽ restituet qd detrahit arg. l. in. l. falcidia non habet. ff. eo. iũ. et. l. in. prin. cũ similib'. ff. vt legato. no. mi. cauea. ista tñ sublimitatio. Alex. non caret aliq' serupu lo. nã Bald. in. cõsi. suo. incipit. in. qñstioe, quã veritatur inter scholam S. Mariae consuluĩt cõtrariũ quẽ refert Socin. consi. 8. r. volu. in. 2. dubio testator enim in casu Bal. instituat filios, & præcedetẽ sine liberis, substituit vterq' mo rere sine liberis, substituit pauperes christi: cõcludit q euenienti casu q primus decedat sine liberis, superflute altero, & de ce

¶ Ley. V. Como si el heredero da alguna cosa ascõ didamente, por mandado del testador a ome que la non podia auer de derecho, non puede des pues facar della falcidia.

¶ Ersonas ciertas son aquien de fiẽdẽ las leyes deste nro libro q les nõ puedã dexar los omes mãdas, nin otras cosas en sus testamẽtos, afsi como diximos de suõ en el titulo de los herederos. E porq acacese a las vegadas q los fazedores delos testamẽtos rue gã ascõ didamente a los herederos, q den alguna cosa a tales personas: porende mã damos, que los herederos non sean tenudos delos obedescer en esto. E si contra esto fizierẽ, pierdã f porende la su parte. que es llamada falcidia, de manera q la non puedan facar delas mandas, e si la han facada que la den a la camara del Rey. Fueras ende, si el heredero fuessẽ fijo o nieto, o seruo d del fazedor del testamẽ

dẽte similiter sine liberis postea altero. pia causa nõ habet de portio ne primi, nisi dimidiã, detrahit, si licet legitima & trebellianica, quã deuenit ad fratrem superstitẽ, vt heredẽ fratris: nõ vt fideicomissariũ patris testatoris. i. eius hæres, non restituit illã dimidiã pia causa, cum em semel dicta legitima & trebellianica a fideicomisso exempta sit, rursus in fideicomisso non incidit arg. l. solita prouidẽtia C. de remissio. pigno. dicit tñ Soci. vbi supra, q si talis casus occurrerit satis dubitaret idẽ tñ Soci. consi. 144. eiusdẽ. i. volu. incipit diligenter cõsiderata. col. fi. videtur adharere dicto Bald. in. d. consi. dicit em q quãdo restitutio est fienda mediate, & cõmutabiliter, sub aliqua cõditiõne: tñ a primõ fideicomissario, potest deduci trebellianica, quã deducta rursus non incidit in fideicomissum. arg. d. l. solita & alleg. Bald. in. d. consi. & q idẽ voluerũt Roma. vbi supra. & Ioan. de monte Sperelo. in. d. autem. similiter. & q ita sapius vidit consulum per doctissimos viros. ego adharerem dictis Alex. dum vult, q mediante cautione pia causa in hoc iuuabitur.

b ¶ Legitima. Debita iure naturæ hoc enim per nullam falcidiam minuitur, vt hic. & in. l. scimus. C. de inofficio. testamen. c ¶ Manera. Adde. l. in. titu. 4. supra ead. partida. d ¶ Cauallero. Adde. l. si post misionẽ. & l. ad veterani. & l. similes. ff. ad leg. falcid. & C. eo. l. in testamento. vbi glo. dixit idem in trebellianica. & videl. 12. & quã ibi dixi. titu. 5. supra ead. part. e ¶ De mientra que estan en hueste. Videl. supra allegatas & quã dixi in in. l. 49. titu. 5. part. 5.

¶ Ley. 5. Hæres accommodans tacitam fidem testatori de legato incapaci pro stando, si præstet perdit quod sibi debetur per falcidiam, nisi sit fili' nepos, aut testatoris seruus, qui ratione potestatis tenentur eius rogaminibus vel mandatis obedire. h. d. Habuit ortum a l. beneficio, & a l. hereditatũ. in. ff. ad l. falcid. & a l. rescriptũ. ff. de his qui. vt in dig. & de his quã in testa. del. & a l. & si quis ali. testa. prohib. l. 2. f ¶ Pierdan. Adde. l. hæres. ff. de his quib. vt in dig. g ¶ Fygo, o seruo, o seruo. Adde. l. si tantum. ff. ad leg. falcid.

a ¶ No la deuen perder. Confiscabitur ergo hereditas sine præiudicio talis heredis, quo ad falcidiam, vt in. d. l. si tacitum. b ¶ De caber su ruego. Facit ad ea quã dixi in. l. 13. tit. 7. supra eadẽ partida. & ex hoc nota, prout not. Alexan. in. d. l. si tacitum. quod accom modare tacitam fidem de restituendo incapaci, non censetur inter atrociora deli cta: quia alias non excusare tur seru' si pa ruit domino. vt in. l. ad ca. ff. de reg. iur. l. seruus. ff. de actio. & obli.

¶ Ley. VI. Por quales razones, & de que cosas non puede facar falcidia el heredero.

¶ Ley. 6. Non detrahit hæres falcidia maliciose can cellans testa mentũ, vel le gata ne vale rent: quia per hoc perdit fal cidiam nec detrahet de re legata quam subtrahit di cẽdo suã esse & de his casibus, vel de eo rum aliquo si in iure conuictus fuerit, priuatur falcidia. itẽ noc detrahitur, si testator prohibet nec detrahitur: nec etiam detrahitur de re legata prohibita a testatore alienari: nec de relictis, p legitima vel dote aut libertate: nec detrahitur si hæres credens satis sibi remane re inceptit aliqua legata solida dependere: tunc non detrahitur & de aliis: nisi de nouo magnum debitoris debitum detegatur: quia tunc de non solutis detrahet falcidiam. h. d.

¶ Alciosamente cancelãdo el heredero el testamento, o las mandas, por q nõ valiesse, pierde q porende q non puede facar la falcidia dellas. Otrõsi dezimos, q si el heredero furtasse alguna cosa de las q el testador fiziesse manda a

¶ Ley. VI. Por quales razones, & de que cosas non puede facar falcidia el heredero.

c ¶ Pierde. Concord. cum. l. beneficio. ff. eodem. d ¶ Pierde porende. Concord. cum. l. hereditatem. §. si. ff. eod. & intellige quod perdit falcidiam in his rebus, quas subtraxit, vel negauit esse hereditarias, vt ibi habetur. e ¶ Señaladamente. Non ergo sufficit tacita prohibitiõ, vt hic. & in autem. sed cum testator. C. ad. l. falcid. vnde & si testator scienter distri buat patrimonium suum per legata, si expresse non prohibuit detractionem falcidia: habebit locum falcidia, vt etiam not. Bar. in autem. de heredib. & fal. §. si vero expresse. ad fi. & est bonus tex. vbi Abb. vlt. nota. in. c. Rainaldus. de testa. quia non sufficit tacita: sed requiritur expresse prohibitiõ, vt hic. & in. d. autem. & ita voluit Ange. in. d. autem. sed cum testator. & in corpore vnde sumitur: sufficeret tamen verba æquipollentia expresse prohibitiõis, veluti si testator in beat integre legata soluere. glo. singularis. in. l. decem. ff. de fideicõ missa. liber. Bal. in. d. autem. sed cum testator vbi etiã Paul. de Cast. intelligit de verbis ita æquipollentibus, quod non possent aliud im portare: secus si possent aliud importare, vt si dixerit pleno iure. vi de ibi per eũ, & per Alexã. d. volu. cõsi. 5. circa primũ dubium. in se cundo dubio. vbi plura adducit circa. d. glo. l. decem. & vide quã in simili. adducit Alexan. d. consi. 133. super quãstis de quibus in theme te, 5. volu. & Decius. con. 402. col. 2. & 3. Sed quid si, prout est de cõfue tudine, in confessione testamõtorũ testator dicat: & adimpleto hoc meo testamento, solutisq; legatis in eo contẽtis, in residuo instituo Titium heredem, an ex hoc videatur prohiberi deductio falcidia. tex. videtur quod non. in. l. Marcellus. §. idem Pomponius. ff. ad Tre bell. & ibi Paul. de Cast. quod tamẽ limita ex dictis Ange. ibi nisi hæ res deductis legatis rogatus esset restituere hereditatẽ sub cõditiõne nam tunc testator videt voluisse integra legata præstari sine detra ctiõne falcidia. Et tñ de solo fideicomisso vniuersali, hæres adueniẽ te conditione grauatus detrahit quartam Trebellianicã, & ita dicit Angel. Seruari de cõfuetudine. vide quã et in hoc dico. in. l. fin. in glo. infra eo. Si verõ in clausula testamenti diceret & solutis om nibus legatis, seu in totum solutis legatis, an ex his verbis videat p hibita falcidie deductio: videtur quod sic: quia perinde est ac si dice ret integre solutis & videtur de mente Paul. de Cast. in. d. autem. sed cum testator. quod sine dubio procedit qñ dixit in totũ solutis. qñ vero tãrũ dixit, solutisq; omnibus legatis: tunc videtur maius dubiũ: eũ idẽ sit dicere solutis legatis: quod solutis omnibus legatis, cum in

trahi Trebellianica, & est optimus tex. & ibi not. Abbas. in. c. Rainaldus. in. fin. de testa. qui tex. fuit post dispositionem. d. autem. Sed cum testator. & vult adhuc Trebellianicã detrahi contra tacitam voluntatem testatoris, & per illum tex. in terminis quãdo testator iussit omnia bona sua in totum restituere, tenet Socinus. consi. 14. se quendo ordinem. col. fi. & latius idem Socinus. consi. 33. profequen do ordinem. in. 4. q. col. pe. & si vbi plura adducit, quod requiratur specifica prohibitiõ: & non sufficiat coniecturata, & si dicitur, quod integrẽ bona restituuntur: aduerte tamen, quod in hoc contrarium consuluĩt Alex. consi. 5. volu. 3. incipit circa primum dubium. col. fi. vbi voluit sufficere voluntatem coniecturatã ex nota. per Bald. in. l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. sub. tit. dum tractat de effectu sub stitutionis compendiosã factã per verba communia. vbi plura ad ducit. & ibi respon det ad leges quas pro se adducit Socinus. vide ibi per eum. & ista opinio magis placet: nam & illud quod ex mẽte col ligitur, dicit expresse. l. prætor. in. prin. ff. de oper. nou. enuntia. & ibi Bar. & alii. & tradit idem Socinus. consi. 127. quoniam in presen ti consultatione. 3. volu. col. ante pe. & Decius. consi. 389. vira longa ferie. col. fi. si verõ testator adiciens dicit clausula: que est de cõfue tudine diceret & hæres plus non petat: satis est hoc videtur prohiberi detraçtiõ falcidia, secundum Baldum. in. l. cum patrem. C. de iur. dori. & not. quod licet testator dicat, quod res quas relinquũt hæredi valent tantum, quod sufficeret ad falcidiam debitã iure institutio nis, non videtur ex hoc prohibere falcidiam: quia videtur errare. & non esse certũ de viribus patrimonii, vt declarat Bar. Angel. Paul. & Docto. in. l. quod de bonis. vbi bon' tex. ff. ad leg. falcid. & nor. etiã quod etiam de iure communi, quando testator prohibet falcidiam legata debent etiam sine hereditatis aditione, vt in autem. de hære dib. & fal. §. hinc nobis. & ibi Jacob. de bello uif. & Bald. in. l. filii quẽ habentem. col. 2. C. famil. hercisc. vbi etiam Bal. dicit. in. vers. deinde quãritur, quod non potest testator prohibere quartã quã debetur alicui ex forma cõfuetudinũ, vel statuti, allegat tex. in. c. Rainuntius de testa. Sed an trebellianica similiter possit a testatore prohiberi: va riat sunt opinionẽs, etiam inter glo. vt patet ex glo. in. d. autem. sed cũ testator. vbi voluit trebellianicã non posse a testatore prohiberi: cuius contrarium tenuit glo. in autem. de hæredib. & falcid. in. §. si ve rõ expresse. quod est magis communiter a Docto. approbatum. & tenet Barto. in. l. Marcellus. in. prin. ff. ad Trebellia. vbi la son. nu mero. 45. fatetur hanc esse magis communem opinionem, & Alexã. consi. 67. primo volum. & consi. 5. tertio volum. quod an procedat etiam in liberis primi gradus de restituendo grauatũ, dicam in. l. fi. infra eodem. ¶ Que la non pudiesse vender. Concord. cum autem. vt sponfalia: largitas. §. hinc. & C. ad. l. falcid. autem. sed in ea. Si ergo quis instituat aliquem heredem in bonis suis, quã voluit esse bona ma ioriat, & prohibuit alienationem non poterit detrahi per institu tum falcidia, nec Trebellianica, vt hic vides, & not. Bal. in. d. autem. Partida vj. O 4

diffinita æquipoleat vniuersali. l. si pluribus. cum similibus. ff. de legatis secundo. & Paul. loquitur quando dixit soluat totum fundum Cogita tamen: quia ad presens in terminis nõ inuenio hoc decisum. nisi dicas decidi ex dicto Ange. in. d. §. idẽ Pomponius. volentis hoc casu videri prohibitã falcidiam, & hæredem debere esse contentũ cum eo quod sibi relinquitur quod etiã militat quan do, & solum dixisset, & solutis legatis licet non adde ret omnibus tulatus confidera: nam p primo dicto facit. l. nã qd §. si. cum. l. se quenti. & l. q totam. ff. ad Trebe. vbi ha betur, quod licet testator dicat vniuersã bona mea, vel totã hære ditas restituatur: tamẽ ad huc potest de

otri, o la negasse maliciosamente, dizen do que era suya propria, e non del testa dor, por qualquier destas razones q sea vencido el heredero por juyzio, pierde por ende, d q non pueda sacar de las mã das la falcidia. Otrõsi, aquellos herederos que nõ suben, nin descien den por la li ña derecha del testador, non pueden facar falcidia de las mandas, si el testador les defendiesse señaladamente, e que la non facassen. Otrõsi dezimos, que si el testador fiziesse manda a alguno de castillo o de otra heredã, cierta e tal ma nera q la nõ pudiesse veder, f nin enajen ar, mas que siempre fincasse a el e a sus

trahi Trebellianica, & est optimus tex. & ibi not. Abbas. in. c. Rainaldus. in. fin. de testa. qui tex. fuit post dispositionem. d. autem. Sed cum testator. & vult adhuc Trebellianicã detrahi contra tacitam voluntatem testatoris, & per illum tex. in terminis quãdo testator iussit omnia bona sua in totum restituere, tenet Socinus. consi. 14. se quendo ordinem. col. fi. & latius idem Socinus. consi. 33. profequen do ordinem. in. 4. q. col. pe. & si vbi plura adducit, quod requiratur specifica prohibitiõ: & non sufficiat coniecturata, & si dicitur, quod integrẽ bona restituuntur: aduerte tamen, quod in hoc contrarium consuluĩt Alex. consi. 5. volu. 3. incipit circa primum dubium. col. fi. vbi voluit sufficere voluntatem coniecturatã ex nota. per Bald. in. l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. sub. tit. dum tractat de effectu sub stitutionis compendiosã factã per verba communia. vbi plura ad ducit. & ibi respon det ad leges quas pro se adducit Socinus. vide ibi per eum. & ista opinio magis placet: nam & illud quod ex mẽte col ligitur, dicit expresse. l. prætor. in. prin. ff. de oper. nou. enuntia. & ibi Bar. & alii. & tradit idem Socinus. consi. 127. quoniam in presen ti consultatione. 3. volu. col. ante pe. & Decius. consi. 389. vira longa ferie. col. fi. si verõ testator adiciens dicit clausula: que est de cõfue tudine diceret & hæres plus non petat: satis est hoc videtur prohiberi detraçtiõ falcidia, secundum Baldum. in. l. cum patrem. C. de iur. dori. & not. quod licet testator dicat, quod res quas relinquũt hæredi valent tantum, quod sufficeret ad falcidiam debitã iure institutio nis, non videtur ex hoc prohibere falcidiam: quia videtur errare. & non esse certũ de viribus patrimonii, vt declarat Bar. Angel. Paul. & Docto. in. l. quod de bonis. vbi bon' tex. ff. ad leg. falcid. & nor. etiã quod etiam de iure communi, quando testator prohibet falcidiam legata debent etiam sine hereditatis aditione, vt in autem. de hære dib. & fal. §. hinc nobis. & ibi Jacob. de bello uif. & Bald. in. l. filii quẽ habentem. col. 2. C. famil. hercisc. vbi etiam Bal. dicit. in. vers. deinde quãritur, quod non potest testator prohibere quartã quã debetur alicui ex forma cõfuetudinũ, vel statuti, allegat tex. in. c. Rainuntius de testa. Sed an trebellianica similiter possit a testatore prohiberi: va riat sunt opinionẽs, etiam inter glo. vt patet ex glo. in. d. autem. sed cũ testator. vbi voluit trebellianicã non posse a testatore prohiberi: cuius contrarium tenuit glo. in autem. de hæredib. & falcid. in. §. si ve rõ expresse. quod est magis communiter a Docto. approbatum. & tenet Barto. in. l. Marcellus. in. prin. ff. ad Trebellia. vbi la son. nu mero. 45. fatetur hanc esse magis communem opinionem, & Alexã. consi. 67. primo volum. & consi. 5. tertio volum. quod an procedat etiam in liberis primi gradus de restituendo grauatũ, dicam in. l. fi. infra eodem. ¶ Que la non pudiesse vender. Concord. cum autem. vt sponfalia: largitas. §. hinc. & C. ad. l. falcid. autem. sed in ea. Si ergo quis instituat aliquem heredem in bonis suis, quã voluit esse bona ma ioriat, & prohibuit alienationem non poterit detrahi per institu tum falcidia, nec Trebellianica, vt hic vides, & not. Bal. in. d. autem. Partida vj. O 4

nota

probabilior

vide Notina de primis. l. 1. C. ad. n. 11.

sed in ea. & facit ista lex quod sicut in bonis maiorae non habet locum alienatio legalis, ex falcidia vel trebellianica quod neq; habeat locum alienatio per via praescriptionis, & sic praescriptio no habeat locum in bonis maiorae, in qua quaestione vid. quae latissimè dixi in l. 10. titu. 2. 4. partida. ¶ Facit etiam q bona maiorae prohibita alienari no publicentur propter delictum possidentis maioriam: de quo est tex. nota. & ibi Bar. in l. Imperator. ff. de fidei commissa. liber. circa quam legem, vide Alexan. consil. 23. volu. 1. in duobus locis. Adde l. eum qui. ff. de interdi. & rele. & notata per Cinum in l. 2. C. de liber. & eorum libe. & Salice. in l. si quis praebiter. C. de epif. & cleri. & adde etiam l. res vxoris. C. de dona. inter virum & vxorē. & vide etiam l. status florus. §. cornelio felici. ff. de iur. fisci. l. papi- nianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. quod procedit etiam in cri- mine laesae maiestatis. & ibi Angel. in l. eorum. ff. ad leg. iul. maie- statis, vbi est casus, quod ea, quae non transeunt in extraneum here- dem, non transeunt in fiscum publicatis bonis, propter crimen. l. iu- lia maiestatis, quod etiam tenet Bald. in §. fin. quae sit prima causa benef. amittent. & in §. in super. de prohibi. feud. aliena. per Feder. vbi tenet quod propter delictum commissum in personam domi- ni, licet perdatur feudum: illa tamen quae habentur iure geniturae, & debent ad alios iure primogeniturae transire, non perduntur pro- pter delictum commissum, contra dominum, quod etiam tenet ex- pressius Bald. in dicto. §. final. & confert ad praedicta quod habetur in Psalm. 88. Incipit misericordia domini iusto Psalm. 131. Incipit me- mento domine David nam Deus promiserat regnum perpetuum femini David & licet Deus propter peccatum solent reuocare pro- missa, tamen, quia istud pactum factum est David non reuocauit licet aliqui ab eo descendentes reges, commiserunt crimē laesae maie- statis idolatrado vt traditur per glossam ordinariam Matthaei, cap. 1. & ibi Nicola. de Lyra. & adde quod habetur ad Roman. capit. 3. Ibi quid enim si quidam illorum non crederent, &c. & ibi Nicol. de Lyra. poterit ergo ille ad quem pertinet maioriam impedire fiscum, ne bona maiorae incorporet. l. fina. & ibi Bald. C. de bon. vacan. in n. nota. l. 10. si pater. C. qui bon. caede. poss. bene tamen publicabi- tur usufructus in vita delinquentis, vt in dicto. §. Cornelio Felici. quae omnia procedunt: nisi per tenorem inuefiturae, seu maiorae prouisum esset, quod statim in casu confiscationis bona maiorae tra- seant in illam personam; quae post mortem delinquentis vocatur ad maioriam, vel alias in hoc disponatur: nam tunc seruabitur dis- positio maiorae quando facta fuit facultate regia vel p testamētū si vero sine facultate regia tunc recurrendum esset ad notata per glof. & Barto. in l. qui absenti. ff. de acquirenda possess. vide in hoc quae tradit Alex. d. consil. 23. & in casu quo ex tenore maiorae locus est confiscationi, an tunc bona erunt apud regem, vt bona maiorae, vel vt bona libera dic quod vt bona libera nam variata persona varia- tur conditio rei. cum glof. in l. 1. §. si is. ff. de colla. bono. Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure fisci. l. fina. C. de vsur. fiska. Barto. in l. fiska. la. prima. C. de iure fisci. lib. 10. l. cum in fundo §. quod si acciderit. ff. de iure dot. Bal. in l. 2. in prin. ff. soluta. ma. & ex hoc inferitur quod si fa- cta confiscatione rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato, quod erit apud istum donatarium, vt noua maioriam non vt antiqua posset, q rex donauerit vt esset maioriam: vel erat ex sui natura, vt committitur vel ducatur: & pro hoc videtur tex. in l. si li- bertus meus in seruitutem. ff. de bon. liber. & tenet Bal. in §. in super. de prohibi. feud. alie. per Frede. quae sit. fina. & vide per Ludo. de goza. consil. 46. numero. 16. & vide quid in hoc dicit Ioan. de plat. per tex. ibi in l. 1. in fi. C. de impo. lucra. def. lib. 10. ¶ Sed qd si pater in con- stituitio maiorae appositum pactum, quod si filius committeret deli- ctum ex quo bona confiscarentur bona reuertentur ad patrem, si tamen princeps indulserit filio quod reuertantur ad filium con- gigit, quod omnia ita acciderunt, & princeps indulsit filio: pater vero vult de nouo apponere grauamen vel conditionem in maio- ria an possit? Et videtur quod non ex doct. Bar. in l. post dotē. colu. 6. ibi & ideo dico quando pater dat dotem primo viro. ff. solu. matr. ¶ Quod tamen in casu quo no, est locus confiscationi maiorae si prin- ceps remittat postea delictum, & restituit delinquentem forte iam condemnatum, an recuperabit bona maiorae, vel adhuc transi- bunt in sequentem vocatum? & videtur dicendum, quod si ille delinquens fuit condemnatus, & ita secundum vinculum maiorae bona fecerunt transitum in alium, seu ius maiorae: tunc resti- tutio principis nihil operabitur, in prauiudicium illius, qui fuerat vocatus, propter delictum alterius, vt tradit Bal. in cap. 1. hic finitur lex, deinde de consuetu. reg. incipi. colu. fina: & quaestione si. si vero adhuc non erat condemnatus: bona tamen ipso iure erant confisca- ta, & cum tunc fecerunt transitum in sic vocatum, & sic indulgen- tia vel restitutio, nihil debet operari: si vero neque condemnatio fuit sequuta, neque bona ipso iure fuerunt confiscata: & tunc non

videtur perdidisse maioratum, & erit proficua indulgentia. Ista di- stinctio colligitur ex verbis Bald. in d. c. 1. §. in super. de prohibi. feud. aliena. per Federi. quaestioe fina. & vide quae not. Bal. in cap. vnico. quid iuris sit si post aliena, vass. feud. recupe. in principio. In casu vero quo per maiorae instrumentum nihil disponitur, ad que ex delicto transeat maioriam, publicabitur usufructus, vt dixi, & si princeps crimen indulgeat, & restituit operum fructibus, vt re- habeat suum maioratum: vt prius cum fructibus: secundum Bal. in dict. cap. 1. hic finitur lex. colu. si videtur enim restitutio fa- cta, vt sint bona maiorae non vt libera per tex. in l. etiam. §. si de- portatus. ff. de bo. liber. & l. 2. & 3. ff. de sen. pafsis. Quod intelligi si princeps ante restitutionem non fecerat donationem alteri, talis usufructus: nam tunc non recuperaret per restitutionem, secundū Bald. ibidem. pe. colu. de quo tamen vltimo vide quae late tradun- tur & notantur per Alexan. & moder. in l. Gallus. §. & quid si tan- tum. ff. de libe. & post. Barto. in l. quae cuncte. C. de fid. instrum. & iur. hae. fiska. libr. 10. Cardina. & Ioan. de Imol. in cap. quia diligen- tia de electio. Felin. in cap. si. colu. 4. de constitu. & in cap. inter qua- tuor. de maiori. & obediē. Abb. in cap. 1. de parrochis. & singula- riter per Socinū consil. 266. colu. 19. 20. & 21. cum sequenti. Hodie communiter in facultatibus regalibus ad maioriam excipiuntur crimina haeresis, & laesae maiestatis, & criminis nefandi, vt in illis perdantur bona maiorae: quod seruandum videtur in his bonis, quae vinculantur ex vigore facultatis, & aliter non possent vincu- lari eorumque alienationes prohiberi: cum enim has vires receperunt ex priuilegio principis: nimirum, si princeps tale priuilegiū in hoc possit modificare & declarare, seu sub certis limitationibus concedere. Si vero conditor maiorae sine facultate prin- cipis, poterat bona sua grauare fideicommissa, & restitutioni sub- iicere: vt quia nullos descendentes, vel ascendentes habebat, & li- bere poterat bona sua vinculare, vel si habebat in 3. & 5. poterat li- bere disponere iuxta l. regni, talia bona non perduntur, etiam pro- pter crimen laesae maiestatis, vt dixi, & licet interueniat facultas principis in simul cum potestate, quae disponenti competit, de iure communi non perduntur talia bona, in quibus competeat de iure communi etiam citra rescriptum principis talis facultas: in du- bio nanque ex quo condens maioriam non se restringit in sua dis- positione ad talem regiam facultatem, visus fuit disponere om- ni meliori modo, quo dispositio sua conseruari possit. Bald. in l. id quod pauperibus. colu. fina. versic. vltimo. quaeritur circa hoc. C. de epif. & cleric. & l. planē. ff. quod falso. tuto. aucto. & ibi Baldus. Et actus qui potuit geri ex duplici potestate, sustentabitur ex ea, qua melius valere potest: vt est casus multum singularis in cap. nisi essent. de praebendis. & ibi Abb. in 2. nota. & per illum tex. eleganter etiam dicit Bal. in §. 1. colu. pe. de lege corra. quod si partes com- promiserunt in iudicem delegatum, non per hoc videntur renun- tiare rescripto: imò ex vtraque auctoritate intelligitur iudex procedere, & potest pro parte valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte: ex altera per. d. cap. nisi essent quod dicit non esse alibi. Sem- per enim actus videtur esse gestus ex ea auctoritate, quae maius ro- bur & maiorem efficaciam dat actui, vt in l. 3. vbi casus notabi. ff. de testa. mili. nam valens actum exercere ex duplici potestate: videtur actum exercuisse pretertextu maioris potestatis, vt dixit Abb. per tex. ibi & per. d. l. 3. in c. q. sicut. pe. nota. de electio. dixit etiam Bal. in l. humanitatis. colu. 7. C. de impuber. & alijs subfili. quod habens duo arbitria ad aliquem actū, videtur facere ex arbitrio pleniori. & hoc idem voluit Innocentius in cap. cum ex officij. de praescriptio. vbi etiam fortius voluit, quod si quis habens auctoritatem ordinariam, crederet etiam se habere auctoritatem delegatam: quod si tamē in veritate non habebat, & protestaretur velle tantum procedere auctori- tate delegata: nihilominus processus tenebit auctoritate ordinarie iurisdictionis, quam tantum habebat: quod est singulare firmio- ra nanque reputantur illa quae aguntur de iure communi, quam il- la quae aguntur de iure speciali. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. & in auctentico de non alienan. §. quia vero verisimile. & semper in dubio quis videtur velle facere actum validum iure com- muni & ordinario: non autem speciali, vel extra ordinario. l. quan- quā. C. de testa. mili. & l. in testamēto. la. primera. eod. titu. & ideo di- cit Frederi. de sen. consil. 123. incipit factum tale est, quaedam domus, q si quis potest pcedere, vt ordinarius, & vt delegat. presumit in du- bio vt potestate ordinaria. Cōsulo ergo, q disponēs circa maioriam expriment se meliori potestate qua possent facere, & disponere, vt omnis dubietas tollatur, & q protestentur velle vt iure communi, & facultate, illa via & forma, qua melius eorum dispositio conser- uari possit: & confert etiam ad praedicta. l. habebat. ff. de infli. per quam ibi. not. Barto. quod licet contraham recū respectu vnus mā dati, quod te habere credebā: tamen possum agere cōtra te vigore

alterius mandati, quod habes licet ignorarem tempore contractus: & sic sustinetur contractus, etiam ex alio mandato: de quo non fuit facta mentio, vt etiam plenius concludit Bar. in sua disputatione in- cipienti adnantia generalis, & Bal. in l. falfus. C. de furt. & tetigit. Bar. in l. ambitiosa. colu. vlti. ff. de decret. ab ordi. facien. Sed erit pul- chrum dubiū, an in casu quo perdatur maioriam ex crimine laesae ma- iestatis, vel alterius criminis, an tenebitur de euictione qui tale cri- men commisit si haberet vnde possit soluere, & videtur quod sic ex dicto Bal. in §. rursus. quibus mod. seu. ami. versic. sed quaeritur vtrū auctor. ¶ Quod autem dixi, quod neque per crimen laesae maiesta- tis perdatur bona maiorae, imò adhuc veniant in sequentem voca- tum, an procedat in filijs delinquentis, qui ad maioriam essent vocati? vide quae dicam in l. 2. titu. 2. partida. 7. vbi etiam tractabit deo- dante de filijs ante vel post delictum conceptis, & de intellectu. l. qui quis. C. ad leg. iul. maieft. & l. 6. titu. 2. 7. partida. Et in casu quo ex tenore inuefiturae, vel alijs bona, vel usufructus maiorae confis- carentur si possessor deseruiuit regi, si filius eius vel maiorae succes- sor seruuit inclinari debet rex ad bene meritur, vt iubeat ei dari bona, neque tam debent attendi demerita patris quam merita filij. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bono. posse. contra tabu. & fa- cit quod notat Bal. in cap. 1. in principio. co. 3. versic. quid si sunt duo fratres quibus mod. seu. ami. vbi dicit, quod si ex duobus fratribus vnus dereliquit dominum, alter sua probitate defendit, q tunc ex- cusat vnus propter alterum propter coniunctionem personarum & feudi. ¶ Quod autem si villa seu castrum maiorae confiscaretur ex his quae habentur in l. 22. titu. 2. 7. partida. ibi, esto mismo dezimius, vide dictam. l. & quae ibi dixi. Facit etiam ista lex ad id quod notat Bal. in auctentica praeterea. C. vnd. vir. & vxor. col. 2. versic. vltimus etiam. Nota quod prohibitus alienare, non potest per suum cōtra- ctum vel quasi contractum introducere dispositionem legalem in oppositum: imò tenetur curare ne id fiat. l. si ita quis. §. ea. l. in glof. ff. de verbo. obliga. & adde Bal. in l. 1. C. de in officio doti. ¶ Item etiam facit ista lex ad decisionem illius dubitationis, an dis- positio auctentice res que. C. communia de lege. scilicet quod bona subiecta restitutioni possunt alienari ex causa dotis, quando libe- ris legitima portio non sufficeret, procedat etiam frater expressa prohibitione testatoris, quam quaestione late tractat Iason in di- cta auctentica res que. colu. 7. & 8. vbi asserit communem esse opi- nionem, quod procedat etiam stante expressa prohibitione, contra Bald. qui voluit contrarium in §. donare. qualiter olim feud. aliene. poss. & communem opinionem tenet doctor de palat. Rub. in re- petitione. c. per vltimas. de donatio. inter virum & vxorē. colu. 55. & 56. cum sequentibus in formis minoribus. Certē ista. l. partitarum. potest induci pro opinione Bald. vltra alia quae pro ea inducit Iason in dicta auctentica res que. Cum vult hec lex quod stante ista ta- li expressa prohibitione, cesset alienatio etiam ex dispositione legali: & sic licet onus dotandi filias descendat ad lege. vt in l. qui liberos. ff. de ritu. nuptia. l. 8. titu. 4. partida. Licet dici possit, quod ista. l. pa- rum faciat: cum ratio eius sit quia testator potest prohibere falcidia, & prohibendo alienationem, per consequens videtur prohibere diminutionem per viam falcidie testator tamen non potest prohibere obligationem qua tenet pater dotare filiam: Sed adhuc potest responderi, quod per expressam prohibitionem, quod neq; ex causa dotis res subiecte restitutioni alienentur, potest prouideri p testatorem vt tradit Alexan. consil. 56. consideratis verbis testamē- ti. v. volu. quod etiam est repetitum. consil. 23. 2. volu. qui tamen ad hoc nihil allegat: de dicto tamē eius meminit Ambrosius prout etiā refert Palati. Ruui. vbi supra. col. 62. in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. & Iason. in d. auctentica res que. In cōfirmationē tamen il- lius dicti Alexan. tradit Palati. Ruui. vbi supra. q sicut potest adijci pactum vel conditio, vt res non possit alienari in ecclesiam, vel piū locum, vt tradit Bal. in c. clerici. colu. 2. de iudi. & in c. que in ecclesia rum. de constitu. col. 3. versic. sed hic quaeritur Felin. in cap. quae in ecclesiarum. eo. titu. Bal. & alij in l. ea. l. C. de conditio. ob. caus. per docto. in l. si ita quis. §. ea. lege. ff. de verbo. oblig. sic etiā valere debet dispositio: ne res alienentur etiā ex causa dotis, per hoc tamē no arbi- tror recedendū a cōmuni opinione: cum expressio sit prohibitio, quod neque propter dotem alienentur. quam si simpliciter aliena- tio prohibeat. & quod dixi, quod teneat expressa prohibitio, vt ne- que ex causa dotis alienentur. Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotē: nā si teneretur talis prohibitio no obfaret: vt tradit Bar. in l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. q. 2. de Palati. Ru- ui. vbi supra. col. 65. tex. nota. in l. cum fidei. ff. de fideicommissa. liber l. peto. §. praedium. ff. de lega. 2. & crederem hoc pcedere, etiā si mor- tuo patre nulla promissa dote ab eo vel constituta, filia de restituen- do grauata, talem dotem promitteret, vel constituerit, quidquid in contrarium voluerit Angel. in auctentico de restit. & ea quae parit

colla. 4. super glo. quae incipit, sed nonne, quia videtur in hoc esse text: in contrarium in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. & in specie tenet Iason in d. auctentica res que. col. final. versic. i. limita. & doctor de Palati. Ruui. vbi supra. col. 66. Decius consil. 376. vifo casu proposito. Aduerte tamen, quod hodie in regno attentata mente. l. regni, videtur dicendum, quod filia in quam deuenerit maioriam, in qua essent bona alienari prohibita: etiam si no exprimeretur, quod neq; ex causa dotis alienaretur: sed generaliter esset prohibita aliena- tio, adhuc no posset ex causa suae dotis alienare bona maiorae, iuxta- ta dispositionem. d. §. cū proponeretur, & d. auctentice res que. quia in dictis iuribus non erat dicta filia rogata restituere filijs suis, si eos haberet: sed erat rogata restituere, si sine filijs decesseret, vnde filij e- rant in conditione non indispotione iuxta glof. magis communi- ter approbatā in l. lucius. ff. de haeredib. insti. vnde in casu. d. §. cum proponeretur. eo. casu quo mulier non dedisset bona fideicommissi in dotem & contraheret matrimonium, poterat disponere ad libi- tum de fructibus, tanquam de rebus paraphernalibus, iuxta nota. in l. pe. ff. ad leg. falc. & in l. hac lege. C. de pact. conuent. in l. dotis. ff. de iur. doti. vnde nullus forte vellet contrahe- re matrimonium cū ea, & sic non inueniret maritum, & ideo emanauit promissio. d. §. & d. auctentice. Item si daretur casus, quod in casu illo filia haberet filios, poterat ipsa bona liberè alienare: & sic maritus inueniret se, & illam si cum eo contraheret sine bonis, ex quibus possent onera matrimo- nij sustentare: vnde consideratur ibi, quod maritus non aliter vellet cōtrahere: nisi dote data, seu promissa. & ideo necessaria fuit illa pro- uisio, vt fideicommissum ex causa dotis minueret. In regno vero no- stro maritus habet administrationem bonorum vxoris etiam no do- talium, & fructus ita sunt sui sicut essent fructus dotis: sunt enim om- nes fructus communes inter virum & vxorem, ex quibus utcumq; bo- nis percipiuntur, secundū. l. regni, secundum quas etiam neq; mu- lier sine assensu viri potest disponere de rebus suis, etiam parapher- nalibus. Item in casu maiorae filij sunt in dispositione, & ad eam vo- cati à primo disponente. Praeterea de iure regni nihil amplius posset habere maritus: si haec bona maiorae sibi daretur in dotem, quam si simpliciter cōtraheret matrimonium, neq; videmus quod mariti cu- rent quod talia bona sibi assignentur in dotē: tantū procuratur quod vxor sit diues, & habeat bona: & hoc habito non curatur de consti- tutione dotis: imò libenter volūt recipere bona sine assignatione do- tis: quia minus obligatur. vnde videtur, quod cesset dispositio dicta- rii. l. à cessante ratione. Imò per hoc videtur casus in d. §. cum propo- neretur. ibi cum dicit nisi de fructibus possit sibi prouideri de dote: cum igitur tantū importet ad matrimonium maioriam, quae trahitur sine aliqua assignatione dotis: sicut si assignaretur in dotem, cessare debet dicta dispositio: & non poterit in regno talis filia seu alia foemina, in quam veniret maioriam alienare eius bona, etiam propter causam suae dotis: & bene etiam ad praedicta confert quod habetur in c. nuper. de donatio. inter vir. & vxor. ¶ Quando vero non tracta- retur de dote filiae, in quam venit maioriam: Sed de dotandis alijs libe- ris descendentibus à primo disponente, est dubium an si tales liberi nati sunt iam ipso disponente mortuo, possint dotari de bonis maio- riae: in quo videtur velle Paul. de cast. quod sic in d. §. cum propone- ret in princ. Cum tradit quid fuerit illius. §. dispositioni additum p dispositionem aucten. res que. & dicit quod primo additur: quia in d. §. tantum habetur de filia instituta & de restituendo grauata in d. verò aucten. idem dicitur in nepote ex filio, vel in pronepo- te ex nepote & sic de ceteris descendentibus: vt ibi colligitur in ver- bo liberis, quod comprehendit omnes descendentes: nam onus do- tandi omnium personarum praedictarum pertinet ad testatorem, si viueret vt in l. dedit dotem. ff. de colla. bono. l. 8. titu. 4. partida. vnde secundum eum censetur voluisse quod faceret illud quod testa- tor esset facturus argu. l. cum seruus. ante. fi. ff. de condi. & demonst. ibi namq; ipse viuus: Secus in nepote ex filia, vel pronepote ex ne- pte: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum disponentem. Sed ad parentes illorum, per ea, quae not. glo. in l. à filia. ff. ad Trebel: vult ergo Paul. de Cast. quod de mente primi disponentis sit licet iā sit mortuus, q in omnibus descendentibus eius per filij vel nepotē possit fieri alienatio ex causa dotis, iuxta dispositionem dict. au- cten. res que. de quo ego multum dubito, & potius inclināre in con- trarium. & primo excludo casum indubitabilem, vbi conditor maio- riae etiā ex causa dotis prohiberet alienationem: nam tunc dispositio eius seruanda est (vt dixi) etiam in isto casu est de mente Paul. de Cast. Cum fundamentum eius sit quod si viueret ipse fecisset: & sic qd cesset voluisse, quod fiat post eius mortem. Quod fundamentum cessat stante voluntate expressa in contrarium, quando verò non fuit hoc expressum: Sed simpliciter prohibuit alienationem; tunc videtur quod in liberis natis eo mortuo, in quos nulla fuit orta obli- gatio dotandi, non censetur idē voluisse quod fieret ac si ipse viueret

neque presumitur voluisse contra suam prohibitionem bona distrahi in eo, in quo ipse nullo modo erat obligatus, arg. l. cum de in debito. ff. de proba. & vbi potest sumi alia coniectura non presumitur donatio, vt tradit Bal. in l. C. ad trebellia. & constat hic voluisse bona integra velle manere in maioria, & si talis coniectura donandi daretur, esset destrueret omnes maiorias, vel pœne omnes. Si tale quid permitteretur in descendentes in infinitum. & l. cum seruus. allega. per Paul. nihil in hoc probat. Imò ibi illa præsumptio tendebat ad conseruationem maiorem bonorum ex redditione rationum, quam in eorum diminutionem, & procedet hoc magis in dubiè de iure regni, ex quo per contractum matrimonij filius liberatur à patris potestate, iuxta l. tauri: & sic nulla obligatio dotandi esset in auro paterno neprem ex filio: & facit ad prædicta. l. si quis proximior. ff. vnd. cogna. ibi nã si post mortem neq; obstat alij, neq; ipse admittitur: quia nec fuit proximior cognatus, quo viuo nõdum animal fuerit. & l. si sciendũ. cum similibus. ff. de suis. & legi. hæredi. Præterea ratio fundamentalis. d. auctentice res quæ, vt tradit Paul. de cast. cõf. 80. v. quia per supra scriptũ eximium consultorẽ. & c. est, quia pater tenet filiam dotare. vnde sicut nõ posset huic obligationi derogare subijciendo res suas restitutioni, quominus ob dictã causam fieret diminutio: ita neq; prohibendo illarum alienationem: cum non debeat esse in potestate debitoris ab obligatione se exime re. l. sicut. C. de actio. & obliga. Si igitur ista est ratio, & talis obligatio cesset, prout cessat in primo disponete, qui nunquã fuit obligat⁹ ad dotandum nepotes, vel proneptes, quæ non erant, nec fuerunt in rerum natura, eo viuo patet quod potuit bona sua subijcere restitutioni, & prohibere alienationem: neque talis descendens habet de quo conuenerat: cum nunquam habuit talem ascendentem obligatum. Præterea etiam Paul. in d. cõf. videtur declarare se circa id, quod dixerat in d. §. cum proponeretur. & in d. auctentica res quæ. pa. colu. l. vt quod dixit, procedat quando tantum erat prohibitio tacita legalis, de non alienando: eo quod bona erant subiecta fideicommissio: quando verò esset expressa prohibitio, & defectus non esset in potestate disponētis, & prohibētis: tunc non procedat dispositio. d. auctentice res quæ. Sed adhuc instabit quis: quia secundum hoc nihil specialitatis, vel prerogatiue inductum fuerit per dictam auctentiam res quæ. ex quo dicitur, quod tãtum procedat in obligato ad dotandum, seu quando in persona primi disponētis nata fuit obligatio dotandi: ad quod respondeo quod adhuc est multum fauoris, & prerogatiue: quia ipso mortuo tantum poterat agere filia pro sua legitima, vel hæres que fortè non sufficeret ad cõstituentiam dotem, secundum qualitatẽ filij vel neptis, & alia de quibus in l. filia. & ceteri in l. 8. tit. 4. s. partit. in glo. sup. parte tã bien. Et istud inductum fuit per dictã auctentia, vt legitima non sufficiens mitti possit manus ad bona prohibita alienari: vel potest dici quod multum inducte de nouo illa auctentica. vt si te tantum tacita prohibitione legalis, ex præsumptã voluntate defũcti disponētis, bona subiecta fideicommissio possint alienari pro dote, etiam per liberos, qui non erant in rerum natura viuo primo disponente: quod non est si tate expressa prohibitione, vt dixi velle Paul. de cast. in d. cõf. Sed primum mihi plus placet, & q̄ in hoc nulla sit differentia inter expressam, & tacitam prohibitionem: & conferat ad prædicta, quia maioritatus in multis participat de natura feudis: & arguit de vno ad aliud, vt tradit Bal. in l. cum antiquioribus. C. de iur. d. libe. Socin. cõf. 47. volu. 3. & videmus, quod feudum nõ potest dari in dotem, vt in cap. 1. §. donare. qualiter olim feud. alie. poss. & per illum tex. dicit ibi Bal. quod auctentica res quæ. non habet locũ in re feudali, & in casu in quo permittitur aliquãdo feudum dari in dotem, procedit pro vita vassalli dantis in feudum tantum, & non perpetuo, secundum Innocent. & docto. in d. c. nuper. & postea renertitur feudum mortuo vassallo ad eum, ad quem ex forma inuestiturę reuertitur debet, secundum prædictos docto. & tradit Felin. in cap. quæ in ecclesiis. de consuetu. colu. 29. hinc etiam videmus quotidie à rege impetrare licentias, & facultates, vt de bonis maioriarũ possint filie dotari, vel bona maioriarũ obligari pro restitutione dotis, & impetrantur quotidie à descendētibus primi disponētis, quasi sit pro certo habitum, aliter non posse de iure fieri: quia frustra precibus impetratur quod à iure cõmuni conceditur. l. i. cũ similibus. C. de thesaur. libro. 10. l. cum per absentiam. C. quib. non obijctur long. tempo. præscrip.

¶ Et licet non sit disputandum de hoc de potestate principis auctentice per tales licentias ius futuri fideicommissi, iuxta ea quæ plenè tradit Alexan. cõf. 2. v. is codicillis legitimatione & alijs, primo volu. & cõf. 94. vbi ad fi. dicit quod secundum illud cõsiliũ fuit iudicatum. Consulo tamen soluar de superuenientibus diuitijs, vt ratio & cum magna causa ista & similes facultates in querelionem bonorum maioriarũ & fideicommissi, dentur: si

enim darentur sine causa iusta fortè tenerentur ad interesse parti læsæ, ex eo quod notat Bald. post glof. ibi in §. fina. colu. 5. versic. item nota ex ista glof. de pace iura. fir. & quæ habentur in l. 3. titu. 18. partia. 3. & vide Petrus de Anchar. in regul. possessor. colu. 17. vers. quinto quæro. de regul. iur. lib. 6. & ipse princeps concedens tales licentias sine causa non iuste faceret, neque videtur posse per prædicta, vel saltem tenebit grauatò prouidere de bono communi, vt non tãnter voluit Inno. in cap. nisi cum pridem. de renun. col. 2. vers. nos credimus. & neq; alienas, neq; recipiens erunt tuti in cõscientia iuxta glof. in c. non est. de voto. Item & sæpe patres in præiudicium filiorum vel filiarum quibus deserunt maioria impetrat facultates regias cum filij sint sub eorum potestate & protectione videtur delinquere, argum. l. deferre. §. Item eos. ff. de iure fisci. vnde non debet eis faueri. Tales licentia tendunt contra publicam vtilitatem, quæ consistit in conseruatione bonis in familia nobilium. l. 1. §. denuntiare. versic. publicè enim interest. ff. de vent. in spi. & quod tradit Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de successio. ab intest. vbi referens disputationem Jacob. de Are. dicit pertinere ad publicam vtilitatem, q̄ agnatis & familiæ diuitiæ conseruentur: constat enim, q̄ per diuitias familiarum conseruatur honestas, quæ perit per inopiã, vt in auctentico de testib. §. sancimus. colla. 7. & sicut principatus diuisione destruntur, vt in §. præterea ducatus. de phibi. feud. alien. per Federi. ita etiam patrimonialia, vt experientia docet, vt tradit Socin. cõf. 47. v. volu. colu. 2. & inter nobiles melior est quandoque aliorum filiorum dispersio, quam hæreditatis diuisione, vt tradit Abbas referens dictum Beati Bernardi in cap. licet. de voto. Rescripta contra publicam vtilitatem, & in damnũ aliorum vocatorum ad maioriam, non sunt concedenda. l. rescripta. C. de precib. impera. offeren. l. fina. C. si cõtra ius, vel vtilitatem publicam. cap. rescripta. & cap. decenti vers. omnes. 25. quæstione secunda.

¶ Quid autem si rex dedit licentiam extrahendi vnam rem vel prædium à maioria pro dote filie, eo quia pater non habebat aliunde vnde dotaret: an si pater postea perueniat ad pinguiorem fortunam, teneatur ipse dotare & resita alienata reuertitur debet ad maioriam? videtur dicendum quod non, per ea quæ not. glof. in dicta auctentica res quæ. & in corpore, vnde sumitur, & probatur in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. & faciunt, quæ not. gof. in l. vbi adhuc. C. de iur. doti. & Bart. in l. si constante. in principio. ff. solut. matri. in quæstione illa. si vir incipiat esse diues post dotem datam vxori, propter eius paupertatem. In contrarium facit quod not. Innocent. in cap. quia plerique. de immun. ecclesia. tradit Soci. cõf. 164. volu. 2. vbi dicit, quod si princeps subsistente aliqua causa abstrahit rem vni, si postea cessat causa, cessat dispositio: & res ablata debet restitui: & quia auctis facultatibus, tollitur priuilegiũ paupertatis. l. non tantum. §. eos. ff. de excusat. tuto. l. cura. §. r. ff. de munerib. & hono. l. his oneribus. §. auctis. ff. de vacat. mune. l. titia. §. v. furas. ff. de lega. 2. Præterea hoc videtur de mente Bart. in d. l. si constante. in principio. colu. fina. quem pro prima parte iam citauimus cum distinguit in quæstione illa. Quod si actus superueniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectum cum actu gesto. & tunc ex superuenienti casu non tollitur id quod est gestum. l. verbis. ff. ad l. fal. Si vero tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quod retractetur actus ex superuenienti casu, & ita respondet ad d. l. cura. §. deficientium. ff. de munerib. & hono. cum similibus. Vnde in casu quæstionis propositę diuitiæ superuenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati, scilicet permissionis ob inopiam extrahendi pro dote rem maioriarũ: & videtur dicendum quod res redire debeat ad maioriam, & pater dote ex superuenientibus diuitijs. Sed dicendũ videtur q̄ extractio talis rei, & constitutio dotis ex ea facta non, retractetur licet superueniant diuitiæ, vt in regula factum legitime. de regul. iur. libro. 6. & quia cum actus est iam confirmatus tunc per cessationem causæ non debet eius effectus retractari. l. qui res. §. aream. ff. de solut. l. sancimus. l. primera. C. de administr. tuto. Alexand. in d. l. si constante. in principio. colu. fina. fortè tamen compellendus esset extrahens vigore talis facultatis de talibus diuitijs superuenientibus subrogare aliam rem in maioria valoris rei, quæ extracta fuit, & optima cautela erit quod in talibus licentijs ita specificecetur, & illud ad quod allegauit Innocent. in dicto cap. quia plerique. non videtur ita indistinctè verum, neque Innocent. hoc dicit ita vt Socinus in dicto cõf. cum retulit, vt per te poteris videre. erit ergo optimum, vt cum tales licentia conceduntur, quod dixi exprimat, & ita licentia limitetur, vel exprimat quod tali casu res sic extracta, reincidat in maioriam, & pater extrahens pro dote filie dotem soluat de superuenientibus diuitijs. ¶ Et si de consensu alienantis ex facultate Regia, & erroris dissoluitur alienatio, videtur q̄ res redeat in maioria, vt in l.

voluntate. ff. quibus mo. pig. vel hypo. fol. & vide quod habetur in l. sicut. §. si voluntate. cõf. tit. & c. fi. 3. q. 2. & glo. in c. nuptiarum. in parte vxores. 27. q. 1. & quibus decidit quod si res sit extracta à maioria ex facultate regia, & de ea sit factus alius maioritatus, an si res redeat ad priorem dominum possit iterum ex ea condere maioriam in qua quæstione vñ dicendũ, quod res sic rehabitã nõ reincidat in maioriam, vt probatur in l. si ita. legatum. §. si domus. ff. de lega. 1. & probat etiam in d. §. si voluntate. vnde ad faciendum de ea nouam in a ioriam in præiudicium filiorum opus erit noua facultate, & adde q̄ dixi supra parum post principium huius glo. ¶ Aduerte etiã quod qui ludit rem maioriarũ perinde est ac si re alienasset vnde incideret in pœnã alienatis, gl. not. in l. 3. §. miles. ff. de re mili. ¶ Et quid si lude ret super re maiorie in tanta quantitate quod non esset spes luitio nis? vide l. qui habebat. ff. de lega. 3. & Bal. in §. aut si libellario quib⁹ mo. fe. am. l. si aduerte q̄ si quis habuit à principe licentiã vendendi rem maioratus & morte perueniens non fecit non succedat filiorum eius in maioriam vendere ex tali facultate, vt tradit not. in Bal. in §. marchio. col. 1. vers. pone concessum est priuilegium, de his qui feudum dare possunt. Item & aduerte quod si ille qui habuit licentiam vendendi rem aliquam maiorie emat talem rē p̄ interpositam personã, vt fortè alteri filio relinquat, quod non obstante tali licentia, & tali alienatione vocatus ad maioriam poterit talem rem petere. arg. l. si is qui bonis. ff. de acq. iur. hære. Adde Bal. in l. ordo. co. 2. vers. quæro data est potestas. C. de execu. rei iudi. ¶ An autē precii quod habet ex re que permititur vendi ex maioratu sit maiorie, vt conuertatur in emptio: an alicuius rei immobilis, & si in facultate ad vendendũ hoc non exprimat videtur quod sic ex his quæ not. Bal. in c. 1. de feud. non habent propriam naturam feudi. vers. quæro nunquid precium ex quo in casu isto precium habetur ex causa lucratiua. ¶ Sed quid si possessor maiorie iurauit quod non alienabit rem maiorie q̄ tamen postea impetrauit licentiam à rege quod possit alienare tancens de iuramento prestito, an poterit tunc alienare? videbatur quod sic ex dicto Bal. in c. in prin. col. 4. de his qui feud. dare possunt. ¶ Si & circa hoc quæro si prælati iurauit. referens Ioan. Andr. in c. vt sup. de rebus ecclesie non alienã. dicentem q̄ si prælati iurauit non alienare sine licentia Papæ, quod si impetrat licentiam à Papa tunc iuramento quod potest alienare, neq; sit transgressio iuramenti. Vide tur tamen in hoc dicendũ quod si istud iuramentũ, prælatum futuris successoribus, vel ad eorum fauorem, & conseruationem rerum maioriarũ, quod tunc non valebit alienatio etiam si impetret licentiã tacito iuramento. quod & est de mente Ioan. Andr. in d. c. vt sup. dũ dicit, quod si iurasset non alienare sine licentia metropolitani, quod tunc est impetrat à papa talem licentiã tacito iuramento non teneat licentiã neq; possit fieri alienatio. ¶ Aduerte etiam quod vigore talis facultatis regie non debet vendi neq; pro dote obligari res preciosiores seu res magne maiorie: si de vilioribus potest tansieri, & q̄ verari debet in hoc arbitrium boni viri. l. magis viro. §. ne p̄sim. ff. de reb. cor. & ibi Bal. notabiliter. Bar. in l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. ¶ Et si data fuit licentia regia ad obligandum res maiorie pro dote videtur & dari vt possint vendi. l. si pupillorũ. §. 1. & ibi Bal. ff. de reb⁹ eorũ. Si tamen licentia daretur ad vendendum non possent eius virtute res maiorie obligari, vt in d. l. si pupillorum. §. si propter. quia à forma decreti non est recedendũ. adde l. fi. C. de præd. curial. lib. 10. & glo. in l. non debet. ff. de regu. iuris. ¶ Sed pone quod data fuit licentia alternativè ad vendendum vel ad obligandum res maiorie pro aliqua necessitate potest enim sic alternativè dari, vt in d. §. si prætor an tunc si eligat obligare, possit postea vendere: & videtur quod nõ per tex. in l. cuius. ff. de curato. furio. quod fortè procederet si per viã obligationis satis esset necessitati consultum non aliis. ¶ Quid autē si possessor maiorie legauit aliquã rem maiorie & postea impetrat facultatē regiã ad extrahendum talem rem à maioria, an reconualeat legatum? vide l. seruum filij. in prin. ff. de lega. 1. & ibi Bar. & Paul. ¶ Quid autem si ille qui vult impugnare alienationem rei maiorie cum facultate regis factam sit clericus videtur quod si tempore facultatis iam erat clericus, quod possit: quia si princeps de eo disposuit: vt non possit cõtrauenire nõ potuit ex defectu potestatis: si verò tantũ generaliter puidit, quod null⁹ contraueniat: ista verba generalia non referuntur ad impossibilia disponenti, & ad ea ad quæ sua iurisdicctio se non extendit, vide Bald. in l. fin. §. in computatione in fin. C. de iure deli. & Barro. in l. si quis sub conditione. ff. de conditionibus in l. titutioni. ¶ Sed pone, quod rex dedit licentiam alienandi aliquam rem maiorie, an ille ad quem pertinet post mortem alienantis poterit impedire traditionem possessionis offerendo precium rei, ad subleuandam necessitatem pro qua venditur? videtur dicendum quod sic. & facit bene quod notat Bald. in §. deniq; versiculo. Item nota, quæ fuit prima causa beneficii. amied. vbi tractat de successore, qualiter impedit alienationem, Imò & videtur quod nec dũ proximius in gradu hoc possit verũ etiã quilibet alius de familia

votatorum facti. l. qui roma. §. cohæredes. ff. de verborum obligatio nibus. & tex. singularis in ratione sui. in l. virilis. ff. de lega. præf. §. si adierit. & facit optime l. peto. §. fratre. ff. de legatis secundo. Item & videtur quod tali casu locus fit retractui ex legis dispositione, quia res est de genere seu auolengo. ¶ Quid autem si princeps dedit licentiam alienandi ex maioria pro dote filie: & tamen pater non dotauit filiam: sed in suos vsus expendit, an poterit successor maiorie petere res alienatas? videtur quod sic ex dicto Bart. per tex. ibi in l. is q̄ §. ei qui. ff. de lega. præf. vide tamen quæ dixi in l. 2. titu. 13. s. partia. Adde etiã. l. si operari iudicio. ff. de ope. liber. iuncta. glo. ibi in verbo dãda. versic. sed quare in certa. vnde idem esset si venditor præcium non consumpsit vñ de pectinia illa conuertetur in vtilitate maiorie. Item si alienatio fuit nulla seu non teneat res debet manere pateris maiorie filium, & non penes omnes hæredes. l. sicut. ff. de ope. liber. ¶ Sed quid si ille, q̄ ex facultate poterat extrahere à maioria rē aliquam pro dote filie, vel alias leget filie talem rem, cõonere si ipsa dederit filio suo, qui succedebat in maioria talem rem vel tantã quantitatē: & erat talis maioria, in qua non succedebat femina (tan tribus masculis: contingit quod moritur pater, item & filius masculus & succedit quidam masculus transfuersalis, cui filia recusat dare rem vel quantitatem à patre iniunctam, dicens quod ipsa est hæres fratris: & sic adimpletum est onus iniunctum, an teneatur adhuc soluere transfuersali succedenti in maioria, quod soluere debebat frater? dic quod sic per tex. nota. in l. si quis. §. si de lega. præf. ¶ Item pone quod quis impetrauit à rege, vt possit extrahere à maioria talem rē pro secundo filio, qui filius ante acceptationem mortuus est, an reuertetur talis res ad maioriam? & videtur quod sic per tex. in l. proponebatur. ff. de castren. pecu. & l. filius familias. & l. hæreditatem. §. pater cum seqn. eo. titu. & confert ad hoc quod si rex cõcessit quod possit vendere rem maiorie Titio non videtur concedere, quod vert dat Seyo, scdm And. de Yser. de phib. feudi aliena. p̄ Fred. c. Impialẽ. 1. respõsõ. l. cũ seruo. 1. respõsõ. ff. de cõtrahenda. pene. Lucas de penna. in l. si qn. in fin. C. de bonis vacat. l. 10. ¶ Sed pone q̄ possessor maiorie habuit licentiã à principe alienandi aliquã rē ex maioria, q̄ in vita non alienauit, sed cõmilit filio successor: vt id faciat, an possit videt q̄ nõ p̄tex. in l. cõrdone. ff. de ope. liber. in contrarium tamẽ fortiter facit. l. sicut. §. si debitor. ff. quibus mo. pig. vel hypo. fol. vbi qui consentit debitori videtur cõsentire hæredi eius, pro resolutione videas Bar. in l. si marito. §. si voluntate. ff. fo. ma. vbi distinguit inter consentientem ex voluntate, & consentientem ex necessitate, & ego adderem in consentiente ex necessitate, an duret necessitas in hærede vel non, quid enim si necessitas dotandi fororem adhuc duraret pro qua princeps alienatione permisit? certe tunc cum duret necessitas durabit, & licentia ex mente Bart. in d. §. si voluntate. ¶ Sed quid si testator qui condidit maioriam concessit licentiã vendendi, donandi, & permutandi, prout vellet rem maiorie an possit tempore mortis legare, & si transtulit multũ tempus, q̄ nunquã disposuit possit licentiã: fortè pot argui q̄ nõ ar. l. viuus. ff. si quis in fraude patro. licet non multũ faciat. Tu cogita in hoc. ¶ Aduerte etiam q̄ iste licentię quæ dant à principe ad alienandas res maiorie intelligi debent dũ modo alienet bona fide, & sine fraude maiorie: ex notatis p̄ Bart. in l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. bonus tex. in l. 1. §. p̄. & l. si licet. ff. si quid in frau. patro. ¶ Quid autē si habebat licentiã vendendi rē ex maioria, & sic generaliter: iste nõ habebat duas maiorias, vnam ex parte patris, aliam ex parte matris, vendidit rem ex maioria matris, tanquam si esset maiorie patris an tenebit venditio? & videt quod sic, vt notat glo. & ibi Bar. & Platea in l. 1. C. ne fiscus rem quam vendidit. eum. lib. 10. contrariũ tamen esset, si licentia fuerat specialis ad rē ex maioria matris, si vendidisset rē ex maioria patris, vt vult ibi Platea in eo quod dicit de re quæ erat alterius ecclesie, cuius rector non consentit. & adde Bal. in d. l. 1. & in c. 1. de his qui feud. dare poss. colu. 1. vers. sed nunquid superior. ¶ Quid si minor. 25. annis impetrauit licentiã regiã ad vendendam rem maiorie, vendidit & tradidit & postea in integrum restitutus est aduersus venditionem: & rehabit rem, an reincidat in maioriam? dic quod sic. l. secunda. §. interdum. & ibi Barto. ad fin. ff. de vulga. & pupill. prima. §. si quis adita ff. ad Tertulianum. ¶ Sed pone, quod minor possidens maioriam impetrauit à principe facultatem alienandi aliquam rem, ex ea non facta mentione etatis: an tenebit alienatio? & videtur dicendum, quod si alienatio erat ex causa necessaria, & seruata fuerit solennitas requisita in venditione rerum minorum, quod tenebit alienatio: quia & si expressisset etatē adhuc princeps dedit licentiam, ex quo causa erat uecessaria. Si verò alienatio fuit ex causa volũtaria, nõ tenebit alienatio, ex q̄ princeps minori in tali casu facultatē nõ dedit, seu nõ ita de facili. c. postulasti. & c. sup. l. 1. de referri. ¶ Sed pone q̄ minor sine facultate vendidit, & sine solennitatibus postea facta mentione etatis, & maiorie impetrauit à principe cõfirmationē venditionis: videt q̄ sufficiat: quia auctoritas principis supplet onus

venem. nota etiam vnum quod Bal. dicit mirabile in rub. C. de reuo can. his que in fraud. credit. aliena. sunt ad fi. quod in casu quo quis est institutus non contemplatione sua: sed fideicommissario, quod tunc non detrahet quartam Trebellianicam per text. singulari. & ibi Cy. in l. in fideicommissi. §. cum polidius. ff. de vfu. vbi etiam videbis per Alex. in additio. ad Bar. dicit etiam Bal. in d. rub. ad finem. quod vbiq; quis tenet restituere hereditatem ex contractu, nihil detrahit allegat. l. quidam cum filii. ff. de heredi. institutu. Et aduerter q regulatiter extra certos casus, de quibus per Bald. in l. i. libemus. in princ. C. ad Trebelli. non potest heres sumere istam quartam in vna re, vel rebus p eum electis & beneficiis deducendi istam quartam tran sit ad herede. l. quanquam. C. ad leg. falcid. Et an testator possit prohibere Trebellianice detractionem, dixi in l. 6. §. eo. vbi communiter tenet dixi q sic. Quod an procedat etiam in liberis primi gradus, de restituendo grauat is est inter scribentes maxima concertatio: & quod no possit pater prohibere filiis rogatis talem detractionem: tenet Bar. & Salyce. per tex. ibi. in. d. l. i. libemus. C. ad Trebellia. & idem tenet Dicitur con filio. §. i. & conf. 218. Iason. in l. Marcellus. nu. 55. ff. ad Trebellia. Ludo. tamen Roma. singulari. 192. tenet contrarium: imo q prohiberet in his possit. cuius opinionem etiam tenuit Cyn. in. d. l. i. libemus. & ista opinionem dicit communem Pau. a monte pico. in. l. in quartam. co lum. 17. ff. ad l. falcid. prout late tradit Didacus a Couarrutiu. in relect. capituli Raynuntius. de testa. §. 2. nume. 7. qui adheret opinioni Bal. tanquam filiis fauorabili, & secundum eum magis communiter recepta.

rencia a otri. Pero deue contar en esta su parte a las cosas q el fazedor del testamēto le mando si las ouo. E aun dezimos, que los frutos b que tomo de tal herencia, de mientra que la ouo, si fueren tantos, que montarē tanto quāto podria valer la quarta parte, que el deue auer: estōce non deue tomar c ninguna cosa de la heredad, ante la deue dar libre e quita, a aquel a quien le rogaron que la diesse. E si por auentura tanto non valiesen los frutos que el faco ende, contando ante lo que el rescibio dellos sobre esto, deue se entregar de los bienes de la herencia, fasta q aya la quarta parte. E si mas montaren los frutos, que lo que el deue auer por razon desta quarta parte, estōce dezimos, que si el testador le señalo dia aque rindiessse la heredad, e a aquel plazo la entrega a aq̄l a que la deuia entregar: q̄auer deue todos los frutos por la quarta parte, q̄ deuia auer, quāto q̄er q̄ valā mas. E si

linferri, quod hic disponitur procedere sue filij grauentur restituere aliis liberis, siue extraneo, licet Cynus Alber. Fulgo. Corneus. in. d. l. i. libemus. Alex. in. d. l. in fideicommissaria. col. 3. tenuerunt contrarium, quando extraneo. primum tamen (quod ex illius, generalitate approbati videtur) tenuerunt Salyce. & Pan. in. d. l. i. libemus. Ioan. de Imol. in. l. quod de bonis. §. cum auus. ff. ad legem falcidiam. & Ripa. in dicta lege in fideicommissaria numero. 29. quia maior ratio & fauor filij grauatū esse quando grauatū restituere extraneo, quam quando alteri filio.

g *En la su parte legitima.* Si intelligas in debito iure nature plantam est: quia talem legitimam & legitime fructus, debet filius habere, vt in. l. scimus. §. repletionem. C. de in officio. testa. Bald. in. l. non est am biguum. C. famul. herciscun. gl. in. d. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebelli. Et an idem orit in legitima debita ascendentibus, vt fructus non computentur in ea? Bal. tenet quod non. in repetitio. capituli. si pater. de testa. libr. sexto. allegat. l. filius familias. ff. ad legem falcid. & idem vult Alexan. in. d. l. in fideicommissaria. colum. quinta vbi dicit se alibi hoc non legisse, & quod pro Bal. adduci potest. quia §. repletionem. solum loquitur in legitima descendentium: ergo in ascendentibus remanent incorrecta iura antiqua volentia indistincte, quod fructus imputentur in legitimam. l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inofficio. testam. mibi tamen plus placet, quod idem sit in legitima ascendentium per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testam. & l. 6. in ordin. tauri. & quia l. filius familias. loquitur in falcidia, non in legitima: & quia dispositum in vno ex correlatiuis, disponit in alio, seu censeri debet dispositum in alio. l. fin. C. de cupress. lib. vndecimo. si vero intelligas ista. l. de Trebellianica, prout etiam debet intelligi, & ipsa loquitur, procedit etiam plane, concordans cum dispositione. d. l. i. libemus. neque mirum Trebellianicam. si lex ista vocet legitimam, & sic etiam vocat falcidiam, vt habetur in. l. quarta supra eod. & intellige de fructibus perceptis, post mortem testatoris: vt illi non computentur in legitimam debitam iure nature, neq; trebellianicam, percepti vero ante mortem, seu tempore mortis pendentes censentur, vt reliquæ res hereditarie & possunt computari & assignari a iudice pro legitima, vel Trebellianica, secundum Alex. quem vide in. d. l. in fideicommissaria. colum. 3.

a *Contra en esta parte.* Adde. l. in quartam. ff. ad legem falcid. & not. quod portio hereditaria donationis, quæ morte confirmatur, in trebellianicam imputatur. l. filium quem habentem. C. famul. herciscun. secundum vnam lecturam de qua per Bal. ibi. §. col. Item etiam computatur datum causa conditionis implenda, vide ibidem & l. cum pater. in prin. ff. delega. 2.

b *Las fructos.* Concord. cum. l. in fideicommissaria & c. l. mulier. §. si heres. & l. ita tamen. §. heres ex affe. ff. ad Trebell. & vide per glof. in. d. l. in fideicommissariam. Quid autē si testator iussit restituere quarta, an tunc fructus computentur in quartam? vide per Alexan. post Rapha. in. d. l. in fideicommissaria vbi Alex. col. 5. quod tunc no computentur quod est bene notandum.

c *No deue tomar.* No ergo possit heres dicere, volo fructus restituere, & quartam in aliis rebus hereditariis habere: vt hic patet cuius contrarium dicebat Rapha. relatus ab Alex. in. d. l. in fideicommissaria vbi Alex. tenet contra eum, post Imol. in. d. §. si heres. & opinio Imo. & Alexan. approbatur hic.

d *Enesse negligente.* Quid si non fuit negligens: quia forte erat absens. Barto. & docto. communiter in. d. l. in fideicommissaria tenent tunc tantum fructus cedere lucro cohæredis, qui non fuit in mora.

e *De la su parte que deue auer.* Et si fructus, quos percepit vltra quartam restituit: reliqui computantur in quartam. Quid tamen si fideicommissarius, dicat in tali casu, quando heredis mora interuenit, q̄ vult quod fructus post moram percepti sibi restituant, & quod heres ha

beat quartam, de aliis rebus hereditariis, an sit audiendus: videtur q̄ non, ex quo lex ista vult, q̄ fructus intra quartam computentur in ea, quod plane procedit volente fideicommissario, seu no contradicente: eo autē inuito non exprimit ista. l. vnde satis videtur q̄ quā q̄ fideicōmissario in hoc succurratur: ne alias dicam^o esse in potestate heredis

no le señalaron dia cierto, aq̄ diessse la heredad, e aq̄l q̄ la deuia auer fuisse negligēte^d en demādar la, sabiēdolo, estōce dezimos q̄ este q̄ era tenedor de la heredad aura los frutos della, e no los cōtara en la su quarta parte. Mas si este a. u. l. fuisse rebelde de dar la heredad o lo metiesse por alōgamiēto maliciosamēte: estōce quāto q̄er q̄ valā mas los frutos, q̄ el esquilmō de la su parte, q̄ deue auer: c. sera tenudo de los dar al otro cō la heredad. E lo q̄ diximos en esta ley, en razón de los frutos, q̄ deue ser cōtados en la quarta parte, segū q̄ es sobredicho, ha logar quādo el heredero a que ruega q̄ de la heredad a otri, no es de los fijos del testador. f. Ca si dellos fuesse: estōce los frutos q̄ esquilmā f se este fijo del fazedor del testamēto, miētra q̄ touiesse la heredad en su poder, no serā cōtados en la su parte legitima: s. ante dezimos q̄ esta parte deue ser sacada enteramēte, de los bienes de la herēcia, e

per culpā, & morā suā habere sibi quartam in talib^o fructib^o, inuito fideicommissario: cū nō sit in potestate heredis, i qua re velit deducere quartam sed iudicis arbitrio comittitur. Barto. & alij in. l. i. quartam. ff. ad leg. falcid. & q̄ fidei cōmissari^o in hoc sit audiendus tenet Ioā. de Imo. & Alexan. post Lac. de Raue. in. d. l. in fideicommissaria.

f *Fijos del testador.* Concord. cū. l. i. libemus. C. ad Trebell. & procedit in liberis primi gradus tantū, vt hic & ibi & not. ex generalitate huius

g *En la su parte legitima.* Si intelligas in debito iure nature plantam est: quia talem legitimam & legitime fructus, debet filius habere, vt in. l. scimus. §. repletionem. C. de in officio. testa. Bald. in. l. non est am biguum. C. famul. herciscun. gl. in. d. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebelli. Et an idem orit in legitima debita ascendentibus, vt fructus non computentur in ea? Bal. tenet quod non. in repetitio. capituli. si pater. de testa. libr. sexto. allegat. l. filius familias. ff. ad legem falcid. & idem vult Alexan. in. d. l. in fideicommissaria. colum. quinta vbi dicit se alibi hoc non legisse, & quod pro Bal. adduci potest. quia §. repletionem. solum loquitur in legitima descendentium: ergo in ascendentibus remanent incorrecta iura antiqua volentia indistincte, quod fructus imputentur in legitimam. l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inofficio. testam. mibi tamen plus placet, quod idem sit in legitima ascendentium per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testam. & l. 6. in ordin. tauri. & quia l. filius familias. loquitur in falcidia, non in legitima: & quia dispositum in vno ex correlatiuis, disponit in alio, seu censeri debet dispositum in alio. l. fin. C. de cupress. lib. vndecimo. si vero intelligas ista. l. de Trebellianica, prout etiam debet intelligi, & ipsa loquitur, procedit etiam plane, concordans cum dispositione. d. l. i. libemus. neque mirum Trebellianicam. si lex ista vocet legitimam, & sic etiam vocat falcidiam, vt habetur in. l. quarta supra eod. & intellige de fructibus perceptis, post mortem testatoris: vt illi non computentur in legitimam debitam iure nature, neq; trebellianicam, percepti vero ante mortem, seu tempore mortis pendentes censentur, vt reliquæ res hereditarie & possunt computari & assignari a iudice pro legitima, vel Trebellianica, secundum Alex. quem vide in. d. l. in fideicommissaria. colum. 3.

a *Maguer el testador.* Concord. cum. d. l. i. libemus. & istud virget multum ad illud, quod dixi. §. ea. l. in glo. i. quod non possit pater prohibere Trebellianicam filiis primi gradus: an tamen hodie stantib^o. l. huius regni filius grauatū debeat non solū habere legitimam: sed etiam Trebellianicam: dicit vbi in. l. 2. tit. 5. §. ea. parti. in glo. vbi dixi quod tatum poterat detrahere legitimam, de iure nature: etiā eo casu quo de iure antiquo poterat detrahere duas quartas.

b *Si es rebelde.* Adde. l. nā q̄ §. qui compul sus. ff. ad Trebellia. & C. eodem. l. non iustam.

c *Su parte.* Ad de inst. de fideicommissa. heredita. in. §. sed quia. cum duob^o. sequenti. & §. si quis vna.

d *En las deudas.* Et sic pro rata illius quartæ tenetur creditoribus: no autē legatariis. vt in. l. 1. & 2. C. ad Trebellia. super quo tamen vide la ticus. per glof. nota. & magister aliter dicit in. l. 1. §. si in glo. ff. ad Trebell. & per Pau. de Caltr. in. d. l. 1. & 2. C. eod. & per Alexā. in. d. l. §. sed si quadringen ta.

e *En el título.* Vide ea. parti. tit. 1. §. cum sequentibus.

f *En escrito e sin el.* Adde. l. fi. C. de bon. liber. & l. fi. C. eod.

g *Cinco testigos.* Adde. d. l. fi. C. eod. vide hodie quod habetur in. l. i. tit. de los testamentos. libr. 5. ordina. reg. & in. l. 3. in ordina. tauri. & habes hic q̄ non requiritur testes in codicillis esse rogatos: cum dicit que se acierten y. adde. d. l. fi. in. fi. C. eod. & adde. l. 3. tit. 16. §. 3. parti.

Titulus. 12. De codicillis.

non de los frutos della: maguer el testador a lo ouiesse mādado de otra guisa. Pero lo que diximos desta quarta parte en esta ley, se deue entender desta guisa, q̄ el heredero la deue auer, quādo entra la heredad de su orado, sin constreñimiento ninguno, que el juez le fiziesse. Mas si es rebelde b, non la queriendo entrar: e lo ouiesse a fazer por premia e mādamiēto del juez: estonce non sacara la quarta parte sobredicha. Ante dezimos, q̄ es tenudo de dar, e de entregar la heredad con los frutos della, a aquel q̄ le rogo, o mando el testador que la diesse. Otrofi dezimos, que el es siempre tenudo de pagar su parte c, de las deudas d que deuiesse el testador, quāto le copiesse a pagar, por razon desta quarta parte.

non de los frutos della: maguer el testador a lo ouiesse mādado de otra guisa. Pero lo que diximos desta quarta parte en esta ley, se deue entender desta guisa, q̄ el heredero la deue auer, quādo entra la heredad de su orado, sin constreñimiento ninguno, que el juez le fiziesse. Mas si es rebelde b, non la queriendo entrar: e lo ouiesse a fazer por premia e mādamiēto del juez: estonce non sacara la quarta parte sobredicha. Ante dezimos, q̄ es tenudo de dar, e de entregar la heredad con los frutos della, a aquel q̄ le rogo, o mando el testador que la diesse. Otrofi dezimos, que el es siempre tenudo de pagar su parte c, de las deudas d que deuiesse el testador, quāto le copiesse a pagar, por razon desta quarta parte.

Titulo. XII. De los escritos que fazen los omes a sus finamientos, aque llaman en latin codicillos.

Codicillos dizen en latin vna manera de escritos pequeños, que fazen los omes despues que han fecho sus testamentos, para crescer, o menguar, o mudar alguna de las mandas que auian fechas en ellos. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los testamentos, que son mayores escrituras, que los omes fazen, por razon de sus finamientos. Otrofi

Titulus. 12. De codicillis.

a *Codicillus est brevis scriptura ante vel post testamentum facta: & possunt codicillare omnes qui possunt testari: prodest enim codicillus: quia per eum possunt legata in testamento augeri vel minui: & potest codicillus in scriptis vel sine coram quinque testibus fieri: etiā si non sint rogati. h. d.*

b *De catorce años.* Is enim potest facere codicillos, qui de iure potest facere testamentum. l. diuus. §. codicillos. ff. de iur. codicillo. Quid autem si caueretur statuto, quod minor. 25. annis non possit testari, an poterit codicillare. post. 14. annos? Barto. quod non. in. l. 2. ff. delega. 2. contrarium tamen tenet Bal. in. l. fi. C. de testa. ver. quid si statutum dicit.

c *En el título.* Vide ea. parti. tit. 1. §. cum sequentibus.

d *En escrito e sin el.* Adde. l. fi. C. de bon. liber. & l. fi. C. eod.

e *Cinco testigos.* Adde. d. l. fi. C. eod. vide hodie quod habetur in. l. i. tit. de los testamentos. libr. 5. ordina. reg. & in. l. 3. in ordina. tauri. & habes hic q̄ non requiritur testes in codicillis esse rogatos: cum dicit que se acierten y. adde. d. l. fi. in. fi. C. eod. & adde. l. 3. tit. 16. §. 3. parti.

Hereditas in codicillis non potest dari nec adimi directe: nec conditio heredi instituto apponit: sed si in codicillis herede immeriti certa ratione expressa dicit testator, probata ratione non habebit hereditatem. Item per fidei. hæres in testamēto vel ab intestato in codicillo rogatus tenetur restituere hereditatem & potest ex ea quartam trebellianicam retinere. h. d.

de todas las cosas, que pueden ser puestas, e fechas en ellos. Queremos aqui dezir destas escrituras sobredichas. E mostraremos, que quiere dezir codicillus. E aque tiene pro. E quien lo puede fazer. E en que manera deue ser fecho. E sobre que cosas. E que departimiento ha entre los testamentos, e los cobdicilos. E de si diremos, como se pueden defatar.

Ley. 1. Que quiere dezir cobdicilo: e aque tiene pro e quien lo puede fazer: e en que manera deue ser fecho: e sobre que cosas.

Codicillus en latin, tato quiere dezir en romance, como escritura breue, que fazen algunos omes despues que son fechos sus testamentos o ante. E tal escritura como esta, tiene grā pro: porque puede ome en ella crescer o meguar las madas que ouiesse fechas en el testamento. E puede lo fazer todo ome q̄ sea mayor de catorce años, f e la muger de doze años, solamente que non sea de aquellos a que es defendido, segun diximos en el titulo s de los testamentos. E puede ser fecho el cobdicilo en escrito e sin el, h solo que se acierten y cinco testigos, i quando lo faze. E puede ser en el mandadas todas las cosas, que pueden ser dexadas en el testamēto, por razon de manda.

Ley. 11. Que en el cobdicilo non pueden ser esta blecidos herederos derechamente.

Nlos cobdicilos non pueden ser establecidos herederos k

dubium, an cū hodie de iure regni eadem solemnitas, & numerus testium debeat interuenire in codicillis, quæ in testamento, & in testō sufficiunt quinque testes, vel tres cum tabellione, iuxta l. ordina. si qs hodie in codicillis aliquem instituat directo, an tenebit institutio ac si facta esset in testamento? & videbatur q̄ non ex eo quod not. Bal. in. l. filij. circa fi. C. famul. herciscun. vbi concludit q̄ hereditas directe dari non potest, etiam si pater in codicillis filios instituat: quia cum relinquere hereditatem directo in codicillis speciale sit in iure: ergo in contrarium est ius commune. & idem voluit Bal. in. l. humanitatis. col. 12. ver. sed nunquid ista exemplaria. C. de impuber. & aliis sub sti. & tamen constat valere testamētum inter liberos etiam cū minor numero testium. vt in. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testa. l. 7. ti. 1. §. ea. parti. & sic si testator vocet codicillū dispositionem illam, in qua directo instituit, curabimus de nomine: de mente quæ per nomē significatur: quia ciuilia nomina retinenda sunt in sui natura. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupil. idem tenet Salyce. in. d. l. filij quando ex dicto notarij, vel alias constat patre voluisse codicillari. In contrariū tamen facit quod not. Bar. in. d. l. hac consultiissima §. si quis aut. & in. l. 2. ff. de iniur. rup. testa. & in. l. militis codicillis. in prin. ff. de testa. mil. vbi tenet patrem posse in codicillis filio pupilla-

riter substiture venientes ab intestato, & reuocare substitutione pu...

derechamente: a porende si algun testador ouiesse estabescido heredero en su...

re substiture venientes ab intestato, & reuocare substitutione pu...

Derechamente. Verba tamen directa in codicillis posita, bene tra-

nis heredis non potuit adimi in codicillis, licet fecus effect, si extra-

ouiesse estabescido a otro por su herede ro en su testamento, rogasse o le manda-

Partida III. Que departimiento ha entre los testa- metos e los codicillos, e como se pueden defatar.

Departimiento s ha muy gran- de entre los codicillos e los testamentos. Ca los codicillos bien se pueden fazer, maguer non pon-

En las leyes. Vide s. titu. l. i. fina.

In codicillis non requiritur testes esse rogatos, nec requiritur sigil- lum nec primus codicillus per secundum reuocatur, nisi expresse re-

Departimiento. Ponit in quibus differant codicilli a testamentis, & adde Azo. in summa. C. eo. col. 2. Aduerte etia, q qui decedit cu codi-

Condicion. Adde. d. s. dire cto. inst. eo. & l. diui. in prin. ff. eo. l. pe. s. fi. ff. de condit. institu.

Desheredar. Vide in d. s. codicillis. & l. non codicil- lum. C. de testa.

Perderia. qz auferetur haereditas velut ab indigno. l. haereditas. C. de his quibus vt indign. & l. 23. titu. i. ead. partita.

Semejantes. Que sonent in fideicom- missum, vt in d. s. codicillis. & s. directo. & d. l. si idem C. eo. si tamē essent omni- no verba dire- cta ex beni- cta ex beni-

En las leyes. Vide s. titu. l. i. fina.

cilli dicuntur testamentum. glo. in. l. 2. in verbo. ex omnibus. & ibi Bald. C. communia de lega. gl. in. l. 2. in verbo omnis. C. de conti. pe- cu. & glo. fina. in. c. quamquam. de vfu. lib. 6.

De codicillis in scriptis loquitur, vt vides in testamētis enim in scriptis est vbi subscriptiones & signacula testiu requirunt. l. i. tit. i. ea de parti. l. hac cōsultissima. i. prin. C. de testa. Sed est du bium hodie, maximē sate dispositioe. l. 3. in ordi. tauri. An si codi- cill' fiat i scri- ptis requirat, q testes se sub scribant put etiā debz sub scribere in tes- tamento i scri- ptis, ex teno- re illius. l. & s. maximē: q. l. si. in si. C. cod. de q ista sum- pta est exige- re vt subscri- ptioe testiu, quando codi- cillus fit i scri- ptis, & ita te- net ibi glo. Al beri. Alexā. & Iason. cū em ibi lex dicit sub notationē intelligit, id- est subscri- ptionem. p. l. in donationi- bus. C. de do- na. vnde dicit bene esse ve- rum, qd in codicillis in scriptis non exigunt sigilla: subscriptiones ta- men testium sic & istud videtur de iure cōi potius tenēdū, quā illud quod dixit Azo. C. de codicill. in summa. col. 2. & etiā glo. in. s. fi. inst. de codicill. vbi voluerunt neq; signacula neq; subscriptiones testium exigi: dicit enim Azo. hac verba. Item in testamentis septem exigun- tur testes, & rogati: & exigitur in testō, quod fit i scriptis subscriptio- nibus vero nihil dixit, vnde non videt corrigere in hoc ius cōmune: sed hoc sub eius dispōne relinquere, licet Michael de ciferentes vnus ex glossatoribz. l. tauri. in. d. l. i. dicit q ista. l. partitarū. disponit con- trariū, quod d. l. i. quod nō est dicendū: quia vt vides tantū dicit de sigillis non de subscriptionibus: dicebat etiā vbi. S. dicit Michael. q ex illa. l. taurina sibi vt quod hodie attenda dispositione. d. l. tauri, re- quiratur subscriptio testiu in codicillis, sicut requirit in testamento, qn codicillus fiet in scriptis, & quod licet illa. l. loqua in testamento per eandē rationē, vt falsitas euictetur, extēdatur ad codicillos. sed ad- uerte quia. d. l. 3. pōt induci secūdū vnū sensum quod qn loquitur de solennitate codicillorū, intelligat tam de codicillis nūcupatiue factis, quam in scriptis. & quod qualitercūq; fiant seruet in eis dispō. l. ordina. regis Alfonso: & sic qd sufficiunt tres testes ciues cū tabellioe: vel quinq; sine tabellione. & quemadmodū in testamento nūcupati- uo corā tabellione nō requirit subscriptio testiu, ex dispōne. d. l. ordi- sic neq; in codicillis licet in scriptis fiant: cū enim. l. i. l. i. prius loqua- tam de testamento, nūcupatiuo, quā de testō in scriptis, & distinguat solennitate, que debet interuenire in eis, & postea subdat q in codi- cillis interueniat solennitas requisita in testamento nūcupatiuo, iux- ta. d. l. ordina. tenorē apertē videt loqui de codicillis, etiā in scriptis factis. arg. l. i. ff. de reb. dub. & c. inquisitioni. & c. r. requiris. de appel- la. iste tamen intellectus ad illam. l. nō potest stare: nam tota illa lex, venit ad interpretationē. l. ordina. n. qd disponit tantū de testamen- to nūcupatiuo, & ad tollendū dubia, que ex ea oriebant, & quaten⁹ loquitur de testō in scriptis est ad limitationē. d. l. & intra vnū capitu-

Titulo. XIII. De las

herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el Señor della muere sin testamento.

in codicillis in scriptis non exigunt sigilla: subscriptiones ta- men testium sic & istud videtur de iure cōi potius tenēdū, quā illud quod dixit Azo. C. de codicill. in summa. col. 2. & etiā glo. in. s. fi. inst. de codicill. vbi voluerunt neq; signacula neq; subscriptiones testium exigi: dicit enim Azo. hac verba. Item in testamentis septem exigun- tur testes, & rogati: & exigitur in testō, quod fit i scriptis subscriptio- nibus vero nihil dixit, vnde non videt corrigere in hoc ius cōmune: sed hoc sub eius dispōne relinquere, licet Michael de ciferentes vnus ex glossatoribz. l. tauri. in. d. l. i. dicit q ista. l. partitarū. disponit con- trariū, quod d. l. i. quod nō est dicendū: quia vt vides tantū dicit de sigillis non de subscriptionibus: dicebat etiā vbi. S. dicit Michael. q ex illa. l. taurina sibi vt quod hodie attenda dispositione. d. l. tauri, re- quiratur subscriptio testiu in codicillis, sicut requirit in testamento, qn codicillus fiet in scriptis, & quod licet illa. l. loqua in testamento per eandē rationē, vt falsitas euictetur, extēdatur ad codicillos. sed ad- uerte quia. d. l. 3. pōt induci secūdū vnū sensum quod qn loquitur de solennitate codicillorū, intelligat tam de codicillis nūcupatiue factis, quam in scriptis. & quod qualitercūq; fiant seruet in eis dispō. l. ordina. regis Alfonso: & sic qd sufficiunt tres testes ciues cū tabellioe: vel quinq; sine tabellione. & quemadmodū in testamento nūcupati- uo corā tabellione nō requirit subscriptio testiu, ex dispōne. d. l. ordi- sic neq; in codicillis licet in scriptis fiant: cū enim. l. i. l. i. prius loqua- tam de testamento, nūcupatiuo, quā de testō in scriptis, & distinguat solennitate, que debet interuenire in eis, & postea subdat q in codi- cillis interueniat solennitas requisita in testamento nūcupatiuo, iux- ta. d. l. ordina. tenorē apertē videt loqui de codicillis, etiā in scriptis factis. arg. l. i. ff. de reb. dub. & c. inquisitioni. & c. r. requiris. de appel- la. iste tamen intellectus ad illam. l. nō potest stare: nam tota illa lex, venit ad interpretationē. l. ordina. n. qd disponit tantū de testamen- to nūcupatiuo, & ad tollendū dubia, que ex ea oriebant, & quaten⁹ loquitur de testō in scriptis est ad limitationē. d. l. & intra vnū capitu-

Titulo de los testamentos. l. i. & l. 2. & l. 120.

lum. & cum tranfit ad alia capi. scilicet ad testamētū caci, & codicil- los reuertit ad explanationem. d. l. ordina. & sic loquitur, de testamē- to nūcupatiuo. caci: quia cecus nō potest testari in scriptis, vt dixi in. l. 14. tit. i. ea. parti. & loquitur etiam de codicillis nūcupatiue factis, iuxta. d. l. cuius dubia explanat, confert ad istum intellectu quod tradit Bart. in l. p. rator ait. s. eritq; differen- tia. ff. vi bono- rapt. & quod habet in. d. c. inquisitioni. & notatur in. d. l. fi. & qd alias intelligēdo in duceretur cor- rectio. d. l. fin. requirētis sub- scriptionē tes- tium, quādo codicillus fit in scriptis, cō- cludo ergo q cū per ista. l. partitarū. tan- tum disponat circa sigilla te- stium & d. l. tauri. tantum loqua de codi- cillis, p nū- cupationē fac- tis, quod si codicilli fiant in scriptis, sub- scribere debe- ant testes, & erunt necessa- rij quinq; tes- tes, vt hic & in. d. l. fi.

In testamento e con el ganā los omes alas vega- das las herécias, e los bie- nes que fueron de otri. Onde pues, q en los titu- los ante deste fablamos, de como vn o- me puede ser heredero de otro por testa- méto. Otrōsi de las mādās, e de las otras cosas, q le pertenesce. Queremos aqui de- zir en q manera puede heredar ome, por razón de parētesco, los bienes del finado, aun q muera sin testamento. E diremos en quātas guisās puedē morir los omes sin testamēto. E quātos grados son de pa- rētesco. E quales son aqillos, q por razon del, deue heredar los bienes del q así fi- nare. E quanto deue auer cada vno de- llos, de los bienes, quando fueren mu- chos herederos.

En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.

Ab intestato, es palabra de latin: q quier tōto dezir en romance, como ome que muere sin testamēto. Esto B intestato, es palabra de latin: q quier tōto dezir en romance, como ome que muere sin testamēto. Esto

Titulo. 13. De successioneibus ab intestato.

Lex. 1.

Intestatus dicitur quadrupliciter: primo si non condidit testamen- tum: secundo si condidit imperfectum: tertio si posthumi agnatione vel testatis arrogatione vel adoptioe rumpitur: quartus si heres scri- ptus repudiet hereditate. h. d. Habuit originem ab insti. de hære. q ab insti. de. in prin.

Ab intestato. Si bene aduertis. lista vult, quod ille propriē dicatur intestatus, qui testamētū facere potest, & decedit sine testamento, vel nō iure factō seu forma nō seruata, vel si factum rumpatur agna- tione filij præteriti, vel irritō capitis diminutione: quia testator se de- dit, in arrogationem, vel quando ex testamento non fuit adita hære- ditas, prout etiam habes. in. l. i. ff. de iniust. rup. & in. prin. insti. de. hære- Partida sesta. P 3

posset eam haberi: & qd possit illam habere, & no pdat vt facere tex. in l. murelegu. C. de murelegu. l. n. p. que Bar. & Io. de Plat. ibi inferit ad qd nemo, qd si monasteriu cocedat in emphyteosim sub pacto, qd transeat in filia foemina: qd n nubat alicui subiecto monasterij iurisdictioni, qd si filia vult nubere extraneo, qd vult effici de iurisdictione monasterij, qd poterit talis foemia sic nubere retinere emphyteosim. Itaq ad limites ronis limitada vt dispositio. d. l. cu. p. r. s. dulcissimis. ex eo enim voluit, qd nuberet alicui de genere: & de noie eius: vt talis portaret signia & nome, qd si hoc faciat extrane, vt satis factu mēti & dispōni cōditoris, & eo maxime qd etiā si talis foemina nupulset cū aliquo de genere cōditoris, licet nō descēderet p lineā masculinā: sed p foemininā satis eēt ad cōplēmētū dispōnis: qd eēt de genere meo dicitur illi, qd sunt mihi cognati, secundū Bal. in l. i. ff. de pba. Pau. de cast. in l. r. C. de cōdi. infertis. ver. itē qd vbi dicit, qd ista est veritas, qd descēdēt ex foeminis dicitur esse de genere, & tradit latē Decius. cōsi. 223. in cipiēt. in casu proposito. & tradit Bar. in aut. qd. mod. nat. effici. sui. §. i. colla. 7. & tñ qui veniūt p lineā foemininā, transferunt in alienas familias: & sic in casu qōnis, dispōnēs nō vī habuisse respectū ad cōseruandā agnationē: sed tñ ad nominis memoria, qd cōseruāt asfūmēdo extraneus nomē & insignia. Itē talis dispō referenda erat ad eū, cui foemina dignē & iuste nubere posset. l. cū ita legat. ff. de cōdi. & demon. Bar. & Platea. in l. edicim. C. de Murelegu. l. n. & sic talis, cui nuberet, debet esse vltra quartū gradū, qd etiā ostēdit dispōnē tē, hoc p rācīs nō iussisse, rōne sui generis: sed ratione suae memoriae cōseruandae: que cōseruatur, vt dicitur est. l. facta. §. si in dāda ver. si vero nominis. ff. ad Trebel. & de ista mutatione nominis & assumptionis alteri nominis, & insigniū, videas Gulielm. benedictū vltra alios. in repe. c. Raynuntius. in prin. fo. §. 9. de testa. ¶ Pone verō qd ex tenore maiorie foemina transfertalis nō succedit: sed eā excludit masculus etiā descēdēs ex foemina: modo aliq habebat maiorā, & vxorē prāgnantē, & sororē & fratres mortuos est possessor maiorie, relicta vxore prāgnatē, & fratre relicta filia, mortua etiā eodē tempore foror relicto filio masculo: postea verō vxor prāgnās fecit abortū, quare qd succedat in maiorā, an filia ex fratre, vel filius ex sorore: & vī dicē dum, qd filius ex sorore: cū frater p ximior agnatus decesserit pendēte dubio, an posthumus nascat: & sic ius suū non trāsmittit in filiā: cū sibi maiorā interim nō est delata. Et pro hoc vī esse casus & ibi not. Bar. col. 2. in l. ventre p rāterito. ff. de acqui. hāre. ¶ Quid aut si ex tenore inuestiturae, & maiorie foemina nō succedit: nisi cū fuerit vnica patri suo, seu cū nō sint filij masculi: sed foeminae patri mortui, nūc pone, qd auis possidebat maiorā, q habebat duos filios masculos, cuius filius maior mortuus est in bello in seruitio regis, relicta filia: quā qd succedet aui in maiorā, an filius secundus aui, an filia primogeniti: & vī qd filia primogeniti. arg. tex. & qd ibi Io. de Plate. in l. i. C. de filiis officia. l. n. nam qui in acie principis moriunt, per gloriā vivere intelligunt, & sic vī succedere patri mortuū nunc: sed videat hoc rigidū, vt p talē fictionē excludat filij secundus masculus, & vocet foemina cōtra tenorē maiorie. ¶ Sed qd si testator fecit maiorā in filiū, & voluit qd bona maiorie tempore in familia remanerēt: & ab ea nō exirent: & qd filius relinqueret proximiori de familia: modo ille filius veniens ad mortē, & carens filiis, relinquit illā maiorā forori suae: cū tñ haberet & alij fratres masculi, an potuit facere: & vī qd sic per tex. & ibi Bal. in l. voluntas. C. de fideicō. Cōtrariū tñ crederet ex quo ex tenore maiorie cōstat esse ppetuā: cū voluit tempore in familia remanere: si tñ ista verba, vel requipollētia nō essent, pcederet qd hī in d. l. volūtas. abs secus: qd iuris intellectu p ximior qui a testatore, & etiā ex l. dispositione est vocatus vt in l. cū ita legat. §. in fideicō. ff. de l. 2. intelligit de masculo, vt tetigit superi? & adde Pau. de Cast. in l. maritus. C. de pēu. ¶ Quid aut si testator iuxta l. tauri. disposuit, qd in successione maiorie nepos masculus ex filio, licet p rāmoriat pater viuus aui possessor maiorie, pferat patruo: si tñ talis filius relinqueret foemina filia, & nō masculū: tunc disposuit, qd succederet patru? exclusa tali filia, modo cōtrigē, qd quidā qd possidebat maiorā, dedit illā in vita sua filio suo maior, & sibi eā renūciavit, & tradidit: mori postea filius maior, relicta filia, & viuus aui & patruo, qd succederet tūc in maiorā: Decisio qōnis vī pēdere ex eo puncto, an tenentur renuntiatione in vita in p rāiudiciū vocatorum ad maiorā vel ne. Nā si tenuit, filia foemina succedet: cū poterat in defectū alteri? fratris sui masculi succedere patri, neq; repugnabat tenor maiorie, si verō renuntiatione nō valet, succedet alter filij? & sic patruus, qd vī de iure veri? p tex. in l. cū p r. §. a filia. ff. deleg. 2. & in l. filius familias. §. diuus seuer. ff. deleg. 1. & qd not. Bar. in l. vnū ex familia. §. sed & si fundū. ff. deleg. 2. & Bal. in l. post mortē. C. de fideicō. qd est notandū ad similes etiā quaestiones. ¶ Pone verō qd in dispōne maiorie continet, qd in ea nō succedat foemina: sed qd succedat masculus p pinquior decessēt: cōtrigē qd pater possidet maiorā, qui habet filiā, & ex ea nepotē masculū, habet etiā fratres: & mori pater & cū foemina excludat: est modo contentio in-

ter patruū & nepotē ex filia, qd succedat: frater asserit se esse propinquiorē decessēt: quia secundū ius canonicū est sibi cōiunctus in primo gradu: nepos verō ex foemina est in secūdo gradu: & sic qd p rācedit in vno gradu: nepos verō allegat pro se, qd ipse est in linea descendentū. & ideo propinquior debet cēferi respectu aui, quam patruus suus, qui est in linea transfertalis, vt est tex. hic. & in aut. in successioe. C. de suis & legiti. haredi. & testator seu conditor maiorie videtur se iuri communi conformasse, & disponere secundū ius, vt tradit Bald. in l. 2. C. de conditio. infer. & que notat Bart. & docto. in l. haredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebellia. Item quia iam maiorā intrauit lineā sui aui, vnde nō debet exire ab ea necdū finita & facere transitū in aliā, vt in. c. vnico. de duob. fratri. a capita. in uel. c. i. de natura successioe. feud. allegat etiā pro se legē tauri. 40. disponētē nepotem excludere patruū necdum in successione ascendentū: sed etiam in successione transfertaliū, quaritur quid iuris: & Bal. videtur decidere istam quaestionem in aut. cessante. col. fi. C. de legiti. haredi. ver. vnde facit ad qōnem. vbi dicit, qd si ex cōsuetudine nō succedat filia in baronia: & quidā baro habebat fratres, & nepotes ex filia p rāmoriat: & sic decessat, qd non admitteret nepos: quia venit ex persona suae matris, & ideo repellendus: sed vbi nō essent fratres, neq; fratrum filij: sed vltiores, tunc bene veniret nepos: quia tunc nō consideramus personā eius, a quo descēdit, secundū Iacob. de Raue. & Cyn. vult ergo Bal. nepotem ex filia excludi a patruo, in casu qōnis propositi: quia nō potest dici propinquior decessēt: nisi intret in locū matris, quae cū sit exclusa, nepos nō est in eius locū admittendus: & qd tunc nepos admitteret, quando contēderet cū alio remotiori masculo, quam est frater defuncti: quia nō est sibi necesse, tūc intrare locum matris & ad allegatā prōnepote potest respōderi, qd hic nō tractat de successione aui p ximius nepotis: sed primi constitutis, qui omnibus a se descendentibus vī p rāp ximie, secundū ordinē gradus. c. i. de eo qd fe. & haredi. suis masculi. & foemi. & sic cessat quod tradit in d. c. vnico. de duob. fratri. & quod habet in ista. l. & in d. aut. in successione: cum etiā frater sit de linea descendentū, respectu primi dispōnētis. Lex etiā taurina nō obstat: quia pcederet vbi ille, quē nepos representat, poterat succedere, & nō alias excluderet patruū. Tu cogita, quia qd est notabilis, & pulchra & dubia, maxime eo attēto: qd de iure ciuili frater & nepos sunt in pari gradu decessēt, vnde frater nō poterit se dicere propinquiorē decessēt, secundū cōputationē iuris ciuili, quae attendit in successione, vt in l. 3. ti. 6. 4. parti. & Alb. in aut. post fratres. C. de legiti. hared. relatis dicit Iacob. de Raue. de quib? s. per Bal. subdit, quod in contrariū multū facit: quia licet nepos veniat ex psona filij: tñ nō venit vt foemina: sed vt masculus. allegat qd dixit in summi. in aut. itaq; ad fi. C. cōia de succē. cū i g i n i s t o nepote cōcurrat ea de proximitas & sexus, & sit in eadē linea quā ingressa est maiorā, maxima requirit vī pro isto nepote. Tu verō qui habes maius oclū latū cogita. ¶ Sed qd si ex dispōne maiorie vocati sunt masculi, quos disponens voluit tempore pferri foeminis, & in defectū masculorū, vocauit foeminas, an tūc etiā masculi ex foeminis excludat foeminas: & vī debeat qd nō ex his, qd in prin. huius gl. dixi: quā cū tractet de dispōne ocliofa videt restringēda. & sic qd testator habuisset respectū ad cōseruationē agnationis, qd cōseruāt p masculos descēdētēs ex masculis, nō p descēdētēs ex foeminis. Habet ergo perin de acti vocasset agnatos, & eis deficiētib? foeminas. cōfert ad hoc qd dicit Spe. ti. de loca. §. nūc verō aliq. ver. 146. qd si qd accepti rē in emphyteosim p se & filijs suis masculis, intelligi debet de masculis descēdētibus ex masculis, & nō de descēdētibus ex foeminis, licet sint masculi. & tradit et Pau. in l. Galvus. §. nunc de lege. col. fi. ff. de lib. & post. facit ad hoc et qd nō Bal. in c. vnico. fi. col. ver. extra qro. an agnat? vel filij? defuncti vbi dicit, qd si statutū disponit qd agnati excludat filias a successioe filij fororis nō excludit filia: quā nō est agnat?, licet p Iustinianū redact? sit ad paritatem agnatorū, & nullū sit est idē. l. qd nerua. ff. de post. nō est secūdū eū vocat ille agnat? re & noie, neq; re: sed filij de quo statutū nō loquitur maxime qd tale argumētū a simili in duceret exclusionē foeminē, cōtra ius naturale. & ita dicit Bal. fuisse determinatū Bononiz. disputatione. D. Marti. in cōtrariū vt esse tex. in c. i. de eo qd sibi. & haredi. suis masculi. & foemi. vbi habet qd si feudū cōcedit masculis, & eis deficiētibus foeminis masculi? genitus ex sorore excludit amitā seu aliam foeminā. Neq; obstat, si dicat qd illud sit spāle in feudo, eo qd foemina nō potest feruire: nā rādes. put rādes Pet. de Anch. cō. 399. incipit nos Petrus de Anch. & Floria. qd illud nō statutū tibi pp aliquam spālitatē in feudorū materia: sed est qdā interpretatio prudētū in illo casu, put ibi dicit in tex. cū non sit dare rōnē diuerfitatis p sūpposito, qd vigore pacti sint capaces foeminē sicut & masculi, licet qdā ordine successio secundū prudentiū interpretationē, masculi pferant, arg. lā. titio. ff. de verb. obligat. & c. inter corporalia. de translatio. epi. vel elect. & cer. te vī hoc magis de mente disponētis: cū simpliciter dixit de masculis, vt cōprehenderet natos ex foeminis masculis deficiētibus, masculis descendentibus ex masculis, prout etiā dixit Pet. de Anch. & Flor.

in d. cōsi. hoc etiā vult Pau. de Cast. in l. in prin. C. de cōdi. infer. & pferri hēc pcedēt, cū in maioris sunt vt plurimū sint villae & caltra, & iurisdictionē, vī disponēs cū vocat masculos & excludit foeminas, vī cōsiderare fragilitatē mulierū, quib? dominari nō cōuenit, vt etiā ad ducit pulchre Petrus de Ancha. cōsi. 399. incipit p maiori intelligentia dicendorū & sic voluit pferre masculos, qd ratio viget in masculis, & si descendant p lineā foeminae, prout et adducit Socin. in l. Gall. §. nūc de lege Velleia. ff. de liber. & posth. col. fi. ver. 3. decidit vbi etiam vide claudij. col. fi. & ad dictū Spec. resp. vt p Pau. in d. l. r. & in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocat. & et colligit in ius ex dicit p Petr. de Ancha. & Floria. in d. cō. ¶ Quid aut si facta fuit maiorā in filiū & in masculos descēdētēs ex eo, & si nō haberet descēdētē masculū, succederet filia foemina filia dispōnētis. contigit qd mori dispōnēs, & post ea filia relicto filio masculo, de mō mori filius in quē facta fuit maiorā, relicta filia: an succedat talis filia, vel filij filij? qd filij filia, & nō filia filij, ex notā p Bal. in §. filia vero. in fi. de succē. feud. ¶ An aut ex eo, qd cōditor maiorie tempore vocauit masculos, videat ex hoc exclusif se foeminas: cū extaret masculi: & dicendum vī qd sic arg. l. cum ita. ff. de cōditio. & demon. & tenet Bar. in l. cū auus. ff. eo. ver. qro dicit testator, cuius dictū communiter approbat prout attestat ibi Socinus. char. §. col. 2. bene facit tex. in l. scripturas. in fi. C. qd potio. in pig. habean. & ibi notat Bald. facit. l. prima. ff. de legib. dum dicit virorum vbi Bar. dicit ergo mulieres nō pnt esse de cōsilio, facit. l. cū p rā. ff. de iudi. l. sicut certū. C. de testa. mil. & nota qd masculi? et ateri? lineae pferri filij vltimē possessoris, attēto tenore inuestiturę dispōnētis, qd masculi gñatio pferat, ita cōsiliū p multa fundamēta Pau. de Cast. vol. cōsiliorū. cōsi. 300. incipit vilo quodā pcellu. & idē voluit Gaspar. Calderi. put habet in consil. Bal. i nouis. 2. vol. cōsi. 17. incipit dñs Jordan? vbi dicit qd quicūq; est prioritas in sexu vel linea remotior linea vel sex? pferat quicūq; p ximior posteriori lineae, vel sex? vide ibi p rā eos. In hoc tñ vī latū considerādū videlicet qd si conditor maiorie simpliciter cōdidit maiorā vocās ad eā descēdētēs suos vel alios & tūc indifferēter admittit masculi & foemina ad maiorā & dūtaxat attendit prioritas gradus, dū tñ in pari gradu exilite masculo & foemina p rāferat masculi? foemine, & hoc est qd voluit Petrus de bella Peritica. in l. pater filij. §. qd decem. ff. de leg. 2. & in multis. ff. de statu homi. l. 2. ti. 15. parti. 2. & idē est dicēdū qd disponēs ab initio vocauit tā masculos qd foeminas ad maiorā: vī enim istū mētis fuisse & facere suā dispōnem secūdū qd iates iuris cōis iuxta notata p Bar. in l. haredes mei. §. cū ita. ff. ad Treb. qd em i qd cūq; gradu successiois vocauit marē & foeminā tūc in pari gradu excludit foemina a masculo, nō si masculi? sit in remotiori gradu. Si verō cōditor maiorie nō ita disposuit sed vocauit filij suū masculū & descēdētēs masculos ex eo, tunc masculi? remotior excludit foemina et propinquiorē i gradu, voluit em tūc disponēs cōseruare agnationē suā, vt tradit Ioā. And. referens disputationē Iac. de Are. in addit. ad Spe. tit. de succē. ab intest. & in rub. de testa. referens disputationē Ricar. Malūb. C. & Saly. in l. r. C. de adult. Bal. in l. maximū vitū. C. de libe. pte. & in l. quod verō. ff. de lege. Io. de Imo. in l. fi. ff. de hēre. instit. Soci. in l. Gall. §. nunc de lege Velleia. ff. de libe. & posth. & cōsi. 90. vo. 1. & cōsi. 2. & cōsi. 62. vol. 1. caro. ruin? cōsi. 39. vo. 3. & cō. 30. vo. 2. ver. sed premis nō obstatibus & cōsi. 2. ius dē vol. co. i. ver. si aliqñ & tertio. Curtius Senior cōsi. 40. Decius cōsi. 45. nu. 6. Soci. cōsi. 73. vo. 4. & cōsi. 6. nu. 2. & cōsi. 57. vo. 3. col. 3. la. cōsi. 140. vo. 2. Decius vbi dicit hāc esse cōem opinionē consil. 372. nu. 4. ver. Secūdo p mētendū, & pcedit. & si in eadē dispōne post vocationē masculorū vocet foemina in defectū masculorū vt est casus singularis. in d. c. i. de eo qd sibi & haredib? suis, nec est ibi aliq spālitatis feudorū sed fundat illa dispō in mera ratioe dispositiois p rāteris masculis foeminis, vt in terminis voluerūt Petrus de Anch. & Floria. cōsi. 399. inter cōsilia Ancharani. incipit nos petrus, & ad eā manifestat rō. ad hoc em segregant masculi a foeminis, & de masculis sit specialis dispō vt & ipse pferant qd cūq; sint gradu & in eis cōseruet agnationē. Præterea qd disponēs loquitur discretiue de per se de masculis, & de per se de foeminis nūquā masculinum cōcipit foemininū, vt tradit Bal. in d. l. in multis lafon p textū ibi in l. coharedi. §. qd discretas cū. §. sequēti. ff. de vulg. & pupil. & in l. si quis id quod. ff. de iurif. om. iudi. Idēq; dicendū est & si nō ita expōse sed ex aliis cōiecturis & clausulis disponēs appareret hāc fuisse mētē disponētis circa vocationē masculorū, & cōseruationē suae agnationis, qd em colligit ex talib? cōiecturis pro expōlo hī. l. cū pponēbat. in fi. & in l. vnū ex familia. §. fi. ff. de le. 2. l. fidei cōmissa. §. hēc verba. & l. Paphilo. in prin. & l. p filij. §. pe. cū gl. ff. deleg. 3. l. ex factō pponēbat. §. terū. ff. de haredi. in l. i. ibi & facit gl. ff. deleg. 3. l. ex factō pponēbat. cū qdā in fi. C. de necessariis feruis hāre. in l. i. & nō dicit casus omiffus, sed expōllus Bal. singulariter in l. r. C. de his q an ap. tabu. & in l. i. mī. C. de in l. i. & subli. Oldr. cōsi. 22. 4. Decius cōsi. 397. & bñ cōfert qd notat Bal. in l. captatorias in §. oppositione. C. de testa. mil. ¶ Sed an exclusif foeminis videant et exclusif masculi descēdētēs ex foeminis: & certē qd talis masculi? ex foemina nō p rāde

ret spāle vocationē ex psona sua, ex tenore maiorie indubiū videtur quin exclusa matre excludat & ipse, ex doctrina Bal. qd tempore allegat l. i. ff. de senato. nō em in causato pot esse pl? virtutis, quā pcedat ab influētū potētia causae allegat. §. hoc aut notādū. qd fe. dar. pos. ex hoc inferēs, qd si filia regis frācorū ex rōnabil cōsuetudine francorū, non succedit in regno, filij? rex Anglie nullū ius in regno frācorū p rātere potuit, est etiā bon? tex. ad hoc & ibi notat Io. And. in c. ad apostolice. de re iudica. l. 6. adde Bal. in l. i. §. q. 25. C. de hared. insti. & in l. cū antiquiorib? col. §. C. de iur. delib. & adde qd not. Bar. in l. 2. §. vidēdū. ff. ad Tertul. Bal. in l. maximū vitū. C. de libe. pte. & Io. Crier. in suo tractatu primogeniturę. li. 1. q. 23. ¶ An aut foemina semel exclusa censet tempore exclusa vel an tēporaliter quādū non extant masculi? qd est valde tractata tā in successione hereditatis, quā in materia feudali. de primo tradit Bar. in l. i. ff. ad Tertul. Bal. in l. in quib? C. de se. cū. nup. & de. 2. An. de Yser. Bal. & ceteri. in c. i. §. qd etiā episcopū vel Abb. & magis cōis resolutio doct. vī qd foemina semel exclusa p excellentiā masculi ppetuo duret exclusa p tex. in d. §. quin etiā. secundū qd intelligit And. de Yser. ibi tñ ex tenore inuestiturę constaret foemina nō ppetuo: sed tēporaliter exclusam, vt qd in l. i. maiorie cantaret, qd donec masculus sup esset, foemina nō succederet: tūc em foemina semel p masculū exclusa, admitteret postea deficiētē masculo, vt in d. c. i. cum ibi nota. de eo qd sibi vel haredib. suis masculi. & foemi. & istud dicit cōiter approbat Socin? cōsi. 92. incipit circa primū huius cōsultationis articulū. co. 10. in. 4. dubitatio. 1. vo. vbi quā plures hanc opinionē, et in successioe hēreditatis tenentes allegat. tenet etiā Frācis. Curti? in suo tractatu feudali. 3. pte. in prin. q. 17. ver. 2. limitate. Et aduerte qd ille qd semel fuit exclusus ppter indignitatē nō poterit post ea et alia vice succedere vi. tex. in l. etiā. §. si capitis. ad fin. ff. de bonis liber. & l. cum pater. §. libertis. ff. deleg. 2. & qd ille qui fuit exclusus ex vna vocationē admittat ex alia licet a prima fuerit exclusus ppter in gratitudinē vi. tex. notabile in l. si filius qd patri. in prin. ff. de bonis liber. ¶ Et qd si quis fuit exclusus lite vel p rāscriptioe a maiorā cū tñ ipse fuerit ille qd primo loco erat vocat?, an si postea p alienationem vel aliis perdat qd possidet maioriam, ille sic exclusus poterit illā reacquerere: & vī qd sic per tex. in l. milites prohibentur. ff. de re mil. Io. de Pla. in l. vnica. C. qd ad cōdūctio. p d. l. in. nō em vī exclusus ex noua causa supuenienti. l. qd romē. §. duo fratres. ff. de verb. ob. c. 2. de renun. vnde si qd p p alienationē pdidit maiorā si postea cum trāsiuit ad aliū iterū vacet & ipse alienas sit p ximior admittet vt in c. vnico. & ibi Bal. de eo qd sine fecit agnato. Bal. in §. p rāter. qd mo. feu. amit. gl. & Bal. in c. i. imperator lotharius Bal. in §. si de fe. fe. contro. inter do. & agna. ¶ Quid aut si filia semel fuit admissa ad successioē maiorie: quā nō erat masculus, an repellat masculo postea supueniente decedēs ex his, qd tradit Iacob. de Bello vi. Nicola. de Neapo. & Bal. in d. c. i. de eo qd sibi vel haredib. suis. vbi volūt cōtra And. de Yser. ibi qd masculus supueniens nō excludat foemina in possessioe feudi exi stēt: quā natura dñiorū acquiritorū est, qd sit ppetua. l. siue possidetis. C. de pbatio. & istā partē post multa tenet et in d. suo tracta. feudali Frācis. Curti? in 3. pte. in prin. q. 28. vbi videas. ¶ Sed quid si foemina fuerunt exclusif in vna parte, seu gradu maiorie, an videant exclusif etiā in aliis gradib?, & vocationib? factis in maiorā: aliquid tetigit. §. de cōditione masculinitatis, an repetat, est vtilis qd, & requirit lōgiorē stiliū vt pro nunc qd si exclusio foeminarū fiat intra certū capitulū alicuius gradus, seu vocationis, ad solū illud referat & nō ad sequentes vocationes, seu substitutiones, vt probat in l. 3. §. filij? ff. de liber. & post. & not. glo. in l. r. C. de liber. pte. si verō exclusio fiat in aliqua clausula de per se absolute posita, vt qd referri debeat ad oēs gradus, & ad oēs vocationes p tex. in d. §. filij? & in l. talis scriptura. in prin. ff. deleg. 1. l. ff. de reb. dub. c. 2. requirit. & c. inquisitioni. de appel. sine talis clausula apponat in prin. siue in medio, siue in fine, vt colligit ex dictis iuris bus, vbi cū casus occurrerit ad maiorē enucleationē veritatis, videas p docto. ¶ Quid aut si habes pater licentiā regis ad faciendā maiorā in vnū ex filiis, cōuenit cū vno ex filiis de faciendo in eū maiorā certa pecunia, quā ab eo recepit, an possit tūc in cōsultationē maiorie ponere clausulā, qua excludat foemine? vī qd nō ex his, qd notat Bal. in §. pe. ad fi. de his qd feud. dare pos. ¶ Succedit tñ pulchra qd, quā vidi in facto, an possit rex disponere p suū scriptū, vel priuilegiū, qd foeminae & ex eis descendentēs admittant in successione maiorie, exclusif masculis, et agnatis: & si ex tenore & dispōne maiorie tales foeminae essent exclusif pp fauorē agnatorū, & omiffis argumētis distinguendi sunt i materia ista aliq casus: nā si maiorā facta fuit p viā donationis inter viuos, vel alicuius cōtractus, seu dispōnis: ex qua de iure naturali vel gentiū transferrius & dominiū, nulla requisita licētia, neq; autoritate regis: & tali casu fatendū videt non posse regē derogare iuribus, & vinculis & substitutionib? talis maiorie: cū nō possit prin ceptis rescribere cōtra ea, qd sunt iuris naturalis vel gentiū sunt em immutabilia vt in §. sed naturalia. inst. de iur. natu. gent. vel ciui. & non potest rex etiam de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominiū

alterius auferre, quando tale ius & dominium fuit acquifitum ex iure naturali vel gentium: vt est receptor conclusio & communior omnium docto. in. c. quæ in ecclesiis de constitutio. & habetur de isto iure partitum in l. 1. tit. 18. 3. part. & in l. 2. tit. 2. parti. vnde neq; in tali maioria potest auferre ius futuri fideicommissi, seu vocatiõis alicuius, licet in spe & non re, tunc tale ius habentis. Ius namq; primo genituræ & fideicommissi est ita in consideratione, ac si esset ius iam delatum, & acquifitum & ita trãsmittit, qui illud habet sicut res sua, vt adducit pulchrè Ioan. Andr. in additio. ad Spec. in rubri. de feud. in qõne illa patris & nepotis. & Oldrald. ante eum consil. 94. & hinc est etiam, quod rex non potest dare secundogenito regnum, quod à consuetudine vel prouidentia primorum constituentium pertinet primogenito, vt concludit Ioan. Andr. in. c. licet. deuot. & tenet etiam Abb. in. c. intellecto. col. 2. de iur. iurã. vbi dicit q; reges non possunt priuare consanguineos descendentes ex linea paterna, secundum Inn. in. c. grandi. de supple. neglig. præl. l. 6. & tradit Iason. in. l. ne. mo. potest. ff. de leg. 1. Ioan. Carier. in suo tractatu primogenituræ. lib. 3. q. 3. imo etiam in iure futuri fideicommissi q; sit in consideratione tanquam ius iam formatum, & questu tenet Bar. in. l. is potest. col. 3. ff. de acquir. hære. ver. fed circa hoc quæro. vbi etiã dicit tale ius esse estimabile: cū non certetur de hereditate viuents: sed iam mortui, hinc est quod ius primogenituræ est cesibile, & vendibile, vt tradit Ioan. Andr. in. d. c. licet. & in. d. rub. de feud. col. antepe. in additio. ad Specu. vbi plura adducit. Abb. etiam in. d. c. licet. Alex. consil. 67. i. volu. 2. dubio. & consil. 94. eo. volu. si verò maioria facta fuerit per vium testamenti seu alicuius vltimæ voluntatis, est maius dubium an princeps tali casu possit disponere contra disposita in testamento, & auferre ius futuri fideicommissi: nam in. l. i. testamētum. C. de testa. disponitur non valere rescriptum imperatoris, contra testamentum. & ibi Rapha. Fulgo. & Iason. dicentes quod in hanc sententiam, quod neq; rescripto principis possit derogari testamento, potius est inclinandum: licet enim testamentum quo ad solemnitatem eius, sit de iure ciuili: quoad substantiam est de iure gentium: quia eo ipso quod gentes esse ceperunt, de bonis suis disponebant, vt dicit Bar. in. l. inter dum. ff. de conditio. indebi. & secundum istam opinionem consuluit Philip. Decius consil. 357. incipit in casu magnifici domini Petri. & consil. 403. incipit quantis in casu proposito. Contrarium tamen partem, imò quod princeps possit disponere contra contenta in testamento, tenet Bald. in. d. l. si testamentum. in fin. dummodo princeps apponat clausulam non obstante: iniuste tamen ager in semetipsum, secundum eundem Bal. ibi. Et quod princeps de plenitudine potestatis, possit auferre etiam sine causa ius futuri fideicommissi, ex testamento: voluit Alexan. consil. 2. primo volumi. incipit visis codicillis colum. penulti. dicens talem acquisitionem ex testamento esse de iure ciuili. l. lege obtinere. ff. de verbo. significat. & notatur in lege prima. ff. de acquir. rer. domi. & nititur ibi respondere ad dicta Barto. in. d. l. inter dum. & idem voluit consulendo idem Alexan. consil. 94. eiusd. volumi. vbi ad fin. se refert ad dicta. in. d. consil. secundum. referens ita fuisse iudicatum. & forte istud vltimum videtur de iure verius: sed primum iustius & æquius, & conscientiæ principis salubre: sine causa voluntates defunctorum subuertatur. Erit tamen in hoc pulchrum dubium: quid si ille qui fecit maioriã inter viuos poterat adhuc illam reuocare, qui tamen non reuocauit imò eam testamento confirmauit, an tunc videatur maioria haberi ex testamento & non ex dispositione inter viuos: Bart. in. l. post legatum. §. si. ff. de his quibus vt indig. vult quod habeat ex testamento vide ibi & cogita super hoc si verò maioria sumpfit vires à regia licentia, & facultate: vt quia facta fuit de legitimis filiorum, in quibus rescripto principis filij fuerant grauati: tunc videtur quod rex possit dispensare contra talem maioriã, in qua vocati sunt masculi descendentes ex masculis, & admittere foeminas vel descendentes ex foeminis, quod probatur ex his, quæ not. Bal. in. l. qui se patris. colum. 6. C. vnde libe. vbi tenet quod speciale est in principe, quod possit reuocare suum priuilegium, sine causa: etiã si ex eo alicui sit ius quæsitum, & saltem hoc procederet respectu eorum, quibus non erat adhuc ius realiter acquifitum: quia non cessat dies seu delatio maioriæ, iuxta notata per Abb. in. c. nouit. de iur. di. vbi dicit, q; quando priuilegium principis cõcessum subdito, habet actum successuum respectu rerum, aut personarum: tunc tale priuilegium, saltem quoad futuros actus & personas, est reuocabile ab ipso principe: sic etiam dicebat Paul. de Cast. in. l. rescripta. C. de pre. cib. impera. offeren. q; faciliiori modo permittitur principi reuocatio rerum ab eo donatarum, quam aliarum rerum, quas habet subditus citra donationem & titulum principis, & quando princeps ex voluntate sua fuit causa, q; alicui ius queratur: tunc ius ipsum sola voluntate potest auferre. vt eleganter dicit Ang. in. l. Lucius. ff. de eui. ctio. & ideo secundum eum potest imperator auferre sine causa rem

acquistam ex præscriptione, vel vsucapione: potius talis modus acquirendi inductus fuit ab eo. Idem voluit Bal. in. l. si. pe. col. vers. fed immediatè oppono. C. senten. rescin. non possit. vbi dicit, quod quedam sunt, quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntatem: quia acquiruntur de iure gentium, sicut dominia. & ista non possunt auferri sine causa: secus in his, quæ sunt de iure ciuili, vt iudicia & sententiæ. & licet ista conclusio potest habere aliquid difficultatis, postquam dominium est perfecte acquifitum: tamen clarissima est quando, lex vel princeps dedit modum acquirendi dominium, & ipsum modum tollit princeps sine causa, antequam quis dominium acquifirit, veluti si tollit venientibus ab intestato ius adeundi, quod est de iure ciuili. d. l. lege obuenire. ff. de verb. signi. vt tradit Fel. in. d. c. quæ in ecclesiis. col. 18. ver. 5. declaratio. Præterea in casu isto princeps non auferit de directo ius alicui competens: sed potius procedit remouendo obstaculum ab eo, cui tale ius potest competere, faciendo de incapace capacem: quo casu valet dispositio principis, etiam sine causa, vt probatur in. l. quæris. ff. de natali. restituta. in simili questione huic nostræ & quali in eisdem terminis in materia feudali, tradit Francisc. Curtius. in consilio primo. posito in calce sui tractatus feudalis. colum. 10. ad fin. Neque ad hoc obstabit quod tradit Rodericus Suarez. in disputatione sua maioratus, posita in calce repetitionum. l. quoniam in prioribus. & l. post rem iudicatam: cum vult quod licet ex licentia regis bona maioris vincuntur: non per hoc dicitur q; bona sunt à rege donata, vt si pater in eis nõ habeat vsum fructum: nam illud procederet eo respectu, vt est questio sua. ¶ Sed in qõne nostra multum hoc esset in consideratione, ex quo maioria & vincula eius totum robur acceperunt à licentia regia, vt posuit qd dedit per talem licentiam reuocare, vel saltem modificare respectu eorum, quibus vigore suæ licentiæ bona maioris sunt ventura, licet enim talia bona non dicantur à principe donata, iuxta. l. cum multa. C. de bonis quæ liber. tamen ille modus acquisitionis, quo venit in futuros fideicommissarios, & ad maioriã vocatos, venit ex donatione principis. & sic militat, quæ supra adduxi. & hæc procederet, quando constaret principem de plenitudine potestatis, hæc vel le, & vocatis per maioriã velle facere præiudicium: nam si silemus in dubio, non est tale de principe præsumendum per iura vulgaria tam iuris communis, quam legum regni: vnde & si rex dicat, quod foemina & ex his descendentes admittantur, non obstante quacumq; maioria aliter vocante & disponente, si talis dispositio maioris esset ex testamentis, primorum constituentium, non sufficeret talis clausula: cum princeps videatur cum hæc dicit intelligere de maioria eius autoritate robur & firmitatem afluementi nõ vero de ea, quæ sine eius autoritate tenuit. Vnde si in testameto quis carens liberis disposuit faciens maioriã de bonis suis, vel habens liberos disponat de tertio bonorum, clausula talis nihil operabitur ad euersionem: talis maioria, & substitutionum eius: neq; in præiudicium futuri fideicommissarij. cum principis priuilegium ita sit interpretandum: vt minus ius tertij lædat: quando enim priuilegium generaliter intellectum derogaret ius alterius tertij: reducitur ad ius commune etiã eo casu, quo ita reductum nihil operaretur, vt est tex. in. l. si quando. & ibi declarat. Bal. in princip. C. de inoffic. testa. & bene confert, quod generalis dispositio non refertur ad ea, q; pendet ex testamento, vt not. glo. & ibi doct. in. l. tres fratres. ff. de pact. Bar. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obli. & videtur requiri principem esse informatum de contentis in testamentis, talibus. l. de his. & l. non est ferendus. ff. de trãfactio. & ideo Socinus. consil. 284. in. 2. volumine. consuluit non valere laudum super certo legato cuiusdam testamenti, nõ obstante, quod in compromisso per verba generalia videretur etiam comprehendit: quia fuit facta mentio de relictis in testamento & codicillis: cum sint verba generalia, & quæ non inferunt certam notitiam & cognitionem, prout dicit Bal. in. d. l. de his. in secunda lectura. & etiam Ange. per tex. ibi. in. l. generaliter. C. de nõ numerat. pecu. & l. 4. ff. de optio. lega. impo & quod requirat citatio substituti vel fideicommissarij habentis ius in spe: quando princeps talia facit, consuluit Anch. consil. 427. & Philip. Decius. consil. 284. vbi plura referunt. col. 5. ver. 3. communis opinio. & Socinus. consil. 246. col. 4. & 5. in. 2. volu. licet hoc dictum fortè nõ procederet, vbi materia est talis, in qua princeps potest præiudicare alicui inuito: & constat q; vult præiudicare, vt tradit dictus Curtius. in. d. consil. colum. 12. & 13. videas ibi per eos plura referentes. & in casibus in quibus dixi principem posse tollere ius futuri fideicommissi. & quod maioria aliter defertur: an tunc apud illum cui princeps vult quod bona deueniant venient vt bona maioris, vel vt libera? & videtur q; debeãt venire iure maioris pro quo facit bonus tex. & quæ ibi notat Io. de Pla. in. l. 2. C. de fundis rei priu. lib. 11. ¶ Quid autem retento eodè themate, si q; habeat maioria, cõlicentia principis facta: & cū tali vinculo & conditione, q; si possessor talis maioris cõmitteret crimẽ, & læsẽ maiestatis, bona maioris nõ cõfiscaret, & ma-

ioria transeat in sequentẽ vocatũ, qui postea ex facultate regia extrahit aliqua ex bonis maioris, & eadem facultate fecit de talibus bonis aliam maioriã in alium, & alios, qui non vocabant per maioriã antiquam, sub aliquibus pactis & conditionibus: & signanter inter cetera, quod si possessor talis nouæ maioris cõmitteret crimẽ læsẽ maiestatis bona talis maioris perderet, neq; vltèrius in tali casu disposuit in quem trãsit rent: modo vero aliquis, qui possidebat talem nouã maioriã, commisit crimen læsẽ maiestatis, & sic perdidit illa bona, an cõfiscabunt regi vel redire debeant in primam maioriã, dubium est notabile. & videtur quod non cõfiscentur, sed redeant ad primam maioriã. per id q; infortioribus terminis notat Bal. in. c. studuisti. de offic. lega. vers. pone papa. vbi ponit questionem in hæc verba, pone papa concessit mihi quoddã casum sub quibusdam conditionibus, quibus non seruatis casum debet reuerti ad papam: deinde concessit mihi ciuitatẽ, sub qua est illud casum cum omnibus casibus suis: deinde ego feci contra dictas conditiones, papa dicit casum ad se reuerti: ego dico ad me pertinere tanquam partẽ ciuitatis districtualem seu subiacentem. ff. de iudi. l. in sila. quæritur quid iuris. rñ. quod perdidit ex vno capite specialiter, recupero ex generali: quia papa me loco sui posuit quoad ciuitatem & districtum vnde acquiri per vniuersitatem quod perdo inspecta specie. arg. ff. de acquir. rer. domi. l. quidam. & ff. de seruitu. vrba. prædio. l. si domus. cum aliis. Neq; obstat q; species derogat generi: quia verum est, quando genus venit ampliatiuè, vt notatur in. l. quælitũ. §. pe. ff. de fund. instru. modo quæro quid in diuersis personis, si casum erat concessum titio: nunc ciuitas cũ suo districtu conceditur Seio. & videtur dicendum, q; extincto cũ, ex sua cõcessione, acquiritur Seio ex suo capite generali, vt. ff. communia prædiorum. l. in vñditione. & ff. de iure dotium. l. si proprietari. dicit. l. quod si ab specie, prius est inchoandum, postea veniendum ad genus. C. de pigno. l. 2. quæ non est alibi. In contrarium videtur: nam lege cauetur q; si capite concessit alicui vnum mansum in feudum: deinde vendidit curiam, illud mansum non venit in concessione generali, tanquam exceptum à curia per specialem prouidentiam, vt in. c. quidam capi taneus. de capita. qui cur. vendi. solutio. illud ideo: quia nomine curiæ non continentur feuda. sed nomine ciuitatis bene contineretur castra, saluo iure alterius: cum autem illud ius deficiat consolidatur vniuersitati suæ. & idem fortè est in feudis per. d. l. si proprietari. sic videbatur dicendum, in prædicta questione quod cum ius secundæ maioris deficiat consolidatur primæ maioris vniuersali. Præterea ita rex voluit, quod ista bona extraherentur à prima maioria, vt remaneret in secundã: quia cessante non videtur quod aliquid voluit agere contra primam maioriã, & rebus sic stantibus scilicet instante secundã maioria, videtur dispensare contra primam, non illa cessante. l. quod feruus. ff. de condit. ob. caus. & quæ traditur latè Socinus. 3. volu. consil. 88. & Alexan. consil. 72. col. fin. tertio volu. facit etiam quod habetur in. l. sicut. §. illud videamus. ff. quib. mod. pign. vel hypothe. solui. & Letiam. cum. li. ubemus. C. ad Velleia. & facit optimè. l. proponebatur. & l. filius familias. & l. hereditate. §. pater. cum sequenti. ff. de castren. pecul. In contrarium tamẽ facit: quia ista bona defierunt esse primæ maioris ex facultate regia, & tranferunt in aliam personam, vnde iam non sunt reliquæ primæ maioris. l. pater filium. §. quindecim. ff. de lega. tertio. & in simili habemus in fundo, qui semel exiuit de familia, definit esse patrimonialis mutatio: personæ, argumen. l. gerit. in. si. ff. de acquir. her. & refacta amissibili ex crimine læsẽ maiestatis, semper erit amissibilis, vt alias in re facta alienabili semper erit alienabilis, vt in. d. §. quindecim. & facit etiam quod habetur in. l. si quis redes. ff. de seruitu. vrba. prædio. Item medijs successores immutant rei qualitatem. l. Paulus. §. si. ff. de acquir. heredi. l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. & l. si auia. C. de donatio. l. 1. C. de imponen. lucrati. descriptio. lib. 10. Bal. de eo. qui sibi vel heredi. suis. in princ. adde bonum & singularem casum in. l. si ita legatum. §. si domus. ff. de lega. primo. ibi: at si ea domo destructa. & quod ibi Paul. de Cast. notat in fin. Per quem tex. etiam inferes ad questionem, quod si pater habens maioriã antiquam, impetrat à principe licentiam extrahendi ab ea aliqua bona, & constituendi ex eis maioriã in filium secundum

dum, & ita fecit quod mortuo secundo filio in vita patris, non reuertuntur bona illa in primam maioriã, etiam si constaret de voluntate patris, quod reuertentur: quia cum tali noua voluntate, vt reuertentur, debebat etiam concurrere licentia regis necessaria facit. l. quædam. ff. de iur. codicillo. si tamen esset casus in quo facultas regis in hoc non esset necessaria, sufficeret voluntas patris, per tex. in dicto. §. si domus. in si. & istam partem credere rem de iure veriore, nisi ex aliquibus aliis coniecturis, constaret principem voluisse deficiente secundã maioria, quod bona redirent ad primam, vt si cautum fuit, quod descendentes vocatis in secunda, bona redirent ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, q; bona ex crimine læsẽ maiestatis cõfiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis. l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obli. cũ quando casus occurrat latius considera: quia questio est notabilis. ¶ Pone etiam q; contra tenorẽ maioris vocantis in defectu masculorum, quendã transierat lem, ex clausa filia foemina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriã filie, & eius descendentes: comparet modo nõ ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non preiudicasse. vnde petunt maioriã, an possint. & videtur q; non per tex. vnde notabile in. l. 1. §. si. ff. de assignat. libert. Bar. in. l. 1. §. si pater. ff. de cõiung. cum emancipa. libe. eius. quod de plano procedit, si ille cui maioria deferebatur, esset viuus tempore, quod defertur: secus videtur si esset mortuus.

¶ *¶ Hermano.* Concord. cũ aut. de heredib. ab intest. venientis. §. 1. col. 9. ¶ *¶ El fijo y el nieto.* Et non corrumpitur gradus: sed representatur: nõ nepos ingreditur locũ sui patris, secundum Bal. in. l. 1. & in. l. in quibus. C. de secun. nupt. vnde & si caueat statuto, q; filia dotata existens liberis masculis, non succedat: sed quod ipsi filij hereditatem possideant, nõ præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo, secundum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad questionem.

- a ¶ *¶ Hermano.* Concord. cũ aut. de heredib. ab intest. venientis. §. 1. col. 9.
- b ¶ *¶ El fijo y el nieto.* Et non corrumpitur gradus: sed representatur: nõ nepos ingreditur locũ sui patris, secundum Bal. in. l. 1. & in. l. in quibus. C. de secun. nupt. vnde & si caueat statuto, q; filia dotata existens liberis masculis, non succedat: sed quod ipsi filij hereditatem possideant, nõ præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo, secundum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad questionem.
- c ¶ *¶ Eguamente.* Adde. §. cum filius in. ff. de heredita. quæ ab intesta. defertur. & l. 3. C. de suis & legit. heredi.
- d ¶ *¶ El tyo es mas propinquo.* vt in. l. 1. §. proximus. & §. gradatim. ff. vñ co. gna. §. si plures. in. ff. de agnato. successio.
- e ¶ *¶ Ningun pariente de los descendentes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentiũ datur cui libet ex descendentiũ hoc priuilegiũ representationis in successione ascendentiũ: neq; gradus est limitatus. & idem videtur probari in aut. de hered. ab intest. venient. §. 1. & ita tenet Saly. in aut. post fratres. ad fi. C. de legit. hered. Ang. tamen de Aret. in. §. cum filius. in. ff. de heredita. quæ ab intesta. defertur. vult quod ista representatio non transeat vltra pronepotem per text. ibi: & allegat ita velle Bart. in. l. 1. §. si quis. ff. de suis & legit. heredi. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotem sed vult pronepotem includi, si ergo agatur de hereditate proauis, & sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedent pariter nepos & pronepos, per text. hic & text. expressum in. d. §. cum filius. quicquid dixerit hic Montanus. & Ioan. Fabr. in. d. §. cum filius. si tamen ad hereditatem proauis vellet concurrere pronepos cum filio sui proauis, an posset tali casu? & videbatur quod non: quia esset dicere quod representaret personam sui auini non sui patris, & leges dicunt personam patris representare, in contrarium tamen videtur tex. in ista. l. partitarum, cum dicit ningun descendente. & sic vult quod quocunq; gradu sit descendens ex filio præmortuo concurrat cum alio filio defuncti, hoc etiam expressius probatur in. d. aut. & d. §. 1. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentiũ filios relinquente mori contingerit illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprij parentis loco succedere siue sub potestate defuncti, siue sue potestatis inueniantur: tantam de hereditate morientis accipientes partem, quantum eorum patris si viueret habuisset, cum ergo dicit, aut alios descendentes: & cum dicit quantã eorũ parens &c. & cum dicit in proprij parentis loco. est tex. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsq; ad tritauium, vt in. l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. seu in infinitum, vt in. l. quiq; litigan. di. §. parentes. ff. de in ius voc. si enim ratio est huius representationis: quia proximior gradus in ista linea descendentiũ respectu successioniũ ascendentiũ, non considerat. ista ratio

Sesta partida

ira militat in pronepote concurrente tum filio, sicut & in nepote, bene etiam confert ad hoc. l. tauri. 40. cum disponit filium seu nepotem, seu alium descendente ex filio primogenito, praefertur in successione maioris filio secundo possessoris maioris: & sic pronepos vel abnepos excludet a maioria partium magnum, & fin. maioria excludit i successione hereditatis ab intestato, concurrerunt omnia haec statuatur ex vi representationis: quae tu bene nota: quia Montanus hic aliter decidit, dices quae questionem istam disputam fuisse in cancellaria, & conclusum fuisse per famosos doctores, quod si agatur de hereditate proavi, tunc licet nepos representet personam patris, quoad hereditatem aui, non tamen

todos heredarā en lugar del padre con el tyo, e auran aquella parte de los bienes del auuelo, que auria el padre dellos si biuiesse. E si alguno muriessse sin testamento, e fincasse vn nieto de vn su hijo, q̄ fuessse ya muerto e de otro hijo que fuessse ya finado, le fincassen tres nietos o mas: este vno solo, tanta parte aura en la heredad del auuelo, como todos los otros b̄ sus primos, porque pocos o muchos q̄ sean, fincan en lugar de su padre, e heredan todo lo que heredaría si biuiesse.

¶ Ley. IIII. Como los padres e los auuelos pueden heredar los bienes de sus hijos, e de sus nietos, quando mueren sin testamento.

SEgund el curso de natura e la voluntad de los padres, de-

quoad hereditatem proavi, si ante filio dicti proavi, vel tali casu non exten datur representatio ad pronepos: tu vero tene firmiter contrarium per supradicta. Et in hac sententiam, quam ego teneo, videtur inclinare Azo. in summa. in aut. de heredi. ab intestato. venien. in prin. vbi ponit haec verba. adeo autem liberos vocat, vt si ex vno filio praemortuo, sit nepos vel pronepos, vna cum alio defuncti filio vocetur. & aduertit quod ista representatio tunc habet locum, quando succeditur titulo hereditario, & successione legali ab intestato: & secus esset si ageretur ex fideicommissum ex dispositione testatoris: nam tunc non esset locus huic representationi, vt tradit Bal. in l. cum ita legatur. §. in fideicommissum. ff. de leg. 2. & plenē Decius. quē vide consil. 1. nu. 4. & §. qui alios refert & in consil. 42. quod tu bene nota: quia Io. de Imo. per gl. ibi contrarium voluit. in d. §. in fideicommissum. & procedit rei opinio Io. de Imo. post glo. quando testator adaequasset successione nem talis fideicommissi successioni ab intestato, prout tradit idem Decius. consil. 79. col. 2. procederet etiam dicta opinio glof. & Ioan. de Imo. quando ageretur de fideicommissum inter transfereales: & secus esset, si ageretur inter descendentes respectu fideicommissi relicti ab aliquo ex ascendentibus: nam tunc idem esset in fideicommissum, q̄d in hereditate, vt tradit idem Decius. consil. 27. incipit in casu proposito, & sic erit extensio ad istam. l. partiarum. vt procedat & si agatur de successione fideicommissi: procederet etiam quando ageretur de successione patrum: nam tunc etiam admitteretur representatio in filiis fratris succedentibus cum patruo in fideicommissum, prout vult idē Decius. d. consil. 27. dicens, q̄ id quod consuluit. consil. fuit cum ageretur de successione patrum magni, vbi non datur ista representatio: & sic in effectu ista limitatio potius est extensio ad istam. l. vt scilicet vbiq; admittatur representatio habeat locum etiam si succedatur ex fideicommissum: nam cum ita sit de iure, verba testatoris, secundum dispositionē iuris debent interpretari, secundum Bal. in l. precibus. C. de impube. & aliis subsist. & in l. 2. in fi. C. de conditio. infert. l. si duo. & ibi Bal. ff. de acqui. heredi. Sed aduertit, q̄ cū succedatur ex fideicommissum, videtur succedi primo disponenti. vt l. cohæredi. §. cū filie. ff. de vulg. & pupil. vnde si respectu illius de iure non procederet representatio, licet procederet respectu vltimi decedentis, non procedet representatio per adducta per Decium in dictis consiliis. Aduertit etiam quia in linea ascendente, cum agitur de successione descendenti, non est loc⁹ tali representationi: cum natura repugnet, vt in d. aut. de heredi. ab intestato. venien. §. consequens. colla. 9. & tradit Salyce. in auten. defuncto. C. ad Tertull. & in auten. post fratres. C. de legiti. heredi. haec etiam representatio in linea vel gradu collateralium: cum agitur de successione collateralis, datur solū filiis fratrum, & non vltiori, vt in l. 5. infra eo. & in d. auten. de heredi. ab intestato. venien. §. si igitur. in ver. huiusmodi.

¶ Aquella parte. Succedunt enim in stirpes, non in capita, vt hic, &

in d. §. cum filius. inst. de hereditari. quae ab intestato. defer. & in §. 1. in auten. de heredi. ab intestato. venien. colla. 9. de quibus iuribus sumpta est ista lex.

¶ Como todos los otros. Concord. cum l. secunda. C. de suis & legiti. heredi. sed an idem sit in pronepotibus diuersorum neporum, vt succedat proauo in stirpem, & non in capita, sicut succedunt nepotes diuersorum filiorū. Albericus disputat. in d. l. 2. & refert Albe. Papiē. tenuisse, quod pronepotes inter se succedat in capita, & q̄d il l. 1. loquens de nepotibus non extendatur ad pronepotes: cum enim non succedant tunc cum proximioribus in gradu, intrantes locum parentum, nimirum si tunc vocentur in capita, & non in stirpes, sicut esset quando concurrerent cum proximioribus: quia tunc licet faueatur in vno grauatur in alio, vt scilicet successio sit in stirpem & non in capita quae ratio cessat, quando solum succedunt inter se. Albericus tamen ibi dicit aequiorē opinionē sibi videri, q̄ etiā pronepotes succedat proauo in stirpes, sicut successissent patres eorū, in quorū locum succedunt. Quid autē si nepotes, vel pronepotes vocarent per aliquod fideicommissum, & sic ex dispositione testatoris seu ex institutione, vel substitutione, aut tunc succedant in stirpes vel in capita: vide per Decium consil. 42. vno eleganti consil. vbi concludit, q̄ tunc vocentur in capita, vide ibi per eum.

¶ Lex. 4.

¶ Mortuo descendente sine liberis, succedunt ei pater & mater vna cum fratribus defuncti per capita: & si fratres non habet, succedunt parentes: his deficientibus, admittuntur aui ex vtroq; parente & tantum habeat vnus aui si est solus ex vna parte, quantum duo ex alia: & ascendentes cum fratribus succedunt per capita: & idem de filiis fratrum. hoc dicit.

¶ El padre e lamadre. Concord. cum auten. defuncto. C. ad Tertull. & cum auten. de heredi. ab intestato. venien. §. consequens. colla. 9. nota tamen quod in maioria filij non succedit pater quia maioria respicit lineam descendente sicut & feudum vel emphyteosis ecclesiastica Bal. in auten. defuncto. C. ad Tertull. quilibet loquitur in feudo eadem ratio est in maioria.

¶ Eguamente. Non ergo fiet distinctio bonorum, vt acquisita a patre, vel patris causa patri deferantur: matri verò acquisita ex parte matris, vel eius causa prout distinguit Barto. in auten. itaq; C. communia. de successio. per tex. quem dicit singularem. in l. quod scitis. C. de bonis quae liber. cui sententia quam plures doctores adhaerunt: ita vt communior opinio videatur, vt tradit Andr. Tyraquellus. de retractu legali. §. 14. nume. 2. dicens hanc opinionem receptam esse apud Gallos, & probatur haec opinio. l. i. titu. sexto libro tertio foro. ll. contra dictum Barto. tamen tenet Bald. in d. autenti. defuncto vbi etiam Salyce. Petrus & Cynus. in d. aut. itaq; & Corneus. in d. aut. defuncto. & pleriq; alij etiam relati a Tyraquello. vbi supra & hanc dicit esse communem opinionem Bald. consil. 3. volumi. 2. & istam opinionem approbat. l. ista partiarum: cum dicit eguamente todos los bienes del hijo. & etiam. l. 6. in ordina. tauri. vnde. l. fori non procederet: nisi in his locis, vbi fuerit vsu recepta, prout dicit. dicta lex sexta. neq; hoc limitaretur in lucris nuptialibus, iuxta dispositionem. l. secunde. C. de bonis quae liber. prout & Bald. limitabat. in d. l. quod scitis cum ex dispositione huius. l. & d. l. 6. nulla sit fienda distinctio, etiam cuiuscumq; qualitatis sint bona, & procedat istarum legum dispositio.

¶ Conuigito ista lex per legē C. tauri. Ellos

a ¶ Deuen ellos. Hoc hodie corrigitur in regno. per l. 7. in ordina. tauri, quia cauetur q̄ fratres defuncti non concurrant cum patribus, vel aliis ascendentibus defuncti.

b ¶ O auuela. Habes hic, q̄ etiam si pater sit constitutus sub aui potestate, succedit filio ab intestato, excluso auo paterno. Adde. l. quod scitis. C. de bon. quae liber. & text. in auten. defuncto. C. ad Tertullia. & i corpore, vnde sumitur. collige etiā q̄ mater excludit aui et patrem, & sic correcte est dispositio. l. equisimū. §. si. ff. ad tertul. cū neq; pater, p̄feratur matri in successione filii intestati, vt hic, & in d. §. consequens. & auten. defuncto. per quas correctae sunt. l. 2. §. obiciuntur. ff. ad officia. & l. 2. C. ad tertull. & §. p̄ferunt. inst. de senat. consul. tertull. collige etiam hic, q̄ si defuncto filio supsit mater vel pater, & etiā auusq; excluditur auus, etiā si filius talis aui pater vel mater defuncti p̄decesse rit viuo auo: non enim auus ingreditur locū filij, vt dixi supra eo. l. 3. & not. glo. in d. auten. defuncto.

¶ Ley. V. Como los hermanos e los otros parientes dela línea de trauiesso se pueden heredar los vnos a los otros, quando mueren sin testamento.

Asta aqui mostramos en q̄ manera los ascendentes, e los descendientes deue heredar entre si, quando alguno dellos muriere sin testamento. E agora q̄remos dezir, como pueden heredar entresi, los que son dela línea

¶ Descendiesse del. Descendentes enim excluderent ascendentes, vt hic & in auten. in successione. C. de suis & legiti. heredi. l. 6. in ordi. tauri.

¶ Hermano. Vult q̄ si haberet fratrem vel sororem vtrinq; coniunctos, q̄ excluderent tales fratres auium, vel auiam: cuius contrarium tenet glo. Bart. & alij doctores. communiter in d. auten. defuncto. & contraria opinio, quae ibi recitatur in glo. super verb. proximis. videtur approbari hic, quā etiam tenebat Iacob. de Belouic. in auten. de heredi. ab intestato. venien. §. si vero. hodie tamē non repelleret, imò nec cōcurrerent cum auo vel auia, vt in dict. l. 7. in ordi. tauri. vide que dico infra eo. in glo. penult.

¶ Eguamente. Medietatem habebunt auus & auia paterni, & aliam medietatem auus & auia materni: non distincto vtrum bona perueniant ex linea paterna vel materna, vt dixi supra in glo. 2. in ista. l. & tradit Salice. in auten. itaq; C. communia. de successio. si verò tm̄ super sint auus & auia paterni, vel materni diuident etiam aequaliter, vt hic, & in d. §. consequens, & auten. defuncto.

¶ Aquel solo. Et sic isto casu fit distributio in stirpem, & non in capita. Idem habetur in d. auten. vbi glo. & communiter docto.

¶ De madre. Concordat haec. l. cum opinione glof. & docto. in dict. auten. defuncto, vt etiam fratres vtrinq; coniuncti non excludant auium vel auiam, sed cōcurrant, hodie verò neq; concurrent, vt in d. l. 7. in ordina. tauri. & in l. 1. titu. 6. lib. 3. for. ll.

¶ Hermanos. Concordat cum auten. vtrifratrum filij. §. si. colla. 8. hodie serua quod habetur in dict. l. 7. in ordina. tauri.

¶ Lex. 5.

¶ Ad successione fratris vocantur fratres vna cū filiis fratrum praemortuorum in stirpem, sed si nemo fratrum viuat, succedit fratrum filij per capita, sed tam fratribus quā filiis fratrum, praefertur fratres ex vtroq; parente coniuncti defuncto, aut eorum filij. hoc dicit.

¶ Hermana. Fratres vtrinq; coniuncti sunt, qui in successione ab intestato vocantur ad successione fratris primo loco vt hic, & i auten. cessante. C. de legiti. heredi. in patris tñ succedentibus nepoti, seu sobrino suo non consideratur ista duplex cōiunctio, sed admittitur pariter siue fuerit coniuncti patri nepotis eorum fratri ex vtroq; latere, siue ex vno tātum, vt tradit Bar. in l. post cōsanguineos §. legitima. ff. de suis & legiti. heredi. hęc nāq; coniunctio consideratū: cū agitur de successione fratris, vel patris. vt i autē. de consanguine. & vtrin. fratri. ad fi. col. la. 7.

¶ Dela meytad. Concord. cū dict. auten. cessante: & cum l. 8. in ordina. tauri. sed quid si frater vtrinq; coniunctus repudiet hereditate, qui tamen habet filios, an pars repudiata accretet nepotibus seu filiis sui fratris aduentibus. vel an filij repudiantis aliquid habebunt? vide per Salicet. in dicta autentica post fratres, la primera ab i tenet quod non accretat, sed etiam filij repudiantis cum illis succedat, cuius contrarium tenuit ibi Corneus. vide ibi per eos, & opinio Salicet. videtur aequior, & probabilior.

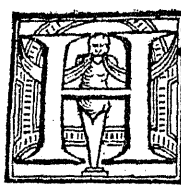
¶ Por cabeças. Approbat opinionem Azo. C. de legiti. heredi. in summa. quam etiam tenuit glo. in §. hoc etiā. inst. de legiti. agna. successio. glo. tamen in d. auten. cessante tenuit contrariā opinionem, imò q̄ admitteretur in stirpes, & in l. lege duodecim tabularum. C. de suis & legiti. heredi. Bart. in l. post cōsanguineos. §. haec hereditas. ff. de suis & legiti. heredi. & communiter docto. in dicta autentica. cessante, & hanc dicit communem esse opinionem Nico. de Vbaldis in tractatu. de successio. ab intestato. parte. col. 1. opinio tamē Azo. tenet Bal. & Salicet. in d. auten. cessante. Tu tene mēti istam. l. partiarū hoc decedentem & opinionem Azo. approbantem, vt quando filij fratrum solum inter se succedunt: & non cum patruo diuisio fiat in capita, & non in stirpes. Quid autem si agatur, de successione feudi? vide per Bald. in capitulo primo. §. item quia. de his qui feud. dar. possunt. & in capitulo primo. in principio. de successio. feud. & in versicu. his vno. de successio. fratrum. & in capitulo vnico. de natu. successio. feud. & per Alexandr. consilio. 55. columna octaua, & nona. volumine quarto.

¶ Del finado. Concordat cum dicta autentica cessante. C. de legiti. heredi. & auten. itaq; C. communia. de successio. qd autem si non ageret de Partida. vi.

Montanus x 4 vca
). tauri

hereditate fratris: sed de substitutione fideicommissaria, in qua testa...

Lex. VI. Como pueden heredar los hermanos q non son de padre e de madre, e otrosi quier...

Ermanos de padre ta solamente, e otro de madre auie do aql q muriesse sin testa...

Si defunctus habet fratrem ex parte patris, & alium ex parte matris...

Lex. 6.

De parte de su padre. Sequitur dictum glo. in d. autem. post fratres...

ex fratre in feudum, dicit inter alia haec. verba constitutio etiam...

nera qualquier, amos los hermanos sobredichos los partiran igualmente...

concludit quod non fiat in matertera & patruo ista distinctio bonorum.

Quiere ganado. Adde dicta autem. post fratres. & ibi glo. c. de legi...

Ni sobriño. Iste enim excludit patruum, etiam si sint in pari gradu...

Delante. Non ergo habet locum representatio in successione colla...

Mas cercano. Concord. cum d. autem. post fratres. la. 2.

Dezno grado. Approbat opinionem Azo. C. de legiti. heredi...

Muger legitima. Concord. cum l. i. ff. vnd. vir. & vxor. & l. i. C. eo...

Del Rey. Concord. cum l. i. & l. 4. C. de bon. vac. lib. 10. & l. i. §. diuus. ff...

Si matrim. ni um sine dote scienter cotrahitur si mulier vñ honeste viuat post morte viri non ha beat, succedit ipsi viro etia...

funt regalia, in parte bona vacantia, in vñbus feudorum. & not. q si...

Lex. VII. En quanta parte de los bienes del marido rico puede heredar la muger pobre si casasse...

Agin se a los omes alas ve gadas de algunas mugeres, de manera que casan con ellas b sin dote, c maguer sean pobres, porende guisada cosa,

Si matrim. ni um sine dote scienter cotrahitur si mulier vñ honeste viuat post morte viri non ha beat, succedit ipsi viro etia...

Paganse. Sumpta est. de. §. quia vero legē. in autem. vt liceat matri & auia...

Conellas. Procedet etiam inter sponsos de praesenti, & si vxor nō sit ducta ad domū...

Sin dote. Idem si dos esset parua, secū dū Bal. in. d. autem. praeterea cir ea...

Desamparadas. An idem erit in viro in ope vxore praemortue? tex. in. d. §. qñ...

Non dexasse. Ex hoc verbo, videtur q dispositio huius. l. & illarum, de qua...

De lo suyo. Licet ergo vxor pauper esset industriosa, & manibus suis possēt victum...

priis manibus querere, & maxime hoc procederet, si mulier esset nobilis...

derecha es, pues que las aman, e las honrran en su vida, que non finquen...

vxor superstes, haberet magnam domū vel praedium, ex quo tamē vivere non posset...

Heredar. Facit q si filii repudiarēt, vxor succedet in totū per ius accrescēdi...

Quarta parte. Si tres filii sint vel pauciores, q si plures sint succedit in virili...

a Ninguna razon. Hostien. in summa. qui filii sint legi. versian vtrūq; genus. dicit illam forte esse rationem, fauor videlicet & honor matri...

heredar los bienes de las doze partes las dos, non dexando el muger legitima Ca si la dexasse embargaria al fijo: de gui...

b A mudar. Multum not. istam. vt ca. ucas multum in dicendo q aliquando. Il. partituru cor...

munc nam cum hoc. l. partituru voluit id exprestit. vt hic vides. No la ganaria ella. In contrariu videbat quia si aliquid auferat alicui...

* Nato ex fornicatione, a dultorio: vel in cœtu nō potest inter viuos vel in morte pater donare alias reuocant fratres legitimi aut patru vel...

C. de natura. libe. & hic. & l. 4. titu. 3. supra ead. partita. nisi sit ad alimeta, vt in l. 9. & 10. in ordina. tauri. & in l. 5. tit. 4. partita. & in c. cū haberet. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulte. & p Barr. in d. aucten. ex complexu. & respectu talium alimentorum erūt capaces etiam ratione proprietatis stātibus filiis legitimis aliis vsq; ad...

pinquos parientes del finado. E de mas semejaria es traña cosa, que ella pudieffe fazer daño a otri segund ley, non mcreficiendo, nin veniendo ende a ella ninguna pro.

Ley. X. Quales fijos non son legitimos, nin naturales: e que non pueden heredar los bienes de sus padres.

Ascido seyedo alguno de fornicacion, d o de incesto, o de adulterio: este a tal nō puede ser llamado fijo natural nin deue heredar, f nigña cosa de los bienes de su padre. e si atal fijo como este dieffe el padre algũa cosa de lo suyo, los otros fijos legitimos q fueren de aql padre mismo, puede reuocar la donaciõ, & ela mãda. h Fuera ende si el Rey le con...

mittat pñ filio spurio. tit. alimētōriū posse legare vel donare vsq; ad quintā bonorū pcederet. & si filij ditiſsimi sit vt tradit Aimō. cō. 199. La donacion. Non potest ergo donari filio spurio per patrem, vt hic vides & dixi supra in glo. proxima. quid autē si pater donet filio de cem. & rogauit eum, vt ea restitueret an valebit fideicommissum? Bal. in l. ab eo. C. de fideicōmiss. dicit quod sic quia licet non capiat neq; obligetur tñ tāquā executor restitueret potest allegat. l. si quis quos. ff. de lega. 2. Bar. tamen. in l. eam quam. C. eo. col. pe. vers. quæro. 4. vult cōtrariū videlicet quod ille qui est incapax in totum cū habeat pro non scripto non teneat fideicommissum ex persona eius p nota. in l. codicillis. in prin. ff. de lega. 2. siue sit fideicommissum vniuersale siue particulare. & contra Bal. tenet Alexan. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebell. col. pe. & Iason. in d. l. eam quā. col. fi. quos videas quid autem ex titu. venditionis, vt quia inter se vendere velint? Specula. titu. de successio. abintest. col. fi. dicit quod neq; tit. venditionis si ponas hoc fieri ex prohibito affectu: sed si tanquā inter profus extraneos forte, sedm cū tenebit veditio. arg. ff. de donatio. inter vir. & vxor. l. si pōsus. §. circa. & ff. de cōtrah. empt. l. si quis donationis, sed cōtra istud dicitur facit. l. i. C. de natura. liber. q locuta fuit de titu. emptionis, vt neq; hac via filii spurij, de q b ibi essent capaces, cui adde l. 2. tit. 3. lib. 5. ordi. & l. 22. titu. 9. lib. 1. ordi. rega. & forte in dubio præsumendū esset emptionē factā ex prohibito affectu p r illā. l. & per dictas. l. regni si vero cōstaret rē gestā, vt inter extraneos forte procederet dicitur Specula. præferim attentis vbis huius. l. ptitarū q nihil dicit de emptione, sed de donatiõ, & facit etiā quod Alberi. dicit in d. l. i. cū dicit nota. cōtractū initū p patrē cū filiis naturalibus vel vxore nō legitima presumi fictitiū, & in fraudē factū, & ideo retractatur p hoc ff. de pbatio. l. qui testamentū. in fi. & ibi vide glo. & Salic. in d. l. i. vbi & Bal. Segura tñ in rep. l. 3. §. ff. de libe. & posthu. fo. 10. co. 1. p illas. l. ordi. vult q neq; titu. vō emptionis. Sed forte limitādū est, vt dixi qd aut si filij spurij emat ab eo cui p veditid. vi. Bar. l. si is q. i. ff. de vul. & pu. vbi vult q adhuc alienatio psumat facta i fraudē.

h Lamanda. Ab alio tñ quā a pte etiā ab auo pot spurio donari vel relinqui. gl. & docto. in d. l. i. C. de natura. liber. & dixi in l. 4. tit. 3. §. ead. pti. intellige tñ qd dixi qn relinquit ab auo nō hñte legitima sobolē nā si haberet nō pōt relinqre nepoti spurio, nisi esset intra quintam bonorū. p. l. huius regni. idē neq; possit a auis habēs legitima sobolē vltra. d. quintā relinqre nepoti legitimo & naturali ex filio spurio, vt tenet gl. in l. fi. C. de natura. liber. p tex. ibi. & tradit Iason. in l. hæreditas. pe. col. C. de his quib. vt indign. & tradit Didac⁹ a Couar. in suo epitome mrimonialī pte. 2. c. 8. vers. 2. cōclusio. An tñ possit a pte relinquit spurio cū capere possit? vide Bald. in l. eam quam. col. 11. C. de fideicommiss. vers. iulo. & hoc in inferu vbi dicit quod non valet relictum, & illud dicitur Bald. dicit pulchrum & singulare Paul.

de cast. quem vide. in l. i. ff. de regul. cationi. contrarium tamē tenet Alexan. & v detur cōmunis opinio in l. gallus. §. inſtituens. colu. l. ff. de liber. & posth. Decius consil. 176. col. antep. An autē possit capere spurius quod relinquitur causa conditionis implēdē? Bal. in d. leam quā. circa fi. vers. sed iuxta prædicta dicit q non allegās glo. nota. id tenent in l. q cōditionis. ff. de dona. caus. mor. quæ est glof. singularis. & idem tenet Bal. in §. naturales. co. 1. vers. extra not. si defuer. fuer. controvert. inter domi. & agna. vi de etiam per Bal. in d. leam quam. in fi. & ibi addita vtrum spurius possit succedere patri qui nō est soluendo? Adde etiam q bene poterit subſtitui vulgariter filio spurio, vide p Bal. in l. humanitatis. colu. 10. C. de impuber. & alijs filijs. ipse tamen spurius non poterit subſtitui vulgariter, neq; per fideicommissum a patre: vt post alios tradit latē guillel. Benedic⁹ in repet. c. raynuntius. de testa. in verbo. & vxorem. nume. 690.

firmasse la donacion, o la mãda por su preuilejo. E si fijos legitimos nō ouiere, puedē la reuocar los hermanos del padre deste fijo atal, o su auuelo, o su auuela. E si tales parientes non ouiesſen, que la reuocassē, o si los ouiere, fueſſen tan negligentes que nō quiesſen demādar fasta dos meſes, lo q fueſſe dado a tal fi...

a Confirmasse. Cum clausula non obstante, vt tradit glo. in d. l. i. C. de natura. libe. & tradit Azo. C. eo. in summa. col. 2. vers. quid si imperator. vide per Salic. in l. i. C. de diuers. rescript.

b Los hermanos. Concordat cū d. l. i. C. de natura. liber. & nota bene: quia hæc lex approbat opinionem Azo. ibi in summa, qui intellexit illam. l. etiam in spurij natis ex alijs personis, nō in dignitate potestis. Et aduerte, quia per istam. l. videtur reprobari quædam quæ erat magis cōmunis opinio, videlicet q relictum spurio palam, remanere debeat pones hæredem scriptum, vel apud venientes abintestato: non autē primo vadat ad personas nominatas in d. l. i. & hic, quā opinio. tenet Bar. in l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. vbi etiam Bal. Angel. & Salice. & Alex. dicens istam opinionem magis communem, & idem tenet Bar. in d. l. i. vbi & Salicet. dicit q iste perſone ibi & hic nominatæ non admittuntur priuquā hæredes: sed veniēt iste perſone inter se ordine successio, eo ordine quo hæredes defertur abintestato, tamen post hæredem scriptū. Et vt hic vides hæc lex sequens opinioem Azo. vult, q primo loco statim defertur personis hic scriptis: quam opinioem etiam voluit tenere glof. in d. l. hæreditas. & inter eas defertur ordine successio, vt dixit Salice. qd tu tene menti contra dictā magis communē opinionem, quā etiam tenuit Bar. vbi plenē tractat in l. i. colu. 2. ff. de his quib. vt indign. vers. quæro & reuoco indubium. & sic q existis. l. partituru. fiat distinctio inter omnino incapaces, qui non dicuntur indigni, & tūc procedat opinio Bar. & quod habetur in l. i. C. de hære. instituen. & in l. i. titu. 7. ea. partita. & inter incapaces ob indignitatem etiam sine culpa sui: quia alieno vitio laborant, vt isti spurij: & tunc procedat opinio Azo. & glo. in d. l. hæreditas. quæ approbatur hic. Tu vero cogita, si quomodo possit defendi cōmunis opinio ab ista. l. partituru. vt videlicet intelligatur nō existente hærede scripto: cū hæc lex nō aperiat hæredē fore scriptū: & esset magna restrictio ad istā. l.

c Fasta dos meſes. Concordat cum d. l. i. C. de natura. liber. & facit q si possessor maioris committat tale delictū, propter quod transeat in sequentem vocatum, q si ille sit negligens in petendo intra duos meſes, q possit petere fisco. & adde quod Bal. notabiliter dicit in §. fi. in p. per quos fiat inuestitu. Cogita tamē an cursus duorū mensū tantū sufficiat. & vide quæ dixi supra in l. 10. 4. partita. in gl. magna. vers. item pone. titu. 26.

d Mater semper est certa: ideo ad eius successione spurij cū legitimis admittuntur: nisi sint incestuosi ex cōsanguineis infra quartū gradum geniti. aut ex damnato coitu. i. ex religioſa: vel mulier sit nobilis generis cui non succedit vulgo questus cū legitimis. h. d.

e Siempre son ciertas. Adde. l. quia semper. ff. de in ius vocan. & dicit Philoſophus. i. de generatione animalium, q femina in generatione dat corpus, id est ministrat materiam corporis informatur autē per virtutē formatiua, que est in femine patris: & laboriosior est generatio matrum quā patrum, & magis sciunt qui sunt ipsarum filij quā patres, ex quo secundū Philoſophū. 9. ethico. magis sunt amātes filiorū quā patres. Item quia mater plus laborat in generatione, & educatione quā pater, vnde dicit ecclesiasti. c. 7. gemitum matris ruge ne obliuiscaris.

f Per esta razon. Adde. §. nouissimē. inſtit. ad Officia.

Los bienes de sumadre. Idem dic in bonis auie maternæ, vel alterius ascēditis p maternā lineā: perinde ac si nati essent de legitimo matrimonio, vt in d. §. nouissimē. & l. si spurius. & l. hac parte. ff. vnd. cōgna. & l. modestinus. & in l. 9. in ordina. tauri. ibi per v orden y grado. & tradit Matheſilla in suo tracta. de successio. abintest. fol. 1. col. 4. Angel. Aret. in d. §. nouissimē. & idē dicit cōtra in matre & auia & alijs ascēditibus naturalibus: vt similiter succedat suis descendētib; naturalibus: vt in d. l. si spurius. & in §. fi. inſtit. ad...

jo como este: effonce deue ser del Rey.

Ley. XI. Quales fijos de aquellos que non son legitimos, pueden heredar a sus madres.

As madres siempre son ciertas de los fijos que nascen de ellas, por esta razon e todo fijo deue heredar en los bienes de su madre en vno con los otros fijos legitimos.

Tertullia. & in §. vulgo. inſtit. de successio. cōgna. tradit Mathe. in suo tra. & fol. 6. col. 3. vers. aut sunt parentes. Ange. Aret. in d. §. præferētur inſtit. ad Tertullia. & probatur in l. 6. in ordina. tauri. nam in hoc perinde est ac si nati essent legitimo matrimonio, & poterit tam mater, quā auia vel alij ascēditentes p lineā maternā, querellare cōtra testamentū talis descendētis. l. si suspecta. §. de inofficio. ff. de inoffi. test. quæ. l. licet loquat in matre, idē dicitur in alijs ascendētib; quæ in eius locū subintrat, vt in §. cū filius. inſtit. de hæredita. quæ ab intest. defer. & tradit Socin⁹. & ibi in subscriptione etiā Bal. de Bartholinis consil. 48. i. volu. incipit meminī iā sunt duo meſes. & probat in d. l. 6. in ordina. tauri. & in l. nā & si parētibus. ff. de inoffi. testa. & eandē legitimā debent habere in bonis talis descendētis, ac si tales descendentes essent de legitimo matrimonio, vt probat in d. l. 6. & 9. in ordina. tauri. & iuxta nota p glo. & docto. & docto. in auctētica nouissima. C. de inofficio. testa. & pro indubitato tradit Socin. in d. consil. q in talibus naturalib; seu spurij respectu successio nis maternæ legitima fit triens iuxta. d. auctētica nouissima. quæ auxit antiquā legitimā, quæ erat quarta. vt in l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. l. cū querit. C. eo. & hodie per. l. huius regni est etiā aucta in filijs & descendētib; vt in l. 9. titu. 5. lib. 3. foro. l. & in d. l. 6. vbi etiā q duæ tertie partes ex trib; debent pro legitima ascendētis: & licet illa. l. 6. dicat los ascendētes legitimis. verificat etiā in ascendētib; naturalib; p lineā maternā, qui vt dixi perinde succēdit, ac si essent de legitimo matrimonio: vt etiā pbari vide in d. l. 9. tit. 5. lib. 3. foro. l. cū dicit, quæ ay derecho de heredar. neq; obſtat ma tri neq; auie maternæ, q habeat filios legitimos & naturales, vt ex hoc repellat a successioe filij, vel nepotis naturalis: cū nullo iure caueat, q tales filij sibi obſtent. & quia id in simili quæſtione, videt deciderē Matheſilla. in d. suo tracta. de successio. abintest. 6. fol. colu. 3. vers. aut sunt parētēs. Cū dicit q etiā illuſtris mater succēdit filio naturali, licet habeat filios legitimos & naturales: & tñ talis filij natura lis nō possit succedere tali matri illuſtri, habēt filios legitimos, & naturales, vt i. l. si qua illuſtris. C. ad Officia. & hic & idē post Mathe. tenet Ang. Aret. in d. §. præferētur. col. pe. neq; huc dicto obſtat q idē Matheſilla. notat in d. tracta. fol. 7. col. 1. vers. c. & ex hoc inferē mirabiliter vbi voluit, q quæ ad modū filij naturalis nō succēdit patri in duab; vncijs abintestato, quādo pater habet legitimā sobolē, vt in auctētica licet. C. de natura. liber. sic neq; talis pater naturalis habēs talē sobolē, nō succēdit filio naturali p tex. in §. in quibus. in auctētico quib. mod. natura. efficiant. sui. disponentē eodē modo, & vice patrem naturalem succedere filio naturali, quo & filius naturalis sibi. & idē voluit Angel. de Aret. in d. §. præferunt. col. fi. post dictū Matheſilla. & Ioa. Baptist. Catialupi. in repet. d. l. si qua illuſtris. nume. 42. quia illud dicitur non credo esse verum, neq; fundatur iure: quia. d. §. in quibus intelligitur, vt ea vice & modo succedat pater naturalis filio, sicut & ipse filius naturalis sibi, quasi velit dicere, q cū filius caruerit legitima sobole, succedat ei pater sicut & filius succēdit sibi carētī tali sobole: nō verō prout intelligit Matheſilla. qui est intellectus extraneus & absurdus. & ita Ludou. Bolognin. licet non sic declarans impugnat ibi dictum Matheſilla. in additio. & quia da to quod dictum Mathe. esset verum, procederet in successioe patris naturalis. Ad quam se restringit. d. §. in quibus. & l. partituru. supra eal. 8. in fi. non vero in matre vel ascendētibus per lineam maternam, prout & voluit dictus Matheſilla. in successioe matris illuſtris vt prædixi.

Con las otras fijos legitimos. Concordat cum l. si qua illuſtris. in fi. C. ad Officia. & §. nouissimē. & ibi glof. inſtit. eo. hoc tamen hodie corrigitur per l. 9. in ordina. tauri. disponentem, q stantibus legitimis spurij non succedat matri.

Handwritten notes in the left margin, including 'si non legem' and 'a mēdas'.

¶ *Estos atales.* Nota hoc: quia reprobatur opinio gl.in.l. hac parte. ff. vnd. cogna. quā dicit singularē Abb. consil. 50. col. 1. 2. volu. & Floria. in.l. qui testamentū. ff. de probatio. cū qua transit etiā Bar. in auctētico quib. mod. natura. effici. sui. in. §. si quis iugitur. que glof. voluit qd filij naturales nati ex eodem patre, & duabus concubinis sibi inuicem nō succedant, licet nascantur ex talibus concubinis diuerso tēpore retentis, prout etiam voluit specul. & ibi Ioan. Andr. in additio. in titu. de successio. ab intest. vers. qd de natis ex vno patre. vbi Ioan. Andr. in additio. refert aliquos tenuisse contrariū, quorū opinio approbat hic in ista. l. partitarum quam tene menti & istā etiā opinionem tenet Alberic. in. l. humanitatis. C. de natu. liber. referens specula. vbi. §. ita tenere: sed si bene inspiciatur contrariū vt dixi videt tenere specul.

¶ *Naturalis legitimi.* Facit ad id quod dixi. in glo. in verbo de su matre. & nota hoc, & adde Angel. in auctētico quib. mod. natura. effici. sui. in. §. si. vers. sed restat dicentē, qd vbi queq; de successione fraterna tractatur, ille frater præfertur, qui plurib⁹ nexibus erit cōiunct⁹, scilicet nexu nature, & nexu iuris, quod not. ad auctenticam itaque. C. communia. de successio.

¶ *Los bienes de los legitimis.* Concord. cum auctētico quibus mod. natura. officia. sui. in. §. filium. vbi hoc in fortiorib⁹ terminis disponit, etiam si filius sit legitimatus. Adde etiā. l. si spurius. ff. vnd. cogna. & limita. vt in ista. l. de seruil. cogna. in primo respō. Quid tamē si ta li fratri legitimo & naturali ex parte patris non superessent alij fratres legitimi, & naturales ex parte patris: vel vterini ex parte matris. An frater naturalis ex parte tantū, ei succedat? videtur qd sic perinde sicut & ipse succederet naturali, vt supra ea. l. cum sit reciproca hęc successio, vt dixi supra eo. l. proxima.

¶ *Parientes otros.* Concord. cū. d. l. si spurius. & cum. d. §. filii. in auctētico quib. mod. natura. effici. sui. & §. vulgo. in. l. de successio. cogna. & §. nouissimē in. l. ad Officia. & collige ex his verbis, qd filius fratris naturalis non succedet patruo, licet eius pater poterat succedere, vt supra dixi. ibi. (ca estos atales) & sic erit ille casus specialis & exorbitans: & non extendetur ad filios fratrum respectu successiois patris, licet definit fratres vterini. quod nota.

¶ *De parte de su madre.* Vt in. d. l. si spurius. & iuribus de quibus. §. An aut naturalis succedat matri, vel cognatis matris in feudo materno? Andr. de Yferni. dicit qd nō in. d. §. naturalis. per illum tex. in dist. l. tēloquentē, qd & tu poteris inferre ad materiā maiorē: vt neq; filius naturalis succedat matri in maioria materna. Cogita tñ, & vide de quod habetur in. c. dicat aliquis. 3. q. 4. & quæ habentur in. l. ex factō. §. si quis rogatus. ff. ad trebell.

¶ *Titulo. XIII. De como deue ser entregada la tenencia o el Señorío de la heredad del finado al heredero, quier la demande por razon de testameto, o de parentesco.*

Hntregada deue ser la heredad cō todas sus pertenencias al heredero del defuncto, quier la gane por razon de testameto

¶ *Titulus Decimus quartus.* Lex. 1. Misio in possessionem dicitur dupliciter: primo cū quis petit possessionem secundo cum petit simul possessionem & proprietatē, melius enim est possidere, quā a possidente petere. hoc dicit.

¶ *La posesion.* Per interdictum quorū bonorum, vel ex remedio. l. fi. C. de edict. diui. Adr. toll. & infra eo. l. 2. & l. 1. titu. 14 lib. 3. ordin. re galium. ¶ *La propiedad.* Per petitionem hereditatis. ¶ *El señorio.* Sed nonc adita hereditate statim sine apprehensioe nererum hereditarium, transit dominium in heredem, vt in cle mēina exiui de paradiso. vers. quia igit de ybo. signi. & in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Cur ergo hic requirit traditionē, potest dici, qd licet de iure ciuili ex aditione hereditatis, heres cōsequat dominium non tñ de iure gētium, nisi sequat ratiōem, prout voluit Pau. de

cast. in. d. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possessio. & facit ad quæstionē, de qua ibi p Paul. & Alex. cui tñ videtur cōtrariari Socin. cōsil. no. col. 7. in. 3. vol. vel dic, qd in ista. l. partitarū. nō dicit qd hereditatē adierit: & sic qd velut qd etia si nō antea verbo adierit p traditionē, & apprehensioe rerū hereditariū, acquirat dominium: & videt adire, vt in. l. n. titu. 6. §. ea. partita. vel dic, qd tunc per aditionē hereditatis, sine apprehensioe trāffertur dominium, quādo defunct⁹ habebat rerū hereditariū dominium, si tamē nō haberet: sed haberet ius ad res hereditarias, heres ad eundem nō cōsequeret plus quā de functus habebat: sed tñ traditione facta, consequet dominium vt hic. Habes etiā hic, qd possessio nō transit, licet adeat hereditas, vt habet in. d. l. cū heredes. in prin. & procedit etiā si ecclesia sit heres, vt tradit Bal. in. l. fi. colu. 3. C. de sacro san. eccles. & procedit etiā in suo herede, secundū Bar. in. d. l. cum heredes. & Bal. in. l. fi. col. 1. C. de edict. diui. Adr. tollen. & in. l. n. in. fi. C. de appell. & tenetur cōmuniter, secū dū Alex. in. d. l. cum heredes. Procedit etiā & si fiscus sit heres, secū dū Bal. in. c. 1. quid sit inuestitura. Itē procedit, & si colon⁹ possideat rē hereditatis, gl. & Bal. in. l. cū notissimi. col. 2. C. de præscript. 30. vel 40. anno. in. §. sed cū illud. & ibi Bal. cōsultit heredi, ne credat per detentationē coloni acquirat sibi esse possessionē: sed qd ipse apprehēdat. Contrariū tñ videt velle Paul. de cast. notādo ad hoc glo. 1. in. l. qui fundū. in prin. ff. de vfuca. pro empt. qd per seruos detinentes res hereditarias: & sic etiam per colonos & inquilinos tempore, quoadit hereditas, heres ad eundem, non solum acquirat dominium: sed etiam possessionē: & qd sic limitet. d. l. cū heredes. in prin. & dicit probari ex his, que habet in. l. qd vniuersas. §. qd colonū. ff. de acq. poss. qui tex. pbat dicitū Bal. sed si intelligas dicitū Pauli: cū tamē colon⁹

o de parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziessen, auria el nome sin la pro. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos, q quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E a quien tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mandado. E en q tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demāda. ¶ *Lex. 1. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.*

¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohērede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui. Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauerit: quādo tñ nō repudiauerit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de heredi. in sit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerit, qd & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius institutus in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, qd habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, qd legitima nō sit quota hereditatis: sed quota bonorū, quæ videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in fideicommissario, cui verbo tantū est restituta hereditas, secundū Bar. & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius col. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni. si heres grauatus fideicommissio vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in. §. tit. 5. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio cōfirmetur? & dic qd sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 12. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Habet etiā locū in substitutione directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dū modo liquidatū sit, qd casus substitutionis euenit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. delen. Cū quo transit Deci⁹ qbi de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū: qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, put est ista: in materia nanq; exorbitati aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. 1. de cōstit. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. §. datur etiā hoc remediū epo, & executori testamētū p pauperib⁹ institutis, secundū Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi. qd ad declinādā. ca. 2. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri⁹ p hereditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. que. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Arc. in. §. substituit in. l. de pupilla. substitut. p tex. in. l. qd liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. dā etia heredi heredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p specul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū defuenit ab intestato: & cōis opinio est qd non: vt cōcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cōem opinioē sequit Calde. r. cōsil. 36. in tit. de test. tu adde Bal. in. c. vnicō. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, qd cōpetit tūc officii iudicis filio, vt ponat in possessione vacante, quia si fili⁹ est, ergo heres &c. vnde idē operat existētia sui heredis, qd operatur tabule testamētū. qd dicit esse notatu dignū. de iure vero ist⁹ regni. p. l. tit. 14. in ordin. regali. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officii iudicis. & l. illi⁹. que vulgo dicit de Soria, remediū ad possessionē istā. que. l. in. l. in hoc summo pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. pterito filio a matre, que nō habuit facultatē mutadi testamentū: quia in puerperio decēdit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi

cōtinuet possessionē, nomine heredis, procederet eius dictū, vt probat in. d. §. qd per colonū. & ibi tenet Alex. & idē si heres locaret fundū, post aditā hereditatē ante a pprehētam possessionē, statim qd cōductor apprehēdat rē, acquirat heredi possessionē ciuile, & naturalē vt in. d. §. qd per colonū. & vide Pau. de cast. in. l. si homo. ff. de vfuca. pio. & an heres possit ratione iuris patronatus. char. 28. col. 3. Aduertē etiā qd bene poterit heres propria auctoritate si velit accipere possessionē vacante rerum hereditariarū, secundū Bart. in. l. fi. in vers. itē extra gl. C. de edict. diui. Adria. to l. & in. l. ex factō. la. segunda. ff. de hered. institut. tenet etiā Bal. in. d. l. fi. co. 1. & in. l. 3. C. famil. hereditatis.

¶ *En el titulo de la tenencia.* Vide in. l. 2. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū. ¶ *Lex. 2.* Hæres ostēdens corā iudice testamētū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittēdus in possessionē bonorū que testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pot hoc (aliqua ratione obiectus in testamētū vel testatorē vel alia simili tūporib⁹) impedire: nisi si statim pbat ista impedimēta tūc audiret nisi heres petēs, dūtaxat possessionē sit impubes de decēdentibus contra quē filiationis ve status obiectio distert vsq; ad tēpus ubertatis: sed si proprietatē petat nō distert, imō cognoscere debet iudex de ea quæstione. h. d.

¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohērede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui. Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauerit: quādo tñ nō repudiauerit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de heredi. in sit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerit, qd & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius institutus in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, qd habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, qd legitima nō sit quota hereditatis: sed quota bonorū, quæ videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in fideicommissario, cui verbo tantū est restituta hereditas, secundū Bar. & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius col. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni. si heres grauatus fideicommissio vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in. §. tit. 5. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio cōfirmetur? & dic qd sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 12. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Habet etiā locū in substitutione directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dū modo liquidatū sit, qd casus substitutionis euenit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. delen. Cū quo transit Deci⁹ qbi de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū: qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, put est ista: in materia nanq; exorbitati aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. 1. de cōstit. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. §. datur etiā hoc remediū epo, & executori testamētū p pauperib⁹ institutis, secundū Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi. qd ad declinādā. ca. 2. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri⁹ p hereditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. que. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Arc. in. §. substituit in. l. de pupilla. substitut. p tex. in. l. qd liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. dā etia heredi heredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p specul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū defuenit ab intestato: & cōis opinio est qd non: vt cōcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cōem opinioē sequit Calde. r. cōsil. 36. in tit. de test. tu adde Bal. in. c. vnicō. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, qd cōpetit tūc officii iudicis filio, vt ponat in possessione vacante, quia si fili⁹ est, ergo heres &c. vnde idē operat existētia sui heredis, qd operatur tabule testamētū. qd dicit esse notatu dignū. de iure vero ist⁹ regni. p. l. tit. 14. in ordin. regali. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officii iudicis. & l. illi⁹. que vulgo dicit de Soria, remediū ad possessionē istā. que. l. in. l. in hoc summo pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. pterito filio a matre, que nō habuit facultatē mutadi testamentū: quia in puerperio decēdit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi

¶ *El heredero b delan*

¶ *En el titulo de la tenencia.* Vide in. l. 2. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū. ¶ *Lex. 2.* Hæres ostēdens corā iudice testamētū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittēdus in possessionē bonorū que testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pot hoc (aliqua ratione obiectus in testamētū vel testatorē vel alia simili tūporib⁹) impedire: nisi si statim pbat ista impedimēta tūc audiret nisi heres petēs, dūtaxat possessionē sit impubes de decēdentibus contra quē filiationis ve status obiectio distert vsq; ad tēpus ubertatis: sed si proprietatē petat nō distert, imō cognoscere debet iudex de ea quæstione. h. d.

¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohērede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui. Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauerit: quādo tñ nō repudiauerit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de heredi. in sit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerit, qd & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius institutus in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, qd habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, qd legitima nō sit quota hereditatis: sed quota bonorū, quæ videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in fideicommissario, cui verbo tantū est restituta hereditas, secundū Bar. & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius col. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni. si heres grauatus fideicommissio vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in. §. tit. 5. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio cōfirmetur? & dic qd sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 12. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Habet etiā locū in substitutione directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dū modo liquidatū sit, qd casus substitutionis euenit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. delen. Cū quo transit Deci⁹ qbi de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū: qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, put est ista: in materia nanq; exorbitati aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. 1. de cōstit. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. §. datur etiā hoc remediū epo, & executori testamētū p pauperib⁹ institutis, secundū Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi. qd ad declinādā. ca. 2. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri⁹ p hereditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. que. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Arc. in. §. substituit in. l. de pupilla. substitut. p tex. in. l. qd liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. dā etia heredi heredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p specul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū defuenit ab intestato: & cōis opinio est qd non: vt cōcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cōem opinioē sequit Calde. r. cōsil. 36. in tit. de test. tu adde Bal. in. c. vnicō. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, qd cōpetit tūc officii iudicis filio, vt ponat in possessione vacante, quia si fili⁹ est, ergo heres &c. vnde idē operat existētia sui heredis, qd operatur tabule testamētū. qd dicit esse notatu dignū. de iure vero ist⁹ regni. p. l. tit. 14. in ordin. regali. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officii iudicis. & l. illi⁹. que vulgo dicit de Soria, remediū ad possessionē istā. que. l. in. l. in hoc summo pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. pterito filio a matre, que nō habuit facultatē mutadi testamentū: quia in puerperio decēdit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi

¶ *El heredero b delan*

¶ *En el titulo de la tenencia.* Vide in. l. 2. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū. ¶ *Lex. 2.* Hæres ostēdens corā iudice testamētū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittēdus in possessionē bonorū que testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pot hoc (aliqua ratione obiectus in testamētū vel testatorē vel alia simili tūporib⁹) impedire: nisi si statim pbat ista impedimēta tūc audiret nisi heres petēs, dūtaxat possessionē sit impubes de decēdentibus contra quē filiationis ve status obiectio distert vsq; ad tēpus ubertatis: sed si proprietatē petat nō distert, imō cognoscere debet iudex de ea quæstione. h. d.

¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohērede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui. Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauerit: quādo tñ nō repudiauerit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de heredi. in sit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerit, qd & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius institutus in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, qd habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, qd legitima nō sit quota hereditatis: sed quota bonorū, quæ videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in fideicommissario, cui verbo tantū est restituta hereditas, secundū Bar. & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius col. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni. si heres grauatus fideicommissio vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in. §. tit. 5. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio cōfirmetur? & dic qd sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 12. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Habet etiā locū in substitutione directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dū modo liquidatū sit, qd casus substitutionis euenit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. delen. Cū quo transit Deci⁹ qbi de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū: qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, put est ista: in materia nanq; exorbitati aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. 1. de cōstit. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. §. datur etiā hoc remediū epo, & executori testamētū p pauperib⁹ institutis, secundū Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi. qd ad declinādā. ca. 2. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri⁹ p hereditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. que. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Arc. in. §. substituit in. l. de pupilla. substitut. p tex. in. l. qd liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. dā etia heredi heredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p specul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū defuenit ab intestato: & cōis opinio est qd non: vt cōcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cōem opinioē sequit Calde. r. cōsil. 36. in tit. de test. tu adde Bal. in. c. vnicō. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, qd cōpetit tūc officii iudicis filio, vt ponat in possessione vacante, quia si fili⁹ est, ergo heres &c. vnde idē operat existētia sui heredis, qd operatur tabule testamētū. qd dicit esse notatu dignū. de iure vero ist⁹ regni. p. l. tit. 14. in ordin. regali. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officii iudicis. & l. illi⁹. que vulgo dicit de Soria, remediū ad possessionē istā. que. l. in. l. in hoc summo pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. pterito filio a matre, que nō habuit facultatē mutadi testamentū: quia in puerperio decēdit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi

¶ *El heredero b delan*

¶ *En el titulo de la tenencia.* Vide in. l. 2. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū. ¶ *Lex. 2.* Hæres ostēdens corā iudice testamētū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittēdus in possessionē bonorū que testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pot hoc (aliqua ratione obiectus in testamētū vel testatorē vel alia simili tūporib⁹) impedire: nisi si statim pbat ista impedimēta tūc audiret nisi heres petēs, dūtaxat possessionē sit impubes de decēdentibus contra quē filiationis ve status obiectio distert vsq; ad tēpus ubertatis: sed si proprietatē petat nō distert, imō cognoscere debet iudex de ea quæstione. h. d.

¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohērede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui. Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauerit: quādo tñ nō repudiauerit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de heredi. in sit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerit, qd & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius institutus in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, qd habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, qd legitima nō sit quota hereditatis: sed quota bonorū, quæ videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in fideicommissario, cui verbo tantū est restituta hereditas, secundū Bar. & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius col. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni. si heres grauatus fideicommissio vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in. §. tit. 5. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio cōfirmetur? & dic qd sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 12. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū heredes. in prin. ff. de acquir. possel. Habet etiā locū in substitutione directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dū modo liquidatū sit, qd casus substitutionis euenit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. delen. Cū quo transit Deci⁹ qbi de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū: qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, put est ista: in materia nanq; exorbitati aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. 1. de cōstit. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. §. datur etiā hoc remediū epo, & executori testamētū p pauperib⁹ institutis, secundū Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi. qd ad declinādā. ca. 2. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri⁹ p hereditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. que. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Arc. in. §. substituit in. l. de pupilla. substitut. p tex. in. l. qd liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. dā etia heredi heredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p specul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū defuenit ab intestato: & cōis opinio est qd non: vt cōcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cōem opinioē sequit Calde. r. cōsil. 36. in tit. de test. tu adde Bal. in. c. vnicō. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, qd cōpetit tūc officii iudicis filio, vt ponat in possessione vacante, quia si fili⁹ est, ergo heres &c. vnde idē operat existētia sui heredis, qd operatur tabule testamētū. qd dicit esse notatu dignū. de iure vero ist⁹ regni. p. l. tit. 14. in ordin. regali. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officii iudicis. & l. illi⁹. que vulgo dicit de Soria, remediū ad possessionē istā. que. l. in. l. in hoc summo pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. pterito filio a matre, que nō habuit facultatē mutadi testamentū: quia in puerperio decēdit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi

¶ *El heredero b delan*

¶ *En el titulo de la tenencia.* Vide in. l. 2. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū. ¶ *Lex. 2.* Hæres ostēdens corā iudice testamētū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittēdus in possessionē bonorū que testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pot hoc (aliqua ratione obiectus in testamētū vel test

fira, si instrumentum testamenti, vel aliud reperitur apud adu-
farium, secundum Bal. in l. i. C. de fide. instrum. & Alex. in d. l. si vnus.
& adde ad ista quae dixi in l. 4. tit. 8. 3. partida.

a **Demanda.** Sufficit, quod viua voce petat, & q in scriptura redi-
gatur, secundum Paul. de castr. in d. l. si. bonus text. in clemen. saepe. ver-
fic. verum. de
verbo. signi.
& pcedet etiã
quando appa-
reat cõtradi-
ctor prout vo-
lunt Barto. &
Pau. in d. l. si.
licet Alexan.
post alios ibi
aliud velit &
cũ Bar. & Pau-
lo tenet De-
ci' ibid. co. 9.

b **De uolo meter**
en possessio. Et
sic quoad istã
misionẽ, instrumentũ testamẽti habet executionẽ paratã, vt etiam
not. Bal. in 3. nota. in d. l. si. An autẽ idẽ pcedat respectu legatarij? vi-
de ibi per Iaso. & Decium in 6. nota. & aduerte, q nõ requiritur ci-
tatio alicuius in ista misione: nisi illius qui possideret, secundum
Bar. in d. l. si. & vide ibi per Decium. col. 10.

c **De las bienes de la heredad.** Quae testator mortis tẽpore possidebat,
vt hic. & in d. l. si. Quid autẽ si per testes probaretur, q testator pos-
sedit tales res: sed q per tres vel quatuor annos ante mortem testato-
ria alius tenuit eadem res, an fiet adhuc mision in talibus rebz? A-
lex. con. fil. 3. incipit ponderatis verbis. col. fi. consuluat, q sic: quia
cum testes deponant de antiquiori possessioe testatoris, illa super-
ueniens possessio in aliũ non obstat, ex quo presumitur, q dictus
testator animo retinuit possessionem civilem. clã possidere. §. qui
ad nũdinas. ff. de acquir. pos. & l. si id qd. §. 1. eo. titu. ibiq; allegat
decisionẽ quãdã dominorũ de rota. vide ibi per eũ, & cogita sup hoc.

d **De rotas las otras cosas.** Videtur ex hoc q & si defunctus posside-
bat aliqua bona. titu. maiorã, q etiã in illis hæres mitti debet in pos-
sessione, prout etiã est in feudali bus, secundum Bal. in c. 1. in princi-
verf. quare ergo. de success. feud. vid. c. 1. §. inter filia. si de feud, fuer.
contro. inter domi. & agna. & Bal. in c. 1. de controer. inter mascul.
& femi. de bene. quod videt limitandũ nisi possessor sit ille, ad quẽ
venit maioritatus, iuxta nota. per Bart. post din. l. si patroni. in
prin. ff. ad trebell. & quid si sint res incorporales, an in illis fiat ista
mision. vi. Bal. in d. l. si. na. q. 9. col. pe. & ibi vi. de iure patronatus.

e **Que era fuflo.** Concord. cum l. 2. C. de edit. diui. Adri. toll.

f **Deo auia poder de lo fager.** Adde. l. 2. & ibi Bar. & docto.

g **Otro embargo.** Nõ ergo admittetur exceptio defectus proprietatis,
secundum Angel. in l. 2. C. eo. allegans Inno. in c. 2. de causa possell. &
proprie. nisi incontinẽti offerretur probatio, secundum eum, & proba-
tur hic: & tradit Decius. in d. l. si. nono notabi. Item neque q fi-
lius fuit preteritus, vt in d. l. 2. quod intelligẽti: si ex ipso testamento
constaret, de vitio preteritionis: vt quia fuit in eo facta mentio de fi-
lio nõ in fituendo eum, neq; ex hereditate, tunc enim ex tali vitio,
cum sit visibile, impediatur mision, secundum Bar. in d. l. si. & tradit
Decius ibi. col. 10. super glof. in verbo vitium.

h **Luego.** Sequitur notata per glo. in d. l. 2. & quomodo dicitur istud
statim declarat ibi Bal. in duobus locis & tandem vult hoc iudicis
arbitrio committi, & quando dicatur exceptio requirere altiorẽ in-
daginem, vide per Bar. in extrana. ad reprimendum in glof. sup par-
te summariẽ. col. 1. & id qd nõ potest expediti propter iudicij breui-
tatem in alio iudicio est referuandum, secundum Bal. in l. si quis. C. de
captiu. quod autẽ de facili potest liquidari, dicitur liquidũ. vide per
Balbũ in tractatu prescriptio. char. §. col. 4. & adde quae not. Decius
con. fil. 4. 2. & Alex. cõfil. 166. in 2. volu. & dicit Bal. in §. in super. col.
2. de prohibi. feud. alie. p Federi. q quãdo feloniam est visibile, vel de
facili probabilis: tunc vasallus nõ debet inuestiri: si verò inuisibilis &
requirit altiorẽ indaginẽ: tunc debet inuestiri. Sed cũ hodie iuxta. l.
tauri. & paritarũ transfert possessio maiorẽ, si is in quẽ trãsfert nõ
potuit propria auctoritate occupare: quia alius est in possessione:
vnde recurrit ad remedia possessoria, & presentat instrumentũ ma-
iorẽ. Aduersarius verò opponit cõtra maiorã aliqua, quae requirit
altiorẽ indaginẽ dicens, q omnia quae detrahunt maiorẽ detrahũt
possessio, iuxta ea quae not. Bar. in l. 1. §. parui. ff. q vi aut clam. tex.
& ibi. Bar. in l. non putauit. §. nõ quauis. ff. de bonor. possel. contra
tabu. per Abb. in c. item cũ quis. de resitu. spolia. l. si in adoptionẽ.
verf. licet nõ iure scriptus, secundum primã lecturã. ff. de bonor. possel.

cont. tabu. actor verò replicat, q sicut obtineret ostendẽs testamẽtũ
prima facie validũ, & nõ suspectũ & referuandẽ exceptiones requi-
rentes altiorẽ indaginẽ: sic debet istõ casu fieri. Cum dictẽ leges po-
tius condit fuerunt in fauorẽ vocatorũ ad maioriam, quã in dam-
num credẽrẽ, q per dictas. ll. non fuit sublatũ remediũ huius. l. & l.

era defendido, o razonasse alguno otro
embargo semejante de stos. Fueraẽ de
si luego b quisiere prouar lo q dize, sin
alõgamiẽto ninguno. Ca estõce deue se
detener la entrega, e oyr le: e recebir las
prueuas sobre esta razon. Pero si el here-
dero fuessẽ menor de catorze años i, e
demandassẽ tenencia k, e entrega de
los bienes de su padre l, o de su auuelo:
si aquellos que le quisiere embargar

fi autẽ facta esset inter viuos, cogita. & vide, quae not. Bal. in l. Mar-
cellus. §. quidam. ff. ad trebell. & in c. vnico. de content. inter mascul.
& femi. de benefi. & Archidia. in c. si. n. q. 1. col. 4. & vi. hodie decla-
rationẽ nouã super ista materia factã in bonis maioribz.

i **Adnor de catorze años.** Adde. l. 7. titu. 22. & quae ibi dixi. 3. partida. &
de impubere dicit: quia puberũ nõ dat. l. 3. §. puber. ff. de carbonia.
z. dicit. existenti verò in vterò datur, alia bonorum possessio ventris
nomine. per quam prouidetur nascituro. l. in princip. ff. de vent. in
possel. mitten.

k **Demanda de tenencia.** Ex hoc verbo iunctis precedentibus probat
hic, q ista bonorum possessio, de qua loquitur nũc ista. in filio im-
pubere (quae latinẽ dicit Carboniana bonorũ possessio) deficiã filio
instituto à pãre, cui cõtrariũ videt disponi in. l. 1. §. pãponi. & in. l. cũ
fine. ff. de carbonia edit. vbi habet, q filio instituto nõ dat carboni-
anã: quia sufficit ei bonorũ possessio, secundum tabulas. dic q illud
procedit, quãdo nõ negatẽ esse filiũ: si tamen negaretur opponen-
do ei per successores ab intestato, q nõ valet institutio, quia institui-
tus est, vt filius: & q non est filius, vel allegat, q est seruus: & sic q
nõ potest habere hereditatẽ: quia institutus est vt liber: tunc nõ cel-
sabit: sed competit ei remediũ carbonianũ ex constitutionibz, vt in
l. 3. §. quãuis. ff. eo. saltẽ quoad differendũ quẽstionẽ in tẽpus puber-
tatis, vt ibi habetur, & ita vult Bar. in d. §. pomponius & clarus Bal.
in l. 1. C. de carboni. edit. Alleg. l. 3. in principio. ff. eo. & d. §. pompo-
nius. quae leges licet loquãtur in postumo instituto. idem dicendum
in iam nato: cum negatur esse filiũ: cũ sit eãderatio, quod etiã vt tu
vides clarẽ probatur hic in ista. l. partitarũ. & idem tenet Salicet. &
Iason. C. de carbonia. edit. in rubrica. Confer etia, quia istud bene-
ficiũ datur impuberi instituto ab extraneo, si eius status reuocet
in dubium, vt est de mente Bar. in l. 3. §. missum. ff. eo. colu. fi. & facit
bene. l. de bonis. in princ. & ibi. glo. ff. eo. quod procedit indubiẽ, si
tali impuberi instituto ab extraneo, quãstio moueatur possidente
tali impubere per. l. si impubes. §. si pupillus. ff. eo. & ibi glo.

l **De su padre.** Hoc dicit: quia in bonis matris, non datur remediũ
carbonianũ. l. 1. §. & generaliter. & l. de bonis. ff. de carbon. edit. gl.
in. l. 1. in verb. patris. C. eo. & rationẽ tradit Iason. vbi. §. q est quia cũ
dicta carbo. bonorũ possessio non detur ex hereditate, vt in d. §. pã-
ponius. & in. l. qui de inofficio. ff. de inofficio. testa. & prãteritio
matris habeatur pro ex hereditate, vt in. §. mater. inst. de ex hãre.
libero. infertur q nõ potest habere locũ in bonis matris, ex qua ra-
tione infert Iason. ibi vnum quod dicit nunquã legisse tactũ ab ali-
quo, q si mater instituit filiu impubere, cui moueretur quãstio
status: tunc etiã in hereditate matris, haberet locum hoc remediũ
possesionis habendz: ex quo cessat dicta ratio. & q ita limitetur. d.
l. de bonis. §. 1. & in super hoc dicit ostendi ratione: quia carboniana
competit illis, quibus competet contra tabul. l. 1. in princip. ff. eo.
sed contra tabulas competit illis quibus competet ab intestato bo-
norum possessio vnde liberi in successioibus parentum. l. 1. §. restẽ.
ff. sitabul. testa. null. ex tab. sed cõtra hoc instatur: quia cõtra testa-
menta foeminarum nõ datur bonorum possessio contra tabu. l. il-
lud. §. ad testamenta. ff. de cont. tabu. & sic non debet habere locum
carbonianũ. Item etiã hodie in bonis maternis nõ datur bonorum
possessio: vnde liberi. l. quotiens. & ibi glo. C. de legiti. hãre. Bal. in l.
fi. co. 3. verf. sequitur videre. C. vnde legiti. Sed potest respõderi, q ho-
dieiã dabitur bonorũ possessio cõtra tabulas cõtra testamentũ ma-
tris: cũ hodie prãteritio matris nõ habeatur pro ex hereditate per
§. aliud quoq; in autentico. vt cũ de appella. cognof. & dixi in. l. 1.
titu. 7.

titu. 7. ead. partida. ita tenet Angel. in l. 1. ver. 7. regula est. C. de Carbo-
nia. edit. & opi. Ange. est cois. prout attestat Decius in l. posthumo
nato. num. 8. C. de bono. possel. contr. tabu. vbi Iaso. col. 5. & 6. defendit
istam opi. Ange. & per consequens dabitur Carbonianũ, neq; obsta-
bit ista. l. partitarum, q dixit, de su padre: nõ suppleri potest, vt idem
fit in matre, si
cut etiã. l. 10.
titu. 7. ea. par-
cum loquitur il-
la. l. de prãteri-
tione, dixit de
patre & nõ est
dubium, quin
idẽ velit in ma-
tre, & videtur
æqua ista opi-
nio & filius im-
puberibus fa-
uorabilis ideo
tene menti ad
d. l. de bonis. i
prin. ff. eo.

dixessen, que nõ era fijo o nieto de aquel
de cuyos bienes se queria apoderar, o q
era fieruo, estonce non le empecen tales
embargos a como estos. ante dezimos q
deue ser entregado b en aquellos bienes
e criarse enellos, c fasta que sea de edad
de catorze años, d e dende adelante le
pueden mouer tales pleytos si quisieren,
e estonce aura el mejor entendimiento, e
amigos e para amparar su derecho, lo q
non podia auer ante deste tiempo. E esto
que diximos, ha lugar, quando el fijo, o
el nieto, demanda tan solamente la tenẽ-
cia de los bienes que quiere heredar, mas
si el demandassẽ la propiedad f de la he-
rencia, estonce todas las cosas g que di-
ximos de fuso, que pusiesse contra el,
deue las el juez oyr, e examinar, e librar
segun derecho, sin alongamiento ningun-
o, ante que lo entregue de la herencia,
que es alsĩ demandada.

a **De las embargos**
Concord. cũ
l. 1. ff. eo. & l. 1.
C. eo. de Car-
bonia. edit. & ad-
uerte q pãba-
ri videt ex ista
l. q petita bo-
norũ possel.
p filiũ impu-
berẽ, si neget
filius non est
necesse, q o-
mittatur pri-
mum iudiciũ:
& q de nouo
detur libellus petendo per remediũ Carbonianũ, prout dicit Bart.
in l. 3. §. duã. col. 1. & in §. missum. ff. eo. sed ex eodem iudicio cõsequit
fructũ Carbonianũ editũ, replicando contra exceptionem, q quã-
siõ status, & bonorũ differenda fit in tempus pubertatis, & nota q
ad hoc vt istud remediũ impuberi cõpetat, debet prius cõstare per
aliquas prãsumptiones, licet nõ perfectas probationes de filiatione,
vt quia defunctus eũ tractabat, vt filium & nominabat filium, vt in l.
3. §. causã cognitiõ. ff. eo. & tradit Paul. de Cast. in l. qui de inofficio
fo. ff. de inoffici. testament. & glo. in d. §. causã.

b **Entregado.** Et efficietur possessor non detentor, vt dicit Pau. de Ca-
stro, per text. ibi. in d. l. qui de inofficio.

c **Enellos.** Adde. d. l. qui de inofficio. & l. fi. C. eo. & licet postea nõ p-
betur filius, non tenebitur restituere alimenta q percepit: nisi probet
q caluniosẽ & scierat esse filiu q sanctus est q fuerit alit
de alieno: si aliquãter probauerit, q quod fuisset mortuus, fama: si
fortẽ erat filius, secundum Pau. de Cast. in d. l. qui de inofficio. glof. in
d. l. 2. C. de Carbo. edit. vbi bonus text.

d **De catorze años.** Nam finitur hoc cõmodum huius bonorũ possel-
sionis adueniente pubertate. l. 3. §. puber. ff. de carbo. edit. l. 2. C. eo.
adhuc tñ post pubertatẽ iste missus sustinebit partes rei, & possessio
ipso cauenta non auferetur ab eo, vt in l. de bonis. §. post pubertatem
ff. eo. & ibi vide Bar. quid autẽ si quãstio nõ fiat de filiatione, vel sta-
tu ipsius impuberis, sed de statu pãris an differatur tũc quãstio vsq;
ad tẽpora pubertatis: dic q sic, si per quãstionem status patris verti-
tur similiter quãstio, super statu filij, vt quia defunctus dicitur seru-
secundum Bart. in d. l. 3. §. missum. ff. eo. si per. l. 1. §. sed si mater. ff. eo.
sed si per quãstionem non reuocatur in dubium status ipsius filij: vt
quia fuit institutus ab extraneo: tunc quãstio non differtur. vt in l.
libere. C. de petitiõ. heredita. tenet Bar. in d. §. missum. licet tali casu si
probationes non offerrentur incontinẽti, deberet fieri mision in pos-
sessorio, vt in l. 2. C. de edit. diui. Adria. toll. & gl. & doct. in d. l. liber.
Aduerte etiam, q si expediens sit pupillo, potius nõ differri quã-
stionem istam in tempus pubertatis, id fieri debet quod sibi sit vti-
lius. vt in d. l. 3. §. duã. ff. eo.

e **Amigos.** Expedit habere amicos ad defensionem litij. vt hic vides.

f **Pro priedad.** Petitione videlicet, hereditatis: si tamen velit filius su-
per sedere in petitorio per ipsum inchoato, & transire ad possessoriũ
posset & differretur quãstio, secundum glo. Bart. & Pau. in l. 1. per tex.
ibi. C. de carbo. edit. & vide per Bart. in l. 3. §. missum. ff. eo. bonus
text. in c. pastoralis. de caus. possel. & proprie. vltimo not. circa materiã

huius. l. q etiam in bonis maioriz habebit locum istud Carbonianũ
& huius. l. beneficiũ, prout etiã in bonis feudali bus: vt dixi in l. 7.
titu. 22. 3. parti. vnde & si aliquis occupauit possessionem bonorũ ma-
ioriz, & veniat filius, vel filia, quæ ex tenore inuestituræ seu vocatio-
nũ pratendat maiorã, qui petat sibi tradi possessionẽ, & q pendente
te impuberta-
te quælio, su-
per filiatione,
& bonis disse-
ratur, q cõsti-
to summariẽ
de filiatione, de
beat sibi tradi
possessio: & oc-
cupator expel-
li: & quãstio
super filiatione
differri. vi-
de ad hoc bon-
um tex. in l.
3. §. parui. & §.
si quis liber. ff.
de carbo. edit.
qd tu bene no-
ta, qã qãd idie
sup legitimita-
te filiorũ voca-
torũ ad maio-
riã, sunt quæ-
stiones, & sem-
per intelligas
hoc de differẽ-
da. q. super sta-
tu in tẽpus pu-
bertatis, qnẽ
quæstio stat,
nã si tantũ sit
quæstio, bono

¶ Ley. III. Que es lo que deue fazer el juez quando
viener dos herederos, e muestran amos cartas
de testamento, de aquel que los establecio.

Delante el juez viniendo algun
ome que mostrasse el testamẽ-
to, en que fuera establecido
por heredero de otro, e pidiesse que le
metiesse en possessio de la heredad, se-
gun dize en la ley ante desta, si otro algu-
no b viniesse ante aquel mismo juez, e
dixesse que el auia mejor derecho en la
heredad, porque fuera despues estable-
cido por heredero i del fazedor del tes-
tamento, o por otra razõ alguna k que
mostrasse, e que dixesse, que lo queria
luego prouar, l, estonce el juez deue ver
amos los testamentos, e oyr las razones
de amas las partes, e el que mostrasse que
ha mejor derecho en la heredad, aquel
deue ser entregado en ella. E si amos mo-

rũ, tunc nõ da ista dilatio, vt probatur in l. 1. §. si quis filiu. in vers. si
testamentũ valere contendit, controuersia nõ est differenda. & in l. si
impubes. §. cũ yõ. ff. eo. cũ gl. ibi nõ em habebit locũ mision ex Car-
boniano: sed quãstio de statu differenda est, vt ibi, si autẽ esset maiorã fa-
cta tã a parte, q a matre, an tũc in totũ habet locũ Carbonianũ? vide
ibidẽ in §. si. planẽ. & ibi glo. q vult, q ex Carboniano, tũc fiet tñ mis-
sio in bonis pãris, nõ verò in bonis mris, qã bñ potẽ esse, q sit filij pãris,
& nõ illi q dicit mĩ & cõtra, sed si esset casus, q nõ possit esse bastar-
dus, siue illegitimus ex pãre, quin etiã esset ex mĩre, vt si allegaret cõfa-
guinitas parẽtũ cũ scierat vtriusq; cũ ibi veniat examinadũ vtrũq; vi-
det, q nõ solũ quãstio differat sup legitimitate: verũ etiã fiat mision etiã
in bonis mris, per tex. i. d. §. si. planẽ. & l. si impubes. §. si pupill. ff. eo.
iũta gl. in d. l. de bonis. in §. si. planẽ. sup yb. differẽdas. in filicet Al-
be. post Oldrad. in d. §. si pupill. velit, q in casu illi §. pñt Carbonia-
nũ q ad dilacionẽ cõtrouersie: nõ verò q ad misionẽ, & alleg. nota. in
d. §. planẽ per glo. sed recte intellecta nõ cõtradicat, imò asistit ad id
qd dixi & quid si maiorã fit materna, ac in illa habebit locũ Carbo-
nianum & istius. l. dispositio? hoc decidit. l. de bonis. in princ. ff. eo. &
l. si impubes. §. si pupillus. eo. tit. ex quibz decides. qd si esset quãstio in
qua nõ possit qd dici bastard? ex parte mris quin esset ex pte pãris, vñ
ecõtra. & vide q not. Bar. in l. 3. §. quũ. eo. titu. vbi tradit q etiã qn in-
stituto mouet quãstio super statu habet locũ Carbonianũ, ex q videt
q in maiorã q puenit iure institutiois: habebit etiã locũ. In maiorã
verò q nõ iure isto veniret, videt q nõ habeat locũ Carbonianũ, vt p
bat in l. cũ sine. ibi iura libertorũ. ff. ad Carbo.

g **Las cosas.** Adde. l. liber. & ibi glo. C. de peti. hãre. ¶ Ley 3.
¶ Si impediens heredem possessionem petentem, statim doceat heredi-
tatẽ ad se pertinere mittetur ipse in possessionem, & si ambo æque
probent, sunt æque mittendi. h. d.

h **Alguno.** Quis dicat legitimus cõtra dictor ad impediendũ istã mis-
sionẽ, declarat ista. l. sed vide plenius per glo. in l. fin. C. de edit. diui
Adria. toll. super yb. legitimo: & ibi late per Bar. & Deci. colu. 12. 3. &
14. qui declarat mentem & verba Bart. & ibi etiam vide quid si con-
tra dictor veniat posselliciam datam a iudice iure mandatum de
mittendo, vel post misionem.

i **Heredero.** Glo. in d. l. si in yb. cõtradietor. posuit istud exẽplum.

k **Razon alguna.** Vide glo. & docto. vbi supra in verb. legitimo.

l **Luego prouar.** Not bene, quod semper quis est legitimus contra-
dictor si paratus sit de iure suo probare in continenti. & adde quod ha-
betur supra. l. proxima. & Bart. & Pau. in d. l. si.

¶ Si possessor à quo euincit hereditas est possessor bonafidei, tenetur restituere fructus perceptos ante litē cōfēt. stantes nō consumptos, de percipiendis nō tenet. sed malafidei possessor, de cōsumptis, & de aliis q̄ accipi potuerūt. deductis expēsis eorū gratia factis tenet. h. d.

¶ Della. Ex hoc verbo iūctis. l. 2. & 3. supra proximis possēt forte quis dicere, q̄ cū ista. l. veniat statim, post d. leges, q̄ tractant de missione possessione, ex dictis l. 2. & editio. di. ui Adrian. seu l. si. illius titu. C. de edit. di. ui Adria. tollen. q̄ etiā in isto remedio veniat cōdemnatio fructuū perceptorum ex hereditate cuius cōtrariū tenet Specu. i. titu. de testa. §. sequit. co. fin. vers. sed nūquid accessiones, imō q̄ fructus & accessiones nō veniāt in tali iudicio, & idem voluit Alex. c. conf. 184. visō p̄cessu cau. se vertētis. col. si. vide tu dicas, q̄ ista lex partituriā non loquit de illo remedio possessorio, sed de petitione hereditatis, de q̄ dixit supra in l. prima, ibi la segūda, in qua veniūt fructus, vt in l. itē veniunt. §. fructus. & l. illud. §. p̄redo. ff. de petio. hereditatis. iam enim in ista lege nō loquitur de possessione rerum hereditariarū sed de ipsa hereditate & de habente ius ad eā, & patet ex superioribus: cum dixit, que ouiet le derecho dela auer.

¶ Ley. IIII. Como dene entregar los bienes dela herencia al heredero aquel que es tenedor della.

Ntregando el juez dela herencia del finado, a aquel q̄ ouiesse el derecho dela auer, deuele otrofi mandar entregar, de los frutos de ella. Pero en estos frutos ha departimiento. Ca si aquel que era tenedor de aquella heredad, ouiesse despendido los frutos que cogio, o ouo della, auiedo buena fe en teniendo la, cuydando que era suya, estonce non seria tenuto de dar la estimacion dellos. Mas bien seria tenuto de dar los que non ouiesse despendido, si algunos le fincassen en el tiempo, q̄ el pleyto fuessse comenzado sobre la heredad, o enel que fue dada la sentencia sobre ella. E este que era tenedor dela heredad, deue facar delos frutos las despenfas que ouiere fechas, en labrar la, o en razon de cogier los frutos della. Ca segun dixeron los sabios antiguos, aquello es llamado fruto. q̄ finca en saluo a aquel q̄ lo cogio, sacadas las despenfas que fizo por razon del. Otrosi dezimos, q̄ seyendo negligente, o perezoso, f̄ aquel que

duobus casibus, vt ff. de rei vendic. l. sumptus. & l. emptor. hic econtra. Angel. tamen in l. ex diuerso. ff. de rei vendi. in princip. tenet, q̄ etiam industrialis fructus restituitur bonafidei possessor etiam in iudicio singulari quatenus factus est locupletior: & ibi respondet ad d. §. si quis a non domino. & consultuit Alexan. conf. 90. volu. 2. col. si. vbi alios allegat licet conf. 21. 4. volu. dicat multos in hoc tenere cōtrariū: sed prima opi. quæ fuit Azo. v̄ cōmuniō & aquiror & probari v̄, in d. l. 39. tit. 28. 3. partita. & not. ad id q̄ d̄ prior dixi, q̄ in dubio p̄sumit locupletior, nisi probetur contrariū, glo. & quæ ibi not. Ang. id. l. vtrū ff. de petio. her. & idem Angel. in d. §. p̄redo.

tiene la herencia, de alguno que fuessse finado, non la aliñando en la labrar, como deuiessse, si este ouiesse buena fe en teniendo la, cuydando que era suya, o auia razon derecha dela tener, estonce dezimos que si el ouiesse a entregar al heredero por mandado del juez tal herencia, non seria tenuto de darle los frutos, que pudiera esquilmar della, si la ouiesse labrada. Ca pues que el buena fe auia, en teniendo la, non semeja que el dexaua de la labrar por fazer engaño a otro: mas dexaua la como ome que dexa alas vegas su heredad, que la non labra por non poder, o por otra razon. Mas si ouiesse mala fe en teniendo tal heredad, si iuyzio fuere dado cōtra el, q̄ la desampare, este a tal es tenuto de entregar la heredad con todos los frutos que el esquilmo della, tambien los despendidos como los otros, que tuuiesse estonce e aun con las rentas, e los frutos, que pudiesssen ser sacados della, si la ouiesse labrada, porque non auia derecha razon nin buena fe en teniendo la herencia del finado. Pero este atal las despenfas q̄ fizo por mejoramiento delos bienes dela herencia, por razon dela aliñar, o de cogier los frutos, bien las puede tener e facar dellos.

esse locupletior nihilominus tenebitur, & si tēpore litis cōtestate nō sit locupletior sit tēpore rei iudicate idē erit p̄ ista. l. q̄ approbat. d. gl. d. Despenfas. Adde. d. l. si a dño. §. fructus. ff. de petio. heredi.

¶ Sacadas las despenfas. Adde. d. l. fundus q̄ ff. famil. hercis. & l. si a dño. §. fructus. ff. de petio. her. & l. fructus. ff. solut. matr. & q̄ d̄ nor. Bal. in l. 1. col. 1. 2. 3. & 4. C. de fructu. & litiū. exp̄ & Pau. de Ca. in l. quantitas. ff. ad leg. falc. & Spec. titu. de loca. §. postq̄. vers. quid si tibi loca ui, & hæc regula fallit in decimis p̄dialibus, vt in c. tua nobis. de decim. Item fallit, q̄ dominus dat terrā suā rustico, vt eam laboret, & det sibi certā partē fructū: nā debet expensa fieri sumptibus coloni, vt tradit Alber. in dict. §. fructus. Innocent. & Abb. in d. c. tua nobis. de decimis vero personalibus, vel his similibus, quæ percipiuntur industria, & la bore hominum. vide glo. & Ange. in d. §. fructus.

¶ O perezoso Concord. cum l. si quis possessor. §. scit. ff. de petio. her. red. & l. sed & si lege. §. consultuit eod. titu.

¶ Malafe. Adde. d. l. illud. §. p̄redo. & l. itē veniunt. §. fructus. ff. de petio. her. & q̄ hic disponit in possessore malafidei. idē die in possessore bonafidei, post litē cōtestatā. l. sed si lege. §. q̄ autē ait fenat. vers. q̄ si ab initio. & §. si ante litē. ff. de peti. her. & per solā sententiā rei alienæ. dicit malafidei. l. item veniunt. §. petitiā. el segundo. ff. eo. & in d. §. si ante litem. & hoc quo ad restitutionē fructuum: sed quo ad periculū interitus. vide q̄ d̄ habetur in l. illud. ff. eo. & infra eo. lib. 6.

¶ Puede tener. Et sic etiā malafidei possessor deducit expensas factas, causa q̄ redorū fructuū, vt hic, & in d. l. fundus q̄ ff. famil. hercis. l. si a dño. §. si ff. de peti. her. siue ante litē cōtestatā, vel post percipiā fructus. & an extē vel nō. Quid autē si nullus fructus perceptus fuit, an deducat expensas malafidei possessor? Azo. in sum. C. de peti. her. dicit q̄ nō per. l. q̄ si sumptus. ff. eo. vbi vide. glo. & idem tenet ibi Pau.

¶ Possessor condemnatus hereditatem restituit tenetur restituere non solum hereditatē, sed etiā quicquid eius occasione quæsiuit, & si rem hereditariam distraxit, tenetur eam redimere minori vel æquo precio, quod habuit, si autem bonafidem habuit tenetur ad precium duntaxat receptū malafidei tñ possessor tenetur rē aut quātū magis potuit valere restituere. h. d.

¶ Ley. V. Que aquel que tiene los bienes dela herencia, como no deue, si enagena alguna cosa dello, la deue pechar con el doblo.

Contra alguno que fuessse tenedor dela herencia, que pertencesse a otro fuessse dada sententia que la tornasse, deue la entregar a aquel que la vencio, con todas las otras cosas, que ouo por razon della. Mas si de mientras que era tenedor della, vendiesse o enagenasse alguna cosa de tal herencia, estonce si auia buena fe en teniendo la heredad, cuydando que era suya dezimos, que si aquella cosa que vendio, pudiere cobrar por aquel mismo precio, o por menos q̄ recibio por ella, tenuto es dela cōprar, e de tornarla al verdadero heredero q̄ la vencio. E si la non pudiere auer non es tenuto de dar por ella: mas de aq̄ precio que recibio. Mas si aquel que la vendiesse, ouiesse mala fe en teniendo la herencia, tenuto es de tornar aquella cosa misma que vendio, si la pudiere auer en alguna manera, E si auer non la pudiere, deue dar por ella, tanto quanto mas pudiere valer, a aquel que vencio la herencia por iuyzio.

¶ Ley. VI. Que aquel que es tenedor dela herencia como non deue, si se muere alguna bestia, o alguno delos ganados entre tanto, la deue pechar a los herederos.

¶ Si malafidei possessor, vel bonafidei emit aliquē necessariū hereditariū, nō poterit, si ab eo euincat hereditas illā sibi retinere, & refundere p̄ciū, vt ē bonus text. i. d. l. itē veniūt. in princ. ex q̄ Bal. ibi colligit arg. optimū ad platos intrufos emētēs aliquā rē necessariā p̄laturæ, vel beneficio, vide ibi per eū. & Pau. de Cast.

¶ Compror. Not. hoc bene ad l. q̄ si in die. §. idē iulianus. & l. sed & si lege. §. item si res distraxit. ff. de petio. her. & vide in l. si possessor §. penult. & fina. ff. eod.

¶ Recibio. Concord. cū d. §. idem iulianus. & quid si bonafidei possessor habeat rē & p̄ciū, vide l. si rem & p̄ciū. ff. eo. & aduerte, q̄ si verus hæres prius egit cōtra v̄ditorē, & p̄ciū est consequutus non poterit postea petere rē ab emptore: cū videatur ratificasse v̄ditionē, & nō debet habere rem & p̄ciū, vt in d. §. itē si rem. & §. si minor. Si vero nō egit contra v̄ditorē & agit contra emptorē ad rem rei v̄dicatione, an possit exceptione repellī ab emptore, eo q̄ emisisset a bonæ fidei possessore dic vt habet in d. §. item si rem, secundum q̄ declarat ibi, Pau. de Cast. nā in tribus casibus possit exceptione verū heredē repellere. Primus est q̄ cōcurrūt duo. l. q̄ ipse emptor habet regressum de euictione cōtra v̄ditorē. & q̄ v̄ditor cōsumpsit p̄ciū, & non est ex eo factus locupletior, tunc enim emptor habet exceptionē ex persona venditoris, ne teneat vltra q̄ facere potest. Secundus q̄ v̄ditor cōpareret in iudicio, & ipm supra se suscepit, q̄ tūc emptor habet exceptionē ex persona sua, vt conueniatur auctor suus. q̄ se offert liti & non ipse tertius, q̄ prius egit contra venditorē ad precium, vt supra dixi. Sed quid si venditor factus est locupletior, & emptor conueniatur, an possit vt exceptione aliqua contra verum hæredem: vide per glo. in d. §. item si rem. in verbo exceptione nō repel

larur. in fi. & distingue vt per Bar. ibi. eo. 2. vers. p̄ huius declarationē. d. Valer. Hic enim dolo desit possidere, q̄a erat possessor malafidei, vnde ratione doli tenetur ad verū p̄ciū, & quatenus iuritur in litē potius ad p̄ciā, q̄ ad interese, vt l. si possessor. §. si. & in l. nec vllam §. pe. alias incipit etiā. ff. de petio. her. & declarat Pau. in d. §. item si rem. & adde Azo. C. eo. in sum. col. 3. ibi cū dicit. Item veniūt & ea q̄ quis dolo desit possidere, si stant nō deperdita, vel di minuta, vel fere ab emptore nullo modo recipere, p̄t, iuraf contra eū i litē ista dicta Azo sequitur hic ista lex.

Omençado seyendo el pleyto, por demanda e por respuesta, contra alguno, sobre la heredad, de que fuessse tenedor a mala fe, si entre aquellos bienes de la herencia, fuesssen algunas bestias, o ganados, maguer se muriesen de enfermedad, o por otra razon, en tal tiempo como este tenudo seria dela pechar al heredero seyendo este tenedor vencido dela heredad por iuyzio. Mas si este daño viniesse en las bestias, o en las otras cosas dela herencia, ante que el pleyto fuessse comenzado sobre ella, non seria tenuto de lo pechar, quando acaesciesse sin culpa del. Pero si este que fuessse assi vencido, era tenedor dela herencia a buena fe, cuydando que auia derecho dela tener, estonce el daño que acaesciesse, assi como de suyo diximos non seria tenuto delo pechar, Ca assaz abunda al heredero, que cobre la heredad, e las cosas que y son falladas biuras, al tiempo del iuyzio, que dan contra el tenedor, que non auia derecho dela tener.

¶ Ley. 6. Tenetur malafidei possessor de interitu rei hereditaria post litis cōte. eueniente ante nō, sed possessor bonafidei nō tenet d̄ interitū l. tpe lit. h. d. cōcor. l. itē si verberatū. ff. de rei v̄dica.

¶ Comenzado. Ortū habet a lillud. in p̄. §. sic. quid enim si post litē cōtestatā, ff. de peti. her. & l. & nō tm. §. veniunt. eo. titu. ¶ Malafe. quia q̄ verē est possessor malafidei, si postea controuersia ei moueatur, periculū fatalitatis, vel interitus rerum spectat ad eum, vt in d. l. illud.

¶ Ley. VII. Por quanto tiempo puede perder el heredero la herencia non la demandando.

Endor podria el ome fer dela heredad agena en tres māeras. la vna es q̄ndo aq̄ q̄ la tiene, cuyda auer dere-

¶ Si culpa del. Nam si culpa, tenetur etiam si ante litem contestatā res pereat, vt hic, & in d. l. & non tantum §. veniunt.

¶ Buena fe. Quia licet post litē cōtestatā oēs possessores efficiantur æquales, & dicant p̄dones, vt in l. sed si lege. §. si ante litē. ff. de peti. her. hoc procedet quantū ad fructus postea collectos, vel colligendos, vt quilibet tenetur de perceptis & percipiendis, secus verō quo ad interitū rei, nā tunc est differentia inter malafidei possessores verē, & a prim. & inter malafidei possessores fictē per litis cōtestationē, q̄ a prim. fuit bonafidei, nā iste nō tenet de interitu, sine dolo & culpa sua, vt hic & in d. l. illud. Si tñ talis bonafidei possessor a principio, postea efficiat malafidei verē p̄pter scientiā rei alienę, idē esset in eo, quo ad tale interitū: sicut in malafidei possessore ab initio, & sic iste post litē cōtestatā teneretur, de interitu, secundū Bart. in d. l. illud, & in l. in fundo. ff. de rei vendi. q̄ d̄ limita secundū Paul. in d. l. illud. nisi res fuisset eodē modo peritura penēs actorem, si fuisset restituta. quia tunc p̄terita bonafides excusaret illum ab interitu, vt not. glo. in l. item si verberatum in fi. ff. de rei vendi. & facit. d. l. illud. & idem si habuisset iustam causam litigandi, vt ibi notatur.

¶ Abonda. Nota istam rationem, & alia habetur in d. l. illud. quia scilicet non debuit propter metum huius periculi ius suū indiscussum relinquere.

¶ Ley. finalis. Possessor hereditatis p̄scribit eam per decem annos inter presentes, aut viginti inter absentes, sed malafidei possessor cum titulo vel sine eo p̄scribit triginta annis, quæ p̄scriptio non currit contra minorem viginti quinq; annorum ea ætate durante. h. d.

a *¶* *Fasti diez años.* Habes hic. quod petitioni hereditatis prescribitur decem annis possidente: cum titu. & bonafide. Et idem probatur. in l. hereditatem. C. in quib. caus. cess. long. tēpo. prescri. & in l. fina. C. de edict. Diui Adria. Toll. Sed contra hoc opponitur: quia petio hereditatis non datur cōtra titulo possidentē. l. regulariter. ff. de peti. hzredi.

Cui ratio est, ut declarat Bar. ro. in l. hereditatis. C. eo. q. in petitiōe hzreditatis agēs fundat se solū ex titu. suo. & possessiōe defuncti, licet em defunctus nō fuerat dñs: nihilominus venit in petitione hereditatis. l. & nō tm. ff. eod. sed ille, q. possidet. titu. habet titulū, & possessiōe & sic æquale ius cū actore vnde in pari causa melior est conditio possidentis. c. in pari. de regul. iur. lib. 6. siue autē circa principi. & s. ff. de publicia. & hæc est verissima ratio secundum Bar. quā etiā dat Bal. in d. l. hereditatē. & poterit de hoc opponi reum non solum ante litem contestatam: sed etiam post litem contestatam, secundum Bar. in l. cogi. vers. quero. s. C. eod. est enim hæc exceptio preemptoria: & sic videtur impossibile, q. petio hereditatis excludat prescriptionem longi temporis: cum talis prescriptio nō procedat: nisi aditūlus. l. nullo. C. de rei vendic. & l. Cellus. ff. de vsucapio. Sed responde, quod aliqui sunt casus, in quibus petio hæreditatis datur etiam contra titu. possidentem, de quibus per glo. in d. l. hereditatem. Quibus adde alium casum singularem. quando talis titulus fuit hereditarius post mortē defuncti: nam tunc talis titulus non obstat, secundum Bal. singulariter in l. in. 9. & in oppo. C. de edict. diui Adria. toll. sed istud dictum Bal. impugnatur ibi à Salic. & Alexan. col. pe. vbi latē. & tm potest saluari dictum Bal. cū talē titulum adquisierit ab eo, qui poterat conueniri petitione hereditatis. & malandē, seu lite pendente talis titulus fuit acquisitus, vt colligitur ex verbis. Bar. in d. l. cogi. ad fi. & tradit Alexan. in d. l. fina. adde etiam Alexand. cons. 73. incipit punctus talis est, s. volu. vbi latē impugnat. etiam istud dictum Bal. & ibi fundat singulariter, quod licet petio hereditatis non possit dari contra titulo possidentē, etiam si talis titulus acquiratur post mortem defuncti: tamen si agatur ex remedio. d. l. fi. C. de edict. diui Adria. toll. de quo supra eo. in l. 2. poterit agi contra titulo possidentem, si post mortem defuncti talis titulus fuit acquisitus. videas ibi per eum adde etiā q. contra possidentē titulo putatio, bene datur petio hereditatis: cessat enim tunc dicta ratio reddita per Bar. & alios, vt tradit Alex. con. 85. viso themate 2. volu. col. 1. & licet error habeatur pro iusto titulo, quantum ad vsucapionem, & prescriptionem: non tamen habet pro titulo quantum ad repellendum agentem petitione hereditatis, vel interdicto quorum bonorū, secundum glo. & Barto. in l. ff. quorū bono. & probat hoc in ista l. partitū. vbi. o si alguno fuisse estabescido por heredero en algun testamento, que despues fuisse reuocado no lo sabiendo el. & adde glo. in d. l. hereditatem. & Paul. de Cast. in l. ff. pro hære. Contrarium tamen: in quo quod error iustus habeatur pro titulo, etiam ad exclusionem petitionis hereditatis voluit glo. in l. pe. & fi.

cho en ella, por alguna razón, e non lo ha. E esto seria, si la ouiesse comprado de alguno, que non ouiesse derecho en ella, cuidando que era suya, o si alguno fuese estabescido por heredero en algund testamēto, que despues fuisse reuocado, non lo sabiendo el. E en tal caso como este dezimos, que si aquel que dize q. ha derecho en tales bienes como, estos non los demādare en juyzio fasta diez años a a q. l. q. así los tiene, seyendo en la tierra: o fasta veynte seyendo en otra parte, que perderia despues su derecho: e gana la herēcia aquel que fuisse así tenedor della. La segunda manera es, quādo aquel que tiene los bienes, e la herencia del finado, ha razon de tenerla, e sabe ciertamente que non ha derecho ninguno en ella. E esto seria, como si la ouiesse cōprada de algun ome que sopiesse ciertamēte, que non era suya, nin auia derecho de veder la. E la tercera manera es: quādo sabe ciertamēte, que non ha derecho en ella, e de mas non puede mostrar razón cierta por que la tiene. E en quaiquier destas dos maneras que agora diximos apofstremas

ff. prolega. quā sequitur Bal. in d. l. nullo. C. de rei vendi. col. 1. Alex. con. 89. incipit excellentissimi. col. 3. volu. s. dicit differentiam debere fieri inter titulum vniuersale, & singularem: vt titulus vniuersalis putatiuus & erroneus, sufficiens ad prescriptionem non sufficit: si nō est prescriptum ad excludendum petitionem hereditatis. & ita procedat q. dicit glo. & Barto. in dicta. l. ff. quor. honor. si tamen esset titulus singularis, licet lucratius excluderet petitionem hereditatis: & q. ita procedat. glo. in dicta. l. pe. & fin. & Bald. in dicta. l. nullo. & est ratio diuersitatis, secundū eum: quia cōtra habentē titulum verum vniuersalem, datur petio hereditatis: ac si titulum nō haberet. l. etiā s. quod si qs. & ibi nota. in glo. ff. de petitione hereditatis. ideo nimirum, si titulus putatiuus pro hære de habeat pro non titulo: vt sic non excludatur agēs petitione hereditatis, vt in dicta. l. prima

Titulo. XV. De como deve ser partida la herencia entre los herederos, despues que fueren entregados della. E otrofi de como se deuen amojonar las heredades, quando contienda aca esciense sobre ellas en esta razón.

Entregados seyendo los herederos, de la heredad, e de los bienes del finado. acaescen muchas vegadas defacuerdo entre ellos, por razon de las cosas que son apoderados, todos comunamente, por que por fuerça han de ve.

in prin. vi. latius ibi p. eū. Aduerte tm, q. titulus vniuersalis nō semp. & regulariter obstat agēs petitione hereditatis, sed in certis casibus veluti, q. venditor nō cōparet, vel hereditas est modico p̄tio distracta, vel q. emptor est sciēs, vel empta est a fisco hereditas, vt in d. s. q. si qs. cū se quētū. & not. glo. in d. l. hereditatē. vñ ratio Alex. in rōne differentiar nō est ita cōcludens, licet ista. l. partitū pōt induci p. Alex. cū dicit. E esto seria si la ouiesse cōprado, & c. Sed vñ, q. sit restringēda hæc lex. iuxta terminos iuris cōis. cad dictos casus. d. s. q. si qs. & glo. in d. l. hereditatē, & potit videri forte dicendū, q. titulus paratiuus, siue vniuersalis, siue singularis nō excludat agēs petitione hereditatis: eo quia, tūc nō militat rō. supra in prin. hui. gl. tradita. q. in pari causa melior sit cōditio possidentis: nō est em par causa tituli putatiui ad verū: & sic q. dicit glo. & Bar. in d. l. ff. quor. bono. indistinctē pcedat & reprobet dictū glo. in d. l. ff. prolega. cōclude ergo, q. in illis casibus, in q. b. petio hereditatis datur cōtra titulo possidentē: tūc prescribit petitioni hereditatis. p. 10. vel. 20. annos. vt hic habes, & not. glo. in d. l. hereditatē: quia cum tūc excedat suos terminos excedit à nō suis terminis. posses etiā rñdere, q. hæc lex nō aperiat, q. agerēt petitione hereditatis, & forsan poterat agi rei vendicatione, cui prescribitur p. titulo possidentē prescriptione longi tēporis, prout & habetur. & nota. in d. l. fi. C. de edict. diui Adria. toll. vbi etiam vide Iaso. col. fi.

De tenerla. Id est titulu, quo eā adquisiuit à nō dño, vt subicit. & datur cōtra eū vitilis petio hereditatis. l. et. s. si qs. sciēs. ff. de peti. hz. re. tāquā cōtra emptorē vniuersitatis. & si pcedat qs. se emisse ab herede: vt possidere p. herede qui em allegat se heredē: cū nō sit, dñ possidere p. herede. tex. & gl. & Paul. in l. p. herede. ff. eo. & hoc q. credit se heredem: nā si scit nō se heredē esse, potit dñ p. possessore possidere, scdm gl. & Paul. ibi. in sequenti vero casu possidet p. possessore tm. **¶** *Trinta años.* Adde. l. hereditatis. C. de peti. hare. **¶** *Menor de veinte e cinco años.* Adde. l. fi. C. in quib. caus. in integ. resti. non est necessa. & l. 9. titu. fi. infra ead. partita.

¶ *Titulus. XV. Familia hereditaria in summa.* **¶** *De sacuerdo.* Cōmunio solet excitare discordiam, vt hic adde. l. in r.

comuni. ff. de feruitu. vrb. p. radio. & l. cum pater. s. dulcissimi. ff. de lega. 2. l. si nō sortem. s. si centum. ff. de conditio. indebi.

¶ *De venir a particion.* Nā segnius expeditū cōmissa negotia plures, & naturale vitium est negligi quod cōmune est, vt se nihil habere qui nō totū habeat arbitretur deniq; suā quoq; partē corrūpi patiatur, qui inuidet alieng. l. 2. C. quando & q. 4. pars. lib. 10. vnde diuisio q. procedit de fratru. cōcordia laudatur. l. fi. ff. fam. mil. hercis. **¶** *Lex 1.* Diuisio est cōmunium rerū partitio: & p. eam euitatur scdala: & q. libet contentat parte sua prediogens eam q. cōem. h. d. **¶** *Comunalmente.* Nā vbi nō est cōmunio, nō habet locū diuisio. l. sed & fi. & ibi Bart. ff. de reb. cor. **¶** *Grand pro.* Vt in d. l. 2. C. q. & quib. 4. pars. aliquādo tm expedit rē cū alio habere cōem. l. hoc iudicio. s. si cōueniat. in fi. ff. cōmu. diuid. & adde etiā q. titulus diuisio nis prestat iustā causam p. scribendi. l. si ancilla. s. si p. ff. pro suo. gl. fi. & ibi not. Floria. in l. cū putarē. ff. fam. hercis. & gl. & ibi not. Pau. in l. 1. C. cōia vtriusq; iudici. Bart. in l. cū solus. ff. de vsucapio. col. 2. **¶** *Desacuerdo.* Vt supra in rubr. sic & Ambr. in lib. de Abrahā. c. 3. dicit diuide, vt potius maneant amicitia: indiuisa domus duos nō sustinet. & adde. l. lancimus. s. fin. autem, non in auro. C. de dona.

¶ *Lex 2.* Quilibet hzredum potest diuisionē petere à cohærede hereditatis defuncti: non tm debet diuidi malæ hereseu potiones, aut libri incantationum, sed comburantur nec etiam malæ acquisita in hereditate inuenta, sed dominis aut eorum hzredibus restituuntur, aut eis non inuentis amore dei dentur. h. d. **¶** *Hereditas.* Quid sit prodigus vnus ex hzredibus, cui bonis interdictum sit: vide tex. singul. in l. ex castrensi. in principi. ff. de cast. pecu. quod iste neq; prouocari potest ad diuisionē, quē text. dicit singularem. Bal. in l. iubemus nulli. C. de sacro sanct. eccle. minor etiā viginti inq. annis seu eius curator, poterit petere diuisionē, vt probari videtur in l. vlcius. ff. fam. hercis. q. d. pro credit indubiē, q. pupillo, vel adulto vitio sit: nam alias licet prouocari, ipse prouocare nō possunt ad diuisionē, vt in l. inter oēs. C. de pred. mino. l. inter pupillos. ff. de aucto. tuto. tradit Bar. in d. l. 2. C. q. & quib. 4. pars. & ibi late Lucas de Pen. col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cin. & Bal. in l. 1. C. si aduer. transactio. Bal. in l. ff. de reb. eo. Bar. & d. octo. in l. si conuenit. ff. p. socio. glo. & Bar. in d. l. iubemus nulli. & tradit etiam Ioan. Andr. in additio. ad Specu. titu. de curato. in rubr. de furioso. vers. si dicitur dicitur, q. de minore secundū Bal. in d. l. iubemus nulli. in prin. cū gaudeat priuilegiis minorum. glo. in l. 2. C. de cura. furio. de ecclesia. etiam vide in d. l. iubemus nulli.

¶ *Partidos.* Concord. cum l. 2. ff. eod. **¶** *En los titulos.* Supra de testa. q. est ead. parti. titu. & in titu. 3. ead. parti. vbi de successio. ab intestato.

¶ *Lex. II. Quien son aquellos que pueden demandar particion: e aquiē, e quales cosas pueden*

¶ *Lex. I. Que cosa es particion, e q. pro viene della,* Articion es departimēto que fazen los omes entresi de las cosas que han comunamente por herencia, o por otra razon. E viene ende grand pro, quando es fecha de rechamente. Ca se tiran por ella defacuerdo muy grandes, que nascē entre los omes alas vegadas, por razón de las cosas que han de lo vno, e tiene se cada vno, por pagado con su parte, quando la ha, e aliña la mejor, e aprouecharse mejor, e mas della. **¶** *Lex. II. Quien son aquellos que pueden demandar particion: e aquiē, e quales cosas pueden*

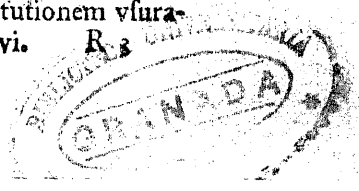
¶ *Partidos.* Concord. cum l. 2. ff. eod. **¶** *En los titulos.* Supra de testa. q. est ead. parti. titu. & in titu. 3. ead. parti. vbi de successio. ab intestato.

¶ *Cosas malas.* Concord. cum l. cetera. s. mala medicamenta. ff. eod. vñ neq; veniet ista in petitione hereditatis prout arguit ibi Bald. **¶** *Ponçõnas.* Antiquitas in ciuitate Masiliensi venenū cicuta teperatū publicē custodiebatur, quod dabatur ei, qui aliqd cōmississet: ppter q. mors esset illi expectanda, vt dicit Floria. referens Valeriu maxim. in d. s. mala medicamenta.

¶ *Meleziyas.* Secus si aliquo alio admixto possentad medicinā prodesse, vt in l. 17. titu. 5. parti. 5. **¶** *Encantaciones malas.* Hos vocat consultus. l. d. s. mala medicamenta. libros iprobate lectiōnis, veluti artis magicæ, vel sortilegiorū, vt habet. 26. q. 2. per totū. vbi in. c. qui sine tradit Archid. de arte que dicitur notoria, p. quā quidā scire cupiunt, q. est in efficax, & improbata, vt etiam tradit. S. Thom. 2. 2. q. 96. ad primū articulum. **¶** *Desfurir.* Not. hoc ad mandata confessorū, q. mandant cōfiteñtibus, q. libros improbate lectiōnis cōburnant. facit. l. d. natio. C. de hereti.

¶ *Dellas.* Concord. cum d. s. mala medicamenta. vers. sed & si quid ex peculatu. & adde quod habetur in l. 16. tit. 26. 2. parti. **¶** *De furia.* Not. bene q. reprobat hic opinio illorū qui dicebat q. cū in vsuris transferatur dominium in vsurariū, licet reperi possent per cōditionē indebiti, vt per cōditionē ex canone. de vsu. per totum bona quæ sita ex vsuris, per defunctū veniūt diuidenda inter hzredes, quam opinionē tenuit Iacob. de Are. & Richar. & sequitur Bal. in l. bona q. cūq; . C. fam. hercis. & in d. s. mala medicamenta. vbi & idem vult Floria. & etiam Alberic. contrariam tamen opinionem, imò q. vsure non veniant in iudicio diuisorio tenit Odo. fre. in d. s. mala medicamenta, dicens q. si pater in extremis confiteretur, q. quicquid habet, quæ sita ex vsuris: vnde mandat restitui, quibus est extortum, & si non apparent, mandat dari pauperibus, & filiis solam relinquat benedictionem, q. filii non habebunt inter se hoc iudicium, neq; ista diuidere possunt. & tenuit etiam Rog. e. in titu. fam. mil. hercis. s. quātum est. & etiam Salic. in d. l. bona. qui pōderat ad hoc. d. s. cum vult, q. iniuste quæ sita non veniunt diuidenda, & non potest dici quæ sita, quando dominium non fuit translatum, tenuit etiam Gujdo. de Suza, relatus ab Alberi. & hanc opi. sequitur Ioa. n. de Anania. in rubr. de vsur. ad fi. & sequitur etiam Soci. cons. 127. col. lum. penū. 3. volu. quæ opinio approbatur hic, & tene menti, & adde iuxta istam materiam, quæ not. Bald. in l. eum oportet. in principi. col. 1. vers. modo q. ro. C. de bon. q. libe. & Alex. in l. q. feruus. ff. de acquir. posses. & Paul. de Cast. in l. si hares. ff. ad leg. falcid. in vers. itē not. hic argumentum.

¶ *Tornar.* Non ergo erit melior conditio possidentis: sed compellendi sunt ad restitutionem, & confert quod not. Bal. in l. in fi. C. pro socio. q. episcopus poterit compellere sociū illius, qui ex prauitate vsuraria multa quæ sita: & socio cōmunicauit ad restitutionem vsura.

rum, licet iste socius, qui compellitur, non exercuit vsuras. Allegat. l. q. enim. ff. pro socio, & Marti. Sylla. idem tenentem, & potest induci illa lex q. si alius faciat maiorem de aliquare qua forte per violentiam comparuit q. heredes non teneantur eam tradere ei cui est delicta titu. maioria in contrarium tamen est tex. & ibi notat Pau. de Cast. in. l. si a subdito. §. haeres ff. de lega. i. in fi. & ibi Paul. vers. in legato aut certe p. peciei. quid autem si testator facit maiorem de tali oppido cum omnibus quibus possidet, an veniet etiam fundi q. mala fide possidebat, vide Bald. q. no. C. de verb. sign. in rubr. vers. quid ergo.

¶ Per Dns. Adde quae habentur in. c. cum tu. de vsur. & in. c. cu. sit. de iudicis, & an poterunt ista distribui pauperibus, per executores testamenti, vel debeat adiri episcopus, vide per Ioan. And. in. c. fi. de test. lib. 6. & q. bus pauperibus sint danda, an illis, q. sunt in loco, vbi exercuit defunctus vsuras, vel rapinas, vel pauperibus domiciliu defuncti, vide quae in hoc late tradit Ioan. de Ana. referens consilium. 32. Frede. de Senis. in. d. cap. cum tu. colum. 4. & 5. & an super istis incertis teneat compositio facta: Pau. de Eleaza. in. clem. 2. de pen. & remissio. tenet, q. non & refert. & sequitur Ioan. de Imol. dicens esse bñ notandum contra componentes cu hereditibus vsurariu super vsuris, & male ablati: quia no videf valere talis compositio, neq; patrocinari quatu ad deũ, eis q. bus fit remissio. vt in regu. peccatu. de regu. iur. li. 6. & hanc opi. sequit Bald. in. l. post decisionē. C. de fur. qua sequit Io. de Ana. in. c. cu. sit. de iudicis. Cardi. in. d. clem. 2. in. 5. nota. in. terminis q. in pñti consultatione. col. 3. & 4. An autē Papa possit absoluerē & liberare a restitutione istoru incertoru, & si no fiat integre, vide per Hosti. in. c. de poenitē. & remissio. & per Cardi. & Ioan. de Imol. in. d. clem. 2. & tradit etiam Soc. in. d. consil. col. 10. & vide Archiep. Floren. 2. parte. titu. 2. c. 6. in. fi. & Siluestrum. in. summa. in. parte restitutio. la. 8. vers. 8. quaritur.

¶ De illas. Si enim defunctus poenituit, & in vita restitui voluit, talia ablata & iniuria, & si alius in se huius satisfactionē suscepit, non volabit defunctus ad patriā coelescē, nisi completa satisfactione, vt tradit. S. Th. in. 4. distin. 35. q. 2. arti. 1. q. 3.

¶ Lex. 3.
* Diuidenda sunt inter cohæredes quæ sita per filium cum bonis patris & confert filius arras, donationem, & dotem profectitiam fratribus in diuisione paternæ hereditatis, nisi testator ei donet in testamento, vel ne conferatur, exprimat, sed extraneo hæredi non confert filius cohæres supra dicta. h. d.

¶ Mercaderia. Habes hic expressum, q. omne id q. lucrat filius familias cu pecunia patris, dicitur peculiū profectitū, & totū quærit pñi, & post mortē pñi venit cōferēdū fratribus, & idē habet in. l. 7. tit. 4. de las lauores, e partiones. lib. 3. foro. II. & idē voluit gl. i. l. cu oportet in prin. de bon. q. libe. & tenet Specu. titu. de iudi. §. sequit vers. qd si alter filiorū & sic videf. put & glossator legū tauri didacus a castello dicit in. l. 29. in. §. l. per istam. l. corrigi illā cōem doctorum opi. qui in hoc concludēbant, q. quatenus lucrū est attribuendū pecuniæ dicaf profectitū, & quærat patri, quatenus verò industriæ & laboribus filii aduētū, & quærat filio quo ad proprietatem, & no cōferatur fratribus post mortē patris, q. fuit opi. Iaco. Putri. in. d. l. cu oportet & sequit Bar. & cōiter doct. ibi & tenet Bart. & Bald. in. aut. ex testamēto. vbi Bald. co. 4. C. de colla. & ga hæc materia diffusē scribit, reperio q. Soci. consil. 92. i. volu. in. c. circa primū, huius consultationis articulu col. ante pe. & pe. & si. late vult istū articulu, & distinguit quinq; causas. Primus qñ pater no vult per se negotiari, tñ vult negociari p personā filii: & ponit filiu, vt exerceat mercatias suo noie: & hoc casu, dicat totū lucrū pfectitū: q. filius agit, vt gestor negotiationis paternæ, & teneat pater infortoria, vel exercitoria, vt in. l. q. cu eo per totū, & facit ad hoc. l. pcurator ex re. ff. de procu. cui tu adde quod in hoc not. Bald. in. d. certū. co. i. vers. quæro hic. C. fam. herci. vbi dicit, q. per

culi recipit incrementū, & totū incrementū dicit esse peculiū eiusdem generis. l. peculiū nascit. ff. de pecu. & si tu dicit lucrū operę est aduentitū cōcedo, dicit Bald. qñ filius operatur sibi, sed hic videf operari ipsi patri, cu eius opera accedat peculio, quod est in dominio pñi. argu. l. sicut. ff. de oper. liberto. & cōfirmat dicit ipse) ponēdo casum e contra, vide licet q. fit dama nū & non lucrū nunquid hoc damnu. a tribus operę & imprudentiæ filii, vt pro aliqua pte resarciat fratribus? certe non, imò si fratres volūt peculiū conferrant ad debitu, & ad damnu, vt in. d. l. certū. & sic in

¶ O das las cosas que el fijo ganare en mercaderia con el auer de su padre, seyendo en su poder, todas las deue aduzir a particio con los otros bienes q fueró de su padre, e partir las cō los otros hermanos. Otro si dezimos, que la dote o el arra, o la donació, q el padre diere en casamiento a alguno de sus fijos se deue cōtar en la parte de aqñ a quien

isto casu planē procedat ista lex partitarum. & vide ad istum primū casum Soci. consil. 162. 2. volu. vbi notabiliter loquitur. Secundus casus est, secundū Socinū. qñ pater no vult negociari, sed dat pecuniā filio, vt se exerceat, sed vt sibi magis credat permittit, q. negotiari noie pñi & isto casu dicit cōcludendū esse lucrū esse diuidendū, secundū theoricā. Bart. & Bald. & aliorū quæ est cōis, de qua supra cū pater noluit negociari, & sibi totū quærere. Tertius casus qñ pater concedit pecuniā filio in peculiū, pfectitū, vt de ea ad libitū disponat, & patif filiu negotiari, no tñ expresse consentit, & teneat tunc pater ex cōtractu filii, a cōione tributaria no insoluid: sed vsq; ad vires peculi, & cōcurrat ipse cu aliis creditorib; no autē potest deducere, qd sibi debet, vt ff. de tributo per totū, & hoc etiā casu pot. pcedere, secundū eū dicta doctrina cōis. Quartus casus est, qñ pater cōcedit pecuniā filio, q. negotiat pte ignorante, & tunc pater teneat de peculio, & deducit qd patri debet prout habet in. l. q. cu eo, & hoc etiā casu pcedat cōmunis, opinio iam dicta. Quintus casus est, qñ pater no dat pecuniā filio, sed ipsemet accipit clanculū & negotiat proprio noie, & ille casus est disputabilis secundū eum: sed tanē concludit adhuc in eo habere locū dictā cōmunē opinionē. tu cogita super hie cum. lista partitarū. ita generaliter & indistinctē loquatur: sed forte attenda requitate restringenda sit ad dictos casus, iuxta doctrinā doctorū maximē, quæ etiā qd ex laboribus suis filius lucratur, iure etiā isto partitarū dicaf aduētū, vt in. l. 5. tit. 17. 4. parti. vbi etiā vide. q. in ista. q. dixi. Quid autē si post mortē pñi vn; ex fratrib; exerceat mercatias, an cōcabit lucrū cu fratrib; vbi Bald. in. l. si patru. co. 2. C. cōia vtriusq; iudic. & Deciu cōf. 255.

¶ De su padre. An hoc in dubio psumat, q. de bonis patris processerit vide per Ioan. de plat. in. l. defensionis facultas. in. fi. C. de iur. fisci. lib. 10. q. alleg. glo. hoc decidentē in. l. cu oportet. in. prin. C. de bon. q. libe. & tradit Alex. consil. 3. viso testamēto. 4. volu. q. recurrēdū sit in hoc ad cōiecturas, & in dubio debet psumi de bonis pñi, accipit.

¶ La dote. Adde. l. i. & p totū. ff. de colla. dot. & l. filia dotē. C. de colla. & d. l. 29. in ordi. tauri.

¶ O el arra. De donatione propter nuptias dicit. l. i. titu. 11. 4. part. adde l. vt liberis. C. de colla. & dicit. l. 29.

¶ Donacion. De donatione ob causam intellige glo. doct. cōiter in aut. ex testamento. C. de colla. & quia de donatione simplici dicit infrā. l. proxima. patet etiā hic cū subdit, q. el padre diere en casamiento.

¶ Contar. Fit enim collatio dotis tanto minus accipiendo, vt in. l. dotis. C. de colla. & fit etiā collatio re ipsa dotē cōferēdo, vt in. l. filia licet. C. eod. & aliqñ etiā cōicando actiōem, licet in anē forte, vt in. aut. q. locum. C. eod. & in. l. i. §. cum dos. ff. de colla. dot. & aliquando etiā liberando cohæredes a dote promissa, vt in. l. 2. C. eo. Bar. in. l. i. §. filiam ff. de colla. dot. & in. l. pater filium. in. fi. eo. titu. & qñ dos est a filia recuperata, fit collatio dotis re ipsa ponendo dotem in cōmuni, secundū Bald. in. d. l. dotis quidē. & vide. l. filius. §. ea filia. ff. de colla. dot. vbi quid si fiat mora in collatiōe dotis, & ibi Bart. & Soci. consil. 64. viso puncto. i. volu. & de expensis factis in dote, qualiter deducant. v. de. l. i. §. cum dos. & ibi Bar. ff. eo. de colla. dot. Soci. in. d. consil. vers. sic. Sexta conclusio, & si fundus dotalis detrahitur impensis est preciosior, quam fuerit tempore dationis in dotem, & hoc est causatū ex sola porū mutatione. debet conferri in ea extimatione, q. reperitur tempore collationis, secundū Pat. de Cast. in. l. illud. C. de colla. per illum tex. & si effectus fuisset vilior sine culpa filie sicut ea extimatio debet conferri, qua fuisset reperitus tempore mortis, cu de collatiōe agit, vt in. d. l. illud, & tradit etiā Soci. in. d. consil. vers. Septima cōclusio,

si tamen vltra expensas factas esse effectus preciosior propter plantationem, & non propter mutationem temporum, illud plus in quo est preciosior, quam tempore quo habuit tanquam aduentitū, non confertur secundum Paul. & Docto. vbi supra. & Socin. in. d. consil. vers. 8. cōclu. Et quid si dos perit, sine culpa filie: quia vir factus est inops, forte ga tuit in marito, vel res dotales chasinate, vel alluione perit: Bald. no uel in tracta. de dote. char. 9. col. 2. dicit, quod tūc no imputabitur, in legitimam post mortem patris: cu etiā tunc pater teneatur redotare, si possit, vt in aucten. sed quamuis. C. de rei vxor. actio. & ita dicit se consuluisset. & an dos quam Aus paternus dedit nepti viuenti filio patre ei, mortuo patre imputetur in legitimam, quam debeat habere in bonis patris: est questio late discussa p Ange. & Alex. in. l. in quartā. ff. ad leg. Falc. & resolutio videtur esse quod aut constat aum dedisse contemplatione nepotis, & non contemplatione filii: tūc non imputabitur in talem legitimam: si verò dedit contemplatione filii, vel du bitatur, & tunc debet sibi imputari in legitimam debitam in bonis patris, quasi a patre suo dotata sit. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. quod tamen hodie in regno non procederet: cu per matrimonium liberetur filius a patris potestate. per. l. regni. & sic onus dotandi neptem quo pater de iure antiquo tenebatur propter filium. l. dedit dotē, & ibi Bar. ff. de colla. bono. l. 8. tit. 11. quarta parti ta. cesset in isto casu, no potest dici, quod dos que obuenerit nepui ab auo dicatur profectitia, respectu patris, vt sic imputetur per ea. que not. glo. in. l. qui in aliena. §. inter dum. in. vers. faciet hæredem. ff. de acquir. hæred. Bar. in. l. quarta. §. in prin. ff. de legatis primo. vide per Alexand. in. dicta. l. in quartam. 14. & 15. col. & in consil. 31. viso testamento. 4. volu. Quid autem si filia viuo patre decessit relicta filii, an dos data filie computetur filii eius in legitimam? Bar. in. d. l. in quartam. colum. pe. ff. ad legem Falcidiam. dicit quod imputetur & conferatur per. l. illam. C. de colla. & l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamēto. & per alia que ibi videbis. ex cuius fundamentis potest colligi, quod hodie de iure regni, cum filia liberetur a patris potestate per matrimonium, & sic dos data filie exiuit a patrimonio patris, & in ea habet filios hæredes, non computabitur filii in legitimam in bonis aui, & ita consulu Paul. de Cast. in casu vbi exprimit simile statutum. consilio incipit visis, & ponderatis omnibus, & refert & sequitur Dec. in. l. illam. col. fi. C. de colla. videtur tñ in hoc contrarium esse tenendum, etiam de iure regni. per. d. l. 29. in ordina. tauri. ubi cum dicit. ellos, e sus heredes: & sic etiam hodie de iure regni talis dos imputabitur nepotibus, & tenebitur cōferre ea. per. d. l. 29. & vide in materia. not. consilium Alexan. 4. volu. consil. 13. incipit visis dubiis. & an istud ius conferendi transmittatur ad hæredes? vide tex. & Bar. in. l. i. §. ibidem. ff. de colla. bono. Sed quid si pater dedit filie magnam dotem, & postea in testamento, illam instituit in vna vnciā, & alium filium vel filios in residuo, vt rum si filia voluerit habere illam vnciam ex testamento, cogatur conferre dotem quā habuit Rapha. Fulgo. ponit istam questionem in. l. si emancipati col. pe. C. de colla. & concludit quod si apparet patrem in situisse filiam in minima parte, eo quod prius magnam dotem habuisset: tñ casu collatio cessabit: quia apparet de voluntate testatoris. arg. Lex parte §. intestato. ff. famil. herci. si verò non apparet de voluntate testatoris, collatio non cessabit, licet partes sint inæquales: habet tamen filia expeditum remedium, quod abstineat, scilicet a bonis patris, & non cogetur dotem conferre. l. pe. & fina. ff. de colla. dot. & facit ad hoc. l. secunda. §. si tres. ff. eod. ibi neq; indignari eos: si plus cōferant, & minus accipiant: quia in potestate eorum fuit bonorum possessio nem amittere. adde etiam. d. l. 29. in ordina. tauri. ibi pero si se quisie ren apartat de la herencia. & c. Quid tamen, si filia esset meliorata in tertio & quinto bonorum, & veli prælegatū, & nolit succedere titu, vniuersali, vt hæres, an tunc teneatur dotem conferre? & videf quod no cū tunc non sit locus collationi, vt tradit Iason. in. l. si emancipati. colum. 12. C. de colla. quod tamen intelligit, nisi melioramentum cū datus in dotem esset in officiosum: nam tunc rescinderetur a melioramento, quod esset in officiosum, iuxta nota. in. l. prima. C. de inoffi-

si tamen vltra expensas factas esse effectus preciosior propter plantationem, & non propter mutationem temporum, illud plus in quo est preciosior, quam tempore quo habuit tanquam aduentitū, non confertur secundum Paul. & Docto. vbi supra. & Socin. in. d. consil. vers. 8. cōclu. Et quid si dos perit, sine culpa filie: quia vir factus est inops, forte ga tuit in marito, vel res dotales chasinate, vel alluione perit: Bald. no uel in tracta. de dote. char. 9. col. 2. dicit, quod tūc no imputabitur, in legitimam post mortem patris: cu etiā tunc pater teneatur redotare, si possit, vt in aucten. sed quamuis. C. de rei vxor. actio. & ita dicit se consuluisset. & an dos quam Aus paternus dedit nepti viuenti filio patre ei, mortuo patre imputetur in legitimam, quam debeat habere in bonis patris: est questio late discussa p Ange. & Alex. in. l. in quartā. ff. ad leg. Falc. & resolutio videtur esse quod aut constat aum dedisse contemplatione nepotis, & non contemplatione filii: tūc non imputabitur in talem legitimam: si verò dedit contemplatione filii, vel du bitatur, & tunc debet sibi imputari in legitimam debitam in bonis patris, quasi a patre suo dotata sit. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. quod tamen hodie in regno non procederet: cu per matrimonium liberetur filius a patris potestate. per. l. regni. & sic onus dotandi neptem quo pater de iure antiquo tenebatur propter filium. l. dedit dotē, & ibi Bar. ff. de colla. bono. l. 8. tit. 11. quarta parti ta. cesset in isto casu, no potest dici, quod dos que obuenerit nepui ab auo dicatur profectitia, respectu patris, vt sic imputetur per ea. que not. glo. in. l. qui in aliena. §. inter dum. in. vers. faciet hæredem. ff. de acquir. hæred. Bar. in. l. quarta. §. in prin. ff. de legatis primo. vide per Alexand. in. dicta. l. in quartam. 14. & 15. col. & in consil. 31. viso testamento. 4. volu. Quid autem si filia viuo patre decessit relicta filii, an dos data filie computetur filii eius in legitimam? Bar. in. d. l. in quartam. colum. pe. ff. ad legem Falcidiam. dicit quod imputetur & conferatur per. l. illam. C. de colla. & l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamēto. & per alia que ibi videbis. ex cuius fundamentis potest colligi, quod hodie de iure regni, cum filia liberetur a patris potestate per matrimonium, & sic dos data filie exiuit a patrimonio patris, & in ea habet filios hæredes, non computabitur filii in legitimam in bonis aui, & ita consulu Paul. de Cast. in casu vbi exprimit simile statutum. consilio incipit visis, & ponderatis omnibus, & refert & sequitur Dec. in. l. illam. col. fi. C. de colla. videtur tñ in hoc contrarium esse tenendum, etiam de iure regni. per. d. l. 29. in ordina. tauri. ubi cum dicit. ellos, e sus heredes: & sic etiam hodie de iure regni talis dos imputabitur nepotibus, & tenebitur cōferre ea. per. d. l. 29. & vide in materia. not. consilium Alexan. 4. volu. consil. 13. incipit visis dubiis. & an istud ius conferendi transmittatur ad hæredes? vide tex. & Bar. in. l. i. §. ibidem. ff. de colla. bono. Sed quid si pater dedit filie magnam dotem, & postea in testamento, illam instituit in vna vnciā, & alium filium vel filios in residuo, vt rum si filia voluerit habere illam vnciam ex testamento, cogatur conferre dotem quā habuit Rapha. Fulgo. ponit istam questionem in. l. si emancipati col. pe. C. de colla. & concludit quod si apparet patrem in situisse filiam in minima parte, eo quod prius magnam dotem habuisset: tñ casu collatio cessabit: quia apparet de voluntate testatoris. arg. Lex parte §. intestato. ff. famil. herci. si verò non apparet de voluntate testatoris, collatio non cessabit, licet partes sint inæquales: habet tamen filia expeditum remedium, quod abstineat, scilicet a bonis patris, & non cogetur dotem conferre. l. pe. & fina. ff. de colla. dot. & facit ad hoc. l. secunda. §. si tres. ff. eod. ibi neq; indignari eos: si plus cōferant, & minus accipiant: quia in potestate eorum fuit bonorum possessio nem amittere. adde etiam. d. l. 29. in ordina. tauri. ibi pero si se quisie ren apartat de la herencia. & c. Quid tamen, si filia esset meliorata in tertio & quinto bonorum, & veli prælegatū, & nolit succedere titu, vniuersali, vt hæres, an tunc teneatur dotem conferre? & videf quod no cū tunc non sit locus collationi, vt tradit Iason. in. l. si emancipati. colum. 12. C. de colla. quod tamen intelligit, nisi melioramentum cū datus in dotem esset in officiosum: nam tunc rescinderetur a melioramento, quod esset in officiosum, iuxta nota. in. l. prima. C. de inoffi-

ciō donatio, & in. d. l. 29. qui enim non vult succedere vniuersali, non tenetur conferre nisi ad legitimam. vide per Bald. in. l. si emancipati. in. fi. C. de colla. & vide. l. cum respōso. C. de lega. Sed an cōferatur id quod venit ad filium, iure primogenituræ seu maioris: Bald. dicit quod non in auctentia ex testamento. col. fi. vers. sic. 18. cap. C. de colla. qd planē procedit in his, que veniunt iure antiquæ maioris, si verò maioris esset noua, videtur quod si velit esse hæres, q. debeat cōferre. vide quæ not. Barto. & Alexan. in. l. si patroni. in. prin. ff. ad Trebell. & audio

meter en particion con los estrānos, nin las deuen contar en su parte con ellos.

¶ Ley. III. Como las donaciones que el padre faxe en su vida a algund su fijo si deuen ser contadas en su parte o non.

¶ N su vida faziendo donacion el padre a su fijo, que estuuiesse en su poder, si despues non la reuocare fasta su muerte: este fijo aura la dona-

fuisse pronuntiatum in cancellaria Granatensi, quod bona relicta. titu. maioris imputarentur in legitimam, & sic sequitur quod si imputantur & conferantur. per regu. l. illud. C. de colla. Cōferetur ergo pretium rerum maioris nouæ facti. l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testa. vbi pecunia data pro militia, confertur: & idem nota tur ibi. de feudo empto a patre. vide Antonium in. cap. 1. §. præterea ducatus. de prohib. feud. aliena. per Fede. & Martin. Lauden. in. tra ctatu. de maioratu. cogitabis super hoc.

¶ No queria. Cōcord. Cū aucten. ex testamēto. C. de colla. & intellige nisi in id quod excedat tertium & quintum, & partem legitimam: nā quod excederet tenetur conferre, vt in aucten. vnde si parens. C. de inofficio. testa. & in. l. 29. in ordina. tauri. & not. Bal. in. l. si emancipati. in. fi. C. de colla. & infra eod. l. proxima. in. fi.

¶ De su padre, o de su madre. Aduerte, quod collatio non habet locum nisi inter descendentes succedentes ascendentibus, & non inter alios vnde inter ascendentes neq; inter transuersales, neq; inter extraneos non habet locum. secundū Bar. Paul. & Alex. & Docto. in. l. si emancipati. C. de colla. vbi vide late per Iason. col. 5. cum sequentibus.

¶ Conlos estrānos. Adde. l. si. ver. si autē. C. cōia vtriusq; iudicii. ¶ Lex. 4. Donationem inter viuos a patre filio factam, & non reuocatum non confert ipse filius nisi & ipse ceteris fratribus donata velit sibi conferri: si tamen donatio est in mensa reuocatur vsq; ad legitimam ceteris persoluenda. hoc dicit.

¶ En su poder. Innuit ergo ista. l. contrarium esse in donatiōe simplici quæ fieret filio emancipato: illa enim venit conferenda cum fratribus, vt in. l. vt liberis. §. fin. C. de colla. Bar. in. l. prima. §. neq; castrē. col. pe. ff. de colla. bono. & in auctē. ex testamento. C. de colla. & tradit. Alex. in. d. l. vt liberis vbi dicit, q. ita cōiter tenet. & ita videf tenēdū, licet Decius in. l. illud. C. de colla. tenere velit contra istam cōem opinionem per tex. in. d. l. illud. & procedit siue tractetur de conferēdo donationem aliis filii, qui sunt in potestate, siue aliis filii emancipatis nam etiam emancipati inter se conferunt donationem simplici: vt tenet Bar. in. l. si emancipati in secunda questione principa. li. C. eo. vbi Alex. col. pe. dicit, q. ista opinio magis cōiter approbat. qd cōsulendo limitat Decius. consil. 59. licet in casu proposito. col. pe. vers. quinto: quia saltē, qñ ex hoc non resultaret inæqualitas inter filios emancipatos: sed in omnibus esset æqualitas: nam si resultaret ex collatione inæqualitas: tunc non deberet fieri collatio inter emancipatos, qd dicit esse de mente omnium doctorū cōsiderata dicta ratio ne. Bar. vide ibi per eū: si verò donatio simplex fieret a matre, illa no venit realiter conferenda a. d. l. illud. & rationem differētiæ inter matrem & patrem donantē filio emancipato ponit Bar. in. d. §. neq; castrē. col. pe. non tñ donatio facta a patre filio emancipato imputabitur in legitimam, nisi a patre sit dictū, vt in. l. si qñ. §. & generaliter. C. de inofficio. testa. & tenet Bar. in. d. §. neq; Castrē. co. pe. hodie tñ per. l. 26. in ordina. tauri. filius siue suus siue emancipatus, vide tur melioratus in donatiōe simplici.

¶ No la reuocare. Ex hoc apparet, q. loquit de donatiōe simplici, quæ statim no valet, sed morte cōfirmatū: vnde donatio, q. statim valetet inter patrē & filiu, in præte. put est in aliquib; casib; spaliib; de q. bus nota. in. l. 2. C. de inofficio. donatio. & alias talis donatio simplex veniret cōferenda, put tradit Alex. in. d. auctē. ex testamēto. col. 2. vers. ex quo inferē. & Soci. consil. 91. col. 4. & 5. i. volu. Cuius cōtrariū nitū fū dare Decius in. d. l. illud. & si esset donatio remuneratoriā, quæ habetur quoad collationem, sicut aduentitium, non confertur, secundū Bald. in. d. aucten. ex testamento. col. 2. vbi etiam & Alexan.

Sesta partida.

a *Contar en su parte.* Contrarium videtur disponi in l. 3. titu. 4. parti- ta. 5. sed dicitur ibi dixi, & aduerte quod ex isto verbo videtur destrui opinio Azo. qui voluit quod quando donatio facta filio in pote- state non tenuit ab initio: sed morte confirmatur, imputetur in le- gitimam debitam filio per tex. in l. filium quem habentem, secun- dum lectu. Azo. C. famil. herc. & tenet Barto. in l. in quartam col. penul. ff. ad le- ga. falci. & dicit probari in Letiam. verfi. sed & si non mortis. ff. de bon. liber. & cum Barto. te- nent commu- niter docto. vt tradit Alexan. & Iafon. in l. illud. C. de colla. vbi Iafon. colu. fi. & approbari videtur hic o- pinio Ange. in dict. l. illud. quae etiã fuit Iacob. Butri. in l. illam. C. eo. quam etiã tenet Paul. de cast. in d. l. in quartam. col. 2. & Decius in d. l. illud. colu. pe. eo quod iura simpliciter dicunt, quod donatio inter viuos non imputatur in legitimam: nisi exprimat. l. si quã do. §. generaliter. C. de inofficio. test. l. si non mortis. in princ. ff. de inofficio. testa. tene ergo menti istam. l. partitum. & vide quae dixi in d. l. 3.

b *Equaldad.* Sumpta est ex d. l. illud. §. ad hęc. C. de collatio. & tunc infurgit inæqualitas, quãdo vnus filius habet donationem simplicem al- ter ob causam infurget enim iniquitas, si ille donatarij ob causã cõferret, & donatarij simplex nõ, vbi ergo vnus filij habet donationem simplicem: alter nihil, nõ infurgit inæqualitas, neq; collatio locu habet. eodẽ modo si vnus habet donationem simplicem, & ob causã: & alter ob causã tẽ: tũc ille qui habet duplicem donationem, cõferret donationem ob causã, & nõ simplicem: quia tũc inæqualitas nõ surgit. ita Ang. in d. l. illud. qui etiã ibi in fi. dubitat: quid si donatarij simplex nõ vult cõferre neq; petit, vt sibi conferatur, an cõpellat adhuc ad conferendum? & cõcludit qd sic, per illã. l. quod intellige quãdo vult succedere: si tamẽ nolit succedere, nõ cogetur, secundũ Paul. de cast. & Decium. ibi & facit. l. 29. in ordina. tauri. & an sit alius casus, in quo donatio simplex cõferatur, vide per Bar. & Bal. Paul. de cast. & Iafon. in l. partitum. quod dotali. C. de colla.

c *Menguar tanto.* Adde autenticiam. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & dixi supra. l. proxima in glo. antepre.

d *Castrense vel quasi.* Adde. l. i. §. neq; castrense. ff. de colla. bono. & l. filia licet. C. de colla. & l. c. l. duobus. §. idẽ papinianus. ff. pro soc. vnde & clerici, qui veniunt ad successioneẽ cu alijs fratribus, nõ cõferunt suũ pecuniũ, quod in clericatu de gẽtes acquisierunt. l. sacro sancte. & ibi Bal. C. de episcopis & cleri.

e *Aduentitias.* Cõcord. c. l. fi. C. de collatio. & limita. & intellige, vt per Iafon. ibi quãdo tractat de successione patris, qd & satis pbat hic.

f *En el titulo.* Supra. 4. partida. titu. 17. l. 5. 6. & 7.

g *no Vides hic clarẽ decium, qd neq; emancipatus cõferret aduẽtitia, vnde cessat dubiũ qd tradit Deci. in d. l. fi. vbi etiã Iafon dicebat, qd*

cion q̄ desta guisa le fuere fecha libre e quita: e non gela pueden cõtar en su parte los otros hermanos en la particion: fueras ende, si el padre ouiesse dado en casamiento a los otros hermanos alguna cosa segund dize en la ley ante desta. Ca si este hijo atal quisiesse contar a los otros hermanos en sus partes, las donaciones que el padre les fiziera, en razon de casamiento: estonce dezimos, que sea otrofi contada en su parte la donacion que el padre fizo a el en su vida. E esto es por que se guarde igualdad entre ellos. Pero si el padre fiziesse tan grand donacion al vno de sus hijos, que los otros sus hermanos non pudiesen auer la su parte legitima, en lo al que fincasse: dezimos, que estonce deuen menguar tanto de la donacion, fasta que puedan ser entregados

posset disputando teneri illa opinio Iacob. de Raue. in l. si emancipati. C. eo. qd dispositio. d. l. si nõ procederet in filijs emancipatis. approbat ergo hic cõtraria opin. quae erat cõmunis. & adde Azo. C. de colla. in summa in fi. dum tenet sublatã in hac materia collationum differentiã inter suos, & emancipatos: de quo vide per Bar. & docto. in l. si emancipati. C. eo. & limita nisi respectu donatiõis simplicis, vt dixi in l. proxima in glo. t.

los hermanos de la su parte legitima, que deuen auer.

Ley.V. De quales ganancias non estenudo el vn hermano de dar parte al otro.

Non es tenuto el hermano de aduzir a particion con sus hermanos, las ganancias, que fiziere por si que son llamadas castrense vel quasi castrense peculium: nin las que son llamadas aduẽtitias: segund dize en el titulo que fabla del poder que han los padres sobre los hijos. Ca las ganancias que fizieren en alguna destas maneras sobre dichas, quier sean en poder de su padre o non: si fuyas se deuen ser libres e quitas de aquel q̄ las fiziere: e los hermanos nõ han derecho ninguno en ellas. E otrofi dezimos, que los libros, h

cit dieffe, ex quo cõprobat, prima cõclusio Bar. in d. §. neque castrense, qd si libri sunt empti à patre nomine filij: sed nõ traditi, nõ videtur donatio. & sic filius nõ habet libros illos p̄cipuos. Item & si pater nõ dedit libros ipsos, sed pecuniam ad eos emidos qd idẽ erit, vt tales libri, sic ex illa pecunia empti, nõ cõferant nõ enim videtur minor p̄sumptio donationis, quãdo datur filio pecunia, vt ipse suo nomine emat, quã si à patre nomine filij emptio facta sit, & traditio: & ita consuluit Cuma. consil. 40. Corneus consil. 225. col. 2. volu. Decius in d. l. si donatione. col. si licet Anto. de But. aliud voluerit consil. 39. Itẽ pondera in hoc de libris istã. l. partitum, cũ dicit, para aprender, & d. l. 3. cũ dicit, en que aprendiẽse, ex quibus colligitur, qd filius solũ debet habere p̄cipuos libros datos ad addiscendũ in studio: nõ verò libros ad hoc nõ necessarios. vnde si vitra libros ad hoc necessarios pater daret alios libros, illi essent cõferendi in datis verò ad addiscendũ, siue ad hoc fuissent empti, & traditi, siue pater eos alias habens dedit filio, statim valet donatio, etiam si filius sit in potestate: neq; pater posset reuocare, vt colligitur ex d. l. 3. in fi. quid quid alias in hoc velint Bar. & Paul. de cast. in d. l. filia cuius & Bal. in d. l. si donatione. in fi. & sic qd approbatur per istas. Il. opinio Odofre. & aliorum, qui tenuerunt quod libri dati filio scho- lari, sint ipsius p̄cipui, quasi sint in quasi castrensi peculio. de alijs verò libris nõ necessarijs ad addiscendũ, licet forte necessarij vel vtiles ad munus aduocandi, vel iudicandi, nõ tenebit donatio inter patrem & filium in potestate: nisi morte confirmetur: nisi pater dedit set eos filio iam doctõri: quia tunc transfret donatio in peculium quasi castrense. & idem si postea efficeretur doctõr viuo patre, secũdum Bar. & Paul. vbi supra. & Decium in d. l. si donatione. col. fi. vbi post aliquos alios hoc limitat, nisi resultaret magna inæqualitas inter fratres, quod quando fit iudicis arbitrio committitur, & facit etiam ad hoc quod not. Angel. in l. filia licet. ad fi. C. de colla. vbi dicit, quod quando esset aliqua p̄sumptio, quod pater non haberet animum donandi, veluti si eius patrimonium non erat ita amplum, & habebat plures filios, & libri erant multi, & magni valoris, non est verisimile patrem voluisse depauperare alios, quibus opes magis necessariae sunt, quam studentibus: & sic tali casu libri essent cõferendi. & nota quod his casibus, in quibus filius teneret libros conferre, satis est si pro libris conferat ælimationem librorum, secũdum Bal. in l. macedoniani. C. ad macedo. per glo. in l. nepos proculo. ff. de verbo. signi. tradit etiam Decius in d. l. si donatione. in fi. & voluit etiam Paul. in d. l. filia cuius

h *Los libros.* Adde. l. quae pater. ff. fami- herc. & l. 3. titu. 4. §. 5. par- titu. glo. & ibi Barto. & Bal. in l. filia cuius C. famil. herc. Bar. in l. §. ne que castrense. ff. de colla. bo- no. Cuius dis- tinctio quo ad libros, de quibz hic, ma- gis communi- ter approbat prout attestat Alexã. in l. si donatione. C. de colla. & p̄ dera verbum huius. l. cũ dicit

a *Las despenfas.* Adde. d. l. 3. titu. 4. 5. partida. & Bar. in d. l. i. §. neq; castrense. col. 4. verisimiliter hic loquitur, vbi notabiliter dicit, qd si apud patrem esset pecunia castrensis, vel quasi castrensis peculij, vel aduẽtitia, vt bona materna existit in pecunia, tunc indubio de tali pecunia videtur datũ, arg. l. nennsenius. ff. de negoc. gest. subdit Bart. & aliam ratio- nem dicens, p̄- terea pater est legitimus ad- ministrator aduentitiorũ, ideo indubio p̄sumit facere admini- stratorio no- mine. l. cum post. §. r. ff. de administ. tu- to. & ista ra- tio. Barto. vi- detur conclu- dere, etiam si filius non ha- beret pecuniã in bonis ma- ternis. & facit ad hoc quod not. idẽ Bart. in l. stich. ff. de pecul. leg. & subdit Bar. non ob stare. l. fi. C. de dot. promissio. qd illud in dote & donacione propter nup- tias ad quod onus pater te- netur, & cogi- tur. l. qui libe- ros. ff. de ritu. nuptia. sed ad expensas stu- dij pater cogi nõ potest. Et ideo indubio p̄sumendũ est expendere de bonis filij. alleg. tex. quẽ dicit ad hoc videri expressum. in l. i. ff. de petitiõ. hære. Aduerte tamẽ, qd istud quod pater nõ tenetur, neq; cogi possit ad expensas stu- dij pro filio, limitari debet p̄terquam in studijs necessarijs, sine quibus homo, secundũ consuetudinẽ & conditionẽ suã personã viuere nõ potest, vt quod addiscat grammaticã, & similia: ad hoc enim te- netur pater, velut ad impensam necessariã: secus autẽ in studijs in quibus homines dicuntur militare, & sine quibus quis potest hone- stẽ viuere, secundum conditionẽ suã personã, quo casu procedit pri- mum dictum, ita declarat Bar. in l. de bonis. §. non solum. ff. de car- boni. edit. vide etiã per Lucã de Pẽna in l. i. C. qui ætate. lib. 10. Item not. qd si filius male consumat qd sibi datur in studio vel pro libris, quod illa pecunia computabitur sibi in legitimã, secundũ Bal. in au- tẽntica. qd locum. col. i. verfi. vltimo nota. C. de colla. & tradit etiam Ioan. de plat. in l. licet. C. de decurio. lib. 1. & Angel. in l. filia licet. C. de colla. de eo qui miser & ignorans in patriã redit. & adde Bal. in l. si filius familias. C. famil. herc. quod quando filius non studet: cum tunc libri non sint eius arma, tunc iudicatur, vt simplex peculium. Et de obligationibus, quas filius fecit in studio, an teneantur soluere fratres: vide per Bal. in d. §. imputari. & in l. filia cuius. colu. 4. C. famil. herc. vbi post Bar. concludit, quod si factum est in vita patris tale debitũ occasione studij: & est licitum & honestum, qd fratres tenentur soluere de cõmuni per iura ibi allegata. & ibi vide, an filius possit perficere studiũ mortuo patre cõmuni bus expensis: & p̄ Bar. in d. §. nec castrense. col. fi. & adde Bar. in l. lucius. §. idẽ respondit. ff. ad munici. & Ioan. de plat. in l. vnica. C. de pericu. successio. par. lib. 10. & Alberi. in l. si filia. §. neratius. ff. famil. herc.

e las despenfas que el padre dieffe a alguno de sus hijos, para aprender alguna sciencia en escuelas, non gelas pueden cõtar los otros hermanos en su parte en la particiõ. Esto mesmo dezimos, qd las des- pẽsas que el padre fiziere, faziẽdo armar cauallero a alguno de sus hijos, dãdole armas e cauallo, e las otras cosas qd fuerẽ menester, por razon de caualleria, qd non le deuen ser contadas en su parte. E esto es, porque los caualleros quando tomã armas: e los otros que aprenden las sciẽ- cias, non fazen esto tan solamente, por pro de si mesmos: mas aun por pro communal de la gente, e de la tierra en que bienen.

Ley.VI. Como la dote o el arra que rescibe el padre por su hijo o por su hija, non deue venir a particion entre los otros hermanos.

Dote o arra seyẽdo dada de otro al padre, por razõ de casamiento de su hijo, o de su hija, aq̄llo que le fuesse dado en esta manera. en saluo finca al fi- jo o ala hija por quien fue dada, e non le pueden demandar parte della los otros hermanos, nin la deuen auer. E esto es, por el cargo que le finca de mantener el casamiento cõ aquella dote. E por tales bienes nõ es tenuto de partir el vn hermano cõ los otros. Mas si el padre dieffe

si filius familias. C. famil. herc. ff. de castren. pecu. per totum. c. *Las otras cosas.* Vid. in d. l. si filius. & ff. de castren. pecu. per totum. d. *Que aprenden las ciencias.* Nota hic cũ equiparatur scholã ad discen- tem militũ armatẽ militie, & facit pro dicto Odofre. quod. §. reuli in glo. super parte libros. & not. hic qd interest rei publice, qd ciuitas sapiẽtibz homi- nibz repleat. vide in prog- mio institu- tio. in. fi. & l. aduocati. C. de aduocat. di- uerfo. iudicio. & l. laudabile & l. i. C. de stu- di. libera. vr- bis romẽ. li. ii. *Lex. 6.* Non tenetur filius dote aut donationẽ p̄- pter nuptias in eius matri- monio patri per extraneũ datã cõferre: & antea dedu- cantur de cõ- muni, debita filij in patris vtilitate cõtra- cta, & etiã ex- penã causa p̄diorũ aut fructuum fa- cte: sunt inter fratres cõ- muniter di- uidẽde. h. d. *Al padre.* & si habeat filiũ in potestate, *Al hijo o ala hija.* Concord. cum l. si filia nupta. §. hoc amplius. & c. l. i. fund. in l. i. fund. qui in prin. ff. famil. herc. & adde quod not. specula. titu. de iudic. §. sequitur. verfi. quid si cõmu- nione manente. & l. vxor. C. famil. herc. & Bal. nouell. in tracta. de dote. fol. 35. col. 4. in 30. & 31. priuilegio.

dote cõ su hija, o por su hijo, o fiziesse do- nacion o arras a su muger: estonce deue ser guardado lo que diximos de sufo en la ley q̄ comienza todas las cosas. Otrofi dezimos, qd si el hijo fiziere algunas deb- das en vida del padre, por su mãdado: o que se tornarõ en pro del, qd tales deb- das como estas, deuen ser pagadas com- munalmete de los bienes de la heredad del padre. E aun dezimos, que si alguno de los herederos rescibiesse los frutos de la heredad, qd tenuto es de los aduzir a particiõ entre los otros herederos. E si algunas despẽsas fiziera a pro de la here- dad. o cõger los frutos deue ser entre- gado dellos, e lo al que finca deuen par- tir entre si, como dicho auemos.

Ley.VII. Quales de los herederos deue tener los preuillejos e las cartas de la herencia, quando el testador non lo ouiesse mandado.

Reuillejos o cartas seyẽdo falladas e los bienes del fi- nado: si los herederos fue- re muchos aq̄l las deue to- mar en fieltad, qd mayor parte ouiere e la herẽcia. E otrofi deue dar traslado de- llas, a los otros herederos: e mostrar les el original dellas: quando menester les fuere. E si los herederos fuerẽ eguales en las partes dela herẽcia, aq̄l las deue tomar en fieltad, qd fuere mas hõrrado: e mas

adde quod not. specula. titu. de iudic. §. sequitur. verfi. quid si cõmu- nione manente. & l. vxor. C. famil. herc. & Bal. nouell. in tracta. de dote. fol. 35. col. 4. in 30. & 31. priuilegio.

g *Por su mandado.* Concord. c. l. si filia. §. si filius familias. ff. famil. herc. & c. l. dicit Azo. C. eo. in summa. col. 4. verfi. item debita.

h *Rescibiesse.* Siue eos percipiat post aditã hereditatẽ, siue antea, vt in l. inter cohẽres. §. fructus. ff. famil. herc. & l. non est ambiguum. C. eo. & l. item ex diuerso. ff. eo.

i *Despenfas.* Concord. c. l. his cõsequẽter. §. sumptus. ff. famil. herc. & l. hæredes. §. si vnus. ff. eo. *Lex. 7.*

k *Que mayor parte.* Concord. c. l. si que sunt cautiones. ff. famil. herc. & cum nota. per Azo. C. eo. in summa. col. 3. verfi. itẽ veniunt tabulaz vel cautiones: si aut alicui heredi p̄legatẽ sint cautiões, vel instru- mẽta: tũc traditũr ei: sed nõ priusquã hæredes descripserint, & caue- bit hic p̄legatarij, vt quoties desideratẽ fuerint rationes fiet copia illarum. l. pomponius. ff. eo. & infra. l. proxima.

l *Armas honrrado.* Nota hic de digniori p̄ferẽdo, adde. l. procurator. C. de eden. vbi Bal. dicit, quod in his quaz iã essent ordinata superue- niens dignitas nihil operaretur. & allegat ibi bonas leges. si ta- men dignior factus esset postea vilior, propter maleficium, instru- mẽta essent eidem auferenda: & deponenda p̄ones digniorem: quia instrumenta p̄ones vilem personam non debent itare: elã

Ant. Gomez in l. 2. tauri n. 16 Limitatione
non dicit =

deretur enim ex hoc virtus instrumenti. vide ibi per eum: & quid si magis dignus, & idoneus, pœnes quem sunt deposita instrumenta, moriatur, an auferri debeat. ant eius heredi, vt dentur alteri magis idoneo, quâ sit illius hæres: Floria. mouet quæstionē in. d. l. si quæ sunt. & relinquunt cogitandū: & fortē ex dictis Bal. vbi. s. videtur decidi, q non, nisi talis hæres sit fact⁹

anciano^a, e de mejor fama. Pero si muger fuere entre ellos, maguer sea mas hō rrada o de mas alto lugar q los varones, por esso non las deue ella tomar, mas alguno de los varones. E si fueren eguales en las partes de la heredad, e en honrra, e en las otras cosas: estonce deuen echar fuertes qual dellos lasterna: e aq̄l a quiē cayere la suerte las tenga, e de traslado dellas a los otros, segund que es sobre dicho. E si acaesciere que se non acuerden en fazer esto: estonce dezimos, que las deue meter en fiedad en sacristania de alguna eglefia que las guarden, fasta que sean auenidos.

¶ Ley. VII. Como aquel que tiene los preuilejos, e las cartas de la herencia por mandado del testador, los deue mostrar a los otros, cada q̄ les fuer menester.

MAndado el fazedor del testamento señaladamente a alguno de los herederos, que el tenga en su poder e en guarda los preuilejos, e las cartas de las cosas de su herencia, dezimos, que en ante que sea entregado de tal manda, de ue dar el traslado a los otros, q̄ son herederos escritos en el testamento con el. E otrofi les ha de dar recabdo. que cada q̄ menester ouieren el original de aq̄l pre-

tamē & in titu. de disputatio. & allega. aduocato. s. post hoc. in ff. Quid autē de instrumentis rei legatē, an adhuc debeant remanere pœnes heredē vel tradi debeant legatariū. vide in l. instrumenta. C. de fideicom. & Bal. in l. si prædiorum. C. ad leg. falci. vbi dicit quod remanere debeant pœnes heredē originalia, per. d. l. instrumenta, nisi tota res sit legata: quia tunc etiam originalia debentur accessorie alleg. specu. titu. de instrum. edi. s. nunc aliqua. verfi. sed quæritur.

¶ Mas anciano. Concordat cum. l. si. ff. de fid. instrum. & de qua sumpta fuit ista lex. & pondera cum dicit seniore & honorabiliorem: nam tunc senior præferē: cū cætera sunt paria, si enim cōstaret de alterius pleniore fide, vel virtute, tūc maior ætas vel annorū numerus non esset attendendus: sed eligeretur habens maiorē fidē, vel virtutē, in autentico de monach. s. si. & l. potioris. C. de offic. recto. prouin. Itē & si nō constet de alterius pleniore fide: si tamē ætas vnus est magis apta nature rei, de qua agitur præfertur. l. præcipit. ff. de edilit. edict. l. ob carmē. s. si. ff. de testib. & Floria. in. d. l. si. & nota hic de prærogatiua seniorum & adde, q̄ ad seniorē pertinet conuocatio ca. vbi non est alius. deputatus, secundum Innocent. in. c. r. de maiorita. & obediē. & vide Archidia. in. c. domino. sancto. so. distin. & dicit Bal. in. s. præterea ducatus. de prohibi. feud. aliena. per Federi. q̄ si dominus feudi decedit pluribus filiis relictis, q̄ ipsi inter se ordinabūt cui eorum præfetur fidelitas, & si non ordinant, q̄ vel vassallus possit eligere, cui præfetur secundū quoddam, vel secundum eum q̄ faciet si delitatem antiquiori. per tex. in. d. l. si. ff. de fide instrum. & per nota. per Innocent. vbi supra. Item in beneficijs conferendis præferendus est senior, vt tradit Barba. consil. 23. scripsit spalmista. l. vol. Rochus in tracta. de iure patrona. fol. g. colu. 3. vbi etiam allegat quoddā consilium. Bal. Et vbi duo præsentantur ad regimen hospitalis, senior

in dubio esset præferendus, vt tradit Rochus in eodem tractatu. fol. 19. colu. 1. allegans Bal. in. d. consil. quod inuenies. 4. volu. secundum nouiorem impressionem. consil. 167. incipit ordinatio testamenti. & clausus custodia debet esse pœnes seniore. l. cum pater. s. pater pluribus. ff. de lega. 2. & vbi sunt duo extrema, & dubitatur de medio: cui extremo- rū debeat applicari, vel à quo denominari, applicari debet, & de nominari à vetustiori, tã quam à nobiliori. in finalibus. vbi Floria. ff. fini. regundo.

uillejo, o de aq̄lla carta, para mostrarlo ē juyzio o fuera de pleyto, q̄ lo muestre. E aun dezimos, que si fiziesse manda el testador a alguno de los herederos apartadamente de algund seruo que ouiesse seydo su mayordomo, e que ouiesse tenido en su poder los escritos de las rentas, e de las despenfas de los bienes del finado, non deue ser entregado del seruo, a quel a quien es mandado, fasta que de cuenta^d a los otros herederos, de todas las cosas que touo en su poder

¶ Ley. IX. Quando la particion es fecha delante del juez, o por su mandado, como deuen dar recabdo los vnos a los otros de fazer sanas las cosas que cupieren en parte a cada vno.

ROr fazer particion de los bienes q̄ hã en vno los herederos viniēdo delãte del juez, o por su mandado, como deuen dar recabdo^o los vnos a los otros q̄ si alguno otro es traño demãdasse despues alguna cosa, delas que cayessen en parte a alguno dellos, mostrãdo que ha derecho de la a uer, toda o parte della, que si le venciēre por juyzio, los otros herederos sean tenudos de fazer le emienda, de aquello que asy perdia. Pero si el padre o el testador partiesse el mismo

ria. in. d. l. pomponius. in prin. q̄ si testator legauit ancillam, quæ texebat telam, vel banchale, vel quid simile quod hæres non teneat illam tradere legatario ante illud opus completum, & q̄ cum ista red ditio rationis retardet istam præstationem, debeat etiam retardare executionem personalem in talē actorem. & facit etiã. l. cum seruus. ff. de conditio. & demonstra. in. ca. r. de obliga. ad ratioci. & adde quod not. Bal. in. l. i. C. de seruo cõmu. manu. & Ioan. de plat. in. l. i. C. de reis postula. lib. 10.

¶ Ley. 9. Facta judicialiter hereditatis diuisione iudex faciat cohæredes adinuicem de euicitione promittere: sed si à patre vel testatore sit facta diuisione, non tenetur vnus alteri resuæ partis euicta. hoc dicit. ¶ Que den recabdo. Concordat cum. l. hæredes. s. item curare. ff. famil. herf. & licet ista cautio non præstetur, ad huc agetur de euicitione: vt tenet Azo. C. eo. in summa. colu. si. verfic. est autem iudicis officium. & glo. in. d. s. item curare. & probatur in. l. si familia. C. eo. vbi vide glo. notabilem in ista materia. & Decium consil. 411. ¶ Partiese el mismo. Ortum habet à l. cum pater. s. euictis. ff. de lega. 2. & limita, nisi respectu legitime per. l. scimus in prin. C. de inofficio. testa. & not. Alberi. in. d. l. hæredes. in. s. nihil. & in. d. s. item iurare. & vide circa istam diuisionem, quæ fit à testatore. Bar. in. l. qui Romæ. s. duo fratres. in si. quæstione. ff. de verbo. obliga. limita & istam. l. & d. s. euictis. in re per testatorē possessa: secus verò si nō esset possessa, vt vult Bar. in. d. s. euictis. dum responderet ad. l. cum alienam. in si. C. de lega. Limita etiã hoc habere locū, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quod æqualitas esset inter hæredes seruanda, vt tradit Decius consil. 349. incipit consuluat excellentissimus in secundum dubio.

¶ Ley. finalis. Index tene interponere vices suas inter cohæredes discordates adinuicem comode & sine dano fiat diuisione itē orta quæstione de cõfinibus vadat ibi iudex: & si pōt p antiquos limites determinare, bñ qdē alijs nouos limites fieri mader, & parti nō obediēt pœnã arbitrarã apponat. h. d.

¶ Mas guisada. Concord. cū. Litem Labeo. s. i. & cū. l. antepe. ff. famil. herf. & cū. s. si familie inst. de offic. iudi. vnde & adiudicare posset iudex vni, p. prietate, alteri vsum fructū. l. si quis putās. s. pe. ff. cõmu. diuidun. qd dicit notabile Azo. C. famil. herf. l. summa col. si. verfi. itē q̄ notabile est & semper intellige existēte iusta causa, vt subiciit ista lex. & glo. in. uelut contra maleuolos, & pœsinos hæredes qui liuo re moti, volūt hereditarias possessiones diuidi p sulcos: vel partias: non em debet fieri diuisio, itav patrimonio corruptur. vid. gl. in. l. 2. C. quãdo & quib. 4. par. lib. 10.

¶ Ley. X. Que poderio ha el juez ante quien viene a pleyto los herederos en razon de la particion. Oderio ha el juez ante quiē pidierē la particio los herederos, de la mãdar fazer en la manera q̄ el entēdiere q̄ sera mas guisada, e mas a pro dellos. E porēde, quando el viesse q̄ alguna casa o viña, b que deua ser partida entre ellos se menoscabaria mucho, e por fazer muchas partes della, biē puede mandar que la aya toda el vno, o los dos, e puede fazer obligar, a aquel, o aquellos que la ouierē, q̄ de por su parte a cada, vno de los otros tantos marauedis, quanto el afirmar, e q̄ podrian valer las sus partes, que auian en aquella casa, o en aquella viña si partida fuesse. Esto mismo deue fazer, en las cosas que son atales, q̄ se non pueden partir segund natura guisadamente asy como cauallo, o otra bestia, ca deue lo apreciar quanto vale, e darlo al vno, e mandar le que segund a quel apreciãmiē

¶ Casu o viña. A fortiori si sit equus, vel bos, secundū Odofred. & Floria. in. d. l. antepe. & habes infra. in ista. l. Floria. vbi. s. idem de nauī dicit reprehendens factum Fabii Labeonis, qui cum à rege Antiocho, quem bello superauerat, ex fœdere actō deberet accipere dimidiam partem nauium, medias omnes secuisse fertur, vt cum tota classe priuaret, vt refert ad hoc Valerium.

¶ Mucho. Nota hoc & facit. l. nam. & si fur. in fina. & que ibi notantur per glo. & Docto. ff. si cert. peta. & illa res non dicitur posse diuidi quæ si diuideret esset cū deterioratione, vt hic. & tradit Bal. in. l. Sancimus. in fine. prin. C. de dona.

¶ O los dos. Concordat cum iuribus, de quibus in glo. i. & cum. l. i. & l. ad officium. C. de commun. diuid. & cum. s. quedam. Inft. de actio. & intellige, quod illi vel illis est per iudicem adiudicanda, qui vicerint in licitatione, vt in. d. l. i. & l. ad officium. & debet tota res æstima ri & licitari, vt in. l. meuius. s. ff. famil. herf. & not. glo. in. d. l. i. C. cõmun. diuid. cum enim res commodē diuidi non potest, veniendum est ad licitationem, vt in. d. l. i. & l. ad officium. dicit tamen Bald. in. l. Sancimus. in prin. circa fi. C. de dona. quod si tu & ego habemus cõmune hospitium, & non potest commode diuidi, quod iudex debet deferre licitationem habenti maiorem partem: quia aliquid debet operari maior pars. Et aduerte, quia Iason. in. s. quedã. Inlt. de actio. colu. 8. verfi. dicebat tamen singulariter Bald. aliter refert istud dictum Bald. scilicet quod Bald. velit, quod si in licitatione rei, quæ non potest commode diuidi, cõsortes sunt pares: quia neuter offert maius precium altero, quod hoc casu præferatur habens maiorem partem, quod (licet secundum eum Baldus aperte non dicat) placet Iaso. per tex. in dicta. l. Sancimus. in prin. & per ea quæ not. Baldus post glo. in. l. fina. C. communia de lega. certē Bald. non dicit, quod à

Iafone refertur: sed put retuli superius, & sic quod habens maiorem partem sit primus, qui licitet. & si habens maiorem partem licitantē, quod tamen satis in idem recidit: cum intellectu Iaso. Admittitur aliquando tertius ad licitationem ex causa, secundum quod habetur in dicta. l. ad officium. quid tñi talis tertius. sit an iustus p. offerens, quãnt res valeat? vt per Bal. in. d. l. ad officium. & per Iaso. in. d. s. quedam. & per Angel. & Imolin. l. q. Romæ. s. cohæredes. ff. de verbo. oblig. ¶ Quanto el afirmar. Hoc pcederet, quando cohæredes vel cõsocii nō essent concordēs in licitando, tñc enim æstimatio rei fit iudicantis arbitrio. vel p peritos in arte electos per iudicē, vt declarat Angel. in. l. secunda. C. commun. diuid. ad fin. ¶ Campo, o de otra heredad. De rustica. intellige: nã interpretæria vr bana, non datur hoc iudicium finium regundorum l. q̄ta. s. hoc iudicium. ff. fin. regido.

to, q̄ de su parte a cada vno de los otros en dineros, e los herederos son tenudos de fazer lo que les el juez mãdar en esta razon. Otrofi dezimos, que leuantando se defacuerdo entre los herederos, o entre los otros con quien ouiesse en su herdades vezinas, sobre los mojonos, o los terminos de algun campo, o de otra heredad, f de la herencia, de manera que se non puedan auenir a partir lo: estōce para a aquel çapo, o aq̄lla heredad, e ver s que es aquello, sobre q̄ se defacuerdan. E si fallare y mojonos antiguos, h por que lo pueda determinar, deue y fazer, aquello q̄ entēdiere que sera mas aguisado: por que cada vno aya su derecho, e si los mojonos o los terminos fueren entremezclados de guisa quel mojó o el termino de la heredad del vno, entre en la del otro, si por aquella entrada puede nascer contienda entre ellos: estonce deue mandar mudar los mojonos, e poner los de manera, f que aquella contienda pueda ser tollida. E deue condeñar a aquel a quien acrefciere en la su heredad, por razon del mudamiento de los mojonos, que de al otro tantos marauedis, quantos entēdiere que vale la tierra q̄ le toma, por ende- reçar los mojonos, e los herederos, e

¶ Ver. Concordat cum. l. si irruptione. in prin. & s. ad officium. ff. finium regundo. & not. de visione iudicis oculari, quæ cõfert in multis, de quibus, per Alberi. in. d. s. ad officium.

¶ Mojonos antiguos. Concordat cum. l. in finalibus. ff. finium regund. & standum est finibus antiquis, nisi noui probentur, vt hic. & in. d. l. in finalibus. & l. secunda. & ibi Bald. C. finium regund. vbi etiam dicit Bald. quod termini apparentes habentur loco instrumentorū, & quod quanto antiquiores, tanto sunt efficaciores. & vbi isti nō apparerent probantur fines per libros antiquos: vel per testes & famã cum alijs adminiculis. cum causam. de proba. cum olim. de cens. lib. & speciale est in finibus, q̄ per argu. probent secundū Ioan. Andr. in. c. si papa. de priuile. lib. 6. & vide p Floria. in. d. l. in finalibus. & Deciũ. cõli. 109. & aduerte, q̄ vbi esset incertitudo de limitibus intermedis: extrema aut essent certa accepta cordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certū: & media debet regulari per ista extrema: quia ex extremis colligit mediū, vt in. c. quia sunt culpæ. & ibi not. glo. 28. dist. & vide glo. in. c. iudic. de consecra. dist. 5. & Specu. la. titu. de proba. s. i. col. si. verfi. Sed quærit. & cõfert optimē qd not. Bar. in suo tract. de alluio. figura. 20. & post eū. Bal. in. l. item lapilli. col. 4. ff. de rer. diuis. vbi dicit, q̄ si ex cõuentione partiū sunt cõfixi clauī, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt p eos mensurentur quantū possit altitari clusa, & postea vnus clau⁹ sit ablat⁹, & nō apparet vbi erat, q̄ tunc ex altero transducta linea per directum ponitur clausus qui est ablat⁹, ita quod tota linea sit equalis, sic etiã vnum extremū regulat plura extrema, in dubio. argu. l. ff. de reb. dub. & eius præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt adducit And. de Yfer. in rubri. que sint. rega. in prin. ¶ Los mojonos. Cõcord. cū. l. 2. s. iudici. & l. 3. & 4. in prin. ff. fini. regund.

¶ Titulus Decimus sextus.

¶ Datur tutor masculo minori. xiiij. & foeming. xij. annis: vt eum & bona sua tueatur etiā inuitis & non petentibus minoribus: & est officium virile: quia ad vnam rem vellitem non potest dari: sed in causa stat pupillo mota potest iudex ei dare tutorē ad libertatem seruandam & bona. h. d.

¶ Titulo. XVI. De como deuen ser guardados los huerfanos, e los bienes que heredan despues de muerte de sus padres.

¶ Versanos fincan a las vegadas aquellos que heredan los bienes de otro por parentesco, o por testamēto, por que ha menester, que tā bien ellos como sus cosas sean puestas en buen recabdo, de manera que por mengua de edad non pierdā, nin menoscaben de lo suyo. Ondepues en los títulos ate deste diximos, en que manera puede ome ganar las herēcias, e los bienes de otro, por testamento, o sin el, por razon de parētesco. Queremos aqui dezir, de como deuen ser guardadas, quando aqillos que los heredā son de menor edad. E mostraremos que cosa es esta guarda, a que dizen en latin tutela. E a quien deue ser otorgada. E quantas maneras son della. E quien puede ser dado por guardador de los huerfanos. E por cuyo mādado. E quales non lo pueden ser. E en q̄ manera de ue fazer esta guarda, tan bien de las personas de los menores, como de sus bienes. E en q̄ lugar deue ser criado el huerfano. E con quē. E fasta quanto tiempo deue durar la guarda. E el oficio dellos. E como. E quando deue dar cuenta, de tales bienes como estos.

¶ Menor de catorze años. Adde in q̄ quib. mod. tute. fin. in prin. & datur iam nato & nascituro. vid. l. si nemo. §. ff. de testa. tute. & in l. 3. & si puber fuerit datus tutor ipso iure non tenet datio. l. sciz. ff.

de tuto. & cura. dat. ab his. c. Sobre las cabeças de los menores. Concordat cum. l. in prin. ff. de tute. & inst. eo. in prin. d. Maguer no quieran. Concord. cum. l. necnon. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 2. ff. de tute.

¶ Ley. I. Que cosa es guarda: a que dizen en latin Tutela, e a quien deue ser dada.

¶ Vtela tanto quier dezir en latin como guarda en romance, q̄ es dada e otorgada al huerfano libre menor de catorze años: e a la huerfana menor de doze años, q̄ nō se puede, nin fahe amparar. E tal guarda como esta, otorga el derecho a los guardadores sobre las cabeças de los menores: maguer nō quierā, o non lo demāden ellos. Pero si pleyto fuesse mouido de seruidū bre cōtra algūd moço desta edad, bien le puede el juez dar vn guardador, q̄ le ampare la libertad e lo suyo. Otrōsi dezimos q̄ el guardador deue ser dado para guardar la persona del moço e sus bienes, e nō deue ser puesto por vna cosa, o vn pleyto señalado tan solamente.

¶ Ley. II. Quantas maneras son de guardadores de huerfanos.

¶ Tres maneras puede ser establecidos los guardadores de los moços q̄ fincā huerfanos. La primera es, quādo el padre establece guardador a su hijo en su testamēto, a q̄ llamā en latin tutor testamētarius, q̄ quiere tāto de zir, como guardador que es dado en testamēto de otro. La segunda, quādo el padre nō dexa guardador al hijo en su testamēto, e ha parietes. Ca estōce las leyes otorgan q̄ sea guardador del huerfano, el que es mas cercano pariete. E este atal es dicho en latin (tutor legitimus) que quier tanto dezir, como guardador que es dado por ley, e por derecho. La tercera manera es, quando el padre non dexa

ff. de testa. tute. ¶ Ley. 2.

¶ Est enim triplex tutela, scilicet testamentaria legitima, & datiuā: deficiente autē testamentaria est locus legitimę & istis duabus deficientibus peruenitur ad datiuam. h. d.

¶ En testamento. An possit tutor dari in codicillis, tradit Bal. in. l. & si a patre. C. de testa. tute. vbi post Cyn. tenet, quod non debeat tñ a iudice confirmari, sicut qui esset datus in nō solenni testamēto. & quid si est spes tutoris testamentarij, vel testamētarius desijt esse, an perueniat ad legitimū vel datiuū: vid. l. si quis sub cōditione. & ibi Bar. ff. de testa. tute. & quod not. Nico. de Neapo. in. l. si tutor. §. ff. de tute. & ratio. distra.

¶ Mas cercano. Et si legitimus desijt, an perueniat ad datiuum, vel ad alium legitimū: vid. Bar. in. d. l. si quis sub cōditione. col. 2. vbi & qd si super sit spes legitimj, & per Bal. in. l. si. C. de legiti. tute. & Ioan. Faber. inst. de fiducia. tute. ver. item. & vide. l. 1. §. si apud. ff. de legiti. tute. & ff.

¶ De seruidū bre. Concord. cū. l. ci. qui. & l. curatore. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 1. C. qui tuto. dar. pos.

¶ La persona del moço. Tutor nanq; nō solum datur rebus: sed etiā vt instruat pupillum bonis morib; & faciet reliqua quę pertinent ad eius cōmodo, secundum Bal. in. aucten. tica eis. col. fi. C. de secundis nupt. q̄ autē habiter cū pupillo eadē domo, non est necesse. l. nō est exigent dū. & ibi Bar. ff. de tute. & tutores & curatores dicuntur dñi minorū, & rerū corū, vt in auctē tico, vt hi qui obligat. se per hi. habe. res. mino. colla. 6. & ibi not. Bar. to. nō tñ habetur loco dñi cū pupillum spoliat. l. q̄ fūdum. §. tutor. ff. pro empto. ¶ Por vna cosa. Adde. l. certarū. cū duabus sequentib; ff. de testa. tute. & §. certę aut rei. inst. qui test. tuto. dar. pos. & vide q̄ not. Bar. in. l. si hæreditas.

to. & si datiuus desijt esse, an perueniatur ad legitimū: vide Bar. ibi dem. & an filiis adoptiuis competat legitima tutela, vide per Bart. in. l. ff. de testa. tute. & si plures sint tutores legitimi, an decernatur tutela vni tantum: vide. l. legitimus. §. 1. & ibi Bartol. ff. de legiti. tut. & habenti tutorem legitimū non potest dari datiuus. l. si fororis. C. q̄ tutor. da. pos. & an filij bastardi habeat legitimus tutores: vi. Bald. in. l. matres. C. quando mulier. tute. offic. fung. potest. Et aduerte, qd nulla cura est legitima, nisi furiosus licet in tutela sic vide Bar. in. rub. ff. de legiti. tuto. & per Bart. in. auct. vt hi qui obligat. se perhibent haber. res. mino. colla. 6. in. §. fi. Et vbi fit mentio de tutore & curatore, inteligitur delegitimo. l. fina. & ibi not. Bal. in. z. lectu. C. de interd. mar. tri. int. pupill. & c. Et si legiti mus tutor designetur in te

guardador a su hijo, nin ha pariente cerca no q̄ lo guarde: o si lo ha, es embargado, de manera q̄ non lo puede, o nō lo quier guardar: e estonce el juez de aq̄l lugar le da por guardador algun ome buen o e leal. E a este guardador a tal dizen en latin, tutor datiuus, q̄ quiere tanto dezir, como guardador q̄ es dado por aluedrio del juez: e por q̄ ha departimiento entre estos guardadores: queremos hablar de cada vno dellos: e primeramente de aq̄l que estabescel el padre a sus hijos, e a los otros que descienden del.

¶ Ley. III. Como el padre o el auuelo puede dar guardador a su hijo, o a su nieto.

¶ L auuelo o el padre puede dar guardador a su hijo o a su nieto que estouiesse en su poder: e que fuere menor de edad como de suso diximos: e esto puede tambien fazer a los que son nascidos, como a los q̄

mento tutor, an per hoc efficiatur tutor testamentarius. & non legitimus: vide per Bal. in. l. matres. C. ad Tertul.

¶ Estonce. no. hoc verbum, & adde quod nulla est datio tutoris, si fuit procellum ad dandum tutorem datiuum, si non fuit narratum iudici quomodo alij proximiores cessant in petendo: cum sint admoniti. l. diuus. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. pos. & l. quod dicit. C. qui dare tuto. pos. tenet Bar. in. l. tutor si peritus. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & est de mente g. o. ibi & ibi Bal. & vide in ista materia notabile cō. fi. Alex. §. volu. confi. 16. super primo dubio.

¶ Ley. 3.

¶ Habens filium vel nepotem in patria potestate, potest ei in testamēto dare tutorem, & etiam posthumo, nisi per dantis mortem sit in alterius potestatem recafurus. h. d.

¶ El padre. Non ita permittitur patronis ad libertos. l. qui tutelam. §. impuberi. ff. de testa. tute. & an patēr minor. 25. annis possit dare tutorem filiis in testamento: vide per Bar. quod sic in. l. quero. §. Lucr. ff. eo. & in. l. si plures. §. quāuis. ff. de administ. tuto. & not. quod quilibet potest dare tutorem impuberi, quem instituit si nihil aliud habet. l. si patronus. ff. de consur. tuto. & ibi per Bar. quid si alia bona habeat. vide Salyc. post. glo. in. l. mater. C. de testa. tute. & an in tutore testamentario requiratur decretum iudicis: vide per Bar. in. l. legitimos. ff. de legiti. tuto. vbi dicit, quod sic nisi testator ei decernat administrationem. vide ibi in prin. legis. Sed an filio prodigo pater possit dare curatorem: tex. dicit quod sic in. l. pen. ff. de curato. furioso & plus videtur posse dici per illum tex. quod si pater qui possidet maioriā: habeat filium prodigum & nepotem ex eo possit retinere nepoti maioriā & filio prodigo alimenta. Aduerte tamē quia tex. ille loquitur in legitima, seu in bonis quę habet a patre, & duerfa ratio est in maioria antiqua quę habetur a prim o constitutēte vnde melius est dicere quod possit pater tali prodigo interdicere administrationem & iudex id sequi debeat iuxta d. tam. l.

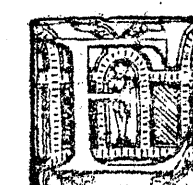
¶ Que estouiere en su poder. Concord. cum. l. ff. de testa. tute. & §. permittum. inst. de tute. filius autem vel nepotibus emancipatis parens non potest dare tutorem: si tamen dederit confirmatam datio omnimodo. sine inquisitione, nisi causa propter quam datus fuerit, mutetur in eo, vt si ex amico fiat inimicus, vel ex diuite pauperior. l. pater. ff. eo. & in. §. ff. de tute. & etiam filio ex hæredato potest dari

tutor per patrem in testamento. d. l. pater. in prin. d. Que son en el vientre. Concord. cum. l. ff. de testa. tute. & vide eo. tit. l. si nemo. §. fi. & dando filiis videtur dedisse filiabus tam natis quam nascituris. l. si quis filiabus. ff. eod.

¶ En poder de su padre. Adde. d. l. 1. & d. §. permittum.

son en el vientre de su madre. Pero lo que diximos de los nietos, se entiende, que el auuelo les puede dar guardador en su testamento, si despues de su muerte, non fincare el nieto en poder de su padre: e el nieto a quien fue dado este guardador, deue estar en poderio del, con todos sus bienes, fasta que aya el moço cumplidos catorze años, e la moça los doze.

¶ Ley. IIII. Quien puede ser dado por guardador de huerfanos, e de sus bienes: por cuyo mādado.

¶ L que fuere dado por guardador de huerfanos, non deue ser mudo, nin fordo, nin desmemoriado, nin desgastador de lo que ouiere: nin de malas maneras: e deue ser mayor de veynte e cinco años: e varon e non muger. Fuera de ende, si fuesse ma-

pe. & si. & si ista vitia superueniant extinguitur tutela iam suscepta. d. l. §. mirus. & ibi Barto.

¶ Desmemoriado. Adde. l. si hæreditas. §. si furiosus. ff. de testa. tute. & inst. eo. §. furiosus.

¶ Desgastador. Nam & hi furiosum habent exitum & eis dantur curatores. l. his qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & vide per Bar. to. in. l. ff. de cura. furio. & Iaso. in. l. si cui bonis. 2. & 3. colum. ff. de verbo. oblig.

¶ Ni de malas maneras. Id est de malis moribus: nam suspectum tutorem cum esse putamus, qui moribus talis est, vt suspectus sit. l. suspectum. ff. de suspec. tut. l. 1. tit. 8. infra eadem parti. vel quia forte in aliis tutelis male sit versatus. l. 3. §. si autem. ff. eo.

¶ Mayor de veinte cinco años. Concord. cum. l. fi. C. de legiti. tute. & cū. §. furiosus. inst. qui testa. tuto. dar. pos. & cū. l. 1. §. tit. sed an minor. 25. annis poterit dari tutor in testamento: ita quod in: erim. q̄ fuerit minor, dabitur a iudice alius tutor datiuus, & completa etate erit tutor testamentarius, talis minor videtur q̄ sic per tex. in. d. §. furiosus. & p. l. quero. §. Lucius. ff. de testa. tute. vbi hoc tenet Alberi. ista tamen. l. partitarum. videtur velle contrarium intelligendo eam q̄ etiam loquatur cum datur tutor testamentarius: sed limita eam iuxta prædicta, quod si in testamento detur tutor minor, tunc administrabit cū factus fuerit maior: & est speciale in dato in testamento: nam in dato a iudice non procederet secundum Alberi. vbi. §. & Angel. Aret. in. d. §. furiosus.

¶ Varon. Tutelam administrare virile munus est. l. 1. C. quando mul. tute. offic. fung. pot. & l. iure nostro. ff. de tute. & etiam non cuius potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem: & quis tunc decernat administrationem: vide per Bart. in. l. & municeps. ff. de tute. & vide. l. ius dandi. in. fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. diuus. & l. non etiam. ff. de tute. Item non debet esse cæcus. l. luminibus. C. qui dar. tuto. pos. neq; colonus principis. eo. tit. l. fi. & licet sit filius familias, poterit esse tutor testamentarius, vel datiuus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore datiuo. l. fi. ff. de suspec. tuto. l. si quis inter. §. imperator. ff. de excusa. tuto. l. si filius. ff. de tute. in testamento vero cum non satisfatur, pater ad hoc non cogitur. l. Lucius Titius Gaium. ff. de administ. tuto. & an morantes in castris sint ponendi ad tutelam eorum, qui non sunt de castro: vide Nico. de Neapo. in. l. non tantum. §. inquilinus. ff. de excusa. tuto. Item & monachus non poterit esse tutor. vide Bal. in. l. fi. §. sed cum anti-

quitas. C. de cura. furio. & nota ad capitulum generaliter. 16. q. 1. & vi de infra. eo. l. 14.

a ¶ *Madre.* Siue fit legitima & naturalis, siue naturalis tantu, vt in l. fi. C. quando mul. tute. offic. fung. potest glo. & comuniter doc. in aut. matri & auie. C. eo. si tamen filium ex damnato coitu habuit, no poterit eius esse tutrix, secudu Saly. in. d. l. fi. & si pater & mater naturalis concurrerent, preferret pater licet naturalis tantu secudu Saly. in. d. aut. matri & auie. col. 1. versicu. quaro. 2. vbi & glo. idē voluit & etiā Alber. post. Odo.

b ¶ *Anula.* Idem dic de proauia, secundum Bar. in. l. si quis sub conditione. col. 3. ff. de testa. tute. & in aut. de heredi. ab intest. venien. in. 4. si si tamen auia concurreret cum auo paterno, vel materno preferret auus paternus, vel maternus, secundum Bar. in. d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & tenet Alb. & Saly. in. d. aut. matri & auie vbi Saly. q. 6. & 7. intelligit qn talis auus esset idoneus no alias ga paria sunt no esse, vel minus idoneus esse. l. fi. C. de legiti. tuto. l. 1. §. & qui dem. ff. q. cuiusq. vniuer. c. inter corporalia. de transla. epi. vel elect. si tamen sint auus paternus, & auia materna ambo concurrent in tute la, sicut concurrerent in hereditate, secundum Saly. in. d. aut. matri & auie. §. q. qui hoc latius profectur dicens tuc procedere opinio ne antiquoru glofatoru de quibus p. gl. in. d. aut. matri & auie. & cef sare illam ratione, ne vxor coequetur marito: quia de auia materna viduata loquimur: si autē cōcurreret auia & frater pupilli, vtrinq; cō iunctus & etatis legitime, dicit Saly. quod similiter concurrerent: cū etiam ambo concurrant ad hereditatem pupilli, vt in aut. defuncto. C. ad Tertul. & per consequens ad tutelam vt in aut. sicut. C. de legiti. tute. quod non procederet de iure regni: cum per. l. 7. in ordina.

c ¶ *Dada.* Ex hoc vides, quod loquitur ista. l. de matre vel auia datis tutricibus in testamento: & quia in. l. noxia ad fi. q. loquitur de matre & auia, qn sint tutrices & si non designent in testamento: & qd dicta sunt superius procedunt in vtroq; casu, & cū mater vel auia datur tutrix in testamento, non indiget confirmatione: solum habet tutelam agnoscere coram iudice secundum Bar. in. l. si quis sub conditione. col. 5. ff. de testa. tute. & satis probat in ista. l. & in. d. l. 9. quia volens debet recipere & nolens non cogitur, secundum Bar. vbi. §. & probatur in. d. l. 9. & in. l. 95. ti. 8. 3. parti. & si pater tam matrem, quā aliu extraneum det tutores in testamento: ambo administrabunt, vt tradit Saly. in. d. aut. matri & auie. col. pe. 19. q. Et intellige, quando testamentum sit solenne. Quid autem si pater dedit in testamento matrem tutricem filii, & postea cassauit illam particulam testamenti, vtrum talis mater defuncti vxor admittatur ad tutelam, tanquam legitima? vide per Bar. in. l. miles. §. sexaginta. ff. de adu. l. vbi. conclusit post Dyn. quod non fit illam particulā cassauit reputans eam, quasi indignam: sed si ideo cassauit quia quoad illam particulam voluit decedere intestatus, vt ibi per eum.

d ¶ *De iure.* Debet ergo venire coram iudice, vt etiam habes in. d. l. 95. ti. 8. 3. parti. vbi vide quā dixi. infra quantu tempus mater debeat hoc petere, & facere.

e ¶ *Que no casara.* Ista renuntiatio nuptiaru no est leuis solennitas: imo eius omisio est magni praiudicij, secundum Bar. in. d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & in. d. aut. matri & auie: nam non renuntian do videtur nuptias concupiscere, & sic est legi suspecta, vt etiam habes. j. ea. l. & ideo in habilis redditur & ideo talis omisio vitaret, secundum eum & idem tenet Alberi. in. d. aut. matri & auie.

dre a o auuela, b que fuisse dada c por guardador dellos. Ca estonce, tal muger como sobredicha es, si prometierte en mano del Rey, o del juez d del lugar, do son los huerfanos, que de mientra q los moços touiere en guarda, que non casara: c otrofi, si renunciare la defension f que el derecho otorga a las mugeres, que non se puedan obligar por otro: estó ce bien le puede otorgar la guarda de

col. fi. ver. item quaro. dicens ita vidisse seruari, tenet etiam ibi Saly. ce. col. 4. 14. q. Et tene menti istam. l. cum vult quod etiam si mater sit tutrix testamentaria tenetur renuntiare secundis nuptiis, & Velley a no: & sic cessat. q. de qua per Alberi. in. d. aut. matri & auie. col. 2. ver. sed nunquid data in testamento. vbi dicit, quod non teneretur tali casu ad istam renuntiationē, & quod ita vidit determinari.

fus filios, s o defus nictos: segun que es sobredicho. E la razon porque defendemos, que non case de mientra que los moços touiere en guarda, es esta: porque podria acascer que por el gran amor que auria a su marido b, que tomase de nueuo, non guardaria tambien las personas, nin los bienes de los moços: o faria alguna cosa, que se tornaria en gran daño dellos. E otrofi, si non renunciassse

exemplificat Salyce. praiudicaret eius omisio creditoribus pupilli, quibus mater promittit quod pupillus eis debet. Item si mater confliueret actorem non praiudicaret sibi quia iuuatur Velleyano aduersus filium: postea contra ipsam agentem, quod non fecisset si renuntiasset. vide de his & aliis per Salyce. in. d. aut. matri & auie. col. 4. q. 14. an autem ultra istam renuntiationem secundarum nuptiaru, & Velleyani debeat renuntiare, & omni alij legum auxilio: gl. dicit quod sic. in. d. aut. & si non fiat, vitabitur datio tutelae, secundum Bar. in. l. si quis sub conditione. col. 5. ff. de testa. tute. vbi Bart. ostendit in quibus hac renuntiatio potest prodesse, & Salyce. dicit in. d. aut. q. 15. quod sis cautus, quod hac omnia in actis scribi facias. & adde Alexan. consi. 32. incipit in causa executionis quarto volu. vers. 2. principaliter moueor. vbi & tradit aliud commodum huius renuntiationis. & omni alij legum auxilio, scilicet quod videatur renuntiatu beneficio excusionis: ista tamen lex paritarum. neq. d. l. 95. ti. 8. 3. parti. nihil dicunt de ista renuntiatione generali, vt & dixi in. d. l. 95. quia tamen hoc disponitur in aut. vt sin. prohibitio. matr. debit. & credi. in. §. quia veru. & in. l. fin. C. quando mulier. tute. offic. fung. potest semper hoc apponi facias in actis, quibus adde Bal. in. l. antiq. §. ff. C. ad Velleia. Aduerte etiam, quia & in instrumento tutelae interueniat hypoteca expressa bonorum, vt probari videtur in. d. aut. vt sine prohib. matr. debit. & credi. in. §. quia veru. & tenet Bar. & Salyce. in. d. aut. matri & auie. vbi Salyce. 18. q. dicit de hoc non esse mirandum: cum tutela hac exorbitet a iure communi, & ibi etiam dicit hoc procedere in tutela, quae matri vel auie. per. l. defertur: nam si esset testamentaria tutrix, sufficeret tacita hypoteca per legem. induceta. Et forte indistincte dicendu esset, quod ista omisio expressae, s. hypotecae non vitaret datationem tutelae: cum hoc in istis. l. paritarum. non caueatur: & sufficiat tacita hypoteca vt in. l. pro officio. C. de administ. tuto. nisi secundum Bal. ibi esset aliquis casus, in quo prodesse posset expressa hypoteca, plusquam tacita. & quia ista. l. paritarum. tantu de ista tacita disponunt, vt in. l. fi. j. eo. & in. l. 23. & 26. titu. 13. 5. parti.

g ¶ *La guarda de sus filios.* Et procedet hoc siue filij sint minoris aetatis, siue sint furiosi, vel mente capti: cum idem sit in cura, vt dicit glof. in. d. aut. matri & auie. & licet cura furiosi, vel prodigiti tantum dicatur legitima, vt notant Ioan. Faber. & Angel. Areti. in. §. furiosi. in. ff. de nupt. Salyce. in. l. de creationibus. C. de episcop. audien. & sic mente capti & aliis cura fit datiuā ad iudicem: debet iudex et in hoc matrem & auiam ceteris preferre, vt in. l. 9. ad fi. j. eo. & in. d. aut. matri & auie. & in corpore vnde sumitur. & quia tutela ista matris & auie dicitur anormala, & de vtroque participat, vt not. glo. & docto. in. d. aut. & quia secundum Bar. ibi tex. videtur de hoc expressus in aut. vt hi qui obligat. se prohibent habere mino. colla. 6. vers. 1. & hac quod omnes isti dicuntur habere curatorem legitimum. Et nota, qd licet mater vel auia ex forma statuti, vel alias, veluti si esset maior a excludantur a successione filij: tamen in tutela vel cura preferuntur, vt not. Salyce. in. d. aut. matri & auie. col. 3. q. 9. Decius. etiam consi. 16. incipienti & diligenter. & Ioan. Andre. in additio. ad Specul. ti. de cura. in. §. cum autem. Aduerte etiam, quod si pater est exbannitus, vel condemnatus: ita quod filius efficiatur sui iuris, & eget tutore, vt not. glo. in. §. relegati. in. ff. quibus modis ius patr. pote sta. solui. an mater tunc erit tutrix: Bar. dicit quod sic. in. d. l. si quis sub conditione. in. fi. ff. de testamen. tute.

h ¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros, etiam vltra filios Barto. in. l. pater seuerinam. §. pe. ff. de condi. & demonstra. vide

l. lex quae tutores. C. de administra. tuto. & j. eo. l. 19. a ¶ *Dubdarian los omes.* Azo. ponit istam rationem in summa. C. quando mulier tute. offic. fung. pot. Et facit vt in renuntiatione, quam. S. hac lex potuit includatur etiam renuntiatio de omni. ll. auxilio. vide. §. in glo. super parte la defension.

b ¶ *Diximos.* S. eo. l. 2.

¶ *Lex. 7.* Si mater suscepta filioru tutela nupsit perdit tutelam & filij ab eius tutela & potestate extrahent & tutela eorum dabit eorum consanguineo propinquiori ad hoc idoneo & bona tā matris quā viri cū ea nubentis sunt obligata filiis pro debito tutelae. h. d. c ¶ *Casanda.* No ergo priuabitur tutela propter sponsalia de futuro. & ita tenet Specula. in tit. de tutore. §. nunc dicendū. ver. de futuro. & ver. quid si tutelam. & cum Bar. transiit Salyce. in aut. sacramento. C. quando mulier. tute. offic. fung. pot. licet Bart. in. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. ad fi. 6. col. teneat contrarium: & licet contractus sponsalibus non admitteret ad petendum tutelam: tamen propter sola sponsalia habita iam tutela, non priuaretur ipso iure. vnde licet mulier vadat ad iudicem, dicens se velle nubere no ex hoc statim desinit esse tutrix. cum. ll. dicant, quod contractus nuptius expellatur, & non dicunt cum animum nubendi habuerit, nuptius ponderat Salyce. in. d. aut. sacramento. licet Barto. vbi. §. in hoc etiam voluit contrarium: poenā nanq; sunt mollienda, no extendenda. l. interpretatione. ff. de poen. Item cū mulier perdat tutelam, matrimonium secundum contrahendo, multo magis perdet luxuriam: vt in. l. fi. C. quando mulier tute. offic. fung. pot. glo. in. d. aut. ten. sacramento. quorū communiter approbatur.

¶ *Ley. V. Como la madre nen puede auer sus filios en guarda, si se casare despues de la muerte del padre dellos*

¶ *Asando e la madre de miētra que sus filios tuuiesse en guarda, segū d diximos en la ley ante desta: el juez del*

d ¶ *Sacar los moços.* Conror. cum. d. aut. sacramento & in corpore vnde sumitur: & cum autem. de heredi. ab intest. veni. §. ex his quid tamen si mater vel auia esset tutrix testamentaria, an priuabitur tutela, propter transitum ad secunda vota: glo. mouet quaestionem in l. omnem. C. ad Tertul. & ponit opiniones. & opi. Ioan. & Azo. quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bar. & Bal. & Salyce. & constat hoc etiam quia & mater tutrix testamentaria renuntiare debet secundis nuptiis, vt. §. l. proxi. qui punctus erat tota subtilitā de huius decisionis quaestionem, secundum Bal. in aut. eisdem. C. de secun. nupt. ad fi. Quid autem si mater (que fuit expulsa a tutela propter transitum ad secunda vota) videtur an reassumat tutelam: Spe cu. disputat. in. d. ti. de tuto. §. nunc dicendum. ver. quaro si mater. tā dem soluit, quod si res est integra, & pueri nullum habeant tutore, vel habere possunt: & tunc admittatur: sedus vero si alium tutorem legitimum habeant, vel habere possint, & ad declarationem huius dicti Specula. vide Salyce. in dicta autem. sacramento. col. 3. versicu. quaro etiam ab extra.

e ¶ *Almas cercano.* Reprobatur opinio glof. in. d. aut. sacramento. que dicit, qd expulsa matre a tutela propter transitum ad secunda vota, locus esset tutori datiuo, & non legitimo, quam opinionem dicit esse communem Alber. in. d. aut. matri & auie. col. 3. ver. expeditis quaestioibus: & approbat opinionem contrariam, que fuit Alber. de Sal. & Jacob. Butri. & Rayner. de for. & sequacium & not. & tene menti istam. l. paritarum. nam de iure communi ista quaestio erat valde difficilis, prout attestatur Bar. late in hoc loquens. in. d. aut. sacramento vbi & Salyce. post longam disputationem dicit opinionem. d. glo. stante tacito dubio. in iudiciis. & in scholis sequendam esse, considera tamen, an opi. glo. communis possit saluari, etiam stante. l. ista paritarum. in eo casu, quo mater antequam transiret ad secundas nuptias iuit ad iudicem, & dixit, domine iudex, ego intendo

transire ad secunda vota: detis tutorem filio meo, quo casu Bar. concordat do opiniones, tenet qd tunc locus fit datiuo: & quod opinio. contraria procedat, quando mater non curauit de filiis: sed simpliciter ad secundas nuptias transiit: quia cum tunc desinat esse tutrix ipso iure, iudice hoc non agente merito deueniet ad sequentem legitimum, non ad datiuum. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. qd non est quantum ipsa adit iudicē, & petit tutorem dari filio: quo casu habet locum ratio, quae ponitur in. d. l. si quis sub conditione & in l. 3. §. queri potest. ff. de legiti. ti. tuto. cū cum factu iudicis daret in ea remouēda & in ea durant reliqua prius tutela: & non desinit tali casu ipso iure tutrix esse, prius quam aliq. tutor detur. & sic quantum ipsa est tutrix, non est locus legitimo: neq; postea quia iste qui datur subrogatur loco matris, quae alios legitimos excludit. & licet ista casu cū subrogatu assumat naturam eius, in eius locum surrogatur, prout latius declarat Salyce. in. d. aut. sacramento. videretur qd limitari debeat ista lex. in isto casu, quae tantum loquitur in muliere, quae nupsit secundo & non exprimit illum casum: vbi prius tutorem petiit ordinari. vt in autem. de nupt. §. si autē tutelam. imo ex verbis eius patet, quod loquitur de ea, quae non da to tutore filii transit ad secunda vota: cum dicit de mientra que tuuiesse sus filios en guarda. vnde in casu in quo ista. l. expressē non loquitur, non videtur recedendum ab opinione Bar. quae etiam est communis. Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias, petit tutorem dari filii, sit dandus ille quem mater petierit: magis communis opi. est, quod non necesse sit iudex ad hoc ex eo qd mater postea fraudulenter eligeret ad rationes fraudandas. l. diuus. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. & vide. l. credendum. in. fi. ff. qui pet. tuto. & quod habetur. j. cod. l. proxi. & Alberi. in autem. matri & auie. in ver. expeditis quaestioibus. C. quando mulier. tute. offic. fung. potest. & secundum Salyce. in. d. aut. sacramento. ad fi. iudex non male faciet, si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile consi. Francisc. Curtij Senicris consi. 46. super controuersia vbi late tradit & ibi allegat singulare dictu Bald. in. l. omnem. ver. quaro an datiuus. C. ad Tertul. vbi querit, an datiuus petitus a matre preferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in. d. §. si autem tutelam. & tandem decidit istud esse verum, quando datiuus iste daretur ex inquisitione: sedus si per fundorie: & legitimi sint magis idonei, & subdit Bal. se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset: quia secundum eum verba apposta. per tabelliones dicentes, quod iudex videns & cognoscens esse idoneum, &c. non probant, qd sit datus ex inquisitione sed solum qd sit idoneus ex aspectu. & quia quilibet praesumitur idoneus ex generali coniectura, quae sunt verba grauiā & singularia. & adde quae tradit Bal. consi. 82. 2. volu. incipien. statuto.

lugar do acasfciere, deue sacar los moços d luego de su guarda, e de su poder, e dar los a alguno de sus parietes de los moços, al mas cercano e que ouierē que sea ome bueno, e sin sospecha: e que non sea de aquellos aquien defiendan las leyes f deste nuestro libro, que non lo pueda ser. E si el juez fallare que alguna cosa deue dar la madre a los moços, por razon de sus bienes, que touen en guarda, o por otra manera qualquier, fincan porende obligados tan bien los bienes della, s como los de aquel que ca so con ella. h

¶ *Ley. VI. Como la madre puede establescer guardadores en su testamento a los filios, que dexa por herederos.*

¶ *Ley. 6.*

¶ *Las leyes.* Vide. §. eo. l. 4. & j. eo. l. 14.

¶ *Los bienes della.* Vide. l. 23. & 26. ti. 13. 5. partida. & quae ibi dixi.

¶ *Que caso con ella.* Adde. l. secundam. C. quando muli. offic. tut. fung. potest. & l. fi. mater. C. in quib. cau. pign. taci. contrah. & ibi Bal. & in autem. de nupt. §. si quis autem tutelam. vbi Bar. & d. l. 26. & l. fin. titu. 17. lib. 3. for. ll.

¶ *Que no casara.* Ista renuntiatio nuptiaru no est leuis solennitas: imo eius omisio est magni praiudicij, secundum Bar. in. d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & in. d. aut. matri & auie: nam non renuntian do videtur nuptias concupiscere, & sic est legi suspecta, vt etiam habes. j. ea. l. & ideo in habilis redditur & ideo talis omisio vitaret, secundum eum & idem tenet Alberi. in. d. aut. matri & auie.

¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros, etiam vltra filios Barto. in. l. pater seuerinam. §. pe. ff. de condi. & demonstra. vide

¶ *Asando e la madre de miētra que sus filios tuuiesse en guarda, segū d diximos en la ley ante desta: el juez del*

¶ *Sacar los moços.* Conror. cum. d. aut. sacramento & in corpore vnde sumitur: & cum autem. de heredi. ab intest. veni. §. ex his quid tamen si mater vel auia esset tutrix testamentaria, an priuabitur tutela, propter transitum ad secunda vota: glo. mouet quaestionem in l. omnem. C. ad Tertul. & ponit opiniones. & opi. Ioan. & Azo. quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bar. & Bal. & Salyce. & constat hoc etiam quia & mater tutrix testamentaria renuntiare debet secundis nuptiis, vt. §. l. proxi. qui punctus erat tota subtilitā de huius decisionis quaestionem, secundum Bal. in aut. eisdem. C. de secun. nupt. ad fi. Quid autem si mater (que fuit expulsa a tutela propter transitum ad secunda vota) videtur an reassumat tutelam: Spe cu. disputat. in. d. ti. de tuto. §. nunc dicendum. ver. quaro si mater. tā dem soluit, quod si res est integra, & pueri nullum habeant tutore, vel habere possunt: & tunc admittatur: sedus vero si alium tutorem legitimum habeant, vel habere possint, & ad declarationem huius dicti Specula. vide Salyce. in dicta autem. sacramento. col. 3. versicu. quaro etiam ab extra.

¶ *Almas cercano.* Reprobatur opinio glof. in. d. aut. sacramento. que dicit, qd expulsa matre a tutela propter transitum ad secunda vota, locus esset tutori datiuo, & non legitimo, quam opinionem dicit esse communem Alber. in. d. aut. matri & auie. col. 3. ver. expeditis quaestioibus: & approbat opinionem contrariam, que fuit Alber. de Sal. & Jacob. Butri. & Rayner. de for. & sequacium & not. & tene menti istam. l. paritarum. nam de iure communi ista quaestio erat valde difficilis, prout attestatur Bar. late in hoc loquens. in. d. aut. sacramento vbi & Salyce. post longam disputationem dicit opinionem. d. glo. stante tacito dubio. in iudiciis. & in scholis sequendam esse, considera tamen, an opi. glo. communis possit saluari, etiam stante. l. ista paritarum. in eo casu, quo mater antequam transiret ad secundas nuptias iuit ad iudicem, & dixit, domine iudex, ego intendo

transire ad secunda vota: detis tutorem filio meo, quo casu Bar. concordat do opiniones, tenet qd tunc locus fit datiuo: & quod opinio. contraria procedat, quando mater non curauit de filiis: sed simpliciter ad secundas nuptias transiit: quia cum tunc desinat esse tutrix ipso iure, iudice hoc non agente merito deueniet ad sequentem legitimum, non ad datiuum. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. qd non est quantum ipsa adit iudicē, & petit tutorem dari filio: quo casu habet locum ratio, quae ponitur in. d. l. si quis sub conditione & in l. 3. §. queri potest. ff. de legiti. ti. tuto. cū cum factu iudicis daret in ea remouēda & in ea durant reliqua prius tutela: & non desinit tali casu ipso iure tutrix esse, prius quam aliq. tutor detur. & sic quantum ipsa est tutrix, non est locus legitimo: neq; postea quia iste qui datur subrogatur loco matris, quae alios legitimos excludit. & licet ista casu cū subrogatu assumat naturam eius, in eius locum surrogatur, prout latius declarat Salyce. in. d. aut. sacramento. videretur qd limitari debeat ista lex. in isto casu, quae tantum loquitur in muliere, quae nupsit secundo & non exprimit illum casum: vbi prius tutorem petiit ordinari. vt in autem. de nupt. §. si autē tutelam. imo ex verbis eius patet, quod loquitur de ea, quae non da to tutore filii transit ad secunda vota: cum dicit de mientra que tuuiesse sus filios en guarda. vnde in casu in quo ista. l. expressē non loquitur, non videtur recedendum ab opinione Bar. quae etiam est communis. Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias, petit tutorem dari filii, sit dandus ille quem mater petierit: magis communis opi. est, quod non necesse sit iudex ad hoc ex eo qd mater postea fraudulenter eligeret ad rationes fraudandas. l. diuus. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. & vide. l. credendum. in. fi. ff. qui pet. tuto. & quod habetur. j. cod. l. proxi. & Alberi. in autem. matri & auie. in ver. expeditis quaestioibus. C. quando mulier. tute. offic. fung. potest. & secundum Salyce. in. d. aut. sacramento. ad fi. iudex non male faciet, si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile consi. Francisc. Curtij Senicris consi. 46. super controuersia vbi late tradit & ibi allegat singulare dictu Bald. in. l. omnem. ver. quaro an datiuus. C. ad Tertul. vbi querit, an datiuus petitus a matre preferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in. d. §. si autem tutelam. & tandem decidit istud esse verum, quando datiuus iste daretur ex inquisitione: sedus si per fundorie: & legitimi sint magis idonei, & subdit Bal. se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset: quia secundum eum verba apposta. per tabelliones dicentes, quod iudex videns & cognoscens esse idoneum, &c. non probant, qd sit datus ex inquisitione sed solum qd sit idoneus ex aspectu. & quia quilibet praesumitur idoneus ex generali coniectura, quae sunt verba grauiā & singularia. & adde quae tradit Bal. consi. 82. 2. volu. incipien. statuto.

¶ *Que caso con ella.* Adde. l. secundam. C. quando muli. offic. tut. fung. potest. & l. fi. mater. C. in quib. cau. pign. taci. contrah. & ibi Bal. & in autem. de nupt. §. si quis autem tutelam. vbi Bar. & d. l. 26. & l. fin. titu. 17. lib. 3. for. ll.

¶ *Que no casara.* Ista renuntiatio nuptiaru no est leuis solennitas: imo eius omisio est magni praiudicij, secundum Bar. in. d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & in. d. aut. matri & auie: nam non renuntian do videtur nuptias concupiscere, & sic est legi suspecta, vt etiam habes. j. ea. l. & ideo in habilis redditur & ideo talis omisio vitaret, secundum eum & idem tenet Alberi. in. d. aut. matri & auie.

¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros, etiam vltra filios Barto. in. l. pater seuerinam. §. pe. ff. de condi. & demonstra. vide

¶ *Asando e la madre de miētra que sus filios tuuiesse en guarda, segū d diximos en la ley ante desta: el juez del*

¶ *Sacar los moços.* Conror. cum. d. aut. sacramento & in corpore vnde sumitur: & cum autem. de heredi. ab intest. veni. §. ex his quid tamen si mater vel auia esset tutrix testamentaria, an priuabitur tutela, propter transitum ad secunda vota: glo. mouet quaestionem in l. omnem. C. ad Tertul. & ponit opiniones. & opi. Ioan. & Azo. quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bar. & Bal. & Salyce. & constat hoc etiam quia & mater tutrix testamentaria renuntiare debet secundis nuptiis, vt. §. l. proxi. qui punctus erat tota subtilitā de huius decisionis quaestionem, secundum Bal. in aut. eisdem. C. de secun. nupt. ad fi. Quid autem si mater (que fuit expulsa a tutela propter transitum ad secunda vota) videtur an reassumat tutelam: Spe cu. disputat. in. d. ti. de tuto. §. nunc dicendum. ver. quaro si mater. tā dem soluit, quod si res est integra, & pueri nullum habeant tutore, vel habere possunt: & tunc admittatur: sedus vero si alium tutorem legitimum habeant, vel habere possint, & ad declarationem huius dicti Specula. vide Salyce. in dicta autem. sacramento. col. 3. versicu. quaro etiam ab extra.

¶ *Almas cercano.* Reprobatur opinio glof. in. d. aut. sacramento. que dicit, qd expulsa matre a tutela propter transitum ad secunda vota, locus esset tutori datiuo, & non legitimo, quam opinionem dicit esse communem Alber. in. d. aut. matri & auie. col. 3. ver. expeditis quaestioibus: & approbat opinionem contrariam, que fuit Alber. de Sal. & Jacob. Butri. & Rayner. de for. & sequacium & not. & tene menti istam. l. paritarum. nam de iure communi ista quaestio erat valde difficilis, prout attestatur Bar. late in hoc loquens. in. d. aut. sacramento vbi & Salyce. post longam disputationem dicit opinionem. d. glo. stante tacito dubio. in iudiciis. & in scholis sequendam esse, considera tamen, an opi. glo. communis possit saluari, etiam stante. l. ista paritarum. in eo casu, quo mater antequam transiret ad secundas nuptias iuit ad iudicem, & dixit, domine iudex, ego intendo

transire ad secunda vota: detis tutorem filio meo, quo casu Bar. concordat do opiniones, tenet qd tunc locus fit datiuo: & quod opinio. contraria procedat, quando mater non curauit de filiis: sed simpliciter ad secundas nuptias transiit: quia cum tunc desinat esse tutrix ipso iure, iudice hoc non agente merito deueniet ad sequentem legitimum, non ad datiuum. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. qd non est quantum ipsa adit iudicē, & petit tutorem dari filio: quo casu habet locum ratio, quae ponitur in. d. l. si quis sub conditione & in l. 3. §. queri potest. ff. de legiti. ti. tuto. cū cum factu iudicis daret in ea remouēda & in ea durant reliqua prius tutela: & non desinit tali casu ipso iure tutrix esse, prius quam aliq. tutor detur. & sic quantum ipsa est tutrix, non est locus legitimo: neq; postea quia iste qui datur subrogatur loco matris, quae alios legitimos excludit. & licet ista casu cū subrogatu assumat naturam eius, in eius locum surrogatur, prout latius declarat Salyce. in. d. aut. sacramento. videretur qd limitari debeat ista lex. in isto casu, quae tantum loquitur in muliere, quae nupsit secundo & non exprimit illum casum: vbi prius tutorem petiit ordinari. vt in autem. de nupt. §. si autē tutelam. imo ex verbis eius patet, quod loquitur de ea, quae non da to tutore filii transit ad secunda vota: cum dicit de mientra que tuuiesse sus filios en guarda. vnde in casu in quo ista. l. expressē non loquitur, non videtur recedendum ab opinione Bar. quae etiam est communis. Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias, petit tutorem dari filii, sit dandus ille quem mater petierit: magis communis opi. est, quod non necesse sit iudex ad hoc ex eo qd mater postea fraudulenter eligeret ad rationes fraudandas. l. diuus. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. & vide. l. credendum. in. fi. ff. qui pet. tuto. & quod habetur. j. cod. l. proxi. & Alberi. in autem. matri & auie. in ver. expeditis quaestioibus. C. quando mulier. tute. offic. fung. potest. & secundum Salyce. in. d. aut. sacramento. ad fi. iudex non male faciet, si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile consi. Francisc. Curtij Senicris consi. 46. super controuersia vbi late tradit & ibi allegat singulare dictu Bald. in. l. omnem. ver. quaro an datiuus. C. ad Tertul. vbi querit, an datiuus petitus a matre preferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in. d. §. si autem tutelam. & tandem decidit istud esse verum, quando datiuus iste daretur ex inquisitione: sedus si per fundorie: & legitimi sint magis idonei, & subdit Bal. se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset: quia secundum eum verba apposta. per tabelliones dicentes, quod iudex videns & cognoscens esse idoneum, &c. non probant, qd sit datus ex inquisitione sed solum qd sit idoneus ex aspectu. & quia quilibet praesumitur idoneus ex generali coniectura, quae sunt verba grauiā & singularia. & adde quae tradit Bal. consi. 82. 2. volu. incipien. statuto.

¶ *Que caso con ella.* Adde. l. secundam. C. quando muli. offic. tut. fung. potest. & l. fi. mater. C. in quib. cau. pign. taci. contrah. & ibi Bal. & in autem. de nupt. §. si quis autem tutelam. vbi Bar. & d. l. 26. & l. fin. titu. 17. lib. 3. for. ll.

¶ *Que no casara.* Ista renuntiatio nuptiaru no est leuis solennitas: imo eius omisio est magni praiudicij, secundum Bar. in. d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & in. d. aut. matri & auie: nam non renuntian do videtur nuptias concupiscere, & sic est legi suspecta, vt etiam habes. j. ea. l. & ideo in habilis redditur & ideo talis omisio vitaret, secundum eum & idem tenet Alberi. in. d. aut. matri & auie.

¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros, etiam vltra filios Barto. in. l. pater seuerinam. §. pe. ff. de condi. & demonstra. vide

¶ *Asando e la madre de miētra que sus filios tuuiesse en guarda, segū d diximos en la ley ante desta: el juez del*

a ¶ La madre. idem die in auia, secundū Bar. in l. pater. ff. de testa. tute. b ¶ Debe lo confirmat. Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit heredem. & in hoc videtur ista. l. approbare opinionem gl. in l. mater. C. de testa. tute. de qua ortum habet ista lex. Azo. etiam. C. de confir. tuto. in summa. ver. si verò mater dicit, qd si mater instituat filium, debet quidem confirmari datio: quia ex se non tenet. & subdit Azo. causa tamē cognita. cū inquisitione, vt in l. i. eiusd. tit. & d. l. mater ista tamē lex partitū. nihil dicit de talling. fitione docto. in. d. l. mater. signanter Alberi. & Salyc. dicunt qd ista inquisitio: cū filius à matre instituitur debet esse leuis. & idem tenet Barto. in l. pater. ff. de testa. tut. & in l. mulier. ff. de confir. tut. & in l. peto. §. mater. vbi etiam Poul. & Imo. ff. delega. 2. tu vero cōclude, quod aut filiū instituit à matre habet alia bona, & tunc respectu illorum bonorum, erit necessaria inquisitio: si verò nulla alia bona habeat, nisi quæ mater sibi iure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione aliqua, & ita intelligit ista. l. & ita tenet Bar. post Dyn. in l. si patronus. ff. de confir. tuto. vbi idem tenet Albe. & tenet etiam Angel. in l. c. de testa. tute. & licet habeat alia bona: cum instituit à matre leuior sufficiet inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum. in. d. l. pater. & in. d. l. mulier. & in. d. l. mater. Limita tamen singulariter istam. l. disponentem tutorem datum à matre in testamento, in quo filium instituit heredem omnino confirmandum, quando instituit eum vniuersaliter. & qd secus est si eum in sola legitima instituit, casus videtur de hoc singularis in. d. l. peto. in. §. mater. vbi iuriconsultus. dicit tutorem filio à matre nulliter datum non ex alio, nisi quia in effectu mater non instituerat filium, nisi in sola legitima, cum reliqua pars hereditatis, subiecta esset fideicommissio, in quo legitima non includebatur. l. cohære. di. §. cum filia. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Lud. Roma. cons. 188. incipit in hac causa. Et aduertit qd in casu, quo instituitur à matre remittitur satisfactio per tex. in. l. i. ff. de confir. tuto. & tenet Azo. vbi. §. 5. & probatur in. l. i. ff. eo. & tenet Bar. in. l. i. ff. eo. sed aduertit, quia Azo. loquitur quando fuit facta confirmatio cū inquisitione: & sic videtur qd deberet satisfactio, quando confirmatur sine inquisitione. & ita vult etiam glo. in. d. l. i. & vide Bart. in. l. tutores. ff. eo.

MA madre q̄ haze testamento, en que estableciessse por sus herederos a sus hijos, q̄ non ouiesen padre, bié les puede estabescer guardador en el. Pero tal guardador como este, nõ puede vsar en ningūa manera de los bienes del moço: a menos de ser confirmado del juez del lugar, do son los bienes: e el juez deue lo confirmar, b e otorgarle guarda de ellos, si non fue, a tal, a quien defiendan las leyes deste nuestro libro que lo non sea. Mas si la madre non estableciessse por su heredero al hijo, non le podria dexar guardador, maguer le dexasse de otra guisa, c alguna partida de sus bienes. Pero si acacsiessse que lo fiziesse, si gelo quisiesse d confirmar el juez, valdria: mas nõ de otra guisa.

¶ Ley. VII. Que el padre puede dar a su siervo por guardador de sus hijos, e como deue dexir ciertamente el nome del guardador, porque non aya y dúbda.

DExando el padre a alguno de sus siervos por guardador de sus hijos, maguer nõ le ouiesse

di. & videtur de mente Saly. in. d. l. mater. ibi quero tunc, qd iudex tenetur confirmare: pramissa magna causa cognitione, quando mater filium non instituit. An autem tutor confirmatus à iudice præferat legitimo tutore, vel admittat tutorem datum fecit vide per Bar. in. l. i. ff. de confir. tuto. vbi refert disputationem Martini Sylla. de qua vide Io. Andr. i addi. ad Spe. ti de tutore. §. nunc dicitur. in additio. incipi. propter hoc & concludit præferri legitimo. & idē tenet Salyc. in l. 2. C. de confir. tuto. cū tamen talis confirmatus sit datus? admittit alium datum, secū secundū eos. l. si vt proponis. C. de confir. tuto.

¶ Lex. 7. Non potest testator seruū alienum dare tutore: sed si proprium seruū det filio non facta mentione libertatis consequitur propter hoc libertatem & tutela si est maior. xxv. ann. sed si est minor consequitur libertatem, & factus maior habebit tutelam. itē dato Titio in tutore, si sunt duo titij: nec apparet de quo sensu testator: non valet tutoris datio. h. d.

¶ Ley. VIII. Como el guardador que el padre da a sus hijos naturales, non deue vsar de tal guarda sin mandado de juez.

Ambien al hijo de barragana, k como al que fuere de muger legitima, puede el padre, dar guardador a su finamiento l que guarde a el, e a los bienes, en que lo hizo su here-

tor, si sunt duo titij: nec apparet de quo sensu testator: non valet tutoris datio. h. d.

c ¶ Fuisse libre. Concor. cum. l. quero. §. Lucius. ff. de testa. tute. & in l. qui testa. tuto. dar. post in prin.

f ¶ Fassa que sea de la edad sobre dicha. Facit ad id quod dixi in. l. 4. §. eo. in glo. super parte mayor de veynte y cinco años.

g ¶ Siervo ageno. Concor. cū. §. i. in l. qui testa. tuto. dar. post.

h ¶ Ouiesse y otro. Hoc debet probari ab allegante: alias pluralitas nominis non presumeret vt adducit Soci. cons. 28. visio testamento. coll. 3. & 4. in. 3. volu. & cons. 4. col. 2. vide tamen qd in hoc not. Abb. in. c. cum Ioannes. de fide instr. & Decius. cons. 101. col. 1. ad fi.

i ¶ Ninguno dellos. Concor. cū. l. duo sunt titij. ff. de testa. tute. & vide qd dixi in. l. 23. & 25. ti. u. 5. parti. & in. l. 10. ti. 3. §. ea. pti.

¶ Lex. 8. Potest pater filio naturali, vel extraneo patrem non habenti dare in testamento tutorem, qui eum & bona in quibus eum instituit, administrat: sed talis debet per iudicem confirmari. Item tutor potest dari in testamento pure vel ad tempus vel sub conditione. h. d.

k ¶ Al hijo de la barragana. Concor. cum. l. naturali. ff. de confir. tut. & cū l. i. C. eo. & quid si pater naturalis dedit vnū tutore, mater alium, nunquid cōcurrent vel præferunt patrem? Cy. querit & reliquit cogitandum in. d. l. i. Albe. verò dicit se credere hoc relinquendū arbitrio iudicis, attēta utilitate pupilli: arg. l. utilitate. ff. de confir. tuto. Ang. verò ibi dicit qd si tutela concurrat, quilibet tutor præferet in administratio bona à relinquere relicta: si vero non concurrat primus, erit tutor: nõ verò qui datus est secundo loco: qd a tutore habenti tutor dari nõ potest, & dicit ita sibi videri in lectionis discursu, satis placet qd rñdet Albe. potest pcedere dictū Ang. & limitari, nisi patrimonium esset magnū, & diffusum, vt i. l. ppter. C. in. qb. casu. habent. tut. tutor. dar. post. hęc scripta vidi not. cōsiliū Lud. Rom. incipit in hac causa mihi cōmissa, vbi vñ cōprobare opinionē Ang. vide ibi spurio tñ filio nõ potest dari tutor in testō per patrē. glo. & ibi Bar. in. l. i. ff. de testa. tute.

l ¶ Su finamiento. id est in suo testamento.

¶ Huerfano extraño. Concor. cum. l. si patronus. ff. de confir. tuto. b ¶ So condicion. Concor. cum. §. ad tempus. in l. qui testam. tuto. dar. post. & intelligē de datis in testamento prout hic dicitur: secus est in datiuo. l. muto. §. i. ff. de tute. & est ratio secundum Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 6. quia dare tutore est actus legitimus, qd nõ recipit diē vel conditionem. l. aq. ff. de regul. iur. præsumit autē pro patre, qd benefaciat, & lex multum cōsidit de eo, & attenda generalitate huius. l. partitū. nõ erit ista specialitas tantum in testamento patris: sed etiā in testamento matris vel extraneij, qui pupillum instituit heredē. vt. §. l. 6. & ista ea. l.

dero. Pero este guardador atal, non se puede trabajar de la guarda del huerfano ni nyvar de los bienes del, a menos de ser confirmado por el juez del lugar. Otrofi dezimos, que si algun ome estableciere en su testamento por su heredero, a algū huerfano extraño, a q̄ le puede dar guardador en aquel mesmo testamēto, e este guardador atal deue ser confirmado del juez segun diximos del otro. E a vn dezimos, q̄ los guardadores que son escritos en los testamentos pueden ser estabescidos simplemente, e a tiepo cierto, o so condicion, b segun que fuere su volūdad del fazedor del testamento.

¶ Ley. IX. Como quando el padre o el auuelo non dexa guardador a sus hijos, nin a sus nietos en su testamento, lo deue auer el pariente mas propinco que ouiere.

SIn testamento muriendo algū ome que ouiesse hijos, e

si tutor sit valde diues, an adhuc teneatur satisfare? Bald. in. l. mulier. C. de iur. dot. in vtraq; lectura. vult qd sic post gl. ibi vult tamen quod tunc qualiscūq; fideiusor sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit e contra, si fideiusor est multum idoneus, & principalis non suppleri per fideiussores patrimonium debitoris. glo. in. l. si plures. §. i. ff. de fideiusso. quam glo. Bald. dicit non esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in. l. c. de peri. nomina. lib. ii. & in. l. quicunq; la. 2. C. de fund. patrimo. eo. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit diues factus, & quod non procederet in alio administratore publico, vt in dictis. l. & tradit Pau. in. l. i. ff. qui satisfar. cog. & no. quod non est de substantia satisfadationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bald. in. d. l. mulier. in. l. lectu. & vide ibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiusore, & an debeat augeri satisfactio, si crescat patrimonium. Aduertit etiam quod fideiusor debet esse locuplex, secundum quantitatem inuentarij, vt in. l. i. & ibi Bal. C. de magist. conue. & vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. Dicit etiam Bald. in. d. l. i. quod non vitiatur datio tutelæ: & si fideiusor non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum, quid si pupillus sit valde diues, & quæ dixi in. l. i. in glo. super parte matris. ti. 5. 2. parti. Nota etiam quod si persona propinqui legitimi est multum fida, & honesta remittitur ei satisfactio, secundum Bal. in. d. l. legitimos per illum tex. inferentem, quod idem sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eū, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisfadationem non præstandam præcedens vita laudabilis. vide per Ioan. de Plat. in. l. agentes. C. de agent. in reb. li. n. & adde l. in. l. i. si quis stipulatus. §. i. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dictum Bal. facit. d. l. 94. ibi cum dicitur porque los fallaron que eran omes buenos, y de buen testimonio e defembargados. & c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisfactio, neq; tutum arbitror dispositionem. l. si patronus. in casu tam speciali extendendam, ad quemcunq; tutorem legitimum, si de tutore inquisitione, tu cogita.

c ¶ Muriessse ante que el padre. Idem si decesserit mortuo patre, impube re, adhuc filio, vt in. l. intestato. in fin. ff. de legit. tuto.

d ¶ Madre ni auuela. Hæ enim præferuntur legitimis, vt hic & in aut. matri & auic. C. quando muli. tute. offic. fung. potest.

e ¶ En vn mismo grado. Concor. cum auten. licet. C. de legit. tuto. & ff. eo. l. si plures.

f ¶ Legitimos. Adde. §. eod. l. 2. & quæ ibi dixi.

g ¶ Fadores. Debent enim tutores, legitimi satisfare rem pupilli saluare, vt hic & in. l. legitimos. ff. de legit. tuto. & antea non potest quicquam administrare, vt in. l. 3. & fin. C. de tuto. vel cura. qui non satis ded. & non requiritur ista satisfactio ad inchoationem nascens officij sed ad executionē officij in esse iam productū, & ideo in alia die, quam in die date tutelæ & in alio instrumento præstari potest Bal. in addi. ad Spec. ti. de tut. & testamentarij tutores non satisfadant, neque datus à præfide vel prætore cum inquisitione, vt in l. de satisfad. tuto. in prin. & in. §. pe. de attil. tuto. & tradit glo. quam Bar. ibi dicit notandam. in aut. vt hi qui oblig. se perhib. haber. res. mi. in. §. fi. & licet glo. in. l. i. C. de tuto. & cura. qui non satisf. dicat, qd hodie datiuus indistinctē satisfadat: tamen Saly. ibi approbat glo. in. d. aut. in. §. fi. dicentem quod cum datur ex inquisitione & à maioribus iudicibus non satisfadet: secus si à minoribus & quod sit rō qd propter maiorem auctoritatem qua nititur, fides eius approbata dicitur. in practica tamen videmus indistinctē à tutoribus datius exigi satisfadationem, & forte ideo: quia ista inquisitio qua dentur, non est ita in vsu de iure tamen, communi approbatur per doct. communiter. d. glo. in. d. §. fi. d. auten. vt hi qui oblig. & c. vt not. Bar. in. l. i. ff. rem pupill. saluā fore. & in. l. i. ff. nemo. §. i. ff. de testa. tute. licet Specu. ti. de tūto. §. si autem dicit quod hodie omnis datiuus satisfadat. l. etiam istarum partiarū non disponunt de fideiusfore dando in datiuo tutore vt patet. j. eo. l. 1. & in. l. 94. ti. 8. 3. parti. vbi ponitur forma instrumenti datiois tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam. l. quatenus disponit de satisfadatione legitimitutis, quod procedat nisi in patrono vocato ad tutelam liberu: quia talis ita demum satisfadat, si sit persona vulga-

ris, vel minus honesta: non alias, vt habetur in. d. l. legitimos. in prin. & idem dicit Salyc. dicendum in patre, qui maius esse tribuit filio, quam patronus liberti: vt sic causa cognita satisfadet non alias, arg. l. iubemus. C. ad Trebell. §. in supra dictis. & l. Imperator à contratio sensu. ff. ad Trebell. ita Salyc. in. l. 3. C. de tuto. & cura. qui non satisfad. Albe. etiā in rub. eiusdē tit. tractat hoc de patre tutore filij emancipati, & tandē putat confidere randū, quod si patrimonium filij sit amplū, & persona patris indigens & suspecta, qd satisfadare teneatur: alio nõ. & ita dicit col ligi posse ex d. l. legitimos. §. i. & 2. & qd si hoc est i patrono fortius. in patre: & qd eisdem priuilegijs vtuntur parentes, circa filios, quibus patroni circa libertos. l. in. C. qui & aduer. quos. l. si quis à liberis. §. solent. ff. de libe. agno. Quid autem

non les ouiesse dado guardadores: o si fiziessse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriesen, ante que el padre dellos: si los moços non ouierē madre, nin auuela, d mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado, sean guardadores dellos, e de todos sus bienes. E estos guardadores atales, sō llamados legitimos. f Pero dezimos, que ante que vsen de los bienes de los moços, de uen dar fadores & valiosos al juez del lugar, que prometan, h e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar l los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a prode de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardaran

si tutor sit valde diues, an adhuc teneatur satisfare? Bald. in. l. mulier. C. de iur. dot. in vtraq; lectura. vult qd sic post gl. ibi vult tamen quod tunc qualiscūq; fideiusor sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit e contra, si fideiusor est multum idoneus, & principalis non suppleri per fideiussores patrimonium debitoris. glo. in. l. si plures. §. i. ff. de fideiusso. quam glo. Bald. dicit non esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in. l. c. de peri. nomina. lib. ii. & in. l. quicunq; la. 2. C. de fund. patrimo. eo. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit diues factus, & quod non procederet in alio administratore publico, vt in dictis. l. & tradit Pau. in. l. i. ff. qui satisfar. cog. & no. quod non est de substantia satisfadationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bald. in. d. l. mulier. in. l. lectu. & vide ibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiusore, & an debeat augeri satisfactio, si crescat patrimonium. Aduertit etiam quod fideiusor debet esse locuplex, secundum quantitatem inuentarij, vt in. l. i. & ibi Bal. C. de magist. conue. & vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. Dicit etiam Bald. in. d. l. i. quod non vitiatur datio tutelæ: & si fideiusor non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum, quid si pupillus sit valde diues, & quæ dixi in. l. i. in glo. super parte matris. ti. 5. 2. parti. Nota etiam quod si persona propinqui legitimi est multum fida, & honesta remittitur ei satisfactio, secundum Bal. in. d. l. legitimos per illum tex. inferentem, quod idem sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eū, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisfadationem non præstandam præcedens vita laudabilis. vide per Ioan. de Plat. in. l. agentes. C. de agent. in reb. li. n. & adde l. in. l. i. si quis stipulatus. §. i. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dictum Bal. facit. d. l. 94. ibi cum dicitur porque los fallaron que eran omes buenos, y de buen testimonio e defembargados. & c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisfactio, neq; tutum arbitror dispositionem. l. si patronus. in casu tam speciali extendendam, ad quemcunq; tutorem legitimum, si de tutore inquisitione, tu cogita.

h ¶ Que prometan. De forma instrumenti fideiusoris tutoris vide in. d. l. 94.

i ¶ Jurar. Concor. cum. §. fi. in aut. vt hi qui oblig. se perhib. haber. res. Parida sesta. 3

vet. quod si curatores. & ibi Barto. ff. ad Tertul. quem tex. etiam allegat lo. Andri. in d. additio. & intelligit de curatore bonis non petito. non de curatore dato ventri. Aduerte etiam quod ista persona, quae ad hoc onus tenentur, tenent etiam in stare, vt tutor quem petierunt administrare, vt probatur in l. diuus. ff. qui pet. tut. & in l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. l. fancimus. vbi vide Bal. C. de administr. tuto. & vide Barto. in d. l. 2. ff. qui pet. tut. ad fi. 2. col. & debet esse idonei tutores, qui ab istis petantur. l. 2. §. si mater. vers. quid si indignos. & ibi Barto. ff. ad Tertullia.

atal moço, como sobredicho es, pierde a porède a quel derecho, q auian de heredar en los bienes del huerfano, si muriese fin testaméto de mas dezimos, que si los parientes fuessen negligentes en demandar guardador al huerfano sobredicho, o si non ouiesse parientes que lo fiziesen: estóce los amigos b del moço: o otros quales quier del pueblo, c deue pedir al juez q de al huerfano guardador que sea atal, que aliñe el pro del moço, e el juez lo deue fazer por si, e non por otro d auiedo el moço en su valia, mas de quiniétos marauedis, e mas si ouiesse

matrem excusatur ab ista poena. vide per text. & glo. & Bal. in l. mater. C. ad Tertul. & quatenus glo. ibi tradit de muliere minore, quod excusatur ad hoc procedere & si postea fiat maior: nam durabit excusatio, secundum Bal. in aut. si capiti. C. de epif. & clerici. & in l. precibus. col. 5. C. de impuber. & alius subfti. & ista est communior cõclufio secundum Alex. & Iaso. in l. minoribus. C. de his quib. vt indign. Li mita tamen & intellige, quãdo mater elapfo anno efficiatur maior: si tamen intra annum ad hoc datum efficeret maior, tunc non excusatur ex quo delictum negligentiae non erat consummatum, ita limitat notabiliter Ang. in l. l. licitas. §. si. ff. de offi. p. res. dicens ex hac distinctione reduci opiniones ad concordiam: & certè vñ æqua ista distinctio: sed contra eam tenent aliqui relati p. Alex. & Iaso. in d. l. minoribus. vbi Iaso. dicit esse communiorẽ conclusionẽ, q excuset etiã si intra annum fiat maior. Item adde q excusaretur mater, si effet prodiga. per l. Fulcinus. §. adeo. ff. ex quib. caus. in posses. ea. & tenet Iaso. in l. is cui bonis. col. 8. ff. de verbo. oblig. Quid autem si mater sit mulier rustica, an excusetur ab ista poena: vide per Pau. de cast. q sic qñ non potuit consulere peritiores, & ipsa administravit bona filij impuberis, licet non iuridicè: quia non acceptauit tutelam, neq; fecit sibi decerni, neq; fecit inuentarium, bene tamẽ administravit: si verò potuit consulere peritiores, non excusabitur, secundum glo. quam ita limitat Pau. in d. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. dicit Pau. in l. Clodij. col. ff. de acquir. hære. & tenet menti, quia est singulare adde etiam Saly. in d. l. sciant. ver. quæro mater. vbi querit an sufficiat matrem, vt tunc cum administrat, licet legem solennitatem non seruauerit, & concludit q non: quia tunc non est legitima gestio, licet bene administrauerit allegat. q. in d. §. si mater. super verbo legitima, quod intelligit quando ex abrupto, vt tutrix administrat: nam si ei per iudicem esset decreta administratio, licet in ceteris siendis esset defectus, excusaretur: cum potius secundum eum sit culpa iudicis, qui iustitiam non exegit, & alia requisita, quam culpa matris iura & alia requisita ignorantis. vide ibi per eum non tamẽ loquitur in muliere rustica in qua loquitur Pau. de Ca. & vide etiam, quæ dicit Bal. in d. l. matres. & quid si sit relictus tutor testamentarius minor. 25. annis, an ex hoc excusentur petere debentes tutorem: vide Soci. consi. 20. 1. volu. col. fi. & videtur velle, quod sic si nõ habuerunt notitiã minoris ætatis vide ibi per eum. Et quid si sint absentes vel ignorantess: vide Socin. consi. 13. col. pe. & fi. 2. vol. & d. l. 2. §. si mater. vers. sed si forte absens. ff. ad Tertul. Quid autem si mater non petit cogi testamentarios, tutores ad administrandum? Bal. in l. præcip. co. 5. C. de impube. & alius subfti. dicit q non priuatur ob hoc: quia non tenetur esse sollicita, nisi circa peritos a se. & ibi etiam vide, quid si mater non administrat: sed alius vide ibi & de multis alijs quaestionibus notabilibus in ista materia col. 5. 6. & 7. Et nota q propter istam negligentiam priuatur etiam ea hereditate quæ obueniret ex forma statuti, secundum Bar. per text. ibi. in d. §. si mater. vers. & si forte de matre etiam transeunte ad secunda vota, non petito prius filiis tutore, qd perdat successiõnem vide in l. omnem. C. ad Tertul. & quæ not. Decius. consi. 2. 46. ad fi. sed an mater vel alius agnatus sicut perdit hæreditatem quia non petit tutorem filio sic etiam perdat tutelam pro-

pter talem negligentiam: vide per Bar. in l. tutela. in prin. ff. de legiti. tuto. quod non & Bal. in d. l. precibus. vbi allegat gl. in d. l. tutela.

b *Los amigos.* Concord. cum l. 2. ff. qui pet. tuto. c *Otros quales quier del pueblo.* Nota hoc verbum: non enim ita erat expressum in d. l. 2. adde. l. 2. & ibi Bal. not. C. de nego. gest. iudex etiam ex officio suo potest dare, vt in l. 1. §. magistratib. ff. de magistr. conueni. & vide q not. Bart. in l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ. ff. de dam. infect. & Bal. not. in c. 1. de milit. v. fall. qui contumax est. col. 1. pe. vers. dicit Bart. & q iudex possit dare pupillo tutorem, etiã ne mine petente. vide l. illud. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

menos, bien puede mādara a otro juez q sea menor f de si, que lo haga en lugar del. E tal guaadador como este, de que fablamos en esta ley, es llamado datiuo, que quier tanto dezir, como guardador dado por otorgamiento del juez. E nõ tan solamente puede fazer esto el juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el juez de aquel lugar do nascio el moço, o el padre del. E sso mismo puede ser demandado al juez del lugar, do ouiere el huerfano la mayor partida de sus bienes, h e el juez deue lo fazer, quier sea el moço delante, o nõ, e aun q lo cõtradi-

curatorem tñ non possit dare pupillo, neq; adulto: nisi petat. vide per Bar. in l. hæc autem. in prin. c. ff. quib. ex cau. in potest. & ibi qd in furioso & prodigo: iudex etiam ex officio potest dare vt in l. 1. §. magistratibus. ff. de magistr. conue. & vide quæ notat Barto. in l. 4. §. hoc autem iudiciũ. ff. de damno infecto.

d *Et non oportet.* Concord. cum l. neq; mandante. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. tuto. §. tutoris. ff. de tute.

e *Mas de quiniétos marauedis.* Adde. L. ius dandi. ff. de tut. & cura. dat. ab his cum glo. ibi. & §. sed hoc iure. in l. de attilia. tuto. non poterit ergo delegatus etiam ad vniuersitatem causarum, dare tutelã pupillo habenti in facultatibus vltra quingentos solidos. & ita in delegato etiam ad vniuersitatem causarum, tenet Albe. in d. l. nec mandante.

f *Que sea menor.* Id est magistratui municipalium d. l. ius dandi iudices ergo cuiusque possunt hodie dare tutores, vt hic & tradit Bar. in l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. vbi glo. & Albe. de istis comitibus palatinis, qui a principe habent hanc potestatem.

g *Do nascio el moço o el padre del.* in eo loco petuntur tutores, vel curatores minorib: vñ ipsi ducit originem, vel ex persona sua vel ex persona patris, vel si vulgo cõcepti essent ex psona matris. Itẽ etiã in eo loco vbi sunt eorũ facultates, & si alibi sunt vel morantur: non tñ iure do miciliũ redire debent in alterũ prædictorũ locorũ, vt magistratus ibi dicit eis tutores seu curatores, vt hic & in l. 1. C. vbi pet. tut. & in l. ante pe. C. de muni. & origi. & in l. ciues. C. de incolli. no. & l. ff. ad muni. Azo. in summa. C. vbi pet. tut. vbi & dat etiã loco domicilij, vt dicitũ est. S. Quid autẽ de minore vniũ ciuitatis originario. q ibi et habet facultates suas: sed q de illa hãnt est, habitat in ciuitate vicina, & ibi cõuenit, an possit iudex talis habitatiõis sibi dare tutore. v. lo. Andri. in additio. ad Spec. tit. de curatore. §. scias. ergo. vbi allegat Guido. de Suza. q sic, vt ratione necessitatis liceat qd aũs non liceret. v. ibi p. eũ.

h *La mayor partida de sus bienes.* Aduerte tñ, q doct. in d. l. 1. C. vbi pet. tuto. intelligit hoc de maiori pte facultatũ ita q pupillus ibi habeat domiciliũ: & q aũs iudex loci vbi essent tales facultates, nõ esset cõpetẽs ad dandũ tutore pupillo, licet curatore rebus ibi existentibus posset, vt in l. iurisperitos. §. cõ orinnus. ff. de excu. tuto. ita videt de mte. Bar. Bal. & Salyce. ibi & est consonum iuri & rationi: cum iudex, qui dat tutorem, debet habere iurisdictionẽ in personã pupilli, quã iurisdictionẽ non habet iudex: vbi tñ sunt res pupilli: p quo est text. in l. 1. ad fi. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in l. magis puto. §. illud q. ri. ff. de reb. eor. sed tu dic q eo ipso quod habet ibi maiore partẽ for tunarũ suarũ, vt pupillus ibi habere domiciliũ, vt tradit Pau. de Cast. in l. 2. C. vbi senato. vel clariss. vnde licet pupillus alibi haberet aliud domiciliũ seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem, vbi est maior pars sui patrimonij, vt hic habes, & voluit Azo. cuius opi. hic approbat in d. l. 1.

i *Delante a no.* Concord. cõ l. illud. & l. sequi. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & si ista litera referat ad oia præcedentia, probat hic q iudex originis pupilli propriè vel paternè, pot dare tutore pupillo absentĩ. Cuius cõtrariũ vt probari in d. l. 1. C. vbi pet. tut. & ibi tenet Saly. dicens q qñ dat tutor in loco originis, debet dari pnti & non absentĩ, per text. ibi cum dicit restituti apud patriam suam. Sed quid si tutor detur ab

vtroq; iudice originis. s. vel domicilij, quæ datio præualebit Alberic. post Dy. in l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in d. l. 1. C. vbi pet. tuto. dicit quod datio illius qui primo dedit, & rectè: quia tutorem habenti alius tutor dari non possit: si verò hoc non appareat, tunc præferat datio originis. arg. l. libertus. §. præscriptio. in fi. ff. ad municipa. & facit quod nota in glo. magna. in l. ciues. C. de incolli. 10.

a *Deue durar.* Concord. inst. quib. mod. tute. fini. in prin. ci. & finita tutela tutor tenetur admittere minore, vt petat sibi curatorem. l. ita autem. §. ff. tutor. & ibi vide Barto. ff. de admini. tuto. & ad ea que spõte possit perbertatem gestit tutor, nõ tenetur fideiusor tutoris. l. Lucius. §. Paulus. & ibi Barto. ff. de admini. tuto. & an finitur tutelã: sic etiam finitur mandatũ procuratoris facti a pupillo cum auctoritate tutoris: vide Bart. in l. 1. ff. de tut. & cura. dat. ab his. vbi glo. & Albe. de istis comitibus palatinis, qui a principe habent hanc potestatem.

b *Curator.* Adde inst. de curato. Die pubertatis poterit dari tutor. vid. Bal. in l. 2. C. quando prouoc. non est necess. & differtore & vide per glo. in d. l. 1. C. de muni. & origi.

c *Como dei tutor.* vi. §. eo. l. 9. & inst. de satisfã. tuto. & cura. per totum. d *Per te y cinco años.* Adde inst. de curato. in prin. & l. curator. & ibi Barto. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & l. curator. ff. de auto. tuto. Et quid si de factõ tranfacto. 25. anno. iudex daret curatore vt minori. vide p. Bal. in l. 2. col. 1. C. quando prouoc. non est necess.

e *Locos de desmemoriados.* Aequiparat furiosum & mente captũ, prout semper fit in illis. l. partitãrũ. differunt tamẽ, quia cura furiosi, est legitima: mente capti verò est datia, vt dixi. §. eo. in l. 4. debet tamẽ iudex etiã mente captis dare curatore legitimum, vt ibi dixi & de his habes. ff. de cura. furio. per totũ. C. eod. vbi vide p. Azo. in summa. dat etiã prodigo, cui est bonis interdictũ curator, vt habet ibidẽ. & mulier luxuriose viuenti. l. & mulier. ff. de cura. furio. prodigis em & luxuriosis, vel aũs dissipatoribus vel iustoribus pot interdicti administratio rerũ suarũ: quia & comparant prodigis. secundum Bal. in l. ea lege. col. fi. vers. itẽ qro. C. de condi. ob cau. & vide glo. in l. si quis cui seiret. ff. de vscap. p. empto. An aut masculo luxurioso def curatore: vide Bal. in additio. ad Spec. tit. de actore. & Alex. in addi. ad Bal. in d. l. ea lege. Et requirit causẽ cognitio in datione istius curatoris, scilicet vt aliquant de furore vel alia causa pp quã dat constet. l. o bseruare. ff. de cura. furio. vbi Bal. post Iac. de Are. q iudex debet adhibere medicos, q hoc cognoscit. l. semel. C. de re. mili. l. 2. An aut requirat citatio ipi? cui dat vel aliorũ: vide per Bar. in l. qui habet. §. quolibet. ff. de tute. & p. Alex. cõ. 86. incipit visis dubitationib: 2. vol. & pot dari talis curator

habet. §. si pupillus. ff. de tutel. g *Ca esence.* Adde. d. §. itẽ inuiti & l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & quomodo detur infanti curator ad litem, vide Bald. de mili. vasa. qui contum. est. col. pe. & adde. l. 1. C. qui pet. tuto. An autem pupillo carenti tutore possit dari curator ad litem: vide Alex. consilium. consilium. §. sic. consi. 122. primo volu. incipit videtur prima facie. h *In el testamento.* Concord. cum §. sed curator. inst. de curato. i *Deue lo confirmar.* Sed an confirmabitur & si adultus cui datus est, patet nõ habere curatorem: l. 1. in qua inuiti adolecentis curatoris nõ. & in l. de cura. §. item inuiti. In contrariũ rãcit ita. l. cum dicit. & de lo cõfirmar & sic videt necessitatem inducere ex quo patet fecit ad cõmodũ filij & id cõstat iudici & huius opinionis fuit Odofr. prout refert Bal. in l. ff. de cõfirmat. tuto. qui post Dy. intelligit. d. §. Itẽ inuiti in curatoribus q dant a iudice nõ de datis in testõ. & idẽ quod Odofr. tenet lo. de Pla. in d. §. item inuiti. ver. adde prædictis & licet Bal. vbi. §. inclinet in cõtrariã sententiã istud vñ tenendũ quia ista. l. partitãrũ hoc vñ decidere cum postquã possit superiõ q inuiti adolecentes curatores nõ accipiunt subdit q si curator detur in testamento debet confirmari & bñ cõferunt ad hoc quæ tradit Abb. d. cõsi. 91. r. volu. incipit postulato. k *Dar otro.* Concord. cum l. cum iurẽ. C. qui pet. tuto. & l. licet. C. in quib. casu. tutor. habent. l *De mal recabdo.* Concord. cum l. pe. C. in quibus casu. tutor. m *Que ouiesse deuenir en lo suyo.* nõ hoc quia vult, vt ob hæc causam excusetur tutor. & facit. d. l. pe. & l. 1. eiusd. titu. & l. 1. n *Enfermasse.* vi. in §. item propter aduersam valetudinem. inst. de excusa. tuto. o *Gran camino.* vi. in l. 1. C. in quibus casu. tutor. habent. p *Curator.* vt approbare opinionẽ Iner. de qua in rubi. C. in qui. casu. tut. hab. quæ etiã fuit opi. placen. vt dicit Azo. ibidem in summa. ipse tamen Azo. tenet, q etiã tutor dari possit in illis casib: specialibus, & idem tenet Saly. in d. rub. & in l. 1. illius. titu. possit ergo in d. dex facere vt iudex vel tutor. l. dare vel curatore, & etit vili q detur tutor vt ibi dicit Azo. & finietur officium istius tutoris sublatõ impedimento, primi tutoris vide per Saly. in d. l. 1. & glo. ibi

cu inquisitione vel sine, vt tradit ibi Alex. furdis et & mutis & qui p petuo morbo laborant dat curatores. vide in §. furiosi. inst. de cura. f *Apreniados.* Concord. cõ. §. item inuiti adolecentes. inst. de cura. si tamen sponte receperunt, cogentur stare sub cura vñ; in vigesimo quintum annũ, vt tradit Abb. cõsi. 91. r. volu. ipi tñ curatores inuiti datur, secũdum Bar. in l. illud. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. & per Spẽ cuti. de curatore. §. fi. col. 3. & per Saly. in l. 1. C. qui petat. tut. vbi dicit, q curator qui principaliter datur personẽ mente capti, vel furiosi, datur inuitus, vt in l. fin. §. fi. C. de cura. furio. Item & curator generalis, qui dat principaliter negotiis, & secundario personẽ de quo in l. i. curatorem. C. de integre. sita. mino. datur etiam inuitus. l. fin. in prin. C. de admini. l. tur. ad litẽ tamen debet dari uolens & ex causa possit inuitus dari. vide Bart. in l. qui

acuerdo. E aun alos q fuessen mayores, seyẽdo locos o desmemoriados. Pero los q son en su acuerdo, nõ puedẽ ser apreniados q reciba tales guardadores si nõ quisiere. Fuera de endẽ, si fiziesen demãda a alguno en iuyzio, o otro la fizief se a ellos. Ca estõce s los judgadores les pueden dar tales guardadores, como estõs. Otrõsi dezimos, q el curador nõ de ue ser dexado en el testamẽto, h perõ si fuere y puesto, e el judgador entẽdiere q es a pro del moço, deue lo cõfirmar. i E aun dezimos, q el huerfano que ha guardador, non le deuen dar otro. k Fuera de endẽ, si aquel q lo tiene en guarda fuessẽ o me de mal recabdo, l o tal que ouiesse de veer tanto en lo suyo, m q non pudief se aliñar los bienes del huerfano, o si enfermasse, n o ouiesse de yr en romeria, o en otro grãd camino. o Ca estõce, pucde le dar otro guardador q lo guarde en lugar de aquel, aquien dizen en latin curador, p fasta que el otro sea sano, o torne del camino do ouiesse ydo.

l *Ley. XIII. A quien deuen ser dados guardadores: aque llaman en latin curatores.*

Vratores son llamados en latin, a q llos que dan por guardadores a los mayores de catorze años, e menores de veynte e cinco años, seyẽdo en su

esta ley en...
Siman...
8. Item inuiti...
nam si pater...
mento...
debet a iudice...
marip...
um...

Sefta partida

Lex. 14.

Nó pót esse tutor epís, aut religiosus ne a diuinis auocet: sed clericus se...

Lex. X. IIII. Quales son aquellos que non pueden ser guardadores de otro.

Lex. 14. No puede ser guardador. Concord. cum aut. de sanctissimis episc. §. deo amabiles. col. 9. neque di...

Bispo, nin monje, nin otro religioso non puede ser guardador a de huerfano: porq̄ estos atales hã de seruir a Dios en las Eglefias, e embargar se...

tele miserabilium personarum: cum alias non essent, qui bene & tute ad tutelam præfici possent in monacho verò indistincte est dicen...

Lex. Clerigos seglares. Concord. cum auten. presbyteros. C. de epif. & cler. §. d. auten. de sanctis epif. de quo sumpta est & adde. l. 45. in fin. titu. 6. 2. partita.

Lex. Missa cantans o non. Intellige de constitutis in sacris: nam alij etiam in iuu coguntur, vt not. glo. in d. auten. presbyteros.

Lex. Por raxon del parentesco. Testamentarij ergo neq; datui non possunt, vt hic inuicitur. & not. glo. in d. auten. de sanctis epif. §. deo amabiles. super verbo interdicitur & quando sunt legitimi, admittunt volentes non inuici, vt hic & ibi habes.

Lex. Debdores. Concord. cum aut. minoris. C. qui dar. tuto. pos. & cum corpore vn de illa sumitur & non aperit illa lex an requiratur, q; sint debdores magne quantitatatis, vel parue: sed debet limitari, quando esset magna quantitas: non verò si parua: quia tuc possit esse tutor, secundu glo. in d. aut. minoris. & in corpore, de quo sumitur vbi dicit que sit parua vel magna, iudicis arbitrio relinquendū, & illa glo. approbatur p Bar. Ange. & Saly. ibi & dixit illam notari dignissimam additionator Abb. in. c. intellectu. de iure iur. & pro illa glo. est tex. & ibi not. Bar. in. l. si quis in pignore. §. sed & si qs. ff. de pig. actio. Bal. tñ ibi limitat dictum gloss. nisi ante delatam tutelam esset iam lis super debito: quia magnū videtur ex eo, quod sic de eo magna lis inter partes. Item limitat glo. in d. auten. in aua debitrice vel creditrice. & est tex. in aut. ad hæc. C. quando muli. tute. offic. fung. potest. Itē glo. in corpore limitat in patre & auo paterno, vel materno propter affectionem, que suspicionem tollit: & tenet communiter docto. Itē limitatur in filio, qui potest dari curator patri mente capto, vel furioso secundum Guilicel. de Cu. in. l. cū eo. ff. de pact. & Saly. in. d. aut. minoris. co. vbi vide quid si filij essent plures, in fratre tamen debitore nō limitaretur: sed procedit sicut in extraneo: quia honor & priuilegium quod lex cōcedit parentibus, nō debet fratribus. notab. in l. 3. §. 1. ff. de lega. præf. tenet Guilicel. vbi. §. Ang. & Saly. in. d. aut. minoris. Quid autem si filius tutoris esset debitor vel creditor minoris, an repellatur pater a tutela? Bart. tangit & non decidit in. d. aut. minoris Ang. ibi decidit, quod si filius est emancipatus vel in potestate, & ad eum non spectat vsusfructus: quod poterit esse tutor: secus autem si vsusfructus spectaret ad patrem: filius tñ bene poterit esse tutor, licet pater sit debitor vel creditor secundum eum. & q; hic dicit in debito ribus idem dic. si essent creditores, vt in. d. auten. & quia est eadem ratio ex eo, quod isti administratores habent penes se instrumenta: & de facili possent machinari aliquid in fraudem minoris, secundū Alberi. & Saly. ibi & habetur ista ratio in tex. & glo. in corpore vnde illa aut. sumitur cetera hinc materia congruentia. vide per glo. & do-

cto. in. d. auten. minoris & per Bar. in. l. 2. §. queritur. ff. de curato. bo. dand. & Bal. in. l. 2. col. 1. C. quando sifcus vel priua. & Bal. in. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & in. l. si quis sub conditione. fin. col. ff. de testa. tute. & quod dicit Nico. de Neapo. in. l. si pupillus. ff. de tute. & ratio. distra. & per Io. Andr. in additio. ad Specu. titu. de tutore. §. generaliter. i. aditio. magna. Et de illo qui est implicatus cum fisco, an possit esse tutor, vel curator. vide. l. pe. & ibi Bart. ff. de confirmat. tuto. & per gl. in. l. pen. C. ne tutor vel cura. vestiga. cōdu. Et de debitor ciuitatis an possit habere honores antequam soluat ciuitati de. l. primam. & ibi Ioan. de Pla. C. de debito. ciuita. l. in. f. En sus testamentos. Approbat opinionē Marti. de qua per glo. in d.

de como ellos quieren ser guardadores de los huerfanos, que fueron hijos de aql su pariente: e despues que esto ouieren fecho, pueden tomar los moços en su guarda, e aliñar, e procurar los bienes dellos. Otrosi, los q̄ fuessen debdores de los moços, non puede ser guardadores dellos. Fuera de ende, si los padres establesciessen en sus testamentos, que los guardassen. Otrosi non podria se guardador de huerfanos, el que ouiesse obligado al Rey: por raxon que ouiesse tenido o tuuiesse sus cilleros o sus heredades, o otras rentas, de que le ouiesse a dar cuenta. Otrosi non puede ser guardador de huerfano el cauallero, mientras biuiere fuera de su casa, siruiendo al Rey, o a otro su Señor en seruicio de caualleria. Otrosi el que ouiesse mudo o sordo i nō

aut. minoris super parte a curatione, quā opinionē retulit Specu. titu. de tutore. §. generaliter. col. 4. ad fi. vbi Io. Andr. in additio. refert hoc tenuisse Odro. & dominum suū. & Guilicel. de Suza. & Azo. in summa. C. qui dar. tuto. pos. ver. si item creditor. idem tamen Azo. tenuit cōtrarium. in summa. super aut. vt hi qui oblig. se perhi. habe. res in no. contrarium etiam opinionem tenet Accursus. in. d. auten. minoris & in corpore vn de sumit & in. §. fin. inst. de auto. tuto. & idem tenet Iacob. de Bello vis. & secundū istam opinionem consuluit Dy. dices de hoc esse casum in corpore Guilicel. de Cu. in. d. l. cū eo. ff. de pac. distinguit, an testator sciebat illū esse debitorem vel creditore; & pos sit: secus verò si ignorabat. & idem tenet Oldra. & etiam Bar. in. d. auten. minoris. & huic opinioni adherent Bal. Ang. & Saly. qui dicit in. l. aut. minoris. col. 3. ver. sed artende. qualiter constabit de tali sciencia vel ignorantia: vult enim q; hoc colligat ex verbis testamēti. tu te nē menti istam. l. partitarū. approbantem dictam opinionē Mart. l. ne tñ placet, q; limitet dūmodo pater notitiā debiti vel crediti habuerit: quia hoc est de mēte huius. l. & ex ratione eorū qui istā opinionē tenuerūt, neq; exigerem q; ex verbis testamēti de hoc constaret: factis est q; alias constet testatore scitū: est enim magna restrictio quā in hoc dat Saly. & non bene iure fundatur. & limita etiā dispositio nē huius. l. qñ talis tutor vel curator datus esset in testamento per patrem legitimū, & naturalē: sed si per naturalē tātū, vel per matrē vel extraneū aut patronū: quia tunc eget confirmatione, & nō est propriē tutela testamentaria: neq; plenē crediti testatori: sed aliqualis causā cognitio requiritur, vt habet in. l. in confirmand. ff. de confir. tut. & in. l. i. & l. mater. C. de testa. tute. ita singulariter limitat Ange. in. d. auten. minoris. quod est menti tenendum.

Lex. Obligado al Rey. Concord. cum. l. pe. & ibi gloss. ff. de confir. tuto. & l. si. C. qui pet. tuto. vbi glo. hoc intelligit de colono priuate rei principis: nā conductor prædij fiscalis nō remoueret a tutela per. l. coloni. C. de excusa. tuto. sed aduertit, quia ista. l. partitarum communiter accipiunt & promiscuē res priuatas & fiscales, cum de eis loquūtur: & eadem ratio militat in vtriusq; saltem in casu isto propter damnum pupilli, si res tutoris obnoxia essent regi vel fisco regis, vt tradit glo. in. d. l. pe. vnde indistincte intelligerem istam. l. & ad dictam. l. coloni potest responderi. q; procedat, quando conductor prædij fiscalis, vel patrimonialis, nihil ex hoc deberet fisco, vel regi: & nō alias. q; etiam hic videtur probari, cum inferius dicitur de que ouiesse a dar cuenta. Quid autem de conducente vestigalia post assumptā tutelam? vide in. l. i. C. ne tut. vel cura. vestiga. conducat.

Lex. En seruicio de caualleria. Concord. cum. l. militie armate. C. qui dar. tuto. poss.

Lex. Mudo o sordo. Adde. l. 4. §. eo. & l. 1. §. 1. 2. & 3. ff. de tute. & l. pe. & si ff. de legiti. tuto. vbi de furdo minus audiente.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. XV. En que manera deuen los guardadores aliñar e guardar los bienes de los huerfanos

Liñar e endereçar los bienes de los huerfanos q̄ ouieren en guarda, deuen los guardadores en esta manera. Ca luego ante que otra cosa fagan, deuen fazer escrito de todos los bienes de los moços, con otorgamiēto del juez del logar. E sea fecho por mano de alguno de los escriuanos publicos. E a este escrito atal llamā en latin inuētariū. E en tal escritura como esta. deue ser trãladados todos los preuillejos, e las cartas delas heredades de los moços. E si el guardador nō fiziere tal escrito como este, puede le toller el juez del logar la

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. XV. En que manera deuen los guardadores aliñar e guardar los bienes de los huerfanos. Liñar e endereçar los bienes de los huerfanos q̄ ouieren en guarda, deuen los guardadores en esta manera. Ca luego ante que otra cosa fagan, deuen fazer escrito de todos los bienes de los moços, con otorgamiēto del juez del logar. E sea fecho por mano de alguno de los escriuanos publicos. E a este escrito atal llamā en latin inuētariū. E en tal escritura como esta. deue ser trãladados todos los preuillejos, e las cartas delas heredades de los moços. E si el guardador nō fiziere tal escrito como este, puede le toller el juez del logar la

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

ce. colum. 2. ver. quæro. 7. declarat hoc, quod vt tutor gerere seu administrare possit, non requiritur ista descriptio instrumentorum, de verbo ad verbum in inuentario: sed sufficit, q; summam & effectum instrumenti ponat: sed quantum ad hoc vt li periret instrumentū, possit probari per inuentarium, est necesse totum instrumentum in inuentario de scribi. & debent citari illi quibus præiu dicari possit, & vide p Bar. in. d. l. tutor. q; repertorium. colum. 3. vbi dicit ita obseruari.

guarda de los huerfanos, e de sus bienes, como a ome sospechoso. Pero si el guardador mostrasse razón derecha, i porq̄ nō pudo fazer el inuentario, non le deuen desapoderar de los huerfanos, nin de sus bienes. Mas deuen le mandar que faga luego el inuentario sin alongamiento ninguno. E despues q̄ esto ouiere fecho, deuen los guardadores endereçar las cosas k del huerfano, que nō cayan: e fazer labrar las heredades: e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado. E esto deuen fazer a buena fe e lealmente.

Lex. XVI. Como los guardadores deuen fazer aprender a los huerfanos leer e escribir.

Rabajar se deue el guardador de fazer al moço, q̄ to huiere en guarda, q̄ aprēda buenas mæras, e de si deue le fazer aprēder leer e escreuir. n e de

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

Lex. 15. Tutor ante omnia conficiat inuentarium de reb; pupilli, i quo continentur ei; priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis auctoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impediendi. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pacere pecora. h. d.

tit. l. ius alimentorum. ver. item ad instructionem. & vide in d. l. qui filium. glo. quod mulieres olim ad dicebant gramaticam. & vide quae dicitur ibi Alberi. vbi dicit se audiuisse de filia Accursij, quod legebat iura Bononiar.

a *¶ Aquel menester.* Vide in d. ver. item ad instructionem.

b *¶ Catando.* Ad de l. ius alimētorum. & l. oficio. ff. vbi pupill. educa. de. be. & l. 3. §. tutor. ff. de respect. tuto. & C. de alimen. pupi. prestan. l. 1. & 2.

¶ Lex. 17.

¶ Potest tutor agere & defendere nomine pupilli per se si est pupillus minor septen nio: si maior potest interes se presente tutore & autorizate. Itē pupillo absente alio co potest ad se tutor. Et si sunt plures tutores, quilibet potest agere & defendere infolidum. Itē sententia contra tutorem laturā mādatur executioni cōtra bona pupilli, nō cōtra sua, item contractus cum pupillo sine tutoris autoritate factus tenet in eius commodum sed non in eius damnum: & tutor dans autoritatem in talibus faciat per se, non per mandatum vcl litteram aliā nihil agit. h. d.

c *¶ Demandar e defender.* Concord. cum l. generaliter. & l. tutoris praecipuum. ff. de administ. tuto. & l. eum qui. C. de procura. & l. i. in prin. C. de administ. tuto.

d *¶ Cada vno dellos.* Concord. cum l. 1. & 2. C. si vnus ex plurib. tuto. vel cura. & l. 3. §. 1. & l. decreto. §. fin. ff. de administ. tuto. Quid autem si omnes velint agere vel conueniri: gl. in d. l. dicit, quod possunt & debent admitti. Salic. ibi dicit quod si agant omnes admittuntur vno & eodem libello, non diuersis: quia omnium interest ratione officij, & communis periculi: si verò conueniantur distinguit, aut pupillus est conuentus, & si omnes volunt defensionem suscipere possunt. l. 1. §. sufficit. ff. de administ. tuto. aut pupillus non conuenitur: sed tutor nomine pupilli, & tunc illo inuito alij non possunt defensionem suscipere: possunt tamen assistere cause: ne colludatur. vide ibi per eū qui responderet ad l. ne in plures. ff. de exercito. Cyn. ibi & Angel. & Bar. in d. l. decreto. §. si. volunt quod ad petitionem aduersarij per d. l. nec in plures. iudex eligat idiomore & alij poterūt assistere, & quilibet practica videtur bona.

e *¶ Mayor de siete años.* Concord. cum l. 1. §. sufficit. ff. de administ. tuto. vbi vide per glo. & Bar. Quid autem si sit adultus: & tunc videf nota ri differentia inter pupillum & adultum: vt in adulto sit in electione voluntis eum conuenire, vtrū conueniat adultū, vel curatōrē: ita vide tur probari in d. §. sufficit. ver. in causis tñ quam differentia gl. ibi reprobatur quae glo. secundum Iaco. de Are. & Alberi. ibi potest procedere quando vnus non habet meliōrē notitiam facti, quā alius: sed si curator scit veritatem melius nō possit mādare adultus neq; e contrario. & illo casu practicer talis differentia inter pupillum & adultum.

f *¶ En los bienes.* Concord. cū l. 2. ff. de administ. tuto. & ff. de re iudi. l. 4. ver. tutor quoq; & l. 1. C. quando ex fact. tuto.

g *¶ Otorgamiento de su guardador.* Concord. cū l. obligari. in prin. ff. de au

spues desto deuel poner que aprenda. e vfe aquel menester, a que mas le conueniere, segun su natura: e la riqueza, e el poder que ouiere. E deue guardar lo, e pensar del: dando le de comer e de vestir, e de las otras cosas que menester le fuerē, segun entendiere que lo deue fazer, catā do b toda via que lo faga segund los bienes que rescibio del.

¶ Ley. XVII. Como el guardador deue demandar e responder por el huerfano en juyzio.

L guardador in nome del huerfano, deue demandar e defender e el derecho del, en todo pleyto quel mouiessse o le fuesse mouido en juyzio. E si fueren los guardadores dos o mas cada vno dellos d puede esto fazer, maguer el otro non estuuiessse delante, seyendo el moço menor de siete años, o si fuesse mayor, e non estuuiessse presente en el lugar: mas si fuesse mayor de siete años: e estonce puede el moço mouer el pleyto, con otorgamiento de su guardador: o el guardador en nome del huerfano, seyendo amos delante, e si sententia fuesse dada sobre tales

to. tuto. & inst. eo. in prin. de confesione verò in causa ciuili vel criminali: vide l. certum. §. in pupillo. ff. de confes. & in l. clarū. C. de auto. prest. & tenetur tutor si non fuerit vtiliter autoratus. l. si ad pupil lum. ff. de auto. tuto. & vide l. eū qui. & ibi Bal. C. arbir. tute. & an cū minor respondeat de veritate exigat tutoris autoritas, vel curatoris? vide Abb. in c. pe. col. 4. de iuramē. calu. & Bal. in auē. sacramēta pu berū. ad fin. 3. co. C. si aduer. vendi. & Bal. in l. 2. §. q. obferuari. col. 2. C. de iura. calu. & an debea tū ista autoritas interuenire in venditio ne rerum minoris, quae fit p. creditoris. vide Bal. in l. si. C. si ppter publ. penitā. vbi tenet qd non: sed solū in causā commitione & vēditione citandus est.

pleytos contra el guardador, non deue fazer entrega porende en los sus bienes: mas en los del moço que touiessse en guarda. Otrōsi dezimos que el moço non puede fazer pleyto, nin postura con otro ninguno, en que obligue ninguna cosa de sus bienes, a menos de otorgamiento de su guardador: e si lo fiziere a daño de si, non deue valer. Pero si otro alguno fiziere pleyto con el, vendiendo le, o obligandole a alguna cosa, que fuesse a pro del moço, h valdria el pleyto que desta guisa fuesse fecho. E el otorgamiento que el guardador fiziere en nome del en juyzio, o fuera del juyzio, deue lo fazer por si, e non por mandadero, nin por carta: i ca si de otrā guisa lo fiziesse non valdria.

¶ Ley. XVIII. Que los guardadores non deuen enagenar los bienes de los huerfanos.

N on deue los guardadores dar, nin vender, nin enagenar ninguna de las cosas del huerfano, q sea rayz. k Fueras ende, si lo fiziere algio por pagar las debdas q ouiesse dexado el padre del

vbi etiam probatur quod verbis debet aurorare, quod intelligit p Bal. in l. mandatum. col. 1. C. manda. in actionibus expressis: secus in tacitis & vide per eundē Bal. in l. que cunq;. & in l. cum non solum. §. necessitate. col. pe. C. de bonis que libe. Et an possit interponi ex interuallo: tex. q non sed statim dicit esse interponēdā. l. obligari. §. tutor. ff. eo. & ibi etiā q non per epistolā & ibi vide Bart. & Bal. in l. 1. C. si seru. extero. Et de prelato, an possit autoritatē interponere ex interuallo: vide per Abb. in c. edoceri. col. fi. de rescript. & vide quae notidem Abb. in c. cū vos. de his q sunt a prela. sine consen. capi. Et qd de iussu consilio vel mādato consensu & decreto iudicis, an interponant ex interuallo: adde Bal. in c. si quis miles. de feud. sine culp. non amit. Et an dans consilium videat interponere autoritatē suam. vide Abb. in c. dilecti. de arbit. co. 3. & 4. & vide in ista materia notabiliter per Socin. i. vol. consi. 15. col. 15. & eo. volu. consi. 87. col. 1. & 2. & consi. 153. in prin. in 2. volu. & consi. 160. col. 5. & consi. 23. 4. vol. vbi multa notabilia in ista materia videbis.

¶ Lex. 18.

¶ Non potest tutor rem pupilli immobilem nisi ex necessaria causa debiti paterni, vel dotis sororis pupilli: aut ad eius matrimonium copulandum alienare: & tunc facit cum iudicis decreto: nec aliquo aliter domum paternā aut autinam distrahatur: nec seruos ab antiquo seruiētes. hoc dicit.

k *¶ Que sea rayz.* Vide ff. de reb. eo. per totū. & C. de pred. mino. pertotum. sic neq; ius ad rē immobilem potest alienari sine decreto: vt in l. si ad resoluendā. & ibi Bal. C. de pred. mino. gl. & doc. in l. 1. C. si aduer. transactio. & vide quod per illā. l. si ad resoluendā. dicit Io. Andr. in additio. ad Specu. in rub. de pact. Et quid si cedat actio competēs ad rem immobilem, vel ad centū alternatiue: vide per Bar. & Ang. in l. si sic. §. si q. ita. in ff. deleg. 1. quod pendebit ex futuro euentu, de eo q soluit debitor. Et quid si pupillus solū habeat possessionem: vide Nico. de Neapo. in l. magis puto. §. si pupillus. ff. de reb. eorum.

l *¶ Las debdas.* Adde l. 60. ti. 18. 3. part. & l. 4. ti. 5. 5. part. & quae ibi dixi.

vide Abb. in c. pe. col. 4. de iuramē. calu. & Bal. in auē. sacramēta pu berū. ad fin. 3. co. C. si aduer. vendi. & Bal. in l. 2. §. q. obferuari. col. 2. C. de iura. calu. & an debea tū ista autoritas interuenire in venditio ne rerum minoris, quae fit p. creditoris. vide Bal. in l. si. C. si ppter publ. penitā. vbi tenet qd non: sed solū in causā commitione & vēditione citandus est.

h *¶ A pro del moço.* Concord. cū d. l. obligari. & inst. de auto. tuto. in p. cip. & sic claudicat hic contractus.

k *¶ No por mandadero ni por carta.* Cōcord. cū §. si. in l. de autori. tuto. & l. 1. §. ff. eod.

Casar

a *¶ Casar alguna de Concord.* cum l. cum plures. §. cū tutor. ff. de administ. tuto. per quod hoc limitatur, vt intelligatur de sorore pupilli ex eodē patre nata vbi glo. & Bart. ita tenet tenet etiam Bal. in l. neq; mater in 2. lectu. C. de iur. dot. vbi dicit q sororē sibi attinentem per matrē non tenet dotare, adde etiā glo. & ibi Salic. in l. non omni. C. de admini. tuto. & benefacit. l. q. filiū. ff. vbi pupill. educa. deb. & glo. in d. §. cū tutor, & doct. dicunt procedere qñ soror est iops & sic velle videtur q si nō sit soror ex eodem patre, licet sit soror ex parte matris & talis soror sit inops q non teneat frater illā dotare qd etiā clare firmat Azo C. de admini. tuto. in sum. col. 4. ver. itē dotem contra quod fortiter facit q tenere tur tali sorori ad alimenta. l. tutor secundū dignitatem. §. in soluendis. ff. de admini. tnto. l. 1. circa prin. ff. de tute. & ratio. dif. glo. & Bar. in l. si quis à liberis. in princ. ff. de liber. agnos. Salic. in l. 1. C. de alien. liber. Ioan. de Imol. expresse loquens in foro re vterina in l. 1. col. 3. ff. solu. matr. & confirmatur quia etiā frater naturalis inops alēdus est a fratre autentica licet. C. de natura. liber. & valet argumentū, si tenetur alimētare ergo & dotare, secundū Iacob. de Are. Pet. & Cin. & Bal. in d. l. neq; mator. alias, incipit mater. C. de iur. dot. vnde videtur q tenetur eam dotare vsq; ad cōdignā quantitatem ex qua possit alimentari quicquid enim ex causa praecipit vel permittitur, siue ob causam debet secundum illam causam mode rari. l. lucius. ff. de exerci. idē etiā q mater quae tenet ad alimenta filiae tenetur illā dotare patre inopi existenti tenet Bart. post Cin. & tenet etiā Bald. in aut. resq;. C. cōia. de lega. vnde etiā sicut pater naturalis tenetur alere filiā inopem, ita tenetur eam dotare, & l. vxorē. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. & debet intelligi in filia naturali q non est inops, vel q ex honesto exercitio possit sibi dotē constituere alias pater tenetur eam dotare, secundū Bald. in d. l. mater. de quo vide quae not. Bal. nouel. in tracta. de dote. fo. 12. col. 4. in. 16. speciali. Io. delmol. tamen in l. ff. solu. matr. col. 3. dicit q nō videtur bona aequiparatio dotis ad alimenta cum facilius praestentur alimenta quae minutatim praestantur q dos quae in magna quantitate praestatur, & adducit de patre naturali qui licet tenetur alere filiā non tñ dotare, vt in d. §. pater naturalis, & q licet filius tenetur alere matrem & etiā sororē vterinā, vt in d. l. si quis à liberis. tamen non tenetur dotare, vt in d. §. cum tutor. illam etiam aequiparationē dotis ad alimenta impugnat Alex. in d. l. 1. col. 6. ff. solu. matr. Ang. etiam in l. a filia, in prin. ff. ad trebel. impugnat dictam aequiparationem, & dicit in terminis, q frater nō tenet dotare sororē vterinā, licet inopē, & ista videt magis cōis conclu. salteī fratre respectu sororis vterinae, prout latē tradit Io fo. in d. l. 1. col. 7. licet in matre & patre naturali Alex. ibi dicat, q tolle rabile putat, q tenetur dotare dote, q ad alimenta sufficiat, & non vltra. lex ista paritarum non se limitat ad sororē ex patre: sed indistinctē loquitur, vnde forte sororē inopē, licet vterinā, tantū frater p istam legem tenebitur dotare vsq; ad cōdignā quantitatem, ex qua possit alimentari, & ad d. §. cum tutor. responderetur, q limitetur in tali sorore inopi, vel q intelligat de dote, quae excederet cōdignā quantitatem, vsq; ad alimēta. & ista videt opi. aequa & iuridica ppter aucto tate Bart. & Bald. & sequaciū, qui vtuntur isto argu. de alimētis ad dotem: non tñ caret scrupulo, ideo tu latius cogita, & si velis tenere hoc, forte esset limitandum, vt quando frater inuitus isto casu cogere tur ad dotandum sororem mortua sororē dos redeat ad fratrem, iuxta ea quae not. Bal. in l. eam quā. col. 10. C. de fideicom. & Bal. nouel. vbi supra, potest etiam responderi ad d. §. cū tutor. cū dicit ex eodem

huerfano, o por casar a alguna de las hermanas del moço, o por casamiento del mismo, b o por otra razon derecha c q lo ouiesse de fazer, nō lo podiēdo escusar d en ninguna manera. E aun estonce nō lo puede fazer sin otorgamiento del judgador, e el juez lo deue otorgar, si entendiere que tal en agenamiento se faze por alguna delas razones sobre dichas. Pero non deue cōsentir que la casa q fue del padre, o del auuelo del huerfano en que el nascio, e se enagene en ninguna manera podiendo lo escusar. Otrōsi non deuen vender, nin enagenar los seruos f: que luengamente ouiesse en estado en casa del padre, por que estos atales fuelen ser prouechosos en la casa, e son sabidores delos bienes del finado, mas los otros que entendiessse que podrian

patre natam q ideo ita posuit quia officium paternū & non maternum est dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. l. 8. tit. 11. 4. part. vnde cū deur casus q mater diues teneatur, vt supra dixi. idem esset dicendū in fratre vterino. Et adde ad istā. l. q frater etiam clericus tenetur dotare sororē ex eodē patre natā, si ipsa non habet vnde dotetur, secundum Anto. & Abb. in cap. peruenit. de arbi. vbi & plus vult Abbas quod clericus cum bona consciētia potest dotare sororē, vñ consanguineā inopē d reddi tibus benefici. vñ ecclesię. ¶ Del mismo. Concord. cū l. lex q tutores C. de admini. tuto. cū gl. ibi super verb. vel in dotē, & vide qd no. Bar. & lo. de Imo. in l. si ante nuptias. ff. solu. matr. & Bart. in l. p. rē dia. C. de pred. min. & q not. Bal. in l. 1. C. si aduerf. dot. & in l. nulla. C. de iur. dot. & Barto. in l. si constante. in princ. col. 13. ff. solu. matr.

ser dañosos, bien los puede vender, e el precio dellos deue lo meter en pro del huerfano.

¶ Ley. XIX. En que lugar deue ser criado el huerfano, e con quien.

R iar se deue el huerfano en aquel lugar e con aquellas personas que mando el padre g o el auuelo en su testamento. E si por auentura en el testamento de ninguno dellos non fuesse esto puesto, estonce el juez del lugar, deue catar con grand femencia e escoger algund ome bueno, que ame la persona del huerfano b e el prouecho del, e que sea atal, que muriendo el moço, non aya derecho de heredar i lo suyo. pero si ouiesse

uerf. dot. & in l. nulla. C. de iur. dot. & Barto. in l. si constante. in princ. col. 13. ff. solu. matr.

c *¶ Derecha.* Casus alios ponit glo. in l. ob. §. C. de pred. mino. & alium casum, scilicet propter vtilitatem minoris posuit. l. 4. titu. §. parti. 5. & ibi dixi alium casum ponit Bald. nouel. in tracta. de dote. fol. 23. co. 3. in. 6. speciali, qñ scilicet minor alienaret ad redimendum à captiuitate persona coniunctā in casu auctē. si captiui, & in corpore vnde sumitur. C. de episco. & cleri. & l. 6. titu. 7. supra ead. parti. & adde alios casus per Azo. C. de administ. tuto. in summa. colu. fi.

d *¶ Escusar.* Debet ergo fieri causa cognita, vt in l. magis puto. §. non pamsim. ff. de reb. eo. & d. l. ob. az. C. eo. & tradit magistratiter Specu. titu. de emptio. & vendi. §. nunc dicēdū restat. verbi. hoc quoq;

e *¶ Nascio.* Concord. cū l. lex. quae tutores. C. de administ. tuto.

f *¶ Los seruos.* Concord. cum d. l. lex q tutores. verbi. ante omnia.

¶ Lex. 19.

* Pupillus est alimētandus, vbi pater mandauit nutriendū, & si tacuit faciat eum iudex apud probū hominē ei ab intestato non successurum nutrirī, aut apud matrem dum casta sit, & non nupserit, sed si nupserit auferatur, ei, quia noni amore mariti praesumitur in mortem eius consentire, vt succedat ei. h. d.

g *¶ El padre. non nunq; tamen a voluntate patris, recedit prator.* l. i. in princip. ff. vbi pupi. educa. debe. l. quintus mutius. ff. de ann. lega. & vide quod not. Bald. in l. 1. C. de confirm. tuto.

h *¶ Del huerfano.* Adde l. si. C. vbi pupi. educa. debe. & l. si disceptetur. ff. eod. vbi q caendum sit ne puella collocetur apud eum, cuius pudicitiae infidietur. Et querit Bald. in l. 1. ff. eo. an si aliqua pupilla sit desponsata, & est apud sponsum: vtrum prator debeat eam alibi facere educare, & respondet q aut pupilla est minor septē annis, & tūc sponsalia nihil operantur, si verò est maior septem annis, & tūc aut est legitime tradita sponso per patrem vel legitimas personas, & tūc non debet auferri sponso: si autem non esset ei tradita per patrem vel alias legitimas personas, tunc non debet apud eum educari: praesertim si matrimonium non sit bene conueniens, & tandem conclusiue dicit, q omnia ista remanent in pectore boni viri, hoc est iudicis & tradit etiam Alex. consi. 161. super primo dubio. col. fi. §. volu. & vide de Christo. super Mathe. homil. 4. dicentem, quod hic morem tenebat antiquitas, quod sponso in sponso domibus haberentur. vide per Bart. in disputa. sua. incipien. quaritur vtrum iudex.

i *¶ De heredar.* Concordat. cum dicta. l. fina. & ff. eod. l. 1. & l. penulti. sic etiam dicit Bald. in capitu. primo. qualiter debe. vassa. iur. domi. fidelita. quod domesticae personae successione dominorum sperantes suspēcti sunt ne vitae eius infidientur: quae tamen suspicio purgatur per iuramentum, vt not. glo. ibi. nota tamen quod si ex aliis

Partida. vi. T

a *Manos*. Concord. insti. eod. §. sed & propter paupertatem, & ibi glo. à praelatura tamen non excusat paupertas. vid. in. c. i. n. q. 3.

b *Enfermo*. Concord. insti. eod. §. item propter aduersam valetudinem, si autem superueniat morbus post susceptam tutelam, vide. ff. eod. l. post susceptam. & vide. in materia Ioan. de Pla. in. l. à muneribus. C. de decurio. li. 10. & i. l. podagre. C. q. mor. se excusat. eo. li. & vide. l. n. o. lum. §. si quis ira egroratus. ff. de excusa. tutor. l. i. C. qui morb. se excusat.

c *Esferuir*. C. concord. insti. eod. §. similitur. & vide. Ioan. de Pla. in. l. expertes. C. de decurio. li. 10. & l. athlete. §. si. ff. eo.

d *Enemistad capital*. Concordat. insti. eod. §. item ppter inimicitias, & l. athlete. §. dat remissionem, ff. eod.

e *Es dicha*. Declaratur hic q. fit capitalis inimicitia, & approbat dictu glo. in. d. §. ite propter inimicitias. & vide Bar. in. l. 3. §. si. ff. de adimen. lega.

f *Asfchado*. Nam inimicitia probat ex offensione & etiam ex nissu offensusputa ex infidiis, ite probatur si qs facit parentela vel cōfederationem cum inimico: coniuñti nāq; & confederati psumuntur eiusdem intentionis. vide per Bald. in. l. i. l. i. C. de inofficio. testa.

g *Considamento*. Ex inimicitia probabili, vt dixit, quā nō oritur nisi ex probabili causa seu rationali: & ideo in dispositione. l. nō attendit inimicitia, nisi ex capitalibus vel ex magnis causis orta. vide per Bal. in. l. h. reditas. co. i. C. de his quib. vt indign. & probata causa inimicitia: probatur inimicitia. Bald. in. l. nostram. in. fi. C. de testa. & dicitur inimicus, qui etiam speratur inimicus ex euidentiis, coniecturis, & apparatibus. Bald. in. c. in princ. col. 5. quib. mod. feud. amitta. & vide quā not. Bal. de pace. consil. in parte ad indignationem.

h *Escha paz*. Præsumit enim inimicitia durare, nisi contra probetur, vt hic & in. l. in ipsius, vbi Bald. C. famil. heretic. vide Soci. consil. 37. col. 3. in. 3. volu. & quid si recōciliatio fit de recenti? vide per Feli. in. c. cum oporteat, de accusatio. col. 4.

i *De seruidumbre*. Concord. insti. eod. §. item is qui. cum glo. ibi.

k *De setenta años*. Concord. insti. eod. §. item maior. & quid in muneribus aliis à tutela, vel in honoribus, vide Ioan. de Plat. in. l. si vltra. C. de decurio. lib. 10.

l *Menor de veynte e cinco*. Vide supra eodem. l. prima. Lex. 3.

m In hac. l. vt vides, ponuntur & adduntur alii casus vltra eos, qui continentur in. l. proxima. Habuit ortum ista. l. i. sed & milites. ff. de excusatio. tuto. h. d.

m *Excusar*. Imò neq; volens admittitur. C. qui dar. tuto. post. l. militē. & supra tit. prox. l. i. 4. & §. idem & in milite. insti. eod.

n *De grammatica*. Concord. insti. eod. §. item romā. & l. si duas. §. grammaticū. ff. eo.

o *Fisica*. De medicis dicit q. circuitores antiq; appellabāt q. circuitabāt ciuitatē sanādo egros, vt in d. §. grammati vbi gl. & q. et vocant parabolaniq. mulas hñe parabolā, & appellacione medicorum nō continentur, qui faciunt incantaciones, vel exorcizāt, nam non sunt medicinz genera ista, secundum Bald. in. l. i. C. manda.

p *Por ella. sed & reprobari*. §. amplius. ff. eod.

q *Mandado del Rey*. Hoc dicit quia extra patriam suā illi nō habēt excusationē, nisi alibi doceant, vel præficient ex mādato regis, quātunc idē est ac si in patria. limita etiam in valde disciplinatis: nā licet quis ibi debet immunitate gaudere, vbi facit vtilitatē, fallit tamen in his q. sunt sciētig eminentioris: quā vbiq; isti legant honorant patriā suā, & sunt deus & splendor patriæ, vt in. d. §. amplius. & ibi. Bald. post. l. i. C. de Arc. Item qui legerint in ciuitatibus habentibus præuilegium studii, gaudent hac immunitate, licet extra patriam legāt, ex quo ibi ex concessione regis, & habere tur perinde ac si Romā, seu in cōmuni patria docerēt, vt in. d. §. item Romā, & ibi per Ange. Areti. & per Alberi. in. d. l. sed & reprobari. §. de philosophis.

r *Maestros de las leyes*. Concord. cum. l. iuris peritos. ff. eo. & c. l. sed & reprobari. §. legū doctores. ff. eo. & aduerte, quia in hoc deterioris conditionis esse videntur doctores legū, q. grammatici, & alii de quibus supra sed in multis aliis sunt priuilegiati de quibus in. l. 8. titu. fin. 2. parti. & tradit Areti. in. d. §. item Romā.

s *Filosofos*. Adde. l. sed & reprobari. §. l. ff. eod.

t *En su cura*. Concord. insti. eod. in. §. qui tutelam.

u *El marido*. Concord. insti. eod. in. §. item rescripserunt. & C. qui dar. tuto. post. l. maritus. & vide glo. in. c. adam. 33. q. 5.

x *Que de los bienes della*. Adde. l. amplissimi, & l. licet. C. de excusatio. tuto. & ex isto verbo & superiori patet quod non prohibet hac lex, maritum dari curatorem ad litem. vide Barto. in. l. si quis cum procuratorio. §. fina. ff. de procurato. & Bald. in. l. prima. in. fine. ff. de excusatio. tuto. vbi dicit ita in practica seruari, ex ratione tamen hic posita, porq. sospchamos, & c. forte posset dici, q. si lis ad quā daretur curator, esset magni præiudicii, idem dici debeat q. de curatore bonorum, prout etiam voluit. Salice. in. d. l. maritus.

Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies à tempore quo scit se tutorem datū numerandos: si est infra centesimum lapidem vel miliarium, aliās habet pro quolibet vicefimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex à die à qua incipit ista dies currere vsq; ad quatuor menses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationē non admittēs, potest tutor appellare. h. d.

Cinuenta dias Concord. insti. eod. §. qui em excusare se volunt. & l. scire oportet. §. i. & 2. ff. eod. & tollit excusatio, si tutor vel curator administret vel patiatur se confirmari. Caius. & ibi Nico. de Neapoli. ff. eod. dem. & gloss. in. d. l. scire oportet. §. si. & l. tutores. C. si ex fals. alleg. vbi vide glo.

El supo Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuribus, de quibus supra.

Cient millas Tria miliaria faciunt leucā. l. 25. titu. 26. 2. partit. & quā ibi dixi.

Veinte millas Adde. l. primā in princ. ff. si quis cauit.

Quatro meses Vide. l. quin quaginta. ff. eodem.

Algar della Adde. d. l. quinquaginta. C. eodem.

Titulus. xvij. de suspect. tuto.

Lex. i.

Suspectus dicitur de cuius d. lapidatiōe aut mala morum instructione pupillorum sienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur à tutela, licet idonee satisfieret. Ob paupertatem autem nō remouebitur bonus homo morigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel cōsanguineorum eius. vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli nō habere, & contrarium reperitur: aut si inuētatiū non facit, vel pupillum in lite non defendit: aut laticauit, cum se tutorem scituit. h. d.

Sospchoso Concord. insti. eod. §. si. & ff. eod. l. suspectum.

Lex. finalis.

Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies à tempore quo scit se tutorem datū numerandos: si est infra centesimum lapidem vel miliarium, aliās habet pro quolibet vicefimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex à die à qua incipit ista dies currere vsq; ad quatuor menses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationē non admittēs, potest tutor appellare. h. d.

Lex. III. Ante quien, e en que manera e fasta quanto tiempo puede aquel que es escogido por guardador poner excusa que lo non sea.

L que se quiere escusar, q. non sea guardador de huerfanos, deue mostrar delante del juez la escusacion que ouiesse, fasta cincuenta dias, a deuen se començar a contar, desde el dia que el supo b primeramente que era dado por guardador. E esto se entiende, si es en el lugar que es dado por guardador, o si es en otro lugar, que non sea mas luñe de cient millas. Ca si mas luñe fuesse, deue auer estonce por cada veynte millas vn dia, e treyn dias de mas, aq venga mostrar su escusacion. E el juez ante quien ouiere a ser mostrada tal excusa, deue fazer, que desde el dia que se començaron a contar los dias sobredichos, fasta cumplimiento de quatro meses, sea librado el pleyto, si deue valer, o non la escusacion. E si aquel que es dado por guardador, mostrare excusa derecha, e non gela quiere caber el judgador ante quien la mostrare, si se sintiere agrauiado dela sentencia que diere, puede se alçar della. f

Titulo. XVIII. Delas razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de sospcha que que ayan contra ellos,

Sospchas grandes nascē contra los omes que tienen los huerfanos, e sus bienes en guarda, de manera que los parientes e los otros que aman la pro delos menores, recelando se que non les venga daño de aquellos, q. los deuen guardar, se han a mouer, para mostrar razones, por que deue los huerfanos ser sacados de poder dellos. Onde pues q. en el titulo ante deste, mostramos las razones, porque ellos mismos se puede escusar, de nō ser guardadores, quando nō quieren, o non pueden trabajar se dello. Queremos aqui dezir, de aquellas porq. deuen ser tollidos dela guarda, maguer se quieran ellos trabajar della. E diremos quien son aquellos que pueden esto razonar. E en que manera deuen esto fazer. E ante quien. E que pena merecen, si fallaren que algun menoscabo les fizieron.

Lex. I. Por quales razones pueden ser tollidos los guardadores dela guarda.

Quel guardador puede ser llamado sospchoso, & que es de tales maneras, q. puede sospchar cōtra el, q. defgastara los bienes del huerfano, o que le mostrara malas costumbres. E maguer este atal fuesse rico, h. e quiesse dar fiador de guardar e alñar los bienes del moço, por todo esto non le deuen dexar en su guarda, porque tal fiadura non le toldria al guardador el mal entendimiento, o la mala voluntad que otiesse en gastar lo del huerfano. E aū dezimos que si el guardador fuere pobre, e de buenas maneras, k non deuen porende facar de su poder al huerfano, e dar otros en su lugar. Elas otras razones por que pueden toller a los guardadores los huerfanos, o dar otros en su lugar son estas, asì como si alguno ouiesse seydo procurado mal l los bienes del. O ouiesse mostrado malas maneras. O si despues que ouiesse en guarda al moço, fuesse fallado q. era su enemigo, m o de sus parientes. n O si dixesse o delate del juez, que non tenia que dar a comer al moço, e fallassen que dize mentira. P O si nō fiziesse escrito delos bienes del huerfano, aque llaman inuentario, segund de

Procurado mal ga semel mal' & c. l. 3. §. si autem. ff. eod. & ibi gl. & intellige, quod semper psumitur quod malefaciat, qui semel male fecit, in re simili secus si sit dissimilis secundū Bart. quem vide in l. secunda. in fine. ff. de senato. Bald. in. c. primo. col. 2. de feud. dar. in. vie. leg. cōmiss. & vide q. not. Bald. in. l. nō ignorabit. C. ad exhibe. & de officiali semel remoto propter delictum vide in l. si aliquid. C. de suscepto. & Archa. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat. Item & per cōtrarium pro bono semper psumitur bene. l. q. si nolit. §. qui mancipia. ff. de edilit. edi. Bald. in. l. prima. circa finē. C. loca. capit. mandata. de psumptio.

Su enemigo Adde. l. 3. §. si tutor inimic'. ff. eodem.

Sus parientes in. d. §. si tutor dicit parentibus eius ex quo verbo. gl. ibi dicit secus esse fletet inimicus fratris vel aliorū trās uersaliū. quā tamen gloss. repobant ibi Din. & Alberic. per tex. in l. humanitatis

C. de excusatio. tuto. Barto. tamen ibi dicit hoc relinquendū arbitrio iudicis. vt vide ista lex indistincte loquens, videtur approbare opinionem Dini. non tamen displicet arbitrium iudicis in hac re versari. prout Barto. dicit.

Si dixisse Idem si sui copiam non faciat, vt alimenta pupillo decernatur in iustitia eod. §. si quis tutor. & l. tertia. §. tutor. qui ad alimenta. ff. eodem.

Adentira Vide in. d. §. tutor. qui ad alimenta.

Sefta partida.

¶ Diximos. Suprà titu. 16. l. 3. ead. partida.
¶ Amparasse. Concord. l. i. in prin. C. de administ. tuto. & an ex hoc...

uso diximos. O si nó le amparasse b a el e a sus bienes en juyzio, o fuera de juyzio. O si se escondiesse, e non quiesse...

¶ Ley. II. Quien son aquellos que pueden razonar contra el guardador para dar le por sospechoso, e en que manera lo deuen fazer e ante quien.

Acusar puede al guardador por sospechoso cada vno del pueblo. E señaladamente, es tenuta de lo fazer la madre del huerfano, o su auuela, o su hermana, o su ama que lo crio: o otra persona qualquier también muger como varon, q se mueua a fazer lo por razón de piedad. Pero el moço q fuere menor de catorze años, fnó podría acusar a su guardador por sospechoso: mas si fuesse mayor poder lo y a fazer con consejo de sus parientes. E cada vno de estos sobredichos puede acusar por sospechoso, tãbié al guardador q fuesse dado al q fuesse aun en el vientre de la madre: como al q fuesse ya nascido, quier fuesse, b establecido por guardador en testamento: o por razón de paratesco: a quie dizé legitimo, o fuesse dado por otorgamiento del juez del lugar. E la acusación de los guardadores q se haze por razon de sospecha, deue ser...

¶ Turoris suspecti accusatio copetit cuilibet de populo: sed magis incumbit matri, auiri & forori vel nutrici pupilli, aut alii cuiuscumq; sexus qui ratione pietatis mouetur: impubes tñ ipse non potest accusare: sed factus adultus potest cum consilio consanguineorum, huc tutor sit testamentarius legitimus: vel datus: & fiet coram iudice maioris loci, vbi pupillus habet bona sua, & fiet tutore accusato pñte h. d.
¶ De pueblo. Concordat. l. i. §. consequens. ff. eo. & inst. eo. §. consequens & l. pietatis. C. eod.
¶ Señaladamente. In. d. l. i. §. consequens. dicitur immo & mulieres a dmittuntur: sed hae solae quae pietate, & c.
¶ Menor de catorze años. Adde. inst. eo. §. impubes. & ff. eo. l. impubes. in prin.
¶ En el vientre. Adde. l. i. §. fed & si quis curam ventris. ff. eo. & vid. ibi in. §. non tantum. de furiosis, & prodigis.
¶ Qui fuerit. Omnes equidem tutores possunt fieri suspecti, vt hic & inst. eo. §. nunc videamus. & l. i. §. ostendimus. ff. eod.
¶ La acusacion. Et aduerte, q in accusacione suspecti tutoris, nó est necesse in libello ponere causam Bar. in. l. hae enim. in prin. ff. eo. qñ dolus nó obicitur. & an possit fieri accusatio de suspecto per pcuratoré? vide Nico. de Neapo. in. l. plané. ff. de excusa. tuto. vbi refert Raine. te nullis. q non tex. tñ videt velle, q sic in. l. non solum. §. si. secundum literá accusabit. & Ange. ibi dicit q pot fieri, si ciuilitat agat ad remouendú eum: non verò si criminaliter agat. vide ibi per docto. & an possit tutor accusari de suspecto antequá gerat: vid. l. hae enim. §. si. ff. eo. & Bal. in. l. i. §. solent. ff. de offic. pñt. vrb.
¶ Del iudgador mayor. Adde. inst. eo. §. i. sed an debet esse hic accusatio coram iudice causari criminalitè, vel possit coram iudicibus ciuilium causarum agi. Bal. in. l. i. C. si tuto. non gessit. refert opiniones contrarias, & dicit q de facto vidit ista quæstioné agitari coram iudice ciuiliu causarum, pferterim cum opponit culpa, & non dolus, & ego vidi similiter coram auditoribus regalis cancellariæ litè super hoc. vi. Bar. in. l. i. §. sciendum. ff. de suspect. tuto. & ibi etiã vide per eum, an si agatur ciuiliu debent in libello exprimi ea de quibus in. l. i.

bellorú. ff. de accusa. & an ista causa possit delegari. vide per Bart. in d. l. i. §. damus. & in. l. i. §. suspecti. ff. ad Turpil. Et aduerte, q si incidenter comperiat iudex tutoré fraudulenter administrasse tantum de bet dare sibi terminum ad suas defensionés. Bar. in. l. impubes. vbi. §. si. ff. de suspect. tuto.

Delante. Sed an se defendere possit pcuratoré vid. in. d. l. nó solú §. si. ff. de pcurat. & p Bart. in. l. decreto. ff. de suspect. tuto.
¶ Ley. III. Como el iudgador de su officio puede remouer al guardador de la guarda del huerfano, quando entendiere que es dañoso.
L iudgador de su officio puede remouer al guardador de la guarda, maguer non le acuse ninguno, si viere, o entendiere q haze mal la fazienda del huerfano, en qual manera quier q lo vya, o lo entienda. Otrosi dezimos, que luego quel guardador es acusado, por sospechoso, e el pleyto dela acusacion es començado por demãda, e por respuestá, deue el juez dar otro ome bueno en fieltad, la guarda del moço e de sus bienes, fasta quel pleyto sea acabado.

¶ Ley. IIII. Que pena merecen los guardadores de los huerfanos, si fallaren que fizieren algund menoscabo en los bienes dellos.

Ollido seyendo el guardador del huerfano, de la guarda del huerfano por sospechoso, por algun engaño, q se ouiesse fecho en sus bienes: dezimos, q finca enfamado por ende por siempre, e deue pechar el daño que hizo al huerfano, segund aluedrio del iudgador...

¶ Ley. IIII. Que pena merecen los guardadores de los huerfanos, si fallaren que fizieren algund menoscabo en los bienes dellos.

Ollido seyendo el guardador del huerfano, de la guarda del huerfano por sospechoso, por algun engaño, q se ouiesse fecho en sus bienes: dezimos, q finca enfamado por ende por siempre, e deue pechar el daño que hizo al huerfano, segund aluedrio del iudgador...

accusato. vide. tex. in. c. venerabili. de officio. delega. & in. c. si. de accusa. & quid si tutor qui accusatur de suspecto talis est, qui conuict non debet remoueri: sed alius sibi adiugé vide per Bar. in. d. §. i. & in. l. i. si tutor. vbi bonus tex. ff. de suspect. tuto. vbi etiam vide Bar. vbi cõcluditur quod talj casu non interdicitur sibi administratio: sed curator adiungatur, Salice. tamen & forte non malè in dicta. l. eum què vult quod etiam tali sit interdicta administratio eo ipso quod postulat suspectus vsq; in id tempus, quo sibi curator adiungatur: & tunc poterit cum adiuncto administrare etiam pendente processu, & de facto vidi pendente accusatione suspecti contra matrem associari p iudices causae pendente lite quendam iudicem in partibus ad administrationem.

¶ Por demanda, e por respuesta. Approbat dictum Azo. C. de suspect. tuto. in summa ad fin. & sic ante litem contestatam, poterit sibi solui, & tenebitur quod administrat, secundum Ange. in dicta. l. q si forte. §. sunt quidam. qui dicit ita Perusii indicatum per illud dictu singulare Azonis.

¶ Lex finalis.

Reuocatus a tutela vt suspectus propter dolum est infamis & tunc tenetur de mala administratione officio iudicis, sed ob culpam vel negligentiam nó est infamis: sed dabitur statim alius, & omnia quæ dixi de suspecto tutore habent etiam locum in curatore. h. d.

¶ Por algun engaño. Concordat inst. eodem. §. suspectus autem. non sufficit ergo lata culpa vt sit infamis. secundum glo. ibi & tradit Alberi. etiam in. l. hae enim. ff. eodem. & adde. l. fin. & ibi glo. C. eodem.

¶ Mal recabdo. Concord. l. 3. §. si. cum. l. sequenti. ff. eod. & d. §. suspecti autem & ir dubio dicitur remoueri ex causis obiectis in libello. gloss in. d. l. i. C. eod. & in. d. §. suspectus. quas vide.
¶ Curator. Adde. l. 2. & l. in postulandis. C. eo. & quia generaliter de vtrifq; ill. loquantur. ff. & C. & instituta. eod.

¶ Titulo. XIX. De in integrum restitutione.

¶ Lex prima. Restitutio est in pristinum statum restitutio, & per eam minores a damis alterius do lo vel facilitate veniunt liberati. h. d.

¶ Primo. Ad de. 2. q. 3. §. notandú. in fi. & in. c. ex literis de in integ. resti. & l. i. C. de senten. pa. l. i. tit. 25. 3. parti. & ex his colligat. formatio. ne libelli in integru restitutione, non est: est necesse q particulariter exprimat causam lesionis seu articulus, in q fuit læsus: sufficit q dicat se minores & do lo vel sui facilitate læsum. vide per Bart. in l. minor autè. §. a. ff. de mino. vbi limitat, nisi fipetatur restitutio contra sententiã principis, imò neq; esset necesse q exprimat qualiter sit læsus secundum Specul. titu. de resti. in integ. §. qualiter. ibi tamen refert opinionem vber. in cõtrariu qd videtur tuti.

¶ Titulo. XIX. Como deuen ser entregados los menores, si algun daño o menoscabo recibierõ en sus bienes, por culpa de si mismos, o de aquellos que los tuuieren guarda.

Menoscabos e daños reciben muchas vezes los menores en sus bienes, por mengua de si, porq non han entendimiento cumplido en las cosas, así como les sería menester, o por culpa, o por engaño de sus guardadores, o de otro. E por ende tuuieron por bien los sabios antiguos, que fizieron las leyes, q ellos fuesen entregados de todo su derecho, quando tal daño les acaesciese por alguna destas maneras. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de la guarda de los huerfanos e de sus bienes. Queremos aqui dezir, de como deuen ser entregados, quando por mengua de guarda reciben algu...

¶ Por engaño. Concord. cum. l. i. ff. eod. & l. minoribus. C. eod.
¶ Lex. 2.
¶ Petere potest restitutionem in integrum non habens viginti quinque annos completos, si probet damnú sibi illatú sui facilitate, vel defensoris culpa, aut alterius dolo, & minorem aetatem. h. d.

¶ De su guardador. Concord. cum. l. etiam. & l. i. C. si tutor. vel cura. in...

ter ve. & l. intra vtile. §. vbi bonus. tex. ff. de mino. & nota, q etiã in teruentus iudicis cū tutore vel curatore, non impedit restitutionem. l. i. fi. & ibi Paul. de Castro. C. de fideiuss. mino. & procedit etiam si tutor, vel curator sit pater ipsius minoris emancipati. l. etiã si a patre. ff. de mino. procedit etiam & si tutori nulla culpa possit ascribi. tutor...

menoscabo, o daño en ellos. E diremos desta entrega, que dizen en latin restitutio, que cola es. E aque tiene pro. E quales son aquellos menores q la puede demandar. E porque razones. E de que cosas. E ante quien. E quando. E en que manera deue ser fecho.

¶ Ley. I. Que cosa es entrega, e aque tiene pro.

Restitutio en latin, tanto quiere dezir en romance, como demãda de entrega que haze el menor al juez, que le torne algun pleyto, o alguna postura q ha fecho cõ otro, a daño, de si en el estado primero e en q ante estava, e que reuoque el juyzio que fuesse dado contra el, e torne el pleyto en el estado en que era ante q lo diessen. E tiene pro esta entrega a los menores, ca por ella son guardados de daño, q les podría venir por su liuiandad, o por engaño de que les ouiesse fecho.

¶ Ley. II. Quales son aquellos menores, que pueden demandar la entrega, e porque razones.

Menor es llamado aquel q non ha aun veynte e cinco años cõ plidos, quãto tiempo quier q le mengue e ende. E de tal menor como este, se entiede, q si daño o menoscabo recibiere por su liuiandad o por culpa de su guardador, o por engaño q fiziesse otro ome, q deue ser entregado de aquella cosa q perdio, o q se le menoscabo, por qualquier destas tres razones, & prouando el daño, o el menoscabo, e q era menor de veynte e cinco años quãdo lo recibio, ca si esto non fuesse prouado, h nó se defataria lo que fuesse fecho, o puesto conel, o con su guardador.

ff. de tute. & ratio. dist. qd videtur procedere quãdo tutor nó esset in dolo, sed in culpa nã si dolo suo nó videt q possit petere cõsionem. vt in l. si plures. ff. de admini. tuto. & ibi glo. & not. gl. in. c. monemus. 12. q. 2. alias sic vt in. l. i. §. nunc tractemus. & l. si alterius. ff. de tute. & ratio. dist. & in. d. l. si minoris. Aduertere etiã q & sic gaudet simili bñfici cio vt tradit Ioan. de Pla. in. l. i. C. de sent. cont. si cū. l. i. & in admini. stratore rei publice. vide quod not. idè Io. de Pla. in. l. 2. C. de admini. stra. reipu. lib. n. vide etiã qd in alienatione rei ecclesiasticæ. not. gl. in. d. c. monem. & vide etiã de plato q dñificauit ecclesiã q sit in electione ecclesiæ agere cõtra eum, vel eius heredes vel petere restitutionem in integru cõtra tertiu vel rem vdicare per Abb. in. c. 2. de in integre situ. col. pe. & adde. l. cū interdicta. & ibi Bald. C. arbit. tute.

¶ Razones. Nõ ergo si vñ fuerit iure cõi, vt in. l. i. C. eo. & j. eo. l. 6. qd no fuesse prouado. Adde. l. verum. §. sciendum. & l. patri. ff. de mino. & l. nam & postea. §. si minor. ff. de iur. iurand. & l. minoribus. C. de in integ. resti. & l. si minore. & infra eod. l. 6. in fin. & l. 5. titu. 14. tertia partita. & titu. 25. l. fina.

Restituitur minor aduersus confessionem...

Lex. 3. Restituitur minor aduersus confessionem...

Lex. 4. Impubes si fuit in iudicio...

Lex. 5. Impubes si fuit in iudicio...

Lex. 6. De edat cumplida...

Lex. 7. De edat cumplida...

integr. restituitur ver. & precipue nota ex glo...

dar restitucio por razon della. Mas de todos...

Lex. V. Por quales razones puede el menor...

Vando el menor de edad, es porfijado...

o que se puede pedir al juez del lugar...

Lex. 5. Inuatur minor aduersus dilapidacionem...

Lex. 6. Porfijado. Concordat l. tertia...

Lex. 7. En la escogencia. Concordat cum l. & si...

Lex. 8. Mas por ella. Concor. cum l. & si sine...

vide & quotidie accidit iste casus, tam in minoribus...

moço. Otrofi dezimos, q faziendo el menor...

Lex. 6. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Lex. 7. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Lex. 8. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Lex. 9. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Se menoscabasse. Adde. l. non omnia ff. de mino...

de. E si por auentura el menor ouiesse da...

Lex. VI. Per quales razones non puede ser otorgada...

Lziendo o otorgando el q fuesse menor...

esse minor emittit aduersarius non potest dicere se deceptum...

Lex. 7. Engañosamente. Adde. l. secundā & tertiā...

Lex. 8. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Lex. 9. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

Lex. 10. De tal yerro. Adde. l. 9. titu. primo...

¶ No alios engaños. Adde. d. l. 2. C. si min. se ma. dix.
¶ Mayor de catorze años. Quid si adhuc non habet. 14. annos: est tamen doli capax quando iuratur est maxima diuersitas inter docto...

que las leyes ayudan a los engañados, e non a los engañadores. E esto mismo sería quando el moço fuere mayor de catorze años, e jurasse que la vendida: o el pleyto, o la postura que

in autentica sacramenta puberū. C. si aduers. v. d. Alex. in l. quibus raste. in prin. ff. de iur. iur. & comuniter canonistę per tex. in c. ex litteris. & 2. de sponsa. cū glo. ibi & qualiter intelligat do...

¶ Curasse. Videtur ista. l. velle. q. sufficiat verbo tenus iurare: cum non exigit q. corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur. gl. ta...

nonici, & etiã huius. l. partituri. facit bonus tex. in c. cū tēpore. de arbit. & c. ad aures. q. met. causa. de promittente per fidē suam, & quæ...

fazia con otri, non la defataria por razon de menor edad. Ca despues que así ouiesse jurado, deue ser guardada su jura. Otrosi dezimos, que si el menor de veynte e cinco años, pi-

& comuniter docto. in d. autentica sacramenta puberū. tenent q. nō, vt latē tradit ibi Iason in 3. limitatio. col. 14. & 15. allegat ad hoc opti...

¶ La postura. Sive hincinde oriatur obligatio, vt in contractibus propriis sumptis, sive etiã in cōtractibus improprijis, & sic in donatione & alijs, vt tradit glo. in d. autentica sacramenta. super verbo cōtra...

¶ Curasse. Videtur ista. l. velle. q. sufficiat verbo tenus iurare: cum non exigit q. corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur. gl. ta...

inualidus secundū opinio. Marti. cōmuniter approbatā in l. i. C. si aduers. v. d. vnde etiã tenebit heres minoris iuratis, vt declarat Pau...

dieffe al juez que le entregasse de alguna cosa, que auia perdida, o menoscabada, por razon de pleyto q. ouiesse fecho, non seyedo de edad cumplida: si sentēcia fuere dada contra el, por que nō era así como el querellaua, non puede demādar despues otra vez, q. sea entrega...

¶ Corra vez. Concord. cū. l. 1. & 2. C. si sepius in integ. resti. postu. & an procedat siue sit restitutio denegata: q. nō fuit probata de ætate v. vide p. Bar. & Bal. in l. i. C. si min. se maio. dix. & p. Paul. de cast. in d. l. i. & 2. C. si sepius in integ. resti. postu. vbi Paul. tenet cōtra Bar. & rectē iudicio meo, licet Bal. & Angel. simpliciter sequuntur Bar. Salice. sentit idē q. Paul. & p. hoc satis cōfert. l. ista partituri. ibi si sentēcia fuere dada cōtra el, por q. nō era así como el querellaua, quæ verba referunt, tā ad ætatē quā ad lesio...

¶ Appellasse. Ad appellandū ergo restituere si tēpus fuit elapsū, & an qui restituit ad appellandū vel prosequendū appellationē debeat probare q. fouerit istā causam: vid. Bar. in l. nā & postea. §. si minor. ff. de iur. iur. col. fi. & Paul. de cast. in l. fi. C. in quib. caus. in integ. resti. non est necc. col. pe. Alex. consil. 55. volu. 5.

¶ Currasse. Not. bene & adde. d. l. 2. nō igitur sufficerent probationes nouę, sed causę nouę debet ad esse siue quę allegatę nō fuerit vel de nouo emerferunt, glo. & Salice. ibi. nō ergo. l. de Madrid in c. 20. in ordina. de Madrid, quæ iubet denegari aliā restitutionē ad opponēdas exceptiones nouas, pcedet quādo de nouo ex noua causa in tales exceptiones orre, vt hic & in d. l. 2. C. si sepius in integ. resti. capitulo. pastoralis. de excep. Bal. in c. i. co. 5. de mili. vasa. qui cōt. est pferentur si læsio esset enormis, vt notat Bal. ibidem in fi. prin.

¶ Currasse. Concord. cum d. fi. C. si aduers. liberta. ¶ Ala libertad. Adde ad casus quos posui in l. 4. titu. 3. partita. ¶ La farsa asii. Nota ista verba & quę sequuntur ad intellectū, & declarationē. l. fi. C. de in integ. resti. de qua ista sumpta est docto. etiã aliter intelligunt. d. l. fi. & exemplificat aliquibus modis, vide ibi per eos: quia in effectu ista. l. partituri. etiã illa comprehendit.

¶ Dos cosas. Adde. l. 2. supra eo. ¶ Si minor est læsus a duersus hereditatis aditionem vocatis ad hoc

creditoribus hereditarijs restituitur. hoc dicit. ¶ Para desampararla. Concord. cum l. i. C. si min. ab herre. se abstini vbi vide per Azo. in summa. & debet fieri causa cognita, vt ipse ibi tradit cōsiderato nō tñ eo, sit lucrosa hereditas vel nō, sed etiã eo an interfit minoris litib' & sumptib' nō vexari. l. minorib'. 25. annis. ff. de mino. s. ite eo cōsiderato an in hereditate sint multæ mortales res, vel predia ruine subiecta. verū. §. si locupleti. ff. de mino. & poterit petere istā restitutionem, & si adierit cū beneficii inuentarij vt etiã declarat Salice. in d. l. ad fi. & in autentica si dēs ad si. habēt nāq; minor petēs restitutionē cōtra aditionē hereditatis ne cesse probare læsū ex aditione, qd etiã patet ex citatione credito rū, quæ hinc tradit Paul. in autentica si omnes. C. eo. & expressius habet in ista l. cū subdit, si entēdierē q. es daño del moço, & sic appbatur hic opinio Iacob. de de Aze. & Odo. ff. & repro batur opinio

demanda restitucion: la primera, que era de menor edad a la fazon que fizo el pleyto o la postura: la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de fi. ¶ Ley. VII. Como el menor puede desamparar la herēcia que ouiere entrado, si entēdiere que le es dañosa.

¶ Eyedo establecido por hereder el menor de veynte e cinco años, si entēdiere que non le es prouecho sa, la heredad de tener, puede pedir al juez que le otorgue poderio para desamparar la, maguer la aya entrada. Pero quando esto ouiere de fazer, deue ser de late los acreedores de la heredad q. sepā qual es la razon por que la desampara. E estonce el juez, si entēdiere que es daño del moço, en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero, poniendo en recabdo primeramente, todas las cosas que perteneciesen a la heredad.

¶ Ley. VIII. Ante quien puede el menor demandar la entrega: e quando: e en que manera deue ser fecha.

¶ Delante del judgador ordinario del lugar, deue demādar el menor restitució e etrega de los daños e de

¶ Gudo. de quibus per Alber. in d. autentica. ¶ Los acreedores. Concord. cū. d. autentica si omnes, vbi vide per glo. & docto. quid delegarijs: & adde etiã. l. etiã. §. ff. de mino. & de modo citationis p̄sentij & absentij, vide ibi signanter per Paul. de cast. vbi etiam an sufficiat generale proclāma. ¶ En recando. Adde. d. autentica si omnes. & in corpore vnde sumitur vbi q. illud q. perijt propter imbecillitatē minoris non restituitur a minore. & not. hic istum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet providere ne bona hereditaria dissipentur.

¶ Lex. 81. ¶ Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ætatē xxv. annorum: sed etiam intra quadrienniū post, & etiam heredes eius intra dictum tempus possunt eam petere. hoc dicit.

¶ Ordinario. Et intellige de iudice rei non actoris. l. 2. C. vbi & apud quem. sed an possit peti restitutio contra cōtractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperitur reus contra quē peti: Bal. post Guillel. de Cugn. dicit quod non in d. l. 2. quia licet in loco contractus fortiatu, quis forum procedit, si agatur ad eius obseruationem, non si ad eius rescissionem. & idem tenet Paul. de cast. ibi potest etiam causa restitutionis specialiter delegari a principe vel iudice ordinario. Item corā delegato ad vniuersitatē causari potest restitutio. & etiam coram delegato causę specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter, vide l. fi. & ibi Paul. C. vbi & apud quem. & in cap. suscitata. de in integ. resti. & intellige istam. l. de iudicibus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

no possent in integrum restituere, vt patet in d.l. fi. & ibi Paul. qui ex hoc dicit q cora rectore scholariu no poterit peti restitutio. Itē in tellige nisi sit talis iudex ordinari qui habeat iurisdictionē sine admilitratione q no pōt cognoscere nisi inter cōsentientes, vt sunt in dices cartularij & notarij q hoc habēt in priuilegijs, iste enim no co

los menoscabos, que ouiesse rescibido en sus cosas, por pleyto q ouiesse fecho a daño de si, o por alguna de las razones sobre dichas, que diximos en las leyes ante desta. E el juez deue llamar ante si la otra parte, a quien fazen la demanda: e si fallare q el pleyto o la conofcencia, o el juyzio (sobre que demanda la entrega) que fue fecha a daño del menor: deuel tornar en aquel estado en que era ante: de manera que cada vna delas partes aya en saluo su derecho, así como lo auia primeramente. E esta restitucio pue de demandar en todo pleyto o conofcencia, que el ouiesse fecho a daño de si, o su guardador, o su abogado. E tal demanda como esta, puede fazer el menor en todo el tiempo: fasta que sea de edad cū plida de veynte e cinco años: e aun en quatro años^d despues de esso: e non solamente puede el menor fazer demanda fasta este tiepo, mas aun sus herederos^e.

fil. 31. pōderatis, 5. volu. L. limita primo ista. in p̄scriptioib⁹ cōuen tionalib⁹ procedētibus ex cōtractu defuncti, siue p̄scriptio fuerit inchoata cū defuncto siue cū minore eius heredē. L. amilius. ff. de mi no. l. quæ a patre. C. de restitu. mili. & tenēt cōmuniter doct. in d.l. fi. & intellige quādo nullū factū interuenit cū minore, sed sola mora

¶ Ley. IX. Como el menor puede demandar entreda de las cosas que perdesse por tiempo.

Rescriptio in latin: tanto quiere dezir en romance como ganancia que faze ome de alguna cosa por tiempo. E como quier que de tal razon como esta, fablamos cumplidamēte en la tercera partida deste libro, en las leyes que fablan en esta razon. Pero dezimos, que las ganancias que se fazen por tiempo de veynte años, o dende ayuso, que non corre^f ninguno destes tiempos, contra los que son menores de veynte e cinco años, nin cōtra sus cosas, nin les empee en ninguna manera, para perder alguna cosa de lo suyo por tal razon. E esto se deue entender, quando los tiempos de tales p̄scriptioes, comiençan a correr contra los menores seyendo ellos nascidos. Mas si ante

in tēpore a testatore p̄fixo, quia currit minori, dat tñ restit utio. vt in l. 3. §. & si heres. ff. de mino. vide qd not. Bal. in l. pupillorū. C. de repud. heredi. Poterit etiā minor petere se restitui aduersus p̄scriptio nē conuenionalē ortā a cōtractu defuncti ex capite ignoratīe, ex clausula generali si qua mihi. &c. secundū Bal. in d.l. emili⁹. post mediū cōmen. in 2. oppo. Franc. Bal. in tracta. p̄scriptio. fol. 64. col. 1. ver. 2. limita. Itē limita. Itē limita in p̄scriptioib⁹ iudicialib⁹ vt in tēpore trienij quo durat in statia cause principalis, vel alio tēpore per statutū assignato in statia cause nā currit minori, & nō datur restitutio, nisi in subsidiū tutor vel curatore nō existēte lo luendo. Similiter ei currit tēpus datū ad appellandū & ad p̄secutū endū appellatōnē glo. in l. auxiliū. ff. de mino. datur tñ restitutio in minori etiā tutore vel curatore nō existēte soluēdo probatur in l. 1. & 2. C. si p̄p̄ns. in integ. restit. post. & ibi Bal. Bar. & Bal. in d.l. fi. Franc. Bal. in d. suo tractatu. fol. 64. col. 4. ver. 1. p̄dicta cōclusio. & idē mult. Angel. in d.l. fi. Limita etiā in tēpore statuti o heredi ad cōficiē dum inuentariū nā currit minori saluo restitutiois beneficio, vt in d. §. pupillus. in auctētico. de hered. & falc. & vide circa istū. §. qd dicit Bal. in l. cū antiquorib⁹. col. 3. C. de iur. delibe. Limita etiā in cauatēticē siminor. C. de tēpo. in integ. resti. & in tēpore dato ad petē dum bonorū possessionē, secundū Bal. Ange. & Paul. Ange. & Salice. in d.l. fi. C. de tēpo. in integ. restit. & p̄ Franc. Bal. in tracta. p̄scri. fol. 63. col. 2. ver. 2. quaro. Ecclesia tñ semper habet quadriēniū integ. licet tēpus lesionis fuit minus, vt in clem. 1. de integ. resti. vbi & glo. voluit idē esse in priuatis personis, sed p̄cedēs opinio legis tū est cōis. ex l. tñ. fi. eo. vt approba. opinio. gl. in d. cle. 1. vbi. Aduerte tñ q si p̄scriptio fuit cepta in minori etate & cōpleta in maiori etate adhuc habet locū restitutio, vt dictū est debet tñ intelligi qn cōpleta fuit in quadriēnio, & sic emerit lesio in quadriēnio se⁹ emerit post quadriēniū cōtinuū, qā cū tūc restitutio orta denegaret post ea multo magis impedit natiuitas ei⁹, scdm Bar. in d.l. fi. C. de tēpo. in integ. restit. in fi. & sequit ibi etiā Bald. in fi. dicens esse notandū.

- a ¶ Llamar a tēf Concord. l. 2. tit. 23. partit. & quæ ibi dixi cū cōcordā tñs ibi p̄fisis.
- b ¶ Conscencia. Adde. l. certū. §. in pupillo. ff. de cōfcl. & vid. q habent in l. 4. §. eo.
- c ¶ Cada vna delas partes. Adde. l. 2. tit. 23. partit. & quæ ibi dixi.
- d ¶ Quatro años. Adde. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. Sed an cū dānū sit eminentissimū dabitur minori triginta anni⁹ prout dantur tali casu ecclesie fisco & rei publicæ, vt habetur in l. fi. infra eo. & not. glo. in c. 1. de resti. in integ. lib. 6. videtur q nō, quia expresse cautū est hic dē minore, vt tantū datur quadriēniū. & si propter dānū enormi simū aliud voluerat ista. lex p̄fiserit prout fecit in casu. d. l. fi. Præterea est diuersa ratio in minore, cū quadriēniū nō currat a die lesio nis, sed cōpleto. 25. anno, vt hic & in d. l. fi. Sed in cōtrariū facit, quia ideo ecclesie & rei publicæ dat restitutio, quia vt iure minoris, vt in c. 1. & c. auditis. de integ. resti. l. res publ. C. ex quibus caus. maio. & sic arguit gl. in d. c. 1. q̄ sicut post quadriēniū nō dat restitutio minori sic neq; ecclesie. Itē quia ratio eminentissimū dāni militat in minore, sicut in ecclesia, & istud videt equius ita tamē q tūc tempus triginta annorū cōputetur a die lesionis, vt in d. l. fi. facit ad p̄dicta. l. h. in princ. C. de indi. vidui. toll. & quod per illam. l. dicit Bal. in l. filii quæ habent. co. 12. C. fami. herci. & quod nota^r p glo. & Ioan. Andr. in c. ad nostrā. de rebus eccle. nō alic. in gl. sup verbo. encenie. vbi gl. in fi. recitat opinionē illorū, qui dicebāt q etiā iudicis officio succurrat his qui vltra dimidiā iusti precij laesi sunt.
- e ¶ A sua herederos. Adde. l. 2. & quasi per totū. C. de tempori. in integ. resti. & l. nō solum. ff. de integ. resti. & an beneficiū restitutio nis trāseat in patrē qui succedit filio in peculio? vide glo. & Bar. in l. pater. ff. de cast. pecul. priuilegiū tamē cōpetens pupillo, quia pupill⁹ nō trāsit ad heredē, vid. l. ex plurib⁹. & ibi Bar. ff. de admi. tuto.

¶ Ley. 9.

¶ P̄scriptio. xx. annorū aut infra non incipit currere contra adultū nisi in alterius persona p̄scriptio incepta, quia tunc cōtinuatur in minore, sed restituetur ad tempus quod contra eum currit: p̄scriptio autē triginta annorū, vel vltra incipit currere contra minorem fed restituetur aduersus eam. hoc dicit.

¶ No corre. Et sic p̄scriptioes longi tēporis vel minoris ipso iure a minorib⁹ nō incipiūt, vt hic & in l. fi. C. in quib. casib⁹ in integ. resti. nō est necess. l. etiā ei. ff. de mino. l. bone fidei. in princ. ff. de acq. rer. domi. iuncta. l. nō est ignotū. C. quib. nō obijciūt long. tēpor. p̄scriptio. nō ergo hodie (licet minori sit lapsū tēpus ad soluēdū tributū) res eius incidit in cōmissū cū tale tēpus nō currat minori p̄ illa. l. & d. l. fi. & tenet gl. notabi. & ibi vid. lo. de plat. C. de fund. patri. lib. 1. & in l. fi. tutores. & ibi Cyn. & Salicet. C. de administ. tuto. Alex. cō.

tutus. col. 3. de integ. resti. vbi q currit minori sed restituitur. sed tu vide. l. 7. lib. 5. ordina. rega. vbi disponitur q non detur isto casu restitutio. quid autē de transcurfu biēniū, vel triēniū dati emphiteote, an currat minori. vide glo. in l. fi. tutoris. C. de administ. tuto. dum tenet q non currat illud tēpus minori Alberi. tñ post vber. in d. l. fi. col. 3. vult con trarium. vide ibi per eū, qd etiā si minor impetrauit nā etatis an currat contra eū p̄scriptio? vide p̄ Alberi. in l. ea. q̄. ver. quare vbert⁹ C. de tēpo. in integ. resti. vbi distinguit, q aut res in qua currebat p̄scriptio exige bat decreti in

possessionē, & tunc mero iure non currit qā in talibus venia etatis nihil operat. Si verō non exigebat decretū & p̄scriptio inchoauit ante veniam impetratā & iudici intimatā, & tunc non currat, quia pro minore adhuc habet. vt in l. 1. & 2. C. de his q veniā etā. impetra. aut post, & tunc currat cum effectu sine restitutioe: quia p̄ maiore habet. Item aduerte q in casibus in quibus de iure veteri currebat p̄scriptio etiā legalis minori sine spe restitutiois similiter & hodie cur ret, neq; dabit restitutio. Sed differe est inuestigare tales causas. vide per Paul. de Cast. in d. l. fi. ex explicitant in actionibus p̄toris q̄ finiunt anno vel minori tēpore, vt in redhibitoria & quāto minoris vide ibi per eum. & per Franc. Balb. in d. tract. fol. 64. colum. 3.

a ¶ Nascitētem. Licet existeret in vtero, vt l. etiā ei. la. picola. ff. de mino. b ¶ A corer. Approbat opinionem Azo. in summa. C. in quib. casib⁹ in integ. resti. nō est necess. q̄ cōiter approbat & reprobat opinio nē vber. & Alber. Papien. & Iacob. de Are. qui dicebant non currere p̄scriptioē longi tēporis, vel minoris minori, siue cepta esset cū defuncto, siue cum minore qui ita intelligebant. d. l. fi. per tex. in l. fi. in fi. C. si maior fact. aliena. fin. decreto. ra. hab. quam dicit veriore Albe ri. in d. l. fi. col. 2. dices ita de facto obtinuisse coram magnis pitis.

c ¶ Restitutio. Adde. l. 1. C. si aduers. v. f. capio. & l. etiā ei. ff. de mino. d ¶ Mayores de catorz años. Contra pupillū enim non currit p̄scriptio l. bonz fidei. ff. de acq. rer. domi. l. sicut in rem. vbi glo. C. de p̄sc. 30. vel. 40. anno.

¶ Restitutio. Approbat opinionē Azo. & Ioan. de qua in glo. fi. d. l. fi. quæ est cōis bene tñ fatentur: q si p̄scriptio incepta a minore vera sit opi. Alderici. de qua in d. gl. cū compleri non possit p̄scriptio, nisi in etate maiori, & etiam quadriēnio lapsō restitutiois, & ideo non cōpetet restitutio. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. & ita tenet Alberi. in d. l. fi. C. in quib. caus. col. 4. Angel. ibidem. col. 1. & Alberi. in l. fi. verbi. denuo quaro. C. de tempo. in integ. resti. Odofred. tñ relatus ab Alber. in d. l. fi. C. in quib. cau. in integ. resti. dicit quod etiā si p̄scriptio incipiat a minore, & sic solum cōpleatur in maiori etate adhuc datur restitutio, quia cū lesio ex p̄scriptioe consu matur in maiori etate quadriēniū incipit currere a die cōsummate lesionis. arg. l. 1. §. annus. ff. qn act. de pecu. est anna. & q quadriēniū incipiat a completa p̄scriptioe tenent Bar. & cōiter Doctō. in d. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. qn tēpus ex quo fuit causata lesio fuit plus quadriēnio, vel tantūdem, & si fuerit minus tunc solū. j. tantum tēpus quantū fuit tēpus lesionis, vide per Bar. Bal. Ange. & Salice. in d. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. & p̄ Franc. Balb. in tracta. p̄scri. fol. 63. col. 2. ver. 2. quaro. Ecclesia tñ semper habet quadriēniū integ. licet tēpus lesionis fuit minus, vt in clem. 1. de integ. resti. vbi & glo. voluit idē esse in priuatis personis, sed p̄cedēs opinio legis tū est cōis. ex l. tñ. fi. eo. vt approba. opinio. gl. in d. cle. 1. vbi. Aduerte tñ q si p̄scriptio fuit cepta in minori etate & cōpleta in maiori etate adhuc habet locū restitutio, vt dictū est debet tñ intelligi qn cōpleta fuit in quadriēnio, & sic emerit lesio in quadriēnio se⁹ emerit post quadriēniū cōtinuū, qā cū tūc restitutio orta denegaret post ea multo magis impedit natiuitas ei⁹, scdm Bar. in d. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. in fi. & sequit ibi etiā Bald. in fi. dicens esse notandū.

f ¶ Quatro años. Et a quo tēpore currat quadriēniū. vide in glo. p̄cedētē, & istud tēpus ab initio est vtile, vnde nō currit p̄babiliter ignorati Bal. in l. fallam. C. si ex fall. instru. l. so. in §. rursus. col. 1. 16. In st. de actio. Franc. Balb. vbi. 3. fol. 36. col. 3. Alex. con. 63. col. 4. in 4. volum.

¶ Lex finalis.

* Non solū minor, sed etiam ecclesia rex vel communitas ciuitatis vel loci restituitur intra quadriēniū a tempore lesionis, vt minor: sed si lesio in alienatione fuit vltra dimidiā iusti precij restituetur intra xxx. annos a die alienationis computandos. h. d.

¶ Glesia. Ecclesia republica est, quia ius publicum consistit in facris, & in sacerdotibus. l. 1. ff. de iust. & iur. & ideo semp iure minoris, seruafillela. c. 1. c. auditis. de in int. restit. Hostien. de restit. in integ. in summa. §. hic. cui ad fin. & nora q potest ecclesia petere restitutioem cōtra cōtractum, vel nullitatē cōtractus coram iudice ecclesiastico. c. ad nostram. & ibi Abb. de reb. ecclesie nō alien. an autem possit peti in integru restitutio per personam ecclesie pro eo q concernit suā dignitatem vel beneficiū: vi. Abb. in c. pro illorum. in vltimo nota. de p̄ben. vbi refert not. dictum Ioan. And. in c. veniens de transactio. q si persona ecclesiastica cōtraxit & obligatio sit p̄sonalis veluti sup fructib⁹ si in cōsequentiā lederet ecclesia poterit petere restitutioē in integru, scus vbi tñ lederet p̄sona quo ad fructus quos faciebat suos. & ibi etiā allegat gl. 2. in cle. vna. de integ. resti. dū tenet q vbi ecclesia nō ledit licet ledant p̄sona ecclesie nō cōpetit restitutio. poterit ergo capitulū alicuius ecclesie in bonis suis petere restitutioē in integru, prout etiā fix mat Inno. in c. nisi. de p̄ben. qn capitulū ledit in iurib⁹ suis scus si lederet p̄sona & singulares ipsius capitulū, vel eps in iurib⁹ cōpetentib⁹ p̄sona suæ prout dixit p̄dicta glo. & etiā Abb. in c. 1. colū. pe. de in integ. resti. similiter hospitalia, & alia loca pia gaudēt hoc beneficio, secundū Ioan. Andr. in c. 2. de integ. resti. lib. 6. & in c. requisisti. de testa. bonus tex. in l. oia. C. de sacro. eccle. Abb. in d. c. 1. colū. pe. vbi dicit q collegia nō pia nō gaudēt hoc bñficio subdit tñ q gaudebit collegiū scolariū, qā in eo sunt multi minores. 25. annis. vi. etiā Abb. in c. relatu. el. 1. de testa. in fi. hospitalia vō priuata non cōstruētā epī auctoritate non gaudēt priuilegijs piorū locorū vnde neq; gaudebūt in integru restitutioe neq; p̄cedentes talib⁹ hospitalibus priuilegijs clericorū, neq; relicta hospitali acquirēt sibi, sed eps distri buet inter pauperes. Bal. notabiliter in aucten. hoc ius porrectū. col. 2. C. de sacro. san. eccle. vid. per eundē. in l. orphanotrophos. in verbi. quaro vtrū. lex. C. de epis & cleri. & notabiliter per eundē. in l. 1. qd ad declinandā. 12. & 13. col. C. de epis & cleri. & notabiliter per Rochū. in tracta. de iur. patro. fo. 18. & 19. & adde Abb. in c. 2. de cōstue. 2. notabi.

¶ Ley. X. Como las eglefias e los Reyes e los conuecios, pueden demandar restitucion, por aque llos mismas razones que los menores.

Or que los bienes de las eglefias, & de los reyes, & de los años, & e corren contra ellos, como quier que p̄cedē demandar al juez restitucio, que nō pierdan ninguna cosa, por todo el tiepo q fuerō de menor edad, e han de mas quatro años, flegū q es. sobredicho.

¶ Restitutio. Et a quo tēpore currat quadriēniū. vide in glo. p̄cedētē, & istud tēpus ab initio est vtile, vnde nō currit p̄babiliter ignorati Bal. in l. fallam. C. si ex fall. instru. l. so. in §. rursus. col. 1. 16. In st. de actio. Franc. Balb. vbi. 3. fol. 36. col. 3. Alex. con. 63. col. 4. in 4. volum.

Sefta partida.

ca. in prin. glo. & ibi Bar. qui latius declarat quādo res publica, & fit
cus sint idē in rubrica. C. de iur. fisci. lib. 10. habet etiā princeps, &
aliud & tertiu gen^o patrimonij qđ appellat priuatū, qđ habet tāquā
titulus, & nō tāquā princeps seu rex. vt tradit Alex. 4. volu. consil. 6. l.
pcurator. & ibi Cyn. C. de edēd. & in isto tertio patrimonio nō vide

tur qđ procedat hu^o. l. dif-
politio & pof-
set procedere
quod Petrus
relatus ab Al-
beri. dixit. &
huius sentētie
fuit Lucas de
Penna vbi. S.
dicens, qđ rex
nō ratioe suae
personae, sed
ratione rei pu-
blicae quā sus-
tentat eaq; p-
curat & ser-
uat, talis benefi-
cio gaudet, &

qđ si alias in speciali cōtractu qui cōmoda vel incōmoda rei publicae
nō respiceret ipse rex seu eius camera laederetur non esset restituen-
d^o, ar. l. famosi. §. hoc tamē. ff. ad. l. Iulii. maieft. & c. qui sincera. 45. dif.
Et facit ad praedicta qđ not. Ange. p. tex. ibi in auctentico, vt cū de ap-
pella. cognos. §. si vñ. col. 8. in. 1. nota. qđ ficut poterit se restituere
cōtra nō confectionē inuētarij equiparado ficut minori facit. l. 1. C.
de sentē. aduerf. ficut. lat. retra. lib. 10. Et an regina regis vxor gaudeat
isto beneficio Lucas de Penna, vbi supra mouet istā quaestione. & qđ
alias ita fuit pronūciatū in fauore dñe Sancie reginae relicte quōdā
incliti regis Roberti, cū decepta foret in veditioe castru mōtis Alba-
ni: ipse tamē cōcludit qđ nō gaudeat regis vxor tali beneficio.

a **Cōceptos.** Approbat opinionē Azo. in summa. C. si aduerf. l. v. sup. capio.
in fi. & glo. in. l. rē publicā. C. de iur. rei publi. lib. 11. & Guido de Su-
za. Iacob. de Are. & din. & vber. & Alberi. papien. & Odoff. & alio-
rum de quibus per Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de restitu.
in integrū. §. quis autē. col. 6. & p. Alberi. in. l. res publica. C. ex quib.
caus. maio. & reprobat opinionē glo. in. d. l. res publica. vbi etiā Pe-
trus & Cynus, & Innocen. in. c. 1. de integ. resti. & tradit specula. in
d. §. quis autē. col. 6. vers. idē quoq; iuris est in re publica vbi ipse di-
cit qđ vniuersitates pistorū cordonū & huiusmodi nō restituant. vi-
de Bal. in. l. r. C. etiā per pcuratorē causam restitū. In re publica tñ
ciuitatis vult qđ possit restitui, & opinio quae approbat hic, secundū
Alberi. in. d. l. res publica. cōmuniter approbat, & de facto seruat, qđ
de facili subfunt lesionib^o, & quia & alie ciuitates vltra Romanā re-
gūtur p administratores, & sepe p paratores de stricto tñ iure cre-
dere se dicit Alber. cōtrariā opinionē esse veriorē, tene ergo mētū istā
l. partitariū. cui^o opinionē tenēt etiā Bar. Bal. Salice. & alij in. d. l. res
publica. cōcludentes verā & cōmunē opinionē esse qđ omnis ciuitas
vel quodlibet castrū gaudet p̄uilegio rei publicae, & debet restitui
in integrū sicut res publica, dūmodo tale castrū vel villa habeat mul-
titudinē hominū, & regat per suos administratores, & tractet nego-
tia sua tāquā cōmunia nō vt priuata, licet sit parua vniuersitas, & li-
cet talis ciuitas sit supposita alicui domino vel principi, & ita appro-
bat hic, & aduerte qđ res publica iuuat in multis vt pupillus: in mul-
tis plusquam pupillus: in multis minus, quā pupillus, vide latē Ioan.
de plat. in. l. rem publicā. C. de iur. rei publi. lib. 11.

b **Los que han en poder.** Habes hic qđ fūdicus vniuersitatis absque alio
speciali mādato potest petere restitutionē. Adde Bal. in. l. 1. C. etiā p
procura. causam restitū. & Ioan. de plat. in. l. rē publicā. C. de iur.
rei publi. lib. 11.

c **Quatro años.** Cōcord. cū. c. 1. de integ. resti. lib. 6. & clemēt. 1. eo. tit.
gl. fi. in. d. l. res publica. & ibi Bar. & doct. & in. l. rē publicā. vbi Ioa. de
plat. C. de iur. rei pub. lib. 11. & probat ēr hic, qđ etiā cōtra praescriptio-
nē dae ecclesie beneficiū restitutionis intra quadrienniū a die cōplete
praescriptiois, quae erat quaestio atea dubia, vt tradit Abb. in. c. 1. col.
pe. & h. de praescriptio. & in. c. tū ex literis. col. 5. de integ. resti. &
vid. gl. in auctentico de ecclesiasti. tit. §. pro tēporalib^o. colla. 9. & istud
quadrienniū est a principio vtile, vt patet in. d. c. 1. de integ. resti. lib.
6. & ponderat Abb. vbi. S. col. 1. h. hoc etiā tener Francif. Balbus in
tracta. praescriptio. fol. 43. col. 2. & contra lapsum huius quadriennij
nō datur restitutio: quia alias esset procedere in infinitū Abb. vbi. S.
& vid. l. 7. titu. 29. & quae ibi dixi. 3. partita. & a quo tempore incipiat
currere istud quadrienniū, quando ecclesia vel res publica petit re-
stitutionem, quia non probauit in termino, vide per Abb. in. c. co-

ram. ad fi. de integ. resti. hodie verò prouisum est circa hoc per. 11.
& ordinationes de Madrid restringentes tempus in quo petatur.

d **Mas dela meytad del precio.** Approbat opinionem glo. in. c. ad nostrā
de reb^o eccles. nō alien. super verbo. enorme. & not. bene quia ex hoc
declaratur tex. cū glo. in. c. 1. de restitū. in integ. lib. 6. cū ibi glo. dicit

de dāno emi-
nentissimo, vt
tunc cōpetat
restitutio etiā
post quadriē-
niū, vt etiā idē
Ioan. Andr. di-
cit in. d. c. ad
nostram. ibi
cū dicit & for-
sam eminen-
tissimū dānū
fuit hic causa
admissionis
post quadriē-
niū. Declarat
ergo hic qđ di-
citur eminen-
tissimū cū cō-
tingit lesio vltra dimidiā iusti pretij: tenet etiā Feli. in. c. in praesentia.
colu. 5. vers. imō etiā maior, de proba. curtius iunior. consil. 141.
col. 3. Calcaneus cōsil. 25. Ratione ergo enormis dāni aliqua sunt spe-
cialiter statuta, vt hic vides, & minor etiā iurans, si enormiter est læ-
sus potest petere abolitionē a iuramento, vt dicit Abb. in. c. pe. col.
fi. de empt. & vendi. & vid. l. 56. in. fi. titu. 5. partita. 5. & dicit Bar. post
gl. in. l. si alius. §. bellissimē. ff. vi aut clam. qđ potest quis p̄pria au-
thoritate recuperare res suas, quādo aliās pateretur enorme dānū,
vnde si quis per vim arripere animalia tua quae facilius pereunt vel
vineas, quae si remanerent inculte defacili destruitur: quia tūc faci-
liter permittit qđ tua auctoritate ea recuperes, quā in alijs reb^o p̄mit-
teret, quae nō sic defacili pereunt, & vide etiā quod not. Bal. de milit.
valla. qui contum. est. col. fi. vers. sed dubitatur vtrū contra istū pro-
cessum, & in. §. itē sacramēta. col. 2. de pac. iuramen. firm. Praesumitur
nāque dolus in inferete lesionē enormissimā, vt tradit Paul. de cast.
in. l. seruo inuito. §. cū p̄tor. ff. ad trebell. facit. l. summa cū ratione.
ff. de pecu. vers. sed doli. & l. nomē. §. i. ff. de lega. 3.

e **Que fuefe enajenada.** Ex hoc videt qđ iunctis verbis precedētibus qđ
nō loquit ista lex, quādo rex ecclesia vel res publica velit se restitui
cōtra praescriptionē, nā tūc elapso quadriēnio nō possit, vt patet ex
l. 7. tit. 29. 3. partit. cū enim hęc lex cōsideret dānum graue seu gratū
simū habito respectu rei seu causae ad ipsam rē vel causā: quia loquit
de dāno dato in dimidia valoris rei, & vltra prout aliās in ista mate-
ria seu simili notat per Bar. in. l. si societate. §. arbitrorū. ff. pro socio.
Inno. in. c. quinta vallis. de iur. iur. Bal. in. l. pe. C. de arbit. quādo tra-
ctat de praescriptione nō pōt haberi ista cōsideratio: quia cū tota res
praescribat, semper dānū esset grauissimū ita cōsiderado, vnde iura li-
mitata quadriēniū aduersus praescriptionē nūquā practicatētur: ha-
bebit ergo locū ista lex, quādo praedictae personae ledunt ex sentētia
vel cōtractu, vel aliās quā p praescriptionē vbi possit haberi cōsidera-
tio, de qua hic, scilicet qđ nō esset dānum in tota re, sed cōtra hoc vi-
de etiā si lesio pueniret ex sentētia qua res ecclesie regis vel rei publi-
cae pderet in totū, & ex hoc reciperet dānū enormissimū nō pōt du-
bitari quin cōpeteret restitutio, vt pbat in. d. c. 1. de rest. in integ. lib.
6. cū gl. ibi etiā post quadriēniū similiter ergo erit dicendum si lesio
in tota re causet ex praescriptione, & qđ hic in ista. l. dicit de lesione
vltra dimidiā verificat, qđ a fortiori pcedet si cōtingit lesio in tota re
Præterea etiā res dī alienari p praescriptionē. l. alienationis. ff. de verb.
signi. & que tradūt doct. in. l. fi. C. in quib. caus. in integ. resti. nō est
necess. vnde dicendū vť qđ istud dānū grauissimū in ista materia cō-
sideret habitū respectu ipsi rei ad qualitatem personae, & quantitatem pa-
trimonij illi qđ patit hoc dānum, sicut habet in simili. in. l. sed & si su-
scepit. §. 1. & ibi p gl. & doct. ff. de iudi. p Bar. in. l. admonendi. col.
pe. vers. sed est aduertendum. ff. de iur. iuran. & ira in terminis vult qđ
istud cōsideret Socin. 2. vol. cōsil. 266. col. 11. incipit in causa que vertit
inter capitulū canonicorū. & loquitur in restitutione cōtra praescriptio-
nē hoc idē vult ista. l. partitariū, quae etiā loquit in lesione ex cursu tē-
poris. vide tamē l. 5. tit. 29. 2. partita. quae vult tñ dari quadriēniū ad
restitutionē petendā cōtra praescriptionē. & ad idē. l. 10. eiusdē tit. nisi
forte respōdeas, qđ limitēt nisi dānū sit enormissimū habito respectu
de quo dixi ad qualitatem rei & personae, & quantitatem patrimonij.

f **Trenta años.** Habes hic praescriptū tēpus intra qđ peti debet restitu-
tio, quādo dānum est enormissimū qđ nō memini vidisse taxatū de
iure cōi, & forte ista taxatio habuit cōsiderationē ad id qđ habet. i. l.